

Medicinalium epistolarum miscellanea, varia ac rara cum eruditione, tum rerum scitu dignissimarum explicatione referta: ut earum lectio non solum Medicinae, sed omnis etiam Naturalis histori[a]e studiosis plurimum sit emolumenti allatura ...

<https://hdl.handle.net/1874/437382>

Dit boek hoort bij de Collectie Van Buchell Huybert van Buchell (1513-1599)

Meer informatie over de collectie is beschikbaar op:

<http://repertorium.library.uu.nl/node/2732>

Wegens onderzoek aan deze collectie is bij deze boeken ook de volledige buitenkant gescand. De hierna volgende scans zijn in volgorde waarop ze getoond worden:

- de rug van het boek
 - de kopsnede
 - de frontsnede
 - de staartsnede
 - het achterplat

This book is part of the Van Buchell Collection Huybert van Buchell (1513-1599)

More information on this collection is available at:

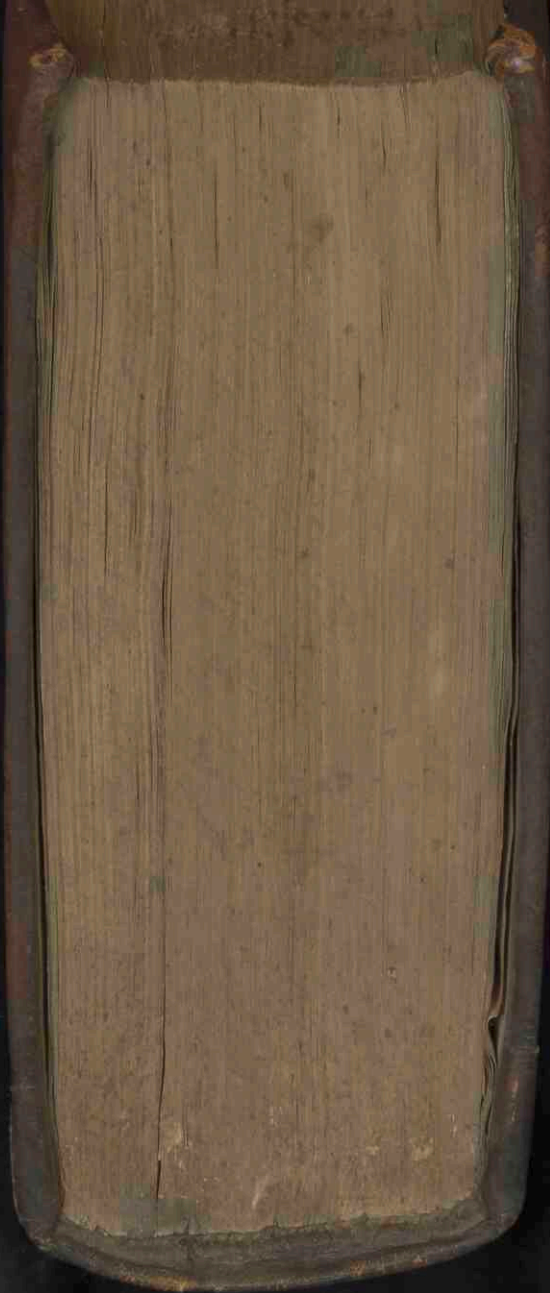
<http://repertorium.library.uu.nl/node/2732>

Due to research concerning this collection the outside of these books has been scanned in full. The following scans are, in order of appearance:

- the spine
- the head edge
- the fore edge
- the bottom edge
- the back board

O. qu.

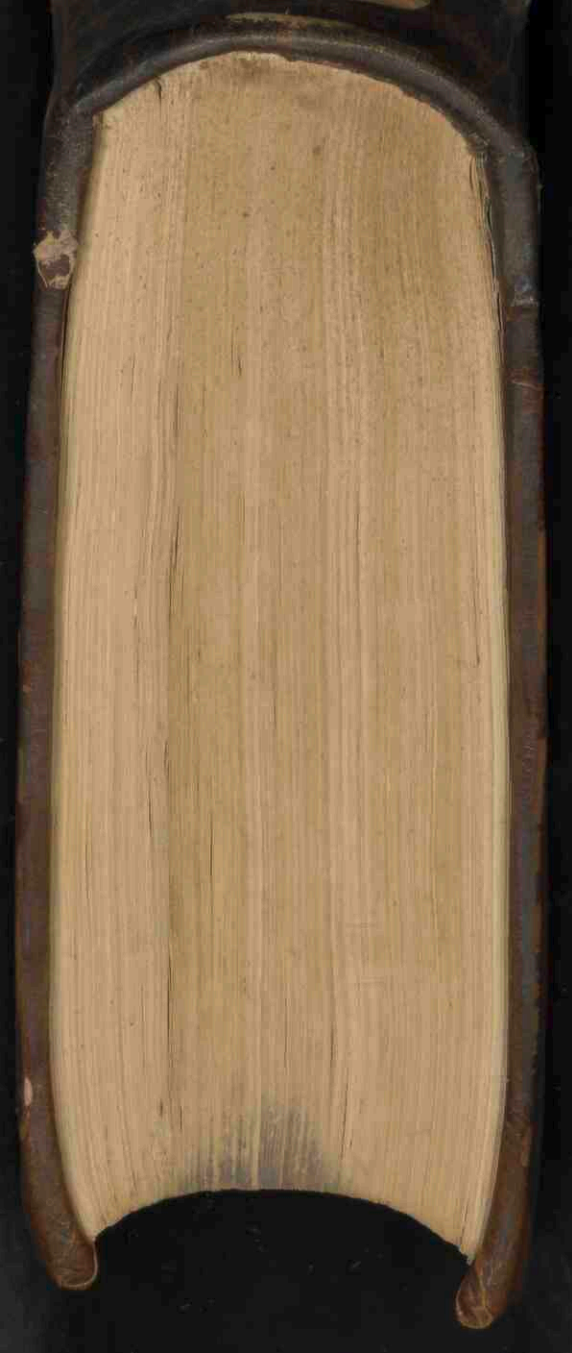
76

opera langh
mediet

4

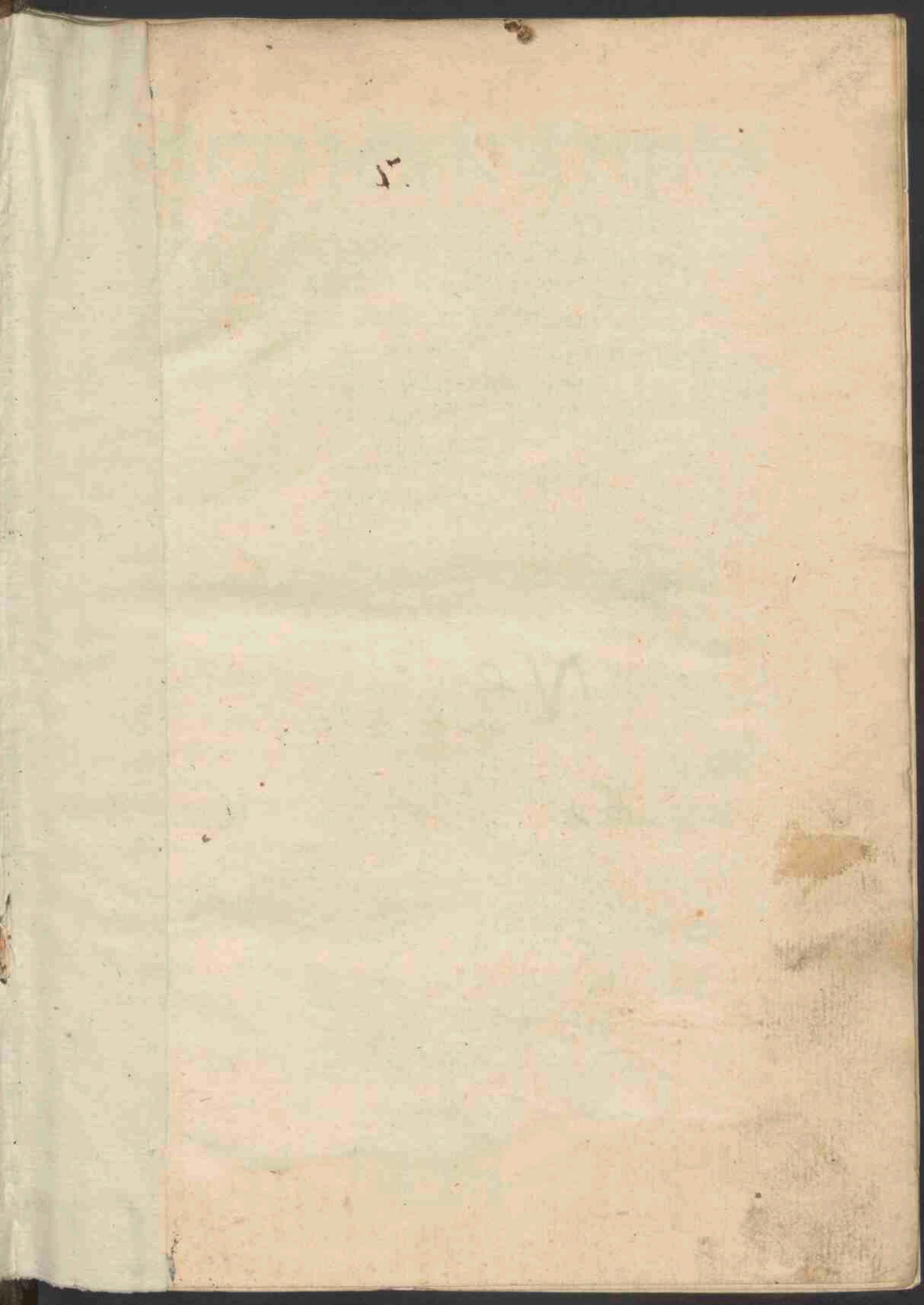
ee

O. qu.

76

N° 3. B.

4. cc.

gee

O. qu. 76

MEDICINALI-
VM EPISTOLARVM MISCEL-
LANA, VARIA AC RARA CVM
 eruditione, tum rerum scitu dignissimarum ex-
 plicatione referta: ut earum lectio non solum
 Medicinæ, sed omnis etiam Naturalis historie
 studiosis plurimum sit emolumen-
 ti allatura.

Quarum Elenchum & Argumenta, uersa altera
 pagina reperies.

D. IOANNE LANGIO LEM-
bergio, Illustriss. Principum Palatinorum Rhe-
ni, &c. Medico, autore.

Ex Donatione Hrb. a Burchet.

Cum gratia & priuilegio ad quin-
 quennium.

BASILEAE, PER IO-
annem Oporinum.

MEDICINAE

IN EPITOLARUM MUSEO

LIBER. TABULA AD RARAE

CRIBRATA: IN QUAE DIVIDUNTUR

PRINCIPALIA: ET SECUNDARIA

ET TERTIA: ET QUARTA

ET QUINTA: ET SEXTA

ET SEPTIMA: ET OCTAVA

ET NONA: ET DECIMA

ET UNDECIMA: ET DUODECIMA

ET TRIGESIMA: ET QUADRAGESIMA

ET QUINGENTESIMA: ET SEXAGESIMA

ET SEPTAGESIMA: ET OCTOGESIMA

ET NONAGESIMA: ET CENTESIMA

ET CENTESIMA: ET TRECENTESIMA

ET QUINGENTESIMA: ET SEXAGESIMA

ET SEPTAGESIMA: ET OCTOGESIMA

ET NONAGESIMA: ET CENTESIMA

ET CENTESIMA: ET TRECENTESIMA

ET QUINGENTESIMA: ET SEXAGESIMA

ET SEPTAGESIMA: ET OCTOGESIMA

ET NONAGESIMA: ET CENTESIMA

ET CENTESIMA: ET TRECENTESIMA

ET QUINGENTESIMA: ET SEXAGESIMA

ET SEPTAGESIMA: ET OCTOGESIMA

ET NONAGESIMA: ET CENTESIMA

ET CENTESIMA: ET TRECENTESIMA

ET QUINGENTESIMA: ET SEXAGESIMA

IOAN▷ LANGIVS LECTO-
RI AMICO SALVTEM.

RENAT magnifico thesauri nomine
libros,

Quo pluris uendat bibliopola suos.
Est liber, Hesperidum qui spondet ma-
la sororum,

Quæq; ferat cornu Copia diues opu.

Est qui Pactoli fuluas promittit arenas,

Aurea Colchorum ueller a spondet ouis.

Hæc si cuncta darent egrotis munera uates,

Addat & immensas Cræsus auarus opes:

Si tua Tantalea cruciat præcordia pœna

Hydrops, aut febris maceret illa siti:

Non' ne tui Medico referares scrimia ditis,

Qui te Plutonis faucibus eriperet?

Tro pauperior malles tu degere uitam,

Quàm gelida diues morte perire miser?

Iste liber nullo tituli splendore decorus,

En pro diuitijs dogma salubre dabit.

Quo pacto incolumem possis traducere uitam,

Sospes Nestoreos & superare dies.

Artis Apollineæ cunctis notha dogmata pandit,

Et quonam Medicus gaudet apella dolo.

Et qua chirurgus curare tyrannide morbos

Ignotos audet, disitaq; ossa locat:

Sicut edax Tiry discerpit viscera uultur,

Clysmate sic linguam uellicat ἢ οὐ νόσος.
Si articuli uulnus phlegmon obsederit ardens,
Ne putreant nerui, pharmaca nullus habet.
Sunt ueteratores Medici, sycophantæ & agyrtae,
Qui phaleris populum fallere nempe student.
Ista Philargyria possedit pectora demon,
Quæ nugis cogit turpe parare lucrum.
Horum lethiferas quæris discernere fraudes?
Iudicio prudens, hæc par adoxa legas.

EPISTOLARVM QVAE HOC

Opere continentur, Elenchus & Argumenta.

- PRÆFATIO, qua Langius candido Lectori suam scriben-
di Epistolas Medicinales occasionem recenset. Pag. 1
- Epistola 1. In pseudomedicos, qui suis imposturis sacram Medici-
nam infamant. 7
- 2 Quam agrè Medicina ab inueterata errorū opinione & super-
stitione uindictari possit. 10
- 3 Chirurgicorum in curâdis articulorum uulneribus, phlegmo-
ne obfessis, ignorantia inexpiabilis. 12
- 4 Audax Chirurgicorū Germaniæ in cura Caufonis temeritas. 17
- 5 Eorundem in cæca cranei fractura curanda, cæca ignorantia. 20
- 6 De fungis, in uulneribus capitis, atq; alijs, Galeni explicatio. 24
- 7 Oculus cultro discissus, à Langio illæso uisu curatus. 25
- 8 Qua temeritate Chirurghi phlebotomatos sanguinem absorbe-
re tremulum cogant. 27
- 9 Methodū rectam curâdi uulnera, pyrobolis cum glande plum-
bi aut æris facta, ignorare Chirurgos, qui uanū in extinguen-
do pulueris nitri ardore sibi negocium facescunt. 28
- 10 Quare uulnera temporum periculosa, & illorum uenæ sectio
steriles faciat. 30
- 11 De medicis ueteratoribus, qui ex solius uring indicio, de morbi
substantia statuere, & temerè pronunciare audent, & nec ob-
tribolaris scorti precium nugari erubescunt. 36
- 12 An pharmaca morborum materiam & humores concoquere,
aut rectius naturam eos digerere asseramus. 41
- 13 Caloris utriusq; differentias, species ac uires, & substantiam de-
clarat. 46
- 14 De uirtute informatiua, & quid Aristoteles de ea senserit: eiusq;
cum Platone suo præceptore concordia. 50
- 15 De causa morborū coniuncta, & duplici eorū constitutione. 54
- 16 An & quando in cura exanthematum, quæ Arabes uariolas &
morbillos indigitant, aut scabie, uel morbi Gallici pustulis, bu-
bonib. aut erysipelate, phlebotomia uel purgatio cōpetat. 57
- 17 An & quando phlebotomia pharmacis purgatorijs sit præfe-
renda. 61
- 18 An curâdæ pestis methodus, tam per phlebotomiâ, quàm phar-
macum, euacuationem exigat: & quæ illarum sit alteri præmi-
tenda. 63
- 19 De causis sudorulentæ Britannorum febris, & an sit ueterum fe-
bris illa typhodes, & fuerit antiquis medicis cognita. 68
- 20 De coacta & nullius momenti in febre sitis tolerantia. 72

EPISTOLARVM

21	De morbo uirgineo.	74
22	De cardiaca passione.	77
23	De matricis præfocatione.	79
24	De erotico amoris affectu.	83
25	De apoplexiâ, epilepsiâ, cari, comatis, catochâ, catalepsiâ, lethargi, phrenitidis, morborum capitis differentia.	86
26	De senum uigilia.	91
27	De uini cum sale & aqua maris conditura.	93
28	De maris falsedine & pinguedine.	96
29	De salubriore poculorum materia.	97
30	De cræpala, siue ex mero cephalalgia.	102
31	De frigida potu.	104
32	De falsa erysipelatis cura.	107
33	De magia, & rerum naturalium sympathia.	111
34	De phycis medicorum ligaturis, annulis, & periaptis.	118
35	An diuinatricis Astrologiæ obseruationes, & Mathematicæ ephemeridum tabulæ, Medicis in ægrorum cura sint obseruandæ.	124
36	De Astrologiæ ephemeridum origine.	133
37	De crisis etymologia.	135
38	De prodigijs, & dæmonum in morbis præstigijs.	138
39	An in uniuersali febrium principio competat euacuatio.	140
40	De sanguinis sputo, uomitu, & ex mortuis effluuiio.	142
41	De primarijs dolorum causis.	145
42	De causa doloris, & ossium apostematione, in dolore morbi Gallici.	149
43	Hydrargyri uirulenta dentes uacillare, ossa putrescere, strumas & tubera nasci: cerebri, epatis, ac neruorum uires uitari: apoplexiam & paralyfim solo eius uapore excitari.	156
44	De plübeis aqueductus canalibus, & salubris aquæ indicijs.	163
45	De uentriculi in nephritide anatropa, & crurium stupore.	165
46	De ardoris urinæ & stillicidij causis.	169
47	Ex cantharidum potu dysuria, earumque uirulentia, & partium usus.	171
48	A quartana hydrops, & illius encomium.	147
49	De sterilitatis scrutinio, & ueteri obstetricum officio.	179
50	De ueteri balnearum fabrica & usu.	183
51	Olei & strigmentorum ueteris palæstræ precium & usus: ac in ea, balnearum structura.	191
52	Quo gestu illa apud Hippocratē exercitia, acrochirismus, chironomia, crocimachia, & alindesis, constabant.	197
53	De origine Alchimix, & distillationis aquarum ac olei modis & uiribus.	199
		204 De

E L E N C H V S.

54	De siriâsi puerorū, & à cerebro cordis æstu ac refrigerio.	206
55	An prandium cœna frugalius esse, & quando expediat.	210
56	De filigine ueterum, & panis speciebus, & de azyimi cōfectio- ne.	218
57	De ptisana, omelisi, & polenta.	224
58	Quid sit cyceon, & ius album: de cerebro nonnulla.	228
59	De garo, muria, & alece.	232
60	De piscibus saxatilibus.	236
61	De carne suilla, Hippocratis & ueterum sententia.	239
62	De laserpitio, benzoin, & myrrha.	246
63	De nouis Americi orbis insulis, ante Vesputiū & alios regum Portugalliæ naucleros, ab Hannone Carthaginiēse perlustra- tis, ac Geographiæ utilitate.	251
64	De exoticis Arabum medicamentis, serò à Græcis cognitis.	261
65	De sanguine draconis, ac cinnabaris speciebus.	266
66	De scincis, salamandra, myrobalanis, iuiubis, sebesten, & feri- cis.	270
67	De malobathro, unguento pholiato, netopo, oleo spano, ma- lis perficis, citrijs. & carnis leporum uires.	282
68	Obscura de uenatorijs Gallorum & Aegyptiorū uenenis pro- blemata, & uenenorum nomina.	293
69	An ueneno alta, uel capta, edendo sint.	303
70	De uaria stirpium, frugum, arborum, animalium, & hominis sexus metamorphosi.	306
71	An Iudæi sanguine humano utantur.	311
72	Veteres ex Aegypto philosophos diuina herbarū medicamēta magica & anili superstitiōe turpiter defcēdasse & infamasse.	323
73	De necessaria medicamentorum simplicium, & erronea ea co- gnoscendi ratione.	329
74	De paronia, scolopendria, & sesamoide.	332
75	De periculoso gagatis & succini suffitu.	337
76	De absurda & affectata medicamentorū citra methodum com- positione.	340
77	De emplastris barbaris & enæmis.	344
78	Quid sit apud Galenum lex Adraftig, & equi Præsiani ac Vene- tiani.	347
79	De naturali uitæ periodo, & an prolongari possit.	353
80	De clysterium usu.	358
81	De pityocampis, picearum erucis.	368
82	De recta luxata instaurandi methodo.	372
83	De differentijs signorum, quibus Medici morbos discernunt, & futura præfagiunt.	377

F I N I S.

De theologiae & metaphysice tractatus 229
 De philosophia naturalis tractatus 230
 De mathematicis tractatus 231
 De astronomia tractatus 232
 De geographia tractatus 233
 De meteorologia tractatus 234
 De medicina tractatus 235
 De iure tractatus 236
 De politica tractatus 237
 De moribus tractatus 238
 De virtutibus tractatus 239
 De vitiis tractatus 240
 De religione tractatus 241
 De pietate tractatus 242
 De castitate tractatus 243
 De temperantia tractatus 244
 De fortitudine tractatus 245
 De liberalitate tractatus 246
 De misericordia tractatus 247
 De humilitate tractatus 248
 De patientia tractatus 249
 De mansuetudine tractatus 250
 De clementia tractatus 251
 De benignitate tractatus 252
 De comitate tractatus 253
 De honestate tractatus 254
 De pudicitia tractatus 255
 De castitate tractatus 256
 De continentia tractatus 257
 De sobrietate tractatus 258
 De temperantia tractatus 259
 De fortitudine tractatus 260
 De liberalitate tractatus 261
 De misericordia tractatus 262
 De humilitate tractatus 263
 De patientia tractatus 264
 De mansuetudine tractatus 265
 De clementia tractatus 266
 De benignitate tractatus 267
 De comitate tractatus 268
 De honestate tractatus 269
 De pudicitia tractatus 270
 De castitate tractatus 271
 De continentia tractatus 272
 De sobrietate tractatus 273
 De temperantia tractatus 274
 De fortitudine tractatus 275
 De liberalitate tractatus 276
 De misericordia tractatus 277
 De humilitate tractatus 278
 De patientia tractatus 279
 De mansuetudine tractatus 280
 De clementia tractatus 281
 De benignitate tractatus 282
 De comitate tractatus 283
 De honestate tractatus 284
 De pudicitia tractatus 285
 De castitate tractatus 286
 De continentia tractatus 287
 De sobrietate tractatus 288
 De temperantia tractatus 289
 De fortitudine tractatus 290
 De liberalitate tractatus 291
 De misericordia tractatus 292
 De humilitate tractatus 293
 De patientia tractatus 294
 De mansuetudine tractatus 295
 De clementia tractatus 296
 De benignitate tractatus 297
 De comitate tractatus 298
 De honestate tractatus 299
 De pudicitia tractatus 300
 De castitate tractatus 301
 De continentia tractatus 302
 De sobrietate tractatus 303
 De temperantia tractatus 304
 De fortitudine tractatus 305
 De liberalitate tractatus 306
 De misericordia tractatus 307
 De humilitate tractatus 308
 De patientia tractatus 309
 De mansuetudine tractatus 310
 De clementia tractatus 311
 De benignitate tractatus 312
 De comitate tractatus 313
 De honestate tractatus 314
 De pudicitia tractatus 315
 De castitate tractatus 316
 De continentia tractatus 317
 De sobrietate tractatus 318
 De temperantia tractatus 319
 De fortitudine tractatus 320
 De liberalitate tractatus 321
 De misericordia tractatus 322
 De humilitate tractatus 323
 De patientia tractatus 324
 De mansuetudine tractatus 325
 De clementia tractatus 326
 De benignitate tractatus 327
 De comitate tractatus 328
 De honestate tractatus 329
 De pudicitia tractatus 330
 De castitate tractatus 331
 De continentia tractatus 332
 De sobrietate tractatus 333
 De temperantia tractatus 334
 De fortitudine tractatus 335
 De liberalitate tractatus 336
 De misericordia tractatus 337
 De humilitate tractatus 338
 De patientia tractatus 339
 De mansuetudine tractatus 340
 De clementia tractatus 341
 De benignitate tractatus 342
 De comitate tractatus 343
 De honestate tractatus 344
 De pudicitia tractatus 345
 De castitate tractatus 346
 De continentia tractatus 347
 De sobrietate tractatus 348
 De temperantia tractatus 349
 De fortitudine tractatus 350
 De liberalitate tractatus 351
 De misericordia tractatus 352
 De humilitate tractatus 353
 De patientia tractatus 354
 De mansuetudine tractatus 355
 De clementia tractatus 356
 De benignitate tractatus 357
 De comitate tractatus 358
 De honestate tractatus 359
 De pudicitia tractatus 360
 De castitate tractatus 361
 De continentia tractatus 362
 De sobrietate tractatus 363
 De temperantia tractatus 364
 De fortitudine tractatus 365
 De liberalitate tractatus 366
 De misericordia tractatus 367
 De humilitate tractatus 368
 De patientia tractatus 369
 De mansuetudine tractatus 370
 De clementia tractatus 371
 De benignitate tractatus 372
 De comitate tractatus 373
 De honestate tractatus 374
 De pudicitia tractatus 375
 De castitate tractatus 376
 De continentia tractatus 377
 De sobrietate tractatus 378
 De temperantia tractatus 379
 De fortitudine tractatus 380
 De liberalitate tractatus 381
 De misericordia tractatus 382
 De humilitate tractatus 383
 De patientia tractatus 384
 De mansuetudine tractatus 385
 De clementia tractatus 386
 De benignitate tractatus 387
 De comitate tractatus 388
 De honestate tractatus 389
 De pudicitia tractatus 390
 De castitate tractatus 391
 De continentia tractatus 392
 De sobrietate tractatus 393
 De temperantia tractatus 394
 De fortitudine tractatus 395
 De liberalitate tractatus 396
 De misericordia tractatus 397
 De humilitate tractatus 398
 De patientia tractatus 399
 De mansuetudine tractatus 400
 De clementia tractatus 401
 De benignitate tractatus 402
 De comitate tractatus 403
 De honestate tractatus 404
 De pudicitia tractatus 405
 De castitate tractatus 406
 De continentia tractatus 407
 De sobrietate tractatus 408
 De temperantia tractatus 409
 De fortitudine tractatus 410
 De liberalitate tractatus 411
 De misericordia tractatus 412
 De humilitate tractatus 413
 De patientia tractatus 414
 De mansuetudine tractatus 415
 De clementia tractatus 416
 De benignitate tractatus 417
 De comitate tractatus 418
 De honestate tractatus 419
 De pudicitia tractatus 420
 De castitate tractatus 421
 De continentia tractatus 422
 De sobrietate tractatus 423
 De temperantia tractatus 424
 De fortitudine tractatus 425
 De liberalitate tractatus 426
 De misericordia tractatus 427
 De humilitate tractatus 428
 De patientia tractatus 429
 De mansuetudine tractatus 430
 De clementia tractatus 431
 De benignitate tractatus 432
 De comitate tractatus 433
 De honestate tractatus 434
 De pudicitia tractatus 435
 De castitate tractatus 436
 De continentia tractatus 437
 De sobrietate tractatus 438
 De temperantia tractatus 439
 De fortitudine tractatus 440
 De liberalitate tractatus 441
 De misericordia tractatus 442
 De humilitate tractatus 443
 De patientia tractatus 444
 De mansuetudine tractatus 445
 De clementia tractatus 446
 De benignitate tractatus 447
 De comitate tractatus 448
 De honestate tractatus 449
 De pudicitia tractatus 450
 De castitate tractatus 451
 De continentia tractatus 452
 De sobrietate tractatus 453
 De temperantia tractatus 454
 De fortitudine tractatus 455
 De liberalitate tractatus 456
 De misericordia tractatus 457
 De humilitate tractatus 458
 De patientia tractatus 459
 De mansuetudine tractatus 460
 De clementia tractatus 461
 De benignitate tractatus 462
 De comitate tractatus 463
 De honestate tractatus 464
 De pudicitia tractatus 465
 De castitate tractatus 466
 De continentia tractatus 467
 De sobrietate tractatus 468
 De temperantia tractatus 469
 De fortitudine tractatus 470
 De liberalitate tractatus 471
 De misericordia tractatus 472
 De humilitate tractatus 473
 De patientia tractatus 474
 De mansuetudine tractatus 475
 De clementia tractatus 476
 De benignitate tractatus 477
 De comitate tractatus 478
 De honestate tractatus 479
 De pudicitia tractatus 480
 De castitate tractatus 481
 De continentia tractatus 482
 De sobrietate tractatus 483
 De temperantia tractatus 484
 De fortitudine tractatus 485
 De liberalitate tractatus 486
 De misericordia tractatus 487
 De humilitate tractatus 488
 De patientia tractatus 489
 De mansuetudine tractatus 490
 De clementia tractatus 491
 De benignitate tractatus 492
 De comitate tractatus 493
 De honestate tractatus 494
 De pudicitia tractatus 495
 De castitate tractatus 496
 De continentia tractatus 497
 De sobrietate tractatus 498
 De temperantia tractatus 499
 De fortitudine tractatus 500

IN MEDICINALIUM
EPISTOLARUM

Miscellanea D. IOANNIS,

LANGII Lembergij

Præfatio.

LANGIUS CANDIDO LECTO-
ri suam scribendi epistolas Medicinales
occasionem recenset.

LAPSI iam plus minus triginta,
candide Lector, annis, quum relictis
cultioribus Encyclopediæ Musis,
quas tum Lipsiæ profitebar, animum
ad paulo seuerius Medicinæ studiū
appulisset, & ne (quod Seneca in-
ertis esse ingenij testatur) relictis for-
sibus riuulos sectari uiderer, dū diuini Hippocratis, ac fi-
di eius interpretis Galeni, opera diurna nocturnaq; lu-
cubratione perlustrarē, reperi Galenū à suis de salubri ui-
ctus ratione præceptis, Germanos, his seueris uerbis, ne
dicam conuicijs, excludere: Apud Germanos, inquit, ne
nutriri quidem infantes contenderim, qui nuper editos
infantulos, etiā ab utero adhuc calentes, in flumen ege-
lidum deferunt. uerūm, inquit, nos neque Germanis,
neque alijs agrestibus aut barbaris hominibus, hæc pro-
dimus: nō magis equidem quàm ursis, apris, leonibus,
aut alijs id genus brutis: sed Græcis, & ijs qui tamen si ge-
nere sint barbari, Græcorum tamen æmulantur studia.

Cæterum quum Germanos uirilī animi fortitudine,
ac corporis robore Græcis uel præstare, uel saltem non
impares esse, ingenijq; præclaris dotibus ad bonas ca-
pessendas literas nullis nationibus esse secundos, probe

b scirem:

*Cur Gale-
nus Medici
nā Germa-
nis non scri-
psit, lib. 1.
de salubrib.*

Agrestis in
fantulorum
Germanie
educatio.
Strabo in
Geograph.

In Epigrā-
mat. Greg.
Nazian-
zeni.

scirem: arbitrabar Galenum his uerbis saltem barbarum
in educandis infantulis Germanorum morem incessere,
quos Strabo & diuus Gregorius Nazianzenus tradūt,
exploratorios an foetus legitimo thoro conceptus sit, in-
fantem fascijs cōstrictum, in Rheni fluentis alueum pre-
cipitare: qui si pessum iuerit, pro notho ac spurio repu-
diatur: si uerò sospes emerferit, pro legitimo educatur.

Vnde Nicobolus ad patrem ita scribit:

— εἰ κακοῖσι

τὸν ποῖμνον, παῖδων ματῶν ἀπο πλάδι πύλου,
ὡς νόθου, εὐγενὸς ἢ ἕνεκ ἡγεῖται πῆιδρος

Id est: — Si uerò malis

Delecter, è liberis me tuis procul abijce,

Velut spurium, nobilis Rheni probatum fluentis.

Temerariū
Medicorū
ex urina ua-
ticinium.

Chirurgi-
corum im-
peritia &
crudelitas.
De glosso-
comio Hip-
pocrat. lib.
2. de Fra-
cturis.

At postquam ex Bononia, sacro tum bonarū artium,
tum medicinæ ac iurisprudentiæ Musæo, in Germaniam
redieram, comperi quosdam Medicos, mira artis osten-
tatione elatos, ex solius putridi lotij inspectione, uelut
uaticinas ex crystallo anus, de substantia & interna mor-
bi causa temerè pronunciare ausos: ac de egrotantis salu-
te uel exitio, tanquam ex Delphica Apollinis tripode,
uaticinari, ne dicam perfricta fronte nugari. in discernen-
dis uerò morborum causis, ac ex horum indicationibus,
in recta curationis methodo instituenda, quam Hippo-
crates & Galenus docuerunt, leuè cæcutire & aberrare,
ut Galenum illis non sua medendi præcepta scripsisse,
nec ea hos logiatros uel saltem per transfennam uidisse,
rectè iurares. Comperi quoque de Medicorum sorte,
aliud crudele Chirurgicorum uulgus, omniū literarum
ignarum, ac prorsus ἀναλφάβητον, qui nec ullis instrumen-
tis luxata membra instaurare norunt: quæ si forsā quo-
uis uiolento impulsu, uel carnificis industria, fortè fortu-
na instaurauerint, tum uideas, quanta tyrannide, & con-
tra omnem ueterum methodum, etiā sine glossocomio
(quod nec unquam uiderūt) membra reducta quotidie
adeò

ad eò contorquere atque diuellere pergant, ut non raro rursus de suo acerabulo excidant. Certè hac ratione eos nò luxata, sed intolerabilem dolorem instaurare, rectius affirmares. Quid multis? Certè id quod de adulatoribus quidam dixit, in eos rectè detorqueri potest. Prestare incidere coruos, quàm huius farinae Chirurgis uitam, uel corpus committere. Atqui quum ignorantia nihil sit audacius, longè atrocius illorū uideas facinus, qui cum linguam aegrotantis febrili caufonis ardore arefcentem & fuscam cospexerint, quem morbum ob linguæ fuscadinem, in qua morbi causam subsistere arbitrantur, **die breiū** appellant: hic neglecta febris aegrū interempturę cura, tædet & pudet me referre, quàm malè olētibus medicamentis scabriciem linguæ detergere ac humectare singulis horis, non extincta febre, frustra saragunt: hic stercoris equini diluto, alter è contusis cancris cremore, linguā cluit: & panno rubro, & aspero quidem, nò tam defecat quàm excorticat. Meherclè, si Poëtis credere fas est, uultures apud inferos Tytij amatoris iecur nò ita diuellunt, ut isti balatrones linguam febricitantium cōtinuo affrictu lancinant, & emacerāt. At, bone Deus, si stulta illorū in phlegmonis erysipelatodis, uel in ipsius erysipelatis puri curatione consilia, seuerus ille morum censor Cato, aut Crassus ille ἀγλαός (qui semel tantū in uita, dum spinosos duris labris asinū edentē carduos tridisset, risisse fertur) audirent, certè à risu sibi temperare non possent, etiā si labra mordicūs apprehenderent. Nam si alicuī macula uel exanthema rubeum eruperit, etiā citra febrem, quæ cum erysipelate & bubone saepe coincidere solet, quod ipsi à colore **rothlauff** indigitant: confestim aegro in perpetuum humectationi, lauacris, capitis' que lotioni interdicunt. Vnde crebrò habebis quosdā proceres impexis capillis obuios, qui in uiginti annis caput non abluerint: & aegros ita sordidos, qui in tota uniuersali aegritudinis periodo nec

*Nam corui
solum mor-
tuos lanci-
nāt, sed Chi-
rurgici ui-
uos.*

*Exitialis
Chirurgi-
corum in
caufonis
cura er-
ror.*

*De Empi-
ricorum
breiū.*

*Empirico-
rum in cu-
ra erysipe-
latis, id est,
rothlauff,
amentia.*

Chirurgi-
corū in cu-
randis arti-
culorū cū
phlegmone
vulneribus
temeritas.

Der unge-
lertē wun-
dartzetten
falsch glid-
wasser.

Der sche-
rer puluer-
leschungh.

Chirurgi-
corū in cu-
randa cra-
nei fractu-
ra, igno-
rantia.

manus lauerint, nec recens lota, quantumuis sicca, lin-
teamina sibi substrauerint. At si quis in cubiti gibbe-
ro, uel genu, aut quouis alio neruoso corporis articulo,
caesim uel punctim sauciatus fuerit, & tandem ob dolo-
ris acuitatem phlegmon uulnus, ex humorum affluxu,
obsederit, laesusq; febre ita aestuet, ut calor naturalis ui-
gorq; membri humorum alluuium concoquere nō pos-
sint: quū ex uulnere pro uera sanie alba & lactea, a quo-
sum *ixōqa* sero lactis simillimum emanare uiderint, mox
exclamant, esse genuini ex articulo humoris effluuium,
quem *glidwasser* appellāt: quū in omnibus totius cor-
porae molis articulis non tantum subsit humoris, quan-
tum uno die & nocte ex tali uulnere apostemoso effluit.
At hic non curata prius (quod recta Methodus exigit)
uulneris phlegmone, nec habita febris ratione ulla, insti-
gnem uideas illorum in sistēdo ichoris profluuiū amen-
tiam. hic, unguentum de baccis populū nigrae, in sartagi-
ne feruefactum, uulneri infundit: ille exemptis de equo-
rum ephippio capreolarum pilis, ulceris osculum ob-
struit, quo fit ut humor ille crudus subter cutem totum
membrum perreptet, neruosq; putrefaciat, & musculo-
rum thoros exedat. Non dissimili dementia in pulue-
ris ex halinitropyrii extinctione desipiunt, quo sphaeru-
las ex aere cyprio uel ferro cōflatas machinis pyrobo-
lis in hostes eiaculamur: quorū nulla ratione efficta re-
media, in Epistolis nostris satis superq; confutauimus.
At illorum execrabilis in curanda occulta cranei fra-
ctura error, est isto longē periculosior: quod, si cute illae-
sa, ictu lapidis, uel teli obtusi, aut ex alto & praecipiti
loco casu, ita disruptum aut fissum fuerit, ut per cranei ti-
mulas ichor sanguinis super cerebri panniculos destilla-
uerit, nisi cure ad X characteris effigiem dissecta, craneū
trepano *αβαπλις* perforaueris, ut influxi humoris uapo-
res exhalare, ac noxia suppurationis recemēta cerebrū
cructare possit: certē necesse est, prohibita trāspiratione,
humores

humores intra craneum computrescere, & ægrum convulsione aut sphacelo perire. Hæc quidem, quum sint omnium bonarum artium ignari, & hirundinibus indociliores, doceri non possint: necesse est inexpabili horum inscitia, præcipue in bellis, multa hominū milia perire quotannis. Proinde, candide Lector, sancte deitare ausim, non raro, quum inter milites caupon uel dysenteria grassatur, ut nuper bis in Vngaria accidit, aut si febris aliqua Epidemialis, qualis sudor ille Anglicus, incrudescit, plures Empiricorū temeritate, quam morbo, aut hostis gladio interimi. Tuam, Lector, obtestor fidem, dic quæso, quot hominum milia credis illum sceleratum chirurgicum occidisse, sua nephanda curadæ febris illius sudorulentæ Methodo, quam in morbi ignoti principio, temerario ausu, inuulgauerat: Numerus omnem fidem superat. urbs Parisiorum populosissima non tot alit incolas. Quis non ab imo pectore ingemisceret, Medicinam, tam sacrosanctum Dei donum, auaricia & ignorantia pseudomedicorum in hominum perniciem conuerti: salutare summi Dei donum anus uaticinas, syncopantas quoque, & agyras, suis imposturis, arte Magica & idololatriæ superstitionibus ac incantamentis, ita prophanare & cõspurare, ut nulla sit artiū, quæ tot impijs scateat superstitionibus. Quis pius bonusque æquiferet animos? Certè nullus: nisi præfecti aut magistratus *Δωροφάγοι*, qui accepta turpi pecuniola, hæc Medicinæ monstra, & ludæos perfidos, in perniciem subditorum alunt, fouent, & tuentur: quibus solis fas est, subditorum marsupia scœnore exhaurire: & corpora Christianorum per medicamenta inexperta, uita, uel sanitate saltem spoliare: & sollicitos ægrorum animos, eorum incantamentis & sceleratis superstitionibus, à ueri Dei cultu, qui omnium sanat languores, ad idololatriam, perfida recuperandæ sanitatis spe, deflectere. Misertus itaque ægrorum, quos è constricta Chirurgici cauticis eorum medi-

Quid sit cerebri sphacelus, Hipp. li. 7. Aphor. 50-

Multa milia hominum, Empiricorum temeritate quotannis perire. Empiricorum temeritas plures in sudore Anglico, quam morbus interimit.

Syncera Medicina, Magia, superstitione & idololatria defœdata. Magistratus *Δωροφάγοι*, id est, munerum deuorator.

camentis, & crudeli luxata instaurandi carnificina adeo efflictim emacerant, ut subiecti quaestionibus carnificis torturam leuius ferrent: quos denique indocti & barbari ex pagis & monachorum coenobijs, ac Iudaeorum synagoga, pseudomedici, sua imperitia & ignotis medicamentorum uiribus, ita impune coniuente magistratu, perimunt, ut hos quispiam in Germania funesto & lugubri infinitorum mortalium fato libitinam exercere recte dixerit: ut igitur miseros hos aegros ab illorum carnificina & fraudulentis imposturis asserere possem, quamuis negotiorum cumulo penes obrutus, & erumnosis aegrorum curis multifariam districtus has quas uides Medicinales epistolas obiter conscripsi, in quibus quosdam his triobolaribus Medicis, quorum tota ars ex urine indicio dependet, ignotos morbos, rectamque curandi methodum declarare statui: & perniciosas ueteratorum in medendo fraudes, quibus loculos decumbentium exhauriunt, mortemque aegrotantium intempestiuam accelerant, detegere: & nihil illorum obreptiones, conuicia, aut calumnias ueritus, me illorum inuidia libenter exponere, quae mihi uirtutis studijque calcar erit. Verum confido, ad tam pios & reipublicae utiles ac necessarios conatus, operam fauorem & studium Medicorum, qui candidi & syncere docti sunt, non defuturum: qui singulari eorum, & satis dudum spectata eruditione, qua medicinam barbarorum & sophistarum nugis conspurcatam, plurimum illustrarunt, etiam hanc meam operam non promouere modo, sed enixe adiuuare poterunt. Vale.

pseudomedici, monachi, & parochiani, medendo libitinam exercet et promouent.

Inuidia, studij & uirtutis calcar & incitulum.

Auctoris in doctos Medicos confidentia.

Ioannes Langius Lembergus ex
Schlesia Medicus.

EPISTOLAE MEDICINAL. 7
 IN PSEVDOMEDICOS, QUI
 suis imposturis Medicinam defordant:
 Epistola prima.

V D I V S T E R T I V S ad coenā mihi in horto tuo condictam libens accessi, in qua cum non modò animi conuiuarum omnifaria florum, herbarum & fructuum amœnitate, Musicesq; harmonia refocillarentur, sed & corporis uires lauto fercularū apparatu reficerentur, ac dum secundæ mensæ bellaria afferrentur: tum Aristarchus, conuiuiorum commoda diciturus, Nō temerè (inquit) Homerus, meus ille amicus, toties conuiuia in Troiano bello inter Heroas celebrata commemorat: & Lycurgus, ut Laconum iuuentus in publico sobriè conuiuaretur, edixit. Est sanè conuiuium cōmilitonum homelia, alacritatis animi pabulum, amicitiae philtrum, & beneuolentiæ parens. Ob idq; Brachmanas Indorum philosophos, antequam cubitum concederēt, ex phiala Tantalī, quæ ex eius statua iugiliquoris scaturigine referta semper fuit, instaurandæ amicitiae gratia bibisse fertur. Itaque ut uno uerbo (inquit Aristarchus) dicam, conuiuium sobriè institutū, præsens animi corporisq; esse pharmacū testabor. Quā nā igitur quæso medela, affectus animi edaces, morbis corporis grauiores, melius quàm φιλανθρωπίας poculis curabis? proinde ait Zeno philosophus, ut lupini amari crebra aquarum aspergine macerati, dulcescunt: sic animus uino irrigatus mitescit. & Galenus, λύπης ἀπείροισι καὶ δυνάμειος κουφιζει οὖν τὸ πινόμενον: Tristitiam & mœrorem uinum sobriè bibitum alleuiat omnem. Præterea ut ellychniū lampadis olei fomento conseruatur: sic genuinus humani corporis calor, humiditas, & uires, quæ continua & occulta corporis exhalatione fathiscunt, salubri potus & cibi

Philos. Arct.
 libro 3. &
 Hieronym.
 contra Io-
 uinian.

Galenus in
 lib. Animā
 corporis
 sequi tem-
 peraturā.

Sanitatis encomiū. **cibi pabulo conseruantur : quibus uel maximè inculpa-
ta corporis sanitas constat, qua nihil præstantius exco-
gitari potest, quam nec cum omnibus Croesi diuitijs, uel
auriferi Tagi arenis commutare possis. Cuius præna
& laudem Amphion Sicyonius poëta his uersibus scitè
decantauit,**

Athen. lib. *Μετὰ σέο μάκιστρα ὑγεία τίθειαι πάντα,*
ult. Dipno *καὶ λάμπει χαρὶ των ἔαρ, σέδου & χαρὶς*
Ioph. *οὔτις εὐδαίμων — Id est:*

O beata sanitas, te præsentē amcenum
Gratijs uer floret, absq; te nemo beatus.

In confesso igitur est, sanitatem salubri conuiuiorum
diæta conseruari, & Medicorum pharmacijs defectā in-
Pharmaca staurari. Ob id Erophilus: φάρμακα, inquit, ἐὰν τὸν χρώ-
deorū ma- *μιλον ὀρθῶς σιωπῶν οὐκ ἔστι, οἷον τὸ ὀρθῶν χεῖρες εἶσι.* Id est: Phar-
nus. Galen. maca, si quis illis utens rectè prudens contigerit, auxili-
libro 6. de liares sunt deorum manus. Quare ô coepulones per-
Cōp. phar. chari, inquit Aristarchus, ut tantis, tamq; præclaris con-
*κατὰ τό- uiuio-
που.* rorum donis rectè frueremini, nunquam à conuiujs
uestris deberet abesse Medicus, qui salubrem uictus ra-
tionem, & obsoniorū uires uobis præscriberet: quo mu-
nere, suo more, Langius in hoc cōuiuio præclare defun-
ctus est. Tandem ego: O Aristarche, respondi, non
me, nec alios Medicinæ peritos huius uel officij uel labo-
ris tederet, si non uulgus, pseudomedicorum imposturis
percutus, à consilijs Medicorum ita absterreretur, ut nō
prius, quàm iam animam efflaturus, cum morte confli-
ctetur, medicos consulat. Istos sanè personatis tragœ-
diarum histrionibus simillimos Hippocrates rectè asse-
ruit. Nam ut illi habitu, gestibus, uestitu que personam
regis aut heroum referunt, quos non esse constat: sic illi
pseudomedici ueste oloserica, annulis, rubro que pileo
paratio. decori, falsa & ficta artis ostētatione apud ignobile uul-
Hippoc. in gus, indoctosq; proceres, titulum personamq; Medici
Lege sua. sibi uendicant: quam si illis exutis ademeris, sub illorum
persona

EPISTOLAE MEDICINAL.

persona aut iudæum perfidum, aut monachum apostatam, uel omnium bonarum artium ignarum parochianum, agyras, ardelionem, aut anus incantatrices, ac id genus farinae hominum, latere deprehendes: qui nihil non audent, quo ab afflictis ægris per fas & nefas pecuniam emungant. O sceleratum pecuniæ aucupium, quid non mortalia pectora cogis audere? Hi sacrosanctam Medicinam, præclarum summi Dei donum, temerarijs ex urina de morbis uaticinijs, ac nefarijs superstitionum nugis & incantationibus, conspurcare non erubescunt. His accedit tandem Magia, quæ astrologiam & medicinam in suum asciuit consortium: quos non obsecro morbos curare, quæ denique præstigijs & intempestates, herbarum, radicum, lapidumq; uiribus, sub stato lunæ & stellarum ortu adaptatarum, sese non efficere posse promittant. His fascinare, his dæmones cogere, his denique irata deorum numina litari posse, perfricta fronte nugantur. Si Gygis quæris annulum, quo rex ille se inuisibilem reddidit: promissus quidem, sed citra fidem non deerit. His Magiæ nugis Medicina adeò defœdata est, ut nulla sit artium, quæ adeò confertim erroribus & superstitionibus scateat, ac illa nobis cœlitus data Medicina. Hercules certè minori labore Augis purgauit stabulum, quam aliquis, quantumuis doctus, Medicinam à tot mēdis elueret & expurgaret. His dictis, Symposiarcha unà cum omnibus conuiuis petebat, ut id laboris subirem: sed ob quas causas id facere

distulerim, sequens explicabit Epistola.

bit Epistola.

C EPISTO

Medicina
Magiæ per
mixta. Pli.
li. 30. ca. 1.
et lib. 29.
cap. 1. et
li. 28. ca. 2.
Philostrat.
li. 7. in uita
Apollonij.
Nicodemus in suo
Euangelio.
Orpheus in libel. de
Lapidib. et
Thebi. phi
losophus.
De Gygis
regis Lydo
rum annu
lo, Plato li.
2. de iusto.
Philostrat.
in uita Ap
pollonij.

EPISTOLA SECUNDA DOCET, QVA M
difficile sit, Medicinam ab erroribus & supersti-
tionibus uindicare.

GRAVITER quidem, mi Franci-
sce, proximis tuis literis exposulasti
mecū, quid ita præter promissa cun-
ctarer, Medicinā ab erroribus & im-
posturis & superstitionibus uindica-
re. Fateor quidem, id me facturum,
in Symposio quodam recepisse: sed

cum promissa præstare uellem, non experta prius operis
difficultas, me ob has causas deterruit. Primum, quòd
bona pars Medicorum in falsis barbarorum opinioni-
bus adeò consenuerit, ut scyrrum quamuis durum citius
digeras, quàm inueteratas illorum opiniones, à puero
conceptas, ex animo eriperes. Quo sanè semel odore te-
sta recens imbuta fuerit, hunc non facile elues. ^{ἔστι δ'}, ait
Galenus, οὐδεμία βελήθειον ποῖος οὐσίας, ὡς τὸ τῆν ἀνὲν λογί-
σμου πρὸς τὰ μοχθηρὰ δόγματα πάθος. οὐ γὰρ ὅτι μὲν πᾶσαι τοὺς
ἐν αὐτοῖς τραφίστας: Nulla est tinctura adeò ineluisibilis, ut
ad falsa, citra rationis iudicium, dogmata, animi affectio:
quæ in his educatis, dissuadere non poteris. Non te-
merè Timotheus, celebris Musicus, à discipulis prius
malè instructis, geminam postulabat mercedem, quum
geminum docendī & dediscendī laborem subire cog-
retur: quā Medicus æquius à discipulis Medicinæ, per-
peram instructis, efflagitaret. Nā quum Medicina om-
nifaria ingenuarum artium eruditione, longæua rerum
experientia confirmata, constet: Musica uerò sola con-
cinna uocum & numerorum harmonia & proportione
perficiatur: quis non fatebitur, Medicum, dum rectè do-
cet, falsa corrigit, bisq; quaterq; plus laboris, ne dicam
periculi, quàm musicum sufferre? Nemo planè nega-
bit, nisi rationis impos. Deinde quum magistratus &
proceres,

Prima de-
pravate
Medicinæ
ratio.

Gal. in li. 1.
de cog. &
cura pass.
anima.
Lib. 2. de
dispnea.

Quintilia-
nus.

Procures, acceptam à Iudæis & reliquis Medicis *δοσολο-* Altera de-
φαις parua pecunia, liberè in corpore subditorum grassa-
 ri, eosq; non tondere, sed deglubere permittant: hac ma-
 gistratum indulgentia effectum est, ut nulla sit lex (te-
 ste Plinio) quæ capitalem Medicorum inscitiam puniat:
 soliç; Medico hominem occidere, & Iudæis in corpori-
 bus Christianorum experimenta per mortes agere, im-
 punè liceat. Hac impunitate freti monachi, apostatae,
 agyrtae, ambubatarū collegia, balatrones, anus in canta-
 trices, deniq; carnifices, & qui paterna obliqurierint bo-
 na, instar Aeschinīs Socratici, ex arte Myreplica alimo-
 niam quærentes, in hanc sacrā Medicinæ professionem
 gregatim irrepserunt: quam suis incantationibus, super-
 stitionum præstigijs & nugis, ad eò defœdarunt, ut nulla
 sit artium quæ ex illorum ignorantia tot sit superstitio-
 nibus & erroribus referta. Cui nam, obsecro te, Aescula-
 pius, uel ipse Medicinæ inuentor Apollo, tantas ingenij
 suppeditabit uires, ut illorū aniles opinionēs, magicasç; *De Aeschi-*
 superstitiones & errores homicidij sanguine pollutos, *ne Socra-*
 extirpare possit: arenas maris citius enumerares, quàm *tico Athe-*
 illorum inscitā densa ignorantie caligine obseptā emen- *neus in fe-*
 dares, *οὐτω γὰρ, inquit Gal. διωσπαίον τι πρᾶγμα ὅστιν ἀμαθίας*
σφόδρα, καὶ μάλλον ὅταν ἀλαζονία μυχθαί: Adeò inelubile ui- *Gal. hæc*
 tium est ignorantia magna, præcipue si arrogantia per- *li. 13. The-*
 mixta fuerit. His sanè sciolis arrogantiores esse scio nul- *rapentica*
 los, qui ita de suis gloriantur remedijs, ac sua adulatione *aut Meibo-*
 ignobile inescare uulgus, suamç; ignorantiam incessus *di.*
 grauitate, annulorum ostentatione, uestium fastu celare *Tertia de-*
 possint. His rectè cū Phauorino dicere possis: Palliū & *prauate*
 barbā uideo, Medicū philosophū nō uideo. Postremò, *Medicine*
 quæso te, qua ratione illorū morbo aut ignorantia me- *ratio diffi-*
 deberis: qui ex cōposito eam celant: Vadimonium de- *cilis corre-*
 ferere (crede mihi) minoris æstimant, quàm ignoran- *ctonis.*
 tiam ingenuè fateri, id quod maximè illorum inscitiam *Doctos nō*
 prodit. Quo enim quisç; est doctior, eo minus errorem *pudet fateri*
errore.

fateri eum pudet. Nam & Hippocrates, ille Medicorum corypheus, se futuris cranei deceptum fuisse, fateri non erubuit: More (inquit Cornelius Celsus) magnorum uirorum, fiduciam & peritiam magnarum rerum habentium. Nam leuia ingenia, quia nihil habent, nihil sibi detrahunt. Magno ingenio, multaq; nihilominus habituro, conuenit etiam simplex ueri erroris confessio. Nam his, cum sint in barbarorum sectis educati, totiusq; philosophiae expertes, ignorantia ita aciem mentis & rectum rationis iudicium perstrinxit, ut suam ignoratiam agnoscere non possint, & in ueri cognitione plane caecutiant.

Corn. Celsus lib. 8. 4. *Quintilianus lib. 3.* *Galen. in principio lib. 8. de Composit. phar. uat. 2. 2. 0. 0. 0. 0.* *Yevdēs γὰρ δόξαι πλοκαυλα μβάνουσαι τὰς ψυχὰς τῆν ἀνθρώπων, οὐ μόνον κωφούς, ἀλλὰ καὶ τυφλοὺς ἐργάσονται.* Id est, Falsae opinioniones obsidentes animas hominum, eos non modo surdos, sed & caecos reddunt. Haec dum in animu reuoco, promissi me poenitet. Tamen beneuolentia doctorum uirorum fretus, cotis uice fungar: & si promissa non praestitero, erit tamen aliquid prodire tenus, si non datur ultra: & uiri boni, uoluntate mea saturabuntur.

DE CHIRURGICORVM IN CURANDA uulnerum apostematione imperitia.

Epistola tertia.

Corn. Celsus in Prologo lib. 1.

Viuorū et mortuorū Anatomia necessitas.

VIS igitur admonitus literis, uela uentis committam, tu uero oram soluenti felix auspiciū precare: auspiciurus à uetustissima Medicinæ parte Chirurgia, quam primū Aesculapius, deinde eius filij Machaon & Podalirius, ac Chiron Achillis præceptor, Troiani bellī temporibus magno mortalium cōmodo domi forisq; in bello professi sunt: quæ cum multarum rerum peritiam, tum maxime humani corporis constitutionis noticiam requirit: sine qua nullus luxata instaurare, fracta coadunare, uenam aut apostema recte incidere potest. Ob id post Hippocratema

pocratem Herophilus & Erasistratus, tanto studio humani corporis fabricam scrutati sunt, ut latrones morti addictos à regibus ex carcere impetratos, uiuos incidèrent, quo uitali adhuc micante in corpore spiritu, illius organorum actiones, officia, colligantias, & cōstitutiones exactè dignoscerent. At nostri seculi Chirurgici, quum semel uitulū aut porcellū lanium exenterare uiderint, totius anatomia imperiti, non uerentur ineffabili quadam tyrannide in corpora hominum urendo & secando grassari: quod cum in alijs morbis, tum maxime in curanda uulnerum phlegmone, eorum imperitiam uidere licet. Nam si quando forte fortuna caput aut finis musculorum, tendo, circa articulos, arbitrarij motus organa ligamentis circūsepta, punctim uel cæsium læsa fuerint, tum ob dolorem & humorū colluuiōnem uulnus phlegmone inflāmur: quanisi prius rectè curata, frustra uulneri medeberis: & membrum læsum nō tabescet modò cancræna, aut sphacelo putrescens emoriatur, sed & putridos per arterias & uenas ad cor & cerebrum exhalans uapores, & patiens insomnis delirabit, & tandem spasmō cōficietur. Cæterum cum nemo incognita curare possit, opere præcium erit, singula apostemationis uulnerū accidētia pathonomica. ex Damocrato referre.

ὁ τὴν μύδος τραυμάτιος, ἢ νεύρων τινῶν

ἢ καὶ νυγέντος ὑμέρος ὁσίου.

μὲν τὴν τετρακτὴν ἡμέραν πίννοι πόνοι,

καὶ φλεγμοναί, πνεύροι μὲν συμπτώματα,

πολλὴ ἀγρυπνία, παρανοπία, δὲ φους σφοδρῶς,

ἢ γλώττης γένεσι περὶ ὁδοῦ.

ἢ τὴν ἡμέραν εἴ ποῖσα περὶ τὰ χεῖρῶν.

ἢ χαρὲν τραυμάτιος, λεπὸς, ἐρυθρὰ τραύματα,

ταῦτ' ἐγγὺς αὐτῶν πάντα ἔχοντα σώματα.

ὄρα, διατάσεις, φλεγμοναί, οἰδήματα.

Quamuis bona pars Medicorum causam phlegmonis uulnerum in corporis cacochymiam referunt, Da-

*vis doloris
attractiua.*

mocrates tamen (me iudice) rectius in dolorem refert, qui ex musculorū nervis & tendinibus uulneratis oboritur circa articulos, sensus & arbitrarij motus organa: quæ cum ferè nulla carne sint cooperta, acutius sentiunt, & ob id maiori dolore, quàm epigastrii muscoli carnosissimi affliguntur: qui uelut cucurbitula omnifariam humorū alluuiem ad uulnus pellicit, quo tandē uulnus intumescens, tertio, aut plurimū quinto die phlegmone & alijs symptomatibus corripitur. Ob id Hippocrates lib. 4. de Morbis inquit: Ulcera si curentur, maximè in diebus imparibus inflāmantur. uenit enim tum humor ad omnes uenas, cum crisi turbatur: uenæ autem repletæ, dolorem & calorem toti corpori inducunt. Proinde rectè tradit Damocrates, post quartum diem non ferendos dolores in neruorum articulorumq; uulneribus, cum grauissimis symptomatibus incrudescere: qui dolores quæ humorum affluxum ad uulnus proritent, quibus uenæ arteriæq; circa articulorum musculos infarciuntur: quid obstare poterit, quin doloris exacerbatione & sanguinis alluuiō uulnus rubore, œdemate & phlegmone turgeat, & putredinis dolorisq; æstu ad eð efferueat, ut putridus ille calor per uenas & arterias cordi præcordijsq; communicatus, tandem febrem continuam incendat, & linguam continua siti & ariditate emaceret: Nec cerebrum ab illius contagione intactum manet: quippe cum musculorum nerui à cerebro & eius medulla propagentur, necesse est id, lege consortij, musculorum & neruorum apostemationi compati. Quare dum morbus & dolor ingrauescit, patiens uigilia & delirio affligitur, & tandem spasmō diuellitur. quæ cuncta Galen. de Prenotionibus ex pulsū, lib. 4. his uerbis scitè complexus est, quæ, quum Græca Latinis plus energiæ & lepôris habeant, hic inserere placuit: οὐδὲν (ait) θαυμαστόν οὐδὲ διστακτικόν τῶν κτλ ἐπιγαστρῶν τοῦ καὶ θώρακος μὲν φλεγμῶναι πύρε τοῖ τοῖ μαστῶνται. καὶ διατῶν

πύλο καὶ οἱ σφυγμοὶ μεγάλοι γίνονται, ἐν ταχέει καὶ πυκνοί. τῶν δ' ἐν πύλῃ καὶ κνήμῃ μύων φλεγμοναίων, καὶ μάλιστα κατ' ἡμέραν αὐτῶν ἐκπαύσεσιν οἱ τένοντες, ἔτοιμον μὲν ἄλωνα καὶ ἀσασμῶν, ῥᾶσα δ' οἱ σφυγμοὶ τένονταί τε καὶ σκληρύνονται. σαρκώδεις μὲν γὰρ οἱ πόρι ἐν βάραι καὶ γαστέρα, νευρώδεις δ' ἰσκιῶς οἱ τ' ἐν χερσὶ καὶ ποσὶ. ἐτι δὲ μᾶλλον ἐ τίνων φλεγμῶνεσ τῶν κ' χέρας ἄκρας ἢ πόδας, ἔτοιμος μὲν σφυγμὸς αὐτοῖς γίνεσθαι σκληρός, ἔτοιμος δὲ σπῶνται. *Expositam satis clarè arbitror apostemati uulneris naturam, & symptomata, illorumq; causas: ex quibus Medicus phylicus facilè totius curæ & remediorum indicationes depromere potest. Circa quæ mira Chirurgicorum imperitia manifestatur. nã quum (teste Gale- no) in curâdo uulnere nihil sit prius, quàm providere ne phlegmone corripatur: hi non modò quid phlegmon sit ignorant, sed nec musculorum aut tendinum aut articulorum compaginem & situm nouerunt. Nec principio neruorum, ne spasmo corripatur, prouident: nec febris, qua totum corpus tabescit, rationem habent, quum uulneratis merum bibere uinum, cibarijsq; aromatum conditura præparatis liberè uesci permittant: nec uulneris apostemationem agnoscunt, donec pro sanie bene cocta liquorem feculentum, oleagineum, & instar seri lactis tenuem ubertim emanare uiderint, quem Damocrates perbellè appellat ἰχῶρα τρυγάδων λεπιδόν, Cornel. uerò Celsus hydropem & meliteram appellat: Est, inquit, quædam sanies, quæ uel hydrops, uel melitera appellatur. hydrops tenuis, subalbîdus, ex malo ulcere exit: maximè ubi neruo læso, inflàmatio subsecuta est. Melitera, grafsior et glutinosior, subalbîda, mellîq; albo subsimilis fertur: hæc quoq; ex malis ulceribus, ubi nerui circa articulos læsi sunt, & inter hæc loca maximè ex genibus profluit. Quem liquorē, aut si mauis ἰχῶρα, nostrates Chirurgici ineptissimo uocabulo Aquam articulorum appellant, & esse arbitrantur: licet ex omnibus sanè articu-*

*Gal. lib. 6.
Methodi id
tradit.*

*Pollux lib.
4. hæc ea-
dem.
Gal. in lib.
de Tumo-
ribus præ-
ter naturâ.
Cor. Cel-
sus li. 5. ca.
26. de sa-
niei spe-
ciebus.
Chirurgi-
corū glid-
wasser.*

lis, to-

lib. de Locis in homine, & de fracturis ossium.

Ridicula et perniciofa in uulnerū apostematione Chirurgicorū medicamenta.

Ulcera morituri cur sicca liuescunt.

Cor. Cel. sus lib. 5.

lis, totius corporeæ molis, non tantum liquoris eliceres, quantum uel una die & nocte ichoris ex uulnere apostemato profluat. At nostrates scioli, hunc esse arbitrantur articulorum mucilaginem, quem natura (teste Hippocrate) illis indidit, ne continuo motu exiccarentur, & ut illius mucī lubricitate facilius & sine offensa promouerentur. Audi obsecro illorum dementiam. Ne igitur talis ichor, quem ipsi congenitum articulis humorem arbitrantur, effluat incassum: pilis capreolarum, quibus ephippia equorum infarciuntur, osculum uulneris, apposito spleniorum fasciculo obstruunt: quo fit, cum sanies illa effluere non possit, ut subtercutanea totū perreptet membrum. tandem hoc semiputridū, obstructis uitalis spiritus meatibus, sphacelo emoritur. Dicere me pudet, sed dicam, quod hisce oculis uidi: Amberge chirurgum, unguentum populeonis in patella feruefactū, bulliens adhuc, uulneris osculo infundentē, à quo quum remedij rationem sciscitarer, Malis mala curari oportere, respondit. tum patiens effusis lacrymis: Certē, inquit, tua remedia non mala tantum, sed pessima esse sentio, cui ego post biduū, abscisso serra brachio, medebar. Hi si scirent, calorem naturalem, omnis humorum concoctionis in corpore & saniei in ulceribus digestionis esse opificem, facile intelligerent, qua ratione tanta crudorum humorum copia, ex inflammatis articulorum & neruorum uulneribus efflueret. Nam perinde ac in corpore hominis morituri, ulcera effœto calore naturali, nulla sanie bona madida, liuescunt: sic in his uulneratorum corporibus, in quibus cōgenitus corpori & membro calor, febris & phlegmonis æstu obrutus languet, nullam bonam posse produci saniem fateberis: quam sublata uulneris phlegmone & febre facile produceret, ut tandem uulnus facile curare possis. Sed quæ sit uera curandi uulnerum inflammationis methodus, referre, Epistolæ compendium non fert: quam Hippocrates, &

fidus

fidus illius interpret, cum passim alibi, tū in libro quarto de Articulis, ac lib. 3. & 4. ac sexto Methodi, te docebūt: quam etiam in Consilijs nostris propediem publicandis leges. Vale, & de his boni consule quaeso.

IN CVRA CAUSONIS CHIRVURGI-
corum temeritas. Epistola quarta.

NVPER tuis literis Baro generose petisti, ut quis' nā fuisset morbus, qui duce Friderico comite Palatino (in cuius castris uterq; nostrū merebat) contra Machometicæ factionis Imperatorem in bellum profecto, in exercitu Romani Imperij ita populatim grassatus esset, ut ferè plures eo tum morbo quàm hostis gladio perierint, tibi iterū in bellum profecturo declararem. Quum itaq; commilitoni amico mos gerendus sit, te celare non possum, fuisse alterā causonis speciē, ueteribus Medicis melius quàm nostratibus cognitam. Cuius prima species, si aëris sicca calida' que constitutio *χολοποιία* præcesserit, tunc ab ortu Pleiadum usq; ad solstitium æstiuale magno mortalium exitio ingrauescit. cuius interna causa fertur cholera sanguini commixta, in maioribusq; circa cor, epar, uentriculum, ac non rarò circa pulmonem in uenis putrescēs, feruentem illam febrem ab urendo *υγρόονα* dictam, parit: cuius æstu lingua adusta nigrescit, patientemq; sæuissimis symptomatibus, nēpe cephalalgia, delirio, hæmorrhagia, phrenitide, & tandē uētris torminib. & diarrhœa emacerat: & magis internè circa præcordia, siti intolerabili, quàm in extremis æstuat. At altera notha eius species hyberna, plurimum ab æquinoctio autumnali usq; ad Pleiadū occasum, si australis aeris cōstitutio præcesserit, ingrauescit: cuius humore & frigore cholera, eius in uenis fomes, pituitæ permixta mitescit, ac longè præfatis mitiora symptomata parit, curatuq; altera est longè
d facilior:

Prima causonis species æstiuæ. Hippoc. & Gal. li. 1. & 2. Epidem. & lib. 1. de Morb. ac. lib. 4. Reg. acut. lib. 5. de Loc. affectis. Gal. Diocles Charist. ad Antig. regem.
Alteræ causonis species hyberna.

facilior: & cum huius febris causa procathartica sit aëris constitutio, qui teste Hippocrate, communis est Epidemialium morborum causa, & hanc esse Epidemiam aut Endematis morbum, contagionis lue infectum, quis inficiabitur? Nemo. Hic est ille morbus, qui autūni tempore in Pannonia milites preteritis annis toties debellauit, & crebrò populatim in Rheni accolae saeuit: quem uulgus ab accidente modò cephalalgiam, modò ob nigricantis linguæ colorē, fuscadinem ineptissimè appellant. Sed cur quotannis hoc morbo tot hominum millia pereunt, in promptu causa est. Nam dum hæc Epidemialis febris lues saeuit, tum præcipuè in castris, nō nature & morbi peritus Medicus, sed indoctissimus quisq; chirurgicus, qui nec causam nec substantiam morbi nouit, accersitur. Itaq; in sola huius morbi cura millies chirurgicorū imperitia plures, quàm hostis gladio interimī, sanctè deierare ausim. Qui cum causam morbi & necis in fusco linguæ colore subsistere arbitrētur, quàm (Deus alme) foeda excogitant remedia, quibus linguam exponant? Hic expresso de cancris succo, os patientis coluit: alter dissoluto equorum stercore, illius colatura linguam ægroti eluit. Taceo quod nefas esse ducunt, alio quàm fusci aut rubei coloris panno, aut alio quàm prunorum fusci coloris ligno, linguam abstergere: ac si specialis in coloris similitudine subsisteret sympathia. O stulti, quādo accidens, neglecta illius & morbi causa, curare satagitis: umbram quoq; corporis creta dealbare frustra laborabitis. Hæc illorum temeritas, sanè eos prodit ignorare, quis sit in complicatis affectibus, quos Græci *δαΐμονια* appellant, curationis methodus, & indicationum ordo ac scopus: quorum primus à causa affectuum & morbi sumitur interna, quæ sui ablationem per contrarium indicat. Constat autem, morbum esse suorum symptomatum causam. Proinde febris illa feruens, cuius ardor saliualem linguæ humiditatem, qua

Hipp. lib. 2.
de Natura
ho. & Gal.
eius inter-
pres lib. 1.
Epidem. &
li. 2. de Die
ta acutorū.

Der unge-
lerten selth
feherer
breyne.

Delira chi
rurgicorū
in cura cau-
sonis reme-
dia et impe-
ritia.

Gal. lib. 3.
Methodi,
hos tres cu-
rationis sco-
pos uberi-
us decla-
rat.

Primus cu-
ræ causæ
scopus.

ex adenibus irrigatur, exiccat, & atra incensū sanguinis fuligine linguā obfuscat, nigredinis linguæ causam esse, fateri oportet. quam nisi extinxeris, citius Aethiopem dealbabis, quam linguam, nisi prius ablata febre, ab hac nigredine uindicaueris: qua nō solum in causone, sed in quouis interno epatis erysipelate & inflāmatiōe insicit. Vnde Galenus γλώσσα, inquit, μελαίνεται διὰ τὴν ἀμείζουτον δευμασίαν, ὡς ἔρ ποῖς ἡλιδροροῦσι τὸ δέρμα. Alter uerò curatio- nis scopus, eius sine quo non, habet. Sic puritas ac reple- tio in cura sordidi & caui ulceris, rationem eius sine quo non habet: nisi id à sordibus primū expurgaueris, & deinde carne bona impleueris, frustra ulceris consolida- tionem molieris: & nisi prius ablata phlegmone, uulneri inflammato frustra medeberis. Tertius uerò curatio- nis ordinum scopus, urgentiū & acceleratiū, curamq; ad se attrahentium affectuum rationem habet: unde ho- mini præcipuè imminet periculum, hic curā primū ad se allicit: ut si ex puncto musculi capite immedicabilis conuulsio oborta fuerit, nerui per trāsuersum incisio, & in uenæ aut arteriæ hæmorrhagiā, totius uasis per trans- uersum præcisio, curam uulneris anteuertit. Pariter, si luxatio cū ulcere, præcipuè phlegmone obfesso, in aliquo maiorum articulorum inciderit, uulnus sanamus: & luxationem intactam relinquere, periculum conuulsionis nos urget: sic syncopis & lipotomia primas curationis partes sibi despondent. Atqui cum lingua in censu naturalium uitæ membrorum non sit, eius discoloratio nec causæ eius sine quo non, uel urgentis, rationem ha- bere potest. Quippe cum non equis modò, sed homini- bus perituris linguam clauis affigere trunco, illiusq; pri- mam præcindere partem, non in Germania tantum, ue- rùm & Bononiæ & in Hispanijs citra noxā uidi: & Ga- lenus lib. 1. de Differentijs morborum refert, quendam in magna corporis conuulsione primam linguę partem mordicū abscidisse, & demorsam citra sanitatis offen-

De hac ni-
gredine lin-
guæ Gale.
li. 4 de Di-
eta ac. & li.
5. de Locis
affect. lib. 1.
Epid. lib. 8.
de doctrin.
Hippocr. &
Plat.

Alter gene-
ralis cura-
tionis sco-
pus.

Tertius cu-
ratiōis sco-
pus, & in-
dicatiōis
præstātia.
Cor. Cels.
li. 5. & Hip-
pocrat. lib.
de Artic. et
libro 3. de
Fracturis,
& medici
uulnerarij
officio.

sam deglutisse. At id æquè animaduersione dignum, quum in huius febris cura, post leuem alui defectionem, & phlebotomiã, nulla in præcordiis existente phlegmone, præcipuè si concoctionis signa apparuerint, paulo liberaliori aquæ frigidæ, prius tamen, ne circa præcordia moretur, decoctæ potu, nullum sit præsentius remedium: ipsi uerò tanta siti ægros temerè macerãt, qua nec maiorem sitibundus ille Tantalus apud inferos ferre cogitur. Quid multis: Præstaret incidere coruos, quàm se tam imperitis committere Medicis. illi in cadaver insensibile sæuiunt, at isti in uiuos grassantur: quos homicidij reos peragere meritò magistratus deberet. Verum cū curandi causonis rectam methodum præter Arabes medicos, Hippocrates lib. 3. Epidimiarum, & lib. 4. de Ratione uictus in morbis acutis, Gal. in methodo, & eius simia Paulus Aegineta doctè cōscripserint, præter Epistolæ decorum foret, eam hic repetere. Vale.

IN CURANDA CAECA CRANEI

fractura, caeca chirurgicorum amentia.

Epistola quinta.

*Historia
de sympto-
matib. fra-
cturae cra-
nei occul-
ta.*

SCRIBIS, mi Auerbachí, amicorum optime, nuper oborto inter aulicos disfidio, equitem quendam Francisci tui affinis caput, iactu lapidis satis ponderosi fauciasse: quo ictus in terrã prostratus, aliorũ subsidio eleuatus, quum domum redisset, nares & aures illi cruentasse. Et quamuis uulnus quantitatẽ fabæ uix excederet, chirurgus que tantillum uulnus ne pilí quidem faceret, tertio tamen die choleram patientẽ euomuisse, oculos eius caligasse, linguã que balbutiente, pedes obtorpuisse, & corpus sensim febre lenta incaluisse: chirurgicum uerò horum omnium causam non in uulnus, sed paulo liberaliorem uini computationem retulisse. Deinde uerò quinto die
ingra-

ingrauescente febre, patientem epilepsiae spasmo correptum, & toto sinistro corporis latere resoluto, soporifero ueterno obtorpuisse, nec sibi tum mente constituisse: at tandem septimo die plane delirantem, subito sideratum, obijisse: chirurgumque eum non ob malam uulneris affectionem, sed apoplexia perditum, passim proclamasse: uerum defuncti haeredes autorem uulneris, cōpedibus adhuc detentum, homicidij accusatum in ius uocasse. At reus pro tribunali causam dicturus, uulnus nō fuisse mortis causam, chirurgū testatus est. Haeredes uerò chirurgum id dicere, ut fortasse suae curationis imperitiam celaret, asseuerasse. Et quum Iurisconsultus non tantum de

*iuriscōsul-
ti in pleris-
que causis
Medicorū
iudicio
egent.*

partu decemestri, sed & de lethali conditione uulneris Medicos doctos consulendos statuisset, affines interempti, ab Empirico medicos physicos appellasse. Proinde petis, senatus nomine, ut meū de causa mortis tui affinis iudicium declarare uelim. Et cū Senatus de me sit bene meritus, id laboris detrectare non possum: simulque ut is intelligat, quantum inter sit reipublicae, doctos habere & alere Medicos, rem paulo altius repetā. Multifarias esse in capitis uulneribus & contusionibus fracturarum cranei differētiās & nomina, Medici docti nouerunt: quarum una, quae caeteris est periculosior, Caeca appellatur, quod detrimenta eius, uisui nō sint palam obuia, nisi cute prius transuersis instar X literae lineis incisa, locum cranei affectum detexeris, ad pericranium usque. Quae ut plurimum accidit, quum quis ab alto in caput ceciderit, aut id pauimento aut parieti cadens alliserit, aut lapide, fuste, telo uel quouis obtuso ictum, conuulsatum uel fuerit. quo fit, ut cute adhuc integra, uel parum uulnerata, caluaria, cerebri & sensus organorum conclauē, ictu depressa, ad cerebrum subsideat, illiusque membranam futuris cranei adhaerentem, eiusque nervos comprimat. quo fit, ut lingua & membra arbitrarij motus organa, ad quae nerui coarctati à cerebro uergunt, &

*De differē-
tiji fractu-
cranei, Cel-
sus libro 8.
cap. 4. Gal-
in Diffini-
lib. 6. Me-
thodi. li. 2.
de Causis
morborū.*

*Caeca cra-
nei fractu-
re.*

Sanguinē extra sua uasa effusum, intra corpus coagulari, & putrescere, testatur Galenus li. 6. de Locis affectis. Hippocr. lib. 1. de Morbis. & libro 6. Aphor. 19. Altera occulta cranei fractura descriptio, & species.

Symptomata & cōia fracti cranei, describit Corn. Cels. lib. 8. cap. 4. Gal. lib. 6. Methodi. Hipp. in li. de Capitis uulneribus.

Spiritum animale deferunt, *παρὰ λίσσα* torpeāt, & eger obmutescat, donec incisa cute caluaria tripodis instrumenti terebra attracta, eleuataq; fuerit. At si caluaria casu uel quauis plaga cōquassata & rupta dehiscit, tum nullo uel angusto existente cutis uulnere, sanguinis ἰχώρ & sanies supra cerebri duriolem pelliculam defluit per rimas fracti cranei: quorum alluisione cerebrū & eius panniculus, asperitate partiū fracti cranei læsus, phlegmone corripitur: & eo magis, si intus capitis cōcussione uena rupta sanguinem profuderit, qui extra sua uasa effusus, repente coagulatur, & putrescens uirulentis suis uaporibus, cerebrum, illiusq; arterias replet, & spiritum animale sua contagione inficit & alterat. inde fit, ut febris incrudescat, patiensq; deliret: & spasmo epilepsiae crebro conuulsus, stomachus lege consortij læsus, cholera euomat: patiensq; obmutescens, tandem sideratus moriatur. Proinde recte ait in Aphorif. Hippocrates: Quibuscunq; cerebrum præciditur, his necesse febrem & bilis uomitū accidere. Et lib. de Morbis. 1. Si percussi, inquit, cerebrum conquassatum dolebit, percussus obmutescet, nec uidere nec audire poterit: si uerò uulneratum fuerit, febrem & cholerae uomitum superuenire, ac aliquam corporis partem siderari ac perire necesse est. Hæc fracti cranei symptomata si inciderint, spes uitæ in angusto erit: nisi tempestiue cute incisa, depressa discooperti cranei ossa tripodis terebra eleuaueris, exasperata poliueris, fracta exemeris, ruptaq; trepano *ἀπαπίσω* perforata lenticulari scalpro excideris, ut tandem per ampliatum caluarie foramen, cerebrum, saniem & eius serum *ἰχώρα* expurgare, & putridi uapores exhalare possint. Horum symptomatum causas, simulq; curandi methodum, Hippocrates Laconica sui uernaculi idiomatis breuitate ita explicuit: ἢν δὲ ὁ ὀστέον ράγῃ, καὶ ρόγμῃ ἐγγίνῃται, ἐπικύνδθιον τοῦτο πρίην ὡς μὴ κτλ πὴν ρόγμῃν τὸ ὀστὸν ἰχώρ ῥέον, τλὴ μὴν γγα σήπη. ὡσε γὰρ κτλ σενὸν μὴ ἰσίων, οὐδ' ἰθίων δὲ, λυπέει, καὶ μὴ κινεῖσθαι ποιεῖ, τὸν ἀνδρωπον τοῦτον χρὴ ποιεῖν, ὡς ἔφοθ' ἢ τῶ ἰχώρι. μὴ

ρί. μή μοῦνον ἔσοθ' ὅ, εὔρεθ' διαπνεύσας, καὶ φαρμάκοισι χρῆσθαι,
 ὅσα ἐφ' ἑαυτὰ τὸ ὑγρὸν ἔλκουσιν, καὶ λύειν. His uerbis mo-
 net, os fracti cranei serra incidere, & foramen dilatare, ut
 humores, ne his cerebri pellicula putrescat, effluere pos-
 sint, & hos pharmacis attractorij eliciendos. Hac
 ego olim curationis methodo in Nouoforesi Noricorū
 ciuitate usus, dum puer lanij trimus ex superiori domus
 tabulato prospiciens, pronus in stratum cecidisset, & in
 delapsu caput parieti prominenti allisisset: qui quum
 in domū patris semianimis deferretur, primū bilem euo-
 muit, & spasmo epilepsiae bis cōuulsus, obmutuit, & tam
 brachio quàm crure sinistri lateris resolutus, commate
 deprehensus iacebat. ex quibus signis facile conijcere
 potui, offensam per cranium ad cerebrū usq; penetrasse.
 Quare altero die mox caput concussum, primū in oc-
 cipite non longè à suturae intervallo, & utroque latere
 aperui, unde quotidie cruor sanie permixtus, ubertim
 profluebat: & cum per hanc caput expurgatum fuisset,
 puer (uel hodie superstes) citra omnem membrorum &
 loquelae offensam, Deo auspice, conualuit. Quando-
 quidem ex commemoratis à te accidentibus constat, ce-
 cam cranei fracturam uulneri capitis, non illaeso cerebri
 panniculo, unà cum phlegmone coniunctā fuisse; quam
 si medicus praedicta ratione ab diuino Hippocrate tra-
 dita, & à Galeno summopere probata, curare neglexe-
 rit: tum nec percussorem, nec Medicū culpae mortis im-
 munes statuo: nempe quum uulneris autor mortis occa-
 sionem dederit, uulneris uerò curator mortis remedia
 neglexerit: unde occasio mortis facta est deterior, quam
 suis remedijs extirpare, non erat impossibile. Ex his iu-
 dex, quis, & qualem commeruerit poenam, facile decer-
 nere potest. At si licet ridicula, attamen uera, serijs mi-
 scere, quid mihi nuper contigerit, paucis commemora-
 bo. Nuper cum quibusdam empiricis in conuiuium ac-
 cerditus, & ut id genus hominum est gloriabundum, sin-
 gulis

Historia
 pueri in
 fractura
 cranei per
 Langium
 curati.

De trepa-
 no abapti-
 sto Gal. li.
 6, metho-
 di. Corn.
 Cels. lib. 8.
 cap. 3, & 4.

gulis sua chirurgię instrumenta partim Augustę, partim Nurbegę, ex Norico ferro & calybe facta, commēdantibus: tum ego ab illis sciscitabar, Ecquis illorum trepanum ἀβὰ πῆσον, cuius Galenus meminīt, haberet, aut uiddisset unquam? Obstupescebant omnes, attentī que ora aperta tenebant. tandem unus ait: Langi doctor, frustra quæris in Germania abaptista. Nō enim chirurgicorum instrumenta nobiscum, sed campanę & pueri baptisantur. Tum ego subridens, aiebā: Me Romę, uiuēte Leone pontifice, apud Vigonē Iulij ex Liguria pontificis chirurgicum, trepana ἀβὰ πῆσον non uiddisse modò: sed etiā qua ratione, ne in perforatura cranei panniculum cerebri offenderent, aut pungerent, indemersibilia conficerentur, didicisse. Tum ceteri, Romę ea ob præsentiam Pontificis facillē baptizari posse annuebant. Ego uerò, quum risum continere non possem, illis ualedixi. Hęc Senatū tuum, ob pleraq; in me collata beneficia, celare nolui. Vale.

DE FVNGIS, QVI FRACTO CRANEO
 & alijs ulceribus adnascuntur.

Epistola sexta.

ET IISTI à me certior fieri, quare fungos in uulneribus capitis nascentes, nō inter fractę caluarię symptomata enumerauerim, quum tamen Gal. in i. lib. de Locis affectis, eos nō obticuerit, dū ex agnatis (ut ait) aliquādo locus affectus quoque cognoscitur. Agnata enim substantię proprietate participant, quemadmodum in capitis fractura fungi, quādo membrana cerebri, μύκων Græcis dicta, lesa fuerit, & patitur. Simul quoq; oras, ut quales hi fungi sint, tibi declarem. Nihil certē tam arduum, modò sit nostrę opīs, noui, in quo non libenter tibi obsecundarem: ob id & in hoc libens tua iussa capeffam. Primum quòd fungorum

Galenus de
 Locis affectis,
 locus obscurus
 de claratur, de
 fungis capitis.

fungorum non memini, id à me dedita opera factum scito. Non enim apertæ cranei fracturæ & ulceris symptomatica, sed cæcæ & occulta accidentia recensere libuit: in qua rarò, uel ferè nunquam fungi nascuntur. Quemadmodum sanè in stipitibus arborum, humores semiputridi per corticem extuberantes, in fungos coalescunt: sic uulnerato cranio, humores cerebri affluunt, qui (teste Alexandro Aphrodiseo) ossis frigore condensati, in speciem fungi concresecunt: qui in superiori parte ampliusculi, infra uerò prætenues, pro ratione loci perficiuntur. Vnde Galenus libro Epidem. tertio ait, *Ἐπὶ τοῦ κεφαλῆς τῶν χυμῶν τὰς τοιαύτας ἐπιφύσεις ἐργαζομένου, καὶ λέγει δ' αὖτὰς οἱ πολλοὶ μὴκησας*: id est, Densitate humorū tales in uulnerib. adnascéntias efficiente, quos multi fungos appellant. quos quum nostrates chirurgici in capitis uulneribus enatos uident, substantiã cerebri esse arbitrati, aut egros tanquam deploratos relinquant: aut si forte fortuna eos curauerint, uulnera cerebri sese curasse, tantillum que de cerebro frustum exemisse gloriantur. Quid igitur sint fungi, & qua ratione in ulceribus quoque nascantur, te intelligere puto. Vale.

De fungis in uulneribus capitis nascentib. Alexan. Aphrod. lib. 2. Problemate. 86. et Gal. in tertiu Epidem. Hippocra.

OCVLI DISCISSI VISV, ILLAESO,
curatio. Epistola septima.

MAGNO PERE petis, ut qua methodo oculū ciuis Ambergensis cultello dissectum, uisū illaeso curauerim, tibi enarrem: quod ut acciderit, paucis ita accipe. Ciuis erat Ambergæ, cui nomen Neudegker. hic debita exacturus, in quendã pagum peregrè ibat. & dum cultello oblongo, rapum ex agro proximo euulsum excorticaret, & ob itineris lubricitatem pedibus uacillaret, pronus cum oculo in cultellum cadēs, oculum ab inferiori palpebra ad supercilium usq̃

Historia oculi uulnerati à Langio curati.

e per

per medium dissecuit. Chirurgici uero accersiti, ne putredo intra craneum serperet, oculum excidere statuerant. id cuius citra mei absentis consilium fieri nolebat. Vespero uero, quum domum ab ægro, quem in oppido Sulczpach inuiseram, rediissem, uidi oculum ad oui galinei magnitudinem intumuisse. quare quamprimum, ne oculus ob dolorem & humoris alluuium phlegmone corriperetur, eum unguento de alabastro illeui: & albumen oui, addito caphuræ momento, cum oleo & aqua rosarum dissolutum, & othonijs exceptum, supra oculum applicui: quibus tumor desidebat, & tandem oculi recēs uulnus, citra phlegmonem & suppurationem consolidauit. Nosti sanè, quàm frugiferum sit in omnium uulnerum phlegmone coercenda, unguentum illud, quod ex alabastride marmore, frigida & sicca cōstitutionis, Beneuentus Hierosolymitanus, in libello de Oculorū morbis, conficere docet. Similem uero dissecti oculi curam,

*Vnguenti de
alabastro
utilitas.*

*Historia o-
culi uulne-
rati, curati
à Galeno.*

*Causam ge-
minati uisus, refert
Alexan. Aphrod. Plu-
tarchus &
Aristot. in
Problema.
sect. 31. &
Gal. de Viti-
lita. partic.
lib. 10.*

*Aliā curam
docet Albu-
casis parte
2. cap. 14.*

et 15.

Galenus de Causis symptomatum libro quarto, his admiratur uerbis: Equidem uidi incredibile quidpiam, quod antea nunquam uidere consueueram. Puer cum iuxta pupillam stylo pungeretur, effluente protinus humore albugineo, imminuta est pupilla, ac ceratoïdes tunica omnino corrugata uidebatur: qui mox curatus, uisum recuperauit, instaurato scilicet paulatim humore, qui antea effluxerat. Sed huiusmodi euentus raro uidentur. Et noster quoq; patiens uisum recuperauit plenariè, uno relicto symptomate, quod temulentis quoq; accidere solet: omnia uisa gemina esse illi apparebāt. Pupilla sanè oculi ad inferiorem palpebrā agglutinati, depressior altera stabat. Crystalloïdes quippe humor, si ad superiora uel ad inferiora declinat, tum (inquit Galenus) quicquid cernitur, id duplū uidetur. Sed tandem oculus frequenti motu, quem illi indixeram, ab inferna relaxatus palpebra, à geminati uisus fallacia liberabatur.

Hæc non eo nomine tibi petētī scribo, ut mihi honorem,

rem, quem Deo acceptum refero, arrogare uelim: sed ut nostrates chirurgicos admoneam, quo rationali methodo uulnera curare discant. Vale,

CHIRURGI QVARE PHLEBO

tomatos sanguinem sorbere cogunt.

Epistola octaua.

LIAM uerò æquè temerariam chirurgicorum inscitiam te celare nō possum. qui cum musculos temporum, frontis, genæ, aut maxillarum, ab intercutaneo aere distentos, contremiscere uident, illic mox hominis animam & uitam latere, ueluti ergastulo inclusam, proclamant. Pariter quoque, quamuis nulla corporis per pharmaca euacuatio, sit magis ipsa phlebotomia periculi expers: attamen cum secta uena sanguinem in lebe, ob flatulētum inclusum spiritum, cōtremiscere uident, uitam cum sanguine effusam suspiciantur: quem ob id repente, antequam tepescat, patientem absorbere cogunt. O audax chirurgicorū ignorantia, qui nesciunt, aerem, uitalis & animalis spiritus fomentum, nō modò per arterias cerebri, pulmonis & cordis cauernas, sed per occultā quoq; inspirationem & poros, uniuersos corporis artus perreptare. qui ob arteriarum cum uenis coadstomosim, sanguini quoq; permisceretur: quem etiā ex flatulento & uiscoso humore nō in musculis modò, & omnibus quæ distendi possunt membris (nempe uentriculo, intestinis, iocinore, liene, septo transuerso, ac in ipso puerperarum utero) crebrò generari accidit, cuius tremulo motu matrix agitata, foetum in utero moueri puerperæ falso suspiciantur. Hunc inquam tremulum nō in musculis & alijs membris tantum, sed præcipuè in corde motum, Græci Palmum appellant. Proinde Galenus inquit, *ὡς ἐν ἀνάγκῃ τὴν ἐργασίαν τῶν τοῦ πάλμου αἰτίαν, ἀερώδην τινὰ ὄνσαν ὑπέρχειν.* Et certè si

Causas palmi describit Galenus, li. 5, de Causis symptomatum, & libro 4. de Differentijs pulsuū, & li. 3. de Prænotione ex pulsu. De cordis palmo, Galenus lib. 5. de Locis affectis, ca. 1.

magna paruis conferre fas est, quemadmodum uentus uisceribus terre inclusus, erupturus terram tremulo concuassat motu: sic aer flatulentus musculorum, aliarumque corporis partium, quæ distendi possunt, uelamine circumseptus, eas palmo concutit, donec per distentum uelamen eruperit. Huius causam quum uulgares illi chirurgi ignorent, illic subesse animam arbitrantur. Quare ne ab illis decipiaris, & sanguinem pro anima impurum deglutire cogaris, hæc te celare nolui. Vale. Cæterum quum phebotoмиæ à nobis facta sit mentio, non întepetitium arbitror, & hoc de chirurgicorum imperitiâ, uelut κολοφωνα adijcere: qui uenam incidendam exploraturi, primùm frigidò ex populi baccis unguento inungunt: quod potius sanguinẽ ingrossare ac regere, quàm ad uenam allicere potest. At ueteres rectius, oleo tantùm membrum incidendæ uenæ irrigatum fricabant, ut eius tepore sanguinem fluxilem redderent. unde Galenus inquit, ὡς φλεβοτομουμένοις ἐπιστάζομενον ἔλαιον, εὐροῦν ἐργάζεται τὸ αἷμα. Vides ne obsecro, quantum interest, aliquid ratione duce, quàm sola imitatione fretũ, facere: quod simiarum est peculiare quibus: illi iure conferuntur, nihilò illis sapientiores, quum serè omnia citra rationis iudicium agunt. Iterum uale.

Temerè
chirurgos
ung. popu.
uenam inci-
dendã in-
ungere.

Veteres ue-
nam inci-
dendã oleo
unxisse.
Gal. lib. 2.
de Simpli-
ci medi. &
libro 3. de
Cõplexio-
nibus.

† Brauafo-
lus hæc tor-
menta ex
Græco ap-
pellat pyro-
bolos.

VULNERA EIACULATORIIS IGNE

† tormentis facta, citra methodum à chirurgis temerè
curari. Epistola nona.

LNIXE desiderasti, ut tibi in bellum cõtra Machometicę factionis principẽ pfecturo, aliquẽ uulnerarię Medicinæ peritũ mitterem, qui præcipuè uulnera eiaculatorijs igne tormētis illata, ac ardorẽ pulueris, cuius impetu mĩsiles ex are aut plumbo tormentorum globi eiaculantur, probe extinguerẽ in uulneribus nosceret. Talis certè chirurgi operam

operam libens conducerem, quem in bello *ἀνδρα πολλῶν ἀντάξιον ἄλλων* cum Homero æstimo: quales in Troianæ *Cor. Cel. li. 1. et 7. in* urbis oppugnatione fuerunt, Podalirius, Machaon, & *procemij.* Chiron Centaurus. Verùm quum hæc noua sint bellica, à Germanis, & mihi finitimis Bohemis reperta tormenta (nisi quis illis honorem inuidens, horum autorem olim Salmonea fuisse contendat, qui, teste Virgilio, flammam Iouis & sonitus imitatus Olympi, demens, Nimbos & non imutabile fulmen cœli, ære simulauit) & nouam quoque requirant curam, à ueteribus speciatim non prius edoctam: ea, me iudice, in censum uulneris ex cõfusione facti rectè referre, ac illorum methodo, Methodū curadi uulnera cõfusione, docet Galen. li. 5. Methodi. Hip. in libello de Vlceribus: prius tamen ærea extracta glande, curare quis posset, quam Hippocrates more Laconum breuiter ita completus est: *ἢ τις δ' ὑπὸ τῆ βίλων ἐθλάσθη τε, καὶ δεικὸς πησάρξ, ταύτην ἰατρῆειν, ὅπως δίαυθῆ ὡς τὰ χιτῶνα γίνηται, ἢ ἴσῃ φλεγμαίνει, καὶ ἀνάγκη τὰς σάρκας τὰς θλασθεῖσας καὶ κοπίσας, πῶον γνομῶνας ἐκθλάσθαι, ἔπειτα βλασάνειν νέας σάρκας.* Nam quæcunque uulnera caesim uel punctim telò acuto præcipuè in carnosa corporis parte facta, recens solis emplastris enhamis & exsiccatiuis, citra putrefactionem, curari possunt, ob id etiã minus ardent. At quæ contusa sunt, primùm putrescere, quod non sine ardore fit, oportet. quorum curationem ob id, ut quàm celerrimè, prauia aliquali putrefactione, ad suppurationem promoueantur, exigere Hippocrates hic asseruit. At uulgares nostri seculi chirurgici, differentias & naturas uulnerum ignorantes, illorum curã nulla rationis methodo temerè aggredi autent: quorũ uniuersum curationis scopũ in extinguendo uulneris puluerisq; pyrii ardore cõsistere arbitrãtur, què ex puluere tormentorum incendiario (qui ex sulphure, carbonibus tilia, ac halinitro conficitur, cuius uix festuca aliqua cum glande missili uulneri ingeritur) oriri suspicantur: qui tam exigua, aut ferè nulla uirtute caustica participat, ut eo non scabiem modò, sed ulcera sordida

De Nitro
hæc Dio-
scorides li
bro 5. cap.
85. & Plin.
li. 31. ca. 10.
Galen. de
Simpl. me-
dic. lib. 4.

Gal. de o-
leo dulci
hæc. lib. 2.
de Simpli.
medicina.

& cacoethica abstergere & consolidare uiderim. Taceo quod nitrum, & eius spumam aphronitrum, ueteres Medici contra uentris tormina cum cymino, & buprestis, fungorū, ac taurini sanguinis uirus, in aqua dulci aut posca ebibendum dederint. Sed nostrates uulnerariæ medicinæ seplasiarij, nihil prius ducunt, quàm hūc puluerem halnitrī quamprimū ex uulneribus eluere. quare hic urinā pueri infantis, alter serum lactis caprini uulneri instillat. At si ex Galeno didicissent, oleum quod sit salis expers, & aqua stillaticij rosarum liquoris lotum, ardorem ex thapsiæ urticæ, aut squillæ applicatione factum, sedare: putredinem quoque in ulceribus, sine qua contusa curari non possunt, promouere, id in principio rectius infunderent. externæ uerò ea quæ humorum aluionem & phlegmonem fieri prohiberent, quamprimum applicarēt: & deinde reliqua quæ ad uulneris supurationem & absterfionem, incarnationem & consolidationem fieri uulneris ratio postulat, ritè exquerētur. Talem si nactus fuero Medicum (qui nobiscum Cygno nigro est rarior) quamprimum ad te mittam. Et tuū erit officium, ut illum suo merito stipēdiō & honore digneris. Nam frustra merere in castris, & gratis mederi, par censetur esse uitium. Vale.

QVARE VVLNERA IN TEMPORIBUS
periculosa, & uenarum sectio steriles
facit. Epistola decima.

SCISCITARIS, quāobrem alias caluaria uenas citra noxam incidi, eas uerò iuxta aures sectas, steriles facere, ac uulneratos in temporibus, spasmō, apoplexiā, delirio & febre corrīpi, Hippocrates tradiderit. Causa omnibus quidem Anatomia peritis, facile est obuia. Verūm chirurgicos tuos, illius ignaros testaris: eam tibi causam explicare

care non cunctabor. Et ut simul intelligas, problema tuū plus in recessū habere, quā fronte promittat, causę scrutinium ab humani seminis natura & scaturigine paulo altius repetitum auspicabor. Sperma quidem Gręci definiunt esse *σπέρμα ἐν ὑγρῷ, ὃ ἐκ τῆς κινδύμων, καὶ δυνάμεως τοιοῦτο γεννᾶν, οἷον ἂν οὐ καὶ ἀφ' ἑδῆ*: id est, Sperma est spiritus calidus in humido, per se mobilis, potens tale generare, quale est à quo emittitur. Hic certē humani embryonis & foetus in utero matris primarium principiū & opifex rectē fertur: cuius substantiā, quāvis Philosophorum Medicorumq; schola ab utili & reliquo totius corporeā molis & membrorū alimēto, in uisceribus exactē concocto, unā cum spiritibus decidī affirmet: & Lucretius poēta id quoque fateatur, dum ait libro quarto,

*Semen, adulta ætas quum primum roborat artus,
Per membra atq; artus decedit corpore toto:*

Potior tamen eius pars triplici spiritu turgens, ac cœlesti uirtutis informatiue energia imbuta, à cerebro, corde, epate, & spinali medulla, genuina testiculorum uirtute attractiua, per uasa seminaria, uenę chylis & arteriæ magnę, instar capreolorū uitis intortas propagines: ex lumborum quoq; uenulis, in testium anfractus, chremasteras & epidemiadas attracta, quū in sinuosis illarū anfractibus exactius coctum & dealbatū semen fuerit, tandem in Veneris conflictu, per uariciformes parastatas, uelut per tubulos & elices, in canalem penis defertur, ac tandem in matricis loculos effunditur. in quibus uirtutis informatiue adminiculo, ex utriusque parentis semine, & materno per acetabula in uterum attracto sanguine, foetus ad parētum similitudinem effingit: eos que parentum, ac non rarō proauorum nœuis, cicatricibus, & stigmatibus, aut cogitationis simulacris, desiderataq; rei figuris insignit. Nec mirum. nam perinde ac magnes suam uirtutem per coherentes ordine acus in quartam & ultra effundit: sic natura uirtutem animæ informatiuam.

Hip. in lib. de Sperm. de cap. uul. de aere & aqua. Aui. cē. 20. tertij, cap. 3. Gal in libro Definitionum.

Lucretius Epicureus lib. 4.

De istis uasis spermaticis omnibus, exactē Gal. lib. 14. de Uilit. particul. Admiranda uirtutis informatiue energia. Assimilationis proliis uera causa forma.

Quare nepotes annis & non patribus, ali quando assimilatur. Aristo. li. i. de Gener. animal. ca. 18. Pl. li. 7. cap. 12. Lucretius libro 4.

formatiuam de semine in semen diffundit. Hinc accidit, ut crebro auorum note in nepotibus elucescant, post plures affinitatis gradus. Redditur enim (ait Aristoteles) post plura genera similitudo: ut in Helide, quæ cum Aethiope cõcubuerat, nõ filiã Aethiopi colore similem enixa est, sed natus ex filia Aethiops erat. Sic Niceus poëta Byzantius, à candido utriusq; parentis colore in auũ Aethiopem degenerauit. Quod Lucretius perbellè his uersibus testatur, libro quarto:
 Fit quoq; ut interdum similes existere auorum
 Possint, & referant proauorum sæpe figuras,
 Propterea: quia multimodis primordia multi
 Mistã, suo celant in corpore sæpe parentes.

Et ne causam similitudinis, tantum in attentam mentis cogitationem referas, en in Cydone insula plurima Medica malus nascitur, quæ poma Priapo simillima ferunt: harum semina in aliud solum sata, cum in arborem adoleuerint, quædam poma mentulæ hominis simillima proferunt: alia uerò in naturalè citrij mali similitudinẽ rursum degenerant. Quam in producenda prole & fructibus uarietatem, dum causa materialis uirtutis informatiuæ actioni resistit, accidere arbitror. has admirandas prolifici seminis uires, uirtutis informatiuæ participes, Citieus Zenon Stoicus erudita breuitate in sua spermatis definitione singulas complexus est, his uerbis: σπέρμα ἐστὶν ἀνθρώπου πνεῦμα, ὃ μέλιτον ἀνθρώπου μετ' ὑγροῦ, ψυχῆς μέρους ἀεργαγία, καὶ σύμμιγμα τῆ ἀπὸ πλοῦτον γένους, οἷον τε αὐτὸ ἔν, καὶ αὐτὸ σύμμιχθὲν ἀπεργίδη. Id est: Spermata est hominis spiritus, quem cum humido emittit, partis animæ spoliolum, & generis proauorum permixtio: quale enim ipsum erat, tale permixtũ excernitur. Accipis iam, Zenonem, semen, ob eius uirtutem informatiuam per se nobilem, esse partem animæ testari. quod ob id etiam esse animatum, bona philosophorum pars affirmat. Et uelut anima per uniuersos corporis artus dispersa, ipsa tamen cerebrum

Pererudita Zenonis Stoici de spermate definitio. Galen. lib. Diffinitio-num. De uirtute informatiua Gale. in fine lib. de Forma. fœtus.

cerebrum uelut Palladis arcem præcipuè incolit: sic & uirtus informatiua cœlestis animæ dos, in plantarum & animalium singula membra diffusa, in cerebro præcipuè residet. Vnde huius & prolifici seminis potiorè partem à cerebro, & spinali medulla, per uenas & arterias temporum ac lumborum ad seminaria defluere uasa indicium est, quòd coeuntes in spermatis effusione oculis nictant, & quod coitu cerebrum exiccatur. Vnde qui salaces sunt, citius caluescunt. Hinc illud in triumpho Iulij Caesaris scõma proclamatum fuit: Romani seruate uxores, moechum caluum adducimus. Et cuidam petulantissimo histrioni, dissecto post funus capite, exigua cerebri portuncula reperta fertur. Quare spadones, quum coitu cerebrum eorum non exiccetur, ac pueros non caluescere, Hippocrates rectè diffiniuit: & boues eotomi, id est, castrati, maiora ferunt cornua. inde & passerum cerebrum, quum simile nutriat suum simile, ad salacitatem conferre, plerisque persuasum est. Rectè igitur Hippocrates ait, quibus prope aures uenæ inciduntur, eos in ueneris actu quidem sperma effundere, uerum modicum, imbecille, & sterile. Nam, inquit, plurima seminis pars à capite per uenas iuxta aures in spinalem medullam defluit: quibus cicatrice obductis, genituræ meatus obstruitur. Et proceres Scytharum, incisis iuxta aures uenis sterilescere affirmat. Et illud Galenum, fidum Hippocratis interpretem, ignorasse, Auicenna mihi non persuadebit. Cæterum illud magis admiratione dignum, quod idem Hippocrates prodit, secta quæ per tempora fertur uena, & uulneratos in temporibus, apoplexia, spasmo, ac soporifero caro, delirio, & febre corripi. Qui uerò temporum cranei, ex ossibus, musculis, neruis, uenis & arterijs carotidibus constitutionem nouerit: hic planè cognoscet, quare tam graua symptomata uulnera temporum excipiunt: quorum ossa frontis ossibus, cuneiformi ac iugali inserta, ab utroque caluarie lateris, quia sua canicie & macilentia eta-

f tis

Qua ratione genitura ex cerebro & spinali medulla ad uasa spermatica fertur, Hippoc. lib. de Naturis ossu docet.

Quare eunuchi & pueri non caluescunt, Hippoc. & Gal. lib. 6. Aphor. 28. docent.

De uenis iuxta aures dissectis. Hæc Hippoc. in libel. de Aere. & in lib. de Spermate.

Auicenna in Galenū calūnia, sen. 20. tertij. cap. 3.

Hæc Hippoc. li. de capit. uulnerib. & 2. de Articul. Gal. libro 2. de Viril. parti. Alexā. Aphro. li. 2. Proble. 1.

Tempora- tis annos produunt, tempora dicta sunt. Vnde necte-
lis musculi merè Homerus, homines à temporum canicie, πολιοκρο-
propago. πόςφους appellat. Vt autem causam symptomatum ex-
Gal. lib. 4. actius intelligas, scire primùm debes, musculum cate-
Anato. Hip ris longè præstantiorem in cauitate temporum recondi-
pocr. lib. 3. & 4. Prædi. tum, ab ofsibus uertici ac fronti supra aures finitimis, il-
& lib. 2. de lorumq; additamētis & osse cuneiformi, Græcè σφινόει-
Articulis. des dicto, & iugali, cū breui, sed robusto tendine, in ma-
Alij à quar xillæ inferioris processum propagari: cui Mafsiter mu-
to pari ner sculus, ab iugali osse prognatus, in ore delitescens, tam
uorum de- arctè implicatur, ut agrè utrunq; secernere possis. Et ut
riuari affe- illi suo officio, dilatandi & coarctandi os & maxillam,
rūt hos ner probè fungerentur, Natura, industrius humani corporis
uorum sur- opifex, musculo temporali robustas tertij & quinti paris
culos. neruorum cerebri, quinq; propagines inseruit: & ut plus
Histrionis roboris illi accederet, tertij paris neruorum cerebri pro-
Schænobat is robur in paginẽ & surculum circa os temporum, instar capreo-
gestã data tra lorum uitis inuolucris intorsit: unde tantum roboris ma-
be, Augu- xillæ & mento accreuit, ut nuper in Augustanis comi-
stæ. tijs uiderim, quendam histrionem Italum ροινοβάτιω fu-
Gal. lib. 11. nambulũ, trabem 20. pedum oblongam, mento impo-
de Villita. sitam, nulla apprehendentem manu, sed tantum in equi-
particu. libro 4. de librio pendulam, prorsum ac retrorsum, manibus in co-
Prænot. ex xas suffultis, gestasse. & alterum in Schlesia, uas aliquot
puls. metretarum cereuisiæ capax, mordicus apprehẽsum, ul-
Puella pu- tra caput post tergum proijcere uidi. Quid igitur mi-
gno ad tẽ- rum, tam insigni temporũ musculo, quo nullus cerebro-
pora casta, propinquior & neruosiõ, punctim uel cæsim læso uel
facta epile- contuso, patientem conuullione, delirio, apoplexia, &
ptica. febre affici, aut ex altero latere relaxari? An oblitus es,
Eques la- puellam in gyneasio nostro, pugno fatui ad tempora
pide in tẽ- afflictam: quæ multis inde epilepsiæ paroxisimis con-
poribus le- uulsa, tandem agrè meo consilio & opera conualuit?
uiter uulne Quid tibi commemorem? Nam & tu, qui aderas, pro-
xatus obiit. bẽ nosti, equitem in Noricorum Nouoforo, à stabulario
iactu

factu lapidis in temporibus, leuiter cute ad pericranium usque uulnerata, faciatur: ad cuius curam septimo die ego accersebar. quum uerò rationē, ac sinistri lateris brachium & crus labascere, & lingua ægrum titubare uiderem, & chirurgū nulla opportunē applicuisse remedia, breui moriturum prædixi: qui tandem 14. die conuulsus obiit. Stabularius uerò prognostico meo cautior factus, ne manus carnificis incideret, fuga sibi cōsuluit. Opere quoque precium est hic obseruare, quā insignes arteriæ *αγγεία*, soporalis furculi & externæ uenæ iugularis *αφαισίς* dictæ soboles, per ossa temporum uario plexu dispersæ, in cerebrum & eius panniculos propagentur, per quas, uelut elices, ad cerebri & spiritus animalis alimoniam, defecator sanguis & spiritus uitalis copia in cerebrum defertur: quibus oblaesis, uel cōtulis, quid mirum, patientem cataphora, uertigine, aut soporifero cataro corripit. Vnde hæ arteriæ Græcè Carotides, & tempora in uernacula lingua Schloff appellantur: quibus rectius Medicus peritus medicamina soporifera, quā fronti illiniret. Hic solers spectanda est indoctæ naturæ industria, quæ ne quid temporales musculi detrimenti paterentur, eos omnifarijs ossibus, & illorum agnatis processibus, uelut lapidoso aggere uallauit. Hæc sane, quum alia caluariæ ossa, quæ densam cerebri mēbranam cooperiunt, poris fungosa & squamiformi ac serratili suturarum compage, ad cerebri expurgationem cauernosa affinixerit: temporum uerò ossa, ut externis incommo- dis oblisserēt, ferè lapidea dotauit duritiē: temporalesq; musculos, tam præclari officij organa, ossē cuneiformi & iugali (quod Pollux *υγῶμα* appellat) duro, medulla experte, ad patiendum obstinace sepiuit, quorum additamenta uulgius medicorū ossa paris appellat: quum id scire, non modò chirurgicorum, sed & iudicium (ut quæ uulnera sint lethalia, statuere possint) intersit, te celare nolui, Vale. Nec certè ante & post Troianum bellum,

Temporū uenæ iugulares, & arteriæ soporales. Hæc symptomata oblaesis temporibus accidere, Gale. libro 2. de Vtil. parti. & de Prenot. ex pul. lib. 4. & in Hippocra. Predictio. lib. 2. & 3. & de Articulis lib. 2. Solers indoctæ naturæ industria. De osse Zygomate Pollux lib. 2. Gal. lib. 2. Hippocr. de Articul. & lib. 2. de Vtil. part.

ulla apud Græcos fuit bene instituta respublica, quæ nō suos ex ærario publico conductos habuisset chīrurgos. Ita sacerdos Aesculapij in Pergamo, Galenum nostrum curandis gladiatoribus præfecit. At nostros imperitos chīrurgos, agnita illorū imperitia uix Libithinæ, ad effe-
In Prologo renda uulneratorum cadauera præfecissent. Haud uerò
libri 1. isthæc in eos contentionis studio dico, sed ut mea lucu-
 bratio, sementem frugi produceret, repastinandus erat
 ager, ne zizania luxuriaret. Reliquum erit Medicorum,
 quos Celsus physicos appellat; errorum sementa, quæ
 plus æquo altius radices egerunt, euerruncare.

DE MEDICIS QUI SOLA VRINA

indice, de morbi substantia temerè pronunciant.

Epistola undecima.

IRARIS mi compater, quī fiat, ut Medicorū Germaniæ nomen apud exteros minus celebre sit, nec ab indigenis magnifiat: quū tamen, Deo auspice, Germania omnifariæ eruditionis fœcunda ingenijs, liberalium artium studijs maximè floreat (adeò ut olim generosus ille Picus, Mirandulæ, stemmate & eruditione uerè admirādus Comes, Tiberim defluxisse in Rhenum testatus sit) sola uerò medicina despecta iaceat. Causas, mi cōpater, in meo de Republica symposio recensui quamplurimas, quarum illa est præcipua: quòd primaria medicinae pars *διγνωστικη*, uel Simeotica, quæ ex suis signis & hypothësis morbi naturam, causas & substantiam docet cognoscere, uel ignoratur: aut ob desidiam negligitur, dum uulgus Medicorum ex solo fraudulento putidi lotij indicio, morbi essentiã discernere studet. Atquī apud omnes Medicos in cōfesso est, principium inueniendæ curationis morborum methodi esse, morbi & loci affecti cognitionem, quæ nō ex urinae tantum

De parte
 medicinæ
 diagnosti-
 ca Gal. lib.
 1. Hipp. de
 Vul. medi-
 ci officio.
 Gal. lib. 1.
 Therapeu.

tantum indicio dubio, sed (ut Galen. ait) ἐν τῷ πρῶτῳ, δὲ τῷ
 τὸ πρῶτον ὄσι, καὶ τῆς ἐν αὐτῷ διαθέσεως: id est, Morbi cognitio
 ex loci affecti, & illius in ipso præter naturā diathesi uel
 dispositione habetur: quæ quum sit interna morbi causa,
 uel ipse morbus, actionem lædens, nil mirum, utriusque
 signa cognitionis esse ambobus communia. Sic morbus
 & locus affectus ex ipsius substantiæ partibus, & cōten-
 tis, adhærentibus, actione læsa, & morbi symptomatis
 dignoscitur. Ex substantiæ loci passî partibus: ut bron-
 chion arteriæ tracheę, tussi eiectum, pulmonis exulcera-
 tionē & phthisim indicat. A cōtentis certè: ut si chylus
 aut sterqus per uulnus excernitur, uentriculum aut inte-
 stina uulnerata esse coniicies. Adnascencia quoq; mor-
 bum & locum passum indicant. Nā si fracto craneo fun-
 gi, quos μυκήτις uocāt, protuberant, membranā, cerebri
 inuolucrum, affectam esse testantur. Nec minus actio-
 nis læsio, eius organū affectum, & morbum ipsum pro-
 dit: ut urinæ retentio, ureterarū obstructionem, aut illius
 indigestę profluuium, quod ad matulam hydropem ap-
 pellant, renes affectos prodit. Accedunt ad hæc locu-
 pletissimi morborum testes, illa inseparabilia morborū
 accidentia, ob id Pathognomonica dicta, quorum mor-
 bus causa est: ut pungitius laterum cū febre dolor, non
 pleuritida morbum modò, sed & mēbranam costas sub-
 cingentem esse phlegmone affectam arguit. His quoq;
 perplexas ex arteriarum pulsibus dinotiones, potius
 quàm incerta urinæ indicia adiunges: quæ nō in uniuersum
 reijcimus: nec tantum illis, quantum Medici impo-
 stores, deferimus. Quanta uero diligentia Medici ue-
 teres in morborum cognitione desudauerint, uel ex hoc
 conijcere poteris: qui, ut humoris peccātis naturā depre-
 henderent, a sudores in balneis strigili exceptos, & aurium
 sordes, degustabāt: nō minus quàm ueterinarij Medici,

^a De sudoris, auris sordium, & linguę coloris indicio, hæc Hippocr. lib. 5. Gale. lib. 3. de Locis affect.

Hæc Gale. libro 4. de Prænot. ex pulsu.

Quid sit diathesis, Gal. de Cura per ue- nę sect. li. 1. Meth. & 2.

Ex quibus habeatur morbi & affecti loci cognitio.

De fungis in fracto cranei, Galen. li. 1. de Loc. affect. & li. 3. Epidem.

Hip. Gal. li. 1. de Crisi. de Diabete hæc nomi- na, & de Loc. affect. li. 6. cap. 3.

De sympto- matis pathognomi- cis, Galen. lib. de Ar- tis cost. & libro 6. de Cau. symp.

ac libro 1. Hip. de Me- dici uul. of- ficio. & lib. 4. Reg. acu- torum.

Epidem. &

equorum stercora, quos ob id Comicorum lepidissimus Aristophanes *σκαίφοάγους* appellat. Quid si, autore Hippocrate, corporis & linguæ colorem certius humorum in corpore & uisceribus dispositionem, quàm urinã indicare probarem? quæ, non uiso ægro, uulgus Medicorum obseruare nõ potest. Nam ut croceus in arquato morbo corporis color, fellis obstructi humorem in corpus redundare: sic plumbeus pallidi corporis & faciei liuor, epar aut splenem affectũ esse, urina certius testatur: quos ueteres Medici à colore plumbi *Molibdochrotos* appellabant. Nec minus id linguæ color, gustus que præstare potest. Nam qualis in uentriculo aut uenis redundat humor, dũ turget, tali illius sapore & colore lingua imbuitur. Quare doctè uenerandus ille ex Chosenex inquit, *Ἰλασσοσ οὐρον σημαίνει*: Lingua, qualis sit urina, & alij humores, significat. Quod si pertinacius mecũ contendere uelles, en Galenum, ut communem Medicorum præceptorem & iudicem appello, qui lib. 4. Salubrium, his uerbis litem dirimet: *ὁ μὲν ἰδρῶς τῆν ἡπὶ ὀλῶν καὶ σῶμα τολεοναζόντων χυμῶν ἐστὶ γνάρισμα. τὸ δὲ οὐρον ἐνὶ νῶν μόνων, ὅσσι πῶρ ἂν ἐν τοῖς ἀγγείοις περιέχονται*. Quãuis hæc sint primariæ partis Medicinæ diagnosticæ, sine qua altera pars Therapeutica subsistere non potest, prima elemēta, tanquam grauissimis conuicti testibus, tamen non cedunt, nec ista obseruant: sed solius urine indiciõ freti, domi uelut Alexandrinorum Medici desides, in solio, uelut sacerdos Apollinis ex tripode, aut anus fatidica ex crystallo, non uiso ægro, sed tantum inspecto lotij uitro, bone Deus quàm ambigüe, quàm perplexè, de ægrotantis morbo, salute & morte pronuciare, & perfricta fronte (ob uile lucrum, quo scortum non mereret) nugari non erubescunt. Quanta hïc (obsecro te candide Lector) opus est amphibologia, ne in nugis deprehendantur: quod si ab anu afferentẽ lotium deprehensi fuerint, hïc iam dic tu Quintiliane colorem. Sed forsan parum esset ex lotio

Aristophanis in Plu-
to locus.

De linguæ
colore, et
gustu, hæc
Hippo. lib.
5. Epidem.

Sudor plus
quàm uri-
na de hu-
morib. in-
dicat.

De Alexan-
dria Medici
corum de-
sidia Gale.
l. 2. de Na-
tura homi-
nis. lib. 6.
Epidem. &
passim
alibi.

ex lotio nugari, si non ex libro remedia, de quibus nunquam periculum fecerunt, ægrotis non uisis, dictarent: quibus uetus illud adagiū ἐν βιβλίῳ κυβερνήτης, id est, ex libro nauta, rectè obieceris. At Hippocrates, & auiti de genere Asclepiadicorum Medici, non ad ostentationem docti, non ex lotio de morbi substantia statuerunt, nisi aliquando de substantia renum, aut uesicæ, aut in illis contenta, per urethra unâ profluxissent: sed ex illius colore, substantia, & hypostasi & enneoremate, uirtutis naturalis in præcordiis robur, epatis affectionem, & humorum in toto uasorum uenoso genere concoctionem obseruarunt: ut in febrilibus morbis illorum tempora scrutari, futuramq; crīsim, an salubris aut exitialis sit futura, prælagire, & purgandi per pharmaca tempus designare possent. Id quod Galenus, fidus Hippocratis interpretēs, Medicos iuniores his uerbis monet: ἐν δὲ ἀκνυται γὰρ τὸ οὖρον διάθεσιν μορίων ἢ πατες καὶ νεφρῶν καὶ κύστεσσι, καὶ τῆν τὸ αἷμα πῶς χόντων ἀγγείων ῥῶμην τε καὶ ἀρρώστων τῶν τοῦς χυμοῦς γενώσθης δυναμέως. τῆν δὲ ἤστὶ τὸν ἐγκέφαλον, θώρακά τε, καὶ πνεύμονα παθῶν, ἄλλα συμπτώματα ὄσι καὶ σημεῖα. Accipis ne iam, alia esse morborum, qui circa cerebrum, thoracem, pulmonem, articulos, adde & intestina subsistunt, quàm ex lotio, cognitionis accidētia & signa: quæ omnia ab ægro prudens Medicus percontando explorare debet. Rectè præterea Damascenus in Aphorismis ait: De ægritudinibus non facile proferas iudiciū, nec urinam habeas, nisi postquam ægrum uideris in præsentī, & de singulis eum interrogaueris, & examinaueris. Cui Rasis medicus Arabs his uerbis perbellè in Aphorismis suis astipulatur: Decet magistrum, ægrum interrogare, ut causam ægritudinis interiorem cognoscat, ut postmodum rationale iudiciū præstare possit: nec erubescat ægrum interrogare, ut sciat an ægritudo intra uel extra uenas subsistat. At nostrates ex schola Alexandrinorum Medici sedentarij, ne à uulgo inscitiae arguantur, qui Medicos ex lotio

Galenus adagiū, in sola lectione citra experientia doctos: ex libro nauta.

Quid urina in morbis indicet & quid in ea obseruandum.

Hæc Galenus in principio 2. libri Prædictionum Hippocratis & libro 2. Prognosticæ & lib. 1. de Crisi.

Damascenus in suis Aphorismis & Rasis Arabis lib. 6. Aphorismis.

Persius Sa-
tyra 2.

ex lotio omnia nosse credit: de morborum causis & symptomatis ægrum perconctari erubescunt. ac ut se temerario inertis uulgi iudicio accommodent, de morbis ex urinæ iudicio nugari non uerentur. O' utinam illis ueritas esset populari aura potior: & à Persio moniti, si quid turbida Roma eleuaret, illius iudicio non accederent: & quàm fraudulentum, nugax & perniciosum sit de morbis omnibus ex urina iudicium, ab ñeotericis Medicis & impostoribus cum execrãdo mortalium exitio introductum, plebem ingenuè docerent, & faterentur: tum morborum naturas ex illorum causis, actione laesa, & signis pathognomicis diligentius scrutarentur. tunc certè plures curarent, celebriusq; illorum nomen apud suos ciues & externos in auras efferretur. Simulq; à Medicinæ professione agyrta, circulatores, monachi apostata, perfidi & Christianis infesti ludæi, indoctiq; parochiarum sacrificuli, chymistæ, & id genus nebulonum (anus quoque fatidicas ferè præterijsem) exploderentur. qui cum nec prima Philosophiæ naturalis aut Medicinæ rudimenta didicerint, impunè per hominum mortes experimenta agunt: quo nihil rei publicæ utilius contingere posset, quàm ut tandem Christianorum populus ab illorum impostorum latrocinio & tyrãide uindicaretur, qui uulgo ignota urinæ obseruatione suam celant ignorantiam, & nomen Medici sibi uendicantes, in Medicinæ professionem, ut fuci in aliena apum aluearia, irrepserunt. Ex his tibi patère causas arbitror, ob quas Medicina, & illius professores, sub nostro cœlo non magnifiant. Vale.

AN PHARMACA HUMORES IN MOR-
bis concoquant. Epistola duodecima.

Fx proxima Epistola te abundè intellexisse arbitror, quàm necessaria sit ex lotio & alijs signis, præcipuè in febrilib. morbis, digestionis humorum cognitio: quã nisi Medicus dedita opera obseruauerit, nec morborũ purgationisq; tempora noscet, aut in acutis morbis diætã cõstituerẽ, aut salubres prælagire crises poterit. Non certè frustra diuinus ille Hippocrates, Digesta medicari oportere, non cruda, nisi turgeant, edixit. Verùm quum Arabum schola humorum concoctionem Medicis potioni- bus, quibus eorum libri referti sunt, quos Syrupos appellant, Ethruscorum uerò schola naturæ uiribus acceptam referat: petis, ut meum de hac contentione iudiciũ tibi declarem, qua petitione nõ tantum mihi es iniurius, sed etiam præter æquũ, me senem, iam rude donandum, qui à cunabulis contentionum litigia abhorruerim, nimis oneras. Cæterum quia & in hac de humorum digestionis cõtentione, tota prognosticationis & curationis morborum methodus & artificium consistit, & ut me doctioribus explorandæ ueritatis in re tam magni momenti calcar adhibeam, iterum tibi morem geram.

Primum omnium scito, a trinam esse humorũ in uisceribus, uasis ac membris humani corporis digestionem. quarũ prima est merè naturalis, animę uegetatricis soboles, alimentum uirtute caloris naturalis, & congenita membrorum temperie & proprietate in aliam substantiam alteratione transmutans: quæ non solius congeniti caloris & à corde influxi auxilio, sed ingenita quoq; solidorum & similarium membrorũ temperatura & proprietate perficitur. quæ quum in diuersis corporibus & animalibus sit diuersa, inde accidit, ut alimentum sit illis

Hipp. lib. 1.
Aphorif. &
li. 2. Epide.

a Triplicẽ
quoque di-
gestionem,
nõ ad eò di-
uersam ab
hac distin-
ctione, de-
scribit Ga-
lenus lib. 5.
de Simpli.
medicina.
De hac A-
risto. lib. 4.
Meteoro-
rum. & li-
bro 1. ac 2.
de Historia
plantarũ.

g quoq;

Hec Auerois, 5. Col
liget. cap.
24. & Gēti
lis in quā
sti. de actua
tione me
dici. Gale.
libro 2. de
Alimentis.
Lucret. lib.
4. & 5. Plin.
lib. 10. cap.
23. & 72. A
risto. li. 1. de
Hist. plant.
Gale. lib. 3.
de Simpli.
medic.
Alexan. in
Prolog. li.
1. Problem.
Auerois 5.
Colliget.
ca. 24. Chri
stoph. Mar
eel. li. 2. de
Anima. ca.
49. Plin. lib.
8. cap. 57.
Qua ratio
ne uenena
& pharma
ca alimen
tum fiant,
Theophra.
libro 9. de
Histo. plāt.
ca. 18. Plin.
libro 10. ca
pit. 72.

quoq; diuersum. Vnde hic caseum, aliud uinum, nō concoquit & abhorret: coturnices & capre elleboro, & stur-
ni cicuta, quam Auerois napellum uocat, uescuntur. De
qua re Lucretius poēta Epicureus, ita doctē cecinit:

Est utiq; serpens, hominis quæ tacta saluus

Dissperit, ac sese mandendo conficit ipsa.

Præterea nobis ueratrum est acre uenenum,

At capris adipēs & coturnicibus auget.

Quippe uidere licet piguescere sæpe cicuta

Barbigeras pecudes, homini quæ est acre uenenum.

Quod si sola calorū uirtute concoctio fieret, leo stru-
thione longē calidior, aurum, ferrum, & æs quoque di-
gereret: quæ quamuis ignis calore sint inexpugnabilia,
struthiones tamen ex his cōflata numismata in horto du-
cis Ferrarię deglutire & concoquere uidi: & mures, quæ
metallorum scobem adeo appetant, metalla concoque-
re, & his nutrirī meritō suspicabimur. quos Theophra-
stus in Syaro insula, expulsis incolis, ferrum quoque ar-
rosisse tradit: quos, arrosis Lauinij argēteis clypeis, Mar-
sicum portendisse bellum: & magnam ad Chalybas, in
ferrarijs officinis fecisse iacturā, cōstat. Ob hoc in aurarijs
metallis, ob auri scrutiniū alios eorum non raro exci-
dunt. ^a Sed quis hæc solo calore, quæ uix igne domari
possunt, in corporibus animalium confici posse credet?
nisi congenita totius membrorum substantiæ hæc co-
quendi proprietas suberit: cui & eadē cōsuetudo quoq;
non paruum concoctioni momentū addit. Si enim lentā
& moderata primū uescendū uenena & pharmaca cō-
suetudo accesserit, ea quoq; in corporibus humanis di-
geri, & in alimoniam conuerti, nemo mirabitur: quum
nihil nutriat, quod nō prius naturę uiribus concoctū sit.

^a Quare uentriculus numismata concoquit, quæ feruentis aquæ calor uentriculo cali-
dior liquefacere non potest: Theophrastus in lib. de Igne, causam in calorū siccitatem &
subtilitatem refert.

Sic

Sic Thrasias pharmacopola, & plerique in Græcia pastores, integros ellebori manipulos citra noxam deuorant, & concoxerunt: cuius frequentes potiones, ob pharmaci assuetudinem, Eudemum illum Chium, nec uomitu, nec alui defectione purgare poterant. Notiti, puellam presentissimo napelli ueneno nutritam, & puellari uenere decoram, ab rege Indorum Alexandro Magno, dolo, muneri datam, cuius scintillantes & serpentum more nictantes oculos, quum Aristoteles, illius præceptor, uidisset: Caue tibi ab hac, inquit, ô Alexâder: hac nempe tibi exitium paratur. Nec iudicio Aristotelis defuit euentus. nam plerique proci uirginis commercio intoxicati interierunt. Nemo tamen expertus inficiabitur, ea quæ substantiam & copiam caloris congeniti, & non qualitatem, nisi defectam, adaugent, stomachi quoque concoctionem promouere: de quo genere sunt aromata deglutita, fomerationes, cataplasmata, exercitia, & frictiones ac balnea, & id genus temperati caloris fomenta: ut catellus aut puer senili stomacho accumbens. Sic Dauid septuagenarius, quum senili frigore torperet, nec pellibus coopertus incalesceret, Medicorum consilio persuasus, spectati decoris puellæ Sunamiti Abyfagha castè in eius amplexibus condormiuit, ut eius calore stomachi robur foueretur: quibus constat, calorem naturalem & à corde infusum, non modò esse spirituum, naturalis & uitalis uehiculum, sed præcipuum concoctionis organum, & uirtutum animæ instrumentum, ut Aristoteles lib. 2. de Anima testatur, text. com. xxxij. ^a Est & alia in morbis dicta cruditatis humorum digestio, quæ ut prima in cõseruatione sanitatis, sic ista in morborum cura à medico est summopere obseruanda: in qua alimentum in potentia, ob genuini caloris imbecillitatem, aut com-

De Thrasia & Eudemo hæc Theoph. li. 9. de Hist. plan. ca. 18. De uirgine hac napello nutrita, Arist. in li. de Regimine principum, & Auerrois in Proæ. tertij physico rum. Gale. libro 3. de Nat. simpl. Quæ digestionem stomachi & cruditatis promouet, receset Galenus libro 2. Epidem. Hipp. & in lib. de Salubribus, et Methodo. De pueris & catellis, hæc Gale. libro 5. de Simp. med. & in Therapeutica. De Dauide hæc Iosephus lib. 7. Antiquitatum. ca. 15.

& Regum 3. capi. 1. ac diuus Hieronymus parte tertia Tracta. 3. epistola septima.

^a Secunda digestionis descriptio.

Hanc digestionē Gal. li. 7. de Simplicium medicamentorum alterationē appellat.

Gale. in 3.

Microtechni, digestio nis definitio.

De putredinis speciebus lege Gale. lib. 1. de Diff. febrium. ca. 7. & 8.

De uirtute discretiua cōueniētis ab incōueniētis, Auerrois secundō Colliget, ca. 7. & 9. & 3. Col. cap. 16.

Putrefactionis definitionem ponit Aristot. lib. 4. Meteororum. *Putredinis causæ et remedia.*

a Signa moriturū ex uisceribus.

b Digestio est opus naturæ, non artis, aut syruporum.

plexionis uiscerum intemperiem, aut eius inaptitudinem, in humores putredini obnoxios concoquitur, qui tandem morborum alimenta fiunt: quorum digestio (ut Galenus ait) est alteratio, cessare faciens putredinem, remanente substantia: quam calor naturalis, primarius omnis concoctionis opifex, in benignum corporis alimentum conuertit, & uirtutis discretiue adminiculo benignum à putrido aut corrupto secernit: quod tandem natura per crislum, aut si ea defecerit, Medicus per pharmacam expurgat. In hac sanè humorū concoctione Medicus naturæ auxiliaries manus cum diæta & pharmacis ferre potest, ut putrefactionis causa (quæ, teste Aristotele, est in humido calor naturalis, ab extranea caliditate destructio) facile extirpetur, & cesset putredo. nam si calor naturalis à præternaturali dissoluitur, diæta & medicina frigidifera illi subueniet: si cruditate aut frigore languet, calidorum usu fouebitur: si copia humorum aut crapula obruitur, abstinentia & exercitio exonerabitur. Si uerò uiscerū imbecillitas & intemperies concoctioni obstiterit, Medicus alterantibus & corroborantibus opem feret. Quod si ob prohibitam insensilem per poros transpirationem, & internam uiscerum ac uasorum obstructionem (quæ non raræ sunt putredinis causæ) calor putredinalis efferbuerit, frictionibus, sudoriferis, & deopiliatiuis Medicus naturæ subueniet. Et quamuis hæc non sint contemnenda concoctionis humorum subsidia, & putredinis remedia: nisi tamen calor naturalis præualuerit, pharmaca ne tantillum quidē efficient. & ob id pharmacorum exedentium actiones in cadaueribus torpēt, nec piper inspersum ea calefaciet, & ulcera morituri, qui busuis cooperta emplastris, nulla sanie madida, liuescere uidemus: adeò nihil pharmaca citra naturæ uires possēt.

b Quare hanc quoque humorum concoctionem non pharmacopolarum syrupis, ut Medicorum uulgus credit, sed

naturæ

naturæ acceptā referimus : quæ si euicerit, ut in abscessibus & tuberculis, pus album, leue & concretum producit: sic in humoribus uenarum & arteriarum hypostasim quæ in urina subsidet, leuem & candidam, puri cōcoctio similem producit. quæ præter alia est præcipuum digestionis & recuperandæ per crisim sanitatis signū. Vnde Hippocrates, *περὶ πρῶτοι, αἵτ, ταχυτῆτα κρείσσεως, καὶ ἀσφάλειαν ὑμενῶν σημαίνουσι.* Et rectè quidem ueteres cōcoctionem humorum, quæ in conceptaculis uenarum fit, apostematum digestionī contulerunt: in quibus nullam medicaminibus saniam cōcoctam producere poteris, nisi prius affecti membri inflammationem & intemperaturam sustuleris, & apostematis materia concoctioni apta fuerit: id est, à calore naturali euincibilis. Quare cancrena, elephantiasis, ulcera, & ipse cancer, nullis medicamentis ad maturationis suppuracionem promoueri possunt: quæ ob id non curari, nisi sectione aut ustione, rectè Hippocrates admonuit. ^a Sic quoque si in uenoso uasorum genere aut uisceribus internis extraneus calor aut humorū cruditas caloris naturalis uires superauerit, aut materia morbi cōcoctioni reluctatur, ut in elephantiasi, nullam exactam humorū digestionem^b uel in urina laudabilem hypostasim produci uidemus. ^c Tertia uerò digestio est, humorū ad excretionem præparatio, quæ maxime ante purgationem, operā Medici requirit, ut suis ex thymo, pulegio, yfopo, origano, & alijs melicrato incoctis portionibus, humores crassos attenuet, lentos incidat, ac uiscerum & uenarū obstructions aperiat. Nam ut Hippocrates ait^d corpora cū quis purgare uoluerit, oportet fluida facere. Hæc de digestionē te latere nolui. Vale. & hæc postremam digestionis speciem artis industrię debemus, quam Medici herbarum, radicum, & id genus

Simile hypostasis & puris generatione declarat Gal. libro 1. de Differ. febriliū. ca. 7. & li. 2. Hip. de Fract. ofsis.

De signis digestionis Gal. in fine libri 4. de Prænot. ex pul. & passim in lib. 1. & 2. de Crisi.

Hip. lib. 1. Epidem. Quare cancer & elephantiasis ulcera non suppurentur, nec curantur.

^a Id in Aphor. Hip. monet.

^b Huius digestionis præparatio meminit Gal. li. 4. Salubr. & libro 6.

Epidem. Hippocr. & lib. 1. Aphorif. penultimo. Auicenna lib. 1. Fen. 1. doct. 6. cap. 3.

^c Tertia digestionis species.

^d Hippocrat. lib. 1. Aphorismo penultimo.

medicamentorum simplicium decoctis, quæ Zulasia
Actuarius indigitat, moluntur. Iterum uale.

DE CALORIS NATURALIS SVBSTAN-
tia & differentijs. Epistola 13.

ONQVERERIS, mi cōpater, præci-
pua de causis naturalib. & naturæ ope-
ribus problemata, ideo esse obscurio-
ra, quòd quum frequens in illis fiat ca-
loris naturalis & uirtutis informati-
uentio, nulla tamen de illorū substan-

tia & nominibus constans in Philosophorum & Medi-
corum scholis sit assertio. Hoc certè ideo fieri arbitror,
quum calor ille, unà cum prolifici seminis uirtute infor-
matiuua, sint præcipua in obeundis naturæ operibus ani-
mæ organa, quòd de animæ substantia, quam se igno-
rare Galenus fatetur, inter philosophos non cōueniat,
necesse sit & illos in rerum definitione & nominibus,
quæ (teste Platone) à genuina proprietate rebus im-
ponuntur, disidere. Vnde Hippocrates & Galen. hunc
calorem modò spiritum cōgenitum, animam, naturam,
modò corporis temperaturam, non rarò quoque uirtu-
tem informatiuam appellant. Proinde ut hunc scrupu-
lum tibi eximam, paucis caloris species & uirtutis in-
formatiuæ naturam tibi declarabo. Et est sanè calor
qualitas tactu perceptibilis, cœlesti & animarum uirtu-
te moderata, actionum naturalium opifex & organum.
Ac quidam est simplex, alius uerò compositus. Simplex
uerò in elementalem & cœlestem diuiditur: Elementa-
lis uerò, qui est edax ignis feruor, quum sit substantia
ἀσποεπίστολος, in cuncta eius obiecta penitus grassatur,
eà que uel in substantiam suam commutat, uel depasci-
tur. Quare solus de elementorum numero ignis nutriri
& augeri creditur, qui nisi admixtione innati & cœlestis
caloris mitigaretur, & ab animæ uirtutibus coerceretur,
alimoniam cunctarum rerū naturalium insumeret, quem

ideo

Gale. fatei
se animæ
substantiam
ignorare, li-
bro de For-
fortus. & li-
bro 7. de
Vtil. part.
Gale. in li-
bel. de Ri-
gore, & de
Marasmo,
li. 1. Aphor.
14. & 15.
Caloris sim-
plicis diui-
sio, & ele-
mentalis de-
finitio.
Arist. lib. 2.
de Gener.
animal. ca.
5. Auer. 12.
Metaphys.
Com. 18.

ideo rectè Aristoteles cōcoctionis & nutritionis causam aut organū esse negat, nullumq; ex eo animal nutriri uel produci affirmat. Pleraq; tamen animalia in igne uiuere posse, sed nō ex eo nasci, de Animalium historia scriptoribus cōdonamus, ut pyraustā, ^a pennatū quadrupes in ararijs Cypri fornacibus per mediū ignem uolare & oberrare: salamandrā quoq; lacertā cute squamisq; carentē, impunē in igne uersari & uiuere non negamus, quē uulgo suo frigore tēperat uel extinguit. ^b Vnde Andreas Græcus inquit: *καὶ τὸ αὐτὸς ἢ χεῖρα ἢ ἐοικὸς χεῖρας, ἀβλαβὺς ἔσται ἐν πυρὶ.* id est: Si salamandrę sanguine manus aut uerses inunxeris, igne non aurentur. Vnde uulgus ex salamandrę pennis, quas nullas habet, mappas incōbustiles fieri nugatur: quæ ex amiātho lapide netili, alumini scissili simillimo, cōficiuntur, quarum sordes ignis illęsa mapparū substātia abstergit & expurgat. Alius est simplex ille cœlestis calor, qui siderū motu et lumine omnia corpora concauo lunæ orbi subiecta penetrat, uiuificat, & fecunda facit. Huius affluxu uer ^d & æstas frugum & florū amoenitate, uelut copię cornu exuberant: insecta quoque, muscæ, angues, ranæ, hirundines, quæ brumali frigore semimortua rimis tabularum, medullis sambuci, cauernis littorum, ac intra arborum caudices, sese illatrabrarunt, en reuiuiscunt. At rursus illius & solis à tropico cancri ad Antichthones discessu, cuncta squalent & marcescūt. Hic ille est uiuificus calor, qui cœlestia cum terrenis ineffabili sympathia et cognatione cōnectit, admirationeq; dignos effectus producit. Oriēte nēpe canicula, mare æltuat, feruent & fluctuant in uasis uina. A Pleiadum occasu, ipso brumali die, pulegium suspensum in tectis & coronis floret, muriū iecora & fibræ augentur, folia in oleis ac populo, pleracq; malorum semina in pomorum meditullio sese circūtagunt, fides citharæ id

a Depyræsta & salamādra hæc Arist. lib. 5. de Natur. animal. ca. 19. & Plin. lib. 10. cap. 67. & lib. 11. ca. 35. Theophr. in lib. de Igne.

b Hæc Nicandri interpretis in Alexipha.

c De amiātho hæc Dioscor. li. 5. ca. 100. Plin. lib. 36. cap. 19. & li. 19. cap. 1.

d Caloris cœlestis & ætherei definitio.

e De hæc cœlesti rerū natural. cū siderib. sympathia Aristot. sectione 20. Proble. 27. Cicero lib. 2. Diuinat. Plin. li. 2. ca.

40. & 42. Gellius lib. 9. cap. 7. & lib. 20. cap. 7.

f De calore cœlesti accuratissimè scribit Franciscus Picus lib. Prænotionum. 5. cap. 5. temporis

temporis alieno ictu resonant. Quid referam, pro lunari luminis motu, decemēto & augmento, ostreas, cācros, conchilia, & id genus ostracodermorum, adde & ipsa animalium cerebra, aëlorum oculos, & ipsum cepe humescere, uel augeri, aut tabescere? Quū nauatæ nouerint, lunæ motu maris æstus & refluxus gubernari. Rectè Lucilius inquit: Luna alit ostrea, implet echynos, muribus fibras & iecur addit. Minus sanè ista mirabitur, qui herbam heliotropium, uenerandam solis pedissequam, ad illius motum conuertit, eiusq̄ flores sole oriente expādi, & sole occiduo rursus plicari & cōstringi obseruauerit. Hæc cuncta cœlesti siderum calori, qui diuinum solis & stellarum uirtutis fertile est uehiculum, accepta referre oportet. Et si Cleanthi creditur, nec æthereus ille ignis suo fomēto caret: cuius causa, Oceanus ideo sub torrida cœli zona & zodiaco situs est, ut quum sol ceteris stellis erraticis comitatus, illius circuli latitudinem oberret, ex subiecto oceanī humore habeat alimoniam. Illius ergo poëtæ Oceanum & Thetim, deorū & stellarum finxere parentes. Et Homerus, teste Macrobio, diuinarum omnium inuentionū fons & origo, finxit, Aethiopes oceanī accolas, ac cœlestiū epularum reges, Iouem cum cæteris dijs ad epulas inuitasse. Tertius uerò calor compositus, complexionalis, naturalis quoque dicitur, qui in generatione mixti, ex mutua elementorum actione, & primogeniarum qualitatum, pro suscipienda forma substantiali, refractione resultat: seminibus, plātis, & humido radicali, in omnibus animalium membris, præcipuè ex sanguine concretis, insitus. nec nisi mortua, ut in cancræna, deserit: qui, ut ignis in lāpade oleo, sic ille in mēbris humido congenito, sanguine, spiritu, & cordis calore fouetur: qui quum sit actionum naturalium instrumentum, & ferè coadiutor per animæ uegetatricis uires, de potentia in opera concoctionis & nutritionis producit, quas ex primis spermatibus cōcipit, & his (ut ferum

De ætherei ignis aut caloris alimento, hæc Cicero lib. 2. de Natura deorum. Macrobi. de Sōnio Scipion. lib. 2. Lucret. lib. 5. Pli. lib. 2. ca. 9. & 10. Aethiopes deorū hospites. Homerus passim, & lib. 1. Odyss. Tertia caloris species.

rum magnetis uirtute) imbuatur. quē Hippocrates passim ἑμφύσιον θερμὸν, id est, calorem innatum & congenitum appellat, qui (ut Galenus ad Glauconem, & nonnulli philosophi ac medici summi arbitrati sunt) fortassis substantiā uirtutum existit, aut saltem primariū & maximē necessarium ipsarum instrumētum. Et in Epidemijs ait, ἡὺν τὸ ζῶντις ἀνάμενος οὐσίαν, εἶναι ἃ ἑμφύσιον θερμὸν. Atqui Galenus de substantiā animæ dubius, hunc calorem congenitum modò animam, aut naturā, siue corporis temperaturam, ac non rarò spiritum appellat. Vt in 5. libro de Simplicium pharmacorum uirtute, ait: Oportet nos cognoscere congenitum calorem ab Hippocrate dici, id quod in unoquoq; animali spiritum nominamus. Nihil quoque obstat, sanguineam & aeream substantiam, unā cum spiritu congenitum calorem dici, quem Stoici substantiā animæ esse arbitrantur. Habes hic, mi compater, compendiariam triplicis caloris, ignei, coelestis, & congeniti, quem naturalem & in corporibus uiuentium animalem quoque appellamus, explicationem: quorum differentias Cicero magis ab effectu, quàm à substantia, aut ratione formali, in libro secundo de Natura deorum explicat. cuius uerba, ut summi philosophi atq; oratoris, in scholis Medicorum non uereor adducere. Ergo, inquit Cleanthes, quum sol igneus sit, Oceaniq; alatur humoribus, quia nullus ignis sine pastu aliquo possit permanere: necesse est, ut ei similis sit igni, scilicet elementalī, quem adhibemus ad usum, aut ad uictum: aut ei qui corporibus animantium continetur. Atqui hic noster ignis, quē usus uitę requirit, cōfector est & consumptor, idemq; quocunq; inuasit, cuncta distubat ac dissipat. Contrā ille corporeus & uitalis & salutaris omnia conseruat, alit, auget, sustinet, sensuq; afficit: cui solis calor simillimus est, quum is quoque efficiat, ut omnia floeant, & in suo quæq; genere pubescant. Hæc ex Cleanthis philosophi sententiā Cicero repetit, & probat. Verum

De caloris
naturalis
substantia,
uerba Galeni ex 2.
libro ad
Glauc. &
ex 6. Epid.

Ex Cicero-
ne, caloris
ignei, ani-
malis, &
coelestis dif-
ferentiæ.

Quartus calor à corde influens dicitur. præter naturalem & congenitum calorem, ut Galen. de Formatiōe fœtus refert, est alius in corporibus animalium calor, cuius uehiculum est spiritus uitalis ex defecatori sanguine in sinistro cordis uentriculo genitus, cuius in animalibus cor esse fons & clibanus rectè asseritur. Nam perinde ac solis lumine & tepore, reliqua sidera cuncta illustrantur & calent: sic hoc cordis calore, qui per arterias omnibus membris & præcordijs influit, ea fouentur & incalescunt, quo congenitus membrorum calor uiget & cōseruatur. quod uel ex hoc cōijcere potes: quamprimùm cor narcoticorum frigore alget, reliqua cuncta corporis membra torpent & frigent. Quare & hic actualis à corde influens calor appellatur, qui innatum calorem membrorum de potentia ad actum excitat, & manifesta & occulta corporis per arterias & pulmonem inspiratione conseruatur, ac utraque corporis expiratione, à fuligine expurgatur. quare & aeris serenitas, ad illius & ingeniorum ac sanitatis uigorem magnopere confert.

Hæc cum noueris, facile à cōtrario, quid sit calor præternaturalis, aduentitijs, & putredinalis, statuere poteris. Reliquum esset, ut te quoq; quid de uirtute informatiua philosophi ac Medici statuerint, & ego sentiam, certiore redderem. Verùm quum nuncium, qui domum accelerat, diutius detinere non possim, id quod recepi me facturum, proximis literis expediam. Vale.

DE VIRTUTE INFORMATIVA,

Epistola decimaquarta.

V M ex Bononia, omnium bonarum artium Musæo, uisurus Venetias Ferrariam proficiscere, ac moenia illius urbis, quæ tum instaurabant, perlustrarem, en forte fortuna uenit mihi obuiam Leoniceus, uir de instaurata medicina bene-meritus, quam à multis Arabum erroribus & barbarie uindicauit

uindicauit: quem quum plurima salute impertissem, simulq; orarem, ut si qua Hippocratis aut Galeni opera latinitate donasset, illorum me redderet participem. tum Leoniceus (ut literis semper cōiuncta est humanitas) benignè respondit: Mi Langi, tuam salutationem beneuolo amplector animo, & uicissim quoque te saluere iubeo & opto: modò uerò nihil te dignū sub Chalcographorum incude habeo. Sed nolo te latere, inter nostrates Medicos, Casarem Neapolitanum, & Franciscum Caballum, de uirtute informatiua esse eruditam altercationem, de qua olim cum Marsilio Ficino ex Platonis Academia multa differui: & quādoquidem de eius substantia inter Aristotelem, Galenum, & Auicennam est ingens dissidium, de illa modò Commentarium parturio, propediem editurus. Hæc ille. Quod si de hac Marsilij & Leonice scripta prodissent, ne uelut anser inter olores obstrepere uiderer, consultò tacerem. Cæterum, quum boni uiri officium, promissa præstare, requirat: meam de hac re tam ardua opinionem te non celabo. Virtus sanè informatiua est, spiritus in aerea seminis substantia contentus, uirtutibus animæ uegetatricis imbutus: sicut calore uiuifico, solis & stellarum calori proportionalis. Tria nempe in seminis substantia continentur: Spiritus, quo eius substantia turget & spumescit (ideo non temerè Venus Aphroditis dicta, ex spuma æquoris nata fertur) deinde calor congenitus, utriusque parētis semen ad embryonis plasma & fabricam præparans, & concoquens: hunc cum calore spiritum Aristoteles in libello de Mundo, his uerbis eruditè describit, ἢ δ' ἐν φυτόις καὶ ζώοις, καὶ ὅλα πάντα διήκουσα ἐμψύχος τε καὶ γόνιμος οὐσία, πνεῦμα λέγεται. Postremò uirtus animæ uegetatricis, quam Stoici, Plato & Hippocrates naturam appellant, quæ materiam embryonis unā cum cœlestis caloris influxu effingit & delineat. Hæc sanè in substantia seminis contineri Aristoteles, ingens naturæ lu-

De uirtute informatiua Auicenna li. i. Fen. i. doctri. 6. cap. 2.

Virtutis informatiue definitio.

Venus ex spuma nata, aphroditis dicta.

Aristotelis solertia.

*Augustinus
Aristotelē
naturæ lu-
men appel-
lat.*

*a Verborū
Aristotelis
de femine,
ex lib. 2. de
Gene. ani-
mal. cap. 3.
declaratio.*

*b Natura
in femine
quid sit,
Drusianus
tertio Mi-
crotechni,
Cômē. 29.
Plotinus li-
bro 8. ter-
tiæ Ennea-
dis.*

*c Plotinus
de natura
formatiua
quid setiat.*

*d Themis-
tius hæc in
Comment.
de Anima,
& 12. Meta-
physicę.*

*e Animæ
mūdi acti-
ones.*

*Macrobius
libro 1. de
Sōnio Sci-
pionis, Ci-
cero de Vniuerso, Plato in Timeo.*

f De ideis hæc doctē Eusebius, de Præpar. Euang. lib. 11. cap. 10. & Augustinus libro 83. Quæstionum.

ræ lumen dictus (qui tamen, ut sepia effuso atro sanguine, ne à piscatoribus capiatur, se abscondit: ita is arcanæ naturæ pleraq; , perplexa breuitate obscurat) cū alibi, tum præcipue in lib. 2. de Generatione animalium tradit, dum ait: Inest in femine^a omnium, quod facit, ut fœcunda sint semina, uidelicet quod calor uocatur: id^a que non ignis, non talis facultas aliqua est: sed spiritus, qui in femine spumosoq; corpore continetur: & natura, quæ in eo spiritu inest, proportionem respondens elemento stellarum. Naturam^b uerò in seminali spiritu nil aliud esse ferunt Academici, quam animam uergetatiuam ab anima mundi, mediante calore solis & stellarum, rationibus seminalibus dotata, & illustrata, secundum quas ex spermate pro idea uniuscuiusq; speciei sobolem effingit, & format. Proinde Plotinus^c, fidus Platonis interpret, naturam hanc ab anima mundi profluere, illius^c que esse actum essentialem, & uitam ab ea dependentem, libro tertie Enneadis octauo asserit. & Themistius^d hæc uirtutem informatiuam esse animam in femine potētia animato inclusam, affirmat. Proinde ut anima^e mundi, ab æterna mente, omnium rerū opifice, ideis & rationibus seminalibus decorata, suo æthereo spiritu, totius uiscera mundi penetrans & fœcundans: non ex spermatibus modò, sed de excrementis quoque (quæ etiam uitali principio & spiritu participare, Aristoteles lib. 2. & 3. de Generatione animalium perhibet) secundum intellectuales diuinæ mentis ideas, ^f animalia effingit & procreat: sic in Microcosmo anima hominis diuinæ mentis ac celestis animæ & stellarum uirtutis particeps, ex spermate, congenito animalis calore, & spiritu, ad suscipiendam formam præparato, sobolem pro illius speciei ratione & idea format & producit. Sic quoque motores orbium &

siderum intelligentiæ, sub concavo orbis lunæ cooperante æthereo siderum calore & spiritu, etiam citra se-
men, in terra & æquore animalia, & illorum (ut conchi-
liorum, serpentum & cancrorū, & quorundam piscium)
effigies in petris effingit: ac ligna querna, & alia robora,
præuia alteratione, & stipites terra obrutas in lapides,
cotes, & trabes lapideas transformat. Ex folijs brassicæ,
rore madidis, erucas: ex his tandē papiliones: ex lignis,
uermes, cossos, & tabanos: ac ex fimo scarabeos produ-
cit: & ex limo Nili mures nasci, Diodorus tradit. Et
quod omnem superat admirationem, ex iumentorum
corpore terra obruto, apes: ex corpore equorum exani-
mato, uespas ac crabrones: ex asinorum uerò, scarabeos,
admiranda quadā metamorphosi procreat. Vnde Ouid.

Cognita, inquit, res usu: de putri uiscere tauri

Florilegæ nascuntur apes. — Et,

Pressus humo bellator equus, crabronis origo est.

Cui nam hæc nisi cœlesti animæ mundi & siderum
uirtuti accepta referre oportet: Vnde Aristoteles tertio
de Generatione animalium, cap. 10. Platonis præcepto-
ris sui dogma asserere coactus: Generantur, inquit, in
terra humoreq; animalia, & plantæ: quoniam humor in
terra, spiritus in humore, calor animalis in uniuerso in-
est, ita ut quodammodo plena sint animæ omnia. Hu-
ius spiritum poetæ Iouis nomine dignantur. Ob id Ara-
tus, *μῆσαί δ' (ait) διὸς πᾶσιν ὅσας μὲν ἀγυῖαι*: Iouis omnia plena,
Hæc cuncta Virgilius, diuino affatus furore, his carmi-
nibus complexus est:

Principiò cœlum ac terras, camposq; liquentes,

Lucentemq; globum Lunæ Titaniq; astra,

Spiritus intus alit, totamq; infusa per artus

Mens agitat molem, & magno se corpore miscet,

Aristot. in lib. de Mundo, eadem asserit, & Virgil. Aeneid. 6, & 4. Georg. Macrob. lib.
1. de Somnio Scipionis.

Effigies
animalium
unde.

Ligna con-
uersa in la-
pides.

Erucæ.

Papiliones.
Cossi.

Tabani.

Scarabei.

De hac sp̄
tanea ani-
malium gene-
ratione Ari-
stot. li. 5. de
Hist. anim.

cap. 19. Pli.
lib. 11. ca. 31.
& ultra lib.
9. ca. 58. Ma-
crob. lib. 7.
Satur. cir-
ca finem.

De apū p-
creatione
hæc Virgi.

4. Georgi.
Ph. li. 11. ca.
20. & Oui-
dius lib. 15.
Metamor.

Hiero. par-
te 3. Episto.
32. & inter-
pres Nicæ-
dri in Alex.
pharmacis.

Inde hominum pecudumq; genus, uitâq; uolucrum,
 Et quæ marmoreo fert monstra sub æquore pontus.
 Igneus est ollis uigor, & cœlestis origo
 Seminibus, quantum non noxia corpora tardant.

Plato in Ti
 mæo copio
 sius hæc.

Accipis ne modò, à diuina mente, primo omnium rerum principio & opifice, animam mundi suis ideis decoratam emanare, & ab ea stellarū siderumq; intelligentias procreari: quarum uirtutes per æthereum spiritum & calorē, uelut uirtus magnetis ferro, seminibus & animabus nostris illabuntur: quarum adminiculo natura siue anima cūcta effingit, format, & producit: nisi materia indispotio obstiterit, tum monstra producuntur. Et certè, quod est animę rationali mens, id esse uirtutem informatiuā animæ uegetatrici, ab orbium motoribus & astris cœlitus datam & comunicatam, asserimus. & ut mens in architec̄ti intellectu ædificij exemplar fingit, ita uirtus illa informatrix in anima & seminibus pro natura cuiusq; speciei animalium & plantarum idæas producit. Deinde Galenus iurè libro 3. 6. & 7. de Utilitate particularum, sapientissimæ naturæ, quamuis indoctæ, ac diuinæ mentis in humani foetus fabrica, opera admiratur & celebrat. Et his, promissa me præstitisse arbitrator. Si plura requiris, poteris Platonem, & eius interpretem Plotinum cōsulere: qui in Timæo, cuiuslibet animarū generi peculiare astrum attributum esse affirmat. Vale.

Sic polus
 septentrio-
 nalis est pe-
 culiare a-
 strum ma-
 gnetis.

DE CAUSA MORBORVM CONIUNCTA,
 & duplici illorum constitutione, uel dispositione.

Epistola decimaquinta.

DISCITARIS à me, an morbus à causa sui coniuncta differat, & an Galenus quoq; illā inter causas morborū enumerauerit. Hæc certè te, ut tantū mihi facessas negociū, querere suspicor: quum hæc solum sit de uerbis, uelut de lana caprina, altercatio, te indigna, Tamen ne desiderio tuo
 in tan-

in tantilla re defuisse uidear, rem sic paucis accipe. Morbus quidem est διαθεσις, id est, dispositio quaedam in animalis corpore, illius primò lædens operationem. At causa coniuncta, quam Græci uocant συνειρηκὸν αἴτιον, ὅστις, ἐπαρόψις, πάρεσις καὶ νόσημα, καὶ ἐξαιρουμῆναι, λύσει. id est, Continens causa est, qua præsentē morbus adest, & ea ablata, dissoluitur. Quæ quum de morborum diathesi quoq; uerè prædicari possint, et quorū definitio est eadē, illorū quoq; substantiam non differre, in cōfesso sit: morbum quoq; & causam coniunctam idem esse fatebimur. & quum actiones læsæ, ac aliā morborum symptomata, sint illius soboles: hanc quoq; causæ rationem habere affirmabimus. Vnde ueteres nonnulli Medici, qui actionē læsam nō symptoma, sed morbū esse statuerūt, diathesim operationes corporis primò lædentem, coniunctam esse morborū causam decreuerūt. Sic Gal. lib. de Causis symptomatum quarto, neruorū à uiscosis humorib. obstructiōnem, aut illorū à torpedinis spiritu aut alio infrigidatiōnē, aut coarctatiōnē, ob quā spiritus à cerebro in neruos defluere nō possit, esse cōiunctā stuporis causam clare testatur. & in uestibulo primi de Pulsuū causis libri inquit, τρίτον γὰρ δὴ τὸ γένος τῆν αἰτιῶν, οὐκ ἐν σφυγμοῖς μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐν ἄλλοις ἀπαισι, ἐν μὲν τὸ πρῶτον τε καὶ κυριώτατον, δὲ δὴ καὶ συνειρηκὸν καὶ λυσι, ἀπὸ τῆ συνειρηκὸν αἴτιον, ἀνομομαρμόνον. id est, Tertium genus causarū, nō in pulsib. solū, sed in omnibus alijs, unū est primū & principalissimū, quod continens appellāt, à cōtinendo ipsorū essentiā nominatū. Et in tertio Paruæ artis lib. Dispositio ea, inquit, quæ primū operatiōes naturales lædit, quā quidē ipsam dicimus esse morbi essentiam, uel (ut uetus translatio habet) causam. Quid multis: Lege Gal. in 30. Aphor. 7. lib. Cōm. & clare intelliges Gal. spumosi excrementi in diarrhœa, à cerebri in uētriculū defluxu facta, spiritū flatulentū, causam illius cōiunctā statuere. Ex his cōfectū esse arbitror, diathesin morbiferā ac causam cōtinētē, eandē esse morbi essen-

Morbi definitio à Galeno lib. 2. de Nat. ho. & de Dif. morborum 214

Gal. in lib. de Medic. & definitiōnib. Medicis, ac A. uic. can. 1.

Galen. quibus in locis ponat causam cōiunctam.

Causam quoq; tremoris cōiunctā, ponit Gale. in principio lib. 3. Epid. Hippocr. Galen. lib. 1. Metho. di copiosē hæc tractat. Idem de Const. Med. Morbū causam symptomatum nominat.

ti am

tiam, non ab Auicenna modò, sed à Galeno passim sic appellatam: quia respectu symptomatum, quæ sunt illius progenies, causæ rationē habeat. Cæterum quum hæc de nominibus altercatio curam morborum non uariet,

De hac morborum cōstitutiōe Gal. 3. Par. næ artis li. tex. Cō. 32. & libro 2. Aphori. 22.

plus cōduxisset scrutari, an morborum cura in ablatione causæ præcedentis, quã Græci *περονομιάν* appellant, aut in extirpatione causæ continentis, quam *συνεκτιμάν* nominant, subsisteret. Hæc fanè ut dinoscere possis, scire operæ precium est, geminas esse morborum constitutiones. Vnam, quorū essentia in facto esse subsistit, non amplius à causa præcedente dependēs, quæ *διάθεσιν* immediatè lædentem actiones, in corpore producit. Hæc Galenus libro de Locis affectis primo, propriam dispositionē uocat, quæ separata causa, quæ ipsam fecit, permanere potest. De hac perinde à causa procathartica, nulla sumitur remediorum indicatio, quoniã euanuit. Altera

De rabie canis Dioscor. lib. 6. ca. 36. Gal. de chir. ad Pifo. & lib. 2. Prædictionū Hipocr. & in tertiu Hipocr. Epid. librum.

De uariolis & morbillis, hæc Auicēna libro 4. Fen. 1. Tracta. 4. cap. 6. De dolore capitis & scotomia hæc Gale. li. 1. de Locis affect.

est, morborum constitutio, quorum esse adhuc à generatione causæ præcedentis & efficientis dependet. Ut uirus ex canis rabiosi morfu conceptum, ac per corporis molē diffusum, per aliquot menses, aut annos quoq; uelut quædā pharmaca *δυσληψία*, diu delitescit, donec uiscerum & cordis naturā sensim infecerit, tū subitò rabies illa canina in hydrophobis emergit. Pariter quoq; mēstrui sanguinis impuritas, quo uiscera embryonis concreta sunt, ut puriori eius parte foetus alatur, aliquot annos intra uiscera latet, donec eius contagione, ebullitione in sanguine facta, exanthemata, quæ Arabes uariolas & morbillos uocant, producat. In tali morborum genere & constitutione, præcipuè remediorum indicationes à causa antecedente sumunt: qua ablata, morbus quoq; cum suis symptomatibus unà aufertur. Ut si quem dolor capitis ob biliosum humorem in uentriculo contentum infestauerit: aut si quis collecto in ore uētriculi tenui excremento, ad cerebrum euaporante, scotomia laborauerit: uentriculo ab his per uomitum expurgato, hæc cessant.

cessant. Hæc ideo tibi significavi, ut potius causarum cognitioni, quam de nominibus altercationi, animum adijcias. Vale.

AN IN CVRA EXANTHEMATVM PVERORVM, & scabiei, ac morbi Gallici, & bubonibus, & erysipelate, phlebotomia aut purgatio competat.

Epiſtola XVI.

ROXIMIS tuis literis significasti, nondiſtertius, an in curâdis puerorū, morbi Gallici, scabiei, exanthematibus, & in ipsa erysipelate, phlebotomia & phar-

Eandē quæ
ſtionē tra-
ctat Conci-
liator diſfe-
rentia 180.

macum alii deſectoriū competeret, ingentem inter ueſtræ urbis Medicos obortam fuiſſe altercationem: quam ex ſuperiori Epiſtola, de cauſa morborum coniuncta, & duplici illorum cōſtitutione, ad te ſcripta, facile dirimere potuiſſes: in qua ſanè intellexiſti, hos morbos, quorum eſſentia nō amplius à cauſa præcedente dependet, nec amplius eorum materia in alto corporis, ſanguini permixta, præcordijs aut uenis inſidet, ſed ad externam corporis molem naturæ uiribus integrè protruſa eſt, nec phlebotomia nec phar-
maco purgatorio egere: niſi aliqua illius portio, aut contra naturâ diſcedens, in corpore adhuc reliqua fuerit. Vnde uenerandus ille Medicorum coryphæus Hippocrates rectè monuit: Quæ iudicantur, & integrè iudicata ſunt, neque mouere, neque renouare aliquid, ſiue medicamentis, ſiue aliter irritando, ſed ſinere oportere. Haſ uerò integras humoris noxiſſ excretiones in his morbis plurimum accidere uidemus, quæ cum ſanguinis ebullitione oriuntur: ut eſt febris bubonum, ephemera, ſudor Anglicus, eryſipelas, puerorum exanthemata: & hanc ſanguinis ebullitionem, ut in ſuccis & muſto ob aquoſa & cruda excrementa, uel putreſcentia, fieri conſtat. Nam quum in omnium rerum naturalium ſuccis, tria excre-

Hippo. li. x.
Aphor. 20.

Gal. lib. 4.
de Simpli.
medi. cau-
ſas ebulli-
tionis ſuc-
corū & ſan-
guinis ponit.

i mentorum

mentorum genera contineantur: unum terrestre, quod in uino fex est: aliud aereum, quod dicto quoque in uinis florī respondet: tertium aquosum & crudum, quod tempore aut calore feruescēs, in humoribus & succis ebullitionem facit. Sic quum puerorum uiscera materno sanguine cōcreta & enutrita, qui ob desiderium mulierum uitā, & caloris imbecillitatem, plus æquo aquosior, minusq; concoctus existit: quis nō illius contagione & sordibus tenerum pueri corpus conspurcari, & superfluitatibus redundare credat? Quæ cum in massa sanguinis, aut præcordijs, calore febrili incaluerint, tum eas natura, uelut mustum ebulliens feces, ad externa corporis eructat, unde exanthemata fiunt. Sic quoque sanguis in epate, aut uenis, utriusq; cholere putredine effertuescens, illius sordes ad ambitum corporis expellit. Unde in inguinibus bubones, in alijs membris erysipelata, serpigines, anthraces, & phlegmones oboriuntur. Et cum corpus per crīsim à noxijs humoribus integrè expurgatum fuerit, quod urina, sanguinis serum, sanorum lotio similis facta indicat: tum frustra phlebotomia aut pharmacō sanguinem purgaremus: & tum potius præfata morborum exanthemata ac reliquæ & symptomata, facile externis remedijs aut fomentationibus curarentur. Quemadmodum in illa diuturna peste, quæ Romæ Galeni temporibus sæuijt: His, inquit, qui mortem euasuri erant, pustulæ, quas exanthemata uocāt, nigrae toto corpore confertim erumpebant: eratq; intuenti perspicuū, reliquias eas esse sanguinis, qui in febre putruerat: quas uelut cinerem quempiam, natura ad cutim trussisset, sicut alia ex superuacuis nonnulla protrudit. Verūm, inquit, medicamentis ad eiusmodi exanthemata opus non fuit, cum sua sponte siderent. Sic quoque ego scabiem & crurium œdemata, cum post aliarum febrium, tum præcipue quartanæ febris crīsim oborta, sponte exolescere, citra omne medicamentorum subsidium, plus centies

De sanguine materno Gal. in lib. de Venę sectione cont. Eras. med.

Exanthemata & ulcera unde fiunt.

Vrina exacte crīsim signū, Gal. lib. 4. Salubrium, & passim.

De exanthematibus, hæc Gale. lib. 5. Metho. & in libel. de Atra bile. Scabies post quartanam, & alias febres salubris.

uidi. Quod si tum phlebotomia facta fuisset, aut pharmacum exhibitum, ingens fuisset periculum, ne per eas uenas, per quas materia morbi expulsa fuerat, rursus ad interna uiscera retraheretur. Nam & stomachus famelicus alimoniam uisceribus & membris transmissam, per easdem uias repetere, aliosque humores è uisceribus in sinum suum allicere potest. At quum illa foeda cutis asperitas, uulgo scabies dicta, ex impuro sanguine cholericò, uel adusto, aut feculento salis phlegmatis liquore, permixto oriatur (qualem epar ob suam discrasiam, uel non raro ex esculentis & potulentis mali succi producit) quae natura non confertim, sed sensim cum corporis alimento citra sanguinis ebullitionem ad corporis membra dispergit, & illa sua contagione inficit & alterat: unde fit, ut eius successiua regeneratio non modò ab epatis discrasia, uelut ab interna causa antecedente, sed non raro quoque ab obstructione splenis, cuius officium est sanguinem expurgare: & à membrorum contagione quoque dependeat: proinde hic opus est, ut non modò incisa uena, & crebra alui deiectione sanguis expurgetur, sed & ut epatis quoque intemperatura, splenisque obstructio detergatur, corrigaturque. Et tandem corpore prius sic bene expurgato, operae precium erit, ut externam quoque corporis molem potionibus ex theriaca sudoriferis, aut balneis, thermis uel sulphureis, aut unguentis ex hydrargyrio confectis, exices: & ab hac concepta contagionis lue, membra externa quoque uindictes. Quandoquidem uerò recentis morbi Gallici pustulae, cum scabiei praecipue fere exanthematibus, magnam habeant affinitatem, quam communia utriusque remedia arguunt: ac praeter externas contagionis causas, ambo ab interna corrupti sanguinis & humorum praecordiorum infectione & sordibus dependeant: quis obsecro, etiam post expulsa ad corporis superficie pustulas, sanguinis per phlebotomiam & pharmacum euacuationem, in utriusque cura, plurimum momenti

Hac humorum per pharmacum retractione Galenus lib. 3. de Viribus natural. fatetur. De orificijs uenarum per quae corpus purgatur, Alexi. Aphr. lib. 2. Proble. 54. Generatio nis scabiei cause.

Hac pustularum & scabiei, exanthematumque cura Galenus in secundum Epidemia. Hippo. lib. Comen. 6. abundè docet. Pleraque scabiei et morbo Gallico remedia esse communia.

habere inficiabitur? Certè nemo. Cæterum uix ullâ scio esse ægritudinem, in qua mulieres decoris faciei, ne ea cauis exanthematum uestigijs deturpetur, maiorem rationem habeant. Proinde peculiare est illarum in hoc morbo problema, de quo nondum inter Medicos conuenit, an exanthemata acu aurea argentea ue sint aperienda. Atqui quum hoc problema ad ueterem Medicinæ artem *νοομῆσις* dictam spectet, quæ naturalem corporis pulchritudinem conseruare docet, equum censeo, ut Medicus quid factò opus sit doceat. Proinde si sanies in exâthematis. liuida, aquosa, & indigesta apparuerit, & ea ex aeris contagione pestifera, quam crebrò anteuertunt, pullulauerit, tunc ob acredinem & uirulentiam humorum, ut illorum uirus exhalet, & ne excedant, aperienda censeo: ita tamen, ne illorum crustula, quam Græci ἐφελύδα uocant, unâ auferatur. Ac si sanies spissâ alba & bene concocta fuerit, satius esse arbitror, ea intacta relinquere. Nam in huiusmodi saniei generatione carnem quoque succrescere, qua pustularum uestigia explentur, nouimus. Ea uerò remediâ Cosmeticæ artis, quæ Auicenna in hoc morbo refert, plus ad pustularum exiccationem quàm ad illorum delenda uestigia conferunt. Quòd si faciei decorem conseruare uoueris, postquam crustæ spontè deciderint, faciem cum decoctione lupinorum, aut aqua distillationis florum fabarum manè & uesperî abluito, uel liquore tartari ustillatio irrigato, & spe non frustaberis. Vale, &

animæ pulchritudinem corporis
uenustati coniungere

stude.

De cosmetica medicina, Gale. lib. de Cōpositione medic. secundum loca.

Auicenna libro 4. Fen. 7. Tract. 2. cap. 5.

AN PHLEBOTOMIA SIT PHAR-
macis purgatiuis præmittenda. Epistola XVII.

EDATA nuper cōtentione, nempe
an materia morbi ad ambitum corpo-
ris expulsa, uenæ sectio & pharmaca
excretoria competerent: interim au-
dio, aliam esse altercationem inter ue-
stros Hæmophobos, Erasistrati &
Arabum sectatores, Medicos, obor-
tam, qui ob ebullitionem cholerae, omnem ueretur uene-
sectionem: nempe in morborum cura, qui tam per phle-
botomiam quam pharmaca, euacuationem requirant,
utra præcedere debeat. Verùm quãdoquidem discor-
dia Medicorum est pernicies ægrorum, concordia uerò
illorum salus, hanc quoque contentionem dirimere stu-
debo. Constat sanè, quòd in omní repletione uenosi ua-
forum generis, præcipuè plethorica, si primùm incisa ue-
na corpus euacuauerimus, tum pharmacum postea da-
tum inueniet uenas & corporis meatus non ita refertos,
nec obstructos, ut pharmaci uires, natura duce, impeditè
totam corporis molem penetrare possint, & mira facili-
tate noxios educere humores. Si uerò uasa fuerint san-
guine, alijs' ue humoribus repleta, tum obstructis circa
epar & mesenterium uenis, pharmacum non ferèda alui
tormina, cruciatus, & animi deliquia excitabit, ac ue-
nulas diucllet, nihil quoque effatu dignum educet.
Proinde Hippocrates in omnibus ferè morbis acutis, in
quibus humores non turgent, in phlegmone alijs' ue in-
ternis uiscerum tumoribus & apostematibus, & in qui-
bus morbis omnes humores æquè seruata eorū propor-
tione augentur, uirtute & ætate ægroti consentientibus,
curam à uenæ sectione auspicatur. At si tantum unus
ex illis humoribus præter sanguinem redundauerit, aut
comp. truit, aut exigua fuerit sanguinis boni substantia,

i 3 aliorum

Eadem do-
cet Gal. li.
4. Salub. &
auctor li-
belli de Af-
fectuum in
renibus di-
notione,

Hippo. hæc
lib. 4. Reg.
acutor. &
Gale. lib. 2.
Aphor. 8.
docent.
Hæc quo-
que eadem
tradit Aui-
cena quar-
ta primi,
cap. 5.

aliorum humorum copia superata, tum primum ab alui deiectione euacuationem molitur. Vnde Galenus, fidus illius interpret, in libro de Medicína facile parabili, in cura Ischiadicæ passionis inquit: *εἰ μὲν πολὺς εἴη ὁ ἐνοχλῶν χυμὸς, καὶ δάσει πρῶτον χρῆσει τῆς λυποῦντος χυμοῦ, εἰ δὲ πλεθωρὴ κὼν εἴη τὸ σῶμα, πρῶτης ἀπάντων πρῶτα λαμβανόμενης φλεβοτομίας.* Id est, In cura doloris coxendicum, si multus fuerit infestans humor, purgatione primum utendum erit humoris affligentis: si uero plethoricum fuerit corpus, primum omnium suscipienda est phlebotomia. Illud uero tacite non est prætereundum, quum melancholia, uelut fex in uino, in fundo uasorum subsideat, & ob eius grossitiem in expurgatione humorum pharmacis sit cōtumax: Galenum prudēter curā cancri ac elephantiasis & ulcerum malignorum à phlebotomia exordiri. Proinde in libro de Medicamentorum compositione *καὶ γὰρ*, gloriatur se curam ulceris cacoethici in crure, uaricibus atra bile refertis circūsepti, à uenæ sectione inchoasse, postea pharmacō quoque melancholiam purgasse, tandem uarices per trāuersum incidisse: ac sic ulcus, alijs immedicabile, feliciter consolidasse. Harum uero euulsionem, quamuis stans animo interrito, ac non contractis supercilijs, C. Marius in uno crure tulisse fertur: illarū tamen curam, morbo uidelicet grauiorē, in altero crure pati detrectauit. In huius altercationis discussione, unā cum Auicenna, pharmaca ea nominamus, quæ uulgus Medicorum electiue purgare asserit. De quorum numero sunt, uterq; elleborus, & sesamoïdes, thurbeth, esula, mesereon, aut coccognidium & scamonea, quorū uirus ultra epar per uniuersum corpus dispergitur. At aliorum quæ benedicta & lenitiua uocant, qualis est manna, terebinthina, casia, thamar Indorum, reubarb, epithymus, sene, & id salubrium pharmacorum genus, ac denique clisteria ex his lenitiuis & medicinarum obstructions aperientium & humores uiscosos incidentium decocto confecta, ho-

Phlebotomia morbis ex melancholia cōpetere, testatur Gal.

libro 2. ad Glaucō. & de Atra bile.

De hac ulceris curatione plura Gal. lib. 4. de Cōposi. medic. & in lib. de Atra bile.

Varices sectione & euulsione curantur.

De C. Mario, qui septies cōsul fuit, Plin. lib. 11. cap. 45. & Plutarchus in Apoph. Auicenna Fen. quarta primi, ca. 5.

rum inquam usum ad eluēdas uentriculī & intestinorum fordes & excrementa, ne his uirtus pharmaci obruatur, & ratione uacui, in uenas phlebotomia exhaustas, succedant: ut his quoque obstructi uenarum mesenterij meatus aperiantur, ante phlebotomiam & pharmaca fortia non repudiamus. Nec alio nomine apud ueteres Medicos, ante fortia solutiua, & ex ellebore aut narcissi cepe, uomitiua pharmaca, usus syrnesmorum inoleuit, qui erant mediocres ex melicrato & alijs lenientibus & abstergentibus euacuationes, quas nostri seculi Medici minoratiuas appellant: horum tamen omnium recta administratio ex a prudētis medici iudicio coniecturali dependet: id quod frequenti usu & rationis exercitio in explorandis morborum causis & curis tibi comparare poteris. Vale.

AN CURANDAE PESTIS METHODVS

*tam per phlebotomiam quam pharmaca euacuationem
exigat, & quae sit alteri praemittenda.*

Epistola XVIII.

VERM id esse, ingenuē fateri cogor, omnes encyclopedie artes, uelut circulo quodā adeo cohaerere, ut altera sine alterius ope subsistere non possit. Ita quoque fateor, Medicæ artis problemata, uelut anulos in aurea Platonis cathena, adeo esse cōnexa, ut alterum sine altero ægrè moueri possit, quin alia quoque attingantur. Nam quum nuper in uestra Academia disceptatum fuisset, phlebotomia ne in cura morborū, qui utraq; euacuatione egeant, sit pharmacis praemittenda: en mox altera illi affinis subrepsit quaestio, nempe An ratio curandæ pestiferæ febris putredinalis, ante uel post alexipharmaci usum utraq; exigat euacuationem, & quæ alteri sit praeferenda. Quum hæc duo problemata, quorum declaratio ex eisdem ferè indicatio-

Minoratiua euacuationes erāt apud ueteres quoque humorū ad excretionē preparatoria, sicut apud Alexandrum & Aetuariū nō nulla apocremata.

De syrnesmis hæc Galenus in 2. Hippoc. de Articulis librum.

a Prudēsme dici iudiciū usu & ratione constat.

De aurea Platonis cathena Macrobius lib. 1. de Sōnio Scip. Plato in Ione, Lucetius li. 2.

indicationibus prodit, ita cohæreant, ut alterum ab altero ægrè diuelli possit, æquum censeo, ut iste quoque in circulo problematum nodus rectè explicetur. Constat igitur, nō modò plethoram & cacochymiam, sed potius ipsam morbi magnitudinem, tam phlebotomiam quàm purgationē & indicare, & exposcere. Morbus uerò quiuis trifariā magnus uel leuis dicitur: uel ob afflictī uisceris præstantiam, ut cordis, cerebri, diaphragmatis, præcordiorumq; phlegmones, & abscessus ac uulnera: deinde ob affectus magnitudinem, quam symptomatum sequitū, uelut syncopis, delirium, & alia eiusdem farinae accidentia indicat: postremò, ob eius malignitatem uel uirulentiam, cuius materia (ut in cancro, atra bilis) in uirulentis abscessibus & gangræna, & alijs, est concoctioni contumax, ac uenenoſa. Atqui quū hæc febris pestifera, primum cor infestet, ueneni contagione particeps, horrendis symptomatibus, delirio, bubone, & anthrace æstuet, ac triplici ratione non magnus modò, sed maiorum maximus iure dicitur, utranque certè, phlebotomiæ & perpharmaca euacuationem exposcere uidetur. Atqui hoc diu Hippocratis & Galeni præceptum in omnium magnarum ægritudinum cura non est perpetuum. Nam si quis uenenoſorum animalium, quæ Græci ἰόβολα dicunt, phalangij scilicet, scorpionis ictu, aut aspidis, canis uerabiosi morsu, uel telo uirulento externè intoxicatus fuerit, tum horum curationis tantū duplicem indicationem Galenus & Damocrates statuunt, uel uirus euacuando, uel alterando. Euacuationem uerò non pharmaco uel phlebotomia, sed eorū medicaminum ope fieri statuunt, quæ sua uī calorifica uirus attrahāt & eliciant: uelut sunt cucurbitule, aut cornua, quibus ueteres illarum uice utebantur. alij labijs uulneri admotis uirus exfugebant: alij locum affectum cauterijs adurebant, & exiccabant, aut carnem uulneris excidebant. Vnde Damocrates poeta Medicus rectè cecinit:

De magnitudine morborum hæc Gal. li. 4. & 7. Methodi, & in lib. de Artis medi. const.

Hanc curā di toxica methodum scribit Galenus lib. 13. Meth. & li. 2. de Antidotis.

Lege Actuariū de cōpositione diacarci.

διὸ καὶ θεραπείας ἔστιν ὁμογενῆς τρόπος.
καὶ γὰρ ἐπὶ τοῦ τοῖς σάρκιναι τὴν τετραμύλων
ταχέως πώδιμόπην σμιλίω δ' εἰ, καὶ πύρι
συκίας ἐπιβάλλειν, εἰ δ' αὖτὸν τοῖς τραύμασιν,
τοῖς δριμέσιν τε φαρμακίοις, καὶ κηυστικοῖς
πρὸς τὸ τραῦμα πλείονας χρόνους πλάτνυ.

Damocrati
versus de ui-
rulentis uulne-
ris cura.

Alterā uerò curandī uenena methodi indicatio, in al-
teratione consistit. Alterabis uerò his medicamētis, quæ
uel qualitate uel tota substantia sunt ueneno contraria:
quorum ingentem sylvam Dioscorides lib. 6. Nicander,
Galen. de Theriaca ad Pisonem, ac Corn. Celsus lib. 5.
recenset. Has duas curandī uirulentos morbos & toxica
rationes, dum pestiferis medemur febribus, quamprimū
obseruandas consulo: quippe quum omne uenenum ex
sua genuina proprietate quamprimū cor, fontem &
domiciliū uitæ, petat, ac tum derepentè per uniuersa cor-
poris uiscera & molem dispergitur: quid obsecro magis
necessarium, aut commodius comminisci poteris, quam
ut primū omnium cordi cum his alexipharmacis, quæ
qualitate aut tota substantia huic exitiali pestis ueneno
repugnant, subsidiū & opem feras: in quorum catalogo
præter theriacam Nicandri, & Mithridati compositio-
nem, & pleraque à neotericis excogitata antidota, inter
simplicia smaragdum, radicem angelicam, zedoariam,
scordium, & euringium, ac petasites, primas habere expe-
rior. Bolus ex Armenia quum sit nobis ignotus, ei quo
utimur notho nihil confido. Sanè præter hæc non minus
tribuo ex succo pomorum citri, limonum, aranciorum,
mali punici, oxilapathi, iuuile cum aceto & zuccaro de-
coctis, quæ sua qualitate & congenita proprietate uene-
nis & pestifero huic morbo resistunt, cordis quoq; robur
fouent, quod epithematibus odoriferis externè applica-
tis cōseruare ne cūcteris. At si circa emunctoria cerebri,
cordis aut epatis, id est, iuxta aures parotis, sub axillis
abscessus, in iuginum adenibus bubo, uirtute expulsua

De hac ue-
neni pro-
prietate Ga-
lenus lib. 1.
de Sperma-
te plura.

Gentilis de
nostro bolo
Armenoidē
suspiciatur.

Eadem sua- cooperante eruperit, aut interim carbunculus in bra-
 det Cornel. chis aut cruribus efferbuerit, tum festinanter uelut in
 Cels. lib. 5. uulneribus uirulentis medicamēta quæ uirus extrahāt,
 cap. 28. ad locum affectum applicato: nempe cucurbitulas, aut
 emplastrum ex fermento, theriaca, farina sinapi & cepe
 sub cineribus cocto confectū: additis, opoponacis ac gal-
 bani gummis aceto acerrimo dissolutis, imposito, & ab-
 scessum ante maturationem scarifica, aut aperi, uel caute-
 rio adurito. Si uerò patiēs ignem ueretur, tum cauterium
 potentiale ex cantharidibus & fermento confectum, aut
 contusam ex oleo flammulæ radicem applicato: quæ sua
 uirtute calorifera & ardente, non tantum noxios humo-
 res attrahunt, sed etiam non rarò factas ex his collectio-
 nes aperiunt. An uerò præter hæc, huius morbi noxij hu-
 mores phlebotomia aut pharmacis sint euacuandi, hic
 adhuc sub iudice lis est. Verùm cum morbi causa intra
 uenas sanguini commixta contineatur, quid uetat, deci-
 ma uel duodecima ab assumpto alexipharmaco, & finito
 sudore, hora, resectis antè uiribus, uenam in eodem late-
 re sub abscessu uel anthrace, in competenti membri lo-
 co, etate & uiribus suffragantibus, incidere: quum phle-
 botomia non tantum infectos humores educat, sed &
 obstructions aperiat, feruoremq; febris remittat. Nec
 est quòd uerearis humorū ad interna reuulsionē, quum
 abscessus ualidis medicamentis attractorijis sint cooper-
 ti, quæ reuulsioni resistunt. Vnde Galenus noster, & il-
 lius ipsissima simia Paulus ex Aegina, curam anthracis a-
 fectione uenæ usque ad animi deliquium, exclusiue ta-
 men, inchoare suadēt: quod nec ego improbo. An uerò
 in cura huius febris fortia purgationis pharmaca æque
 competant, nō certè facile dixerim: quippe quum ea hu-
 mores noxios magis conturbent, & per corpus disper-
 gant, & rursum per uiscera ad intestina reuellāt, roburq;
 corporis dissoluant, & uenenosa quoque qualitate par-
 ticipent, ac nō rarò dysenteriam, a uētrisq; fluorem pro-
 uocent.

^a Fluxus uē-
 tris, pestis
 symptoma
 Galen. li. 3.
 Epid. & lib.
 5. ac 10. Me-
 thodi.

ritarq;

ritare soleāt, qui alioquī huius febris peculiare & ut plurimum lethale est symptoma: quo omnes ferē in illa diuturna Romanæ urbis peste correptos, quos bolus Armenus nō iuuit, interiisse, Galenus lib. 3. de Morbis uulgaribus testatur. Proinde Cornel. Celsus: Desiderat, inquit, etiā propriam animaduersionem in febribus pestilentiaē casus: in hac minime utile est, fame aut medicamentis uti, aut aluum ducere. Si uerō uires sinunt, sanguinem mittere optimum est, præcipuē si cum dolore febris est. Cæterum si aluus obstructa, sua excrementa non deiecerit, quis obsecro clisteris lenitiui usum dissuadebit? Nemo. Et si morbus statum excesserit, ut reliquæ morbi extirpentur, medicamen purgatorium ex reubarbaro, agarico, siliqua Aegyptia, aut rore Syriaco, uel thymare Indorum, obesse non poterit: perinde ac illa fortia, diagridium, colocynthis, thurber, elleborus albus, lapis lasuli, ac Mercurius ille præcipitatus, quum uenenum redoleant, prodesse non possunt. Iam tu probè nosti, me multos, de quibus etiā cōclamatum erat, in hac pestifera lue hac methodo curasse: primū, si aluus aliquot dies ante morbi initium parum uel nihil excreuerat, tum glande imposita, aut leui enemate eā exonerauī: postea alexipharmacum sudoriferum exhibuī, quod pro ratione ætatis & uirium, sudorem duas uel tres aut plures etiā horas promoueret. Cordi epithema applicuī: et si abscessus uel anthrax eruperat, confestim emplastra quæ uirus attraherent & emungerent, accommodauī. Tandem à sudore hora sexta uel septima, refectionis tamen prius aliquo iusculo uiribus, uenam opportunā secui: at mox ab alexipharmaco, alijs singulis diebus manē & uesperī potagia alterantia, quæ sua qualitate & tota substantia ueneno morbi resisterent, exhibuī, & cor quoque confortarent: qualia sunt quæ ex succo citriorū, limonum, arantiorum, acetosæ & iuiulæ, cum momento aceti & zuccaro decocta conficiuntur. At in morbi declinatione, si

Lib. 3. ca. 7.

Epilogus
dictorum.

appetitus edēdi languebat, ut corpus tutò nutriri posset, sanguinem à reliquijs cōtagionis pharmacis paulo ante commemoratis expurgauit. Postremò chirurgis, ne ulceris aut carbunculi consolidationem præcipitarent: cocis uerò, ut præscripto tempore commoda esculenta & potulenta agro suppeditarent, edixi. Qua curationis ratione ingens ægrorum numerus, Deo optimo auspice, conualuit: qui te ab hac sæua contagionis lue saluum uelit. Vale.

DE CAUSIS SVDORIS BRITANNICI,

& quid sit apud Galenum febris Typhodes.

Epistola XIX.

PROXIMIS ad affinem meum literis problemata Medicæ artis, ob causarum naturalium condependentiam, archissimo quodam nexu, uelut annulos in aurea Platonis cathena, coherere testabar: quo ænigmate diuinus ille Academiæ antistes, causas rerum naturales indissolubili lege cōfortij condependere significauit. At modò, quū rem peniculatius obseruo, ea Medicorum problemata Lerneæ paludis serpenti mihi simillima uidentur, cui quum Hercules unum defecuiisset caput, confestim aliud subnascebatur: sic modò, uno dissoluto problemate, en mox aliud, de sudorifera illa Britannorum febre, suboritur: nempe, an sit pestilentiali homogenia, & sub illa sudorulenta febre, quam Gale. typhodea & helodea appellat, cōtineatur. Ille sanè morbus, qui Britannicus, ob regionis humiditatem, diu fuit ^{ἐνδὴμη}, id est uernaculus, & certè nationi peculiaris: quum uerò in Europa peregrinari & populariter à septentrione uersus nos grassari tentasset, plerisque Europæ populis factus est epidemialis, & nostrorum delictorum uindex. Tria sunt certè flagellat. la, fames, gladius, & pestis: quibus iusto Dei Israel iudicio

Quid sit
morbus en
demus, Ga
lenus lib. 1.
Epid. & lib.
1. Reg. acut.
Primaria
pestis cau-

cio poenas peccatorum luimus. Peste uero nullum feuerius, quo mandati sui prauaricatores acerbius afflixit olim. Quum Dauid contra Mosaicę legis edictum, Ioaducem, populum Israel censere iussisset, 70 uirorum milia triduo peste perierunt. Nec cessauit pestis, donec Dauid rex delicti sibi conscius, constructo in area Iebusarum altari, cilicio indutus, pronus cadens in terram, supplex culpam deprecaretur. Ita olim quoque, ut nunc, si quid delirabant reges, plectebantur Achiui. Id quod ethnici quoque uerum esse cognouerunt. Nam & Apollo, ob raptam Chrysis sacerdotis sui filia Astynomen, suis pestiferis spiculis totum Græcorum exercitum cofecisset: nisi Calchas uates Agamennoni, ut Chryseida patri redderet, & ea iratum Apollinis numen litare sualisset. Ita pariter omnes primariam pestis causam in peccata nostra referunt, quam Deus, nostris offensus criminibus, noxiō siderum influxu, & temporum alteratione, sub concauo orbis lunę excitat. Proinde secundarias pestis causas, uitiatas ab influxu siderum, & putrida ex barathris, lacubus, cadaueribus exhalatione, aeris & aquę qualitates, aut substantias, recte Medici statuunt: quibus quum carere non possimus, illorum usum primariã corporis nostri elementa, humores, & spiritus quoque inficifateamur oportet. Ita has esse duas pestiferarum contagionum causas communes, & ea ratione in genere causarum esse homogeneas, confitemur. At quandoquidem sunt uarię temporum anni & elementorum alterationis species, epidemiales morbos specie distinctos nemo negabit. Quę uero specialis sit externa & interna sudoris Britanici causa, id sudor planè indicat: qui si præter syncopim aut uires corporis defectas, præcipue manẽ acciderit, repletionis uasorum testis est locuples. Cuius, præter crapulam, inter externas causas, australis temporum constitutio, causa est præcipua. Auster sanè uetus, miro tempore humidus, à meridie per deserta Libyę, ue-

De Dauide & peste, hæc 2. Reg. ca. 24. 1. Paralip. ca. 21. Ioseph. li. 7. Anti. ca. 13.

De hac Græcorum peste Homer. Iliad. primo.

Secundaria pestis causa.

Has pestis causas Lucret. lib. 6. describit. De sudoris indicio hæc Hippo. lib. 4. Apho. 41.

Stat. lib. 5. *nenosis animalibus referta, quorum cōtagione infectus spirat. Vnde Staius Papinius:*
 An (inquit) imbrifero Lybiæ sudauerit austro. & Ouidius poeta eo antiquior:
 Meridies, ait, nubibus asfiduis, pluuioq; madescit ab austro, qui suo tepido humore corpora animalium adeo replet, & aggrauat, ut eo spirante minus esuriant animantes. Et coturnices (ait Aristoteles) cum ceciderint, si serenum aut aquilonium tempus sit, sociantur, & prosperè degunt: sed si austrinum, moleste, propterea quod parum uolant. Humidus enim grauisq; auster est, Græcè ab humiditate Notus appellatus: Arboribus (ut Virgilius cecinit) satisq; Notus, pecoriq; sinister. Sunt enim Austris, ait in Problematibus Aristoteles, suapte natura humidis, calidisque: quæ temporis constitutione febris committitur, quæ non nisi per excessum ambarum qualitatum illarum oriri soleat. Rectè igitur Hippocrates, febres sudoriferas tum maxime oriri deifinit, quæ æstas austrinis flatibus maduerit, ονόταν, ait, θέρεθ' γίνηται ἢ ὁμοιον, ἰδρωτας ἐν τοῖσι πυρετοῖσι προσδιχεομαι χρεῖν. id est, Quando æstas fit similis ueri, tum sudores multos in febribus expectari oportet. Et Gal. in Prognostica Hippocratis ait, ἐν καύμασιν ἀμυδροῖσι πυρετοῖσι ἀνδρωτες τὰ πλεῖστα, τοῖς δὲ ἐπὶ ψυχροῖσι ἰδρωτικώτεροι γίνονται. id est, Per æstus squalidos & siccos, febres ferè sine sudore eueniunt: per imbres uerò, longè magis sudorulentæ fiunt. Proinde Galenus in Apologia contra Lycum, febrem bifariam diuidit: quasdam exactè siccas, quales sunt exquisiti causones, & aliæ febriles ardentes, in quibus uehemens sitis, lingua sicca, cutis ut corium dura, & ingens in toto patientis corpore squalor & situs apparet. alias uerò ait esse exquisitè humidas, in quibus ægri à primo die confertim sudant, & in sudoribus aut mediocriter aut nihil alleuiantur. quas Galenus τυφώδεις, & ob sudoris madorem ἀπὸ ψιλῶθ' ἢ ἐλώδῃθ', id est, à palude, ἐλώδεις nominat. Typhodes uerò, à Typhoeo gigante, qui Iouis fulmine

fulmine ictus, sub ardētī Aethna sepultus, cum uētorum turbine sulphureas eructat flammās, & saxa. Aut potius à typhone uento typhodes dicta, qui densa nube inclusus, præceps in terram elisus, puluerem soli turbine uerit, arbores euellit, ac obuia quæque pessundat: cuius exhalatio nubem erumpens, fulgure micat, ac nubes in largum imbrem resoluitur. Nam post has ecnephie, typhonis, ac præteris uentorum procellas, repentinę ingrauescere solent pluuia. Sic in illa Britannici sudoris febre humores & ἕλας sanguinis, uelut in nube uapor, uenis inclusus, quamprimum natura, morbi iudex, noxios humores ab incorruptis sequestrauit, tū uelut post typhonis procellas imber, sic hi febrili calore efferuescentes, cū sudore confertim per cutem erumpūt. Nemo igitur cordatus, hanc Britannici sudoris luem, febris typhoideos esse speciem negabit: ueteribus, ut creditur, non adeo ignotam, uel in expertam. Accipis ne iam, præter astra, austrinos quoque flatus (quos diuus Hieronymus pluiarum pincernas appellat) quibus anno à Christo ex illibata uirgine nato 1528, quo primū in Germania hæc sudoris contagio incrudescerat, tota illius anni æstas maduit, esse huius febris causas: quæ præter crapulam, etiam uenas & arterias humore replebant: quarum repletio obstructionem parit, obstructio putredinem gignit, quæ febrem incēdit. Quare si quis hanc febrem appellet ephemeram putridam, nihil moror. Quum enim huic, & pestilentia uulgarī, externæ causæ sint communes, easdem quoque illis prophylacticas esse cautelas arbitror. Quod uerò ad curam illius attinet, natura citra Medici auxilium huic morbo per crīsim medetur: nec est quod Medicus agat, nisi ut sudorem pro ratione atatis & uirium patientis moderetur: quarum robur conseruare Medicus studebit. Vale. Hoc tamen pro coronide huius Epistolæ adijcere libuit, Hippocratē morbū ex phrenitide & letargo mixtū, τυφομακριν quoq; appellare.

De typhone ueto Arist. libro 3. Meteor. & Proble. sectioe 2. Pli. li. 2. cap. 50. Lucr. lib. 6. Manil. li. 2. cap. 16.

Epilogus
Epistola.

DE COACTA ET IRRITA SITIS
in febre tolerantia. Epistola XX.

AVDEO, mi Collega, te Epistolam meam de sudore Britannico approbare. Multo uerò magis lætor, quòd libellum primum de Cura huius, nescio à quo pseudomedico, aut ardore potius, primò editum, Vulcano consecraueris. cuius auctor, dignior Vulcano fuisset uictima: qui utinam cum suo libello, quo plures quàm morbus ipse interemit, ad extrema Arabia infelicitis deserta & Syrtes proscrip- tus, ad illius que feras dilacerandus condemnatus fuisset. Similis sanè illi Medico, qui (teste Galeno) adolescentem sudore syncopali aut diaphoretico languentem, in balneum hypocausti ablegauit: & cù sudoris copia largè proflueret, gauisus Medicus, ac si commodum sudoris tempus designasset, paulo post mortuo adolescente, ab eius necessarijs ut homicida accusatus fuit. Qua accusatione digni forent nostrates Medici, qui egros febricitantes inopportuna siti macerant. Nam ut illi, resolutis sudoris profluuiò uiribus, multos suffocarunt: sic hi non paucos inanis sitis tolerantia perdunt, adeò ut non iniuria Erasistratus grauius ob id Apollonium & Dexippum Hippocratis discipulos incessuerit, quòd de hectimoritis cotylè cyathis, quorù singulæ uix duas uncias continebant, unum aut alterum tantum febricitantibus concessissent. In quo certè ab Hippocratis præceptoris dogmate, teste Galeno, longè descuerunt: qui ait, Hippocratem hæc redarguere, ne quis tanta siti affligat ægros, ut illis febricitantibus, aquæ tantum uigesimam cotylæ partem præbeat. Nam & Hippocrates lib. 4. de Victus in morbis acutis ratione: Causone laboranti, ait, aquæ uel melicrati aquosi, & exactè cocti, bibere dato quantum uolet. Proinde Galenus

Historiam
hanc scribit
Gal. in ue-
stibulo li. 1.
Prognosti.

Gal. lib. 1. &
3. de Reg.
acutorum.

Galenus gloriatur, se frigida potione ubertim & tempe-
 stiue data, omnes causone affectos, morti eripuisse. In-
 tempestiue autem datur plethoricis, ante corporis eua-
 cuationem: & si uiscera humorum uiscidine obstructa,
 uel phlegmone obsessa fuerint, aut humoris crudi copia
 obsiterit. Alias abundans frigida potio, praecipue in
 acutis febribus opportunè data, inter alia illarum reme-
 dia primas meretur: quæ si caufonis ardore laborantibus
 subducta fuerit, eas febre hectica tabescere cogit. Vnde
 coactam in febribus cõtinuis sitim ob cordis & præcor-
 diorum aestum, sanguinis adustionem, spirituumq; reso-
 lutionem, plurimum obesse, nemo mentis compos infi-
 ciabitur. An uerò potus, in paroxisimis febris interpo-
 lata cõpetat, non parua est altercatio. Sunt qui Apho-
 rismo Hippocratis edocti (quo ait, In accessionibus ab-
 stinere oportet: nam cibum dare nocuum est. & quibus
 per circuitum fiunt accessiones, in ipsa accessione absti-
 nere oportet) in quouis paroxisimi tẽpore, non in ediam
 modò edicũt, sed potum quoq; uetant, etiã picrocholis:
 quum tamen Hippocrates potius de cibo quàm potu id
 statuerit, quo fit, ut agros siti intolerabili, qua nec maio-
 ri Tantalus apud inferos excrucietur, miseris conficiãt.

His Medicis nẽpe *Δοξοδόποις*, Iulius uiator Romanus
 eques, opportunus fuisset patiens: qui cum in pupillari
 ætate, aquæ subter cutem effusæ morbo laboraret, & hu-
 morum usu à Medicis illi interdictum foret, assuetudine
 naturam superauit, ac reliquum uitæ tempus abstemius
 uixit, ac in senectâ nihil bibit: quũ tamẽ uetus parcemia,
 senes, ut aquilas seniles cadaverum suctu, tantum potu
 uiuere testetur. At certè Hippocrates in paroxisimorũ
 declinatione adeò potum agris nõ uetuisse, sed ob illius
 commoda in libro de Acutorum diæta primo, ferè præ-
 cepisse uidetur, dum ait: Pedibus frigore affectis, nõ so-
 lum à sorbitione, sed etiam à potione, maximè abstinẽ-
 dum est: sed tum sorbitionem & potum dabimus, quum

1 calor

De oppor-
 tuna trigi-
 dæ exhibi-
 tione Gal.
 libro 1. ad
 Glauc. & 8.
 Methodi.
 Caufonis
 in hecticam
 permuta-
 tio. Gal. li.
 1. de Diff.
 febr.

Hipp. lib. 1.
 Aphor. II.

De Iulio
 uiatore
 hæc Plin:
 lib. 7. ca. 18.

Senectus
 aquile su-
 ctu serua-
 tur.

Et idẽ Hip.
 lib. 1. Reg.
 acut. ca. de
 Pctifa. ube-
 rius.

calor ad pedes usque peruenerit. Nam hoc tempus maximè opportunū est cum in omnibus morbis, tum præcipuè acutis, ubi febris & ingens periculum subest. Hoc obseruans Galen. in lib. de Crisi, & tertianæ febris puræ cura, rectè his uerbis Medicos monet: Quum in uigore febris consistit, calorq̄ equaliter quaqua uersus extenditur, nihiloq̄ thorax plus extremitatibus calet, tum iam bibendi tempus ægrotanti adest, & statim à potu plurimus uapor calens per cutem exhalabit, sudoris nūciūs: bilis quoque superueniet uomitus, uenter soluetur, biliosum quoque emingent. His, Collega mi, persuasus, nil temerarium uulgi iudiciū ueritus, si patiens corpulentus, eiusq̄ epatis ac splenis substātia inoffensa fuerit, cum tota corporis moles æqualiter incaluerit, tum uel in ipsa febre Britannorum sudorifera, uires egroti potu refocillato, eo sudorē elicies: quo causa illius paroxisimi cōiuncta facilius sudore diffilari, & digeri per cutem poterit. Vale, mei q̄ memor esto. Et ne de siti amplius mihi cōqueraris, en poculum amicitiae (uelut apud Brachmanes Indorū philosophi facere solebant) ex Tantalī phiala tibi propino. Iterum uale.

Hæc Gale.
libro 2. de
Crisi.

De Brach-
mānib. Phi-
lostrat. hæc
in uita Ap-
pollonij.

DE MORBO VIRGINEO.

Epistola XXI.

CONQUERERIS mihi, ut tuo fido Achatī, filiam tuam Annam primogenitam, & iam nubilem, à multis prociis, uirtutum integritate ac stemmatis claritate, opumq̄ facultatibus, auito tuorum maiorum generi nō imparibus, in coniugem desiderari: quos tu, ob filiae imbecillitatem, abdicare cogaris. Nec id adeò tibi esse molestum, quam quod hæcenus nullus Medicorū internam morbi causam & essentiam explicare, simulq̄ curā præscribere potuerit. Nam unus esse cardialgiā ait, alius cordis pal-

mun,

mum, hic uerò dispnoeam, ille matricis suffocationē: nec defuisse, qui ex uitio epatis esse uētriculi fastidiū suspicarentur. quorū discors de filię tuę morbo iudiciū, effecisse ais, ut totus animi pēdeas, nec quid facto opus sit discernere possis. Ob id à me de morbo filiæ iudiciū, ac de nuptijs consilium fidele, pro ueteri amicitia efflagitas: simulq; quibus morbi symptomatis affligitur, rectè primum declaras: cuius nempe faciei insoles, quum anno præterito roseo genarum labiorumq; rubore floruisse, ea modò uelut exanguia, pallefcere triste, cor ad quēuis corporis motū contremiscere, arteriasq; temporū sensibiler pulfare, & in choreis ascēsu ue scalarū dispnoea corripī, stomachum cibum, ac præcipuē carnem fastidire: & crura, præcipuē iuxta thalos, ad noctem œdemate intumescere. Ex his sanè accidentibus, & signis morbi pathognomicis, quæ morbi causam & substantiam produnt, eiusq; curam designant, miror uestrates Medicos morbi causas & naturam nō agnouisse. Quod uerò nomen illius non dixerint, id quum ad morbi curam nihil conferat, nihil quoque refert. Multæ sunt in morborum catalogo ægritudines, nomine & nō cura carentes. Nec hic morbus propriam habet nomēclaturam, quàm cum sit uirginibus peculiaris, uirgineus quoq; indigitarī poterit: quem Brabantinorum matronæ, febrem albam, ob faciei pallorem, & amatoriam appellare solēt: quum paleat omnis amans, & color hic sit aptus amanti. quamuis febris admodum rarò coincidat. Sed hic morbus uirginibus frequenter infestat, quum uiro iam maturæ, ex ephemeris excesserint. Nam id temporis, natura duce, sanguis menstruus ad matricis loculos, & uenas ab epate defluit: qui quum ob illarum angusta oscula, quæ nondum patuerunt, uiscosis quoq; & crudis humoribus obstructa, & denique ob sanguinis grossitiem, erumpere non possit: tum rursus per uenæ cauæ maiorisq; arteriæ propages, ad cor, epar, diaphragma, & præcordiorum uenas

Casus et æcidētia morbi uirginei.

De nomine morbi uirginei.

Amantes pallēt, teste Ouidio.

De causa morbi uirginei.

Id quoque Gal. lib. 4. de Causis sympto. & lib. 4. Reg. acut. affirmat.

regurgitat: capiti quoque bona pars impartitur, & circa uiscera accidētia grauiā parit, dispnoeam, tremulum cordis palmū, epatis inflationem, stomachi fastidium, cardialgiā; nec rarò cum amentia epilepsiam, & delirium. Quòd Hippocrates in libello de Virgīnum morbis, his testatur uerbis: Virgīnes, inquit, quibus nuptiarū tempus aduenit, maturæq; iam! uiro sunt, spectrorum imaginarijs terroribus affliguntur, præsertim quum menses descendunt. nam ante hoc, nō admodum malè afficiuntur. postea uerò sanguis in matricis locellos, tanquam effluxurus destillat & descēdit. quum autem oscula exitus obstructa fuerint, sanguisq; ob cibaria & corporis incrementum auctus, illuc collectus subsistit plurimus, nec unde effluat exitus uenarum pateant, præ copia cor, septum transuersum, præcordiaq; petit. quibus repletis, cor sibi non constat, & torpet, ex torpore uerò desipit & delirat. Nil certè mirum, quum epar à feculento mensium sanguine non expurgetur, & eo præcordiorū uenæ infarctæ fuerint, hypocondriorū uiscera intumescere, & his diaphragma (ut in hydrope) coarctari, quod difficilem parit anhelitum, teste Gal. in fine tertij de Dispnoea libri, ubi uniuersaliter inquit: Si internus tumor aut dolor circa hypocondria constiterit, tum parua & creba fit spiratio. Deinde quum cor, stomachus & epar, utriusq; uenæ chylis & arteriæ ramis, uelut communi uinculo cōnectantur, his sanè sanguine grosso, flatuosoq; spiritu & uapore refertis & obstructis, ut hos cor extrudat, & deoppilet, ne suffocetur frequēti arteriarum & systoles motu eluctatur, & palmo contremiscit: quo defatigato, quid obstat ἀσφισίας, καὶ πνεύματων ἀπολήψις, καὶ ἀπνοίας, id est, pulsus, & spirituum ac anhelitus interceptiones coincidere? quibus æger obmutescat, & ut deploratus iaceat. Vnde meherclè Galen. in Acutorum diætā scite ait, δύναται δὲ καὶ πλῆθος τε καὶ πείραξις αἱματῶν, ἔμόνον τὰς ἀσθηνείας πνευματώσαι ποτὲ, καὶ διέσθον ἐκείνην, ἀλλὰ καὶ αὐτὰς

Quo tēpo-
re mēses ad
matricem
descendūt.

Causæ dif-
ficilis anhe-
litus in hy-
drope, &
mēsium re-
tentione.

Hęc eadem
Gal. lib. 4.
de Caulis
sympto. &
lib. 4. Reg.
acut.

ἰσως ὄνομα ζορβίας φλέβας. id est, Potest autem & multitu-
do & densitas sanguinis non modò arterias inflare, &
exitium obstruere, sed & ipsas propriè nominatas ue-
nas. Postremò, an filia tua hac affecta aegritudine, nu-
bere debeat, & quæ sit huius curatio, en fidum ex Hip-
pocratis diuite medicinarum penu cõsilium communi-
cabo, qui in libello de Morbis uirginũ ait: Huius morbi
liberatio est, uenæ sectio, si nihil obstiterit. Ego uerò, in-
quit, præcipio, uirgines hoc morbo afflictas, ut quãpri-
mum uiris colabitent, & copulentur. si cõceperint, con-
ualescent: si uerò in pubertate hoc morbo nõ corripien-
tur, tum paulo pòst eas inuadet, nisi uiro nupserint. At
uerò ex maritatis, steriles magis id patiuntur. Hoc salu-
berrimò diuini Hippocratis cõsilio, si medicamèta men-
ses prouocantia, & obstructionum aperitiua, sanguinis
grossi subtilatiua adiuxeris, nihil his præsentius reperi-
re & excogitare poteris: quibus ego in huius uirginei
morbi cura nõquam falsus, aut spe fui frustratus. Quare
bono sis animo, filiam tuam elocato: nuptijs quoq; ego
libens interero. Vale.

Venus uir-
gineo mor-
bo mede-
tur.

De uenæ
sectiõe ea-
dem quoq;
suadet Hip-
pocrat. li. 4.
Reg. acut.

DE PASSIONE CARDIACA.

Epistola XXII.

VANDO QUIDEM Hippocrates
cor, ob solidam eius substantiam, nullo
ab humoribus morbo corripì, ipsumq;
esse impatibile testetur, audio plerosq;
mirari, esse aliquem morbũ, qui à cor-
dis dolore Cardialgia appelletur. Pro-
inde scias, cardialgiam nõ cordis, sed mordacem ab acu-
tis aut uenenosis humoribus esse oris uentriculi affectũ,
quod ueteres Græci, Hippocrates, Nicander, ac Thu-
cydides etiã, tempore belli Peloponnesiaci, quo Hip-
pocrates opere & scriptis medicinam est professus, car-
diam, id est, cor, ob sympathiam & affinem loci situm, ac

Hip. in lib.
de Morbis.

Os uentri-
culi ueteres
cardiã, cor
appellarũt,
et uel ho-
die Germ-
ni quoq; ita
nominant.

Gal. lib. 2. coligantiam appellarunt. Affligitur autem uentriculi
de Dogma. orificium humorū acrimonia, quum ob diuturnam in-
Hippoc. & diam, uel tristitiam, aut exercitiū lassitudinē, flaua & pu-
Plat. & li. trida bilis in uētriculum defluit, & sua acredine bilis uo-
4. de Caus. mitum, & alui profluuium, cum animi deliquio & sudo-
sympt. re diaphoretico proritat: aut ob assumptum esculentorū
 aut pharmacie uirus, qualia sunt quedam fungorum ge-
 nera, rana buprestis, cerusa, gipsus, lac coagulatum: & ob
 matricis strangulationes, & suppressa in uiduis, uirgini-
 bus & mulieribus menstrua, unde nonnulli morbum uir-
 gineum esse quoque cardialgiā contendebant, quum
 uerius aliquanto illius accidens dici possit. Sic uero, ob

Oris uen-
triculi cum
cerebro &
sorde colli-
gantia, &
ob id sym-
pathia.

Gal. lib. 4.
de Caus.
sympt.

Cor. Cels.
lib. 3. ca. 19.
Gal. in Dif.
Alex. lib. 7.
cap. II. Aet.
lib. 9. cap. I.

Theriaca su-
doris car-
diaci reme-
dium.

Nam arteriarū maxima à corde exorta, postquā spinam
 dorsī perreptat, primū stomacho, deinde eius osculo
 inserta, ac tandem deorsum progressa, uentriculi fundo
 subtenditur: tum sanè in hoc cardialgię affectu longè sæ-
 uiora accidentia ægrum infestabunt: nēpe morbus Her-
 culeus, ægrè expergibilis sopor, & ueternus, catalepsis,
 delirium, ac melancholia, & cū copioso sudoris proflu-
 uio syncopis. Vnde Corn. Celsus: Cardiacā, inquit, nihil
 aliud est, quàm nimia imbecillitas corporis, quod sto-
 macho languente, immodico sudore digeritur, ubi uena-
 rum exigui & imbecilli pulsus, sudor autem supra cōsue-
 tudinem & modo & tempore ex thorace, ceruicibus, ac
 capite prorumpit, pedibus tantummodo & cruribus sic-
 cioribus atq; frigentibus, quę citra febris estum & animi
 deliquium rarò fieri solent. cuius, præcipuè si à ueneno
 acciderit, theriacam præsens esse remediū, Galenus Piso-
 nem docuit. Accipis ne modò, cardialgiā à morbo uir-
 gineo plurimū differret. Hic nēpe ut plurimū sine febre,
 ex mensiū cōstipatione, & uenarū circa præcordia oppi-
 latione: ille uero cū febre, sudore thoracis, pulsū exili, ac
 syncopa, & stomachi rosione ingrauescit: quæ si citra hæc
 præfata

præfata accidētia incidērūt, qualis quoq; esse solet stoma-
chi ardor, tū non cardialgia ab antiquis, sed cardiogmus *Cordiog-*
appellabatur. Inuidia quoq;, cū cor ipsum macerat, car- *mus.*
dialgia dici potest: quam illis precor & opto, qui honorē
& incrementum liberalibus studijs inuident. Vale.

DE MATRICIS PRÆFOCATIONE.

Epistola XXIII.

ACCEPTA ex proximis literis occasione,
non frustra miraris, cardialgiā, morbū uir-
gineum, ac matricis suffocationē: morbos
nō minus graues quā periculosos, cū eis-
dem ferē symptomatib. dispnoea, epilepsia,
ueterno, syncope, delirio, suppressa uoce, & pulsu latēte
ingrauescere. Atqui amicorū optime, si tu matricis & sto-
machi cū cerebro et diaphragmate, cuius præfata accidē-
tia sunt peculiare morbi, per cōmunes neruos & uenas
ac arterias colligantiā obseruaueris, eisdē quoq; lege cō-
fortij infestari accidētib. mirari desines. Est sanē matricis
præfocatio nīl aliud, quā uteri ob siccitatem, uel exre-
tento mēstruo, aut humorū affluxu aut flatu, sine exacer-
uata putridi spermatis uirulēta exhalatione, ob repletio-
nem uersus diaphragma, aut ad alterum latus conuulsio.
Cui nō rarò ex retento mēstruo uenarū obstructio coin-
cidit. Quippe si nerui, uenæ, musculi, adde & cornua
matricis, mensiū affluxu, aut uiri coitu nō humectentur,
tū exiccata facillē uersus diaphragma, & ad neruorū prin-
cipiū reuellunt. Pariter si mensiū repletione distendunt,
facillē ad septū transversum contrahunt. Si deniq; sperma
in uteri cōcauitate & uasis coaceruatū cōputruit, ineffa-
bile est, quāto neruorū musculorūq; nixu matrix cōuel-
lit, ut eius uirulentia expellere possit. Quæ si ad cerebrū
exhalauerit, exhorresco dicere, q̄ seua accidētia ac deliria
proritet. quib. uiduas, uirgines uestales, ac obæsos quoq;
monachos corripī, cū in Germania tū Bononię quoq;
uidi. Cū igit diaphragma, præcipuū spiratiōis organū, &
præcordia,

*Matricis
præfocatio
quid.*

*Gal. li. 3. de
Artic. & li.
6. de Locis
affect.*

precordia, uteri ad superiora conuulsione coarctata fue-
 rint, nihil mirum, mulieres sic affectas, quas Græci hyste-
 ricas dicunt, suppresso arteriarum pulsu & anhelitu, ue-
 lut exanimis in terram cõcidere. Quæ Hippocrates, aut
 Libro 2. (ut Athenæus suspicatur) Polybus eius discipulus, in
 Dipsof. quarto de Ratione uictus in morbis acutis, his uerbis
 cuncta scitè cõplexus est: Si quis, ait, repente obmutue-
 rit, is uenarum obstructione molestat. Id si sano absq;
 euidenti occasione acciderit, uenam brachij dextri inter-
 nam secare oportet, & sanguinem pro corporis habitu
 ac ætate detrahere. His sic affectis, accidit faciei rubor,
 defixus oculorum intuitus, digitorum in manibus tremor,
 dentium stridor, maxillarum uellicatio, extremita-
 tum refrigeratio, spirituum in uenis & arterijs cõclusio.
 Si uerò ab atræ bilis affluxu, interne corporis partes cor-
 roduntur, aut uenæ aridiores factæ distenduntur, tum in-
 flammatae, ad se humoris affluxum alliciunt: unde cor-
 rupto sanguine, & ita ob eius consistentiam concreto, ut
 spiritus per naturales meatus transire non possint, cor-
 pus et uiscera infrigidari necesse est. Hinc morbos comi-
 tiales, uertiginem, capitis grauedinem, loquelæ priua-
 tionem, spasmos, & siderationem euenire oportet: præ-
 cipue si talis sanguis & oppilatio, iam uel ad cor, epar, &
 cauram eius uenam peruenerit. Quum uerò Galenus
 horum Hippocratis uerborum sensum genuinum rectè
 intellexerit, qui dictorum symptomatum & morborum
 internas causas ferè omnes complectitur: cur nõ ad uteri
 præfocationem & morbum uirginem accommodaue-
 rit, certè admiratione non caret. Ex his dictis quilibet fa-
 cile cõijcere potest, per uirginem morbum, ac matricis
 suffocationē, ob spiritus à sanguine grosso in uenis præ-
 cordiorum coarctationem, calorem naturalem suffoca-
 ri, corporis habitū infrigidari, & ob id inter morbos fri-
 gidos iure optimo reputari ab Auicenna & Cõstantino
 Medicis, & Galeno ipso lib. 4. Reg. acut. dum ait:

Suffocatio
 matricis, &
 morbus uir-
 ginis, æ-
 gritudines
 frigida.
 Auicenna
 Fen. 21. ter-
 tij canonis.

ο τρι
 ου τρι

αὐτὰ φλέβες ὑπερπληρωθῶσι, βαρυθῆναι τὴν δυνάμιν ἀνάγκη,
 καὶ εἰς κίνδυνον ἀφικέσθαι τὴν ἐμφύτην θερμότητα, ἢ ἀποβροθῆναι,
 πνεύματι ἥρα πλάσιον παθεῖσθαι. id est, Quando uenæ su-
 perimplentur, uirtutem corporis gubernatricem aggra-
 uari necesse est, & periculum est, calorem congenitum
 extinguī, & propè suffocari, uelut ignis nimia lignorum
 congerie suffocatur. Sed quæ tandem (obsecro) est
 anilis illa amentia, quum experimur, uterum odorife-
 ra, muscum, algaliam, gariophilos, ac galliæ muscatae
 & cyphi suffitum adsectari: grauius uero olentia, ut ca-
 storeum & foetentem ex Syria assam, adusti corij & pen- *uterus, an*
 næ nidorem auersari & fugere, ut ob id uterum esse ani- *ut animal,*
 mal sensus & motus particeps suspicemur? & quamuis *motu loca-*
 ualidis suis cornibus & ligamentis sit coxis & sacro ossi *li mouea-*
 astrictus, in corpore tamen liberè oberrare, Medicorum *tur.*
 & obstetricum uulgus credat? et si Plato in Timæo id
 asserere uidetur, non tamen ea ratione, quod matrix ani-
 ma rationali aut sensitiua prædita esset, sed quia rebus à
 natura productis omnibus inesse animam appetitiuam
 docuit: unde & plantas ob id animalia esse, ac appetitu
 congenito ad sibi conferentia moueri censet. Eadē quo-
 que ratione epar dulcia affectare, heliotropium ad solis
 accessum, magnetem septentrionē uersus se inclinare ui-
 demus: qua uterum odorifera consecrari, grauius olen-
 tia abhorre experimur. Et cū in hac matrix affectione
 cor quoque langueat, nolim ea naribus admonenda, ita
 grauius foetere, ut uires cordis ac cerebri offenderent.
 Quare grauius olentis assē uirus, ac adusti corij & pēnæ
 nidorem non probo: perinde ac castorij, rutæ, ac scillæ
 odorem non repudio. Vnde Hippocrates lib. i. de Mu-
 lierum natura: Si uteri, inquit, ad epar accesserint, muta
 derepētè sit mulier, & dentes conserit: tum manibus sub-
 tus depelle, ac infra epar & hypochondria, fascia mulie-
 rem cōstringito, ac ore aperto uinum odoriferum infun-
 de, naribus graueolentia offer, subtus uerò aromatibus

m bene

Hipp. lib. i.
 de Na. mu.
 & Gale. de
 Cōp. medi.
 secundū lo-
 ca, lib. 9.
 An foetor
 hystericis
 competat.

Vinum an
hystericis
cōpetat.

Differētia
cardialgiæ,
suffocatio-
nis matri-
cis, et mor-
bi uirginei,

benè redolentibus suffito. Nō desunt Medici, qui hoc Hippocratis testimonio freti, Auicennam erroris accusent, quòd uino mulieribus hystericis interdixerit, his uerbis: *Caue ne des eis in potu uinum, quoniã aqua est ei cōuenientior: nec carnes grossas, & ea quæ addunt in carne & spermate.* At si quis utriusq; auctoris scripta æqua expendat trutina, nullum reperiet dissidium. Nam quia in huius morbi paroxismo, ob uirtutis languorem, spiritusq; coarctationem, syncopis crebrò coincidere solet: Hippocrates accepta à uirtute defecta indicatione, quæ cæteris præpollet indicationibus, pro reficiēdo uirtutis robore, aperto ægrotantis ore uinū odoriferum instillare iubet: Auicenna uerò, quum ex sanguinis redundantia, & coaceruati in utero spermatis copia, matricis præfocatio oborta fuerit, tum ea quæ sanguinem & sperma in uiduis & uirginibus adaugent, rectè uetat: qualia sunt præcipuè, caro & uinum. Cæterum quum uteri præfocatio ex obstructione uenarū eius à sanguine grosso facta, prouenerit: tum ego aquæ potum penitè dissuaderem, uinum que album tenue (quod Græci *ὀλιγοφόρον* appellant) magis usui esse arbitrarer: præcipuè si in eo, quæ menses promouent, ut libanotis, schinantū, pulegium, aut grana iuniperi, Græcis *ἀρκεύθιδες* dicta, prius macerata fuissent. Vt uerò tandem ad ea quæ petis, tibi de morborum differentia respondeam, scito cardialgiam esse primariam oris uentriculi affectionem: matricis suffocationem, citra uteri ad septum trāsuersum conuulsionem: morbum uerò uirgineum, citra uenarum in præcordiis, ob sanguinis grossi obstructionē & conuulsionem, accidere non posse. Hæc, ut sorori ac coniugi tuæ mederi possis, te celare nolui. Vale, ex Museo nostro.

EPISTOLAE MEDICINAE. 83
 DE EROTICO AMORIS AFFECTU.
 Epistola XXIII.

MAGNA S mihi, nomine totius muliebris sexus, egisti gratias, quod proximis duabus Epistolis morbi uirginei & suffocationis uteri causas & constitutionem explicuerim: ut iam tam uirginum quam puerperarum ualitudini facilius prospici possit. Ais quoque, eo benecio me illarum fauorem mihi deuinxisse penitus. Ad haec suades subinde, ut simili ratione fauorem adolescentulorum, qui amoris philtro inescati, perditè amant, quoque demerear: & quid sit eros, siue eroticus amoris affectus, ab Arabibus illi dictus, doceam: ac quibus tandem remedijs demens illius affectio aboleri possit, aperiam. Quum igitur Cadmus Milesius (autore Suida) de hoc 14 libros conscribere non erubuerit, ut tuum quoque & adolescentulorum fauorem mihi conciliem, me non pigebit, de hoc amoris aestro, paruam conscribere epistolam. Et est sane hic amens amoris affectus, animae concupiscibilis passio, in epate ac corde residens, à desiderio & rei amatae simulacro, per oculos intra mentem concepta: cuius aegre saturabilis concupiscentia, per imaginationem, per communes quoque spiritus, in epate & corde exardescit. Vnde Plotinus amorem ἀπὸ τῆς ὀφθαλμοῦ, id est, à uisione heroa dici, at Plato à Græcis ἐρωστία nominari asserit, quia per oculos ἐρωστία, id est, animo & epati influat. id quod idem Plato in Timæo clarius his uerbis testatur: Videbat, inquit, Deus partem animae concupiscibilem talem fore, quæ rationem non exaudiret, & si quo sensu pulsaretur, nec rationi obtemperaturam, sed simul lacris & uisis nocte dieque maximè rapi. iccirco naturam iecoris procreauit, longè à cerebro rationis domicilio dissitam, & eius habitationem in eo disposuit. Et ideo

De hoc
 Auicenna
 Fen. i. tertij
 canonis.
 Cadmus
 Milesius e-
 rotici affe-
 ctus scrip-
 tor.
 Definitio
 erotici affe-
 ctus.

Græca ἐρω-
 στία etymo-
 logia.
 Epar ani-
 mæ concu-
 piscibilis fe-
 des, Gal. li.
 3. 4. & 5. de
 Doct. Hip.
 & Plat.

Lactan. de
Op. Dei,
cap. 4.

De icore
Titij hæc
Homer. O-
dyf. 7. Gal.
de Doct.

Hip. & Pla.
li. 3. Virgil.
6. Aeneid.

Erotici af-
fectus acci-
dentia pa-
thognomi-
ca.

De Antio-
chi amore
hæc Gal. li.
1. Progn.
& Val. li. 5.
De uxore
Boetij hæc
Gal. in lib.
de Prenot.

Amor pa-
terni fundi
calamitas.

Lactantius rerum uenerarū libidines in epate cōtineri
arbitratur. Et Homerus omnifariæ eruditionis parens &
origo, scite finxit, Titij amatoris secur, qui Latonā deam
deperierat, à duobus nō saturandis uulturibus apud in-
feros nocte dieq; discerpi, ac illius tamen fibras renasci.

Similem certe carnificinam inexplēbilis amor ille ero-
ticus in uisceribus adolescentulorum exercet, qui nun-
quam, etiā re desiderata potitus, ita saturari potest, quin
non illius imaginatione rursus famefcatur, & confestim in
præcordia nostra, citra rationis iudicium, effrenis irruat,
& intimam ossium medullā exedat. Vnde corpus adeo
tabescit, ut Ouidius rectē de eo conqueratur:

Fecit amor maciem, & longa internodia crurum.

Exhaustis nēpe amore uiribus, corpus exāgue pallet,
oculi intra supercilia conduntur, cibum stomachus fasti-
dit, longo suspirio ex imo pectore pulmo ingemiscit,
mens uacillat, cor languet, ex rei desideratæ aspectu,
motu pulsus tremulo fluctuat: quin solo nomine amicæ
pellicis audito, harmonia pulsus uariatur. Ex hac signo-
rum syndrome Erasistratus medicus deprehendit An-
tiochum Seleuci regis filiū, amore Stratonices noueræ
adeo tabescere, ut nisi indulgentia patris, compos uoti
factus fuisset, uitam cū amore expirasset. Galenus quoq;
eisdem indicij agnouit iustam Boetij, uiri Romæ con-
sularis, uxore, Pyladis in theatro saltantis amore flagra-
re, & languere. Ah amor seueræ, tygride quauis fero-
cior, non tandem dispendio corporis nostri satiaberis:
sed uis etiam esse paterni nostri fundi calamitas. Nam
quid miser amator, ut iratam pellicem sibi conciliet, non
erogat? donec tandem inops factus, ab amica nō agno-
scitur. id quod festiuo carmine poeta Græcanicus indi-
cat, quo Socratem ex amore mendicum, cuius nomen
amica eius non agnoscere uol uit, ita alloquitur:

*ἡράδης πλουτῆν σώσι κρᾶτες, δὲ μὲ πένης ὦν
ἐκ ἐτ' ἐρᾶς, λιμὸς φάρμακον οἶον ἔχει;*

ἢ ἔπειρος σε καλῶσαι μῦρον, καὶ τέρπωνον Ἀδῶνιν

μυρολίλα, νῦν τοι τ' οὐνομα πυνθάνεται.

τίς πόθεν εἰς ἀνδρῶν, πόθι τοι πόλις; ἢ μόλις ἔγνωσ.

τοῦτ' ἔρθ', ὡς εἰδὲς εἶδέν' ἐχοῖσι φίλας.

Hos uerficulos miro lepore Baptista Pius Bononiensis sic latinè reddidit:

Diues amas? Veneris solita non lampade ferues

Pauper: habet tenuis pharmaca quanta fames?

Te uocat ante rosam, charum te dicit Adonim,

Panthea nunc nomen uix tenet illa tuum.

Vnde? quis es hominum? quæ nam tibi patria? nostin

Verba miser? tenues nullus amicus amat.

Huius clandestini & atrocis morbi pharmaca diuersi diuersa docent. Pleriq; nec eum ita seuerè coercendum putant, quin amore languens, desiderio aliquando fruatur. Nam (ut Suidas refert) quum Diogenis filius amore desiperet, nisi pater oraculo Apollinis Delphici persuasus, amorem filio indulisset, patris seueritas filiū perdidisset. Alij otium, ut Veneris fomitem, dissuadent: ac mentem negotijs onerare, & nouis amoribus, ac honestis aliò traducere curis, & aspectū amicæ declinare præcipiunt. id quod Lucretius quoque monet, dum ait:

Sed fugitare decet simulacra & pabula amoris,

Absterrere sibi, atq; aliò conuertere mentem.

Qui licet plura amoris remedia scripsit, alios que docuit, ipse tamen ex amatorio poculo furore correptus, mortem sibi consciiuit. Alij tempus & famem hūc compescere morbum tradunt. Hinc inter Græca Epigrammata legitur,

ἔρωτα παύει λιμός, εἰ δὲ μή, χρόνθ'.

Ralis uerò in libro Diuisionum, remedia amoris, ut naturæ infesta, non probat, dum ait: Cura amoris est, assiduatio coitus, ieiuniū, & deambulatio, & ebrietas plurima assidue. Nec ex humano sanguine Magicè uanitates contra amorem remediū laudo: quamuis Iulius Ca-

Amoris remedia scribit Auicenna. Fen. 1. can. 3. Aeg. li. 3. cap. 17.

In fine libri 4.

Lucretius poeta amore periit.

In uita Antonini.

pitolinus referat, Faustina[m] illustrem Antonini Pij imperatoris filiam, ac tandem Marci Antonini philosophi uxorem, tali cruento remedio ab amoris affectione uin- dicatam. Nam quum ea gladiatoris amore flagrans ferè contabuisset, Marcus imperator ad Chaldaeos & mathe- maticos, qui suis nugis medicinam conspurcarunt, id re- tulit: qui iuaserunt, ut occiso gladiatore, Faustina partem tepidi cruoris absorberet, uiròq[ue] suo mox concumberet: ex quo concubitu Antonius Commodus, homo crude- lis (qui pugnis gladiatorijs ac crucis cædibus, rēpubli- cam Romanam ferè attriuit) fertur natus. Ex eisdem magorū deliramentis Plinius & Cor. Cels. epoto iugu- lati gladiatoris calido sanguine, comitiales curari mor- bos tradunt. Quidam (ait Celsus) iugulati gladiatoris calido sanguine epoto, morbo comitiali se liberauit: apud quos miserum auxiliū, tolerabile miserius malum fecit. Hæc certè, ut Tertullianus in Apologetico piè docet, sunt demonum præstigia, quos Magi, eorum an- tistites, cæde humana & sanguinis effusione delectari nouerunt: qui ob id ex hominum sanguine pharmaca & sacrificia instituerunt & finxerunt. At nos has dæmo- num præstigias, quum per Christum nobis illuxerit ue- ritas, cõtemnimus & irridemus: in quem, ut illius amore rapiaris, confide. Vale.

DE APOPLEXIA, EPILEPSIA, CARO,
comate, catocho, catalepsia, letargo, & phrenuide, mor-
borum cerebri differentia. Epist. XXV.

Sacri signi
ficatiões ex
Varrone,
Festo, &
Marcello.
Liu. li. i. Ci-
cero lib. 3.
de Nat. de-
orum. Plu-
tarchus in
Problema.

V M nemo mortalium capitatis morbos non excretur, miraris epilepsiam ta- men sacrum dici morbum. Mirari certè desines, si quàm *πολυσημαντῶς*, id est, plura significans dictio sit Sacrum, ob- seruaueris. Nam sacra olim erant urbis moenia, quæ transilire piaculum erat. Sacra erant, quæ dijs, ut olores Veneri, caper Baccho, dicata aut deuota erant.

erant. Sacer quoque is fuit, quem ob facinus commissum occidere impunè licebat. Vnde Horatius inquit, *Intestabilis est sacer esto*. Ac quicquid detestatione dignum, ut *Auri sacra fames*, sacrum quoque dicebatur: & ita erisipela sacer quoque ignis uocabatur. Adde quòd ea quæ magnitudinem antecellerent, ueteres (auctore Plutarcho) sacra: ut Homerus pisces marinos, & Medici postremum uertebrarum spinæ os, in uolatilibus oropygium, in homine os sacrum appellant. Præterea quicquid diuinitus accidere olim suspicabantur, id sacrum quoque nominabatur. Vnde ueteris religionis sacerdotes, demonum antistites, ut prætextu religionis ditekserent, deos homines morbis excruciare fingebant: de quorum numero epilepsia, ob id sacer morbus dicta, censebatur. Quia fraude Machometes morbum suum comitiam celauit, & fidem suæ superstitionis consecrauit. nam hic impius Turcarum religionis auctor, quum morbo comitiali correptus, pronus in terram caderet, id religionis ergò fieri causatus est: nepe quod choruscæ angeli faciem, qui de instauranda religione cum eo comunicaret, ferre non posset, quin auerso uultu caderet. His credula nugis uxor, faciem eius uelo cooperuit: & moritura eum ex asse heredem constituit. Sacrum quoque, ut adytus templi, id dicitur, in quo sacra sunt recondita. Sic caput, sacra Palladis arcem, quæ mens diuinitatis particeps, unam cum sensibus incolit, ueteres ut rem sacram obseruabant. nam per caput iurabant: illius nutu pacta confirmabant, et æsternuantibus salutem precabantur: & ab esu non modo suilli cerebri, sed aliorum quoque animalium, tanquam à fabis, abstinerunt. Vnde merito epilepsia magnus & sacer rei sacrae, id est, cerebri morbus dicitur, qui est neruorum totius corporis conuulsio, ob uentriculorum cerebri, à uiscosis humoribus aut grossis atque bilis uaporibus, factam obstructionem: cuius conuulsionis, præcipue circa neruorum principia, tantus est impetus, ut

*Sacer, der
preis, o-
der in der
acht ist.*
Os sacrum
Gal. li. 4. de
Vtilit. part.
Pollux li. 2.
*b Machome
tis epilepti
ci dolus.*
*c Caput quæ
re sacrum,*
Athen. li. 2.
Dipnos.

d Cõsuetu
do salutadi
sternutates
ante tẽpo-
ra Grego-
rij inoleuit.
Pli. li. 28. ca.
2. Arist. li. 1.
de Na. ani-
mal. cap. 11.
Athẽ. quo-
que lib. 2.
Ab esu ca-
pitis & ce-
rebri uete-
res, ut ho-
die Leodi-
enses quo-
que, absti-
nebant. A-
then. lib. 2.
*Epilepsia
definitio.*
Virg. mor-

a De hac sacerdotum fraude Hippocrat. in libro de Sacro morbo, & de Virg. mor-
bis. Galenus libro Prognost.

non oculi modò distorqueantur, & nullus sensuum suo fungatur officio, sed spuma ex ore, & non rarò urina, citra uoluntatis arbitrium, egeratur. Qui hunc morbum Herculeum profligare nouit, huic meritò (ut olim Hippocrati, ob depulsum ex Illyria pestem) diuini honores decernerentur. Quos Menecrates, celebris huius morbi Medicus, sibi ademptos noluit, dum nunquam sanè in publicum, nisi suis, quos curauerat, habitu deorum uestitis stipatus, & ipse uerò purpura uestitus, aurea corona decoratus, crepidatus, sceptrū deniq; in manibus uelut alter Iupiter gestans, prodire solitus est. Hic si etiã apoplexiam fortem curare sciuisset, periculum fuisset, ne Iouem cœlo deturbasset, & se in illius subsellium constituisset. Est nãq; Apoplexia Latinis sideratio dicta, morbus epilepsia affinis, totius corporis stupor attonitus, ob neruorum cerebri obstructionem à uiscosis humoribus, medullari cerebri substantia impactis, factus: per quos cum spiritus animalis ad inferna organa defluere non possit, ea sensu, motu, & spiratione manifesta priuantur, donec neruorum cerebri oppilatio, uirtute illius aut pharmaci, uel cauterij referata fuerit: tum in quamcunq; corporis partem humores à cerebro defluerint, illius neruos obstruunt ac relaxant: quorum resolutio Græcis ἀπὸ τῆς λύω, id est resoluo, paralytis, paresis & paraplegia quoque dicitur. Est quoque alius cerebri morbus, dictis ualde germanus, Græcis Cataphora, id est, procliuius in grauem somnum impetus: cuius, carus, letargus, coma, catalepsis ac catochus, germanæ sunt sorores. quarū primogenita carus, Latine ueternus & sopor dicta, est frigida & humida anterioris cerebri soporifera affectio, spiratione tamen illæsa, ex pituita uel uini uapore illic coaceruata. Vnde Suidas: κατὰ τὸ ἐξ οἴνου ποσίας ἐγγινομὲν μείδη, καὶ κατὰ φορὰ. id est, Carus est ex uino ebrietas, siue crepala, & grauis cū mentis impotentia sopor, ægrè expergiscibilis, qui in cōmitialis morbi &

Menecra-
tis Medici
factus. A-
then. lib. 7.
Dipnosop.

Apoplexia
definitio.

Paralytis,
paresis, &
paraple-
gia, idem.
Catapho-
ra, coma,
catalepsis,
& catho-
chus, quid.
Cari defi-
nitio.

bi & febriliū exacerbationibus, & craneo, trepano uel
 ictu depresso, aut iugularibus temporum uenis aut mu-
 sculis coarctatis, conincidere quoq; solet. Letargus
 uerò, illius consobrīna, est inexpugnabilis & obliuiosa
 ex frigido cerebri humore uel œdemate somnolentia,
 cuius febris lenta, & obliuio, sunt inseparabiles pedisse-
 quæ: quæ ex diametro phrenitidi repugnat. Has esse
 genuinos saporis liberos, in expurgisibilibus dormiendi
 affectio testatur. Reliquum est, ut spuriam illius stir-
 pis sobolem quoq; censeamus, in cuius catalogo utrum
 que Coma, Catalepsis ac Catochus, non tam ratione
 quam nomine diuersa numerantur: quæ cū uigilia som-
 ni imaginem referunt. Etsi generaliter quæuis præceps
 in grauem saporē propensio, Coma uel Cataphora di-
 citur: specialiter tamen duæ Comatis species apud Hip-
 pocratem reperiuntur: quarum prima *κῶμα ἀγρυπνον*, id
 est uigilans sopor dicitur, quem Archigenes & Philis-
 pus medici propriè Catochum & Catalepsiam appel-
 lauerunt, qui mediū est inter phrenesim & letargū mor-
 bus, utriusq; particeps: qui ex pituita bili permixta, est so-
 porifera cerebri affectio, in qua ager instar leporis aper-
 tis oculis dormit: nec oculis cōniuet: sed *ἀνοκὰ δ' αὐκῆτος*,
 id est indefesse & toruē quemq; intueri uidetur. Altera
 uerò Comatis species *ὕπνωσις ἢ βαθὴ*, id est, profunda &
 ferè narcotica, cū stupore corporis, mentis somnolentia
 & stupor, ad eò agre expurgisibilis, ut capillorum in
 barba euulsione aut acuum punctura uix excitetur, qua
 li sopore Dionysius ille Heracleotarum tyrannus præ-
 pinguis laborasse fertur, à quo nisi acubus punctus exci-
 tari non poterat, quas consilio Medicorum pro corpo-
 ris obœlitate, longitudine diuersas parauerat sibi. Nec
 mirum. Constat enim sanè, omnia animalia obœsa, ut ur-
 sos, glires, uitulos marinos, ob cerebri humiditatem esse
 somnolenta.

Letargi definitio.

Comatis species & definitio.
 Gal. lib. 1. Prænot. & li. 2. prædict. Hip. & li. 3. quoque

Cataphora.

Sopor uigilans, catochus & catalepsia, idē.

Leporis sonus
 Pli. li. 11. ca. 37.

De Dionysij obœlitate & somno Athen. li. 2. Dipno-
 soph.

Gliris, uysi, uituli marini sopor.

Dormitis (inquit Martialis) nimium glires, uituliq; marini:

Nil mirum, si uos crassa Minerua premit.

Hanc Comatis speciem Hippocrates & Galenus sub Cari nomine crebro comprehendunt, quæ singula, ipsissima illorum simia Paulus Aegineta, paucis uerbis ita conscripsit: Si autem, inquit, pituita bilioso humori in cerebro commixta fuerit, quemadmodum hic sopor causam mixtam, ita quoque appellationem compositam fortitur. *ἄγρυπνος γὰρ κῆμα*, uigilans sopor appellatur. Si autem in uniuersum cholera præpollet, omni insania uigilphrenitis fit. Si uero pituita exuperat, tunc patiens sopore agre expurgibili corripitur, quem Medici Galeno antiquiores Catochon & Catalepsiam quoque nominarunt. Et ut res tibi clarius innotescat, horum differentias Galen. de Locis affectis, mira breuitate docet. At qui, ait, solutæ apoplexiæ creberrimè succedere solet paralytis. Sopore uero finito, bona ualeitudo magna ex parte subsequi consueuit. Fit autem sopor, auctore Hippocrate, musculis temporum affectis: præterea in acutis quoque morbis. Inter soporem uero & apoplexiam morbus comitalis est medius, conuulsionem afferens uniuerso corpori, sed in paralytim non finitur. horum trium morborum frigidus ac crassus, aut omnino uiscidus humor causa est: uerum & in sopore & morbo comitali, uentres cerebri magis, corpus uero cerebri minus: in apoplexiâ uero utraq; affici solent. in Catalepsi uero, & uigilanti sopore, posteriora cerebri magis molestantur. Quum uero osse terebra perforato medius uentriculus fuerit attritus, sopor hominem occupat: sed neque conuulsione, neque difficili facta spiratione, hæc apoplexiæ, illa morbo comitali est peculiaris. in Catalepsi quoque & uigilanti sopore seruetur secundum naturam spiratio: uerum in sopore palpebræ clauduntur, in Catalepsi manent apertæ. hæc ille. Si uero ex eodem Galeno differentiam phrenitidos ac lethargiæ addidero, tum nihil te in explanatione horum capitis morborum amplius desideraturum

Paul. Aeg. li. 3.
cap. 9. & 10.

Differentiæ morborum capitis, Gal. li. 4. de Locis affect. ca. 2.

Phrenitidos & lethargi differentia, Gal. li. 4. de causis puls.

raturum arbitror. Ait namq; in libro de Causis pulsuum: Ut phrenitis fit ex humore cholerico, sic ex phlegmatico letargus, qui intra substantiã cerebri nascitur: phrenitis uerò subtilem cerebri panniculum, & eius diaphragma occupat. Cæterum confido iam, hæc perplexa finitimorum cerebri morborum nomina, quæ non parũ Galenũ quoq; in enarratione Hippocratis sollicitarunt, tibi satis fore cognita. Vale.

DE SENVM VIGILIA.

Epist. XXVI.

QVAM uellem, uos, ut honoris Medicorũ rationem haberetis, aliquando altercationis finem facere: non certè illius, quæ scrutandæ ueritatis ergò, aut exercendi ingenij causa, in literarum palæstris fit: sed illius obstinatæ contentionis, quæ de re omnibus perspecta, aut nullius ponderis, ad ostentationem fit. An nescis, altercãdo ueritatem crebrò amittit? Medicorum (inquit Galenus) διαφωνία, id est dissensio, iure ignorantia suspicionem arguit: συμφωνία uerò, id est, concordia, iustam & magnam eruditionis spem pollicetur. Talem de uigilia senum controuersiam inter uetustos ortam, ex his rationibus accipio scilicet. Quum somnus accidat ex uenarum cerebri, à frigidis & humidis cibi, potus, aut pharmaci uaporibus: repletionem, circa mirabilem arteriarum plexum, panniculos cerebri, aut temporũ uenas, facta: ac præcipuè ex spirituũ circa cor & sensuũ organa in frigidatione oriatur: tum omnes sensus torpent: sola uerò mens nullo obstructa organo, ex somnijs quæ fingit futurorũ præfaga, satagit. Vnde Medici rebus frigidis & humidis, lactuca, papauere, tepido dulcis aque lauacro, pedum capitisq; fomentatione somnum conciliant. Hinc, quum totum senile corpus humidis superfluitatibus abundet: horumq; caput, somni domi cili-

Medicorũ concordia præconium.

Lib. i. de Acur. diæta.

Causæ, quæ senes somnolentie arguunt.

Somni definitio, ex lib. 2. de Temp. & lib. 2. Gal. de Locis affectis.

Mēs in somno non quiescit.

Pedum lotio allicit somnũ, teste Alex. Aphrod. li. 2. pro ble. 42.

Senes pituitosi. micilium, & pulmonem præcipuè pituita abundare, lip-
 poli senum oculi, stillans ex naribus corysa, tussis, efflu-
 ens ex ore saliuâ testetur: senes ideo iuuenib. natura cali-
 diorib. esse somnolentiores contendunt. Nam calorem,
Ex meri uini potu uigilia. & quæ calorifica sunt, uigilias parere affirmant: quale est
 uetus uinum ἀκρατον, id est merum, quo cum Gramma-
 tici œconomus sese ingurgitasset, reliquum uite tempus
 infomnis transegit. Atqui hi toto errant cœlo. Primum,
Ob quas causas senes sint uigiles. quòd senilis corporis constitutio, in qua uterq; calor hu-
 midum radicale depauit, non est naturaliter humida, sed
 sicca: id quod atrophîa corporis, rugæ, macies, tabes siue
 marasmus, neruorum quoq; durities indicat. Deinde,
 quòd senum sanguis & cerebrum non dulci phlegmate,
 sed salis humoribus scateat, quod scabies sicca, alopecia,
 uiriligo ac cutis prurigo, peculiâres senû morbi attestan-
 tur. Salsi nempe & serosi humores in senibus, nō tan-
 tum ob cutis densitatem coaceruantur, sed etiam ob diu-
 turnam concoctionem humorum: quæ, teste Galeno, nō
Salsædinis causa. sanguinis ἰχθῆρ, id est serum modò, sed iura quoq; carnium
 & leguminum, quanto diutius coquuntur, tanto salsiora
 reddit. Accedit ad hoc, quòd uirtus nutritiua beni-
 gniores humores in corporis alimoniam insumit: feculē-
 tiores uerò & terrestres ab his sequestrat, qui tandē ex
 caloris adustioe sale m resipiunt. Hinc sudor, & urina,
 & ipsum mare salsa fiunt: quòd ob terrestres exhalatio-
 nes, & thermarum, ac salis liquoris ex eius littoribus &
 fundo scaturigines, illi permixtas, cæteris aquis & den-
 sius ac pōderosius ob id existit: præcipuè cum sol, sub cu-
 ius circulo fluctuat) dulciores illius liquores exsuxerit: q̄
 ita densius fit, ut oua & navigia onusta in eo natēt, quæ
 in fluminib. pessum irent. Hinc & pōtus Euxinus, quo-
 niam ob influxum Phasidis & aliorum fluminum dul-
 cescit, cōgelatur, & potabilis fit. Si quis tamē in profun-
 dū eius, ut Arrianus ait (εἰ δὲ τις εἰς βάθος καθύκει τὸ καλ-
 πην, ἀλμυροῦ ἀρύνεται) urnam demiserit, salsum humorem
 hauriet.

hauriet. Ex his liquet, falsos humores ex terreno humore, à solis æstu & nostri calorís diuturna coctione genitos, esse siccos & caloríficos, ac somni naturalis impedimenta. Quum uerò his senum corpus, ac præcipuè caput refertum sit, senes esse adolescentibus somnolentiores, nullus rei medicæ consultus affirmabit. Sed illud fateri cogetur, phlegma falsum in senibus, uelut acetū sua acredine, somnum turbare. Ac ne id tibi accidat, uino aquæ momēto diluto, ac lactucæ ex acetarijs esu, & dulcis aquæ temperato lauacro tibi mederi poteris. Veteres quoq; somni causa in cœna lactuca postremò uescuntur, quæ nunc appetitus excitandi gratia, ex acetarijs in principio estur. Vnde Martialis,

De lactuca hæc Athen. li. 2. Di pnosophist.

*Claudere quæ cœnas lactuca solebat auorum,
Dic mihi, cur nostras inchoat illa dapes?*

Itaq; si talem mihi senescenti cœnam condixeris, libentur adero. Vale.

DE VINI CVM SALE ET A.
qua maris mixtura. Epist. XXVII.

VPER quum ab Illustrissimis principibus Palatinis (qui semper non modo Martis celebre, sed & paciferae Palladis decus fuerunt) in eorū Symposium, unā cum fidis illorum à consilijs ministris accersitus fuisset, & nobis iam uino ciboq; saturatis secūda mensæ bellaria offerretur: tum ego de more antiquorum cōuiuij, gryphum Theognidis poetæ dissoluentū proposui: ἡδὲ κ' γὰρ με πέκλιπε θελαείσσιος νεκρὸς οἶκός τε, ζωὴ φθέρ' γάμενος σώματι. Quod de conchis, instar umblici orbicularibus, marinæ cochleæ aut limacis testa, qua ueteres pro salpinge utebantur, Theognis ænigmate protulit. Et cum Iohannes Carocalla gryphum explicare nō posset, tum ego in illius cyathum uini, salem iniēci. id

De poena gri-
phū nō soluen-
tis, Athen. lib.
10. Hefychius
in dictiōe Gri-
phi.

quum ceteri conuiuæ uidiſſent, me ut hominem tenu-
lentum, qui parum ſalis haberet, ac inter tãtos principes
iſta auderet, toruē aſpiciebant. Tum ego: Boni conſulite
quæſo, inquam. Nil certè à me temerè factum eſt. Pri-
mum, quòd apud ueterum conuiuas non illaudata olim
inoleuerit conſuetudo, ut qui griphum propoſitum diſ-
ſoluere non poſſet, iſ poculum ſalfuginis humore mixtū
uno exhaurire ſpiritu cogere ē, ut ex Antiphane comi-
co Athenæus his uerbis teſtatur: καί τινά κολασιμὸν ὑπέμε-
νον οἱ μὴ λύσαις τὸν προτεθέντα γρίφον. ἐπινομὸς τοῦ ἀλμυροῦ
ραμιογομῆν τῶν αὐτῶν ποτῶν, καὶ εἶς προσγενέσθαι τὸ πο-
τήριον ἀπνδσι. Quod & ego illi quoq; in poenam ſtatuī.

Deinde ſalem ideo poculo eius inſperſi, quòd uinum
in eius cyatho mihi uidebatur eſſe ſæculentum, ut ſal
id depuraret: qui non modò ſua grauitate uini ſæculen-
tiam in fundum trahit, & à corruptione ac nimia æſtus
ebullitione præſeruat, ſed longè quoq; ſalubrius quàm
ſulphur efficit. Vnde Cōſtātinus in Geoponico inquit,
ἄλλες φρεῖκτοὶ ἐμβαλλόμενοι, τὸν οἶνον τρέπεσθαι ἐπέχουσι, κωλύ-
σι δὲ καὶ πέρα τῶν δέοντος ῥέσαι, καὶ ἀφ' οὗ πλείονα ἐπιγίνεσθαι.
Imò torcularia quoq; marina aqua eluere & irrigare ſua
det. Proinde Græci ac Romani olim, ut uinum defeca-
tius, ac etiam delicatius redderent, muſtum aqua maris

Muria deco-
ctio.

Eadem M. Ca-
to de re Ruſt.
ca. 104. & 105.

aut muria ad tertias decocta, certa menſura miſcebant,
quàm Columella lib. 3. his uerbis docet: Adijciuntur, in-
quit, in aquæ dulcis ſextarios quinquaginta, ſalis ſextari-
us, & mellis optimi ſextarius unus. hæc pariter decoqui,
& omnem ſpurcitiā expurgari oportet. deinde cum re-
frixerit, tum quantumcunq; humoris eſt, tantam in am-
phora portionem humoris adijci. Quod ſi uerò ager ma-
ritimus eſt, ſilentibus uentis, de alto quàm quietiſſimo
ſumēda eſt aqua, & in tertiam partem decoquenda: tan-
dem muſto in cadis aromatibus ſuffitis admixcenda.

Dionyſium æ-
quore mergen-
dum. prouerb.

Ob hanc uini cum aquæ maris temperaturam, uetus e-
rat adagiū, Dionyſium æquore mergendum: & Poe-
ta,

ta, Delphinos maris beluas Libero patri sacros esse fin-
gebant. Verùm Galenus uina generosa in Lesbo &
Chio infulis nata, hanc æquoris cum musto mixturam
non ferre, libro Methodi duodecimo testatur. Et uina
quæ hac mixtura carebant, ἀπαράχυτα Græci nomina-
bant. At si 50 sextarijs musti, unus aquæ maris sextarius
admiscebatur, uinū illud ἀποσμίαν appellabant. Hæc ui-
na, maris tēperatura rectē curata, caput crepala nō offen-
dunt, uentrem laxant: stomachum tamen uellicant, infla-
tiones cōmouent, cibi uerò concoctionem promouent.
At uinum dulce, quod sponte uel prima & leni præli pō-
dere ex uuis in torculari prælo substratis, in lacum deflu-
it, Mitylenæi & Græci Prodromon, & * Protropion, id
est, ut Hesychius exponit, πρὸ τῆ γλυκύης τὸ πρόρρομα, pri-
mum ante mustum uini uuarum profluuium, appellant:
quale delicatissimum in Noua Palatinatus ciuitate con-
ficitur: quod Columella mustum lixiuium nominant, a-
pta scilicet similitudinis ratione. Nam ut lixiuiū per ma-
didum in colo cinerem destillat: sic pariter liquorem u-
uarum in torculari de botris prælo subiectis sponte aut
leni pressura primò effluētē, quod reliquum mustum
anteuertat, πρόδρομον, id est præcursorē, & πρότροπον di-
xerunt: & non id generis dulce uinum, quod tertia tantū
parte, uel dimidia uini per decoctionem derelicta con-
stat, à Latinis a sapa, siue defrutum dicta: nō protropion,
ut Montegnana medicus in consilio de Dysuria ineptē
sentit, dixerunt. Hæc tu uina, si corporis maciem cu-
rare uoles, liberius quàm falsilagine macerata potare po-
teris: & abstinere b à deuterijs uinis, quæ de secūdaria ex
acinis uuarum aqua maceratis colatura conficiebantur,
à Romanis lora, à Græciæ uulgo thamna dicebant, quæ
auctore Dioscoride fiebant ex uinaceis, unde trigin-
ta uini cadis expressi fuerant, aquæ cadis tribus mixtis, si
mul calcatis: quodq; expressum erat, ad tertias de coque-
bas, & singulis decocti eius uini cōgij salis sextarij duo
admi-

Delphini Bac-
cho dicati.

Vina aparachy-
ta. Gal. lib. 4.
de cōpos. me-
dic. generalij.
& 12. Methodi.
De anthosmia
uino, Athen.
lib. 1. Dipno-
soph.

* De uino pro-
tropo & dulci
Columella lib.
13. cap. 28. lixi-
uium appellat.
Athen. quoq; 1.
li. 1. Dipnos.
Vinū prodro-
mon, beerwein-
zū der Ne-
stath.

a De sapa & de
fruto Columel-
la li. 13. & Dio-
scor. lib. 5.
Barth. Monte-
gnana error.
Vina dulcia
corpus impin-
guant.

b De uino deu-
terio, id est lo-
ra, thana, hæc
Diosc. li. 5. ca.
6. Gal. de alim.
li. 2. Confl. lib.
6. copiose.

admiscebant, & post hyemē in dolia diffundeabantur, ac potimū fiebat, & dicebatur: id quod Galenus lib. de Alimentis secundo, Constantinus in Geoponico, sine salis additione conficere docent. Hoc uino æstate cholerae ebullitionem, & sitim, sedare poteris: quod te latere nolui. Vale.

DE MARIS SALSEDINE, ET SALIS pinguedine. Epist. XXVIII.

ITERIS tuis affirmasti, me pleraque obscura, de maris & salis cum uino mixtura, medicorum loca, proxima epistola illustrasse. Verum quam ob causam sale mustū fiat defecatius, nempe quod salis liquor uini faculentiam ei implicitam sua terrestri gravitate in fundum cadit uelut hypostasim trahat, id non omnibus probari: quum sal ob suam pinguedinē

Rationis, ob quam sal uini depurat, cōsuetatio.

Pinguedo salis probatur Aristot. in probl. secti. 23.

† Idem testatur Aristot. li. 2. Meteor. Meteor. lib. 7. Sat. Plin. lib. 2.

Plin. lib. 2.

potius enatare, quam sublidere debeat. Eius pinguedinem aqua marina clarē docet, quæ flammæ insperfa, non tam eam extinguit, quam pariter incenditur: pinguedine eius alimoniam igni suppeditante, ob quam nec fordes uestium aut corporum abluunt. Vnde Nausicaa, Alcinoi regis Phæacum filia quamuis mare paterna urbis incenia allueret, uestes tamē suas, & Ulyssē naufragū spuma æquoris madentem, non æquoris aqua, sed flumine abluere iussit ancillas. Proinde Homerus, uates arcanorum naturæ conscius, ita cecinit Odyssææ ζ.

αὐτὰρ ὁ ἐκ ποταμοῦ χροῶν ἴκετο δίῳσ δόλιος ἐνὸς ἄλμυρ, ἢ οἱ νότα καὶ θύρας ἀμπεχόν ὤμους, ἐκ κεφαλῆς δ' ἴσμηχρον ἄλδος χροῶν ἀτρυγέτοιο.

Ulysses, inquit, naufragus, & nudus, in littora Phæacum eiectus, ex flumine maris falsilaginem de corpore abluunt, quæ dorsum & latos eius exasperauit humeros, & à capite maris abstersit spumam. Cæterum hi quam parum naturas rerum exploratas habeant, uel ex hoc cōscere

Aduersæ opinionis cōsuetatio.

dicere potes, quod ignorant, corpora non ratione ponderis, aut leuitatis, natate uel sublidere: sed pro elementorum, ex quibus constant, proportione, & dominio, locum inter elementa petere. Vnde paruus scrupulus ob terream & compactam lapidis substantiam in flumine sublidet: in quo ingens trabs lignea, ob aeream eius & porosam substantiam supernatat. Sic paruulus salis grumus, quia plus terrae quam aeris participat, in uino uel aqua sublidet: quum uter oleo plenus emergat. Nec sal tantum, ut Aristoteles refert, frigore & humore dissoluit, & calido ac sicco cogitur: imò calido & humido quoque eliquescit. Nam si salē raphano insperferis: aut raphani, qui natura calidus & humidus est, frusta, salis aceruo indideris, sal totus liquescet. Quare ne sal tuum (ut illorum qui illud ob pinguedinem supernatare credunt) infatuetur, salis naturam diligenter explorato: quo melius omnibus aromatibus tua cibaria codies, & uentriculo cibum fastidienti subuenies, quod & columbae natura duce nouerunt, quae ut languentem pipionum stomachum excitent, salem, aut terram quae salē sapiat, illis in os ingerunt. Vale.

Corpora non ob grauitatē, sed terrestriatē submergi.

Ligna cur in aqua supereminent.

Error Aristotelis in secūdo Meteor.

Sal raphano liquescit.

Sal fastidium stomachi tollit, quod columbae quoque nouerunt.

DE SALVBRIORE POCVLORVM

materia. Epistola XXIX.

VPER dum Saturnalia de more ueterum accersitis amicis celebrares, ut conuiuā Baccho libarent, uarijs poculis mensam adornabas: in quibus spectandis, non tam fabrorum industria quam materiae uarietas, ex qua cōfecta erant, omnibus admirationi fuerunt.

Tum quærebatur, quæ poculorum materia esset salubrior? Tunc ego, ne a symbolo conuiuio interfuisse uiderer: id me ex ueterum scriptis, paucis declaraturum pollicebam: antiquissimamque ueterum pocula *εὐρα* dicta, fuisse *†* boum cornua. hinc *αὐτὸ τὸ κέρατος*, id est cornu, crater, &

† De cornibus ueterum ac regum poculis, Achen. lib. 11. Dipnosoph.

ter, & uinum aqua miscere *ἕσπασαι* ueteres dicebāt. Vnde Theopompus, apud Paonas boues tam magna gestare cornua ait, quæ trib. aut quatuor uini sextarijs uix adimplerentur, quorum reges & proceres ex his pocula conficerent, eorumq; labra argento & auro obducerēt. Regum namq; pocula olim fuisse cornua, etiam Philostratus in libro de uita Apollonij Tyanæi testatur. Esse autem in uicinis Phasidos fluuij asinos, qui unum in fronte cornu haberēt, quo cum elephantis ferociter pugnant. ex illorum cornibus Indi pocula conficiunt: afferuntq; , quicumque ex tali poculo biberit, eo die nullo morbo, nec uulneris dolore, aut ignis flamma offendi, nec ueneno intoxicari posse. Hoc uerò animal non rhinocerota, cui unū ex naribus prominet cornu, sed monocerota Plinius appellat, unicornes Indiæ boues: quales duos uiuos Sultano ex Aethiopia muneri missos, ac circa templum Mechæ septis inclusos, Ludouicus Romanicus uel nostra adhuc ætate se uidisse gloriatur. At non solum monocerotis cornua, sed ceruorum quoque, contra uirus esse efficacia, experimēto constat, quorum nidore fugantur serpentes: & scobe eorum, uermes infantium enecantur. Non temerè igitur ueterum Medicorum instrumenta cornea erant: cornibus liquores mensurabant: cornib. in scarificatione pro cucurbitulis, modò ex aurichalco uel uitro confatis utebantur: cornibus clysteria, teste Galeno, ad ministrabant. Et si ex læuigatis ceruorum cornibus, quum monocerotis desunt, pocula conficerentur, ea non improbarem. At uasis & simulachris quoq; fictilibus, quæ plastes ex terra Samia finxerat, usq; ad Macedonū tēpora tam in sacris quam in conuiujs Græci & Romani utebantur: nec alijs uasis Numa Pompilius dijs litabat, quam (ut Cicero refert) fictilibus urnulis capedum culis ac sypullis, quæ erant uasa fictilia, quib. in sacrificijs sacerdotes dijs prælibabāt. Ex fictilibus quoq; tam Romani consules, quam aliarū genti-

Regum Indiæ
ex cornu monocerotis pocula. Philostr. li. 3. de uita Apollonij.
De uirib. cyngehorns.

Cornu monocerotis ueneno mederi.

Ceruini cornu uires. Pli. li. 8. cap. 22. Virgil. in Georg.
Varij cornu in medic. usus. Gal. lib. 1. & 2. de Composit. medica. & lib. 13. Methodi.

Athen. lib. 6. Dipnos. Pli. 35. cap. 12.

Cicero in Paradox. & lib. 2. de Nat. deor. Iuuenal. Sat. 6. Liu. lib. 1.

gentium reges & cœnabant & bibebant. Fama est (inquit Ausonius) fictilib. cœnasse Agathoclea regē: qui explaste Syracusanorum rex designatus, noluit pocula quæ ipse olim ex luto finxerat, aspernari. Plin. quoq; refert, Catum Elicium, cum Aetolorum legati ei ex fictilibus prandenti uasa argentea obtulissent, ea non acceptasse. Et tantus consul & uictor, usq; ad supremum uitæ diem nec plura quam duo habuit argenti pocula, quæ L. Paulus socer ei ob uirtutem, deuicto Perseo rege, donauerat. Nec usum fictilium, ut insalubrem repudio: modò non sint ex terra palustri quæ putrilaginē oleat, aut mineris participet, sed ex terra pingui & spissa, quæ ignis in fornace coctura lapidescit, confecta: qualia sunt in Hispanijs Valentiana, in Germanijs Coloniensia, ualde opportuna pharmacopolis (ad seruandos liquores, electuaria & eclegmata) uasa. Verùm in his eligendis id tibi maxime proderit, quòd, ut diuus Hieronymus ait, calix & urceolus fictilis probantur prius, quam emittur: sola uxor non ostenditur, ne antea displiceat, quam ducatur. quare empturus fictilia, si uinum infusum, saporem aut colorem mutauerit, uel terram resipit, illa quoq; facilius quam uxorem semel ductam repudiare poteris. Quod si ita exactè concocta & preparata fuerint, tum minus admirabor Vitruuium, uasa fictilia melius saporis integritatem quam argentea retinere & conseruare affirmantem. At dum sobrietas & frugalitas ab antiquorū conuictu non exulabant, tum catinus & scyphus ac cissybium, ex ligno confecta pocula, in censu uasorū nobilium quoq; erant. Cuius frugalitatis præclarū specimen de se M. Curius Samnitibus præbuit, qui in agræ sti sedens scamno, dum ex ligneo catino suis tostis uesceretur rapis, Samnitium legatis ingens auri pondus offerentibus: Narrate (inquit) uestris, M. Curium malle locupletib. imperare, quam ditescere: atq; istud ut preciosum, ita malo hominum excogitatum munus refertote:

Pli. li. 33. ca. 12.

Vitru lib. Architect. 8. cap. 7.

Plutarch. in eius uita. Valer. lib. 4. ca. 389.

- & mementote, me nec acie uinci, nec pecunia corrumpi posse. Erat sane catinus uulgare uas escariū, quo etiam Romani tempore Numæ Pompiliij utebantur. Vnde Iuuenalis ait: — Aut quis Sympullum ridere Numæ, nigrumq; catinum, Et Vaticano fragiles de monte patellas Ausus erat? — Certè nemo. In Vaticano autem Romanæ urbis colle optima conficiebantur fictilia. Erat quoq; Cissybium Græcorum ex ligno hederae poculū, cuius meminit Homerus Odysseæ 1. *κισόβιον μετὰ χρσιν ἔχων μέλανος οἴνου.*
- Tale ex hedera poculum, gemina ratione conuiuia decere arbitror. Primum, quod hedera uini temulentiam suo frigore arcere creditur: & ob id Corybantes cornigeri Bacchi sacerdotes, hedera coronabantur. Deinde, quod cauponum fraudes, qui uinum aqua miscent, eo poculo deprehenduntur. Nam, teste Catone, si uinum lymphatum in uas hedera ceum effunditur, tum uinum per poros resudat & effluit, aqua uero ob grossiorem uino substantiam remanet. Certè præclaras medendi uires plerisque lignis inesse, ut thamarisco & fraxino, nouerunt Medici omnes: quorum hoc uenenis & calculo, illud uero spleni obstructo præclare medetur. Quare ligneos ex his compactos calices non improbo. Ex ligno quoq; Guaiaco pocula torno excavata libens admitto.
- Sed quum Asia & Alexandria deuicta Romanorum ope creuissent, mollisque Græcorum luxus Romanorum grauitatem eneruasset, tum quoq; repudiatis fictilibus & ex ligno poculis, uestium & poculorum, ex are Corinthio crystallis & murra, luxuria Romæ inualuit. sunt enim myrrhina pocula, ex murra gemma sculpta, que precipue in Carmania, ex humore sub terra solis aestu concreto, uelut lyncurium, coalescit: quæ non splendet, sed purpureis & chorcuscis in candore maculis uersicolor uelut murena piscis nitet, quâ ob id Celsius iurisconsultus inter
- Catinus quid. Satyr 6.*
- Athen. li. 11. cap. piose.*
- M. Cato de Re. rust. cap. 110.*
- Ex fraxino & thamarisco pocula.*
- Pli. li. 33. cap. 1.*
- Murra est lapis Chalcedonius, inde Myrrhina fiebat pocula.*

inter gēmas non computat. At ex ea celata pocula, uini
saporem fouere, Martialis tradit:

Si calidum potas, ardenti murrha phalerno

Conuenit, & melior fit sapor inde mero.

Laudatur Augustus Cæsar, quod capta Alexandria,
ex regia supellectile nil, præter unum myrrhinum ca-
licem, retinuerit. Crystallina quoque uasa, ex crystalli
glacie, hyberno frigore sub niuibus intra rupes concre-
ta, sculpta, in delicijs habebantur: quibus nostra ex ui-
tro conflata pocula, in censu proxima sunt. quæ eo no-
mine sunt metallicis salubriora, quod nulla sulphuris
aut argenti, plumbi, ac cerusæ uirulentia participant:
& suo congenito frigore, saporē uini quauis niue & gla-
cie melius conseruant. At quando cum diuitijs amor
quoque argenti & auri creuit, & auri sacra fames pecto-
ra hominum obsederat, tum primū, quāuis sero, salu-
briora ex figulari terra lignis & uitro pocula, metallicis
cesserunt. Nam uasa Corinthiaca, χαλκώματα dicta, tū
primū ex ære fieri cœperunt, cum Corintho à L. Mē-
mio deuastata incendio, simulachra ex omnifarijs æris,
argenti & auri metallicis conflata, in unam massam con-
fluxissent. Gigas uerò primus Lydorum rex, templū
Apollinis Delphici ex argento & auro donarijs deco-
rauit: Gorgias Leontinus orator, primus hominum au-
ream statuam, & solidam, sibi Delphis in templo collo-
cauit. Ac tam rarus erat tum auri & argenteæ supelle-
ctilis quoque usus, ut Fabricius Romanus, imperatores
plus quā unam ex argento pateram & salinum habe-
re uetuerit. Vnde Duris ille Samius refert, Philippū
magni regis Alexandri patrem, unicam tantam ex au-
rophialam habuisse, quam noctu sub puluinari celare so-
litus esset. At post tempora Cræsi & Massanissæ, tā-
tus in tota Europa argenti & auri inoleuit usus, ut nihil
in conuiujs magnificentius haberetur, quā pleno se-
se auro proluere: & Poppea Neronis cōiux soleas sumē

Pli. li. 34. ca. 2.

Hæc Athenæ-
us 6. Dipnoso.
Pli. li. 33. cap. 4.

Pli. li. 33. es. 11.

Poculorum ex
ere usus.

Lib. 2.

Pollux lib. 6.
cap. 16.

Pli. li. 24. ca. 2.

tis suis aureas indueret: tēpla, triclinia, ac mulierū colla,
& hostiarū cornua, auro fulgerēt. Ante hæc tēpora, &
auri usum, ex ereis poculis dijs libabāt, & bibebāt: eorū
quoque repositoria *χαλκωθίνας* appellabant. Herodo
tus, Aegyptiorum sacerdotes ex areis tantum poculis
bibisse, auctor est. At quum æs eruginem, stomacho
infestum uirus, facile (præcipue si uino uel aceto irriga
tum fuerit) contrahat, aurea pocula mihi magis cordi
forent, quum id corroborare & exhilarare tradatur. At
poculum ex electro naturali, quod auro & quinta eius
argenti parte constat, conflatum, quia stridore, & macu
loso in superficie interna arcu, quo nitor eius obsolescit,
uirus infusum prodit, cæteris etiam ex auro obrizo me
tallcis poculis p̄ferrē, & fictilia quoq; Aeginetis relin
querē, quos Herodotus tantū *ἐκ χρυσοῦ ἢ ἀργυροῦ πίνειν*,
id est, ex urceolis aut ollis in Aegina factis bibere tra
dit. Est & aliud aurei poculi genus, ictericis ualde salu
bre, erythrodani radice, quā rubeam uocāt, decoctum:
quod potū, aureū regij morbi colorē emēdat. aureum ab
antiqs medicis poculū dicebat. Quod cū nō magni cō
stet, Petro Cyglerio meo nomine donare poteris. Vale.

DE CRAEPALA, SIVE EX MERO

Cephalalgia. Epistola XXX.

De crepala ui
de Galen. li. 5.
Aphor. 5. Sui
dam & Hefy
chium.

Ræclaras mihi egisti gratias, mi Cy
gleri, quod aureo erythrodani pocu
lo te donauerim: quod quantum sa
nitas diuitias antecellit, tantum tibi
omni tua supellectile charius esse
affirmas. Quod si mihi quoq; aliud
esset poculum, quod æquē ex mero
crepalæ, ac illud ictericiæ, mederi posset: id multis se
stertijs in aula principum pluris uenire posse, rectē mo
nes. At certē non est mihi huiusmodi poculum, quo &
ipse aliquando egeo, uenale: sed quale sit, te pro ueteri
nostra amicitia rectē docebo, Erat Cothon fictile La
coni.

conibus poculum: unde *κωβωνίσιαι*, id est, inebriari, Lacones dicebant. Qua ratione uerò id citra animi & corporis offensam commodè fieret, Mnesitheus Atheniensis medicus, in epistola sua de Cothonismo, docet. Et ne illius consiliū Græcæ linguæ imperitis pariat fastidium, id Latine explicabo. Accidit autē (inquit) ut illorū qui se plurimo mero ingurgitant, corpus & anima grauiter offendatur. Verūm quodam dierum interuallo inebriari, uidetur mihi corpus expurgare, & animum recreare. Coaceruāt enim in nobis ex quotidiana potatiōe quedam humorum acredines, quarum opportunissimus est per urinam exitus, & purgatio per computationem maxime competit. abluitur enim uino corpus, quod est calidum & humidum, & urina, quæ de nobis colatur, acuta est: nam & fullones cum ea uestimenta abluunt. Tria uerò tibi cōpotanti erunt cauenda: Ne malū uinum pēdulūm ue bibas, neq; merum non mixtum: neque te in computatione bellarijs secundæ mensæ repleas: ac cum satis te uino impleueris, ne dormias priusquam euomueris: post uomitum uerò parum lotus, quiesce. Quòd si te non sufficienter euacuare poteris, tum plurimo calidæ aquæ utaris lauacro. Accipis ne iam ex antiquissimo medico Mnesitheo, quo moderamine Lacones Cothone poculo utebantur: & quòd cothonismo corpus per urinam & uomitum expurgatur: animus quoque *φιλοποσίας* poculo exhilaretur. Deinde si quis dulcedine uini inescatus, plus equo biberit, qua ratione temulētia & erapala curetur: nempe cum uigilia uapores uini dissipat, somnus uerò his caput replet, ne temulētus dormiat, priusquam euomuerit. Nec stomachus humorum corporis saburrā commodius, quàm repletus, exonerare potest. Vnde præter Galenum & Auicennam ueteres medici inter salubria conferuādā sanitatis præcepta, quouis mense alij semel tantum, alij bis uomere constituerunt. Nec stomachus bellarijs, quæ sua dulcedine

Athen. lib. x.
Dipnosoph.

Cothonismo
copiose describit
Iul. Pollux
lib. 6. cap. 18.

Cōpotationis
cōmoda. Athenus
lib. 2.

Fullones urina
uestes purgāt.

De curādā ebrietatis ratio
ne Gale. de eō
pos. med. in gener. lib. 2. & de
facile parabilibus. & lib. 2. de
Med. sec. loca.
& Rafis ad Almasi lib. 5. cap. 74. & Macrob. lib. 7. Saturna.
Quouis mense semel uomendū, Gal. lib. 4. de Vtil. par. & Aui. 4. fen. pui mi capitis.

dine & uiscositate epar infarciunt, est onerandus: nisi amygdala amara, aut poma cottonea uel cestiana, aut oua tosta coriandro aspersa fuerint. Galenus quoque ad concoquendam calidæ aquæ fotti cruditatem, temulentos altero die lauare, & à balneo capessere somnum iubet. ad quod Lacones speciale lauacrum sudatorium tepidario, ut Vitruuius refert, coniunctum, ac Laconicum dictum, constructum habebat, cuius Columella in prologo his uerbis meminit: Mox deinde ut apti ueniamus ad ganeas, quotidianam cruditatem Laconicis excoquimus, & exusto sudore sitim quærimus. Non tamē in quauis Cephalæa lauacris uti Galenus suadet: sed quando caput citra febrim incalescit, tum lauare, & à balneo uesti lactucis, ac sorbere pitisanam præcipit. quando uerò à putridis in uentriculo humoribus, flatulentiuapores ad caput exhalant, ac uertiginem commouēt, tum balnei usum penitus dissuadet. Frons quoque hederæ succo irrigata, & folia brassicæ aqua rosarum madida, capiti applicata, ex uino cephalalgia medetur. Tantum enim est brassicæ cum uino dissidium, ut uites iuxta consitæ non coalescant: unde eius comestio ebrietatem arcere creditur. & ideo Aegyptij, inquit Suidas, ante alia fercula brassicam coctam edebant, & primū in Symposijs ex eius olere ferculum fiebat. Merito autem eandem uim quoque raphano tribuunt, qui brassicam Græcè *ραψανω* & raphanum dicunt: nostram uerò radiculam, qua uestimur, ab Atheniēsisibus *ραψανω* nominari ignorant. Tu igitur ne abstemius uiuas, hac ratione uini incommodis obuiam ire poteris. Vale.

DE FRIGIDAE POTV.

Epist. XXXI.

Vam efficaces sint gulæ uoluptates, uel ex hoc conicere potes, quod pleræque gentes & hydropotæ plus ob frigus aquam & niuem, quam uinum, deorum nectar, affectarunt:

Lib 5. cap. 2. &
10.

Suidas in dict.
ραψανω, & Athenus li. 1. Dip.
Gale. lib. 2. de
Cōp. med. sec.
loca.

Gal. li. 2. de Alimētis, capite de brassica.

Qui medici frigidæ potū docuerint. Plin. li. 26. cap. 3.

starunt: sed non pari ratione. nam hi uoluptatis gratia ob frigus arte paratum, aquam uino prætulērunt. alij religionis ergò abstemij uixerunt: ut perfida Iudæorum gens, ex lege Mosaica: & Thraces, illius ex Machometis constitutione æmuli, uino abstinent. & Herodotus reges Persarum tantum aquam Choaspis fluuij potare tradit, quam peregrè profecturi, prius probè decoctam ac uasis argenteis exceptam, in aurigis etiam ad uenationem secum deferebant. A quam quoque Nilus inter regia munera adeò in delicijs habuerunt, ut Philadelphus eam ex Aegypto Berenici filia, quæ Antiocho nupserrat, in Syriam dono miserit. Et ne præcordia mero nimis incalescerent, caput aggrauaretur, aut frigus aquæ interna uiscera obladeret, Melampus primùm aquã uino equali miscere ponderè docuit. unde Hermes Aristophanis in Pluto exclamat: οἱμοι δὲ κύλικος, ἴσον ἴσω κεραιωδύης. & Hippocrates: Halyce, inquit, anxietudo, oscitatio & horror, uinum a quale a quali potum soluit a gritudinē. Quid multis: ne ulla potandi illecebra deesset, Alexandrini à Protagoride edocti, aquã singulari industria in frigidabant, qui aquam in testaceis uasis, interdium sub aprico solis aestu calefacientes, aut eius terrestrem cruditatem ignis calore concoquentes, noctu in malo nauis aut fenestris ædiū altioribus, ætheris frigori exponebant: manè uerò, antequam sol illuxerat, subducta eius feculenta hypostasi, puriorem aquæ partem ut salubriorem, in fictilibus hydreis, aqua aspersis, & pampini folijs aut lactucæ coopertis, sub paleas reponebāt. Et nequid ad gelida ganeæ pocula deesset, niues ad æstatem usq; in subterraneis fossis, quernis frondibus aut palea coopertas: Græcorum & Romanorum luxuria conseruare docuit. Vnde diuus Augustinus libro de Ciuitate Dei primo: Quis dedit, inquit, paleæ tam frigidam uim, ut obuitas niues seruet: uel tam feruidã, ut poma immatura maturet? Hinc Alexander ille magnus, dum præ-

Iudæi & Turcæ abstemij.

De rege Persarum, & hydro potis, hæc Athen. li. 2. Dip.

Lib. 7. apho. 56

Gal. in 4. sexti lib. Epid. c. 6 mêtario. Athenus lib. 3. Dipnosoph.

claram Indorum ciuitatem Petram obsideret, triginta subterraneas scrobes effodit, quas niue ad infrigidanda militum pocula adimpleuerat. ita luxuria potus, commenta est reponendæ niuis officinas. Nam seruatur, ait Plinius, algor æstibus, excogitaturque ut alienis mensib. niuæ algeat. Heliogabalus quoque Romanorum imperator, in uiridario domus suæ montem excauit, in quem hybernas niues & glaciem ad æstus refrigerium reconderet. Sed ante eum Nero, crudelis Romanæ urbis perniciēs, excogitauit decoquere aquam, uitroque demissam in niuem refrigerare, & in piscinis niue refrigeratis sub Caniculæ æstu lauare. Nec niuis algore tum contenta bantur: sed eius aquam, per uas ex lapide uelut pumice porosum bibere, ingeniosa sitis illecebra Romanos & Græcos docuit, quod colum. niuariū appellabant. Vnde Martialis inquit:

Epigrā. lib. 14. Non potare niuem, sed aquam potare rigentem.

De niue, commenta est ingeniosa sitis.

Has niuis delicias & refrigeria diu ante Romanorum reges & imperatores Græci usurparunt, quorum ueteris comœdiæ auctor Stratis inquit, οἶνον ἢ πνεύν ψυχόμενον ἐν τῷ φρεσῶτι, χιόνι μίμνυμενον: id est, Bibere uinum in puteo fontis refrigeratum, niue mixtum. Et quamuis ad curandos æstuantis uentriculi affectus, hanc plurimum conferre, Galenus in Methodo sua prædicet (dū, Vidisti, inquit, tu quosdam, uno die, at potius hora, eos frigida potione leuatos, quorum alijs non modò recentem fontis aquam, sed etiam quæ esset niue refrigerata, dedi, ueluti Romæ præparare solent, præcalesciētē primū, quam aquæ præparationem biscoctam appellant) hanc tamen frigidæ potionem idem Galenus in libello de Boni & mali succi alimentis, & de Renum affectibus, eisdem uerbis testatur adolescentibus primū insensilem, sed morbidam tamen, in præcordijs alterationem parere: & inde ingrauescente ætate, affectus

Ael. Lampridius in eius uita.

Pli. lib. 30. cap. 3. & Sueton. in eius uita.

Obscurus Galeni ex 7. Methodi locus illustratur.

Aqua niuis incommoda.

etus in articulis, nervis, uisceribus, incurabiles afferre. Quare ut ab hac tibi temperes, fideliter tibi siuadeo: ac quicquid ueteres de niue scripserunt, id de crystallo & glacie, & sale nitro uerè quoque dici putato. quam nūc etiam nostris temporibus, ad uini refrigerium, Schlestæ, Bohemi, Hungari, & Morauī in subterraneis scrobibus recondunt. Verū quia hanc stomacho obesse, ac illius uillos relaxare, ex uitiatā deglutitione uidi & sensius illius usum fastidiui, & dissuasi. Et data optione, mallem cum Nomadibus galactopotis, & Philino, iacibere, quem Aristoteles & Theophrastus in tota uita, nec alio potu aut cibo quam lacte saturatū uixisse perhibent. Proinde quoniam uiscera tua facile flatu intumescent, ab aquæ potu tibi caueto. Vale.

Glacie in aestate potus refrigeratio.

Athe. lib. 2. de Nomadibus. Strabo & Plin. eadem.

DE FALSA ERYSIPELATIS

cura. Epistola XXXII.

Auisus eras, non tam meo, quam ægrorum nomine, quod meā curandi ægros operam generosis Rheni Comitibus Palatinis, illustrissimis Bauariæ principibus locassem. Primū, quod terram incultam, cum ea quæ esset uino salubri & frumento fœcunda ac populosa, commutassem: deinde, quod mea opera & recta curandi ægros methodo, accolas Rheni ab empiricorum tyrannide, quos Galenus rectè latronibus comparat, & à Iudæorum impostura me uindicaturum sperasses. At mi Germane frater, quam ægrè id fieri possit, rationes inexpugnabiles in prima epistola accepisti. Nam ut terra lætis fœcunda segetibus, tribulos, urticas, lolium & carduos parit, quæ etiam si eruncaueris repululāt: ita Rhenus inter p̄clara medicorū ingenia, nullis secūda, fraudulenta quoque parturit, quæ magistratus indulgentia alit & tuet. hæc ut cardui lætas segetes, ita illa fraudib, adulatione, optima quæque ingenia opprimunt.

Empiricos latronibus peiores, Galenus in libello de p̄notione, & li. i. prognost. testatur.

Quæ enim ciuitas, quis denique pagus, imperitissimum in re medica empiricum, λογίατρον garrulum, perfidum Iudæum, aut parrochianum, totius Philosophiæ ignorantem apostatam, non alit̃ quibus, ut feli cum muribus captis, ita illis cum uita ægrotantium colludere impune licet: non sanguinem tantum cum uita, sed pecuniam quoq̃, qua pau percula unâ cum liberis uxor alenda erat, emungere his permittitur. Hoc certè est præter boni pastoris officium, non tondere & pascere, sed deglubere pecus: cuius sanguinem innocentem Deus, iustus scelerum uindex, ab auaris illorum manibus aliquando eripiet. Verùm ne tu omnino spe frustreris, quam falsam curandæ erysipelatis methodum Iudæi, & illorum affectæ empirici, in locis Rheno finitimis instituerint, paucis indicabo. Nam si qua etiam citra febrem, uel sanguinis ebullitionem cholericæ, pustula uel macula rubea in aliquo corporis membro, præcipuè in capite, temporibus, crure, eruperit, id erysipelam esse exclamant: ac miseris ægris omni humectationi & lotioni interdicit̃. quo fit, ut magni nominis proceres neq̃ caput aut barbam in uiginti annis lauerint, nec ægri sordes manuum abluere audeant. Vide quæso, quomodo falsa opinio rationem captiuam ducit. Quare ut illorum temeritatem agnoscere possis, scito erysipelas latinis sacrum ignè dici: qua diuum Anthonium, qui incendijs præ esse creditur, eos qui eius numen non reuerentur, affligere arbitrat̃ur: & quia eius imago, & quicquid donariorum uel porcorum illi consecratum fuerit, campanulis insignitur, accidit, ut hic quoque morbus à Germanis *glogt-feiuer*, & ob rubeum affecti loci colorem, *das rothlauff* appelletur. Hic sanè morbus erysipelas est feruens, raro citra febrem ephemeram sanguinis cholericæ in epate & uisceribus ebullitio: in qua cholera flaua, naturæ uiribus à sanguine bono sequestrata, per inguina, epatis emunctoria, ad crura defluit, & protruditur: uel ad collum,

*Glogtfeüer vnd
rothlauff Germanicè.*

Erysipelata de
finit Galen. li.
14. Methodi. &
lib. 2. ad Glau-
co. Paulus lib.
4. cap. 21.

caput, faciem & pectus, sed cum maiori periculo, regurgitat: & non raro uulnera quoque obsidere solet. Quare ut phlegmon sanguinea, sic erysipelas biliosae fluxionis soboles: quae inter utranque cutem citra subiectae carnis offensam diffusa, erysipelas purum appellatur. Si uero bilis flauae crassior & acrior substantia, supremam corporis cuticulam, quam Graeci epidermida uocant, & subiectam illi carnem exulcerauerit: tum erysipelas quoque, sed nothum, aut herpes illi affinis dici potest. Ex his, o Germane frater, te satis intelligere arbitror, utrumque phlegmonis & erysipelatis morbum, esse, praeter solutionem continui, ex repletionem abscessus calidos. Quare utrumque per uenae sectionem, aut pharmaca cholagogae, euacuationem causae antecedentis exigere, ac causam coniunctam, per eum qui sensum fugit halitum, digestionem, ac loci affecti & feruentis cholerae cum resolutione refrigerationem postulare. At quoniam, ut Galenus ait, erysipelas non quantitate modo affligit, sed etiam ex uehementi inflammatione ac qualitate sicca excruciat: quare ipsum ampliolem refrigerationem & humectationem, quam phlegmonem, requirere. proinde Hippocrates, Galen. Auicenna Paulus, & Aetius, medicorum coryphaei, erysipelas curaturi, post uacuationes rite factas, fomentationes ex succis uel decocto solatri, lactucae, semperuiui, umbilico Veneris, aut emplastra ex psyllij mucilaginis ac lente palustri cum oleo. Omphacino confecta applicuerunt, donec rubeus erysipelatis color liuescere, uel obfuscari uideretur. postea emplastra quae temperato calore materiam impactam discuterent, ex aqua marina uel muria, & *ωμυλνσσι*, id est farina ordeii aut polentae composita, applicabant: in principio tamen exacerbationis, ne bilis effervescentis fluxus sisteretur, & ad aliquod uiscus internum principale regereretur, a frigidis, humectantibus, apocruisticis, penitus abstinerunt, praecipue circa emunctoria, appli-

De cura erysipelatis Galen. lib. 13. & 14. Metho. ad Glauco. lib. 2. de com. medi. general. lib. 1. & de sim. medica. lib. 3. Paulus lib. 4. cap. 21.

care. Id quum nequissimi pauperum & agrorum ex-
pilatores Iudæi, agyrtae, & aliptæ non intelligant, qua
ratione id ueteres medici statuerint, & cauerint: omnib.
uel semel erysipelate affectis, per omnem ætatem hume
ctationi, lauacris, capitis quoq; lotioni interdunt. quo
fit, ut à sordibus corporum poris obstructis, corpus per
insensibile exhalationem non expurgetur, sanguinem pu
trescere, corpus psora, uirilagine ac omnifarijs scabie pu
stulis cõspurcari cõtingat. Sed hos nebulones *σλογιάτρος*,
qui ob turpe & uile lucrũ animã prostituunt, missum fa
ciamus. Valeant igitur *εις κόρακας*: & ad alteram erysi
pelatis speciem, prædictis longè perniciosiorem, Gale
no & alijs Arabũ medicis uel non uisam, uel non cogni
tam, accedamus. de qua Plinius ille polyhistor lib. uicell
mosexto: Ignis, inquit, sacri plura sunt genera: inter que
mediũ hominẽ ambiens, qui zoster appellatur, &
enecat, si cinxerit, & certè meritò à cingulo *ζώνη* ap
pellatur: quoniam ob nimiam febre continua efferue
scents cholerae copiam, inflãmatione à lumbis umbilico &
testiculorũ osseo usq; ad genua hominẽ cingit, sepit, &
circundat. Hoc illustris Princeps & Marchio Branden
burgensis Georgius in Onelspachio correptus, ex ulce
re cruris intèpestiue à chirurgo quodã cõsolidato, quod
idẽ chirurgus, ne quid ad ulcus efflueret, fascia arcuissi
mè strinxerat, interiit. deinde post bienniũ, eodẽ erysi
pelatis zostere, illustris Princeps & Comes Palatinus
Othõericus, dux utriusq; Bauariæ, à lumbis ad genua usq;
circũdatus, ac febre continua, ad deliriũ usq; æstuabat
quẽ ego Heidelbergæ, incisa utriusq; pedis saphena, ad
hibitis quoq; quæ febre restinguerẽt, Deo auspice, à
morte uindicauĩ: qui te ab hoc sacri ignis estu, sui spiri
tus refrigerio, sospitẽ nobis conseruare uelit, oro. Vale
& qui in amore nostri frigent, hoc sacro igne
incalescant uelim.

Sic Scribonius
ca. 106. Hiera,
inquit, Pachi
ad sacrum igne,
quẽ zonã uo
cãt, bene facit,
ex aqua mulla,
detraeto prius
sanguine.

EPISTOLAE MEDICINAE. III
 DE MAGIA ET RERVM NATVRALIVM

Sympathia. Epist. XXXIII.

Iraris, amicorum optime, postquam lux
 ueritatis nobis per Christum affulle-
 rit, astus & daemouum prestigias non-
 dum exoleuisse, & religionem ac me-
 dicinam adhuc esse a deo magicis ua-
 nitatibus refertam. Sed mirari delines-
 scio, si reminiscaris, cacodaemouem,
 illum humanae salutis hostem, ob superbiae fastum, cum
 sua cohorte caelo deiectum, se suosque simulacris idolo-
 rum insinuasse, ac suis oraculis, diuinationibus, & scele-
 ratis sacrificijs non modo hominum mentes perstrinxisse,
 sed & religionem ac medicinam Magorum nugis con-
 taminasse. quibus ut maior auctoritas accresceret, Ma-
 gorum solertia in occultandis fraudibus sagax, medici-
 nam, sacrosanctum Dei donum, sibi arrogauit. Ob id
 Aegyptiorum sacerdotes, a quibus Pythagoras, Empe-
 docles, Democritus & Plato Magiam didicerunt, quo-
 quisque remedio sanitatem recuperauerat, id conscriptum,
 Memphis in Hephestio, Vulcani & Isidis sacrario, de-
 ponebant: & pariter Graecorum sacerdotes, Magiae an-
 tistites, ea in adytis templorum Apollinis & Aesculapij
 in Pergamo etiam recondita seruabant: quae sacerdotes ue-
 lut oraculo Aesculapij edocti, aegrotis comunicabant.
 quae illi tanta fiducia acceptare solebant, ut plerique sacer-
 dotum consilio persuasi, quindecim dies a potu abstinue-
 rint. Accipis ne iam, quomodo medicina ad sacerdotes,
 magos, daemouumque cultores sit deuoluta? Vnde Nico-
 medes in Euangelio suo, Magos Pharaonis, qui Aegy-
 ptiacis incantationibus in conspectu Mosis & Aaronis
 uirgas in colubros conuerterant, non temere Medicos
 appellauit: & Dioscorides noster, a sacratione uaticini-
 orum professione, prophetas non raro nominat. Ac ut
 rem totam exactius possis dinoscere, quid sit Magia, pau-
 cis edisse.

De praecipitio
 daemouum,
 Esa. 14.

Laet. lib. 2. c. 7.
 Euse. lib. 7. c. 6.
 August. de ciu.
 Dei passim.

Plin. lib. 29. c. 1.
 & lib. 30. cap. 1.

De sacerdoti-
 bus Aegyptio-
 rum & Greco-
 rum hęc Gal. li. 5
 de Cōp. med.
 gen. & li. 6. E-
 pidemi. Hero-
 dotus lib. 1.

Sacerdotes o-
 lim medici et
 magi.

De Magis Pha-
 raonis, Exod. 7

Sympathia rerum natur. & cœl. cis edifferam. Non erant olim Magi plebeia fortis homines, sed apud Persas, Aethiopes, Chaldaeos ac Indos, ex regia stirpe procures, qui in secretioribus Philosophia & artis Mathematicae arcanis educati, sagacissimi sympathiae rerum naturalium & diuinarum exploratores: ex quarum sympathia & antipathia admiranda, & uulgo incredibilia opera producebant. Inest sane cunctis uniuersi rebus congenita inter se consortij aut dissidij proprietates, qua etiam citra uisibilem contactum

Adamantis & magnetis antipathiam experientia negat.

mutuo afficiuntur, & alterantur. ut aurum hydrargyrum, succinum paleas, magnes ferrum libens amplectuntur: illud oleum, hic uero allium & adamantem respuit & fugit: qui cum ab omnibus alijs inuicibus maneat, anguine tamen hircino dissoluitur. An ne & hoc est praeclearum naturalis dissidij specimen, quod tympana lupino obducta corio, alia, pelle cooperta agnina, sonitu suo dirumpunt: & leo, qui nec tygrum, nec elephantem aut ursam timet, gallum tamen, his longe imbecillior, expauescit. ut plerique homines, qui muris aut felis conspectum ferre non possunt: alij caseum, qui inter delicatiora secundae mensae bellaria offertur, ad nauseam usque fastidiunt. At brassicam & hederam naturali odio dissidere, & cucumeres subiecto, dum crescunt, oleo intorqueri, agricolae etiam norunt. Nec minus praecleara sunt naturalis sympathiae & rerum consensus exempla: cuius insigne exemplum in fidibus citharae aut testudinis apparet, quarum si unam digito contrectaueris, confestim unisona alterius testudinis chorda, illi correspondens, sua sponte mouetur, & festucam sibi impositam abijcit. Et herbas quoque cum astris eundem habere consensum, quotidie experimur, quum heliotropij & molochii flores motui solis obsequi, & pulegium ipso brumali die Pleiadibus occiduis in coronarijs florere uidemus. At Orpheo, Theophrasto, & Proclo iudice, lapidibus longe efficacior est cum astris ac spiritibus consensus, quam herbis

Lupine & ouile pellis dissidium. Oppianus lib. 3. Cynegeticon.

Leo gallum timet.

Brassica & hederæ cum utriusque dissidium.

Cucumer oleo supposito incuruatur. Palladius li. 4. tit. 9. Chordarum in diuersis citharis sympathia, ex Boetio.

Heliotropij et molochii sympathia. De pulegio id Plinius & Cicero in libro Diuinarum.

pauescit. ut plerique homines, qui muris aut felis conspectum ferre non possunt: alij caseum, qui inter delicatiora secundae mensae bellaria offertur, ad nauseam usque fastidiunt. At brassicam & hederam naturali odio dissidere, & cucumeres subiecto, dum crescunt, oleo intorqueri, agricolae etiam norunt. Nec minus praecleara sunt naturalis sympathiae & rerum consensus exempla: cuius insigne exemplum in fidibus citharae aut testudinis apparet, quarum si unam digito contrectaueris, confestim unisona alterius testudinis chorda, illi correspondens, sua sponte mouetur, & festucam sibi impositam abijcit. Et herbas quoque cum astris eundem habere consensum, quotidie experimur, quum heliotropij & molochii flores motui solis obsequi, & pulegium ipso brumali die Pleiadibus occiduis in coronarijs florere uidemus. At Orpheo, Theophrasto, & Proclo iudice, lapidibus longe efficacior est cum astris ac spiritibus consensus, quam herbis

herbis

herbis: qui non astrorum nominibus modò, sed animis quoq; hominum imperare uidentur. Iaspis nempe non modò sacrificia dijs accepta reddit, sed Achatès quoq; animos coniugũ conciliat, & supplices uoti quoq; com potes reddit. Vnde Orph. cecinit, uates magiæ peritus:

*ἰμὸρ τὸν τε γυναιξὶ δυνήσεται ἀνδρῶν θείων,
καὶ βέλξει μύδοισι βροτῶν, καὶ πάντα λαομίλιον
ἄστρον κεν ἀτήσεται, ἀΐξειαι οἶνον δὲ χερῶν.*

Lapidès uerò uirtutis astrorũ consortio frui, inficiabitur nemo, qui ferreum compasti perpendiculum, magnetè confricatum, semper poli septentrionalis stellam spectare obseruauit: & qui Selenitem, candidum ex Arabia lapidẽ, pro lunæ incremento crescere & decrescere uidit. Ex his cõstat, plantas, radices, lapides, & astra, ac spiritus quadam diuina lege consortij conspirare. Quod nõ aliunde accidit, quàm, ut Plato in Timæo docet, quòd cuilibet rerum speciei peculiare astrum, ut polus magneti: & cuilibet astro peculiaris intelligẽtiæ dæmon, ut proprius cuilibet homini geniùs, à diuina mente dicatus sit. Quicumq; horum sympathiæ cõsensum, & antipathiæ dissidium nouerit: hic admiranda per herbas, lapides & spiritus producet magiæ opera: & horum illecebra, spiritus in sui colloquiũ allicere poterit. Ideo Druides Gallorum magi, nulla sacrificia absq; uisco, aut eius roboris uel quercus fronde Ioui sacra celebrabant. Et quia horum omnium oportet magum esse gnarum, ethnicorum magi philosophiam naturalem, astrologiã, & reliquas artes mathematicas, ac medicinam in suæ artis consortium traxerunt. quod Plinius his uerbis testatur: Magia, inquit, fraudulentissima artiũ, sola tres alias imperiosissimas humanæ mentis complexa, in se unam redegit. Natam primũ è medicina, nemo dubitat: ac speciem salutarĩ irrepsisse, uelut sanctiorem altioremq; q̃ medicinam: ita blandissimis desideratissimisque promissis addidisse uires religionis, ad quas etiamnum maxi-

De selenite, hæc Proclus in lib. de Mag. & Diof. li. 5. c. 100

Magiæ ex sympathia rerum cõstare, docet Proclus in libello de Magia & sacrificio: Pfellus de dæmõib. clarè. Cæsar libro 6. Plin. lib. 16.

Lib. 30 cap. 1.

me caligat humanum genus: atque ut hoc quoque fuisse
 rit, miscuisse artes Mathematicas, nullo non audio fu-
 tura de se sciendi, atque ea è cœlo peti uerissimè creden-
 te. ita possessis hominum sensibus triplici uinculo, in
 tantum fastigij adoleuit, ut etiam hodie in magna gen-
 tium parte præualeat, & in Oriente regum regibus im-
 peret. Quod uel hodie uerum esse, Nouæ insulæ, au-
 spicio regum Portugalliæ repertæ, testantur: quorum
 reges magorum iussis, & nepharijs illorum sacrificijs
 obtemperant, & dæmonum cultui parent. à quo CHRIS-
 TVS nos redemit: quo ex deipara uirgine nato, repen-
 tē omnia dæmonum oracula conticuerunt. unde Dru-
 idum religionem, inquit Suetonius, apud Gallos diræ
 immanitatis, ab Augusto, sub quo CHRISTVS na-
 tus est, citibus interdicitam, Tiberius Claudius Cæsar
 penitus aboleuit. Et ne magiæ arcana diuulgata uile-
 scerent, primū ea non monumentis literarum concre-
 diderant: sed, uelut Iudæi secretiorem diuinæ legis in-
 terpretationem, Cabala dictam, nephandis magiæ nu-
 gis quoque defœdatam, alter alteri usque ad Eisdæ sa-
 cerdotis tempora, ueluti hæreditarijs reuelationum suc-
 cessionibus communicabat: sic quoque Persarum & A-
 egyptiorum magi, ac Gallorum Druides, nō fas esse cen-
 sebant, ea literis mandare, ne in uulgum sacra efferren-
 tur, usque ad tempora Numæ Pompilij regis & ponti-
 cis Romani, qui Pythagorica sacra duodecim libris con-
 scripsisse fertur, quos etiam in monumento suo recon-
 dere uoluit: exemplo Dardani Aegyptiorum magi pe-
 ritissimi, qui libros de Magia conscriptos in sepulchro
 suo absconderat: quos erutos Demoeritus, uir in per-
 scrutandis naturæ uiribus sagax, tum commentarijs à se
 editis illustrauit. Cæterum quum illorum magiæ men-
 tes hominum præstigijs dæmonum perfringeret, & à
 uero sacrosancti Dei conditoris cultu auerteret, factum
 est CHRISTI, pro nostra à dæmonibus redemptione
 passi,

*Nouæ insule
 dæmonum ma-
 giæ gubernantur*

*Sueton. in uita
 Claudij. Plin.
 lib. 30. cap. 1.*

*Cabala Iudæo-
 rum, magorum
 nugis referta.*

*Numa Pomp.
 & Dardanus,
 magi. Liu. li. 10
 Dec. quartæ.*

*Christus à dæ-
 moniū potestate
 nos liberauit.*

passi, benignitate, ut ea artiū perniciosissima, fraudibus plena, tandē exoleuerit: cuius auspicio, & doctorū uiro- rum labore, breuī futurū spero, ut ea quoq; ē Medicina (quā suis physicis ligaturis & πρὸ ἀπίστου ac ἐπὶ ὄδου & in- cantationibus, ad perniciē uitæ & salutis hominū con- spurcauit) extirpet. Nec aliquē modō uiuere arbitror, qui exactā illius cognitionē habeat: nisi perditos quos- dam ardeliones, qui mentiri nō erubescunt, & ob pecu- nia aucupii animas dæmonibus prostituunt, & deuo- uent: quos nec primis quidē labris magiā naturalē, quæ rerū naturalium ac cælestium sympathiæ innitit, degustasse certū est. quæ tandē in uarias diuinationis species dege- nerauit: quarū prima est à lucifer dicta Goetia, quæ auto- re Suida est, ἐπίκλησις δαίμονων κακοποιῶν πρὸς τὸς τέρους γινόμενῃ, id est, inuocatio dæmonū maleficorū iuxta se- pulcra facta: quæ ob id aspergine lustralis aquæ & tæda- rum igne expiabant, ne uel dæmones ea obsiderent, uel obessent: quem ritū ad nos emanasse, qui spīā suspicari posset. Huius Goetiæ germana soror est ipsa Necroman- tia, quæ ad euocandos defunctorū manes, præter suppli- ces coniurationis preces, sanguinē humanū, quo dæmones effuso delectant, uel saltē nigri pecoris aut a- gnorū cruorē requirit. unde Vlysses cōsilio Cīrces, dif- fuso in scrobē cubitalē pecorū cruore, & melicrato, he- roum Troiani belli animas, & ipsius Achillis umbrā & spīritū, ab inferis accersiuit: quem Apollonius Tyaneus solis sacerdotū Indiæ deprecationibus, quas Græci λιτα- νείας uocant: sicut Appion grāmaticus Homeri manes, ut illius natale solū exploraret, ab inferis in colloquium accersiuisse, glorian. Sic quoq; uatidicam anū in En- dor, Pythone dæmone obsessā, ad Sauli regis colloquiū Samuelis, ppheta umbrā uerius q̄ animā, euocasse, Sa- cræ testant literæ. Erat certē Pytho demō, q̄ Delphis et alibi, sub specie serpētis uenerabat. à q̄ D. Paul. uirginē

Magia hodie
ignoratur.

Goetia quid,
ex Suida.

De aquæ asper-
gine, & igne
hæc Athen. ex
Clidamo, lib. 9

Necromantia.

Sanguine in sa-
crificijs demo-
nes delectari.
Hom. Odyf. 7.
Horat. li. 1. Sat.
8. Lucan. lib. 6.
Philost. lib. 4.

De Appione
hæc Plin. libro
30. cap. 1.

1. Reg. 28. & in
decret. cau. 26.
qu. 5. can. nec
mirum.

Act. 16. uaticidam, in Philippis obsessam, uindicauit. At certe has non fuisse defunctorum animas, sed demonum spectra, præter Augustinū, & Isidorū, diuus etiam Chrysostomus rectè sentit. quæ theologis discutienda relinquamus, & alias Goetiæ species, quæ in medicinam intrarserunt, percenseamus: inter quas altera est ἐπωδή, et

incantatio. Vnde Sophocles ait: ὁ πρὸς ἰατροῦ σοφῶν, ὁρῶν ἐπὶ ὧδ' ἄς πρὸς ἰατροῦ πρὸς ἰατροῦ. id est, Non est sapientis medici, damnum affectanti incantatione obstrere. Epodos quoque, teste Galeno, hymnus, quo heroum & deorum præconia ante altaria in sacrificijs decantabantur: ac lyricorum poetarum ἑρῶν & ἁπτις ἑρῶν dicebantur. & Epodium carmen, quo dimidij uersus integris iambicis subiiciebantur. Epodos quoque, ut Hesy chius & Suidas, ἡ ὑμῶν ἄδ' ἄσα τοῖς νοσοῦσι παύσι: id est, Mulier dicebatur, quæ pueris, à lamis aut strigibus fascinatīs, nocturnisq; lemuri bus lacessitis, carmine medebatur: quibus alliu quoq; appensum auxiliabatur. Vnde Q. Serenus poeta medicus ita cecinit:

Triplicē Epodi significatio nē exponit Galen. in fine operis sui de Utilitate partium.

De strigib. hæc Aufonius. Lucan. li. 6. Ouid. li. 6. Fast. Plin. lib. 11. cap. 38.

Præterea si fortè premit strix atra puellos,

Virosa immulgens exertis ubera labris,

Alli præcepit Zitini sententia necti.

Est igitur Epode incantatio, quæ solis ὠδ' ἄς, id est carminibus & uerbis, ut plurimum barbaris, demonibus consecratis, constabat. Ob id Lucanus:

Mens, ait, hausti nulla sanie polluta ueneni

Incantata perit. —

Habuit & hoc maleficii genus in Græcia, ac nō adeo ante multos annos adhuc in Germania, suæ artis, sub medicinæ prætextu, suos professores. quos Plato libro de Republica secundo agyrtas, ariolos & uates nominat: qui ante ianuas diuitū, stipem petaturi, oppidatim quæstus causa oberrabant, & diuina quadam uirtute, carminibus & sacrificiorum mysterijs se morbos infligere,

Agyrta, germ.
Die farende
schüler.

gere, inflictos quoque curare: & si quid sceleris à diuinitibus, aut eorum proavis esset commissum, id magica sacrificiorum celebritate, suffimentorumq; odore expiare, eorumq; inimicos tam fontes quàm innocentes, id est, carminibus oblædere posse gloriabantur. Quos non tantum argute, sed piè & sanctè diuinus Hippocrates, in libello de Sacro morbo ita redarguit, & impietatis accusat. Qui, inquit, lustrationibus & magicis incantamentis morborum affectiones depellere se iactitant, hi uictus indigi, uerba eorum ad demonium referunt, ut quiddam se amplius scire uulgo ostentent, & homines decipiant. Expiant enim morbo correptos, sanguine & sceleribus inquinatos, iniustos & intoxicatos: ac expiamenta alia sub terram defodiunt, alia in mare proiciunt: alia ad montes desertos, ne quis ea contrectet, asportant. At Deus (inquit) qui maxima ac sceleratiss. peccata purgat, nostra est liberatio. Qui certè sui filij natiuitate & immolatione, nos à cruento demonum cultu & potestate liberauit. Si enim, ut idem asserit Hippocrates, homo carminibus lunam deducere cælo posset, tum certè Deus & mens diuina, astrorum conditor ac rector, hominum potestati magorumq; incantamentis (quod dicere nefas est) esset obnoxius. Sed, ut Plutarchus tradit, Aegæanice, Hegetoris Thessali filia, siderum in plenilunijs defectus perita, ac temporis, quo luna obiectu terræ umbra obscuraretur, gnara, quum hæc mulierculis credulis præfagiret, lunam subducere cælo uisa est. Quare rectè Socrates dixisse fertur, incantationes esse uerba animas decipientia humanas: quæ ne quidem absis facio, quum nullum effectum realem naturaliter producere, nec ob id sanitatem in ægritudinem commutare possint, nisi diuinæ censuræ maiestas annuat: aut nisi quis forsân, ut ex confidentia in medicum, pharmacis

Sancta contra
Goetiam diui
Hippoc. uerba

Plutar. de præ-
cept. cõnub.
Fraus Thessa-
lorum incan-
tandi sidera.

*Fidei & fiducia
efficacia.*

plus energia, sic ex fide uerbis incantationum aliquid uirium accrescere, non temere suspicetur. Est etiam tertia alia Goetiae species, quae Medicinam quoque suis ueneficijs polluit, Pharmacia dicta, amatorij poculi aut pharmaci (à Graecis philtum dicti) praeparatio: cuius Iuuenalis satyra sexta meminit:

*Hic magicos affert cantus, hic Thessala uendit
Philtum, quibus ualeant mentem uexare mariti.*

De hippom.
& lupo, Plin.
lib. 8. cap. 22. &
42. de rana lib.
32. cap. 4.

Nam inter haec amatoria ueneficia, hippomanes est qui, & in extrema lupi cauda pilus, & os de rana uiridi, in formicarum aceruo exesa, reputantur. sinistri enim olis cōtactu amorem, dextri uerò dissidium excitari, tradunt. Sunt & huius Goetiae plures species: nempe epatoscopia, hydromantia, geomantia, haruspicina, & reliqua id genus diuinationum artificia, quibus cum medicis nihil commune est. Ea igitur daemorum cultoribus condonamus: & unà cum Ecclesia Christiana gratias Deo agimus, qui sua natiuitate nos liberauit de diabolica potestate.

DE PHYSICIS MEDICORVM LIGAM

*turis, & periaptis, & annulis. Epi-
stola XXXIII.*

Vandoquidem ex magia, Physicæ ligaturæ, characteres, periapta, sigilla, & annuli in Medicinam irreperint, petis, an hæc in curandis & praecauendis morbis, usui esse arbitrer, tibi ut rescribere uelim. Itaque quum hæcenus nihil a quæ ex animo desiderauerim, quàm Medicinam ab impostorum fraude expurgari, & à superstitione uindicari: ut tua honestæ petitioni paream, æquum esse censeo. Quare pri

re primùm omnium scire debes, physicas ligaturas ab
 occulta rerum proprietate dependere: nempe ex coele-
 sti siderum constellatione, & impressione, pro uniuscu-
 iusque speciei constitutione, omnibus indiuiduis, aut
 pro singulari complexionis gradu aliquibus tantum il-
 lius speciei indiuiduis congenita. Vnde cum saphi-
 rus oculos non oblædat, repertus est tamen unus, qui
 prima applicatione aciem uisus obtudit: & in Austria
 gemelli, qui obiectis solis ad ianuas corporis lateri-
 bus, seras aperiebant. Sic constat, animalia, mine-
 ralia, & uegetabilia, ratione specificæ aut indiuidua-
 lis constitutionis, in generatione illorum cœlitus ali-
 qua imbui uirtute, alijs rebus adeò contraria & inter-
 neciua, ut illarum operationes sistat, & liget. unde
 physica ligatura originem & nomen habet. Sic præ-
 sentia adamantis, & allij, magnetis actiones, ne fer-
 rum attrahat: & oleum, ne succinum paleas alliciat,
 obsistit, & ligat. Alyso, hypericoni, & moly herbis
 tantam inesse contra malignos spiritus antipathiam,
 ut quemadmodum luporum capita ianuis affixa, sic
 has herbas in ædibus suspensas, ab hominibus & pe-
 core ueneficia, ne fascinentur, arcere & amoliri, gra-
 uissimam auctores tradant. Vnde Homerus, magiæ pe-
 ritissimus uates, Mercurium moly contra ueneficia
 Circes Vlysses muniuisse, cecinit. Proinde de his
 periaptis & amuletis, quæ ratione nituntur natura-
 li, fidem non derogamus: de quarum substantia, ua-
 porum defluuia inspirata, uires corporis reficere, in-
 ternamque morbi causam alterare possunt. Inam conta-
 cta tridente torpedine marina, piscatoris manus obstu-
 pescere: & echeneida pisciculum quamuis uelocem, na-
 uis procella uentorum agitatae cursum sistere uidemus.
 Sic quoque melanthij semen, catarrho: radicem pœoniæ
 albæ, quæ altera est nostri dyptami species, epilepsiæ:
 & steruus

De physica li-
 garura, Arnol-
 dus in libel. de
 parte operat.

Ligaturas &
 decreta pôit.
 cau. 26. qu. 5.
 can. nec mirū,
 detestantur.

Gemellorū Au-
 striæ admiran-
 da proprietat.

Adamantis, allij
 & magnetis
 antipathia.
 Succini et olei
 antipathia.

Diosc. li. 3. c. 37
 Plin. li. 28. c. 10.

Odyss. 10. & 11.

Plin. lib. 32. c. 18

† Galen. de util. respirationis. Plinius lib. 9. & passim.

Gal. lib. 6. & 10
de simpl. med.

*De morbo
de febribus
de morbo
de febribus
de morbo
de febribus*

Lucianus in
Dial. Philos.
periapta lepi-
dè irridet.

Augustini de
Periaptis sen-
tentia.

De characterū
potestate & ge-
neribus.

& stercus lupi alligatum, colicis mederi experimur. nō, ut Pamphilus medicus sentit, incantationis uiribus: sed quod ab illorum substantia uapores quidam, uelut atomi, defluerent, qui inspirati cerebrum sicarent, morbi que causam suis uiribus alterarent. Vnde Galenus experientia horum edoctus: Periaptis (inquit) sic confidere oportet, ut substantia illorum, & non incantationis magorum uerba, iuuet. Cui Theophrastus libro de Plantarum historia nono ita subscribit: Potius, inquit, absurda illa putentur, quæ alligata, & ueneficiorum aduersantia uocantur, & tum corporibus tum domibus unice opitulari creduntur: quæ commenta hominum esse planè uidentur, qui suas artes magnificare celebrareque cuperent. Vnde non temere Antoninus Caracalla imperator, teste Aelio Spartiano, eos condemnare statuit, qui contra tertianas & quartanas febres periapta gestarent. Quare merito aniles illos uersiculos, ex sacrae scripturae uerbis, aut barbaris demonum nominibus concinnatos, unà cum diuo Augustino despuimus, qui in Euangelio Ioannis, tractatu septimo ait: Illi qui homines seducunt per ligaturas, per preces, & per machinamenta inimici, suis precationibus miscent nomen CHRISTI, ut lateat ipsa seductio. Et quamuis Costa ben Luca apud Hebræos, quorum Cabala his ligaturis scatet, de his librum conscripsit: ac Alexander Trallianus, later à Mesue dictus: & Gordanus quidam, ac alij medici, non paruam illis fidem adhibent: ego tamen eas, præcipue quæ uerbis constant, non assis facio. Simili uanitate, præter annulos & sigilla, eos quoque characteres neçtere uidemus. Affirmant enim, quælibet res naturales à stellarum radijs, illis, proprie dicatis, peculiari caractere uirtutis illarum particeps insigniri, quam in res quibus applicatur diffundit. Ob id omnibus tam erraticis quam fixis suis effingunt characteres, quibus se morbos & infortunia depellere

depellere posse gloriantur: adeò nullum tam est impudens mendacium, quod teste uel prætextu aliquo careat. Sed esto, quæ ita se res habeat. attamen ut stellarum nomina & numerus soli Deo cognitus, sic illarum circa hæc inferiora effectus & signacula soli Deo sunt explorata. Proinde rectè regius ille propheta Dauid de Deo cecinit: Qui in numerato habet, innumeras alioqui, stellas, & singulas illarum suis appellat nominibus: quæ nullus humanus intellectus assequi potest, & sine quibus magi suos producere effectus non possunt. Fuerunt & alij Aegyptiorum Magis characteres, quibus sacrorum nomina, & religionis arcana, uulgò celabant: quos D. Hieronymus, & Orus illarum scriptor & interpretres, literas Hieroglyphicas appellant. inter quas, olivæ ardentis effigies Aegypti caliditatem, calix uerò passionem significabant: quem Christus tamen, pro sui patris arbitrio, à se auferri petijt. Sed his ad morborum curas non abutebantur. Erat & aliud characterum genus, quod cœlitus plerisque ex diuina reuelatione datur: qualis per somnium Antiocho regi, cognomento Soteri, sub figura triplicis pentagoni, qui in Græcas *ὄψις*, id est sanitatis literas resolueretur, contigit: quo signaculo quum pro bellica tessera in uestibus militum in texta ueretur, de Galatis insperatam adeptus est uictoriam. Et Iudas quoque, cognomine Machabæus, accepto ab angelosacri tetragrammatis signaculo, Antiochum Europatorem primum cum quatuordecim millibus hominum & plerisque elephantibus, postremò cum triginta hominum millibus feliciter prostrauit. Et quis nescit, Constantinum Magnum, uiso in æthere crucis characterẽ, iussimq; in hoc signo uincere, Maxentiũ tyrannum apud Miluim pontem debellasse: cuius præclarum uictoriæ monumentum, uel hodie adhuc arcus triumphalis Romæ, eregionẽ Amphitheatri conspicitur. quare non temere olim crucis character, futuram significans

Plinij Secundi
diētū lib. 8. ca-
pite 22.

Vis & nomina
stellarum soli
Deo cognita.

Psal. 146.

Hieroglyphi-
cæ Aegyptio-
rum literæ.
Olla ardēs &
calix.

Tertium chara-
cterum genus.
Antiochi cha-
racter pro si-
gno bellico.

Machabæi cha-
racter.

Constantini
character. Eu-
feb. li. 9. Ecce.
historia.

Character cru-
cis apud Aegy-
ptios.

Capnion de
arte cabalisti-
ca idem sentit.

Aët. 8.

Annulorū &
sigillorum cō-
fectionē Alber-
tus quoq; lib.
2. Mineralium
docet, tract. 3.
cap. 1. & 3.

Plato lib. 2. de
Rep.
philost. lib. 3.

Tral. li. 10. ca. 1.

ficans salutem, inter sacras Aegyptiorum literas, quo
& Serapidis dei pectus decorabant, reputatus fuit. Sed
has admirandas characterum & uerborum operatio-
nes, a solo Deo, & hominum fide dependere, uerae pie-
tatis cultores recte affirmant. Nam & Philippus apo-
stolus Eunuchum, nisi prius fide bene instructum, sacro
baptismate initiari noluit. tanta etiam uis sacramentorum
uerbis, ex fide accrescit. Recte igitur Rabi Moyses
ille Aegyptius, libro primo Perplexorum, capite septu-
agesimo secundo: mendaces & stultos esse illos pronun-
ciat, qui soli figuræ, soli scripturæ, solis lineamentis, so-
lis denique uocibus, aere fracto natis, tantam miraculo-
rum uim & potestatem tribuant. At certe superstitio-
nes Magicæ, resectis hydræ capitibus, & ex eadē cer-
uice renascentibus, similes uidentur. En uix una & al-
tera ē Medicina superstitione ligaturarum ac caracte-
rum extirpata, mox altera ex eadem Magicæ & astrolo-
giæ radice, superstitio annulorum & sigillorum subori-
tur: quos hac ratione confici, Thebit philosophus, &
Magicæ antistes, ad conciliandam alicuius stellæ uirtu-
tem tradit: dum luna eandem stellam in medio cœli aut
ascendente constitutam trino uel sextili aspectu felici-
ter intuetur, tum ex auro siue argento, aurichalco, aut
quouis metallo stellæ huic dedicato, annulū conflare p̄-
cipit, in cuius $\sigma\phi\upsilon\delta\omicron\nu\mu$, cavitatem, lapidē, subiecta her-
ba, huic stellæ appropriata, defigere iubet. his annulis
animū exhilarari: hostes, cacodæmones, & morbos pro-
fligari, miraculaq; fieri perhibent. Sic Gyges Lydorū
rex annulo suo, in cuius $\sigma\phi\upsilon\delta\omicron\nu\mu$ lapidem, draconis ca-
pite exemptum, in cluserat, sese (regem, & obstantes oc-
cisurus, ut impune cum regina concumberet) inuisibi-
lem reddidit. Et Alexander Trallianus medicus Her-
culis imaginem, leonem suffocantis, annulo inclusam,
cholicis mederi asserit. Tradunt quoq; Eudemum phi-
losophum, annulos contra serpentum morsus, fascina-
tiones,

tiones, dæmonia, & morbos confecisse. Vnde Iosephus gloriatur, se, præsentē Vespasiano imperatore, uidisse quendam de gente hebraica Eleazarum, naribus cuiusdam à dæmone obsessi, annulum, cuius signaculo radix à Salomone reperta erat subdita, applicuisse, & de monem de naribus odorantis extraxisse: qui cum repētē in terram concidisset, Eleazar coniurationis Salomonis cantico, dæmonium proscripsit. Hinc idē Iosephus, Solomonein magicæ artis peritissimum fuisse, & Mo- sen Hebræorū legislatorem in Aegypto magia initiatum, annulos amoris & obliuionis cōfecisse tradit. Sed qua magia instructi fuerint, non docent. Erat enim quædam magia, quæ inuocatione malorū dæmonum, eorum præstigijs & spectris mentes hominum perstringebat, & cruentis sacrificijs, uerbis coniuratorijs, additis quibusdam suffumigijs lapidum, & herbarum (ut cnebisij cardui uiribus) dæmones in colloquium alliebat, quam Goetiam appellarunt. Hanc Mosem & Salomonem non arbitrari ignorasse: sed eo nomine didicisse, ut illius impietatem redarguere possent. Erat altera sacratior magicæ species, à Græcis Theurgia dicta, quæ erat per sacrosancta nomina & preces, angelorum & bonorum spirituum (qui ueri unius Dei Israel operum sunt nuncijs & executores) imploratio. Huius Salomonem & Mosem, ut unius ueri Dei cultores, peritos fuisse, in confesso est. Ideo Plinius Mosem & Lotopeum Iudæos aliā Magices factionem instituisse scribit: nec eum unquam fallaci dæmonum Magicæ adiectum fuisse, Iosephus contra Apollonium & Lysimachum, qui illius impietatis Mosem accusarunt, argutissime probat. Salomonem uerò, diuinum sapientiæ antistitem, tantum à superstitiosa dæmonum Magicæ ab fuisse constat, ut auctore Iosepho, Deus ei præstiterit uirtutem & artem contra dæmones, ad utilitatem hominum, qua eorum morbos mitigaret. Vnde dæmoniorum,

De Salomone & Eleazaro hæc Ioseph. li. 8. antiquit. ca. 2. Crinit. li. 9. c. 5

De duplici Magicæ hec Suidas, & Pfellus ac Iamblicus.

De Cnebisio carduo, quem Aegyptij appellant Cuus, Procl^s de Magicæ & sacrificio. Dioscor. lib. 3. cap. 15.

De Mose hæc Plin. lib. 3. ca. 7. Euseb. de præpar. Euang. li. 8. ca. 2. Ioseph. li. 2. contra Apollonem. in Actis Apost. c. 7.

Ioseph. lib. 8. antiquit. ca. 2.

niorum, qui humana obsidebant, & morbis affligebāt, exorcismi inuentio, Salomoni accepta refertur. Quare qui tam sanctos uiros Goetię insinulat, iste eos iniuria afficit maxima: quę artium nugacissima, falsis promissis mentes hominum adeo inescavit, ut de morborum cura consilium petituri, tamen neglecto medico, nec implorato Dei auxilio, qui Plutonis tartara ac magicam illam annulorum cathenam confregit, ad sagas dæmonumq; cultores confugiunt. à quibus Ieremias propheta iure sciscitari posset: Nunquid resina nō est in Galaad: aut medicus non est ibi? Verum hæc demonū prestigia & ludibria olim aliquid ponderis habuisse, nō inficior: uerum quum Christo ex illibata uirgine nato, omnis illis potestas, de qua nos captiuos in libertatem asseruit, adempta sit, hæc magorum incantamenta esse nugas constat: quas ut Christi blasphemias & decreta pontificum 26. quest. 5. canone, nec mirum, seuerè detestantur. At nos in Deum & medicum, quem creauit altissimus, consili, eius uerbo & medicinę subsidio sanabimur.

Ierem. ca. 8. di-
uus Hieron.
parte 3. tract.
14. epist. 76.

AN DIVINATRICES ASTROLOGIAE
observationis & Mathematicæ Ephemerides me-
dico conducant, Epist. XXXV.

Astronomiæ
præconium.

Deras tu quoque, amice multis nomi-
nibus obseruande, dum in Lipsensi
academia, frequenti discipulorū con-
fessu Procli spherā, & reliqua Cosmo-
graphiæ rudimenta interpretabar: tū
te audisse arbitror, quantis præconijs
Astronomiā diuinitus ab Aegyptijs
reperitam, commendaueram. Hæc enim sanè siderum
cœlestium uarios, sed certa tamē lege, progressus, situs,
motus, & coitus docet: quæ summum summi Dei opif-
icium illustrant, Deūq; tanti operis opificem testantur,
ac cuncta sublunaria lumine & motu suo foecundant, al-
terant,

terant, & conseruant: ex horum obseruatione totius orbis climata, regionum ac urbium situs, locorumq; interualla metimur: anni menses, dierum horas & tempora, cum diuersis horologijs, siderū ortu & occasu mensuramus. Et horum poliꝑ; obseruatione Phoenices freti, primū fragilem truci pelago commiserunt ratem: ac solis lunæq; eclipses ad temporis momentum certē præfagire possumus. quæ quum Christo pro nobis passo in tempestiue incidisset, Deum mundi auctorem pati, Dionysius Areopagita agnouit. Quas solis obscuraciones, sed stato motus cœli tempore factas, nisi Gallus Sulpitius, cum Macedonib. cōflicturus, militibus prædixisset, exercitus eius subito solis defectu perculsus, turpiter fugam arripuisset. Hæc eadem reliquorum etiam siderum ortus & occasus agricolas & medicos docuit: penes quos, temporum anni qualitates ac aeris constitutiones, plurimum variantur: quod scire, & diligenter obseruare, præcipue ad morborum uulgarium prænotionem, medicorum maximè interest. Vnde scitè Hippocrates in libello de Aere & aqua: Oportet, inquit, astrorum exortus & occasus considerare, præcipue canis, arcturi, & pleiadum. morbi enim in his diebus maximè iudicantur: alij sanè perimunt, alij desinunt, aut in aliam speciem statumq; mutantur. Quod & Aetium medicū dedita opera obseruasse, præceptum eius testatur, dum inquit: Vigesima quinta Septembris æquinoctium fit autumnale, quod triduum maxima aeris præcedit in tempestas. quare cauere iubet, ne à 15 die Septembris, usq; ad 24 diem, uenam incidamus, aut pharmacis, aut quouis alio uehementi motu corpus tentemus. Has certè temporum & partium anni mutationes, ad morborū cognitionem & curam, ac de his prognostica, opere precium est medicū obseruare, quas sol & luna ac reliqua sidera, non ob diuersos illos lunę imaginarios angulos, aspectus & configurationes, sed ob signiferi circuli ob-

Verba Horati
lij. l. i. ode 3.

Hippocrates
li. 2. aphor. &
Gale. in tertio
commen. li. 1.
Epidem.

Aetius li. ca. 1.
164.

Cause muta-
tionis tempo-
rum anni.

*Cœlestis calor-
ris substantia.*

*Materia uariat
astrorum effe-
ctus. Gale. li. 2.
de diebus Cri-
ticis.*

*Contra astro-
logos diuina-
tores.*

*Albertus li. 2.
de mineralib.
tract. 3. ca. 3.*

*De his Augu-
stin. li. 2. supra
Genes. & li. 2.
de doctr. Chri-
stiana, & lib. 5.
de ciuitat. Dei
copiose.*

liquiditatem, qua ratione nobis appropinquant, uel a nobis secedunt, & radiorū diuersas in sublunariis rebus & locis refractiones, suo illo cœlesti & uiuifico uniuersalis substantiæ calore producant, qui omnis qualitas contrarietatis expers, elementorum tamen qualitates suo lumine & motu excitat, sœcundat, fouet, & conseruat: ac sub concauo orbis lunæ, pro infinita materiæ subiectæ uarietate, diuersos ac infinitos, & ob id nullam arte comprehensibiles, effectus producit. Nil igitur mirum, nostros astrologos, ne dicam planetarios illos circulatorios, dum ex astris futura prælagire uolunt, toties à scopo ueritatis aberrare. Rectè igitur Ptolemæus in libro qui Alîarba inscribitur, effectus stellarū ait esse uarios & incertos: quoniam incertū est, qua ratione materia subiecta cœlestem fluxum recipiat. Hoc ignorantes, inquit Albertus, multi qui ex astris diuināt, sæpe mentiantur, & abominabilem faciunt suis mendacijs scientiā, quum tamen sit alioqui bona & utilis. Sic & medici, qui ex solo urinae indicio de morbis decernunt, statuūt, & diuināt, suis nugis medicinam defœdant, & exosam reddunt. Ptolemæo succinit Auerrois in Auicennæ Canticis, dum ait: Ars astronomiæ est debilis, & falsum est plurimū quod in ea existit. At hæc de sola astrologia diuinatrice dici putato, cuius assertores plus illi attribuant, quàm præstare ars possit: cuius perfectam cognitionem, ut Magiæ, nec habent, nec unquam assequuntur. Vnde Philostratus: Sed ego, inquit, astronomiæ scientiam, atque ad eò omnem diuinandi artem, humanæ nature metas excedere, puto: & an quispiam uerè ipsam nouerit, nescio. Diuus tamen Augustinus, eos interdum assequi ueritatem, occulta dæmonum afflatione tradit, qua nescientes afficiuntur. Ob id Ptolemæus in primo Centiloquiorum libro, solos numine afflatos particularia prædicere posse affirmat. De hoc genere hominū sunt olim à Chaldeis plus seducti quàm edocti

edocti astrologi, quos Genethliacos uocamus: qui ex planetarū coitu aspectibus ac dignitatib. quas ex cœlesti natiuitatis figura, quam cœli thema appellant, nati uitam, necem, fata, morbos, coniugia, & utranq; fortunam prædicere audent. Vnde Phauorinus refert, id præstigiatorum officiarumq; genus homines eruscatores esse commentos, qui cibum & quæstū ex mendacijs captarent. in quos & Gellius illud Accianum detorquet:

*Nihil credo auguribus, qui aures uerbis diuitant
Alienas, suas ut auro locupletent domus, & loculos.*

Nec adeo nuper hæc fatidica, ne dicam uaniloqua astrologorum heresis fuit oppugnata: sed & olim Porphyrius, teste Iamblico, totius eorum artificij fundamentum his uerbis euertit, & abnegauit, dum ait: Si quis cognosceret figuram natiuitatis, dominumq; figuræ, inueniret quoque demonem suum, & solueretur per ipsum à fato natiuitatis. Sed subdit, illam scire, & hūc inuenire, esse impossibile: & regulas astrologiæ esse incertas & incomprehensibiles, auctore Cheregone. Nam certè, quis in tam præcipiti siderum nocturna & diurna uertigine, quum minima momenta ingentes parturiant mutationes, quæ uix quispiam cogitatione assequi possit, quis inquam exactè natiuitatis thema cōstituere possit, non uideo. Adde, quòd obseruationes astrorum motus organa, rarò sunt ad amussim facta, sed plurimum manca. At his longè insolentiores sunt, qui fastos dierum, aut Mathematicas ephemerides, quas Calendarū tabulas appellant, quotannis edunt: in quibus quo die nouas induere uestes, pecuniam numerare, emere & uendere, peregrè proficisci, pueros ablactare, (uix risum cōtinere possum) quando unguium præsegmina abscindere, adde & caput aut barbam radere, faustum felixq; sit, ex lunæ cum reliquis astris aspectu præscribunt. Sed in his citra damnum ludere & nugari possunt. Nec tantum id refert, quantum hoc, quòd nullo habito temporū

periodi,

Contra astrologos Genethliacos.

*Ephemerides astrologorum
Decreta cau. 26. q. 7. ca. quis existimaret. damnant, ob quas & Paulus Galatas. ca. 4. grauitur inces sit.*

Gel. li. 14. ca. 1. Hic Iamblicus de Mysterijs ex Porphyrio adducit.

periodi, concoctionis morborum & crisis discrimine, quo die pharmacis aut uenarum sectione, cucurbitularum applicatione, corpus euacuare cōpetat, statuere audēt. O flagris dignum facinus, quo innumeros perdunt ægros. Nam esto quis plethoricus, luna leonem subeūte, uel combusta pleuritide corripitur, huic ne uenam incidat astrologi, quia luna subintrat leonem, domum Soli planetarum principii & illustratori dicatam, hoc uentant. At si biduum uel triduum, donec luna solis domum exiuerit, distuleris, ex affluxu humorum apostema ita augmentabitur, ut nec resolui nec maturari possit. Vnde miserum ægrum auxilio destitutum, mori uel peripneumonia, aut phthisi contabescere oportet. Si quis angina uel febre synocha laborauerit, & luna fuerit infortunis obnoxia, differes ne uenæ sectionē, donec luna suis infortunis fuerit exuta: tū certē, nisi morbi principijs obstiteris, ægrum perdes, & nimis serō frustra medicinam parabis. Has lunæ obseruationes, adeo Galenus nihil fecit, ut etiam magnopere laudet medicum, qui quinquagenarius in Cephalalgia nocte sibi uenā incidit. At longē magis desipiunt, dum opportuna exhibēdis pharmacis tempora designant. En Hermes propositione 74. pharmacum purgatorium, quum luna subit signa Zodiaci ruminantia, dare uetat: ut arietem, taurum, capricornum. Ridiculum certē. Veretur enim, quum hæc animalia cibum ruminent, ne pharmacum quoque ad os regeratur, & ex deiectione alui fiat uomitorium. Non minus ridiculum est, quod Prolemæus in Centiloquio ait, pharmaca exhibita dum luna fuerit Ioui coniuncta, hebetari. Si uerō maleficis Saturni uel Martis aspectibus configurabitur, ea periculosa fore asserit: quoniam uita nostra in calido & humido subsistit, quibus qualitatibus Iupiter præest. Quare si luna huic accesserit, tum uires & robur corporis adeo inualescere tradunt, ut uigorē pharmaci superent, adeoque eneruent,

Gale. li. 12. The
rapeutica.

eneruent, ut humores noxios expurgare non possit. At longè rectius sentiunt medici, qui corpora effœtis uiribus languida, pharmaco aut uenæ sectione uacuare dissuadent: quibus tum rectè utimur, quum uires corporis probè constiterint. Norunt certè, uirium naturalium robore & calore operationes medicinæ promoueri. Nec adeò senile Saturni frigus, aut Martis calorem uerentur, ut quum luna his coniuncta fuerit, opportuno auxilio destituant ægros. Nam neque hic adeò inflammat corporis humores, ut non sub eo existente luna, etiam frigidi inualescant morbi: nec ille adeò infrigidat, aut eos cogelat, ut non, in quouis eius ad lunam prospectu, etiam calidi morbi incrudescant. Frustra igitur illius calorem, & huius frigus uerentur astrologi. At, bone Deus, tum sibi maxime sapere uidentur, dum membrum ferire ferro aut phlebotomo uerant: & cauent, si luna signum huic membro dicatum peragrauerit. Aiunt enim, quum luna corpus maxime humectet, tum membrum id humoribus præcipuè redundare: quo nomine, euacuatione tum potius egeret. At huic Ptolemæi & Almanforis dogmati, Messahalæ doctrina ex diametro repugnat: qui curam morborum auspicari iubet, quum luna signa loco affecto appropriata subintrauerit. Ergo si quis phrenitide aut angina correptus fuerit, quamuis luna arietem, taurum uel geminos pererrat, Messahala, & quiuis peritus medicus, curam à uenæ humeralis sectione inchoabit: quod tamen Almanfor, Ptolemæus, & omnes alij astrologi prohibent. At illorum successores astrologi, & medici planetarij, hoc tenaci contradictionis uisco impliciti, Dædaleas suæ uanitatis pennas non aliter extricare possunt, quam quòd ea præcepta in morbis, quorum cura ad tempus differri possit, sint obseruanda: ubi uerò morbus non fert inducias, ea nihil esse

curanda. Ergo isti siderum aspectus in morbis acutis nihil ponderis habebunt: id quod tamen in uestris mathematicis ephemeridibus uulgus non admonetis, aut fateri erubescitis. At prudenter Galliarum, Angliæ, Hispanorum & Italiæ astrologi ab hac infamia sibi cauent, qui nullas huiusmodi præfagiorum, aspectuum, & ne dicam mendaciorum tabulas, in uulgus edunt: quas populo & agris esse perniciosas, hoc proprio eorum præcepto eos facile conuincam. Tradunt, si quis pharmacum sumpserit, aut uenam inciderit, dum luna natalitia signa sextæ aut octauæ domus obsederit: hunc mortem ægrè euasurum. Quum igitur cui libet homini propria sint sui natalis signa, necessariò infertur, quosdam dies ad medicinæ usum alijs esse salubres, alijs uerò hominibus lethiferos. Quæ igitur est illa uestra dementia, qua dies phlebotomiæ & pharmacorum, tanquam æquè omnibus profuturas, in uestris ephemeridibus ita indiscriminatim assignatis? At obijcies mihi Galenum, qui tempora partus, ac dies & motus criticos, lunæ acceptos refert, pro ratione sedecim angulorum, quos luna quouis mense peragrat: & Marsilium Ficinum, qui integro libro de uita cœlitus conseruanda conscripto, hanc astrologorum curandi morbos methodum docuit, & approbauit. Hæc Marsilium Ficinum scripsisse, etiam si reuiuisceret, inficiari non posset: qui agnita ueritate, tandem palinodia Angelo Politiano & Pico Mirandulano canens, in genuè fatetur, has astrologorū obseruationes, ut quomodolibet ad uitæ conseruationē profuturas, se cogessisse, non ut eas probaret, sed potius cum Plotino grauissimum Platonis interprete derideret. ac ambobus congratulatur, quòd astrologica uanitatū & superstitionum portenta tam argute quàm sanctè confutauerint: & quòd contra astrologos, qui Ioui eripere cœlum frustra

Gale. li. 2. & 3.
de diebus criticis.

Hæc Marsil. Ficini. lib. 12. Epistolæ Solarum.

stra more gigantum molirentur, hic ut Palladis alumnus, ille uero ut alter Hercules, egregie decertauerint.

Quantum uero ad Galeni Mathematicam de diebus criticis rationem attinet, nos medici unà cum philosophis concordii suffragio quoque fatemur, partus, animalium foetus, arborum fructus, pro ratione lunaris motus & luminis augmento coalescere, maturari, & eniti: ac dies morborum criticos, siue praeliatorios dicere maus, promoueri, nisi materiae illius actioni subiectae indispositio obstiterit, quae hos lunae solis & astrorum omnium actiones euariat: quod & Galenus lib. de diebus criticis secundo his uerbis fatetur, *ὡς τῆς ἀπολύτου τῆς γῆμα ἐσὶν ἢ φύσις, καὶ περὶ ἀνὴρα τῆς ὕλης ἀνάλογιας τισὶν ὠρισμῶνας, καὶ πόδιόλοις τεταγμένους, αἱ λυσίσεις αὐτῆς γίνονται, τὰ δὲ ἀλόγως παρεμπιπτόντα ποτε, καὶ συγχέονται πλὴν τάξιν, ἐπεὶ δὲ ἀνὴρ μὴ κρατῆ τῆς ὕλης, ἀλλὰ ἐμποδίζονται: tum citra omnem ordinem, astrorum natura, non euita materia, effectus producit. Constat igitur, has dierum indiciariorum, prouocatoriorum, & criticorum obseruationes, & effectus, magis ex causae morbi materialis, praecipue febrilis & acuti dispositione, concoctione, stas morbi temporibus, & symptomatibus dinosci, & dependere, quam ex astris: ut recte Hippocrates in Aphorismis, Prognosticis & Epidemijs passim docet. qui quare diebus imparibus coincidat crisis, lib. 4. de Morbis, scite causam reddit, dum inquit: Diebus paribus corpus de uentriculo & uasis humores attrahit, quos diebus imparibus propellit, & protrudit, cuius certum hoc est signum. Quicumque enim febre continua correpti, pharmaco in diebus paribus usi sunt, hi nunquam nimium sunt purgati: qui uero diebus imparibus forte medicamentum sumpserunt, hi crebro nimium purgati interierunt. humor enim (inquit) aegroti magis diebus imparibus turba-*

De materia sub
lunarium eade
tradit Auicen.
li. 4. fen. 2. tra-
cta. 2. cap. 1.
Gale. in princ.
2. libri de die-
bus criticis.
De natura si-
derum haec Ga-
lenus loquitur.

Diuina Hippo-
cra. ex lib. 4. de
morbis uerba.

tur, nimirum corpore humorem ad uentriculum transmittente. Hinc quoque uidemus, tertiana febre correptos, ut plurimum in principio uel augmento paroxyfmi, morbi humorem, qui ad stomachum regurgitauit, euomere. At nostri astrologi, nulla habita diei morborum paris uel imparis ratione, dies purgationum & phlebotomiæ præscribunt. Quas tamen dierum obseruationes, in uictus ratione & tempore constituendo: Asclepiades iurè, ut uanum, repudiãuit: neque in ullo die, quia par uel impar esset, maius uel minus periculum subesse dixit. Proinde rectè Cor. Celsus, ipsas morborum accessiones intueri, ex hisq; quando cibus dandus sit coniectare iubet. Sed quando uena incidenda, aut æger purgandus, rectius causa & morbi concoctio, uires corporis, ac accessionum tempora, quàm astra indicabunt. Et ne sub hoc ardenti caniculæ æstu astrologis stomachum uel bilem moueam, ne ue mihi succensere possint, uerbis doctissimi philosophi & astronomi, Augustini Niphi Sueffani, hanc epistolam concludam. Currant, inquit, huc in nostrum libellum Mathematici nostrorum temporum, qui uanitatibus Arabum, maxime Albumafaris innixi, multa, uti circulatores, aut fabulatores, in eorum annis emissionibus scribunt: & hoc, quia Ptolemæi præcepta negligunt, quem non minoris facimus Aristotele: hunc Physicorum deum, illum Mathematicorum monarcham, edam (inquit) nunc nunc. O utinam morte non præreptus fuisset. ubi uanitates horum lege re poteris. Interim tamen hæc mea & Augustini Niphi scripta & dicta, ut à Cynicis maleuolorum oblatrationibus defendas, oro,

Cor. Celsus li.
4. ca. 4.

Hæc Augustinus Niphus li.
4. de Diebus
criticis.

Vam perniciosā sint astrologorū no-
 stri temporis ephemerides, ex intem-
 pestiua Petri Lembergij, adolescentis
 ad p̄clarā literarū frugē nati, mor-
 te facile conijcere potes. qui quum nō
 ferendo pleuritidis dolore ad spatu-
 las usq; conflictaretur, & medicus se-
 care uenam praecepisset, aduenit subitō malē feriatu-
 s monachus apostata, qui medicinā imposturis questum
 parabat: in quum in ephemeride nescio cuius nam astro-
 logi hunc diem nullo auspiciato phlebotomiē signo cru-
 cis signatam uideret, exclamauit subitō: Medicum lon-
 gē aberrasse, & hunc diem esse sectioni uenae infestam:
 quam triduum differre, donec luna subiret pisces, dissua-
 sit. At miser adolescens, altero die ad uesperam, uitam
 cum morte commutauit. At bone Deus, quantum p̄-
 staret, ut principes & urbium rectores, has astrologorū
 ephemerides in uniuersum abdicarent, & more ueterū
 tantum dierum fastos instituerent, quorum pontifex &
 rex sacrorum, quibus diebus pro mensium ratione sacra-
 deorum mysteria celebrari deberent, & ius dici populo,
 indicabat. Nam primum mensem, & dies impares, dijs
 caelestibus consecrabant: alterum uerō mensem & dies
 pares dijs inferis, in quibus lustrabant fontes, & mor-
 tuis parentabant, quos dies inauspicatos, Graeci ἀποφα-
 στας, Romani uerō nefastos appellabant: quales erant
 dies mensium postridie Calendas, Nonas, & Idus, in q-
 bus Do dico & addico, haec tria uerba dicere, Praetori
 religio & nefas erat. At alios tres mensium dies prima-
 rios, Calendarum nonas & iduum, dijs superis consecra-
 runt: quos fastos quoq; appellabant, in quibus sacris o-
 perari, & ius dicere fas erat. Hos Numa Pompilius ex
 Hetruscorum magia Romanos pontifices concipere &

De his diebus
 Macrob. lib. 1.
 Satur. cap. 19.
 Suidas & He-
 sychius. Oui.
 lib. 1. Fast. Gel.
 lib. 4. cap. 9.

statuere docuit. quos, ne sacra uilescerent, populo nō diuulgabant: sed horum obseruationē pontifex minor, sacrificiorum regulus, plebi in capitolium calatae, id est conuocatae, iuxta Calabram Romulī casam indicebat.

De Cn. Flauio
hæc Cic. in o-
rat. pro Murc.
Pli. lib. 33. ca. 1.
Liu. lib. 9. de-
cad. 1.

Sed tandem Cn. Flauius, libertino patre natus, nempe qui cornicum oculos confixerit, ut a populo Aedilis curulis designaretur, ius ciuile repositum in penetralibus pontificum, euulgauit, fastosq; circa forum in albo proposuit, & populo sagaci quidē ingenio promulgauit: ut quando lege agileret, populus sciret, quos dies antea a pontificibus tanq̄ a Chaldaeis petere oportebat. At

Vide Auicennā
in Canticis
propof. 103. &
seq.

postea his ex annalibus pontificum inuulgatis, & in ephemerides relatis, astrorum periti, siderum ortus atq; occasus, penes quos partium & temporum anni tempestates, & aeris nos ambientis constitutiones mutarētur, quas medicum, nauas, & agricolas scire operæ precium est, ascribebant. unde Columella: Nec me fallit, inquit, Hipparchi ratio, quæ docet, solstitia & æquinoctia non octauis, sed primis signorum cancri, capricorni & arietis ac libræ partibus confici: uerū in hac ruris disciplina, sequor nunc Eudoxi & Metonis traditionem, antiquorūq; fastos astrologorū, qui sunt aptati publicis sacrificijs. Huiusmodi duodecim Romanorum mensium fastos, in antiquis monumentis Romæ repertos, ipse domi habeo: unā cum Cl. Ptolemei de inerrantium stellarum ephemeridibus & significationib. quas Nicolaus Leonicensis, olim meus præceptor, latinitate donauit. Huiusmodi sanē Ephemerides, quæ siderum ortus & occasus ac tempestates, diesq; mysteriorū fastos & nefastos indicarent, nobis satis forent: quas nugigerulum astrologorum uulgas suis ex imaginarijs lunæ & planetarum aliorumq; aspectibus, infortunijs, exaltationibus atque triplicationibus, dierum electionib. defœdauit: qui, ut imperitus Scitotomus ex uno calopodio omnibus sotularia conficit: sic illi astrologi ex e-

Columella li.
10. cap. 14. hæc
scribit.

adem

ad eam anni constellatione hominibus, etiam sub diuersissimo cœli themate natis, qua die secare uenam, corpus pharmaco purgare, cucurbitulis aut hîrudinib. sanguinem emungere, pueros ablactare, mercari, peregrè proficisci, nouas induere uestes, caput & barbam radere, resicare ungues faustum sit, indiscriminatim omnibus præscribunt. Taceo, q̄ bella, principum mortes, annonæ caritatem, perfricta fronte prædicere non erubescunt. Quorum nugis urbium moderatores confisi, nec eorū prudentia & ratione habenas reipublicæ moderari, nec medici ægros rectè curare possunt. At id Reipublicæ parum interesse censes? Nequaquam. Digniores certè essent, in quos omnes anus scommata iacerent, quàm Thales fuerit Milesius, qui primus solis eclipsim prædixit, stellas ursæ minoris nautis monstrauit. hic enim egressus domum, ut astra cõtemplaretur, inq̄ subiectam decidens scrobem, irrisus ab anu fertur: q̄ ea quæ in cœlis essent, scrutari uellet, quum quæ pedibus essent subiecta, non uideret. Si hæc anus nostri seculi astrologorum deliramenta uidisset, quid eam dicturam arbitraris? an non exclamaret: O uanitas uanitatum, & super omnia astrologorum uanitas.

DE CRISIS ETYMOLOGIA.

Epistola XXXVII.

Nuper in symposio Andreas noster Dipnosophista, ut elegãter, ita quoque acute, Nihil esse ignorantia doctius & audacius, natura uerò nihil indoctius & iniustius esse asseuerabat. Nam quanto quis imperitior, tãto eũ plus in reb. arduis sibi cõfidere & arrogare audere: naturam uerò nullo præceptore doctã, in totius uniuersi & humani corporis fabrica ad Polycteti ferè (ut aiunt) regulã, cuncta a deo peritè & iuste dispensasse, ut eius opificio nihil rectius & doctius excogitari

De Thalete
hec Diogenes
Laer lib. 1. Eu-
feb. de Præp. 4.
euang. lib. 12.
cap. 20.

Ignorantia nihil doctius, & natura indocta.

De naturæ inficitia Gale. de doct. Plat. & Hippoc. & de Vtilit. partium copiose.

cogitari possit: & tandem medicos non temerè, subitè illam naturæ cum morbo pugnam & mutationem, crissim quoq; id est iudiciū appellasse. Tum ego subridens: Fateor, inquam, mi Andrea, summam diuinæ naturæ sapientiam, iustitiam & æquitatem, in mundi totius, & præcipuè humani foetus opificio elucescere: sed duram, ne dicam ineptam, esse iudicij ad naturæ cū morbo pugnam, analogiam: quum crisis non sit iudiciū morbi, sed præceps & subita morbi, præcipuè febrilis uel acuti, in statu eius ad salutem uel perniciem permutatio,

Crisis descriptio, & quæ sit uera in morbis digestio.

Gal. li. 2 Aph. 13. & li. 4. Aph. 22. & lib. 1. Epidem.

& humoris peccantis excretio. Fit autem, inquit Galenus, præcipuè in statu & diebus decretorijs, dum prius in diebus indiciarijs aut prouocatorijs seuiora morbi accidentia inruduerint: natura tamen prius per cōcoctionem separante à bonis mala, & ad excretionem præparante. Siquidē, ait, oportet concoctionem præire, subsequi uerò discretionem, & postea euacuationem, ut salubris fiat crisis. cruda quidem & indigesta humorum mole, aliquid arte uel natura rectè euacuari & excerni, est impossibile. Proinde Hippocrates, Archigenes, atq; alij his antiquiores medici, hanc naturæ cū morbo pugnam, & humorum sequestrationem & excretionem, utrunq; uno uerbo rectè κρίσις appellarūt, ἀπὸ κρίνειν, quod auctore Hesychio & Suida, numerare, sequestrare, & ueluti per cribrum aliquid excernere, & pugnare quoq; significat. Vnde Homerus κρίνειας ἀφῆι, id est prælio decernere inquit. Et Hippocrates libro quarto de Artic. ubi de tempore quo in sphacelo fit ossis corrupti sequestratio, inquit, οὐκ ὄστιν γὰρ ὄνομα ἀριθμοῦ τῶν χρόνων διαδῆ, γὰρ ὁ κόσμος ἐκαστὸν τούτων κρίνεται. id est, quo dierum numero ossis putrida excernantur. Et mox subdit: αὐτὰ γὰρ ἐδύρα κρίνει μόνον. Et quamuis κρίνειν iudicare quoq; significet, nulla tamen iudicij cum naturæ & morbi decertatione analogia, nisi dura & insolens, excogitari potest. Nam si lis inter naturam & morbum contestari deberet, quæ obsecro

Morborū crisis cum iudicij analogia non quadrat.

obsecro iudicem statues: non quidem medicum, quū ipse sit naturæ minister, & eo nomine suspectus: nec ipse, sed natura morbum curet & corrigat. Naturam ne iudicem constitues: at eandem esse actricem, quæ morbum reum agat, & iudicē, ius nō fert. Ob id Galenus libro de Crisi tertio, *crisim* ait non primū à medico aliquo iudicium dici cœptum, sed ab homine aliquo uulgari & idiota inoleuisse, qui quum ægrum sæuissimis accidentibus crisis affligi uideret, & excruciaci ueluti supplicio, territus, de ægro iudicium fieri proclamauerit. quare cū iudicium non sit genuina & primaria crisis morborum etymologia: miror uenerādum spectatæ eruditionis senem Nicolaum Leonicum, ac reliquos ut eruditos medicorum Græciæ interpretes, ita de re medica optimè meritos, potius pro crisi nomen iudicij, quàm morborum resolutionis, excretionis, aut cum natura pugne nomen affectasse: quum Hippocrates dicat in medicorum præceptis, *νόσον ἀταραξίην μὴν ὁ σωμαίνει, κρίσις δὲ ἀπόλοις νόσου.* id est, Morbi tranquillitas, siue imperturbatio, eius lōgitudinem significat: pugna uerò, est morbi resolutio. At illis iure hoc condonamus: quando quidem Galenus in Prognosticis, hanc iudicij cum morborum & naturæ pugna comparisonem, non penitus repudiasse uidetur, dum ait: Crisis, morborum iudicatio, de foro translaticia appellatione, dicta est, significās precipitem in morbo mutationem. At quum de rerum natura & substantia constat, non magni refert, quibus nominibus medicus utatur. Non enim sanè uerborum facundia, ut Celsus ait, sed ars medici, ægrum curat. Quamobrem, mi Andrea, an hanc morborum crisim, rectius naturæ cum morbo pugnam, an sequestrati excretionem nominare uelis, penes te sit arbitrium. Vale.

Vocabuli crisis in medicinis pro iudicio origo.

Contra Leonicum Ferrarium.

Hippo. in fine libri præcepto rü. & li. 1. ac 2. Aphor.

Gal. lib. 3. Prognosticorum.

Verba ægrorum nō curant.

Lurima sanè, mi Petre, admiratione digna quotidie in morbis & animalium generatione, quorum causas uix ratione ulla assequi possumus, praestigijs simillima, uel daemorum astu etiam, non rarò naturæ uiribus accidere uidemus: adeò etiam natu-

ra Synesio & Plotino plerunq; uidetur esse maga. Nā ludit, & crebrò, in humanis diuina sapientia reb. Latet enim in toto sensibili & aethereo mundi corpore, spiritus, & cœlestis ille siderum calor uiuificus, omnes alias elementorū qualitates simplici eminētia uirtualiter cōtinens: & in spiritu uiget anima, in anima uerò effulget mens & intelligētia, quæ admirādos cū in morbis tū in animalū foetura parturiūt effectus, etiā sine semine.

Admiranda nature opera ex ocymo, boue, & salua.

Sic ex ocymo herba, scorpio, ex boue mortua nascūtur, apes, & ex salua sub fimo putrefacta, dū sol & luna secundā leonīs faciem occupant, Persarū Magi auē merulae similē procreabāt: cuius adusti cinere, lampadi in-

De his varijs apostematum cōtentis, Gal. lib. 2. ad Glau. & lib. 14. Met. Celsus lib. 7. cap. 6.

Dæmonum in morbis praestigijs.

Mulier Bononiae meliceride laborans.

perso, domus serpentib. referta uidebatur. Nihil igitur mirū, & steatomatū, & atheromatū, aliorūq; apostematū concuuita tib. carne exesa, de uiscosis & putridis humoribus ac fibris calore putredinali siccatis, res lapidib. tophis, harenis, urceolorū testis, lignis, carbonibus, capillis, & amurcæ similes nasci, quæ uulgus incantationi & praestigijs dæmonū accepta refert: cum simillima astu dæmonū in corporib. agrorum, præcipuè maligno obsessis spiritu, plerunq; accidere, etiam nostra ætate uiderimus. Bononiae dū rei medicæ operam nauarem, mulier quædam circa pudenda ulcere fauoso, meliceride laborabat: & quum spem consolidationis maximè læto chirurgo ostentaret, tū repente nouus humor meli simillimus ubertim erumpēbat: donec dæmone, quo oblide-

oblidabatur, diuinis exorcismi deprecationibus expulso, tum eadem nocte, nullo relicto cicatricis uestigio, ulcus sua sponte consolidabatur. At Florentiæ mulier quoque spiritu obsessa maligno, dum intolerabilibus uentriculi torminibus diuelleretur, nec medici ullam opem ferre possent, en repente oblongos & recuruos clauos æneasq; acus, unâ cum cera & capillis conglomeratas, euomuit: & postremò ingens carneum ientaculi frustû, quale nec gigantis fauces deglutirent, eructauit. Nô minus certè illud horrendum dictû, uisûq; est, quod in Theiern, Juliacensis ducatus oppido, crebrò accidit: ubi ægroti in tēplo ante diuæ Annæ altare & uenerandû caput eius supplices prostrati, frustra & fragmēta uitrorum, urceolorû, & olsiû de piscib. quæ humana gula & stomachus deglutire non posset, ac loculos quosdâ cum nûmis euomuerû. Sed illud quod à Christo ex Dei-para uirgine nato anno 1539 in quodam Eistertensis Episcopatus ditionis pago, Fugenstal, accidit, omnē superaret fidē, nisi oculati spectatæ fidei testes adhuc superessent: in quo pago Vhricus Neufesser agricola, cû crudelibus dolorû tormentis, in altero hypochondriorum latere cōficeretur, subitò clauû ferreum sub illâsa cute manu apprehendit, quem chirurgus illic balneator nouacula exciderat. nec tamen dolores cessarunt, sed indies magis incrudescabant. Quare quum nec aliud doloris fore remediû miser quàm mortem suspicaretur, arrepto cultello sibi guttur abscidit. Itaque dum tertio die mortuus ad sepulchrum efferretur, aderant tum Eucharicus Rosenbader ex Vucissenburg Noricorum oppido, ac Iohannes ab Ettenstet balneator, qui astante magna hominum frequentia demortui agricolæ uentriculû inciderunt: in quo lignû teres & oblongum, quatuor ex chalybe cultros, partim acutos, partim instar ferræ dentatos, ac duo ferramēta aspera reperta fuerû, quorû singula spithamî lōgitudinē excedebāt. aderat &

De muliere
Florētina hæc
Beniueni, de
admirandis
morborû cau-
sis.

Duron
Miracula in
oppido Thei-
ern.

Cultelli, ferra-
mēta, clauî, ca-
pilli in stoma-
cho rustici re-
perta.

De Salomone
& Eleazaro
hæc Iosephus
lib.8. Antiqui.

capillorum instar globi inuolucrum. Sed quid potissimum hic admiraberis? an, quomodo tot & tanta ferra-
menta in uentriculi cavitare contineri potuerint: an,
qua arte sint ingesta? Certè non alia, quam dæmonis as-
stu & dolo: à quo Christus, qui in eum confidunt, tueri
potest: qui Salomonem diuinis carminibus hos curare
morbos, & fugare dæmones docuit. id quod & Eleaza-
rus, Iudaicæ factionis sacerdos, uidente Vespasiano, &
eius filijs ac tribunis, palam fecisse in exercitu traditur.
Vale.

AN IN VNIVERSALI FEBRIVM PRIN-
cipio competat euacuatio. Epist. XXXIX.

De Syrneshmo
Galen. in lib. 2.
Hippoc. de Ar-
ticulis.

Hip. li. i. Apho.

Hæc eadè Gal.
li. 8. & 9. Meth.

Aetabar ex animo, Nicolae mi cõpa-
ter, dũ intellexerã te ex Florẽtina Etru-
scorũ academiã, ad celebre Sicutorũ
gymnasiũ Tubingã, incolumẽ rediisse:
quorũ medicos salte aliquos auidio
euacuationes lenitiuas, quas ueteres
syrneshmos, uel apozemata, iuniores
minoratiuas appellarũt, in principio febrĩũ uniuersali
materia morbi indigesta, cõcordi suffragio abdicasse, &
Galenĩ testimonio penitus cõdẽnasse: nẽpe q̃ harũ fre-
quẽtia egrĩ tabescerent, & frustra ideo maceraret̃, cũ in
morbi principio nulla per concoctionẽ sit humoris no-
xi facta sequestratio, medicus frustra illius excretionẽ
pharmacis moliri: cum Hippocrates cõcocta, nõ cruda,
medicari oportere edixerit, nisi turgeãt. Sed longẽ p̃sta-
re, in principio alterãtib. incisiuũ & apitiuũ, q̃ pharma-
cis purgatorijs uti. & ob id Hippocratẽ, præcipuẽ in fe-
brĩb. fortib. medicamenta alui defectoria uetuisse aiũt.
Sed horũ dogma à uera curãdi febres Galeni methodo
lõgẽ discrepare, paucis docebo: & qd eos in hoc à bigui-
tatis p̃cipitiũ cõpulerit, breuiter manifestabo. Nostĩ sa-
nẽ, ea corpora febrĩb. maxime esse obnoxia, quæ prauĩ,
uiscosi, crudi, aut putridi humoris redundãtia onerant,
hæc

hæc enim in uisceribus uenarum & meatuum obstru-
 ctiones, obstructio uerò putredinem, hæc autem febres
 ut genuinam sobolem parit. Si igitur obstructionibus
 detergendis, nondū euacuata constipationis causa incu-
 bueris, periculum erit, ne cōmota humorum redundan-
 tia, meatus magis infarcias, & impingas. Si uerò alte-
 rantibus frigidiferis calorem febrilem extinguere uo-
 les, periculum ingens erit, ne humoris putridi copia in-
 grossata, intra uiscera detineat, maioresq; obstructiōes
 aut abscessus pariat. In hanc, inquit Galenus, consilij
 ambigui inopiam deueniunt medici Erasistrati, qui nō
 statim à principio corpora uacuarunt. Et ne arbitreris
 Galenum hæc contra Erasistratum tantum de euacua-
 tione, quæ per uenæ sectionem fit, statuisse, & eam quæ
 pharmacis fit dissualisse: en utramque euacuationem in
 principio morborum competere, testimonio Hippocra-
 tis probat, qui in Aphorismis: Dum morbi inchoant,
 inquit, si quid mouendum uideat, moue: cum uerò con-
 sistunt, ac uigent, melius est quietem habere. In expo-
 sitione huius Aphorismi, inquit: Circa initia morborū
 curabilium maiora oportet afferre remedia: qualia sunt,
 uenæ sectio, nonnunquā uerò & purgatio, quæ in mor-
 bi statu non competunt, in quo concoctiones maximè
 fiunt. Ut igitur hæc citius eueniant, melius est circa prin-
 cipia euacuare: quo minore iam facta materia, facilius
 natura eam possit concoquere. Nam ut ignis sub nimia
 congesta lignorum strue: sic calor naturalis, digestionis
 opifex, sub nimia humorum copia suffocabitur. quam si
 in principio pharmaco aut phlebotomia diminueris, tū
 natura reliquum facilius cōcoquet, & concoctum in fu-
 liginosas digeret exhalationes, per sudorem, urinam, se-
 cessum: & emunctoriorum abscessus *leues*, id est excer-
 net. At Hippocrates medicamenta purgatoria tantū
 in febribus continuis & uehementioribus, ut synochis,
 uetuit: in quarum principio & nos uenæ sectionē phar-

Galenus lib. 9.
Methodi.

Hippocr. lib. 2.
Aphor. 29.

Hippoc. lib. de
Medicament.
purgat.

Hippoc. lib. 2.
regim. acut.

macis longè præferimus: quæ tamè per clysterem, quoties opus fuerit, iniici non dissuadet. & in cura pleuritidis, si dolor uel grauitas ad iugulum usq; uel brachium, uel mammillam extenditur, aut partes quæ supra septum transuersum sunt, infestat, internam cubiti uenam secare iubet. At si partes infra septum transuersum dolor affecerit, & ad iugulum non ascendit, tum uel nigro ueratro, aut peplio, aluum ducere admonet. Nemo igitur inficiabit, pharmaca redundantis & noxij humoris deiectione, in principio februm uniuersali magnopere conferre: quib. nisi putridi humoris copiam ademeris, tum non modò tantam crudi humoris copiam calor naturalis concoquere nõ poterit, sed præcipuè in statu & morbi declinatione, resoluta per calorem febrilem & sudorem subtiliori humorum substantia, fœculentior pars derelicta, fungosam & raram epatis ac lienis substantiam ita infarciet, & obstruet, ut tandem utroq; uiscere uel altero scyrrhis obfesso & indurato, hydrops, aut crurum œdema, febrem excipiat. Quod tum maximè accidet, si alterantibus frigidis citra euacuationem lenitiuam aut euacuationem usus fueris, quæ materiam plus ingrossant & resoluunt. Quare, ne in febribus interpolatis nimis diu frigida potuataris, diligenter caueo.

Epar & splen
scyrrhis obno-
xium.

Galenus lib. 13.
Methodi.

Deutsch der
fiber kuche.

Gal. in expos.
Aphor. 32. libri
quarti.

DE SANGVINIS SPVTO, VOMITV,
& ex mortuis profluuiio. Epist. XL.

Abellarius tuus, mi Lembergij, nudiustertius lugubres de obitu fratris tui nœnias mihi obtulit: quibus, quum per noctem tussiret, & spumofum ac rubicundum de pulmone eructasset sanguinem, eum ante lucano tempore animam subito efflasse, lamentaris: & admiraris, quando plerosq; alios uideris cruenta tussicula diu infestatos, priusquam morentur, phthisi contabuisse. At mi conterranee, hominibus

nibus id obœsis, uasorum pulmonis repletione oneratis accidere nil mirū: quippe erosione, falso catarrhi defluxu, tussī, uomitu, aut casu præcipiti, uel ictu, rupta sub pectore uena, aut arteria, ob continuum pulmonis motum, sanguinem ita repente & confertim in pulmonis concavitatē defluere, ut æger suffocet, non rarò contigit. Quare & ego uicissim tibi Georgiū Wirth, spectatū rei medicæ doctorē, consobrinū meū, ante aliquot annos Gerlicij eodē morbo obijisse, cogitandū ppono. At sanguinis ex uentriculo uomitū, cum nulla uenarū oscula in eum aperte pateant, crebrò iuuenibus & senibus esse, & crebrò quoq; fuisse salutarē, quispiā potius admiraret. Hippocrates quidē uirgines nobiles, retētis menstruis, nō rarò sanguinē affatim euomere, & à morbis uteri liberari, his uerbis testat: Mulieri sanguinē uomētī, erumpentib. menstruis, solutio. Vnde mulier Florentina, cū intolerabili capitis dolore ex retentiōe mensum affligeret, his uomitu eiectis conualuit: & ne morbus iterū in crudesceret, saphenę sectione sibi cauit. Huius euentus hæc est certa ratio: per quas uenas & meatus epar chylum fugit & attrahit, per easdē sponte, aut uirtute pharmaci, humores ad uentriculū quoq; regurgitant, quando uerò sanguis in matricis locellos effluxurus, descendit, & uenarū oscula obstructa fuerint, tū sanguis ibi collectus, per uenas matricis ad epar, cor, & uena chylis ramos regurgitat, & in uentriculū per uenas quæ eius orificiū & fundū ambiunt, destillat, & uomitu expurgat. Ob id Hippocr. in Prænotionib. ait: Qui sanguinē spuunt, dextrū dolentes hypocondriū, de epate spuunt, & sterilib. ad conceptionē prodest. Atq; in Aphorismis: Quicūq; ait, sanguinē euomūt sine febre, salutare: cū febre uerò, malū. curare uerò eos refrigerantibus & stipticis oportet. At hoc in succiplenis iuuenibus & stripticis oportet. At hoc in succiplenis iuuenibus & stripticis oportet. At hoc in succiplenis iuuenibus utriusq; sexus corporibus, in qb. ob uenarū obstructiones hæmorrhoidarū aut mensiū effluxus coercetur, aut

Hippocr. lib. 5.
Aphorif. 32. &
cōtra Iulianū.

De muliere
Florētina hæc
Beneuenius de
morb. causis.

Testis est Gal.
libro 3. de uirt.
naturalib.

Hippoc. in lib.
de morb. uirg.
& Gal. lib. 4. de
caus. sympt. ra
tio. ac Aui. fen.
21. tertij, tract.
3. cap. 1.

Hippoc. lib. 7.
Aphor. 37.

mutilis

De mutilis hec
Gal. lib. 3. de ui
rib. naturalib.
& lib. 4. de art.
Galen. lib. 5. de
locis aff. cap. 4.

Vomitus san-
guinis senibus
salutaris ali-
quando.

Abbatissa in
Seligepfort, &
Bernhardus
bombardarum
magister.

Quare occiso-
rum corpora
presente homi-
cida cruentet.

Lucret. libr. 4.

mutilis accideret, nihil mirum: in quibus natura cæteris
occlusis meatibus, sese à copia aggregati sanguinis per
nares, secessum, & uomitum crebro exonerat. Nam Ga-
leni testimonio constat, uasis gulæ aut ob solam sangui-
nis plenitudinem, uel casu ex alto disruptis, aut præce-
dente ulcere, uitio humorum erosio, sanguinem per os,
æquè ac in alijs uenis omnibus, ubertim effluere. At in
his dolor sedem affectam indicat: aperto autem alicuius
uasis osculo sponte, tum sine dolore profluit. Sed
quòd idem accidat in corporibus senum utriusq; sexus,
profectò admiratione non caret. Nam in monasterio
Noricorum, prope oppidum Nouumforum, cui nomē
Seligepfort, quum Abbatissa, quæ 58 annum excesserat,
tussiret, & circa hypocōdria quotannis dolore citra
febrem corripere, spontaneo copiosi sanguinis uomitu à
morbo liberabatur. Cuius quoq; Heydelbergēsis, pyrobolorum
magister, ferè septuagenarius, quum magnis circa præcordia
torminibus diuelleret, en repente noctu sanguinis plus q̄
libram euomuit, & conualuit. Nisi causam sanguinis in
corporibus senum redundantis, in crapulam & ocium referre
licebit, cuius copiam cum natura uiribus effceta in alimoniam
corporis, cuius augmentum naturaliter desijt, transmutare nō
possit, necesse est, ut eam uomitu, aut quauis alia ratiōe
expellat. Sed quam obsecro afferes causam, cur occisorū
corpora presente sicario cruentent, quum mors sit calor
is naturalis extinctio, cuius frigore sanguis congelatur
& torpet? an aliquas sensilis animæ, cupiditatis scilicet
& uindictæ, uires, etiã post mortē adhuc in sanguine,
donec putrescat, subsistere, cum philosophis quibusdam
affirmabimus: quod certè Lucretius, poeta & philosophus
Epicureus, his carminibus utrumq; fateri uideatur, dum ita
cecinit: — libido
Incitat, irritans loca turgida semine multo,
Idq; petit corpus mens, unde est saucia, amore.

Namq;

Namq; homines plerunq; cadunt in uulnus, & illan

Emicat in partem sanguis, unde icimur icu:

Et si cominus est, hostem ruber occupat humor.

Ac si diceret: perinde ac salax mentis libido affectat

semen effundere in amicam, cuius amore irritata & sau

ciata fuit mens: sic quoque caro uulnerata, rubro sangui

ne aspergere hostem praesentem desiderat. Sed quam

mibi reddes rationem, de haemorrhagia uxoris nobilis

uiri Bertholdi à Flerscheym, de nobili Helmsfetterorū

stemmate natae cui grauius aegrotanti, quum in sca

pulis cutem, adhibitis cucurbitulis, inciderēt scalpello,

nemo sanguinis fluxum ulla arte uel carmine sistere po

tuit. altero die mortua, etiam cruentauit, donec ad se

pulchrum efferretur. An chirurgus ea fuerit usus arte,

quā quidam balneator in Monacho, ducum Bauariae

metropoli, nosse fertur: qui cucurbitulis tantum sangui

nis, quantum uoles, uel ad syncopim usque elicit: at il

lius haemorrhagiā, quando libuerit, sistere potest. Hūc

uerò aiunt suum scarificationis scalprum, puluere quo

dam quibusdā speciebus salis mixto, expolire, qui san

guinem concrecere non sinit. nam & ideo in cancrenae

scarificatione, incisiones aqua salsa calente, ne sanguis

ingrossetur, irigamus: quem si spongia recenti marina,

aqua salis aut maris humectata, absterferis & fomenta

ueris, etiam liquidior fluet. At tu, mi Lembergī, quae

uera sit istorum haemorrhagiāe ratio, ut ingenium tuum

exerceas, meditare: malo enim sanè officio cotis fungi,

quam temerè quicquam effutire. Vale.

DE PRIMARIIS DOLORVM CAUSIS.

Epist. XLI.

Aturā ingenia multorum ita compara

ta esse uideo, ut malint uideri quam es

se docti: qui quum alijs eruditionis ho

nozem, qui calcar uirtutis est, inuideāt,

aliorū obreccatione eruditionis famā

u aucupantur.

Corpus mulie-
ris mortuae cru-
entauit.

De admiranda
scarificationis
haemorrhagia.

Scarificatio
balneatoris Ba-
uarie.

Aqua salis &
spongia haemor-
rhagiam pro-
ritant.

Cancrenae fo-
mentatio.

Theoremata
ingeniorū cos.

Plin. in prol.
lib. i.

*Larus cum
mortuis luctari,
in uilitigatores
ueterum,
adagium.
Cic. li. i. denat.
deor. Quintil.
li. 8. Pli. in plo.
Arbor suspensio
eligenda,
in mulieres ma-
ledicas ad-
gium.*

*Auicenna li. 1.
fen. 2. tract. 2.
ca. 19. & 6: Na-
turalium.*

*Conciliator dif-
ferentia 76.*

*Doloris defi-
nitio ex Pla-
tone.*

aucupantur, quos nempe maleuolos priscorum uilitigatores, ut laruas cum mortuis luctari, Plancus non illeptidè dixit. De quorum censu fuit olim Zoilus, Homero mastix, qui editis aliquot libris Homerum, omnifarix doctrinx fontem, apud Ptolemæum Aegypti regem calumniatus est. Quid tibi Leontius, triobolare illud scortum, commemorem? quod Theophastrum, diuinæ sapientix & eloquentix uirum, scriptis incessere non erubuit: unde nata est adagij occasio, arborem suspensio eligendam potius, quam tam indigna ferre opprobria, qualibus & Galenum, medicorum coryphæum, Auerrois & Auicenna traducere audent: nempe qui solum cõtinuitatis diuortium, & nõ loci affecti intemperiam, primariam doloris causam statuisse ipsum insimulent. Deinde uicissim Auerrois in tertio suorum Collectaneorum libro, Auicennam redarguit, quod præcipuam doloris causam, utrumq; simul, esse censuerit: quum solum loci passio intemperiam, à qualitate contraria, uel repente dissolutionis continui motu introductam, uenicam & primam esse doloris causam, idem Auerrois contendat. Sed ut hanc controversiam exactius, quam Petrus de Appano conciliator, dirimere possis: primiti quid sit dolor, deinde quæ fuerit uera de causa doloris Galeni sententia, ut breuiter, ita quoque clarè docebo. Est itaq; dolor, tristis in sensu tactus affectio, à membri intemperie & cõtinuitatis diuortio subito facta. Proinde Plato in Timæo inquit: Pathos præter naturam uiolenter & affatim incidens, dolorem excitat: dum uerò ad naturalem habitum affatim & derepentè redit, delectationem parit. quod enim sensim paulatimq; fit, sensu non percipitur. Sed has repentinas & dolorificas corporis mutationes, ob duas incidere causas, nempe propter subitam temperamenti similarium alterationem, aut compaginis illorum dissolutionem, Socrates in Philebo Platonis testatur, dum inquit: Harmonia in animanti-

animantibus soluta, unâ naturæ solutionem, generationemque dolorum, in eo mutationis tempore, fieri consentaneum est. Rursus harmonia contemperata, & in sui naturam protinus restituta, uoluptatem fieri dicendum erit. at corporis humani harmoniam, in primarum similium qualitatum proportione, & illorum compaginis unitate consistere, in confesso est. Ergo illorum intemperie & diuortium esse doloris causas, inficiabitur nemo. Vnde & Hippocrates Platone uetustior: Quæ naturâ (inquit) mutant ac corrumpunt, dolores excitant. Id uero faciunt disproportionata singulorum sensuum obiecta, quæ non tantum eorum qualitibus sensuum organa alterant, sed etiam illorum unitatem diuelunt & corrumpunt. adeo ut rectè Aristoteles dixerit, excellens sensibile corrumpit sensum. nam plerisque terrifico tonitruu sono surdos fuisse factos constat. Ea quoque ratione Carthagenenses M. Regulum Romanum, prius in atra carceris caligine detentum, & ne conuiuere posset, assutis utrinque palpebris, obiectum chorusco solis splendori excæcarunt. Quis igitur equo feret animo, Auicennæ & Auerrois calumnias, qui perfricta fronte asserere audent, Galenum solum cõtinuitatis diuortium doloris causam statuisse: & disproportionata sensuum obiecta ac qualitates intemperaturarum, non alio quàm solutæ cõtinuitatis nomine, excitare dolorem? id quod Galenus nunquam somniauerit, qui cùm in omnibus suis uoluminibus intemperaturam inæqualem esse quoque causam doloris, tum maximè in libello de ea conscripto docuit, dum ait: Neque enim absque alteratione sensus doloris est: neque ubi iam perfecta est alteratio, dolor existit. ut in his qui ethica aut elephantiasis exquisita, aut phacelo correpti sunt, quorum iam totius corporis habitus equali intemperatura cõtabitur. unde nec hic pũcturâ acus, nec ille calorẽ febrilẽ, nisi stupide sentit. At quantũ energię intemperaturarũ qualita-

De singulorũ sensuũ dolore. Plato in Tim. & Gal. li. 4. de causis sympt.

De M. Attilio Regulo Gel. li. 6. ca. 4. Oros. li 4. cap. 8.

Galeni à calũnia Auicennæ & Auerrois defensio.

Sensus in ethica & elephantiasis quare torpet. Galen. lib. 2. de locis affectis. Alexã. aphro. li. 1. pblem. 42.

tes ad inferēdū dolorē habeāt, exemplis quoq; in libro de Locis affectis probat, dū manus hyberno frigore torpentes, igni derepentē admotas, intolerabili circa radices unguū dolore, ob subitā caloris cum frigore alterationē, affici tradit: qui solum vitrei flegmatis frigus, non

Gal. 12. Metho.
hec uberius.

Galenus ex flegmate vitreo colica. lib. 2. de locis affectis.

minoris doloris tormina in visceribus excitare, suo periculo edoctus fuit. nam dum in eo spacio corporis, per quod ureteres à renibus ad vesicā protenduntur, veluti terebro intestina perforarentur, dolorē sentiret, iniecit per clysterem oleo rutaceo, magnā frigidissime pituitæ copiā, quam ob similitudinem vitri liquidi Praxagoras humorē appellat vitreū, excreuisset, à dolore cōualuit: hunc humorē vitreū, non sua acrimonia, sed solo intenso frigore, colicū excitasse dolorem fatetur. Illud tamē passim Galenus testatur, dolores intemperaturarū eo magis exacerbari, quod cum illarū qualitates quædam rarefaciant, diuarent, aliæ extendant, aut infarciant doloris membra: quod continuitatis solutio, altera quoq;

Gal. lib. 3. Hippoc. de fracturis ossium.

doloris causa, intemperaturæ accedat. & ob id Hippocrate omnes morbos esse ulcera affirmasse, dū in libro *πὸ δὲ ἀγμάτων* tradiderit, *εἰ μὴ τις φήσῃ τὰ ἄλλα νοσήματα ἔλκεσσι εἶναι. ἔχει γὰρ τινὰ καὶ οὗτ' ὁ λόγος ὑπέκταν.* Hic Galenus, fidus Hippocratis interpres, ait: Quod enim continuitatis solutio *ἔλκος*, id est ulcus sit, omnib. notū est: & quod ualida facta per discrasiam mutatio, cōtinui diuortii quoq; faciat, in libris de Natura pharmacorū, & alibi satis demonstratum esse. Ex his patet, non intemperaturā tantum, sed cōtinui quoq; solutionem esse pri-

Auerrois in Auicennā calūnia. li. 3. Colliget, cap. 31.

marias & uniuersales (auctore Hippocrate, Platone & Galeno) doloris causas. quibus quoq; in uasto suo canone Auicenna suffragatur, quæ Auerrois Hispanus in suo Colliget, his uerbis perstrinxit: Solutio, inquit, continuitatis non est causa doloris, sicut dicit Galenus: sed est causa cōplexionis, quæ facit dolorem: nec sunt ambæ duæ simul doloris causa, sicut dicit errans Auicenna.

At

At obsecro te Hispane, si quis acu aut uenabulo te pungeret, aut crabro aculeo te figeret, nunquid in momento tēporis eodē sentires dolorē, priusq̄ mēbrum læsum alterare, aut intumesceret? At qui non enim spiritus & sanguis tam repenti ad membrum defluet, nisi prius dolorem ob solutam continuitatem senserit: qui uelut cucurbitula, humores ad locum affectum allicit. Quare utraque doloris causas, aliquando simul, & non raro alterna successione incidere, cum Galeno fatemur, qui in Microtechna ait: Dolores secundum quem incumbunt locum, aut continuitatis solutionem, aut alterationes subtilitas ostendunt. Soluitur enim continuitas, in incisione, corrosione, fractura, & tensione. Alteratur uerò substantia, caliditate, frigiditate, siccitate, & humiditate. Ex his facile conijcere potes, Auicennam & Auerroim, forsā ob deprauatam Galeni in Arabicam linguā uersionē, adde q̄q̄ & ipsum Mesue, non ob id semper uerā Galeni sententiā assequi potuisse: quemadmodū nec nos illorum. Quare illorum in Galenum calumnias æquiori animo ferimus. Vale.

Gal. lib. 2. Microtec. & Drusianus ibidem, Commēto 88.

DE CAUSA DOLORIS, ET APOSTE-

matione osium in morbo Gallico. Epist. XLII.

Nidius quartus tabellarius Ducum Ba-
uariae tuas mihi obtulit literas, quibus
significas, post Australem anni præte-
riti cōstitutionem, in qua tanta fuisset
imbrium facta inundatio, ut pleriq̄ tē-
pora Deucalionis diluuij reditura sint
ueriti: morbum quoque Gallicum longē dispa-
rari ratione, & doloris sauitia, q̄ post Deiparæ uirginis
partum anno nonagesimo supra mille & quadringen-
tos, inter aulae uestrae proceres in cruduisse. Petis igitur,
ut mutationis morbi, & tantæ dolorum tyrannidis, qui
noctu plus quam interdium ingrauesceret, causas tibi ex-
plicarem. Itaque præter officium ueteris nostræ neces-

Morbi Gallici definitio & causa.

situdinis fore arbitraret, si ueteri amico honesta petenti quicquam denegarem. Quare tibi gratificaturus, causas & naturam morbi, ac eius symptomata ab ouo (ut aiunt) repetam. Est sanè huius Neapolitanæ luis morbus epidemialis, omnigenis, ex uaria, humorūq; utriusq; bilis putredine, ulceribus, ac præcipuè ex lenta & marcida pituita, circa ossa & lacertos ac panniculos, a postematibus coacernatus, & tandem Veneris contagione ad plerasque orbis nationes propagatus. Nempe dum anno à Christi natali prius commemorato, aer, alterum spiritus & cordis nostri fomentum, ex morbiferis infortunatorum siderum, erraticorum præcipuè, configurationibus, imbribus, & tepido austri flatu maderet, non per anhelitum tantum, sed per insensilem articularum per poros inspirationem imbibitus, totam corporis humani compagem & humores suo humido tepore alterauit, corripit, & putredine obnoxios reddidit. Ad id quoque accessit, Veneris cum mulieribus hac lue uel elephantiasi infectis commercium, in quo cum spiritus & sanguis, pudendorum affricu, efferuerent, huius contagionis uirus per uerendorum uenas, arterias, & neruos, uelut animalium iobolorum uenarum per angusti orificij uulnera, ad epas, sanguinis officinam, & cerebrum præcipuè irrepsit: & totam humorum corporis colluuiem, in uisceribus, & extra, suæ contagionis uirulentiâ conspurcauit: quorum pars subtilior, & sua putredinis acrimonia edacior, primùm per emissarium epatis ad inguina, mentum ac frontem diffusa, reliquam quoq; corporis superficiem uarijs pustularum & ulcerum generibus, nēpe phlyctænis, psyracijs, meliceridibus, achoris, herpetibus, serpiginiibus, & id generis exanthematum, polluit. Nec etiam deluerunt anthraces, & in barba & capite sycoses, theriomata, ulcera phagedenica, telephîa, & chironia, quæ sanè Chironis centauri medici, & Achillis præceptoris, opem poscebant:

Morbi Gallici symptomata.

brā: quae cum mucoris uiscidi sordibus plus quam sanie maderent, malè olebant ferè omnia. His quoque nō raro se intermiscēbāt lichen, & Graecorum lepra. & quū hac Hispanicē luis contagione, præter epar, præcipuè cerebrum, illorum etiam qui cinabaris suffitu aut hydrargyri unguine curati fuerant, inficeretur: ab illo ad ossa crurum & brachiorum & lacertos rheumate exedentia, præsertim ad faucium tonsillas, & gargareonem, & pulmonem destillabant. His aphthis & ulceribus purulentis arrosos plerosq; tabe perire uidimus: pleriq; uerò & naribus polypo & malè olente ozena exesis, palatoq; distillationum acrimonia exulcerato, potum per nares regerebant: & facie Satyris deformibus simillimi, miseram traducebant uitam, quam præstasset mehercule cū morte commutasse. At postquam Deo auspice (iusto quidem peccatorum nostrorum, sed benigno, uindice) hæc morbida siderum constellatio sæuere desijt, & talis annorum australis constitutio humida, putredinum foemes, exoleuit, tum modò sola huius tetri morbi seminaria sunt in corporibus nostris derelicta, tam foeda atrocis huius morbi ulcera rariora, & pauciores pustule conspiciuntur: quibus in principio, cum seminaria essent, & temporū constitutio succulentior, tota corporis moles seatebat, & materia doloris in pustulas insumebatur, & ideo nec tam sæuis doloribus a grotos affligebat. At modò constat, q̄ omnis sanè cōtagio, quanto plus à prima origine distat, tanto illius seminaria ex adustione fieri sicciora, & illorum materiam & fomitem magis tenaci uiscositate lentescere. quo fit, ut non adeò conferuntur morbi huius materia ad ambitum corporis expellatur: sed ob grossitiam, qua iuncturas, ut in arthritide, penetrare non potest, circa lacertos, illorum tendines, pericranium, & ossium panniculos resideat: & illorum præcipuè panniculorum, quibus circumsepta & quasi incarcerata est: frigore ingrossata, in apostemata scherotica,

Capitis rheumata in morbo Gallico.

Pulmonis & faucium exulceratio & phthisis ex rheumate cynabari & hydrargyro.

Persona aut facies Satyrorū in morbo Gallico.

Mutationis morbi Gallici causa.

Seminaria contagionis.

Dolor Gallicus ab Arthritide differt.

aut

aut steatomata, siue atheromata, & quasi in tophos coalescit: unde circa ossa, & ex gypseo lentæ pituitæ mucore, fungi tam tenaces innascuntur, quos nouacula excisus unguibus discerpere non potui. Hæc sanè callosa ossium apostemata, recta nominis analogia quæpiam tubera appellabit. Nam ut tellus intra se tubera, Gerania dicta, solo undique circumsepta, nullis fibris nixa, cortice denique tenui inclusa, in siccis & sabulosis locis, dum autem nus tonitru & crebris madet imbribus, parit, quæ tandem uere edendo sunt, ut Iuuenalis ait:

Plin. lib. 19. ca.
2. Plutarch. in
Symposio.

Iuuenalis Satyra quinta.

— Post hunc raduntur tubera, si uer

Tunc erit, & facient optata tonitrua cœnas.

Pluuias nanque, coruscante fulgetro, cœlo demissas, non frugum modo, sed fungorum quoque & tuberum esse altrices, agricolæ prædicant. Sic in humida & tepida australis anni constitutione, ex pituitoso sanguinis mucore intra lacertorum uelamenta & ossium panniculos, quemadmodum etiam in arboribus, & præcipue in oleis, ex earum pituita fungi ac nodi, Græcis γόγγροι, ἢ κροτωναι dicti, adnasci solent. Nam ut Hippocrates testatur, circa ossa contusa, fracta, aut quouis modo læsa, mucilaginosâ accrescit pituita, qua (ut ipse ait, τὸ τε ὄσιον νοσηρόν σκληρότερον γίνεται) os fit morbosius: quæ adeo tenax est, & viscosa, ut nec ullis malagmatis aut pharmacis maturari, aut ullis fomentationibus in halitum digereri possit. Hæc si sub ossis panniculo computruerit, & in ossium poros penetrauerit, ossa sideratione aut sphacelo, quæ illorum caries est, diuturna putrescere, & non ferendo dolore aegrotos excruciarî oportet: quæ nullis emplastris, nisi sublata carne, ossa putrida celte aut serra excisa, aut illorum caries cauterio adusta fuerit, curari poterunt. Vnde qui curam respuunt, gangrænâ uel herpete esthiomeno tandem pereunt. Merito igitur quæpiam sciscitari posset, quum Hippocrates, & post eum Plato in Timæo, censuerint, tunc dolorem fieri, cum præter naturam corpus sensibile, subito & confertim altera

Hippoc. lib. 3.
de Artic.

Gal. lib. Hipp.
de Artic. 3. hæc
copiosus.

An ossa doleant
& apostemantur.

Doloris due
cause ex Platone.

alteratur, aut continuitas eius soluitur: at quum ossa sint
 sensus expertia, & tam solida, ut ferro uix findi possint:
 qui igitur fiat, ut hoc morbo laborantes, tanto, præci-
 pue ad uesperam & noctu, dolore excruciatu, lamenten-
 tur, ac si quis ossa adacto cuneo finderet, aut ad medul-
 lam usq; terebello perforaret. Fateor quidē, eos id con-
 queri: sed plerosq; medicorū quoq; ignorare, ossa quan-
 tumuis solida, quasi phlegmone & apostemate q̄q; cor-
 ripi posse. Quicquid sanē nutritur, crescit, augmētatur,
 aut influxus recipit, id quoq; putrescere, & apostemate
 aliquando turgere fatemur. At ossa, & præcipue den-
 tes, qui quotidiana esculentorum masticatione atterun-
 tur, per omne ætatis tempus quoq; nutriri & refici cer-
 tum est. Proinde Auicenna, & Galenus suo periculo
 edoctus, dentes proprio dolore affici, apostemate quo-
 que distendi asserūt. & Hippocrates, os sacrum empye-
 mate quoq; cōputrescere nouit: cuius putredine, & in-
 credibili doloris tyrannide, duos spectatae probitatis
 uiros, N. **Wurmhauser** in Neoburgo, & alterum Io-
 hannem Castnerum, efflicim & diu emaceratos, tandē
 contabescere & mori hisce oculis uidi. Sed ossa quoq;
 influxus recipere, & abscessibus turgere, Galenus Hip-
 pocratis testimonio fretus, his uerbis in septimo Apho-
 rismorum cōmentario perbellē probat: Solers, inquit,
 natura, si robusta fuerit, excernendis superfluitatibus,
 etiam si crassæ fuerint, per angusta foramina meatus pa-
 rat, quando etiam per ossa abscessus fieri Hippocrates
 docuerit. Hi certē purulenti & acres rheumatum icho-
 res, in ossium poris coaceruati, quemadmodum tere-
 do uermis lignum exest, arrodit, & perforat: sic hi eorum
 acedine ossa corrodunt. unde hic uitiati ossis morbus,
 Græcis τέρηδων dicitur, ὁ ὄδῳ ὄσσε κατὰ τροχίς ἀπὸ φθορᾶς τῆς
 ὀνόμα τῶν πάλῃ, ἀπὸ τῶν συμβεβηκότων τρομάτων, οἷον εἰ τις τρο-
 χῶν ὄσσεα. id est, teredo est à corruptione putrida, ossium
 perforatio, ab accidente rosionum quasi terebra uel tre-

Dentes sentire
 & apostemari,
 Auicen. fen. 2.
 primi. doct. 2.
 Sum. 2. cap. 18.
 & Gal. copio-
 sius li. 5. de me-
 dic. loc. affect.
 appropriatis.
 Os sacrum em-
 pyemate putre-
 scere: Gal. de
 introductione
 medic.
 Ossium ex de-
 fluxu aposte-
 matio.
 Galen. libro 7.
 Aphor. 54. Aui-
 cenna 14. tertij
 tract. 4. cap. 5.
 Ossiu teredo,
 Gal. in libello
 diffinit

De uetustate
spinæ hæc Aui-
cen. fen. quarti
tract. 3. cap. 9.

En ossa ratioe
tendinū & mē-
branularū, qui
bus uestiūtur,
sentire uident.

De ostocopo
hæc Gal. libro
2. de locis affe.
& li. 3. de salub.

Quare dolores
noctu ingraue-
scant, Alexan.
Aphrodif. lib. 1
problem. nō.

panum dicta. Hanc uiscerosam ossium affectionē, siue
maius dicere putrilaginem, Auicenna uentositatē spi-
næ appellat: cuius causam ait esse humores acutos, os
penetrantes, & ipsum corrodetes, doloresq; dolori ium
cturarū similes efficere: & hoc solo differre, quod huius
materia in carne & neruis, illius uerò in osse cōsistit. At
si huius putrilaginis ichores, in ossium cauernis coacer-
uati, cōfertim intra ossiū panniculos eruperint, uel etiā
aliunde, ut à cerebro defluerint, illorū uiscositatis pars
grossior intra ossium membranas in tubera & gypseos
quasi tophos cōcresecet: altera uerò subtilior, sua acrimo-
nia ossa & panniculos arrodet & distendet, quorū pan-
niculorū ratione ossa dolere, ac ueluti terebra perforati
uident. unde scitē Argines: Dolores, inquit, à membra-
nis ossa circumdantibus, Græcis *πρωϊσρα* dictis, depen-
dentes, perinde affligere uident, ac si in ossib. ipsis con-
sisterent: quos Græci *ὀσονόπος*, ob penitiorē in lacertis
tendinibus & panniculis, qui ossibus adherent, doloris
sensum, dixerūt. Quod uerò noctu atrocius huius mor-
bi dolores ostocopi ingrauescunt, id ea ratione fieri ar-
bitror, quod pituita atra bilī cōmixta, præcipua aposte-
matū et seminariorū huius morbi fomes, ad uesperā sole
occiduo intra & circa lacertos & ossa magis cōmouet,
& motu dolorē exacerbatur: deinde q; nocturnum frigus
ossibus & neruis infestū, doloris membra lacepsit, nec il-
lius materiā obstructis poris per insensilē euaporationē
in halitū digerit. Ad hæc accedit, q; calor natura-
lis, uerū solis heliotropium, lumine ipsius excitus, manē
& interdiu unā cum spiritibus, uirtutis motiua uehicu-
lis, ad externa motus et diurni laboris organa dispersus,
ea suo tepore fouet, ac doloris materiā, quæ lacertos,
neruos, tendines: & ossiū mēbranulas uellicabat, & fla-
tu uaporoso distendebat, concoquit, & in uaporē disti-
pat: noctu uerò ad interna præcordia, & concoctionis
opera retractus, membra calore destituta magis algēt.

itaq;

itaque dolores extremitatū frigore exacerbari, calore uero & motu mitescere, uel hoc maxime approbat, quod qui his noctu affligunt, ut dolor mitescat, deambulare, & doloris membra fricare, donec incaluerint, solent. Caeterum quum nullum sit tam atrox, in hac Hispanica contagionis lue pustularum, apostematum, phlegmonis & ulcerum genus, quod olim non fuisset: & Hippocrates haec eadem huius morbi symptomata, in simili australi temporum constitutione sua aetate accidisse, in Epidemijs suis testetur: quis obsecro hunc morbum esse ueterem, & rursus nostris temporibus in circuitu denuo negabit? Nemo mehercule, nemo. Nil quippe mirum, quosdam morbos uulgares, sub certa siderum & tempestatum constitutione, in certis quibusque regionibus grassari: & tandem cum tempestas illa exoleuerit, ac morbi seminaria contagionis deferbuerint, eosdem morbos desinere & latere: et post aliquid annorum interualla, redeunte simili annorum interperie, repullulare: aut saltem per huius contagionis seminaria, ad exterarum nationum propagari. Sic horrida illa plusquam scabies elephantiastica, olim peculiare Aegypti malum: ob quod Iudaeos suillae carnis esu sibi temperasse, ac Aegyptum excessisse Iustinus asserit: ante Pompeij Magni tempora morbus Italiae incognitus, sed celeriter restinctus: cuius seminaria passim in terrarum orbe repullulare uidemus. Nunquid & carbunculus primum Narbonensis praefecturae incolae aduersit: qui tandem L. Paulo & Q. Martio censoribus Italiae irrepit. Sic lichen popularis Asiae morbus, quia mentum occupabat, Mentagra latine dictus, qui totum uultum, illesis tamen oculis, collum, pectus, manusque foedo impetiginis furfure & tabo infecerat, primum sub Tib. Claudij principatu Italiae inuasit: cuius tetra contagij seminaria Petrus eques Romanus ex Asia Romanam attulerat. Nunc quid febris illa sudorulenta Angli- uernacula, proximis annis coloniam suam in cismarinas & transrenanas regiones duxit: quae post biennium sequere desinit: quam, faxit Deus, ne nostri nepotes reducere uideant.

Morbū Gallicum esse non nouum, sed ueterem morbum. Hippocr. lib. 3. Epidemiarum.

Lucret. idē docet libro 6.

Plin. lib. 26. c. 7. Lucret. libro 6

Libro penult. Oros. lib. 1. c. 8. Tacit. 27.

Sudor Anglicus.

Occasus et ortus, morborū uicissitudo. Morbum Daniae Scherbock non esse in Germania nouum.

Plin. lib. 25. c. 3.

Stomacacia quid.

Tanta namque, & toties explorata est ortus & occasus morborū uicissitudo. En dum hæc meditaremur, morbum expauescēdæ turpitudinis in Dania & Noruegia, ac Lituania, & alijs locis maritimis ex confinio, arcturo subiectis, quem uulgus **Scherbock** appellat, grassari accepimus: cuius pestifera lre dentes exciderent, gargareon & fauces uirulentis ulceribus tabescerent. Hic illis septentrionalem plagam incolentibus nouus uide tur morbus, quem Plinius olim sub Cesare Germanico in Germania sæuissē, his uerbis testatur: In Germania, inquit, trans Rhenū castris à Germanico. Cæs. promotis, maritimo tractu, fons aquæ dulcis solus erat, qua pota, dentes intra bienniū deciderēt, compagesq; genūū soluerent. Medici hoc *σκληροτόβηλω*, id est, crurū eneruationē, illud uerò *στωμακίαλω*, quod hoc malū in ore confisteret, dentesq; labefactaret, appellarunt. Huic malo in subsidium reperta est herba Britannica dicta, nō neruis modò, sed oris quoq; ulceribus salutaris, & cōtra anginas & serpentes efficax, quam Frisii, prope quos castra erant Romanis, monstrarunt: & Britannicam dixerunt, quoniā in Oceani Britanniaē confinio erant. Nec tum hæc duo mala in Germania primū uisa, sed Strabo quoq; antè in Arabia, ex esu illius regionis fructuū, exercitū Gallorum infestasse scribit. Hæc de natura & symptomatib. morbi Gallici ad te referre uolui: in quo nihil, præter nomen, noui reperies. Vale.

HYDRARGYRI VIRULENTIA DENTES uacillare, ossa putrescere, strumas nasci, cerebrum & epa & neruos debilitari, apoplexiam aut paralytim quoque, solo eius uapore excitari. Epist. XLIII.

Væris, mi Michael, omnibus meis Mece natibus, ex metallorū scaptenfulis locupletatis, liberalior, quidnā causæ sublit, quod argētī uini illitu, uel solo uapore, aut excinabaris, eius sobolis, suffitu, dētes, ali oqui ignibus

ignibus inuicti, qui nec in rogo cum reliquis mortuorum Plin. lib. 7. c. 16

ossibus concrementur, ita uacillent & marcescant: & his qui quaedam aquas ex alpidibus scaturientes potarunt, excidant: tumorque ex gutture & collo pendulus, Graecis *Βρογχονήλη* dictus innascat. & cur denique metallorum fossiles in scaptensulis uapore minerali afflati, extinctis lucernis concidant, et moriantur: & aurifabrorum, dum pocula argentea inaurant, quos hydrargyri uapor corripuerit, colla manusque tremant, crura uacillent, & scelotyrbolaborent. Credideram certe, quandoquidem inter metalli-

Plin. lib. 2. c. 65

cos, illos auaritia cuniculos, qui motes eruiunt, & scrobibus ad Plutonem fere tartara effossis, & in terrae deorum hominumque matris uiscera sauiunt, ita crebro uersari: ab his te metallorum naturas, & ineffabiles hydrargyri uires dudum explorasse. At quia illi potius metalla quam illorum naturas scrutantur, facile adducor ut credam, eos harum esse imperitos. Verum quum nuper mihi aliquot argenti & auri obryzi frustula, ex tua argenti fodina eruta, dono miseris, ne ingratus uidear, si haec splendida mune-

ra tantillo labore compensare potero, libens faciam. Primum igitur scias, dentes mandibulae cauernis, ac genarum ossi, uelut clauos infixos: illorum radices neruo substrato, & agnata gingiua arctissime constrictas, ob varias quidem causas labascere. Primum quidem ex atrophiam: quippe quum quotidiana ciborum masticatione atterantur, opere precium erit eos quoque quotidiana alimonia refici. Nisi enim (inquit Arist.) dentes per omne aetatis tempus nutrentur & accrescerent, breui tempore attritu consumerentur. Ob

Ob quas causas dentes uacillent.

De dentium nutritione & reparatione Aristot. haec lib. 2. de gener. animalium, cap. 4. Galen. lib. 5. de medicam. loco additis.

idque Galen. etiam inquit: *ὅσον δὲ αὐξωνται, τοσῶτον γὰρ τῆ σιτίων λείωσει τριβόμενων.* Quod si ingrauescente senio, aut ob quamuis uenarum obstructionem, alimentum illis defuerit, illorum substantiam & in ossibus malarum & mandibulae ergastula, quae Graeci *φάρυγες* appellat, marcescere, & radices dentium extenuari necesse est. unde Celsus dentes nonnumquam moueri ait, modo propter radicem imbecillitatem, modo

Lib. 7. cap. 12.

propter gingivarum arescentium uitium. Hic uerò agytarum & empericorū inscitiam deprehendes, flagris dignam, qui hunc ex atrophía dentiū marasimū, aluminis decoctio curare satagunt, quod sanè dentes gingiuasq̃ siccat, & depascit: quū huic malo nullū esse remediū Galenus aperte doceat. Vacillant quoq̃ dentes, quū ex defluxu catarrhali, aut quouis pituitę affluxu, neruis radicibus dentiū implicitus, gingiux ac reliqua dentiū retinacula relaxent. At genuina est hydrargyri pprietas, pituitam ab ulcerib. & membrís extremis arcere, & ad caput, fauciu adenes, paristhmia, & p oris poros & gingiuas expurgare. Quid igitur obstare poterit, quin cor poribus, unguine ex hydrargyro illitis, aut quouis modo eius uirulentia infectis, tanta marcescētis pituitę copia ad dentes affluat, qua illorū uincula & cōpages relaxent, dentes quoq̃ liuescāt, faucesq̃ exulcerent. Est sanè hydrargyrum epati, cerebro, neruis, ofsibus, dentibusq̃ nō tantū suo frigore, sed à tota substantię eius forma specifica, adeò noxiū: epatis uerò tēperaturā adeò uitiat, ut si qua corpora paulo imbecillioris constitutionis eo inuncta fuerint, ea tandē hydrope turgere uideamus. Sic quoq̃ cerebrū eius uirulentia infectū, grauissimis morbis, uertigini, apoplexię, & soporifero cataticho fit obnoxiiū: à quo tandē catarrhi edaces per fauces et arteriam asperam in pulmonē destillantes, exesis tonsillis & gargarone, eum pituita putrida infarciunt: unde miseros purulēta tabe marcescere, aut asthmate suffocari oportet. Ofsibus uerò adeò est infestū, ut eo inunctos, noctu tamē plusq̃ interdū, intolerabili ostocopo, aut ofsii teredine excruciarī, inueterascēte morbo, experiamur: sub quib. ferro excisis, ipse guttulas argēdi uiui tremulas nō semel reperi. Sed quid ego tibi tanta, de eius substantia, mala comemoro: cum uirosus illius uapor, æquē ac cinnabaris, eius prolis, suffitus, qui ut pestilēs uirus derepentē sese internis insinuat uisceribus, ea sit

ea sit multo nocentior. Dic amabò, nunquid crebrò uidi
disti aurifabros, aerea aut argentea uasa hydrargyri illitu
inaurantes, hausto, uel tantù uapore illius afflato, subitò
resolutos, aut attonitos, in terrà cadere: quosdam &
asthmate anhelos, aut paralyticos, collo, manibus, pedi
busq; tremulis uacillantes, miserà traducere uitã: Hæc
eadē & plura alia mala fossoribus metallorū, quorū sul
phur & argentū uiuum sunt principia, ex uirulento mi
neralium uapore, in scaptensulis intra uenas delitescen
te, crebrò accidere, Lucretius quoq; poeta uetus his ue
tustæ dictionis uersiculis testatur:

Nonne uides etiam, terra quoq; sulphur in ipsa
Gignit? & tetra concrescere odore bitumen?
Deniq; ubi argenti uenas auriq; sequuntur,
Terra penitus scrutantes abdita ferro,
Quales expiret scaptensula subter odores?
Quidue mali sit, ut exhalent aurata metalla?
Quas hominum reddant facies? qualesq; colores?

Nonne uides, audis ue, perire in tempore paruo
Quam soleant, ac quam uitai copia desit? Probè igit Plin. mo
net, perniciosum hunc & letalē in metallicis flatū, ex ar
genti uiui ac minij, mineraliū exhalatiōe præcipuè coa
ceruatū, omni solertia euitandū. Quare nō temerè, qui
miniū effodiebāt, uel ex eo hydrargyrū, & huic addito
sulfure cinnabarim decoquebant, ne exitialē hunc ua
porem aut puluerē inspirarēt, laxis uescicis faciē obliga
bant. Nec est qd mixeris, peculiare hydrargyro inesse
uires, quib; præcipuè cerebrū ac dētes oblædat. Natura
nāq; & cōgenita pharmacis quibusdā, insitaq; facultas
est, qua certa mēbra, uelut ipsi dicata, lædāt, aut iuuēt.
Sic eupatoriū epati affecto, myrobalanos & asplenium
leni, betonicam & saxifragam renibus mederi experi
mur. At leporem marinū, Indici æ quoris animalculum,
solum pulmonē: & cantharides solam uescicam, cæteris
interancis illæsis, exulcerare uidemus. Et perinde ac

Lucret. lib. 6.

Hæc pestilens
in argentifodi
nis aura uulgo
Schwaden
appellatur.

De hoc letife
ro in puteis a
quarum & sca
ptensulis metal
lorum uapore,
Vitruius in
suo libri 8. do
ctè scribit, &
copiose.

Galen. lib. 1. de
compos. med.
gen. & de ther.
ad Pis. ac Nic.
in alex. Diosc.
li. 2. & 6. Auic.
secta quarti
tract. 2. cap. 4.

tha

Noxius mulie
rib. ex hydrar
gyro fumus.

Vi&tr. lib. 8. c. 3.

Plin. lib. 25. c. 3.

Vi&tr. lib. 8. c. 5.

rha barbaricum choleram ab epate, agaricus pituitam à pulmone, congenita proprietate, per inferna alui uiscera expurgat: sic pariter hydrargyrū inunctū externe, à membrīs & ulceribus pituitosos ichores ad collum, fauces, adenes saliuales, ac dētes & gingiuas regerit, per quos illorum poros supernè expurgat, & ad dētes ac pulmonem protrudit. Vnde aliptæ Hispanorum & Itolorum, ex hydrargyro, cerusa & minio unā maceratis, fucum præparant: qua cum mulieres earum genas quacunque inunxerint, his dentes breuī marcescunt, anhelitus male olet, fronteq; corrugata, oculi caligant, & senescētes asthma te pereunt. Nil igitur mirum, quorundam fontium haustu, qui ex metallorum montibus scaturiunt, dentes excidere: quippe, teste Vitruiuo, ex his montibus, in quibus argentum, aurum, & horum parens hydrargyrum latet, uberrimī scaturiunt fontes, & herboso cespite uirēt. Nam qui solerti industria horum uenas scrutant, manē mēsis Maij sereno nebulas in uertice montium emergentes, ac instar lanæ uel cotti gossypij, supra cespitem pendulas, uelut fontium ac metallorum indices, dedita opera obseruant, ibiq; argenti uiuī uenas subesse cōiiciunt. quandoquidē aquarum scaturigines per metallorū uenas, ac præcipuē in alpibus erumpūt. Has uirosa metallorū qualitate dentib. noxia, imbui, credere par est. Vnde Plin. scribit, in Germania trans Rhenum, castris à Cæsare Germanico promotis, maritimo tractu fontē fuisse, cuius potatoribus dētes intra bienniū deciderent, cōpagesq; in genibus soluerentur. Et Vitruiuus: Susis, inquit, quæ erat Persarū metropolis, fonticulus erat, ex quo qui bibebant, dentes amittebant. Diximus paulo ante, hydrargyrū nō modò pituitā ab infernis partib. ad collī glandulas & caput regerere: sed etiā cōgestā in capite, ad partes capiti subiectas, cervicē, guttur p̄cipitare. Hinc, q̄ has hydrargyro medicatas bibūt aquas, ijs chœradib. & bronchocele, tumore à gutture ad

ad pectoris furculam ferè pendulo, collū turget. ob idq̄
 Victruius eruditè mehercule, ex membratura & ha- Victru. li. 8. c. 4
 bitu corporis incolarum pulchro uel deformi, naturas
 aquarum illius regionis explorare præcipit. Vnde in
 Senensi comitatu, ac Lucam, celebrem Italiæ ciuitatem,
 uicio aquarum incolis in collo scyrrhos, scrophulas, &
 strumas nasci tradunt. Et Victruius auctor est, Equi-
 colis, olim bellicosus Italię, de natione Medullorum pro-
 pe alpes, populis, guttura bronchocelis turgere. Nil cer-
 tè mirum, quum Alpes metallorum uenis, per quas a- Plin. li. 3. ca. 20.
 quarum scaturigines emanant, abundant: earum acco- Noricos, Car-
 las gutturosos fieri, præcipue Noricos, ultra Saltzpur- nos, & Rhetos,
 gium, Oenospontem, & Curiam Rhœtię oppidum, ac cõterminos al-
 eos qui Styriam & Carinthiã incolunt, quondam Carni- pium accolas
 & Taurifci à Tauro monte appellati: quorum montes tradit esse.
 etiam nostro uo ferri, auri, argenti quoq̄ mineris, & o-
 lim quoque fuisse locupletes, Aeneas Syluius tradit.
 Nec id tantum illic natis incolis uernaculū est uiciū,
 sed etiam aduenis: qui si collo etiam anserino graciliore
 aduenerint, & aliquot annos de his fontibus poraue-
 rint, guttura eos, ueluti taurorum colla, quibus palearia
 dependent, referre uidebis. Et quod omnem superat
 admirationem, ne hoc corporis uitiū tantum homi-
 nes, sed ligna etiam siue uirgulta in fontes quosdã pro-
 iecta afficit: quibus, uiribus aquarum, intortis, tubera
 uelut in oleis arboribus, adnascuntur. Cæterum id tu Incredibile au-
 moris genus quondam in collo tãtum concreuerat. At rifabri ex Flo-
 nostro uo Florentinæ mulieri, cui nomen erat Oline, rentinæ mulie-
 struma pondo sexaginta librarum, coxę innascebatur, ris strumæ pō-
 cuius pondus quum progressum defatigaret, mulier to- dus.
 tum quinquennium in lecto decumbens, tandem indu-
 stria Antonij Beneuentij medici, arctissimis ligaturis, &
 ferro cãdenti, curata fuit. Struma quoq̄ haud multo
 minoris ponderis, Amberge, superioris Palatinatus me-
 y tropoli,

tropoli, circa genu Michaelis aurifabri (qui cum vitro
 argenteam supellectilem obduceret, non semel hydrar-
 gyri uapore fuerat laesus) concreuerat: sed is mortem su-
 bire potius, quam cum cauterijs & sectione curam fer-
 re, maluit. Postremò illud quoque, tanquam parergo,
 in Epistolæ huius colophone addere libuit: bronchoce-
 lem, id est gutturis herniam, longè diuersum à struma
 fuisse ueteribus tumoris genus. est namque Cornelio
 Celso struma, tumor, in quo subter concreta quædã ex
 pure & sanguine, quali glandulæ oriuntur, quæ præci-
 puè medicos fatigare solent: quoniam & febres mouet,
 nec unquam facile maturescunt, siue ferro siue medica-
 mentis curentur. nam plerunque circa cicatrices ipsas
 iterum resurgunt. Nascuntur maximè in ceruice, sed et-
 iam in alis, inguinibus, & in lateribus. In mãmis quo-
 que foeminarũ se reperisse, chirurgus Megea auctor est.
 Has Græci χοιράδιον, petris è mari prominētibus, & por-
 cis natantibus, dũ capite eminent, similibus, aut ἀπὸ τοῦ
 χοίρου, id est scrophis & porcis, qui hoc malo circa ade-
 nes colli frequenter affliguntur, Choerades: Latini uerò
 ab eodem animali multipari, Scrofulas, dicunt. At
 bronchocele, pendulus circa guttur tumor, à bocij uen-
 trosi poculi similitudine, bocium appellatus, inter cur-
 tem & asperã arteriam, auctore Celso, increscit: in quo
 modò caro pituitosa, modò humor aliquis melli, adipi,
 aut pulti similis membranula includitur: interdum etiã
 pilli minutulis ossibus mixti reperiuntur. At quũ præ-
 stet uiuere moribus præteritis, acuti uerbis præsentib.
 consuetudoq; dicendi magistra ita inoleuerit, broncho-
 celen & choerades, strumas quoque appellari, pa-
 rum refert: modò de substantia rei nobis
 bene constiterit, Vale.

Struma quid,
 Cor. Celsus li.
 5. ca. 28.

Quid brócho-
 cele, Cor. Cel-
 sus li. 7. ca. 13.

DE

Aetor ex animo, commilito fidissime, quis Achate mihi charior: principem tuum, de quo uniuersa Christianorum respublica spem maximam concepit, non desidia & computationibus uires corporis eneruare: sed opportunis, pro temporis ac negotiorum ratione, uenationis & aucupij exercitijs & oblectamentis, animum, corporisq; robur reficere. id quod erat olim peculiare Persarum regibus institutum. Accepi namque à tabellario tuo, Principem tuum, omni uirtutis splendore illustrem, generosis aulae suae proceribus concomitatum, sub hoc Caniculæ aestu, mane sereno intra montes, qui stadijs uix tribus à castro suo distant, in ualle quadam, arboribus uarijs, riuulis pisculentis, concentuq; auium amœna, deambulare solitum: in qua alios turturum scrutari nidos, alios sciuros de arbore in arborem desultorios iaculari, hos mira canum sagacitate lepores circa uineta inuestigare, alios infixis hamo lûbricis pisciculos inescare: defessos tandem, suoq; defunctos officio, non adeò procul à Principe sub umbrosa quercu considerare: & tandem singulos suam uenationis prædam, ut milites bellorum imperatori spolia, principî offerre: quarum partem archimagirus cocuopiparè præparare iubet, alteram uerò in penu frigidâ & siccum refert. Et quod reliqua oblectamenta longè superat, aiebat, circa hanc quercum, non ex loco palustri, musco & iuncis obsito, sed ex petra uersus orientem, fonticulum leni susurro ubertim scaturire: cuius aqua limpida, pondere leuis, & omnis qualitatis gustu uel ofactu perceptibilis, expers, adeò defecata, ut in uersicoloribus lapillis, per quos ebulliret, nihil limis relinquere: & que hausta, nec circa præcordia moraretur,

Salubris aquae indicia hæc Gale. li. 1. de Salubrib. lib. 5. aphor. 26. & 3. regi. acut. Aui. cen. fen. 2. primi. doctri. 2. ca. 16. & 17.

Hæc de aquæ
bonitate expe-
rimenta ponit
Vitru. li. 8. ca.
5. in principio.

nec ea inflaret. Affuisse quoque tum cocum dicebat
qui situlam ex ære Corinthio conflata, ea aqua plena
in culinam detulerit, eaque celeriter calefactam, ocyus ob-
tenuitatem deferuisse, & legumina queque, præcipue
pisa, citius (ut aiunt) asparagis decoxisse: nullamque in
ualis ærei fundo uel maculam uel limum apparuisse. &
cum singula salutaris aquæ indicia in ea apparerent,
tum principem, solertem in rebus naturalibus causarum
exploratorum, accersitis suis architectis seuerè edixisse,
ut hæc per elices ac euripos, quos Græci σωλῖνες appel-
lant, ex salubri materia præparatos, & firmiter sibiipsis
insertos, in culinam deriuarent. Tum, aiebat tabella-
rius, ingentem inter architectos fuisse obortam conten-
tionem, alios, canales ex ære aut plūbo conflatos: alios,
ex pini arboris trunco, torno excauatos: plures uerò, fi-
ctiles tubulos, à plaste bene uitreatos, prætulisse. Adde-
bat postremò, me hac in re clementiam & beneuolen-
tiam tantæ principis maximè demereri posse, si meam
sententiam illi explicarè: quam ob id te non celabo. Cõ-
stat sanè, sulphur & hydrargyrum esse primogenia me-
tallorum omnium principia: quare singula eorum uirus
pro gradu perfectionis resipiunt. aurum namque calore na-
turali exactius concoctum, & à sulphure depuratum, ma-
gna tamen eius cum hydrargyro sympathia in deauran-
dis poculis uidetur. Proinde Albertus: Verum est, in-
quit, de omni metallo, quod propter sulphuream substā-
tiā, aliquid habeat acuitatis: quæ uis sapor in plūbo & stan-
no id, minimè indicat, probat tamè per illud, quòd aqua
quæ diu currit uel stat in fistulis plūbeis, aut stāneis, effi-
citur intestinorum siue uiscerum excoxiatiua, unde Galē. lib.
de Medic. general. septimo, τὸ ὕδωρ διὰ τῆς μόλυβδίνου
σωλίνου ὀχετὸν ὀνομαζόμενον, φθιστικόν. ἰλύματα γὰρ τινὰ τὸ μόλυ-
βδον κατὰ τὸ τοῦ ποδὸς ἔχεται. διὸ καὶ οἱ πίνοντες ὑποσάβμω τῶ
τοιούτῳ ὕδατος δυσεντερικοὶ γίνονται. id est: Aqua quæ per
plūbeas solenas deducit, fugienda. sordes namque & limus
plūbi, his adheret, ob id, qui illius substātiā bibunt, dy-
senterici

Albert. li. 3. de
Metallis, tract.
2. cap. 4.

Gal. li. 7. de Me-
di. loco affecto
appropriatis.

lenterici fiūt. Vnde Vitruuius ait: Aqua per plumbū ducta, ideo uidet̃ esse uitiosa, q̃ ex cerusa fit, & nascit̃. Cerusa nāq̃, Græcis *ϕυμυθιορ* dicta, auctore Nicādro, pota, ac dentib. & gingiuis, quas albo colore inficit, impacta, linguā & paristhmia aspredine exulcerat, tussim siccā & singultum commouet, & ex uentriculo nauseabundo perniciosum halitum eructat. ea caligine oculos suffundit, corpus ueterno algere, membraq̃ & crura torpere ac uacillare cogit: & quum soboles parentis referat uitia, & plumbum cerusam, dum aceto infunditur, euaporet, aut cum sulphure decoquitur parturiat, quis plūbum eadem cerusæ uirulentia participare negabit? curius solo uiroso uapore, dum funditur, artifices plumbarios pallere, artus & sanguinem exuri, Vitruuius asserit. Proinde Plin. Dum plumbum, inquit, coquitur, murienda sunt spiritus foramina. alioquin plūbi ē fornacibus halitus noxius sentitur, & pestilēs, ac canibus ocyssimē. Quare tā præclaris testimonijs & ratione fretus, fistulas aut siphones ex plumbo, ad aquæductus non probō: sed fictiles tubos, à plaste diligenter uitreatos, ne aquarū limus illis adhæreat, longē præfero. At ij si defuerint, aut superingestam terræ molem ferre nō poterint, tum præcipue, si sub terra defodiendi erunt, canales ex pini arboris trunco torno oblongo excavatos, ob insitam illis resinam, qua ipsorum & aquarum putrefactioni resistunt, non improbarem. Hæc ut ad principem tuum diligenter referas, obsecro: cui omnem meā operam animumq̃ spondeo. Vale.

DE VENTRICVLI IN NEPHRITIDE

anatropa, & crurum stupore. Epist. XLV.

Estate præterita, dum Sirius flagraret æstu, ac Cæsar Carolus, eius appellationis quintus, uisurus comitia Augustæ imperij procerib. indicta, Spiram appulisset, ac illustrē principem Fridericum, Comitem Palati-

Vitru. hæc in fine lib. 8. Palad. lib. 9. ca. 11.

De cerusa hæc Nicæder in Alexiph. Diosc. li. 6. ca. 22. Aet. li. 13. ca. 77. Rasis ad Almanf. lib. 8. cap. 43.

Pl. li. 34. ca. 17.

num, sacri Ro. Imperij electorē, uarijs cōsiliari morbis intellexisset: tandemq; sacrae Caesaræ maiestatis iussu, de tanti Principis morbis consulturi, in templo Deiparę uirginis conuenissemus: benignē rogabas, ob quamnam colligantiam uentriculus renibus, calculo, arena, phlegmate uiscoso, aut sanguine grosso obstructis, tanta ἀνατροπή, id est subuersione stomachi compateretur, ut omnem fastidiret cibum, & ingestum eructaret. Deinde, quā nā lege consortij, in omni diuturna nephritide pes aut crus reni affecto κατὰ ἴσιν, id est directio subiectum, stupore torperet. Verū in hoc de uarijs morbis colloquio, tantam esse tuam in re medica eruditionem, singulari experientia, sed non citra rationē & prudens iudiciū, coniunctam, cognoui, ut hæc te latere sit sperari non possim. Sed cum præclara doctorum hominum ingenia, pleraq; ita cōparata esse uideam, ut quæ ipsi probē nouerint, aliorum suffragio approbari uelint: & quum has renum cū uentriculo & truribus colligantias & sympathias, uulgo medicorum ignotas animaduertam, ut illorum studio subueniam, paucis explicabo. Primum operæ precium est scire, uentriculum duabus tunicis uario fibrarū plexu contextis cōstare: ac tertia, omnibus à peritoneo, interiori epigastrii membrana natis, crassiore, & ab eodem in cōfinio diaphragmatis. quæ in stomachus penetrat, prognata, ueluti operculo, ab elatiori uentriculi ostiolo, ad piloron usq; uestiri, in quā omnes à uena portę, & à magna arteria, uentriculi uenę & arterię, ac à sexto neruorū cerebripare, nervi eius primū propagāt: quibus uentriculus fouet & incallescit. Deinde uerò renes serosum ac biliosum sanguinis humorē, lotiū p uenę chilis ramos illis insertos emulgētes, quę colatū per οὐρητῆρας, neruosas urinę elices illis agnatas, in uescicā precipitāt, ultra ilia proximē sub iecore & liene, alter altero tamen paulo altius, infra septū trāsuersum uertebriarū spinæ accūbētes, duabus quoq; uelari tunicis, quarū inter

Stomachi anatropa, Gal. de Cōp. medi. locis affect. app. lib. 8.

De tribus uentriculi tunicis Gal. lib. 5. de Vtil. par.

Tertia uentriculi tunica à peritoneo orta.

De duabus renium tunicis.

na tenuis, illis cognata, nullis uenis, nulla deniq; pingue dine obsita, sexti paris neruorū ramulis, sub costarū radi cib. enascētib. intexiū. Externa uerò tunica multis uenis & arterijs instar omēti referta, à peritoneo, qua infernā diaphragmatis circa extremas costas partē ambit, nata, ueluti pingui inuoluerō renes circūuallat: unde nō ineptè renū fascia uulgo diciū. Accipis' ne modò, excellens mi domine doctor, uētriculū ob mutuā per peritoneum colligantiā, renū affectib. cōpati oportere? Vtrinq; enim uiscus, pāniculis ab eadē ferè peritonei parte productis uestit, qui ab eodem sexto parī neruorū ramulis implicantur. Quare renib. aut horū ureteris, his neruofloribus, arena, calculis, aut quouis lēto & grosso humore infarctis, necesse est humorū alluione panniculos renū distēdi: quo dolore nō ferēdo, quo & uētriculū uelut in colī cruciatu uellicari, ac ad uomitum prouocari, Hippocrates & Galenus in Epidemijs, his uerbis testātur: *ἡ διὰ τὴν ἄνω γαστρὸς ἐκκρίσις, ἢ γίνεται κοῖνον ἴσι σύμπωμα τοῖς κώλον πάσχει καὶ νεφροῦ, καὶ γὰρ ἴσι καὶ συνεχῶς οἱ νεφροὶ τῶν κώλων, καὶ τὸ κώλον τοῖς νεφροῖς σιωάπρονται αὐτὰ τὸ περιτοναίον.* id est, Per uentrem superiorē excretio aut uomitus, cōmune colicis ac nephriticis symptoma. nam renes colo intestino, & colon renibus cōtinuē, mediante peritoneo, adaptātur. Cur autē nephriticis pedes aut crura ac coxæ narcotico dolore torpeāt (*πάρεσι τῶν ποδῶν καὶ ἰσχυρῶν*, inquit Hippocrates) in prōptu causa est. id enim fieri Gal. tradit, ob magna uenæ chilīs descēdētis, ac arteriæ magnæ uasa, spine dorsi substrata. à quib. insignes rami primū in renes ac lūbos, tādē in coxas & crura multifiuriā diuariat: q̄rū repletioe, q̄ obstructis renib. ureteris, uenis emulgentib. accidit, neruos & musculos, spirituuū sensitiuorū meatus q̄q; obstrui, uel saltē coarctari necesse est. At qui, cū renū dolores, podagricis longē atrociores, ex sanguine grosso in uenis renūq; pāniculis coaceruato, cum phlegmone & urine difficultate crebrò coin-

Externa renū tunica à peritoneo orta.

Renū & uentriculi colligantiā.

Gal. cōmentario 1. in sextū Hippoc. Epid. librum.

Quare stupor pedes & crura nephriticorū infestet: Aetius lib. 2. cap. 4. & Mōtegnana cōsilio 182. Cōstāt. Viatici li. 5. cap. 12.

Renū cū coxis & crurib. colligantia: Gal. in 6. Epidem. Hippo c. libel.

† Hip. 6. Epid. & Apho. lib. 6. ac 7. Apho. 48.

*Clysteria in
calculo com-
petere.*

*De uesicæ cum
stomacho col-
ligantia, hæc
Cor. Celsus li.
7. cap. 27.*

*Vesicæ tunicas
à periton. na-
sci Gal. quoq;
lib. 5. de Vtilit.
part. fatetur.*

*Ex nephritide
diurnū cibi
fastidiū & a-
trophia.*

*Aquam acidi
fōtis calculos
dissipare, Vi-
ctruuius lib. 8.
cap. 3. docet.*

cidāt, ad detergēdas illorū oppilatōes, ac exhauriēdas
uaforū repletōes, sectionē uenarū poplitis, aut iuxta ra-
los, multis nominib. utilē Hippocrates cēluit: extremē
torū quoq; cibi euacuationē dolores renū cōpescere, &
calculos ad exitū promouere, docuit. Proinde non satis
admirari possum quosdā nostri seculi medicos, in curan-
da renū obstructiōe enematū usum dānare. Sed de his
oblata occasione uberius agemus. Modò uerò uicissim
te, ob tuū erga me amorē, obtestor, ut quæ sit uesicæ cū
uētriculo colligātia, mihi declares. Nā aliquā esse nō du-
bito, cū Cor. Celsus, medicorū alter Cicero, orto in ue-
sica cācio sæpe affici stomachū, cui cū uesica quoddā cō-
fortiū sit, scripserit: ex quo fieri, ut neq; retineatur cibus,
neq; si qui retētus est cōcoquat, neq; corpus alāt, ideo-
que nec uulnus purgari aut ali posse: quæ necessariō
mortē maturare ait. Sit sanē iste qualiscūq; stomachi cū
uesica cōsensus, maius tamē & arctius illi cū renib. affe-
ctis esse cōfortiū experimur: quippe uesica lithiasi labo-
rante, nec stomachus adeo subuertit, & cibū nauseat: ac
cū calculus in sinu renū, qui sensum obtusum habēt, de-
litescit. Sic affectos plures, plus q̄ annuo ciborū fastidio
tabescere uidi, nec unq̄ esurisse: in quorū cura, cum alij
medici uētriculi imbecillitatē, alij uenarū mesenterij &
epatis, siue splenis, nihil acoris in stomachi orificiū effun-
dētis, obstructiones causarētur: nihil aliud affecuti sunt,
q̄ q̄ quotidiano medicaminū insipidorū usu & fastidio
nausēā stomachi adauxerint, & agros ex atrophia cor-
poris marasmo penē confecerint. Quos ego pharma-
cis lithotropis, aut frequenti haustu aquæ fontis natura
acidi, calculis dissipatis, ac tandē à renib. expurgatis, pri-
stine sanitati, Deo auspice (qui te à crudeli hoc calculo-
rū tormento liberum, diu Cæsari nostro semper Augu-
sto incolumem conseruet) feliciter re-
stitui. Vale,

stillicidio causis. Epist. XLVI.

Cribis Antoni philatrorū amātis. nuper tibi epistolae meae de uētriculi in nephritide nausea, & eius cum renib. colligātia, factā fuisse legēdi copīa: quā oēs docti, qui tū aderant, cōcordi suffragio approbassent: tibiq; datū negocium, ut

ob quam causam praecipue senes à Pleiadū occasu, dum hybernū in grauescit frigus, ardore & stillicidio urinae discouerent: aliorūq; uelicae symptomatū & affectionū causas perscrutareris, de quorum catalogo est Stranguria, latinis urinae stillicidium dicta, quam hac hyeme uterum ferentibus, & puerperis, ob recti intestini & uteri phlegmonem crebro accidere uidi. unde recte Hippocrates li. 5. Aphor. 58. inquit, recto intestino aut utero inflammationem patiente, & renibus purulentis, urinae aduenit stillicidium. quod etiam fit, dum ob uelicae ex

frigida discrasia imbecillitatem, urina guttatim defluit, aut ob eius acrimoniam, & in collo uelicae ardorem sensim destillat, quae ob uarias causas, & humorum affluxum, exardescit. Primum quando, teste Galeno, ob mēbrorum concoctionis discrasiam, sanguis nimium serosis acuitosis humoribus permixtus conficitur, quos cū renes per uenas emulgentes attraxerint, & per ureteras

in uelicam manauerint, fit ut lotium his exacerbatum, uelica ad maturū excretionis tempus ferre non possit, sed continue guttatim etiam sese excernere satagit, accidit id quoq; ob acredinem puris, quod à suppuratis renibus per poros uretides, aut à rupto iecoris abscessu per uenas emulgētes à renibus attractum: aut etiam ab empyemate, purulenta pulmonis uomica, per lenem arteriam in sinistrum cordis sinum, & inde in magnae arteriae descendentis ramos, qui renibus inferuntur, in ipsos & uelicam destillās, sua mordacitate eam adeo uellicet,

Primam ardoris urinae causam docet Gal. lib. 5. de utili. partic.

Secunda ardoris urinae causa, Gal. li. 6. de causis sympto. Aetius li. 11. & Paulus.

Hos faniei ex epate & pulmone meatus declarat Gale. li. 6. de locis affect. ca. 4. & li. 2. prog. cap. 6.

ut ad lotij, cum hac sanie exacte commixti, excretionē
intempestiuam proritet: quod Diocles medicorū pau-
cis secundus, his uerbis testatur: καὶ τὰ γὰρ θώρακι ἐμπύματα
τὰ ὄστυ, ὅτε συρῆθην ὑμενα εἰς τὴν ἕδιν νεφρῶν καὶ κῆσιν φέρον-
σαν ἀετηρίαν, τὰύτη ἀποκρίνεται σὺν τοῖς ὄστροις. Vnde non

Gal. de intro-
ductiōe Medi.
Hippocr. li. 7.
Aphor. 54.

temerē inquit Hippocrates, quibus intra uentriculum
& septum pituita reposita est, his per uenas pituita in ue-
sicam uersa, morbus soluitur. Natura enim siquidem ro-
busta fuerit, per meatus sensui reconditos, ac non raro
per ipsa ossa expurgationē molitur. Quis obsecro cre-
deret, nisi uenæ in temporibus sectæ sterilitatem face-
rent, genitale sperma per tātos arteriarum & uenarum
anfractus, à cerebro ad testiculorum uariciformes chre-
mastiras deriuari posse? Nunquid pariter à cerebro,
præcipuè senum, serofos pituitæ humores per uarios ue-
narum meatus ad uesicam defluere, eamq̃ ad urinæ stil-

Tertia ardoris
& stillicidij u-
rinæ causa, ex
Hippoc. lib 2.
de Morbis.

licidium, pituitæ falsedine lacerare, in hyeme præcipuè
experimur? nam tum frigore hyberno caput incalescit,
pituita q̃ calore dissoluta facile ad uertebrae spine, lum-
bos & pectus diffluit. Vnde Hippocrates: Vrinæ, in-
quit, multum emingitur, ubi caput nimium incaluerit,
liquefcit enim in ipso pituita, & liquefacta secedit par-
tim ad nares, & coryzam facit: partim ad guttur, & bro-
chum, ac tussim, ac raucedinem efficit: partim per uenas
ad pudendum defertur, ac stillicidium urinæ cum ardo-
re commouet. incalescit autem, inquit Hippocrates, ca-
put à cibus, & sole, & frigore, & laboribus, & febrili ca-
lore. Hic certè meritò quispiam inquit quorundā

Falsa de carar-
his Arabū ra-
tio, ex comēt.
12. Gale. in ter-
tiū lib. Aphor.
Hippocratis
accepta.

de schola medicorum ignorantiam detestetur, qui ca-
tarrhos à cerebro ideo hyeme frequētius & assatim in
subiectas capiti partes destillare nugantur, quòd tū co-
arctatis externo frigore cerebri membranis, pituita ue-
lut per manus complicatas à cerebro exprimatur: quā
tanto ad cerebri panniculos penetrante frigore, pituitā
potius cōdensari quàm liquefcere par esset. Sed quid
multis, nec hanc panniculorum cerebri coarctationem
citre

citra conuulsionē fieri posse, in confesso est. Proinde lō
 gē uerò similitus est, id quod Hippocrates tradit, quòd
 obstructis pericranij à frigore poris, nec calor exhalare
 possit: ut ventres hyeme calidiores fieri, ita quoque ce-
 rebrum incalescere credamus, & pituitam cerebri calo-
 re eliquari. Vnde homines in hyeme frequentius tussi-
 re, ac catarrho laborare, frigidisq; & pituitam fluxilem
 ingrossantibus curari experimur. Horū quoq; omniū,
 aut etiam singulorum acrimonia uesicam exulcerari,
 ac purulenti lotij acredine, in quo sanies cruenta non
 exactē commixta est, ad stillidiciū irritari, nihil mirū.
 unde Hippocrates: Si, inquit, sanguinem aut pus min-
 gat, aut renum aut uesicæ ulcerationem significat. Ve-
 tum cum senes nitrosa humorum acredine natura abū-
 dent, eos quoq; stranguria citius quàm iuuenes corripit:
 sed etiam egrius curari uidemus. Proinde mi Philia-
 ter, quum iam tacito pede tibi obrepat senectus, ab
 omnibus quæ humorum falsedinem adaugēt, tibi caue-
 bis. Habes hic igitur magis reconditas ardoris & stilli-
 cidij urinæ causas. Alias uerò uulgares, quæ ob arenu-
 larum asperitatē, & lapidis qui in uesica concreuit, con-
 fricationē incidunt, ut tibi notas, libens prætereo. Vale.

*Quarta ardo-
 ris urinæ causa*

Hippoc. lib. 4.
 Aphor. 75.

*Senum stran-
 guriam egrè
 curari.*

EX CANTHARIDVM POTV STRANGV-
 ria, & earum uirulentia & usus. Epist. XLVII.

Etis mi Philiatere, ut tibi historiā de
 Galli amatoris strāgurīa conscribā:
 quam ut ueram, ita quoq; non ille-
 pidā, ut acciderit, ita paucis accipe.
 Erat Bononiæ ex Gallia adolescens
 diuitijs & stemmate nobilis, gallo
 quouis gallinaceo salacior: qui puel-
 lam non adeo longē ab aede diui Dominici habitantem
 deperibat. quæ quum illi noctem condixisset, illius a-
 more inescatus, consilio sui commilitonis, ne in Vene-
 ris conflictu succumberet, ad coitus illecebram can-
 tharidū

*De amatore
 Gallo, historia
 uera.*

Hæc ex potu
cantharidum
accidentia tra-
dit Diofco. li. 6.
Rafis li. 8. ad Al-
manf. Auicen.
libro 4. fen. 6.
tract. 2. cap. 4.

Cantharidum
alexipharma-
ca Diofco. li.
6. ca. 1. Hippo.
lib. 1. & 2. de
Morbis mulie.
Auic. li. 4. fen.
6. tract. 2. ca. 4.
Rafis ad Alm.
li. 8. & Aetius
lib. 13. ca. 49.

Deleteria qua
re certis uifce-
ribus plus fint
noxia. Gal. li. 1.
de cõp. medic.
gen. & de the-
riaca ad Pifo-
nem.

tharidum puluerẽ in iufculo quodam abforpfit. poftea
quum ad primam noctis facem pruritus circa puden-
da sentiret, lætus, ac ratus eſſe libidinis ex pharmaco tẽ-
tiginem, amicam adijt. in concubia uerò nocte, quum
punctionibus corpus uellicaretur, & in ore cedrini pi-
cis ſaporem perciperet, nec mente ſibi probè conſtaret,
ac animæ defectu & uertigine penè concideret, triftis,
auxilij & cõſilij inops, domum redijt. ubi cum cruento
urine ſtillicidio ac ardore cõtino uo diſtorqueretur, deũ
hominumq; & præcipuè Ludouici de Leonib. mei in
re medica præceptoris, opem implorauit. quẽ quum e-
ius ex Gallia conterranei noctu conſultum acceſſiſſent,
(nempe cui noctu egredi, ob quorundam Bononiæ ſa-
ctionum inſidias, tutum non foret) mihi accerſito no-
gotium uiſendi ægrum dedit: iuſſitq; ut dato ad ſorbẽ-
dum oleo, uomitum prolicerem: uentrẽ clyſteri ex mer-
curiali, maluarum, radicis althææ decocto, in quo caſſia
addito liliorum ac uiolarum oleo, diſſoluta eſſet, eluerẽ:
& ut ſingulis horis plenum lactis caprini aut bubuli cy-
athum patiens ebiberet. Quod ſi hoc deeſſet, lac ex nu-
cleis pinearum ac melonum & cucurbitæ ac papaueris
ſeminibus contuſis, cum ſtillatio maluarum ac halica-
cabi liquore, aromatarium per colum emũgere iuberẽ,
ac id loco ueri lactis patienti, etiã ſi in ſolio aquæ cali-
dæ delideret, aſſatim potandum præberem. Poſtquam
iſtis remedijs Gallus ſanitatẽ recuperãſſet, & tam te-
merarij cõſilij auctor, ſupplex culpam deprecatus, me-
dicinæ adminiſtrationem in perpetuum abiuraſſet: tum
omnes qui tum aderant, uno ore quærebant, quæ nam
eſſet tam atrocis & ſæui cantharidum uirus cauſa, ut cæ-
teris interaneis corporum uifceribus non adeò multũ
oblæſis, ſolum ueſicam exulceraret, & cruentæ urinæ ar-
dore emaceraret. Quibus tum reſpondi, congenitam
eſſe quibusdam pharmacis à forma ſpecifica proprieta-
tem, qua ut ferrum in compaſto pendulum, magnete
confuca-

confucatum, poli arctici sidus: sic illorū uirus, certa corporis uiscera, quasi illis per sympathiam naturalem ex cœlesti influxu dicata, peteret: idq; non solum intra corpus assumpta, sed etiam foris applicata. Nam & Barthol. Montegnana, non uulgaris Itatorū olīm medicus, refert, quendam Franciscum Braccam, ciuem Paduanū cum genui cantharides applicuisset, plus pondo quinque librarum sanguinis eminxisse. Idem quoque accidisse, qui eas ad unguium leprosarum *ἰσθρα* uel scabriciem tollendam, pollicis pedum applicuissent. Sic pariter crebro expertus sum, quum sordidis in genu ac iuxta talos ulceribus, Mercurij præcipitati puluerem paulo frequentius inspargerem, illius uirus, ceteris membris illesis, ad dentes penetrasse, & os ac pharyngas, diurno nocturnoq; saluæ effluxu maduisse. Ex his certè constat, cantharidibus non temerè, ut uulgus medicorum assolet, esse utendum. Tradit nempe Plinius, Cossinum Romanum equitem, singulari amicitia Neroni principi de uinctum, lichene, peculiari olīm Aegypto morbo, correptum, à medico ex Aegypto per Neronem Cæsarem accersito, potu cantharidum interemptum. Ego uerò potius Cossinum externa cantharidum applicatione, quæ sua uirtute caustica lichenas, psoras, lepras, & duras atq; callosos in plantis pedum & digitorum clauos extirpare solent, interiisse, quàm interna cantharidū portione, quæ nihil ad lichenis curam prodest, suspicarer. † Cæterum in qua corporis earū parte uirus illud uelice noxium lateret, teste Plinio, nec inter antiquissimos medicos conueniebat olīm. Hippocrates quippe in libro de Mulierum morbis, ad proritandum menstruorū effluuium, ex solo cantharidum corpore, addito thure & myrrha, pessaria conficere docet: & ad excutiendos fœtus in utero emortuos, ac contra sterilitatem & hydropa, ex solo cantharidum uentre, ablati capite crucibus & alis, ac tribulis marinis, potionem conficere do-

Cātharides genu applicatæ sanguinis per urinam profluuium excitant. Montegnana. confi. 182. cap. 10.

Mercur. præcipitatus ulceribus inspersus, dentes lædit, & pituitā per os expurgat.

De Cossino equite, hæc Plinius lib. 29. ca. 4.

† Rectus cātharidarū usus ueterib. ignotus. Gal. li. de sim. med. ii. & li. 4. de uictu acut. utrobique in fine.

Hipp. alas cantharidū, & Rafis quoq; li. 9. ca. 73. abiecit. Alæ ueneni cātharidū alexiphar. Pl. li. 29. ca. 4. Diof. li. 2. cap. 53.

Gal. li. 3. de Tēper. & de Sim. med. lib. 3. 4. & ii.

cer. Non defuerunt medici, qui abiectio illarum uentri-
culo, solis pedib. & alis utebantur: quas esse illarū male-
fici uirus alexipharmacū crediderant, unā cum Diosco-
ride. At Galenus noster integras pharmacis miscuit,
quæ illarū uirus obtūderent: sicq; eas innoxie tradi pos-
se, passim docet. Ego uerò illarū ex adustione puluerē,
addito ceraforū gūmi, ut magis salutarē, ita minus no-
xiuū in electuarijs diureticis, cū a pozemate morbo cō-
ueniēti dissolutū, crebrò expertus sum. Verūm nusq; il-
larū usum cōmodiorē cōperi, q̄ si crudū illarū puluisculū
pomis, aut prunis, ficibus, persicis quoq; uenustiorib.
ab ima arbore pēdulis inserueris, fissurāq; reducto puta-
mine celaueris: quæ si pomorū fures decerpta degusta-
uerint, intolerabilis urinæ ardor & stillicidiū, furtum il-
lorum redarguit, & grauitate supplicij cōpensat: ut hoc
remedio, melius Lāpsacenorū deo, fures pomorum ab
amœnissimo horto tuo in suburbio arcere & depre-
hendere possis. Id te celare nolui. Vale.

Pulvere can-
tharidū fures
pomorum de-
prehendi.

DE HYDROPE ET QUARTANA
febre, & huius encomium. Epist. XLVIII.

De febre quat-
cana, hæc Gel.
lib. 17. cap. 12.

Dies quandoq;
parens, quan-
doq; nouerca.

Miserere Nicolaum fabrum ferrarium, uici-
num tuum, ut si dum, ita quoq; officio-
sum, hydrope à quartana laborantē, ita
breui tēpore humanis excessisse: quum
Phavorinus febrem quarto quouis die
reducē, ut salutarē, argutæ orationis le-
pore collaudauerit: eiusq; declamatiōis thema, Platonis
testimonio, qui à quartana conualescentes, recuperatis
uirib. cōstantiori ualeitudine dixerat uicturos, corrobora-
uit. & deinde nō illepido Græcorū adagio approbauit,
ἐμὸς μνηστὴρ ἢ πᾶσι μνηστῆρσι, ἢ μὸς μνηστῆρ. id est,

Ipsa dies quandoq; parens, quandoq; nouerca est.

Ita hanc quartanam febrem biduo sanitatis medio in-
teruallatam, eo ait esse fortunatiorem, q̄ in ea esset uita
μνηστῆρ, δ' ὄνο δ' ἐμὸς μνηστῆρ: id est, una nouerca, duæ uerò ma-
tres.

tres. At mi Patrocle, non ita facile Gellius, tuus am-
 fuis, exercēdi ingenij gratia hac ἀδελφίστην de febre quar-
 tana ὑποθήσει, Phaurorinū luisse, mihi persuadēbit, quin
 ferio id eum censuisse credā: quum multis ante Phauo-
 rinum & Platonem annis, Hippocrates, alter medicorū
 Apollo, statuerit, hanc febrem natura sua esse securissi-
 mā, & ob exacerbationis intercapedinem toleratu le-
 uissimā, quæ noxios depasceret humores, ac plerosq; à
 magnis, Herculi etiā ineuincibilibus morbis liberaret.
 quod in sexto Epidemiarum libro, his uerbis luculenter
 quoq; affirmat: οἱ ὑπὸ τεταρταῖς ἀλισκόμενοι, ὑπὸ τῆ μεγά-
 λυς νόσου οὐχ ἀλίσκονται. ἢ δὲ ἀλίσκονται πρότερον, καὶ ὑγι-
 νεται τεταρταῖς, πάλιν σονται. id est, Qui quartana corripi-
 untur, à magno epilepsiae morbo nō infestantur: si autē
 hoc primūm corripiuntur, si quartana superuenerit, tū
 cessat. Vterq; enim morbus ex atra bile, aut lēto & fri-
 gido humore, in cerebro aut splene coaceruatis, fre-
 quēter oritur: quare, q̄ alter in alterum degeneret, & al-
 terius materiam insumat, nihil mirū. Proinde scitē Ga-
 lenus inquit: Melancholici magna ex parte comitiali
 morbo afficiuntur, & contrā epileptici fiunt melancho-
 lici. Ceterū si quartanae malē curatae hydrops accesserit,
 egros ea cōmoueri, Galen. crebrò uidit: quod & uici-
 no tuo cōtigit. & tū maximē accidere solet, si egrotus in
 uictu aberrauerit, & intēpestiuo frigidae potu caloris le-
 nimē q̄siuerit: quo humores ingrossati obstructiōes &
 scirrū in epate ac liene pariūt: & tū precipuē, si deiecti
 in paroxifmo particulari, caloris putridi exhalationem
 externo quesito frigore cohibuerint, q̄ impulsus utrūq;
 hypocōdriorū uiscus adurit & indurat: & quādoquidē
 splē sit quartanae febris, & ex ea hydropis, domiciliū, &
 altera sanguinis pficiēdi ac depurādi officina: ideo ani-
 malia exāguia splene quoq; carēt: & uitiatō à quartana
 splene etiā, primogenia affectiōe subnasci aquā intercu-
 rē, & in omētū defluere, Hip. lib. de Mul. mor. attestat.

De quartana
 hæc Hip. lib. 1.
 & 6. Epidem.

Melancholici
 fiunt epilepti-
 ci, & uicissim.
 Galen. li. 3. de
 loc. affect. ca. 6

De scirrho e-
 patis & splenis
 hæc Galen. 13.
 Methodi.

Hydrops ex
 splene.
 Hippoc. lib. 2.
 de Mul. morb.

Si,

Si, inquit, mulier, splene ipsius aqua turgente, aqua intercutem laborauerit (quod tum accidit, cum febris hominem detinuerit, & patiens aquam affatim ingurgitauerit, & eam non reuouerit, nec per uescicam aut sudorem excolatur) tum splen rarus & spūgiformis, à tergo uētriculi situs, eā attraxerit, & repletus & intumescens per uenas in omentū effundit. At si epar primaria affectū, ex aque niuis aut glaciei liquore uiciatę potu: aut per cōsensum ex uentriculi, renum, pulmonis, lactiū menseraicarum, habituali intemperatura frigida uiciatum, uel obstructum fuerit, tum aqua intercus ex epate non in omentum, sed intra peritoneum in lumborum & illiū caua prorumpit & distillat. quòd Galen. in septimo Aphorif. Hippoc. commentario, apertē his uerbis declarat: Si, inquit, aliquando contingit hydatidas, uescicę epatis aqua plenas, disrumpi, effunditur aqua ad locum membranę abdominis interioris epigastriū respondētem, in quo etiam hydropicorum aqua cōgregatur. ad omentum enim, quod est instar marsupij, solidum & firmū undiquaq; nisi uersus epar arrosūm fuerit, effluere ab epate non potest: nisi ex uentriculo, colo, ac liene, à quibus partibus enascitur. Ex hoc humorum & uaporum flatulentorum ab utroq; uiscere intra peritoneum & omentum defluxu, duas hydropis species nasci uidemus: alteram ab utris similitudine asciten, alteram uerò à tympani tympaniten dictam. hæc flatulenta, illa uerò humidura. Sed ascitis à splene uitiato eadem esse accidētia cū illo quæ ex epate affecto enascitur, Hippocrates lib. de Morbis quarto fatetur, dum inquit: Manat potus ex gula in uentriculum, quo expletus splen de ipso fugit: clauiculæ, collum, pectus ac brachia, quibus, obstructis uenis, alimentum irrogari non possit, exennuātur: ac humor aqueus per uenas in omentum & in decliue ad crura, tibias, pedes uergit: quibus morbo inueterato ruptis, aqua instar roris distillat, qua scrosum adimple-

Locus aquę hydropicorū intra peritonēū, & in omēto.

Gale hæc lib. 5. de locis affe. cap. 6. & 7 Aphor. 55. & li. 4. Aphor. II.

De omēto, hæc Auicen. 13. tertij, & 14. tertij tract. 4. ca. 5.

Ascitis à splene & epate, eadē accidētia.

adimpletum, fit instar uesicæ aqua refertæ perlucidum. unde herniæ species Græcis, & Cor. Celso hydrocœle, ab aqua dicta, enascitur, pueris & senibus cachecticis communis morbus. Vnde Hippocrates: Pueris hydro- pes in testiculis & ostheo fiunt, quamdiu parui fuerint, deinde in ætatis progressu euanescent. id quod pueris nuper genitis etiam in bimatu atq; trimatu crebro acci- dere uidi. Sed horum causæ symptomatum sunt omni- bus obuiæ. At istæ non æquæ, ob quas nempe hydropi- ci sicca tussi & anhelitus difficultate, pulmone illaeso, torqueatur, & maiori siti quàm apud inferos Tantalus ille excrucientur: adeò ut quo plus sunt potæ, plus sitiã- tur aquæ, quibus totus uenter tumet prius. Tussis qui- dem, aridæ & difficilis spirationis in hydrope causam, rectè in pulmonis & diaphragmatis à substrata tumidi- iecoris splenisq; mole, coarctationem rectè referimus: quæ cum, uentriculo flatibus pleno, præcordijs incu- buerint, tum equè ac in saturis & obœsis, pulmone, spi- rationis follè, à thoracis musculis & diaphragmate ad- aerem hauriendum distendi non posse, quibus conijce- re potest. Quare plerique sedentes, non nisi recta cerui- ce spirare coguntur. dorso enim incubantes, facile suffo- carentur. Hanc præcordiorum & septi angustiam, pul- mo uoluntario & naturali motu percitus, tussi excute- relaborans, dum nihil promouet, aut ex pulmonis ca- uernulis excreare potest, tussire quoq; cunctatur. Vnde Hippocrates: Quibus, ait, à iecore aqua intercutem ob- oritur, tussire quidem desiderant, sed nihil effatu dignũ excreant. Verum quum sitis sit appetitus frigidus & hu- midus, & in hydrope uniuersi corporis habitus, ac præci- puè epar intemperatura frigida & humida laboret & langueat, ipseq; uenter tanquam uter, humore frigido distentus, ueluti aqualiculus sesquipedē profset: quæ sit intolerabilis hydropicorum sitis causa, exactiori scru- tinio eget. Primum, quàm sitibunda insit salis siccitas,

A uel

Cels. lib. 7.
ca. 18.
Hippoc. in lib.
de Aere & aq.

*Difficilis spira-
tionis & tussis
in hydrope
causa.*

Hippo. & Gal.
in princip. li. 2.
Prognost. & si-
ne lib. 2. de lo-
cis affect.

Hippoc. lib. 2.
Prognostic.

Sitis hydropi-
corum causa:
ad Alex. lib. 1.
Proble. 79. ex-
plicatur.

uel ex hoc conijcere potes, quòd pleriq; nautarū æ quorū
 ris falsi aquam bibentes, inexplibili siti interierint. Mo-
 dò constat, omnes secundæ digestionis in epate splene
 ac uenis humores, & illorum excrementa, ut sudorē &

Causas corrup-
 ptæ sitis Galē.
 lib. 4. de caus.
 symptomatū.
 & li. 2. Micro-
 tech.

urinam, salem resipere, ac indigestos facile putrescere.
 Atqui cū in hoc morbo uenæ peritonei, omenti, & quæ
 à porta in splenem uergunt, ac fundū uentriculi, eiusq;
 orificium, sitis subiectum, multifariam amplectantur &
 nutriant, his humoribus refertissime sint, necessariò il-
 lorum falsedo in uentriculum refudabit: quorum etiam
 uapores putridi, interna uiscera ac uentriculi osculum,
 æquē ac uini ueteris, uel in quo dipsas serpens submersa
 fuit, siccabūt, & lethali siti excruciabūt. Accedit ad hoc,
 quòd cum aeris inspirati refrigerium, sitim quoq; alle-
 uiet, ut ob impeditam & coarctatam in hoc morbo in-
 spirationem, cor & pulmonem siti quoq; æstuarē oportet.
 Ex his quoq; haud obscurē causam elicere pos-

De dipsade
 hæc Alex. A-
 phor. in fine li.
 1. probl. Dios.
 li. 6. c. 49. Gal.
 de thiriac. &
 Nicæd. in Ale.

sis, quare mulieribus, ut Hippocrates ait, *ἡ δὲ τὸν ὄστρον*
 id est hyposcarca, aut cachexia laborantibus, mensium
 effluxus cunctetur, uel sistatur: quippe cum sanguinis
 conficiendū officium in epate infrigidato uel obstructo
 læguateat, nec nisi sanguis aquosus, crudus & uiscidus ge-
 neretur, qui suo lentore uenas uterī potius obstruere, q̄
 erumpere possit. Atqui quum hæc omnia tam sæua ac-
 cidentia in hydrope ex quartana coincidere possint, nil
 certē mirū, ægrum in tam uiolenta huius morbi spira-
 tione, animam quoq; efflare. Sed magis quispiam fabri
 uicini tui socordiam mirabitur, qui cum præsentissimū
 indurati splenis remediū, quotidie in officina sua fer-
 ro ignito conficeret: quòd eo in morbi principio uti ne-
 glexerit, quod Cor. Celsus in lienis morbi cura his uer-
 bis summopere laudat: Potui, inquit, ieiuno dari debet
 absinthium incoctum, & post cibum aqua à fabro fer-
 rario, in qua candens ferrum subinde tinctum sit. Hæc
 enim uel præcipuē lienē coerces. Quod animaduersum
 est in

Menses hydro-
 picis sitti, Hip-
 poc. li. 6. Epi-
 dem. tradit.

Aquam in qua
 candēs ferrū
 extinctū, sple-
 neticis mederi
 Cor. Cel. li. 4.
 cap. 19. docet.

est in his animalibus, quæ apud hos fabros educata, exiguos lienes habent. Hac sola aqua, & capparorū esur, Anton. Beneuenius Florentinorū ciuē septēnio splenis scirho laborātē, se curasse gloriatur. Qua si dextrē uisus fuisset, forsan auxiliares fidelis uicinus manus adhuc tibi porrigeret. Sed fata nos suscipere deq; ferre oportet. uale.

DE STERILITATIS SCRVTINIO,
 & ueteri obstetricum officio. Epist. XLIX.

Conquereris mihi duabus epistolis, non certē perfunctoriē scriptis, quæ acre tuū ostendunt ingenium, te ob uxoris sterilitatem, sine liberis uitā degere: qui tibi silicernio, ut ciconiæ parentibus eorum senio eneruatis, sustentaculum præberent, &

De ciconiarū pietate & gratitudine, Aelianus de Var. histo. Ambrosius in hexam. Petronius in Satyr. De ueteri obstetricum officio, hæc Plato in Theæteto:

καὶ τιπέλαργγοισι, gratam beneficiorum remunerationem referrent, aut alimoniam ἀρετήρια redderent. Deinde quæ uetus obstetricum officium in republica uestra exoleuerit, arsque illarum unā perierit, quæ non modò agrè parturientibus opem ferebant, sed ut peritus agrorum colonus, qualem agrū quoduis semen poscit, optimè nouit: sic illæ tanquæ pronubæ in cōficiendis nuptiis, in cōföderandis cōiugis, quæ cuique ad generosæ prolis procreationē iugare oporteret, optimè callebāt: quarū officium eo nomine institutū fuit, quū crebrò in aliquo stēmate, ad quod sacerdotij uel regni dignitas spectabat, hæres desideraret ob uxorū sterilitatē, ne tāta dignitate stēma illud priuaret, factō diuortio, aliā cōiugem fœcundā in sterilis locū sufficiebant. Verūm quod liberis te carere cōquereris, temerè id quidē illorū hominū more facis, qui nūquā sua sorte contēti uiuūt. Nā si ex uxore tuā liberos sustulisses, nescis, ut inexpertus, quāta sollicitudinū mole obrutus fuisses. primū, ut enutritos rectè educares, educatos honesta dote elocares: deinde, ne ab auita stēmatis tui uirtute de generaret, & lenocinio cō-

Galē. lib. 5. Aphor. 59.

Ex liberis sollicitudo & erumna.

gerronū seducti, paterna bona multo sudore parta obli-
gurent. & mille alia incommoda, quæ prudens præte-
reo: ut Euripidem rectè dixisse fatear, carere liberis bo-
nū esse incognitum. quod Automedon hoc lepidissimo
epigrammate approbavit:

Ὀδυσσεύων πρῶτον μὲν, ὁ μολοῖσι μολοῖσι ὀφείλων.

ἔτα δὲ ὁ μὴ γυμνασ, τὸ τρίτον ὄσις ἀπαις.

ἢ δὲ μανείσ γυμνῆτις, ἔχει χάριμ, ἢν λατορύνῃ

ὀδύς τῶν γαμπτῶν, πείναι λαβῶν μεγάλων.

Felix quidē primū, qui nihil debet: deinde, qui uxore
ris expers: tertio, qui sine liberis est. Quod si quis infan-
niens uxorem duxerit, gratia illi cōtingit ingens, si sta-
tim uxorē humauerit, et dotem acceperit uberē. Dein-
de scias, alterā obstetricū officij partē exoleuisse: artē
uerò nondū nobis subductā, sed eruditis Hippocratis

Vteri qui steri-
les sint.

Hippoc. libr. 5.
Aphor. 62.

ac Arist. monumētis concreditā extare. Nam quæ ute-
ri muliebris uitio steriles sunt, has diuinus Hippoc. suo
oraculo ita perstringit: Quæ cūq; frigidus & spissos ute-
ros habent, & quæ cūq; præhumidos uteros habēt, nō
cōcipiunt: extinguūt enim in eis genitura. & quæ cūq;
siccus, & magis adurētes, nam ex defectu alimētī cor-
rumpit semen. quæ cūq; uerò ex utrisq; mediocrē habēt
temperaturā, hæc fœcundæ sunt. Vides ne Hippocratē
eis dē rationib. matricis fœcunditatē, quib. agricola sui

Vterus agro
assimilatur:
Hippoc. in lib.
de sper. & fœt.

agri fertilitatem, metiri? Nam ut seminis fœcunditatē
frigiditas, & agri spissitudo, ut emergere nō possit, coer-
cet: sic per angusta frigore inspissati uteri uasa, ad incre-
mentum embryonis nō nisi sanguis serosus perlabi po-
test, quibus nec secundæ aut cotyledones cum umbi-
lico fœtus firmiter adnasci possunt: & perinde in uteris
humidis genitura, ut in palustri solo cerealia semina ex-
tinguuntur & suffocantur. Et ut in agro sicco & calido
defectu alimentī semēta marcescunt, sic arida matricis
caliditate prolifici seminis humorē insumi & aduri par-
est. Necessaria igitur est ad fœcunditatem commensu-
rata

rata materni uteri & uirilis seminis temperatura. Nec tamen inficiamur, dispares in qualitatibus utriusque coniugis intemperaturas, mutua actione corrigi, & foecunditati non obfatare. Vnde crebro uiduas in primo coniugio steriles, alijs uero maritis nuptas, leporibus (ut aiunt) foecundiores uidimus. At quibus signis hæ sterilitatis causæ in mulieribus explorentur, Aristoteles, & ante eum Hippocrates, ea non celauit: qui mulierem pannis undiquaque circumseptam thuris, storacis, silphij aut cyphei, delicatissimo deorum in templis Aegyptiorum suffumigio, defubter suffire, in Aphorism. suis iussit: & si odor tum uideatur per corporis meatus internos, ad nares & os penetrare, tum mulierem id ex se ipsa, non sterilem esse, approbare. Et in lib. de Sterilibus, nepopum unguentum, lana exceptum, obstetricem uti pessum utero imponere iubet: ac si subditi odorem per os manè olfecerit, mulierem foecundam fore, & concipere posse affirmat. Aut (inquit) caput allij derasum et depurgatum, integrum ad uterum apponatur: & si per os postridie olfecerit, concipere poterit. At qui cum oculi spermaticis à cerebro poris affines, qui adeo coitu alterantur, afficiunturque, ut genituram emissuri plerique conuiuere uel nictari cogantur: quid obfatare poterit, ut illitis eorum cum unguento ex croco angulis, foecunditate, & an seminales pori obstructi sint, experiri non possumus: id quod certo fieri posse, Plin. naturalis historiae autor testatur, dum ait: Foecunditatis in feminis praerogatiuram accepimus, inunctis medicamine oculis saliuam infici. At Aristoteles hæc de oculis, in libro de Animalium generatione, cum uberius ac apertius declararet, ac in latina Theodori uersione, uerbum Excrementum, pro Excremento, falso uel interpretis, aut potius chalcographi errore scriptum sit, libuit uerba Aristotelis graeca adscribere: τὰς δὲ γυναικας βασανίζουσι τὸς δὲ νεφροῖς, καὶ δ' ἰνῶν του αἰδομαί πρὸς τὸ πνύμα δύραθην καὶ τῶν

Hæc foecunditatis signa Hippoc. lib. 5. Aph. 59. de morbis mul. lib. 1. & in lib. de sterilib.

Ex oculis inunctis foecunditatis examé. Plin. libro 7. cap. 16. Hippoc. lib. de superfoet.

Obscurus Plinij locus illustratus.

Aristot. lib. 7. de gen. anim. cap. 5. quæ Genitilis fen. tertij Auic. canonis, tract. 1. cap. 1. rep. etit.

De oculis hæc
uberius Arist.
sect. 4. probl. 2.

ταυθεν αἰω, κῆ τις ἐγγιστοῖς ἀδὶ τὸς ἀφθαλμὸς χρωμασι, εἰα χρω
ματικῶσι, τὸ γν τῷ σωματι πῆλυτον. ταῦτα γὰρ εἰ συμβαίνοντα, ἀ
λοι εἰ σῶμα αὐτὸν πύρος, διὼν ἀκρύνεται τὸ πρὶ ἥλωμα, συγκεχρωμέ
νος ἔχει, ὁ συμπεφυκότες. ὁ, τε γὰρ ποδὶ αὐτὸν ἀφθαλμὸς τὸπος,
σπερματικώτατος τῶν ποδὶ πλὴν κεφαλῆν ὄσι. διηλοῖ δ' ἐν μετὰ τῆς
ὁμιλίας μεταχημαλίζομεν ὁ ἐπίδηλος μόνος. καὶ τοῖς χρωμασίους
πλείοσι ἀφροδισίοις, γν διδύνασι τὰ ὄμματα φανερῶς. αἰτίου δ'
ὅτι ἡ τῆς γονῆς φύσις ὁμοίως ἔχει τῷ τ' ἐγκεφάλῳ. Id est, ut The

Sperma utile
tertiæ digesti-
onis excremen-
tum, et maior
pars eius à ce-
rebro.

† Aldi litera
habet Extre-
mum, sed malè,
pro excremento

Ex galbano fœ-
cunditatis si-
gnum. Hippo-
de superfœta-
tione & steri-
libus.

De axungia hæc
Pli. li. 28. ca. 19.
Axungia hy-
drargyri uehi-
culum in un-
guentis.

fit, ut odores subeuntes uterū, efferant ad locū spirandi,
& afficiāt halitū. atq; etiā illitur: ut colores oculis impo-
siti, saluam oris inficiant. nam nisi hæc ita fiant, meatus
corporis, per quos † excrementū decedit, cōclusos, ob-
septos & obcæcatos esse significat. sedes enim oculorū
maximè omniū capitis locorū seminalis est: qd patet,
cum sola ipsa per coitum uenereum manifestè immute-
tur, & in modico rei ueneræ usu oculi apertè langueāt
& subsideāt. Causa est, quòd natura genituræ similis ce-
rebro est: aquosa enim materia eius est, & calor aduen-
titius. Et ne tibi molestus sim, multa utriusq; sexus ste-
rilitatis signa consultò prætereo. unum tamen adhuc de
galbano, pro colophone huic epistolæ adijciam: quem
si igni emollitum, sericoq; inclusum, muliebris uteri sto-
macho nocte indideris, & caput mulieris purè lotum,
lineteolo & reticulo, inodoratis tamen, obligaueris, ma-
nè si uertex mulieris galbanum redolet, mulierem pro-
bè purgatam, & esse fœcundam ne dubites. Sed iurè
dubitare posses, per quos nam meatus odor illorum ex
utero ad olfactus organa & capitis uerticem spiraret. Et
mehercule, nisi axungia porci genibus illita, uel alliga-
ta, sapore, eius os ita imbueret, ut exspui uideretur, & hy-
drargyri uirus etiam per se, & cuius axungia potest esse
uehiculum, cruribus aut plantis pedum inunctum, ad
os & cerebrum regurgitaret: odorem aromatum à uir-
tute specifica, quæ in rebus dubijs est commune medi-
corum

corum asylum, petere caput asseuerarē. Sed hos meatus, ueluti in Dedali labyrintho, imperscrutabiles, anatomiae peritis explorandos relinquamus. Illud tamen plus quam centies expertus sum, in hysterica & quavis uteri affectione, uerticem capitis, prope futuram coronalem, qua glaciei frigus & pondus se sentire fatentur, utero affecto, lege quadam confortij cōdolere. Quod si obseruaueris, ad discernendum, quādo caput per matricis consensum doleat, tibi plurimum proderit. Vale: & de his omnibus securē periculū facere ipse poteris, & obstetricum opera in considerandis coniugijs melius carere potes: quarum officium quōd deserit, partim culpam in mulierum pudorem, partim in sordidam magistratum stipendiorum parcatem refero. iterum uale.

Vertex capitis
matrici affe-
cta condoletur.

DE VETERI BALNEARVM FABRICA & usu. Epist. L.

Ipse sperem, si Romanorū luxus & deliciae ullo in opere magis & clarius spectent, quam in magnificis balnearū fabricis: ob quas olim consules, aediles, & Caesares quique, totos & solidos excavarunt montes, ut tam feruentē quam gelidā aquā, per tubulos et eurypos in balnea deriuarent: quorū pauimenta uitreatis tessellis, uersicoloribus lapidū crustis, cemento aut maltha cōpactis radiabāt, quae Graeci à uariiegato lapillorū colore lithostrata, & quae cœnae analecta nō scopis cōuerri, sed manu colligere, ac spōgia detergi oporteret, ob mundiciē asarota appellarūt. Parietes sectili & omnifario marmorū genere, Phrygio, Carystio, & Porphyrite in crustati, ac statuis ex are Corinthio conflatis, insertis quique gemmis adornati fulgebāt. Hęc pauimentorū pigmēta (ut pronā sunt luxurię uitia) M. Agrippa edilis, quibus uir ingenio subrusticus, ut uulgi gratiā demereret, in cameras suarū thermarum transtulit: Vitreas dubio procul (inquit Plinius) factururus, si uitri usus tum repertus fuisset:

De lithostratis
Nonnus posita
in Euangelio
Iohannis.

Hęc Plin. li. 36
cap. 15. & 25.

& ne

& ne in amœna prospiciendi locus deesset, porticus tri-
 plices miliarias, marmoreis suffultas columnis, & ad pi-
 lœ ludos trigona quoq; balneis astruebant. Quid uerò
 tibi argentea balneorum uasa & epistomia commemo-
 rem? quibus Ethruscum ciuem Romanum sua ador-

Staius Papin.
 libro primo
 Sylvarum.

nasse balnea, Papinius ita scribit:

Effulgent camerae, uario fastigia uitro.

Nil ibi plebeium: nusquam Temesæa notabis

Aera, sed argento felix propellitur unda:

Argentoq; cadit, labris nitentibus instat.

Qua uerò industria balneorum fabrica, pilis, columnis,
 cameris, apodyterijs, hypocauftis, præfurnio, miliarijs,
 uaporarijsq; caldarijs, & additis ad natandum piscinis,

Victru. li. 5. ca.
 10. Pallad. li. 1.
 tit. 39.

olim cõstruebatur, Victru. in sua Architectura, & Pal-
 ladius in sua Agricultura, ita obscure uerbis depingit,

ut ne Dædalus, quãuis Vulcano adiutus, aut quãtũuis
 nostre ætatis ingeniosus faber, quibus balneorũ in Gallijs
 & Romę fragmẽta, & uetus etiã illud in Hispanijs Gra-

Balncũ Mau-
 rorũ in Albã-
 dra Granati.

nati, regũ Mauritanix balneũ, in arce Alhabrę uiderit,
 ad illorũ normã construere possit. Taceo, q; agrẽ uel ar-
 chitectũ aut gramaticũ reperies, qui Suetonium intelli-

gat, dum scribit, Neronem Cæsare nouã ædificasse do-
 mũ, tãta laxitate, ut porticus triplices miliarias haberet.

Et quibus iniuria tẽporũ & bellorũ hæ balnearũ ædes cõ-
 ciderint, ita ut de illarũ fabrica potius diuinare, q; exa-

ctẽ tradere aliquid quispiã possit: ut tamẽ p̄cepta uete-
 rũ medicorũ de balneis & gymnasijs melius asseq; pos-

simus, illorũ partes & uasa tibi utcũq; describã. Fuerant
 olim non in balneis modò, sed etiã in porticib. ac diuitũ
 areis colũnæ positæ, nō tantũ ut ædificiũ sustētarẽt, sed

De hac miliari
 colũna Pli. lib.
 3. ca. 5. Sueton.
 in uita Ottho-
 nis, Plutarch.
 in Galbæ uita.

etiã decoris & necessarij usus ergò cõstructæ: qualis e-
 rat aurea in capite Romani fori sub æde Saturni colum-
 na, miliarium aureum dicta, cui omnes Italię & Roma-
 næ urbis ad singulas portas, numero 34 uix erant inscul-
 ptæ. Et C. Gracchus postquam uias incussis lapidibus,
 &

& sabuli aggeribus inspersis strauisset, teste Plutarcho, *Miliares colū
ne unde diste.*
 dimenso uiarum spacio singulis miliarijs, quæ octo fere
 stadijs constabant, columnas lapideas, spacijs signa pre-
 ferentes, constituit: unde columnas nihil sustentantes,
 miliarias dictas arbitror. quales etiã olim in balneis pro-
 pe solia, insertis ex ere aut plumbo tubulis, ut in horum
 anfractu, aqua substratae fornacis feruore incalesceret,
 construebantur. Vnde Palladius: Miliariũ plumbeum,
 cui erea patina subesset, inter soliorum spacia forinsecus
 in balneis statuere iussit, fornace tamẽ subiecta. In quẽ
 usum, facere (inquit Seneca) solemus dracones & mi-
 liaria, & complures formas, in quibus ære tenui fistulas
 struimus, per decliue circumdatas, ut sæpe eundẽ ignẽ
 ambiens aqua, per tantum fluat spacijs, quãtũ efficiendo
 calori sat est. Frigida igitur intrat, effluit calida. ita quoq;
 Empedocles, thermas igne sub terra cooperto incalesce-
 re credebat. in quib. uerò balnearia sine igne calefiunt,
 spiritus in illa feruens loco æstuantis infunditur: hic per
 riuos lapsus, nõ aliter quã igne subdito parietes & ua-
 sa balnei calefacit. omnis enim frigida transitu mutatur
 in calidã: nec trahit uaporẽ euaporatio, quia clausa per-
 labitur. Veteres enim nec ignem, nec ad exitũ fumi spi-
 racula in cubiculis, sed conclauia zetas à ζεω, id est fer-
 ueo, dicta habebãt: quib. hypocautũ suberat, in cuius
 pauimentũ calida aut frigida pro tẽporis ratione aqua
 diffusa, illius uapor per meatus & tubulos parieti inclu-
 sos zetas calefaciebat. Vnde Paulus iurisconsultus, tu-
 bulos esse definit, per quos paries torretur. Habebant
 enim in domibus iuxta columnas balnearia, & precipi-
 tũ Lacones, ad sudandum hypocaustra, ἀπὸ τῆς ὑποκαύσεως,
 id est, succendere dicta. Habebat enim hypocautum
 sub pauimento locum uacuum, in quo ignis succensus,
 calidis uaporibus sudorẽ eliciebat. cui ex uno latere pre-
 furnium, parua fornax adstructa erat: in quo ignis inclu-
 sus, partim hypocautum calefaciebat, partim aquas. su-
 pra

*Calefaciendũ
aquam bal-
neam modus.*

*Seneca lib. 3.
Quæst. natur.*

*Antiquorũ ua-
poraria, zeta:
de quib. Lãpri-
dius in Helio-
gabalo.*

*Victru. hæc li.
5. ca. 10. & Cor-
nel. Cel. lib. 2.
ca. 16. de Laco-
nico sudoris
balneo sicco.*

Hypocausti
structura, &
presurnij uas-
fa, uide Pli. li.
5. in epist. ad
Apollinarem.
† In cellarum
alueolos de-
fluebat.

Apodyteri=
um in balnea=
rijs.

Hypocaustum
unctuarium.

Trigon in bal-
neis ad pile lu-
dum.

Pilarum in bal-
neis descri-
ptio.

pra quam tria aenea uasa diuersis graduum fastigijs, ut
aqua ex uno in alterum defluere posset, collocata erant.
In superiori fastigio erat frigidarium, ex quo frigidum
medio tepidarium, ex quo tepida: postremo caldarium,
ex quo aqua calida traheretur. quantum enim a-
quae calidae a caldario exibat, tantum ex tepidario in
caldarium, & ex frigidario in tepidarium influebat. Vnde
Cicero: In balnearijs, inquit, hypocausta, in alterum
apodyterij angulū promouit: propterea quod ita erāt po-
sita, ut eorum uaporarium, ex quo ignis erumpit, esset
subiectum cubiculo. Erat apodyterium conclaue, ante
balnei aut hypocausti ingressum, sitū, ἀπὸ τοῦ ἀποδυτηρίου,
id est, exuere dictū, quod balneaturi in euestes exu-
erēt. Erat & aliud in balneis hypocaustū temperati ca-
loris, unctuarium dictū: quod in ea homines ante & post lu-
dum & lotionē, pro diuersa corporis habitus ratione,
inungebantur. Erat in publicis quoque balneis locus,
a triquetra uel triangula figura Trigon, qui hyeme tem-
perato calore tepebat, ne homines ad trigonalis pilae
ludum exuti rigerent, aut ludendo exercitiū minus aestu-
arent. Pilae uero mentio, me quoque admonet pilarum,
quas Vitruuius & Palladius in balnearum structura
describunt, quas alij esse sphaeras ex stupa pice sulphure
illita cōpactas contendunt, quibus in hypocausti praefu-
rnium coniectis, ignis succenderetur, uel extinctus
repararetur: quum tamē uterque auctor pilas balnearum
laterculis argilla cum capillo subacta construi, non ex
pice, iubeat. Proinde ego pilas fuisse puto, in superna
uaporarij parte casulas, aut uasa concava, in qua flamma
a succensis piceis pilis, unde nomen obtinuerūt, re-
flecteretur. Quare uel utrumque significare, non nega-
uerim. unde Statius de Etrusci balneis inquit:
Quid nunc strata solo referam tabulata? crepantes.
Auditura pilas, ubi languidus ignis inerrat,
Ac dibus, & tenuem uolunt hypocausta uaporem?

Camera enim siue testudines alucolorum ex communi hypocausto calefebant: nouo quodam inuento, ut Seneca ad Lucilium testatur: Quaedam, ait, etiam nostra demum prodijisse memoria scimus: ut suspensuras balnearum, & impressos parietibus tubos, per quos circumfunderetur calor, quo simul ima & summa fouerentur aequaliter. Sed maior certe luxus in conficiendis piscinis a Romanis impendebatur, quas balneis aestiuis ad septentrionem spectantibus astruebant. has Graeci a natando *κολυμβήθρα* appellarunt: qualis piscina fuit Hierosolymis illa probatica, sed diuiniore usu ad curam aegrorum quinque porticibus uallata. At in istis inenarrabili impendio, marmore Thasio ac porphyrite constructis, & circumseptis, corpora natando exercebant, ac multa sudatione languida reficiebant, & corroborabant, quae Paulus Aegineta *υγρόλουθα*, Sidonius a mergendo Baptistaria appellat. Vnde Plinius ad Apollinarem inquit: Apodyterium balnei laxum & hilarare excipit cella frigidaria, in qua baptisterium amplum & opacum ingreditur. In has piscinarias cellulas, ex fontibus, riuis, ac lacubus, per uarios euriporum anfractus & ductus, ueluti per mæandros, aquam per fistulas unguenta & crocum redolentes deriuabant. Vnde Seneca ad Lucilium inquit: Vtrum sapientiosem putas: qui inuenit, quemadmodum in immensam altitudinem crocum latentibus fistulis exprimat, & qui euripos subito aquarum impetu implet, aut siccatur? & Aelius Lampridius refert, Heliogabalum in euripis uino plenis nauales ludos circenses exhibuisse, nec unquam nisi unguento nobili aut croco piscinis infectis natasse. & Orosius Nerone tam effrenatae luxuriae fuisse prodidit, ut frigidis & calidis unguentis lauratur. Et ut paulo clarius intelligatur, miliarium fuisse uas instar columnae rotundum, altum, & angustum, ad quod fistula frigidaria dirigebatur, & ab hoc ad solum similis magnitudinis fistula pro-

Sen. lib. 14. epistola 90.

De piscinis bal. & psychrolutia. Plin. lib. 5. ad Apollinar. & lib. 2. ad Gal.

Paulus Aegineta li. 1. ca. 51. Pollux lib. 7. & Gal. lib. 3. salub. de psychrolutris.

Seneca li. 14. epist. 90.

De unguentis & croci balneis usu.

Clarius miliarum notificatio.

Pallad. cap. 10 lib. 1. & lib. 5. ad fin.

Plin. li. 9. cap.
54. & lib. 26.
ca. 3. Macrobo.
3. Satur.

Odyss. p.

cedebat, quæ tantum calidæ duceret interius, quantum fistula illi frigidi liquoris intulerat: in fine hic, de balnearum apparatu, corolarij loco uerba Palladij de enecandis aut capiendis inter aluearia papilionibus ascribam: Vas æneum, inquit, miliario simile, id est altum & angustum uespere inter aluearia collocemus, & in fundo eius ponamus lumē accensum, illic papiliones conuenient, & circa lumen uolitant, & angustia uasculi ab igne proximo interire cogentur. Et ne quid balnearū delicijs deesset, Sergius Orata primus pēsiles excogitauit balneas: quarū ille cebra, & lectulis pensilibus, quorū leni succussione uel morbos alleuiarent, aut somnū allicerēt, Asclepiades medicus ægros sibi deuinxit. at olim Troiani belli heroes & Romani consules, dum habenas totius terrarū orbis moderarentur, non in tam magnifico balnearū apparatu, sed in pelys & asaminthis, id est labris & scaphis ex lapide aut ligno excauato factis, corpora labore fessa lauarunt. unde Homerus inquit:

ἔσθ' ἀσάμινθος βαλάντις ἐΰφρατος, λῶσαντο.
τὸς δ' ἔδθη ἔν' Ἀμωαί λῶσαν, καὶ χρίσαν ἐλαίῳ.

Athen.
lib. 12.
Plutarchus
in Theseo.

Plin. lib. 7. ca.
59.

Vetus balnearum usus.

Vnde & Scipio, terrificum illud Africæ fulmen, fertur corpus suū rusticis & militarib. laboribus squalidū, in Lintherno, sua in Campaniæ uilla, in exili balnei ergastulo abluisse. Et quū olim in ergasterijs Tyrrheni uniuersas corporis partes pilis obsitas raderēt, ac Abantes, gens bellicosa, Euboicæ incolæ, ne capiendi ansam hostibus crine præberēt, primi sinciput abradere instituisse, unde Curetes dicti: Romani tamen, quum primū pilothris, unguētis depilatorijs, pro nouaculis uterētur, serō tamen, nepe ab Vrbe condita anno 454, tōsores ad miserunt, quos tum P. Ticinius Mena ex Sicilia primū Romā adduxit. Cogitarunt sanē, barbā uiros decere, hirtasq; in pectore setas. Tandē uerò auctis Romano rū opib. balnearū quoq; luxus et delicię unā creuerūt, quibus uirile animorū robur eneruabāt: sed corporis habitum

habitum pedotribæ, gymnastæ, his & palæstræ exercitijs, adhibitis frictionib. apothepiæ inunctionib. olei & unguentorū in bona ualitudine cōseruare, & per insensilem pororū euaporationē expurgare, & quaslibet corporis lasitudines curare apothepiā studebant. Est namq; Apothepiā, & erat olim, omnis exercitationis probe peractæ pars postrema, quæ frictione & olei in unctione antè & post balnei ingressum fiebat: cuius duo erant scopi, nēpe excrementa corporis per halitum expurgare, et corpus à lasitudine leuare, præcipuè quæ exercitijs successisset. cuius præcipua pars erat balneū, quo rectè administrato ab exercitio, frictione sudorē & puluerem gymnasiolorum eluebant, artus corroborabāt, induratos laxabāt. Vnde Homerus speculatores à Troia redeuntes, laboreq; fessos, sudorem aqua marina abluisse, corpusq; oleo unxisse ait:

Gal. lib. 2. & 3.
salubr.

Iliad. 2. & Athen. lib. 1.
Dipnos.

αὐτὰρ ἐπεὶ σφιν λιῦμα θαλάσσης ὑδατῶν πολλῶν
νίψεν ἀπὸ χρωτὸς, καὶ ἀνέψυχθην θεῖου ἕτος
ἐς ἑῶσα μίνθας βαῦτες ἐϋξέσας, λῦσαντο.
τῶ δὲ λοετοσαμῶν, καὶ ἀλφφαμῶν λίπ' ἐλαίου
δ' εἶπνον ἐθειανέτιω.

Vnde nouerunt, inquit Athenæus, Troiani belli heroes λουτρά ἐν ἄκρῃ πόνωι παυτοῖα: id est, lauacra esse omnifaria lasitudinum pharmaca: quas aqua marina, quæ neruis maximè est accōmoda, soluebāt, ac musculorū distēssiones ἐμβάσει, lauacri infessione laxabāt, postea ne aquarū aspergine corpora rigerēt oleis & unguentis acopis inungebant: in quorū catalogo unguentū gleucinū, irinū, amaracinū, & abietinū cēsentur, & nobile illud ex nardi spicis unguentū, cuius librā diua Maria Magdalena in sacrosanctos Christi pedes lotos effudit. Eadem ratione frigida loturi, ante balnei ingressum frictione, & olei inunctione (oleū enim corpus à frigore munit) & post exitū balnei curabāt. Sed annis uiginti quatuor nati minorib. psychrolusia uti, id est frigida lauari, nō licebat. Ob id merito Galenus grauiter Germanos & Celtas increpat (qui, teste Strabone) ma-

Gal. lib. 3. & 4.
salub. & lib. 2.
sim. med. Cels.
li. 1. ca. 2. & 3.
Dioscor. li. 1.

Gal. lib. 1. salubr. Strabo lib. 5.

Galenus lib. 1
salubr. Strabo
lib. 5.
Legitimi par-
tus Rheno pro
bati.

tris pudicitiam exploraturi, infantes nuper editos in
Rhenū frigidū, uelut adulterij uindicē mergebant, cu-
ius uorticibus spurij suffocabantur: legitimo uerò tho-
ro conceptos Rhenus, intemeratæ pudicitiae testis, tran-
quillo suspendens alueo, in tremulas genitricis manus
subuehebat. Vnde apud diuum Gregorium, Nazianzi
episcopum, Nicobulus cecinit:

ὦς νόθου ἀγένητος εἶναι κριθῶτα βέβηρος. id est,

Lacedæmoni-
cum ceroma. Ut spurium generosi Rheni iudicatum fluentis. Nec hi
tantū, sed & Lacedæmones quoq; aqua frigida, quod

Lacedæmonium ceroma appellabant, puerorum cor-
pora ad tolerandos æstus atq; algores obdurabant. Vn-
de Virgilius cecinit, — Natos ad flumina primum

Deferimus, sæuοῦq; gelu duramus, & undis.

Victru. lib. 5.
ca. 10. Cel. lib.
2. ca. 16.

Quatuor bal-
neorum case.

Gal. lib. 10.

Meth. Pli. lib.

5. epist. ad A-

poll.

Id quod Lacones, id est Lacedæmonios fecisse, Seruius
tradit: qui & balneū sudatoriū ab eis Laconicū dictum

asserit, q̄ erat testudo siue fornacula ad hemisphærij ro-
tūditatē ex tegulis māmatis, argilla tomētoq; cōpactis

cōstructa, quæ incluso igne per spiracula parua calefie-
bat, in qua (ut Celsus ait) sicco calore sudor eliciebatur,

& in qua clypeus æneus catenis pendeat, cuius redu-
ctiōe & demissione (ut Victruuius refert) sudationis

tēperatura perficiebat. At post Asclepiadē mutata me-
dēdi ratione, sub Antoninis imperatorib. dū Galenus

medicinā profiteret, hæc balnearū publica ædificia, ex-
cepto apodyterio, quatuor casulis cōstabant: in prima

Error Auicē-

næ lib. 1. fen. 2.

doct. 2. ca. 19.

de bal.

Prima.

Gal. lib. 9. de

simp. Med. &

3. salubr.

nō frigidō, ut Auicēna tradit, sed ingredientiē calido a-
eri tēperato obuersabantur: qualis erat Cypri in metal-

lorū scaptensulis, ubi (inquit Galenus) ἦν ἀπ᾽ αὐτοῦ δὲ τῆ κα-
ταβάσσει θερμὰσια χλιαρὰ πρᾶπλοια τῆ κατὰ τὸς πρῶτος οἶκος

τῆ βαλανείων, ὅς οἰώθασιν πρᾶμαλακῆσια καλεῖν. id est, Erat

in uniuerso descensu caliditas tepida, similis calori pri-
mis in domibus balneorum, quas Promalacteria appel-

lant. Primæ calore domus, corporis humores calefacti
liquefebant: at adæquatī, ut sub cute rarafacta euapo-
rare

rare possent, deinde uncti & deterfi, in calidā secundā *Secunda,*
 domus aquā descēdebant, qua corporib. macilētis uti- *Tertia.*
 lem madorē ingerebant. ab hac in frigidā tertiā casula *Quarta.*
 aquā ingrediebātur, qua totū corpus refrigerare, & cu-
 tim densare, viresq; firmare studebant. in quarta do-
 mo corpus per sudores expurgabant, & eos citra refri-
 gerationis noxā, frictione & oleis detergebant. Habes
 mi fide Achates, ea quae de ueteri balnearū fabrica, ex
 ueterū lectione & usu, coniectura assequi uerius, quā
 demonstrare potui. Quem uerò in marasmo, & febribus
 tam putridis quā ephemeris, curandis usum praestare
 possit, in aliud tempus differemus: quando & medica-
 tas thermarum uires, & à mineris scaturigines conscri-
 bere, nobis animus est. Vale.

DE VETERI PALAESTRAE, ET INEA BAL-
 nearum structura, ac olei & strigmentorum usu. Epist. LI.

ID quod omnibus architectis, mi cōpa-
 ter, accidere solet, qui aedificiorū amo-
 nitate capti, uel ea instaurare, aut noua
 illis annectere nō cessant: aut dū unum
 instaurant, alterū collapsum praeter spē
 reficere coguntur: id quoq; mihi accidit,
 qui dum ueterem balnearū fabricam meditor, en mox
 hac nedum absoluta, altera ueterum palastrarum stru-
 ctura, medico certē scitu aequē necessaria, sese offert:
 quam tibi, quantum calamo assequi possum, libens de-
 pingam. Scis nēpe, principium omniū artū esse rude: at *Medice prin-*
 tēporis successu & experiētia adaugeri, & excoli. quòd *cipium, incre-*
 certē Medicina, omnium mortalium uoto expetita, ac *mentum, ac*
 toties immutata, indicat. Hanc antē & sub Troiani bel- *partes.*
 li temporibus Aesculapius, & tandem eius liberi Ma- *Cor. Cels. lib.*
 chaon & Podalirius, ac celebris ille Achilles præcep- *1. in. proem.*
 tor Chiron, uulnerum medelis & pharmacia exer- *Pli. lib. 29. ca.*
 cebant: solisq; his duabus partibus, nempe Chirurgia *1. Gal. ad E-*
 & pharmacia, tum medicina constabat: quarum alterā, *rasist.*
 nempe

Strab. lib. 15.
Hippocr. lib. 1.
de uictu acut.
& de Diet.
lib. 1.

Plutarch. in ui
ta Homeni.
De gymnastæ
officio Gal. ad
Thrasymb. & li.
2 & 3. salub.

Cels. lib. 2. ca.
13. & Plin. lib.
26 ca. 3.
Palastrarum
structura, ex
Victru. li. 5.
ca. 11.
Ephebeum.

nempe pharmaciam, sapiētes Indorū medici, ut male-
ficā despuebant: ac tertiā eius partem *διαιτητικὴν* dietā,
quæ salubri uictus ratione absoluebat morbos, impēle
observabant, quam ætate Homeri & apud ueteres As-
clepiadas non fuisse aded excultā, Plato & Hippocra-
tes testantur. Nam, inquit, de diēta ueteres medici nihil
memoratu dignū scripserunt, & tam magnā medicinæ
partē præterierunt. At Hippocrates ex Coo insula na-
tus, succēso in Epidauro Aesculapij tēplo, in quo phar-
maca morborū longo usu cōperta, inscripta erant, sibiq̄
cognita, hæc uelut ē tenebris eruta, & ab igne uindicata
inuulgauit, & his diēticē, reliquasq̄ medicinæ partes
locupletauit: ac lecto decubentiū medicinā, Clinicē di-
etā, instaurauit. Gymnasticē quoq̄ salutarib. præceptis
breuiter, primus uerē cōscripsit: quāuis Plutarchus Ho-
merū in sua rhapsodiā oēs medicinæ partes insinualle
cōtendat, Galenus tamen gymnasticę artis nomē Ho-
meri ætate nō extitisse, Thrasymbulo indicat. Hæc exer-
citijs omnifarijs, frictionib. apotherapia, balneis, inun-
ctionibus, inculpatū corporis sani habitū, quē Græci
εὐψίαν appellāt, conseruare, aut defectū instaurare, lassit-
tudines curare, & corpus ab extremētis subtercutaneis
& musculorū expurgare docuit: nō certē postrema salu-
brioris medicinæ prophylacticæ, id est sanitatis cōserua-
tricis parte. Nā ut medicus coco salutaria præscribit fer-
cula, sic gymnastes pædotribis et athleticis exercitijs, fri-
ctionis balneorūq̄ modū dictabat olim. Hæc post Hip-
pocrate ætate Pōpeij Magni, blandiori balnearū pēsilij
frictionū ac gestationū lenocinio, Asclepiades adauxit,
mutata ueteri medēdi ratione. Et ne qd ad sanitatis cō-
seruationē reliq̄ fieret, primū Græci, deinde Romani, il-
lorū in delicijs æmulij, incredibili impēdio palastras con-
struxerūt: intra quarū duplices porticus, in medio Ephe-
beū, id est exedra amplissīma erat, in qua rhetores philo-
sophi, et alij liberalib. studijs addicti, sedētes disputabāt
huic

huic à dextro Coriceum, deinde Conisterium, ab exuē-
dis uestib. apodyteriū dictū. ab eo in uersura porticus e-
rat, frigidarij cella, *λυτρον* Græcis dicta. Proximè uerò
ad sinistrā Ephebei erat Eleothesiū, & alypteriū græcis,
uncuariū Latinis dictum, in quo aliptæ athletas unge-
bant, constructū. Hoc cōtinuo ordine excipiebat frigi-
dariū alterū, à quo erat iter in propnigeū hypocaustū, &
eius præfurniū, in quo carbones accensi hypocaustū ca-
lescificabant. At eregiōne frigidarij introrūm erat con-
cameratum sudatorium collocatum, duplo sua latitudi-
ne longius, quod habebat in uersuris ex una parte Laco-
nicum balneum, & ex aduerso Laconici calidum laua-
crū. Præterea erat in palæstra porticus amplissima Xy-
stus dicta, in qua athletæ hyberno tēpore sub tectis sta-
dijs exercebantur. & ne aliquid amoenitatis luxui dees-
set, erāt quoq; intra duas porticus uiridaria ex platanis,
lauro, buxo, acantho, roremarino, hedera & alijs arbu-
sculis, opere topiario in uarias animalium ac nauigiorū
effigies graphicè detortis, consita: quæ quoq; xylista di-
cebantur. Vnde Plin. ad Apollinarem: Ante porticum,
inquit, xylistus uiolis odoratus, & concisus in plurimas
species, distinctusq; buxo erat. At propè xystum & por-
ticum duplicem, erant hypethræ, id est sub dio deambu-
lationis loca designata, quæ Græci *ποδὸν Ἰσουλῶν* appel-
larunt: in quæ per hyemem sereno cælo ex xysto athle-
tæ prodeuntes exercebantur: quos prius fricitione præ-
paratoria, quæ modicè calefaciēdo, tennes corporis me-
atus recluderet, extremētāq; intercutanea fluxilia red-
deret, solidasq; corporis partes olei, unguine emolliret,
ad colluctandum aliptæ præparabant. Exercitatos ue-
rò in balnearum cellulas demittebant, egressos in alip-
terio fricitione apothepia curabant, quæ pluscula olei
pinguitudine administrata, corpora humectabat: distē-
ra relaxabat, & fricitione uapores in habitu corporis de-
rentos in halitum digerebat: & postremò, ne corporis
robur nimium diffaretur, corpora athletarum psychro-

Coriceum.
Conisterium.
Apodyterium.
Frigidarum.
Eleothesium.
Alipterium.

Virtru. li. 6. ca.
9. Plin. li. 2. & 5.
epist. ad Gal-
lum & Apol.
Viridaria pa-
læstræ xylista
quoque dicta,
in neutro
masc. genere,

Peridromides
deambulationis
Hypethræ lo-
ca sub dio.

De duplici fri-
citione Gal. li.
2. Salubrium,
Cel. li. 2. ca. 13.
& Paul.

Cut exercitati ungebatur oleo, docet Gal. prope sine lib. 2. de simplici. medic. & li. 4. de loc. affect. ac Plutarch. in uita Homeri. De gymnastis officio, Plato in 7. dialog. de repub. & Gal. de bono corporis habitu.

De olei & pulueris mixtura, hæc Hippo. li. 1. de dicta. Pli. lib. 15. cap. 4. Alindesis in puluere. Hippoc. lib. 3. de diata.

lusa in frigidario, aut baptisterijs, uel piscinis astringebant. Et non athletas modo, sed quosuis labore, uenatione, peregrinatione fessos, ideo ea ratione curabant, quoniam exercitijs membra simularia exiccerentur, & colliquerent: & ne uapores intra cutem & musculos coaceruati, lassitudinem aut musculorum distensiones parerent, aquæ dulcis lauacro & lubrica olei frictione corpora humectabant, & subtercutaneas excrementorum reliquias euaporabant. His remedijs gymnastes non macilentos modo habitiores reddebant, sed paulo obcesiores, pro sanitatis ratione, macilentiores facere nouerant. Ad id Græcia solers, & omnis luxuriæ auctor, magna industria ex oleo & terrarum puluere ceromata conficere docuit, & unguenta acopa, lassitudinum expultricia excogitauit. At non ex quauis terra, sed ut plurimum ex alba illa fullonum cymolia dicta, aut illa pertenui ex Albano agro allata, aut Basiano puluere, qui iuxta ardentem montem Vesuuium colligebatur, constabat. his enim corpora fieri ad tolerandos æstus & algores firmiora, arbitrabantur. Profecto non uulgare esse unguinis ex oleo uirtutem, id celebre Romuli Polionis responsum testatur, qui a diuo Augusto Cæsare rogatus, qua ratione uictus, illum corporis decrepiti ac animi uigorem centum annos illæsum conseruasset, respondisse fertur, intus mulso, foris oleo. Et Democritus consultus, qua ratione quis sanus perseveraret? respondit quoque, si interna uiscera melle, externa uero oleo irrigaueris. auctor Pli. li. 22. ca. 24. Athenæus li. 2. Diphn. Oleo. n. utebant, quoniam natura membra tepore foueret, & contra algores muniret, & ad agilitatem artus redderet lubricos. oleo uero terrarum puluis, teste Hippocrate, admiscebatur, ut suo frigore & siccitate olei æstum & humiditatem temperaret. Vnde erat & Græcorum corporis exercitijs, & uis dicitur, quo oleo delibuti in puluere se uolutarent. Proinde non temere Patrobis Neronis libertus, magnis impensis

Impēlis tenuissimā Nili arenulā ex Aegypto, ad cōficiēda athletarū ceromata, Romā asportari curauit. Ob hūc luxū Plinius excādescens: De terrē usu in ceromatis, inquit, nō Hercules magis dīcturus sum, quibus corpora nostra iuuetus exercēdo, uires animorū perdidit. Sagina quidē corporis, athletarū ingenij acumē obtūdit. unde Gale. Thrasymbulo scripsit, *καὶ σὺν ἡ μάχησιν ὅ μιν οὐκ ἔστιν ἄριστον*: id est, Venter crassus ingenij nō parit subtile: nisi, inquit, puluis solus sapientiā athletis donasset. aut quis suspicetur, lutū in quo uolutātur, sapientiā esse optificē: uidēs & suēs in luto diuersari. Peractis itaq; in palestra exercitiarū ludis, ceroma de corporib. athletarū oleo illitis, unā cū sudore & cœno cōcretum, in balneis sudoriferis, strigili destringebatur. Vnde hæ balnearū sordes strigmētū appellationē obtinuerūt. est. n. destringere, lacinia, aut incuruata fricātis manu, uel strigili, sudorulētās corporis sordes detergere. Et quāuis Hippocrates mauult spōgia quā strigili sudores in balneis abstergi, Menelaus tamē, alijsq; Græcorū heroes, & Romanorū proceres, cōuiuia ingressuri, corpus prius inunctū & lorū strigili ex auro uel argēto facta, expurgabāt. Nā & Aristot. ait, *ἀπὸ πένης γὰρ ἡνδρῶν ἐστὶ τὸ σωματόσιον, οὐκ ἔστιν ἄριστον πολλῶν ἐπιλοιπῶν*. id est, indecorū erat sudorulētos & puluere cōspersos cōuiuij ingredi. Vnde Perlius ait: Ipuer, & strigiles Crispini ad balnea defer.

Et Strabo refert, Indos, & eorū reges, corpora strigili ex hebeno facta absterfisse. Veteres quoq; medici, folliciti morborū exploratores, sudorē in balneis cōcauitate strigilis excipiebāt: ex cuius colore & sapore, qualis esset humorū, in uenoso uasorū generemiscella, facillē dinoscebāt. Nec adeo mirū, hæc olei in balneis, gymnasiorū parietib. & statuis coaceruata strigmēta, magistratus ludorū octingētis sesterijs uēdidisse, quū illorū usus in depellendis morbis nō esset uulgaris. Calefaciūt. n. (inquit Dioscor.) q̄ in balneis colligūt olei strigmēta: molliūt, discutiūt, ani ragadię & cōdylomata his utiliter in-

Pli. li. 35. ca. 13.

Crapula pingue parit minneruam.

De strigmētū balnearum.

Strigilis in balnearum usus.

Hippoc. lib. 3. reg. acut.

Ante cōuiuia lauabāt, & sordes destringebāt: A then. li. 4. Dip. Hom. Odyss. A. Strab. li. 15.

Ex sudoris sapore & colore morbi cognitio: Gal. lib. 5. de locis affect. & li. 3. de causis sympt. & li. 10. de sal. med. De p̄cio strigmentorū, & usu, Pli. li. 35. ca. 13. Dioscor. li. 1. cap. 28.

unguntur. quæ uerò ex palæstris cōcretū puluerē habent, cōcretis in digitorū articulis no dis, coxēdicisq; dolori, malagmatis uice imposita, p̄sunt. At quæ in gymnasio- rū parietibus, & illic statuis, unguinis sordes adhe serūt, panos ægrè suppurabiles disijciunt, desquāmatis & in- ueteratis ulceribus quoq; accōmodātur. Erat præterea in palæstris terra athletarū & deambulantū pedib. cō- culcata, sudoreq; illorū uel olei aspergine irrigata, *uolū*

De terra Co- nisalo Gal. lib. 10. de simplic. medic.

Podium, cyn- auslade, er- her.

De hypocau- stis appendix, ex Pli. ad Gal- lum & Apol.

De parietibus fornaceis, Pli. li. 34. cap. 14.

Ordo edificiorum in balneis.

σαλθ̄ dicta, quæ ferè eūdē cū strigmētis usum in molliē dis & discutiēdis bubonū & laciātū uberum, & alijs tu moribus præstabat. Cæterū quū rarò aliquod ædificiū sine podij ad p̄spiciendū appēdice absoluat, libuit & nostræ de balneis fabricæ, & hypocaustris, ex Plinio iu- niore appēdicē addere: unde clarius reliqua balnearū & dificia p̄spici possint. Erat nēpe hypocaustrū in thermis locus cōcameratus, cui præfurniū (Græcis propnigeon dictū) annexū erat, in quo succēso igne hypocaustrū in- calefcebat: percuius spūacula, ueluti per fenestras, calor pro tēporis ratioē etiā per tubulos & intra parietes for- naceos in cubicula, sudatoriū, uaporariū, & balnei cel- las, subibat. Vnde Pli. ad Apollinarē: Coheret, inquit, cu- biculo hypocaustrū, & si dies nubilus est, immisso per an- gustas fenestras calore, uicē solis supplet, & suppositū calorē, ut ratio tēporis exigit, aut effūdīt, aut retinet. E- rāt autē parietes fornacei, ex terra, & fornacū modo in- tra duas tabulas infarcti lateribus crudis, ex albicāte & cretoso solo in uere cōpactis circūsepti, imbrib. uentis igne q; incorrupti, omniēq; cemēto firmiores, per quorū tubulos illis insertos ex hypocaustris in ædificiorū cōcla uia calor penetrabat. Erāt in balneis tres, ut accepisti, celle, frigidaria, tepidaria, & caldaria: qua sola olim ute- bātur, donec Anto. Musa, Cæsaris Augusti medicus, & eius frater Euphorbius, instituerunt, à balneis calidis, & quas thermas appellabant, corpora in baptisterijs, pisci- nis, frigidisq; lauacro rurū astringi & corroborari. Vnde Pli. Thusculi & Laurēting uillę delicias Gallo suo præ- dicaans:

dicās: Inde, inquit, à cubiculo, balnei cella frigidaria, spa-
ciosa, & effusa: cuius in contrarijs parietib. duo baptiste-
ria, uelut iecta, sinuant, abūdē capacia, si nare in proxi-
mo cogires. adiacet unctuarium, imò hypocaustum: ad-
iacet & propnigeum: mox duræ cellæ magis elegantes,
quàm sumptuosa. cohæret & calida piscina mirifica, ex
qua natantes mare aspiciunt. nec procul abest spheristeri-
on, in quo pila trigonali ludebant. His, mi compater,
arbitror singula ueterum balnearum ædificia, & ueluti
membra, absolutur: in quibus si ueterum more, in hyeme
hora planetarum inæ quali & diurna, nona, in æstate ue-
rò octaua laueris, postea ad uesperam mihi conuirta lau-
tus eris: ubi tandem lactuca ex acetarijs, & ouis forbili-
bus, uinoq; saturum te mollis excipiet lectus. Vale.

Spheristeriū.
Quibus horis
diei ueteres
balneū indixe-
runt. Plin. li. 3.
Epist. 1.

QVIBVS TRIA ILLA APVD HIPPOCRATEM
exercitia, acrochirismus, chironomia, & corycomachia, & alindelis constabant. Epist. LII.

Rustra quidem miraris, mi Nicobo-
le, tam salutaria cōseruandæ & repa-
randæ sanitatis exercitia desijisse, cū
in horum usum magnis impēdijs pa-
rata ædificia etiā corruerint, ut horū
uix nobis relicta uestigia, illorū uerò
nomina nō facile agnoscamus. quo-

tus enim quisq; obsecro te, medicorū est, qui hæc Hip-
pocratis de diætâ uentriculi plus æquo calidi & humidī
exercitiorum nomina ex integro intelligat: dū ait: ἀλλὰ
τριπλασι μὴ πολλὰ προσάγεισθαι. ἀλλὰ ὀλίγη, μὴ δὲ πάλη, ἀκροχίρι-
σμοις, καὶ χειρονομίᾳ, καὶ κωρυκομαχίᾳ, καὶ ἀλίνδεσις ἅπασιν ἐστὶν,
ἀλλὰ μὴ πολλὰ. id est, Sed ne frictio multa applicetur, sed
modica: acrochirisis, & chironomia, & corycomachia,
& alindelis sunt accommodata, sed non multa. De horū
nomīnibus quid mihi perspectū sit, te non cēlabo. Erāt
enim acrochiristæ, athletæ, qui citra corporis comple-
xum, summis tantum apprehensis manibus, concerta-

Hippoc. lib. 3.
de Diætâ.

- hāt. Veteres Græci & Hippocrates, à scapulīs ad extre-
 mos digitorū unguēs, brachiū, cubitū, & ipsā manū, χείρα
 Gal. li. 3. Anat. simpliciter appellabant. & id quod à cubito ad extremā
 & Hip. de Fra- & tūris. digitorū apicē protēditur, ἀκροχείρα, id est extremā ma-
 num dicebant. inde ἀκροχειρῆς, est consertis tantū ma-
 nibus certare. Vnde Possidonius libro Historiarum 25.
 Verba Possi- κελτοί, inquit, γίνονται πρὸς τὸ δέσπνοϋ μονομαχοῦσι. γὰρ τοῖς
 donij repetit Athenæus lib. 4. Dipnosoph. ὁπλοῖς ἐγερθέντες σκιμαχεῖσι, καὶ πρὸς ἀλλήλους ἀκροχειρίζονται.
 4. Dipnosoph. id est, Celtæ Galli aliquando à cœna singulare certamē
 Celtaurum mo- nomachia & committunt aut inarmati umbratili pugna congrēdiun-
 acrochirismus tur, & inuicem summis tantum manibus concertant.
 Erat & alia corporis exercitatio, à Cicerone palæstra,
 Chironomia. sed Græcis à manuū gestu chironomia dicta, qua præ-
 Quintil. lib. 9. ceptores & pædotribæ ingenuos pueros motus gestusq̄
 ac 12. corporis docebāt, ne status corporis indecorus, aut ma-
 nus & brachia ineptè proferrent, & ne caput & oculi ab
 alijs corporis partib. disiderent, & pedes appositè pro-
 ferrentur. Horū ignaros apalæstritas nominabant. Hæc
 gestuū industria Persas, generosæ indolis pueros exer-
 cuisse plurimū, & eorū corpora quali formasse, Xeno-
 Xenoph. in Cy ropæd. & rep. phō auctor est. Nec Cicero hæc gestuū & pronūciatio-
 Perf. nis solertiā ab Aesopo & suo Roscio tragœdis disce-
 Macro. lib. 3. erubuit, quē ad eō attētē in theatro agentē spectabat, ut
 Satur. ca. 9. etiā in oratione sua populū Ro. obiurget, q̄ Roscio ge-
 stum agente tumultuarit. Hūc L. Sylla dictator aureo
 annulo donauit, cuius tanta apud ædiles fuit gratia, ut
 mercedē diurnā de publico mille denarios, sine gregali-
 bus solus acceperit. & Aesopus ex pari arte ducētēs se-
 stertiu filio reliquisse tradit. Verūm cū hæc potius ora-
 Altera chiro- nomia species. saltatio. torū q̄ medicorū intersint, alterā chironomiæ speciem
 percēseamus, quē læda saltationis species, à uaria & uer-
 satili manuū gesticulatione, chironomus quoq̄ dicebat.
 quā Hispanorū mulieres, in earū chorea, dū digitorū ad
 Corycomachia. pollicem allisione obstrepunt, referre uidentur. Sed
 qualis lucta Hippocrati fuerit corycomachia, non satis
 liquet.

liquet. Si Helychio creditur, tū corycidiū fuit olim cō-
cauū ex pellib. scutū uel inuolucrū, quod sagittātes sini-
stro cubito apponebāt. Erat & corycos cistula pānaria, Corycus.
aut uasculū, utri uel folli simillimū, ex pellib. cōsutū. Fu-
isse quoq; nauiculā, & lanceā, pleriq; testantur. Verūm
ut credā fuisse follem grandē, qua in corycino balnei e-
dificio colluderent, ueluti pila, uerbis Galeni adducor.
Superest, inquit, ut de exercitijs dicamus, quę celerita-
te peragūtur, citraq; robur & uolentiā. id genus sunt,
cursus, & umbratilis armorū meditatio, & cū duo sum-
mis manib. concertāt, *ἀποκρίσιμος* Græci uocāt, tū quę
per corycum & pilā exercitatio fit, utiq; cū à distātib. ἀποκρίσιμος
& currētib. administrāt. Alindē sin uerò fuisse in pul-
uere uoluationē, prius diximus. Vnde & loca pulueru
lētā, in quib. equi se uoluntabāt, *ἀνδρόμαχα* Græcinomina
bāt. Si plura exercitiōrū palastrę genera, & illorū no-
mēclaturas ad cōmoda scire desideras, Iuriscōsultorū de
his in Pādechtis cōscriptas leges, & Galeni De salubri uī
ctus ratione, & Plutarchi aliorūq; historias legito: quib.
bus si te exercueris, ea corporis excrementa per insensī-
lē ex poris hālitū digeri, robur mēbris accrescere, calo-
remq; naturalem, omnis concoctiōnis opificem, adau-
geni percipies. Vale.

DE ORIGINE ALCHEMIAE, DISTIL-
lationis aquarum, & olei modis, ac illorū usu. Epist. LIII.

Vas tuus tabellarius nudius tertius
attulit literas, fronte hilari excepi: q̄
impendiō, p̄habāt, q̄ omne bonarū
artiū principium esse rude dixerim.
Sed cur nō in nostro hoc tā p̄claris
omnifariae eruditiōis ingenijs fœcū
do seculo expolirentur, q̄rere uide-
bant. Quibus facile respondere possum, esse quosdam
uentricosos lurtōnes, nescio quib. Bacchi sacris initiati,
qui ueluti ignaui fuci mella apibus, sic isti stipendiā
eruditis

Ob quas cau-
sam artes inere-
menta non sus-
cipiant.

eruditis preceptis, & cum suis meretriculis obliguriti
 de malis quidē loquor, bonos omni honore dignor. De
 inde cū cōtraria in eodē cōsistere subiecto, non possint,
 nil mirū, quosdā inertes aulæ procēres, doctos ferre nō
 posse. Deinde q̄ unguis, sollicitus futurorū explorator,
 & percūctator, ac avidus lucri auceps, eas accepta tar-
 tes, quæ tā infirmis fulciūtur fundamētis, ut nihil dura-
 turū diu, superstrui possit: quales sunt uatidica illa astro-
 logia, & spe diues alchimia. quorū prima rudimēta, Aeg-
 yptij primī omnīū artīū auctores excogitarūt ad quos
 ob id Pythagoras & Plato nauigarūt, & quib. nō inepto
 ænigmate Moses Aegyptū egressurus, populū Israel
 aurea & argentea uasa. id est reconditos scientiarū the-
 sauros surripere iussit. Magnas nēpe arte chymica opes
 sibi parauerant. Vnde Diocletianus Cæsar, postq̄ A-
 chillem Aegyptiorū ducē octo menses in Alexandria
 Aegypti obsessum profligasset, omnes chymice artis li-
 bros, diligētī studio requisitos conflagrauit: ne repara-
 tis opib. Romanis repugnarent. Nec sanē chimia, *χymia*
 quæ metalla cruda in meliora transformat adeo noua
 ars est: nec temerē poetæ finxerūt, Iasonē à Pelia patruo
 ex Thessalia cum Argonautis ablegatum in Colchos,
 ad afferēdum *δρακόν*, id est aureum uellus, ab igni uomis
 draconibus custoditū, nauigasse: quod Medex astru ac-
 quisitum, in Thessaliā attulit. non erat sanē *δρακόν* uel-
 lus aureū, sed liber, ut olim fieri solebat, *δρακόν*, id est pel-
 libus cōpactus: in quibus ars cōficiendī aurū conscripta
 fuit. Huius artis beneficio, metallorum formas substan-
 tiales, chymetica quadam admiranda metamorphosi
 tranfmūtare satagebant. Ad id, illis aquis causticis, ex
 calca ntho & sulphure oleis, ex metallorum mineris, ex
 libus & plerisque alijs empyreumatis, sicco calore ex-
 liquatis, opus erat, quibus metalla dissoluerent, &
 fluxilem Mercurij substantiam fixam sifterent, ac elixir
 suū ab omni fēculentia expurgarent. Cogita, obsecro,
 quan-

Aegyptij astro-
 logia & alchi-
 mia inuētores.

Ac yptiorum
 aurea uasa. E-
 xod. 2. Hiero.
 in Epist. & Eu-
 sebi. de Præpa-
 euang.

Bellum Diocle-
 tiani.

Diocletianus
 libros alchi-
 mie cōbussit.
 auctor Suidas.
 Oros. lib. 7. ca.
 16. & Paul. Dia-
 con. in eius uir-
 ta.

Aureum Col-
 cherū uellus,
 alchimia liber
δρακόν dictus.
 Suidas.

quanto uel hodie sublimationis studio et impendio, ex optimo uino & omnibus terræ nascentibus, quintam essentiã, quam suum appellant cœlum, Mercuriumq; uegetabilem, elicere per alembicũ laborant: quam tandem, ut lento putredinis calore defæcator reddat, in torto uitrei ualis inuolucro, aut pellicano Hermetis uase exceptum, in acinorum aceruos, uel olearum recrementa, aut si dijs placet, in fimo diutius quàm mensem recondunt. Tali quidem chymistarum artificio pleraque pharmaca, aquas salutare & causticas, ex aromatis olea odorifera, leniterq; edaces ex hydrargyro pulueres, putridi ulceris sordes abstergētes, quibus momento auri addito, temerè pestis uirus expiāre audent, & pleraq; alia magni in cura morborũ usũ, confici posse non abnego. Sed cur stillaticij per alembicũ aquarum liquoris usũ, tam serò à Græcorum & Arabum medicis acceptus sit, admiratione non caret: quippe quòd ego sciã, primus, sed ferè etiã postremus Græcorum medicus Actuarius, aquę rosarũ meminĩt, dum ait: Stillaticij rosarũ liquoris, quem Rhodostagma nominant, libra una, cum sacharo ferueat, donec euanescat. At inter Arabes Mesire, sublimationis aquarum absinthij & rosarũ meminĩt primus: Aqua, inquit, sublimatiõis absinthij, fit sicut aqua rosata, & similia, quæ sunt in uasis sublimationum. At postquam Rasis, Serapio, & Auicenna, alchimie animum adiecerũt, tum illarum usus serò quidẽ, sed propè nimis citò dixissẽm, in medicinam ideo irrepsit, quòd stillaticius ille ex herbis, stirpibus, radicibus, & alijs terræ nascentib. liquor, longè à suorum parentum uirtutibus ideo degenerat. Certum enim est, terræ nascentia cuncta ex diuersis & ferè insectilibus elementorum frustulis, uelut atomis, esse coadunata: ac in illis diuersas & contrarias, sub una tamen totius compositi forma residere uirtutes. Vnde illa decantata rheĩ barbarici radix alium laxat, eandẽ

De quinta essentia, Ra. Lullius.

Ex alchimia pleraq; pharmaca utilia. Mercurij precipitati puluis noxius.

Seruis distillationis aquarũ usus, & eius causa.

Mesire & Actuarius primũ aquę rosarum & absinthij meminẽrunt.

Rasis libr. 7. ad Almanf. cap. 5. & Auenzoar arg. uini sublimationem docent.

In diuersis unius subiecti partibus uirtutes contrarię.

D astrin.

De mixtura cō-
positorū, lege
Aristot. libr. 4.
Meteor. & Ale-
xand. Aphrod.
in lib. de mixt.

Hæc Mesue de
simplic. cap. 12.

Quare aqua
laxatiuorū di-
stillata nō pur-
gat.
Vitiato subie-
cto, et eius for-
mæ uirtutes ui-
tiantur.

astringit, & epatis obstructions tamen aperit. Enro-
sorum succus uentrem à cholera expurgat, quem illarū
aqua & sicca substantia astringit. sed uicissim illarū in
unguibus amaritudo referat, pulmonisq; ulcera conso-
lidat. Nunquid externa urtica superficies prurit, & u-
rit: internus uerò eius succus arterijs applicitus, febrile
cordis estum infrigidat: nūquid & quotidie uidemus,
ex eadem uenæ subterraneæ minera in furnibulo diuer-
sa plumbi, argenti, uel cupri & auri simul eliquari me-
talla: quorum tamen nō parua pars in fimum resoluūt.
Quum igitur faculentiores partes in fundo alembici
subsident, aeræ uerò in spiritus fathiscant, ac humi-
diores cooperuli frigore ingrossati, ex illius alucolo
in subiectum uasculum guttatim destillent: nihil certe
mirum erit, in stillatio a quarum liquore aliarum par-
tium uirtutes, odores quoque, & sapores, paucis exce-
ptis, desiderari, ac immutari. unde Mesue: Aqua, inqt,
rosarum, per sublimationem facta, multū roborat: nec
tamen ut illarum succus, uel per infusionem recentium
dilutum purgat, quia subtilis earum caliditas est igne
dissoluta: adde quod recondita formæ specificæ uirtus,
ut in magnete, colocinthide, et scamonea, & alijs, per
totam æqualiter sui subiecti substantiam diffusa, disper-
ditis aliarum subiecti partium uiribus, suum robur reti-
nere non potest, quin illius actio quoq; dispereat. unde
aqua per alembicū de colocinthide aut rheobarbaro
extracta, aluum subducere nequit: quum tamen illa-
rum dilutum, in quo saltem aliquot horas macerantur,
id facile præstabit. Non certè qualibet forma, sua uir-
tute illaesa, in quouis mixto & legæori, aut temperatura
subsistere potest. Nil igitur mirum, aquas, præcipue
sicco empyreumatis calore destillatas, a suorum paren-
tum uirtutibus degenerare. Quod certè plus doctos
quàm imperitos terruit medicos, effecitque ut illarum
usum serius acceptauerint, alij uerò, ut illarum defe-
ctum

Etum refarcirēt, uarios per uaria organa distillandi mo-
 dos excogitarint. Est enim distillatio, humoris per
 calorem in uaporem resoluti, ac frigore rursus inspif-
 sati eliquatio. Si enim absque calore solis, ignis, aut pu-
 trefactionis, fit, nempe per licium, penicillum, spon-
 giam, uas figulinum crudum, humoris expressio, aut
 per cysymbium, uasculū ex hedera factum, relicta in-
 tus aqua, uini per poros resudatio, non proprie distil-
 latio appellatur: sed dum ex uase uitreo super arenam
 posito, ac floribus referto, aprico solis calore in aliud
 oblongum humor elicitur, hunc tum distillare recte di-
 cimus. Si uerò de uase fictili, stanneo, aut uitreo, supra
 furnibulum posito, ac fundo eius arena uel cinere ita
 circumsepto, ut collum eius instar cucurbitae oblon-
 gum, capitello rostri oblongi simili naso resimo cooper-
 tum prominat, ignis succensi calore uaporulentus hu-
 mor extenuatus, & rursus frigore capitelli & aeris am-
 bientis ingrossatus, in ampullam rostro capitelli ap-
 pensam guttatim defluerit, id quoque distillationem
 appellamus. Sed habenda est ratio uel maxima, ne
 ignis de lignis semiputridis graueolentibus, aut pru-
 nis in scrobe suffocatis, aut carbonibus de terra erutis,
 quos *λιθάνθρακες* appellant, succensus, suo uirulento
 uapore uasa distillationis inficiat, & liquores coinqui-
 net. Quam noxius enim horum uapor sit, cubacula
 & hypocausta, & balnea his calefacta testantur: quae
 in his diuersantes, non ferendo capitis dolore affligūt,
 uomituq; & lipothymia prosternunt: id quod in bal-
 neis Oenosponti ipse cum illustrissimo principe Pala-
 tino grauiter expertus sum. Vnde Galenus merito
 redarguit Erasistratū, qui ob aeris densitatem aut subti-
 litatem perire arbitrabatur inhabitantes, *αὐτὸν γὰρ χαρῶνι*
Βαράθρον, αὐτὸν γὰρ τῆν νεωσὶ λεχέου μῶνους αἰλίαν τιταίνος, αὐτὸν γὰρ
ἐξ αὐθγάτων οὐμῶν, id est, pestiferos in Charone baratros,

Distillationis
 definitio.

Cyssiū uas he-
 deraceum, per
 quod uinū de-
 sudat: author
 Cato.

Florum calore
 solis distillati-
 onis prima spe-
 cies.

Secunda per
 ignis calorem
 distillatio.

Carbones fossi
 les Misue &
 in Aquisgranō
 habentur.

Gal. libro 7. de
 util. particula-
 rum hæc.

D 2 aut

Caloris ignei differentias Macrob. in fine lib. 7. Saturn. recenset.

*Empyreuma in
aquis stillati-
cijs relinqui.*

Gal. libro 9. de
simpl. med. Ari-
stot. libro 2. de
partib. animal.
ca. 2. circa finē.

Atra bilis, ci-
nis & acetum,
calore partici-
pant. Gal. li. 6.
de caul. symp.

*Balneum Ma-
riae, & deco-
ctio in diplo-
mate.*

De coctioe in
duplici uase,
hæc Gal. lib. 7.
de cōp. phar.
part. & lib. 4.
salubr.

*Loch in diplo-
mate coquēda.*

*Tertia distilla-
tiois species ca-
lore putred.*

aut domos nuper calce oblitas, aut carbonum odores
quum potius noxia horum qualitate uaporis interiret.
Verum in hoc distillationis genere, etiam si ea quæ na-
tura sunt frigida, solatrū, intybus, lactuca, & id genus,
distillantur: empyreuma tamen, id est calorem siccum
accidentarium, uelut adusta concipiunt. de quibus Ga-
lenus ait, *τελείως δὲ ψυχρὸν οὐδ' ἐν λαυδογύτων ὄξει. ἐγκαταλεί-
πεται γὰρ αὐτοῖς, οἷον ἐμπύρουμά ἐστι καὶ οὕτως πλεονόουσι
ἀεισοτέλης*, id est, Adustorum nullum perfectè est frigi-
dum: relinquitur enim in eis igneitas quædam, quam
Aristoteles empyreuma appellauit. Sic atra bilis quo-
que, quāuis terrestris & natura frigida, quæ ex sangui-
ne adusto gignitur, caloris nō est expers: æquæ ac cinis,
& acetū. quare peritiores chymistæ, ut ille caloris fer-
uor mitescat, & quasi mulcebrior fiat, minusq; uires e-
uaporent, uasis in aquam feruentem suspensis, quā bal-
neum Mariæ uocant, distillationem hanc moluntur,
quam à priscis Græcorum myropolis didicerūt, qui ob
eandem causas olea, unguēta, ex nardo, spica, lasere, aut
folio odorifera, in diplomate, etiā sub diō sereno, lignis
ἀκάπνοις, id est non fumantibus, & carbonib. prius in-
cendio purgatis, leniter decoquebāt. Qua ratione etiā
medicamenta arteriaca, & stomatica, quæ uulgus Ara-
bicè Loch appellant, quoq; olim decoquebant. qd Ga-
lenus scitè his uerbis, quæ ob Atticis mi lepōrem adscri-
bam, inquit: *ἴσα διπλώματα ἐψων, ὁπὸρ ὄξει ὑδὶ ἀγχείῃ δι-
πλῶ, καὶ δάπυρ μυρεψοὶ τὰ μύρα σκευάζουσιν, εἰς μέγαν τινα λέ-
κητα θερμὸν ὕδωρ ἐκχέοντες, δ' ὑπόρου γνίσαντες ἔχοντα γνίσαν-
τῶ τὸ ἐψώμιον φάρμακον, εἴτε πλεονόουσι ἀνθραξιν ἢ
ξύλοις ἀκάπνοις ὑποκαίοντες.* Est & tertia quoq; distil-
lationis species, quæ fit uasis distillatorijs medicamen-
to refertis, & in acinorū aceruo aut olearum recremen-
tis, uel fimo obrutis. Horum enim calore putredinali,
de medicamentis diu in uase aliquo olei uel uini arden-
tis liquore maceratis, chymistæ suam quintam depur-
gant

gant essentiam, ac salutare instaurandæ iuuentutis & prorogandæ uitæ aquas, & nescio quæ nõ de pultricia pestis ac ueneni pharmaca alexiteria elicere promittunt: quib. ut ab auro nomen imponunt, ita auro quoque compensari ea uolunt. Hanc uerò distillationis rationem, pleriq; medici eruditione & rerum peritiâ clari, ob caloris putredinem & foetidam fumi euaporationem, qua pharmaca infici uerentur, abhorrent: quippe *ἐὶ γὰρ ἀλέπτρια τὰ δ'νοῦσ'δ'ν*, id est, foetida esse semper perniciosa. Verùm hi non perpendunt, ea de ualís putrefactionis exempta, dum tandem per alembicum distillantur, ab hac putredinis contagione expiari, cū ignis calor ueneno resistat, & id corrigat. Nam & Hera ex Cappadocia medicus, medicamenti sui stipticitatē correcturus, id tres menses sub terrâ defodit, & quasi computrescere sinebat: eo ingenio medicamēti substantiâ fieri *λεπτομέρες ὄφρα*, id est, subtiliorum partium, credebatur. Hæc uerò distillationum genera, ob uaporum in sublime ascensum, Sublimationes rectè dicuntur. At est alia apud chymistas, per descensum Alberto dicta distillatio, qua olla uitreata, in scrobem terræ defossa, huicq; alia medicamenti referta, in fundo foraminibus pertusa, inseritur, terræq; obruunt: supra quâ lignis sicca *(ἀνάπνοια)* accensis, medicamenti liquor per ollæ fundi foramina in ollam inferiorem distillat & descendit: qua ratioe pleriq; oleum ex assulis lignorum iuniperi, & aliorum, conficiunt. Ferè iam colophonem huic epistolæ addidissim, nisi prius hoc problema explicandum occurreret: nempe ob quam causam iura caponū, & alia pinguis, quum sint fluxilis & aeræ substantiæ, agrè sublimantur? An quòd pinguedo supernatans, humori subiecto pelliculam inducit, per quâ subditus humor uix euaporare potest: sic oleum uino aut aquis odoratis affusum, ea exhalare non sinit: & raphanus quoq; oleo comestus, de uentriculo eructatiões, quas

Adagium Galeni, ex secundo in tertiu Epid. Hippocr. librū commentario. *Distillationis per calorē putredinis correctio.*

De medicamēto Heræ, Gal. de comp. med. part. & gener.

De distillatione per descensum, Albert. in lib. de recta alchym. semita.

Quare pinguis agrè sublimantur.

Raphanus cū oleo non eruat.

Alchymia im-
perfecta.

solet, ciere non potest. Ita tibi, quam brevissimè po-
tuit, vetustam distillationis & alchymiaë originè recen-
sui: cuius artis perfectionem si quaesueris, eius ministri
ut plurimum fugitivi, pro carbonibus cineres, pro me-
tallis & auro cinerũ fauillas micantes, tibi in furno re-
linquent. Vale, & caue.

DE SIRIASI, FEBRILI CAPITIS INFAN-
tium ardore, & cordis à cerebro aestu & refrigerio.

Epistola LIIII.

Audeo certè ex animo, optime Pa-
trocle, patronorũ meorum uerè glo-
ria & decus præcipuũ, & gratulor,
ex elegantĩ uxore tua elegãtiorẽ
tibi natum esse puerum Theodoru-
lum, id est Dei donum: quem tamẽ
siriasi contabescere, conquereris.

Itaq; ne inscitia empericorũ, & obstetricũ temeritate,
tam præclarũ coniugij pignus pereat, quid sit, & unde
nascatur siriasis, & quibus remedijs extirpetur, paucis
declarabo. Hic morbus, etsi nõ rarò post pleiadũ occa-
sum, cũ capita destillatiõib. pituitę exercent, præcipue
tamen sirio ardentis leonis astro effulgente, & (ut Sta-
tius ait) dum calido latrauit Sirius astro, infantium corpo-
ra infestat, inflãmatione circa cerebri membranulas, ex
putrescẽte illic coaceruato pituitoso sanguine oborta,
cui subest leuis febricule feruor, quẽ Plin. ob id capitis
infantium ardorẽ rectè appellat, græcè uerò σφίρασις (σφί-
ρα σφαιρα, id est, inflãmor & exiccor) dicta, cuius sym-
ptomata ob eius feruoris siccitatem, sunt, sincipitis &
oculorũ cauitas, pallor, & totius corporis ariditas, et cũ
insomnijs, uigilia, ac ex cholere impetu per feruorẽ ex-
acerbitate diarrhoea. Nosti sanè, in capitib. puerorũ lar-
giorẽ coaceruari pituitã, quã aestu recalescens, mēbra-
nas cerebri feruefacit, somniferosq; dissipat uapores.
Vnde Alex. Aphrod. uerus ille à philosophia medicus,
ait:

Stat. lib. i. sylu.

Plin. lib. 20. c. 3

Paul. Aeg. li. i.
cap. 13.

Alex. Aphrod.
lib. i. probl. 96.

ait: ἡ πυρεσσις ἢ ἐκ τῶν ἀρτηριῶν καὶ ἐκ τῶν καρδιῶν, ἢ ἐκ πυρεσσις ἐξ ἰσχυρῶν τινῶν, ἢ πυρεσσις ἐκ χειρῶν σίφειος. ἢ ἐκ ἀλλοίων. ἢ ἐκ τῶν πυρεσσις ἢ ἐκ τῶν ἀρτηριῶν λόγῳ φθορᾶς. id est, ut

Theod. Gaza uertit: Feruor deinde per arterias descendens ad sedem cordis, & spiritū uitalē feruefaciens, febrē sine putredine accendit. At uerò bilis per febrē ad augeri solita, aluū mordēs, profluuiū uētris mouere potest. Causam eī et originē mali esse in cerebro, inde accipimus, q̄ omnia infrigidantia, ut oxyrhodinū, succus solatri hortēsis, cucumeris, sincipiti, frōti, tēporūq̄ arterijs, cū otthonijs applicati, hunc siriāsim feruorē extinguunt: id q̄d & cucurbitæ ramenta, domesticę præcipuē, præstant. Vnde Diosc. κολοκύνθους, τὸ ἢ φέσμα αὐτῶν παλαιῶσι σφραῖμασι ὠφελίμως καὶ σὰ π̄ βρέγματος καὶ σαπλάσσει. id est, Ramenta cucurbitæ cōtra capitis infantīū ardores, quos siriāsim uocant, utiliter emplastri modo sincipiti imponunt. Hunc uerò feruorē à capite per arterias ad cor defluere, id certiss. argumento est. Nutrici prius diæta frigida & humectante indicta, postq̄ urticas in mortario cōtusas, addito momēto unguenti ἢ ἀγρίου, q̄d populeon uocāt, arterijs temporū ac metacarpij applicuerā: singulis uerò quaternis horis innouarā, ille siriāsim feruor plus minus biduo extinguebatur citius.

Urticæ succus siriāsim puerorum curat.

Quandoquidē his argumētis & Alexādi testimonio, Galenus cōuinci potest, cor ipsū cerebri feruore incallescere, uidemus q̄q̄, cū pituita aduētitiō cerebri calore liquefacta, supra corporis molē destillat, febrē ephemeram in spiritib. cordis succendi. Proinde dic quæso Galene, quid ob stare possit, q̄ uis cerebri ut sacra Paladis arx, ingenij & sensū domiciliū, in sublimiori corporis loco, uelut in specula, ob sensū organa collocatum, longo intervallo à corde distet, ut non congenito eius frigore, etiam natiuum cordis calorem temperare possit? Quippe quum calor naturalis, cuius cor est in furnibulum, opera naturæ promouere non possit,

Gal. li. 8. de usu part. reprehendit Aristot. dicentē, cerebrū ob cordis refrigerium esse factum. Aristotelis à Galeni calumnia defensio.

nil

Hæc Arist. li. 2.
de partib. ani-
mal. cap. 7.

Scita lunæ &
mediæ aeris re-
gionis in ma-
crocosmo, cum
cerebro in mi-
crocosmo com-
paratio.

Aristot. libro 2
Meteor.

Mortuis non
maledicendū,
Plin. uterque:
hic in prolo-
go, ille in 1. epi-
stola libri 8.

Plutarch. in vi-
ta Solonis.

nisi pro formæ specificæ ratione contemperatus fuerit: Natura, inquit Aristoteles, idcirco aduersus cordis se-
dem & calorem cerebrum molita est, quod calorem fer-
uoremq; cordis moderatur, & temperiem affert. Non
quidem hæc scribo, ut tantū medicorum principis auto-
ritatē eleuare uelim, sed ut ueritati patrociner: simulq;
ostendam, neminem in omnibus, nec horis omnibus,
sapere. Galenus certē mihi non persuadebit, aerem per
pulmonem inspiratum, aut per arterias pulsatiles cor-
dis diastole attractum, quouis tempore & in quauis re-
gione suo refrigerio, nisi & cerebri tepor cōspirauerit,
cordis æstum satis contēperare posse. Ideo cum in ma-
crocosmo terra quoq; solis calore siccata & calefacta,
solo ex aere uentorum flatu refrigerari non possit: a na-
tura in sublimi constituta est mediæ aeris regio gelida,
quæ uapores de terra & undis in altum sublatos, suo fri-
gore in pruina aut imbres cōgelaret, & harum asper-
gine terram irrigaret, & nocturno lunæ frigore refrige-
raret: ita quoq; natura, sapiens omnium, & præcipue in
humani corporis fabrica, architectrix, in capite cere-
brum frigidum, ueluti lunam, in sublimi collocauit, ut
alteratis suo frigore spiritibus per arterias cordis, uelu-
ti luna & mediæ aeris regio, solis æstum: sic quoq; cor-
dis feruorem in microcosmo temperaret. Sed de his
satis, superq;. Noui quidem, quā indecorum sit mor-
tuis conuiciari. Græcorum enim adagium est, οὐχ ὄρισται
φθιδνοῖαι τοῖς θοῦσι. & Plancum tradunt Pollioni respon-
disse, cum mortuis non nisi laruas luctari. Solon quoq;
lege cauuit, ne quis in defunctos maledicta conijceret.
Ego quoq;, quantū fert ueritas, nec uiuis nisi coactus,
uel lacesitus, obtrectare soleo. Noui tamen quoq; esse
sanctum & pium, pro iustitia, pietate & ueritate, ac sa-
lute proximi, tanquam pro aris & focis depugnare.
Proinde miseret me puerorum, & tui Theodoruli, qui
solo uagitu & lacrymis supplices medicorū & matris
opem

opem implorant: quos medicorum auxilio destitui, uel eorū ignorātia perire, esset quidē facinus flagris dignū. Ne id accidat, Auicennę de puerorū siriasi errorem detegere cogor. Vtinam uerò (quod & Galenus noster optat) ne quis nisi propria inuenta, & à se experta, conscribere auderet: tum profectò Auicenna nec uastū illum canonem aliorum inuentis, nec quidē ab eo, nedū ab eius interpretib. intellectis, ex Rase, Galeno & Aegineta locupletasset: nec salutarium herbarum descriptiones, cum lethaliū miscuisset, & permutasset: aut omnia apostematum genera pestifera, cum minus noxijs, illorumq; curas & nomina, magno mortalium periculo cōfudisset, qui omnia à Rase & Paulo Aegineta de infantium siriasi conscripta, in capitulum de Erysiplate cerebri ad uerbum congesit, ac erysipelas in cerebro esse definiuit. Sed quis nescit, Siriasim capitis ardorem cum erysiplate ex diametro pugnare? Siquidem est erysipelas ex flaua bile circa ceruicem, uterum, crura, & alias quoq; corporis partes, cum inflammatione abscessus, aut ut Græci dicūt, *δρενδ & διάπυρον μετὰ φλογώσεως.* qui si partem affectam exulcerauerit, tum & nomen naturamq; herpetis est hiomeni sibi uēdicat, & cum febre ephemera non rarò coincidit. Verū si cerebrum, ut Auicenna arbitratur, obsederit, febre ardentissima corpus affliget: & ut cerebri sphacelus, id est morticinium, tertio ægrotum die perimet ut plurimū. quorum singula siriasi non competunt. Nam siriasis longē est erysiplate mitior capitis morbus & ardor, qui sanguine pituitoso, uel ipsa pituita circa panniculos cerebri putrescente, ac spiritus in arterijs inflammante, cum leui febri cula, ut plurimum in ætatis feruore, infantibus accidit: adultis uerò his, quibus, ut Alexāder Aphrodiseus ait, *ἡ κεφαλή φλέγμα ἢ ξανθὴ χολὴ βραχὺ σωρευθῆ, ἢ δὲ σαπείν,* & *ἡ εἰσπνοὴ δὲ καὶ τὸ πρῶτον αἶμα τὰ πνευματικὰ ἐκπνέουσι.* id est, Accidit etiā firmæ ætati siriasis, cū pituita

Gal. li. 8. anat.
Auicenna salutaria cum lethi feris cōfundit.

De erysiplate cerebri, Auic. li. 3. fen. 1. ca. 5. ubi siriasim esse cerebri erysipelam falsē docet.

Gal. li. 14. Method. & ad Glauc.

Hip. li. 7. Aph. 51.

Alex. Aphrod. li. 1. probl. 96

E redun.

An eadem sint
Erysipela &
Siriensis reme-
dia.

Gall. li. 3. artis
paruz.

redundat in capite, aut flava bilis parumper colligitur, uel etiam putrescit, & per inspirationē aerei feruoris, spiritus ritualia calore febrili incenduntur. Sed uideo quid tibi obstet, quo minus mihi assentiaris: nempe quod ea remedia, quibus Dioscorides & Paulus Aegineta siriensis feruorem extinguunt, cum frigida sint & humida, erysipelati morbo calido & sicco, æquē censes profutura: ob idq; eundem quoq; esse morbum suspicaris. Sed falleris, certē falleris. Ratione enim concoctionis morbi, quæ (ut Galen. ait) est alteratio faciens cessare putredinem, remanente substantia, eadē exigunt medicamentā: si sanē frigida prædicta sincipiti, arterijs temporum, & metacarpij ac frontis, in quarum conceptaculis calor siriensis delitescit & feruet, tum extinctio uel alteratio in pāniculis cerebri & arterijs calore externo, qui putredinē incendere potuisset, certē eam iam prohibuisti, & morbum concoxisti. Hoc idē eisdem remedijs in erysipelatis cura præstare poteris. Sed quantum ad causam & morbi substantiam spectant, longē diuersis opus est remedijs: quæ morbi substantia, & interna illius causa, tibi indicabunt. Atq; utinam hæc neoterici nostri seculi medici, qui de puerorum morbis scripserunt, quos Aui cēna suis errorib. implicuit, perpendissent: tum fortasse puerorū salutē, & tuo Theodorulo melius cōsultū foret: quē Deus tibi, ut spero, breui sospitem reddet. Vale.

AN PRANDIUM COENA FRUGA-
lius esse expediat. Epist. LV.

Vid Romani imperij proceres in Augustanis cōmitijs, de Magdeburgensium expugnatione decreuerint, nondum diuulgatum est. Verū illud te latere nolo, plerosq; ducum ac Casareæ maiestatis archiatros illic apud pharmacopolam Schelleberger conuenisse, & cum datis dexteris alter alterum pluri-
ma

ma salute impertijisset, tum unus illorum insit: Dextra iuncte amicitia spondent. & quandoquidem conuiuium esse amicitiae philtrum, à teneris audiui, expedire ad amicitiae confirmationem, ut collatis symbolis, unà apud pharmacopolam cenaremus. Tū alius, ut unà potius pranderemus, suadebat. nam tolerare, inquit Auicenna, famem, stomachum malis replet humoribus. Tum ego: Prædendum quidem sobriè, cenandum uerò esse liberalius, aiebam. Tum omnes, Auicennam & Conciliatorem Petrum de Appano aliter statuisse, uno ore testabatur. At ego id eos contra Hippocratis & Galeni decreta, & uetustissimam nec minus salubrem heroum Troiani belluictus rationem, præcipere aiebam. Verum quibus testibus & rationibus id asseruerim, paucis accipe. Nempe si Philemoni creditur, Troiani belli temporibus Greci experrecti utebantur manè ἀκρατισματι, id est ientaculo, frugis quidem, quod à surgendo ἀναστισματος appellarunt. Deinde uerò ab ortu solis hora diei tertia ἀπίσω, id est prædiò, ad uesperam uerò ἐσπέρια, id est merenda. deinde post solis occasum δειπνωσ, cœna utebantur: quam etiam τὴν δειπνίδα nominabant, quoniam δειπνωσ, prandio succederet. Hæc ueteres. Præterea cœnam ita frugi instituerunt, ut in acratismate solo pane in mero macerato uescerentur. Nam teste Athenæo, acratisma dicitur, ἡ δὲ ἐν ἀκρατισμῷ βρεχθὲν τρώγλις. Athletæ quoque palæstritæ, pancratiaestes & pugiles, à Grecis βαρβίς dicti, quamuis omnifarijs palæstræ exercitijs, & ualentioris alimentis uictu, oboesio rem corporis habitum & robur sibi comparare studerent, interdū tamen à uarijs ferculis, quorum natura & concoctio disideret, sibi cauebant: & in prandio solum panem coliphium edebant. At in cœna liberius Genio indulgebant: & præcipuè carne suilla, quia copiose nutrirer, uescébatur. Horum panis ex flore tritici siligineo, addito fermenti momento, modicè pistus, habebat panis

Auicen. fen. 5.
lib. 1. Concilia
tor differ. 121.

Athen. lib. 1. &
Suid.

Quatuor Graecorum comedendi tempora.

Acratisma, ientaculum.

Aristos, prandium.

Hesperisma, merenda.

Dipnos, cœna.

Victus athletarum.

De coliphio pane athletarum qui dicebatur βαρβίς, Gal. li. 3.

& 5. Salubr. & li. 1. de alimēt.

ac Iuena. sa. 1. Varia fercula obsunt: Macr.

li. 7. Satur. De panis speciebus, Athē.

lib. 3. Dipn.

Cor. Celsi lib.
1. cap. 3.

Antonin. Cæsar pane sicco
uescebatur ma
nē.

Demetrius &
Democritus o
dore panis &
mellis uiuebāt
Athen. li. 2. Ar
fenius, & Laet
tius in uita e
ius.

Pythagorico
rum prandū,
panis.

De hac placentia
Galen. lib. 5.
Salubrium.
De Eumeo sub
bulco, Home.
Odyss. 3.

Mane ingenii
uiget.

Præclara tem
perantie, &
sobrii uictus
laus.

colibi feretem & instar passa li oblongam formam. Sicut
ientaculum & prandium quoque antiquorum solo pane
& modico uini constabat. Proinde Cor. Celsi ait: Hyeme
plus esse conuenit, sed minus & meracius bibere. Si præ
det aliquis, utilius est exiguum aliquid, & ipsum siccum
sine carne, sine portione sumere. Et Iulius Capitolinus
refert, Antoninum Pium Cæsarem, senē iam & silicer
nium, manē antequā salutatores uenirēt, solo pane sicco
robur uirium sustentasse. Est certē tam præsens panis ar
limentum, ut solo eius recentis ex furno odore Deme
trius Cydonius multorum dierum famem facillē tolera
uerit: & eius, ac mellis odore cocti, Democritus iā mor
riturus uirā, donec thesmophoria Cereris sacra finirentur,
prorogari. & Aristoxenus perhibet, Pythagoricos
non aliud quā panē cum melle Attico prandere solitos.
Erat nēpe placente genus, quod ex butyro, semida
le, & melle conficiebatur: gratū palatui obsonium. At
apud Homerum Eumæus, quamuis subulcus, Ulyssi
aduenienti, & nondum cognito, duos mæstat porcos,
& carne sirilla in uerū tosta illi cœnam, addito optimo
uino, instruit: ex quibus constat, ueteres longē maiori
ferculorum apparatu, & magis oppiparē cœnam quā
prandium instruxisse. Nouerant sanē a thereo Apollinis
& Veneris, solis pedissequæ, ac Mercurij spiritu &
radijs, qui manē nostrū obsident hemispheriū, nostras
quoque ingenij uires illustrari: quapropter antelucana so
lis & diluculi tēpora ingeniorū exercitijs, & sapientiæ
studijs dicata, sobria esse uoluerūt, ne crapula ingenij ac
cies obtuderetur. Est nāque σωφροσύνη πάντων τῶν καλῶν
χορηγός, idest, sobria uictus ratio est omnium uirtutis bono
rū dispētrix. Animus quippe adipe & sanguine suffoca
tus, inquit Galē. nihil cœlesti meditari potest. Vnde
sacer ille uates, & omnipotētis Dei tuba David, nunquā
uesperī, sed semper manē & in diluculo Deū in cithara
ac psalmis collaudare præcipit. Nam ut mēs ingenijque
acumen

acumen manè est longè expeditius, ita nocturna fercu-
lorū cœnæ concoctio est diurna longè uegetior, & mul-
tis nominibus magis exacta. Primum, ratione nocturni
& humidi lunæ splendoris, quod his uerbis Daphnus
apud Athenæū medicus scitè declarat: *ὠφελιμότερά δ' ἴδι,*
φίλτατε, τῶν παντὶ σώματι τὰ νυκτερινὰ δεῖπνα. τὸ γὰρ σελήνης
ἄστρον πρὸς τὰς Ἐπιφοῖας ἀρμότιζέ πέψεις, σηπτικὸν ὑπάρχον. κα-
τὰ σῆψιν δὲ, ἢ πέψιν, δύσσηπτοτέρα γούνη τὰ νυκτερινὰ δεύματα, τῶν
ἡμερῶν, καὶ τῶν ξύλων τὰ πρὸς τὸ σελήνιον ποτισμένα, καὶ τῶν λίαν
πῶν δὲ πλέσσι πρὸς σελήνιον πεπαινωτα. id est: Conducibili-
iores sunt, ô amice, omni corpori nocturnæ epulæ. nam
lunæ astrum ad cibariorum concoctiones multum con-
fert: est enim putrefactiuum. concoctio enim quædam
putrefactio est. Victimæ sanè noctu in sacrificijs macla-
tæ, sunt digestibiliores. nam & ligna ad lunæ splendore
cæsa, citius putrescunt: & fructus quidam maturescunt.
Deinde plura & ualentiora alimenta in cœna, quàm in
prandio, ratione caloris naturalis, qui concoctionis opi-
fex, nocturno frigore & somno augmentatur, esse offe-
renda, aduersarium hac ratione conuincemus. Nam per
inde ut integer annus proprio solis per duodecim zo-
diaci signa motu dimensus, quatuor qualitatibus discre-
ta habet tempora: sic pariter naturalis dies, motu solis
per duodecim animalium circuli signa commensuratus,
quatuor quoque disparia habet tempora. Aurora qui-
dem leni tepore uernat, meridiès solis æstus incalescit,
crepusculum instar autūni qualitates aeris euariat: de-
inde nox, altera hyems, frigore torpet, quo pori corpo-
ris, ne calor naturalis diffletur, constringuntur: qui diur-
nis uigilijs, corporis, ingenij, sensuumq; laboribus dissi-
patus, à solis occasu, ingrauescente frigore, interna præ-
cordia & uentriculum, primariâ cōcoctionis officinam,
subit. Quare rectè Hippocrates inquit: Ventres hye-
me & uere natura calidissimi sunt, & somni longissimi,
quare per ea tempora alimenta copiosiora sunt exhibē-

Quare noctu
cibus melius di-
geratur.

Luna cōcocti-
onem promo-
uet. Athe. li. 7.

Quid sit ualēs
alimētū, Cor.
Celsus li. 2. ca.
17. declarat.

Tēporū anni
cum diei parti-
bus collatio.

Hip. li. 1. Aph.
15. & Gal. De
doct. Hipp. &
Plat. li. 8. Arist.
sect. 24. Probl.
13.

da. Etenim tum calor innatus plurimus est: unde & pluribus egent alimentis. At qui cum nox, somno dicata, frigore hyemi correspondeat, quis ad noctem copiosius cœnandū esse, q̄ prœdendū, inficiabitur: Nemo. Accedit ad hæc somnus, q̄ ut interna omnia magis calent, uirtutes quoq; & spiritus naturales plus uigēt: quæ est nullas habēt ferias, tamen cū uirtutes & spiritus animales, ex his nati, suo fungūtur officio, in uigilijs magis dissipantur. Ad exactam quoq; cœnæ digestionē, temporis lōgītudo ab ea ad prandiū usq; plurimū cōfert: quippe quæ duplo, prœdij ad cœnam usq; interuallum superat. Vnde Galenus de Conualescētium uictu: Semper, inquit, studebimus, ut ualentius alimentum uesperis exhibeamus: quoniam non solū quies & somnus, sed etiam lōgius tēpus, naturalē huius cōcoctionē excipit. rationabile est igitur, ut ualētiores ciborū hoc tempore offerantur. Quod athlete omnes, ratiōe & experiētia edociti cōprobarunt. Ex his clarē perspicias, hanc prœdendi, ueriusq; cœnādī uictus rationē, ut sanis & à morbo cōualescentibus salutarem, ueteres medicos, pædotribas, ac gymnastas summopere approbasse: nisi à teneris alia edendi cōsuetudo, quæ ualidas & nullo modo negligēdas indicationis diætæ uires habet, obstitisset. Qualis uerò ægrotis uictus ratio competat, patientis uires, natura & tempora morbi apertē indicabunt. Quorum diætæ, in hoc uno cum sanorum conspirat, q̄ hi dū corpus quiescere possit, illi dum morbus quiescit, remittit, uel dat aliquas inducias, commodē cibati ac uires reficere possunt. At in ualetudinarijs lōgē diuersa est uictus ratio, q̄ in sanis. Sunt nāq; ualetudinarij quidā, quorū uentriculus ob imbecillitatē, aut sensus neruosi eius orificij acuitatē, *ἀοριστα*, id est inediā non fert. Postq̄ enim epaurint, tū ipse alimentū indīgus, ieiunijsq; impatiens conuellitur: aut per easdē uenas de præcordijs rursum no-

Hæc Gal. lib. Meth. 7. copiose docet.

Cōsuetudinis in diætādo uires, Hip. lib. 2. Regimin. acu. declarat. Hip. li. 1. Aph. copiose docet.

Alia prœdēdi cœnandiq; ualetudinariorū quā sanorum ratio. Qui inediā ferre non possunt.

xios in sinū suum humores allicit, quorū ad cerebrū exhalatione uertigo, scotomia, aut nisi tempestiue pastus fuerit, ob stomachi cū cerebro cōsensum, epilepsia accersitur. Sic Diodorus grāmaticus, si irasceret, aut ludi literarij negotijs aut forēsi actiōe occupatus, paulo diutius inediā sustineret, morbo comitiali corripiebatur: donec Galenus illi suaserat, ut ad roborādū stomachū quouis mane *ἀλατισματι*, iētaculo, scilicet pane in uino subacerbo macerato, uteretur: q̄ stomachi subsidio, uir ille 20 annis integra inculpata q̄ ualitudine uitā trāsegit. Et q̄b. uēter imbecillis & frigidus copiam ciborū concoquere noctu nō poterit, si postero die uētriculus cibariorū odorē eructauerit, & hypochondria flatu suspēsa turgent, Hippocrates his diu ob humorū cruditatē dormire, ac corpus straguli tepore fouere ac exerceri, & plus meri bibere, parciusq̄ isto die cœnare suadet. Et quib. ob uenarū in uiscerib. obstructiōes alimētū non distribuit, ac cibi recremēta in stomacho relicta, humida & cruda paluū deijciuntur, hos panē bene in furno tostū, ac uino intritum comedere, & uinum bene temperatū bibere, ac *μνοστίειν*, semel tantum comedere, uel uno tantum cibariorū genere uesci, & à cibo quiescere iubet. Quibus uerò semel, bis, aut crebrius in die parum uel plus cibi offerendum, id ualitudinis natura, anni tempus, edendi consuetudo, aetas, ac naturales hominis uires, medico perito facile indicant. nam si hęc imbecilles, ut in senio effœtis, & cōualescētibus extiterint, illis quidem crebrius, sed pro una uice parū cibi offeretur: quoniā in his calor naturalis exilis, cōgesta alimētōrū copia, ut ignis coaceruata lignorū strue, suffocaretur, nec eā uentriculi uires conficere possent. Proinde Galenus à morbo cōualescentes, ad recuperandas uires ter in die cibare consueuit. Sic Antiochus medicus, plus quàm octuagenarius, ter in die comedebat: nec tamen desiderem uitam domi egit, sed quotidie in forum ad ciuitū

con.

De Diodoro grammatico, hęc Gal. de cura per ueneficatio. & li. 5. De lo. affect. ca. 5.

Cruditate laboratiū diēta. Hip. in fine libelli de salub. diēta.

Has diētae indicationes, Hip. poc. li. 1. Aph. 17. & lib. 2. reg. acut. De senū diēta Gal. li. 5. Salu. Paulus lib. 1. cap. 33.

Gal. li. 7. Met.

De Antiocho
& Telepho senibus, hæc Galen. li. 5. Salub.

De senili uictus ratione, hæc Hipp. & Gal. li. 1. Aph. 13. & 14.

concilium, & ad uisendos ægros, ad trium stadiorū iter pedes conficiebat. si quò longius progrediendum erat, tum in sella deferebatur, aut in uehiculo uehebatur. postea, deiecta prius aluo, in aliquo fori loco, remotis arboribus, circa horam diei tertiam uel quartam, panem cum melle Attico edebat. Deinde aliquid legens ipse, aut cum alijs de rebus grauioribus communicans, usq; ad horam sextam diei in foro perseverabat: deinde in balneo publico, frictione & exercitijs senili ætati opportunis curatus, domi mediocriter prandebat, primū his acceptis quæ aluum laxant: post hæc piscibus, maximè quos saxatiles uocant, uel qui in alto mari degunt, uescēbat. at in cœna à piscibus abstinuit, & aliquid boni succi, quod non facile putresceret, ut alicam ex mulso, & auem iure simplici incoctam edebat, merumq; bibebat. Hac ratione uictus Antiochus in senio uisus, sensibus illæsis, membrisque omnibus integris, ad extremū uitæ durauit. At Telephus grammaticus, Antiocho ætate prouectior, centum annos natus, diebus quibus non lauabatur, circa tertiam diei horam, cum exigua frictione oleo inunctus, mox mel optimum crudū, alicę in aqua coctę permixtum, edebat: eoq; solo pro iētaculo contentus fuit. prandebat hora septima, aut paulo citius, primū oleis, deinde piscibus, aut auibus comestis. Vesperitantum panem uino diluto madidum edebat, uinumq; senilis ætatis nectar bibebat. Quamuis uterq; senex ferè magis sobriè cœnauerit, q̄ pransus sit: nō tamen id euerit, q̄ sanis liberalius cœnare quàm prandere, salubrius esse dixerim. Non enim hæc sunt sanorum, sed ualentinariorum uictus paradigma. Nam, ut Aristoteles ait, senectus ipsa morbus est: & Græcorum parcemias τὸς γέγοντας δις πᾶσι δ' αὖς, senes bis pueros asserit. Decrepitos igitur, ut pueros quoq; pauco alimento, sed crebrius reficere, instar ellychnij in lâpade oportet, quod frequenter exigiti olei suffectionem: quam si confertim affuderis,

ris, ellychnium extinguēs. Sunt & in hac ualetudina-
 riorum uictus classe, qui cerebrum infirmum, frigi-
 dius & humidius, quam temperamentum exigit, ha-
 bent. Cum enim, ut Aristoteles inquit, alimentum per
 uenas sursum respirat, excrementum eius, ob loci uim
 refrigeratum, fluxiones pituitae mouet, quae illic instar
 imbrum in aere generantur. Cum enim ex terra uapor
 exhalat, a caloreque effertur in sublime, ubi supernum ae-
 rem subierit, frigidum, consistit: deuoque in aquam, pro-
 pter refrigerationem, & in terram defluit. Aut si ma-
 gna paruis conferre licet, quemadmodum in Chymica
 mineralium, aromatum & herbarum destillatione, il-
 lorum uapor ui ignis in sublime cooperculum effertur,
 & eius ac aeris ambientis frigore in liquorem conden-
 satus, in subiectum receptaculum defluit: sic de uberio-
 ri coena uapor per uenas in cerebrum sublatus, quem
 cum naturales cerebri uires ob copiam eius concoque-
 re non possunt, illius excrementa frigiditate cerebri in
 liquorem condensatae, ad oculos, aures, & in subiectas
 capiti partes destillant: unde ophthalmia, tabes, & mil-
 le ex catarrho morbi nascuntur: in quibus parcius coe-
 nare quam prandere, non dissuaderem. Habes modo,
 quae obiter de ueteri prandij & coenae usu illis recen-
 suri. Illud tamen uelut corollarium coenae adijcere, & te
 admonere uolui, ut ab amicis in conuiuium accersitus,
 omni ab animo excusso moerore, alacris intersis. Nostri
 sanè uentriculi orificium, quadam lege consortij, per con-
 sensum cordis affectibus, quoque affligi: quod & ueteres,
 & nostrates quoque uel hodie, ob id cor appellant. cum
 quibus & cerebrum, tertius huius foederis collega, quoque
 conspirat. Vnde Diodorus grammaticus ira percitus,
 epilepsia corripiebatur: & tristes non fastidire
 modo cibum, sed acceptum quoque rursus
 euomere, uidi, Vale.

De catarrhi &
 pituitae gene-
 ratione, haec
 Aristot. libro 2
 de part. anim.
 cap. 7.

Vnde Cor. Cel-
 sus lib. 1. cap. 4
 caput infirmum
 habenti modi-
 cum uictum
 praescribit.

De Diod. hoe
 Gal. lib. 5. de lo-
 cis affect. ca. 5.

F. DE

Abellarius tuus mihi retulit, te nō tam quib. ferculis cœna illa à phar-
macopola medicis condita, opipa-
rè instructa sit, quàm quo ænigma-
tum ac problematum sale & lepore
à tam raræ eruditionis uiris fuerit
condita, scire magnoperè deside-

rare. nō enim eos in tacita Pythagoreorum schola, aut
cum Areopagitis (qui Athenis in tēplo Martis tacentes
iudicabant) cœnasse. Et quidē rectè arbitraris. nam
silentium cubiculum, non conuiuium decet. quum em̄
animus mœstus cibū abhorreat, conuiuias esse alacres,
ad cibi concoctionem non parum expedit. At uerba,
inquit Macrobius, non minus quàm uini dulcedo ex-
hilarare conuiuium. unde nobile illud uinum Nepen-
thes, quod Helena propinauit Telemacho, præclarum
mœroris pharmacum, non erat radice Oenopiæ ex Aegypto
allatæ, uel aliquo aromatum ex India succo, sed
lepida de heroum Troiani belli stratagematibus confa-
bulatione conditum, qua mœrorem ex animo Telemachi
sustulit omnem. Sic cœna nostra non tantum fer-
culorum apparatu, & aromatū illecebra, pollucibilis:
sed eruditorum uirorum colloquio iucunda. Quū igit̄
primū esu nasturtij ex acetario stomachum languen-
tem incitassent, & ferculis primæ mensæ penè saturi,
nimumq̄ mero exhilarassent: his sublatis, symposiar-
cha noster mala cottonea, citria, arantia, illorumq̄ cor-
tices, pira, mespila, condita quidem, & uaria quoq̄ ex
sacharo & melle confecta τριφυλλα καὶ τετραφυλλα, quæ
Latini secundæ mensæ bellaria appellant, in phialis ui-
treis & argenteis apposuit. & ne illorum dulcedine lin-
gua imbuta, uinū insipidum appareret, Critobulus ex
Thuringia medicus, panem ex purissima siligine con-
fectum

Colloquiū ex-
hilarat conui-
uium.

Macrobi. lib. 7.
Satur. Gellius
lib. 13. cap. 11.

De Nepenthe
Hom. Odyss. A

Macrobi. lib. 7.
Saturn.

De bellarijs
hæc A. Gell. li.
13. cap. 11.

fectum poposcit. Tum Grimaldus, ex Austria medicus: Nequaquam, inquit, ex siligine, sed panem ex optimo tritico, quem robum appellant, in clibano pistum, artopceus nobis afferat. Ignoras, inquit, Critobule, clarissimos ex Hispanijs medicos nobiscum discumbere, in quorum terris siligo non feritur, & qui ob id non atro ex siligine pane, sed ex tritico tantum uescuntur? Tum Critobulus: Sanè, inquit, ô Grimalde, intelligo quid ueterib. sit siligo, te planè ignorare. Veteres enim siliginem non modò alterâ tritici speciem, in quam triticum in uliginoso loco satum, tertio anno degenerat, sed esse quoque à furfuribus depuratissimam ex tritico *σῖγγαί*, id est generoso farinam putarunt, quam Plin. tritici delicias appellat. unde Cornelius Celsus: Ex tritico, inquit, firmissima siligo. & idem Plin. ait, Ex siligine lautissimus panis, pistrinarum opera laudatissima. Summa enim laus panis, siliginis bonitate, & cribri tenuitate constat. Similago, inquit, ex tritico fit laudatissima, quæ Græcis *σεμιδαλίς* dicitur. unde Galen. ad Glauconem ait, *σῖγοι τῶν πυρῶν πλείω ἔχουσι σεμιδαλίμ. ὅς δὲ σῖγγαίς πλεονάζουσιν*: Quoddam triticum plurimam semidalim habet, quod generosum appellant. ex hac exquisitè à furfure depurata, panis pistus silignitis: qui uerò parum ab illius puritate defecerat, semidalitis dicebatur, id est simila. Vnde uel hodie adhuc Lembergî, in meo natali Schlesig oppido, panis triticus *semel* appellatur. atq; hic intergenera panis primas obtinet. Vnde Psellus inquit, panis ex polline tritici siliginaceus recens, odore omnes capitis sensus recreat, spiritus confirmit, & uires reficit infirmas. Conficiebatur & panis ex tota tritici molis exactius fracta substantia, non discretis cribro furfuribus, *ἀπόπυρρον* à Celso & Galeno dictus, *ἐπέπυρρον ἢ αὐτὸς ὁ πυρρὸς, ἀδισκερίτως ἀρτοποιεῖται*. Iste quoque panis, ob farinæ cum furfuribus commixtionem, Dioscoridî syncomistus dicitur:

Siligo ueterum, purior tritici farina: Plin. li. 18. cap. 8. & 10. ac 11. Cels. lib. 2. cap. 17. De tritico hæc Columell. li. 2. cap. 6. & 9.

Gal. libro 2. ad Glaucon. cap. de abscessibus.

Panis silignitis & semidalitis.

Psellus libro 2 de uictus rat.

De his ex tritico panis specibus, Gal. li. 1. de facult. alim. & libro 2. ad Glaucon. Celsus lib. 2. capite 17. Ath. en. libro 3.

Trimestre triticum Sitanium quoque dicitur. Diosc. li. 2. ca. 76. & Colum. ut supra. Plin. li. 1. cap. 8.

De trimestri tritico Pollux libro 6. ex quo fiebant panes sitanij.

Epilogus.

Platina de honest. uolup. li. 2.

Germanorum siligo.

Plin. li. 18. c. 7.

Olyra species zea, id est spelza. Diosc. lib. 2. cap. 81. Gal. li. 1. de facult. alimentorum.

Plin. li. 18. c. 10.

Ex tritici, ait, similigine panis ualētius eo nutrit; à quo nihil furfuris cribro excussum fuerat, quem syncomiston appellant. Sed panis qui ex trimestri tritico fit, leuior erit, & facilius digeritur. Trimestre namque triticum Martio mense feritur, rusticis pergratum; & tertio mense metitur. Hinc apud Philillium comicum seruus inquit, αὐτὸς φέρων τὰ βρέμια τῶν τριών ἐκ γόνυς τριμύλων. id est, Ipse adsum, afferens trimestris tritici soboles: id est, panes.

Concors certe est medicorum sententia, panem ex pura tritici siligine, silignitum, plus alere, sed meatus quoque obstruere: syncomistum uero, ut Triphon Alexandrinus ait, εἰς ἄσπερον κινώτορον ἔκβαλλε, id est, melius subdicere aluum. Accipis ne igitur Grimalde, ait, classicos utriusque linguæ autores exquisitè puram tritici farinam, & ex ea panem, siliginem, similiginē, & semidalim dicere, unde panis σιλγιτύς, id est, siligineus conficiebatur? Tum Grimaldus respondit: Si erraui, ignosce. seductus à Platina, autore non proletario, erraui. is enim, Siliginem (inquit) Africānam, cuius panem ueteres laudabant, nequaquam similit̄ huic crediderim, qua nostra etas uescit̄, cum nullū genus panificij hoc sit insuauius, & quod audivit̄ edendū minus utiliter comprimat.

Tum Critobolus: Non errat, inquit, Platina. ex Africana enim tritici siligine panis lōgē, quæ ex nostra illa uulgari Germanorum siligine, Italīs & Hispanis ferè inco gnita, delicatior conficiebat̄: quam alij esse antiquorum typham, alij olyram contendunt. Theodorus Gaza, fides Aristotelis ac Theophrasti interpres, p olyra substituit siliginē. At esse diuersa, uel hac ratione constat. Triticum quidem, & siligo, ac hordeum, teste Plinio, in area exterunt: zea uero, cuius species est olyra, mola exteritur, & cum suis folliculis ferit̄. nostra uero siligo à gluma, ut triticum, depurata ferit̄. At olyram Africana esse siliginē, Plinius his uerbis affirmat: Ex ea dulcissimus, inquit, panis fiebat. ipsa spissior est quæ far, & maior spica.

spica eadem, & ponderosior. rarò modius granorum eius non xvi libras farinae adimplet. exteritur in Græcia difficulter, ob id iumentis dari Homerus tradidit. Hæc enim est, inquit, quam uocant olyram. Olyra uerò Italię copiosa, à Gallis arinca dicta, ipsis & Aegypto peculiaris. Vnde Herodotus lib. 2. ait: *ἀγύπτιοι ἀπ' ὀλυρῶν πικρῶν τὰ σιτία, ἃς ζῆας ἐτρώσι καλῶσι.* Olyrinis uerò panibus, ex olyra pōderosa factis, post triticeos, deinde ex typha typhinis, dum adhuc calerent, præcipuā laudem ueterum palatus tribuebat. Est namq; typha, teste Galeno, & ut Ruellius Parisiensis medicus uertit, cereale frumentum: cuius granum gluma uelut triticum & hordeū uestitur, pinsitūq; totū in panes densat. color illi tritico flauior: corpus eius strigosum, tritico exilius, unde & paruum triticum Græci appellarunt. Grana typhę cum sapa aut defruto cocta, adiecto salis momento, ut triticum manduntur: adeoq; esse uelca constat, ut Homerus typham Hectora suis equis obtulisse tradiderit, cum reliquum triticum equis ualde nocet. Sunt enim, ait Theophrastus, illa duo, semen & typha, tritico perquam similia. His persuasus, nostram uulgarem siliginem potius esse typham, quam olyram suspicor. Tu uerò Grimalde, si quid rectius docere poteris, libenter tibi lampada tradam. Tum Grimaldus aiebat, hanc de frumentorum speciebus disceptationē ideo esse ualde ambiguam, quod (ut Plinius refert) nō eadem ubiq; sint frumenti genera: & si eadem, neq; tamen ubiq; ἴσδηm nominib. appellentur. & ideo se de liberaturum: ac si quid rectius inuenerit, id in proximo conuiuiō se quoq; dicturum promittebat. Aderat tum quoq; Philotheus, Augustanæ urbis parrochianus, satis eruditus, qui: Appropinquat, inquit, solenne non Iudæis tantum, sed etiā Christiocolis uenerabile azymorū festū, ob angeli & Iudæorū ex Aegypto pertransitū. quum enim angelus afflictionis uniuersa Aegypti pri-

De typha hæc Galen. lib. 1. de alimentis, & Theophr. lib. 7 cap. 4. & 9.

Plin. lib. 18. c. 8

De festo azymorum, Exodi 12. Leuitici 23. Paul. 1. Cor. 5.

Macrob. lib. 1.
Saturn. cap. 8.
de mēse Mart.

mogenita eade lustraret, ac domos Israelitarum in preliminaribus sanguine agni immolati tinctas solum præteriret, Paesah, id est transitus, uulgo Pascha dictum est. Quod Moyses & Aaron moniti Dei oraculo instituerunt, ut quotannis decima quarta die mēsis Martij, quem Nisan appellant, initiumq; anni statuerant, & qua die populus Israel duce Moise Aegyptij Pharaonis seruitutē egressus erat: ut ad uesperam singulae domus, cuius incolæ ad esum agni sufficerēt, agnū immaculatū & anniculū, illæsis ossibus, maceraret: & tostum stantes calceati & baculis innixi hac nocte totū celeriter ederent: & si quid relictū foret, manē adurerent: ac unā cum lactucis amaris, nec alio pane usq; ad 21. Martij diem q̄ azymo uescerent. his enim diebus septē, fermentū habere in ædib. nephas erat. Et addidit parrhochianus: Quamuis pascha nostrū immolatus est Christus (ipse enim uerē est agnus, q̄ abstulit peccata mundi) uerūm quū Paulus iubeat Corinthios, uetus expurgare fermentū, ut sint noua cōpersio, & azymi sinceritatis: & nullus Theologorū hactenus, quod ego sciam, docuerit, qua panificij industria panes azymi conficerentur, id (ait) à uobis medicis scire magnopere desidero, qui tam doctē de alijs panis speciebus differuistis. Tum Critobulus: Panes, inq̄t, illos infirmētatos, quos Hebrei septē diebus in festo azymorū edebant, de placentarū censu fuisse bellaria, quæ Græci *πίσματα* uocant, suspicor. Verūm cū in Germania nusquā locorū, quantū ego cōperī, ex melle, semidale, ouis, butyro, & casei detrimentis, placentę, itria, lagana, rhyemata delicatius, ac panes quoq; in uerū tosti obeliti conficiant, q̄ in Schlesia: præcipuē omne ex melle, siligine, addito pipere & zinzibere liborū genus: æquū esse arbitror, ut Langius noster, ex Schlesia medicus, de his differat. Tū ego, ne asymbolus coenasse iudicaret: Longē, inq̄, o parrhochiane, illa Hebræorum agni paschalis coena,

Placentarum
genera.
Athen. libro 3:
& 14.
Schlesia libis
abundat.

hac nostra adijciali fuit facratior, in qua lege Mosaica
 cautū erat (teste Suida) ut omnes panis fermentati reli
 quia, hora sexta, diei mēsis Martij decimæ quartæ, qua
 festū azymorū auspicabānt, q̄ primū clangor tubæ ob
 strepuisset, comburerent, & solis panib. infermentatis
 uelcerent. Et rectē, in q̄, sentis Critobole. panis nempe
 ille absq̄ fermēto dulciarius, de genere placentorū ex
 farina tritici caseo & melle in clibano, sub testaceo coo
 pereulo coctus, inter Græcorū pemmata censebatur.
 unde Galen. lib. 1. Alimentorū: Quæcunq̄, inquit, azy
 morū pemmata in clibano coxerint, exempta statim in
 mel calidum conijciunt, ut penitus melle imbuantur.
 & hæc, inquit, de placentorū genere sunt. & lib. de Ali
 mentis boni & mali succi: *παι (ait) ἄζυμον ἐκ πυροῦ πίμ
 μα, ἢ καὶ μὲν ὄταν ᾖ πυρὸς τὴν πλοσάβην, παχύχμου ἰκανῶς
 ἔστω.* id est, omne ex tritico pistoriū sine fermento opus,
 pemma dictū, præcipuè addito caseo, lentos crassosq̄
 humores generat. Illud quoq̄ pemmatū genus ueteres
 rei agrariæ scriptores libum appellabant, cuius compo
 sitionis exemplar M. Cato nobis tale præscribit. Libū,
 ait, hoc modo facito. Casei pondo ij, in mortario bene
 distereat. ubi bene distriuerit, farina siliginæ libram,
 aut si uoles, tenerius esse, selibram similaginis solū eō
 dem indito, & permisceto cū caseo bene. ouū unū addi
 to, & unā bene permisceto. inde panē facito, folia sub
 dito, in foco calido sub testa decoquito lenitet. Nec
 Hebræi tantū pascha celebraturi, sed etiā in pagis Græ
 corū agricolæ sacris operaturi, pane azymo uelcebant.
 unde Galenus libro 1. de Alimentorū uiribus, *ἀζυμῶν
 τελίως ἄζυμο, οὐδ' οὐκ ἔστιν ἄζυμο, ἐκ πυρὸς πλοσάβου, καὶ δὲ
 πρὸς τὴν ἀγροῖς παρ' ἡμῶν εἰώθεσι σκευάσει ἐορτάζοντες.* id
 est, Panis exquisite azymus, nec unū utilis, præcipuè
 si caseo participauerit: quemadmodum circa Perga
 mum agricolæ festa celebrantes, præparare solent.
 Fermentū enim suo seruore. mazam panis friabilem,
 insum

Suidas in d. 8.
 1449.

De uaria panis
 azy mi præpa
 ratione, Leuit.
 2. Gal. lib. 1. de
 aliment. uirib.
 & lib. de bon.
 & mal. suc. al.

M. Cato de re
 rust. cap. 75.

Græci et ruri
 cola in celebr.
 festor. azymia
 uelcebantur,

De fermenti uiribus, Didym. in Constant.

Czef. geopon. lib. 2. Plin. li. 18. ca. 11. Galenus ut supra.

Panis azymus ueneris incutabulum.

De panib. propositionis, Exodi 25. & 1. Reg. 21. Matt. 12. Iosephus libro 3. Antiqu. cap. 9.

insumpta eius uiscositate, efficit: illiusq; dum turget flatus, discutit, faciliusq; digerit. Quare saluberrimus est panis, qui plurimum salis & fermenti participat: cuius maza primùm manibus bene subacta, ac deplita, tandem probe in clibano aut furno decocta fuerit. at panis in fermentatus, quamuis corpus impinguat, si bene digestus fuerit, quo & athletæ ob id saginabantur: uiscidos tamen humores generat, aluumq; & uiscera obstruit. Omnes tamen panes azymi, ut in Geoponico Didymus ait, οἱ ἀζυμοὶ πάντες ἰσχυροὶ γινώσκονται, καὶ ἐπιβλαστὰ τοῖς ἐσθίοντες τὰ ἀσπρόδια, uenerem torpentem excitant. Sed quia iam, inquam, hesperus nostrum conscendit hemispherium, his fereulis & panibus saturi, quisq; domũ concedat. & symposiarches uelim, ut à parrhochiano nullũ symbolum conuiuĩ, hac cõditione exigeret, ut in proxima concione de panibus primitiarum ac propositionis, azymis quoq; (quibus Abimelech sacerdos Dauidem fugitiuum cibauit, quos sacerdotes edere tantum fas erat) nos certiores reddat. Ad hæc omnes, iam somnolenti, capite oculisq; annuebant: & accensis redibus, quilibet lætus domum redibat. Cæterum de his conuiuĩ problematibus, quid tu quoq; sentias, proximè rescribere poteris. Vale.

DE PTISSANA, OMELYSI, ET POKLANTA. Epistola LVII.

Plin. lib. 18. c. 7.

VVM saluberrimus ptissanæ cremor ab omnibus medicis in salubritatis picrocholorum ratione, & acutorum morborũ februmq; cura decantef, adeo ut nulla sit in libris medicorũ ptissanæ sorbitione magis protrita, & cuius preparatio sit magis ignota, & usus penè exoleuerit: quæris, qua causa id acciderit. quod breuiter docebo. Olim enim, ut Plinius tradit, uulgata erat ptissanæ conficiendæ ratio, & om-

& omnibus ita uel cocis obuia, ut illius confectionem conscribere nulla necessitas urgeret. Quum uerò obliuio, uetusti temporis filia, inuenta antiquorum, nisi monumentis cōcredita fuerint, facile obliteret: euenit quoque, ut ptissanæ præparatio, à nullo exactè conscripta, memoria & usu hominum exciderit. Quare operæ precium me facturum arbitror, si tergeminae hordei sobolis, ptissanæ, omeliseos, ac polentæ progeniem describero. Est sanè ptissana ex hordeo in pila contuso & decorticato pulmentarium, sorbitio, uel cremor: id est, lac uel succus ex grano in aqua macerato elicitus. Vnde in conuiuio Dipnosophistarum, de ptissana griphus spargebatur, *λεβητις ἀφροισι χυλὸν ὀργάζας πῆι*: id est, succū hordei decorticati manibus depilatum bibe. *πεποιήτου δὲ*, inquit Athenæus, *ἢ πῆσιονος τὸ ὄνομα ἔχῃ ἢ πῆσιον*, id est tūdere, *καὶ ἀνὰ*: id est, ut Helychius interpretatur, hordeū aqua maceratum à gluma purgare & eluere. Genuina enim olim erat confectionis ptissanæ ratio, ut hordeum maturum, medulla plenum, non strigosum, sed adhuc crudum, aqua irrigatum, manibus chirotheca ex canna bi uel sparti tela (ex quo & iumētis, ne unguia attereretur, calcei necitebantur) uescitis fricarentur fortiter: donec exterior cortex, relicto tamen adhuc interno eius acere, quo farina continetur, bene abstergeretur. Hoc tandem sic, ut Didymus docet, bis subactum manibus, ac sole siccatum, in pilam coniectum, uelut in mola trusatili pinsebatur: & sic contusum cum suo polline, ad necessarios usus in uase fictili condebatur: ex quo ptissanæ sorbitiones, pultem, & cremorē decoquebant, quæ singula medicorum Arabiæ interpretes aquam hordei appellant. Apud quos erat gemina ptissanæ decoctio. unam nempe, hordei sic præparati libram in olla uistrea cum aquæ salubrioris libræ xx. donec huius pars dimidia, uel partes duæ infumerentur, decoquebant: & hanc aquam hordei lenitiuam, & ob interioris corticis

De ptissanæ
etymologia
hæc Athen. li.
10. dipnos. Pol
lux li. 6. ca. 10.
& 11.

Didymus in
Geopon. Con
stātini Cæs. li.
2. & Gal. lib. 1.
de Aliment.
Ptissanæ secun
dū Arabes de
coctionem do
cet Mesue in
cap. de pleuri
tide. & Arcu
lan. li. 9. ad Al
māf. c. de phre
nitide id repe
tit.

G acedinem

Ptissane uires.
Gal. lib. 8. Metho. declarat.

*Ptissana stim
sedat.*

*Ptissana colata
& integra.*
Hippo. & Gal.
li. 1. reg. acut.
Varia ptissanę
compositę arti-
ficia, Apiti⁹
li. 4. ca. 4. Gal.
li. 1. Alimen. &
li. 8. ac 10. Me-
thodi.

Ptissana ex oryza.

Pli. li. 18. ca. 7.
Gal. aque hor-
dei preparata-
tionem uide-
tur ignorasse.

acredinē absterfiuā, & medicinalē potū appellabāt. Al-
terā uerò tali artificio cōcinnabāt. accipiebāt hordei de-
corticatī, ac cū pāni rigidi frictiōe depuratī lib. i. quā
in olla quoq; uitreata lento ignis calore, prius tamen a-
qua calida pluries lotā, in x lib. aque unica ebullitiōe de-
coquebāt: qua diffusa, alias xx aquę lib. affunde bāt: &
donec dimidia pars aque euaporasset, deferuere sine-
bāt. Hęc nō, ut priorē, absterfiuā, sed quia asperitatē pe-
ctoris demulceret, uētrē lubricaret, p̄cordia humectaret
sitimq; leuaret, Græci ἀδύου, Arabes cibū medicinalē
& hordei apozema, id est elixationē appellarūt. Prima
uerò hordei simplex decoctiō per colū traiecta, à Græ-
cis χυλός πτισσάνης, succus ptissanę colatus, à latinis uerò
cremor ptissanę rectē dicit. altera uerò, in qua grana hor-
dei colo uel cribro ab eorū succo discreta nō sunt, Galē.
& Hippoc. κριθάδην καὶ ὄλνην, id est hordeaceā & integrā
dicit: Latini uerò differentię causa, rectē sorbitionē ap-
pellarēt. Erāt quoq; alię operosiores & lautiores ptissa-
næ cū acetī & olei, porri anethiq; cōditura decoctiōnes,
quas Apitiūs (qui arte culinaria paterna obligauerat bo-
na) ac Galē. passim docēt. qualē & Paul. Aegineta li. 1.
cōficere ita docet: Ptissana, inquit, sic coquitur. uni eius
partī, aquę partes xv adijcito, paululūq; olei, & post e-
bullitiōnē acetū quoq; adde. & cū exactē cocta fuerit,
parū salis friabilis inspergāt. Sunt quoq; qui porrū & a-
nethū addūt. At Oribasius in Euphoristis, minus aque ac-
cipit: unā nēpe hordei p̄parati heminā in decē tm̄ aquę
heminis decoquit, donec medullaris hordei uiscedo eli-
quata fuerit, tū mel acetū ac salē inijcit: & postq; in ebul-
litiōe hordeū detumuit, porrū & anethū quoq; addere
solet. Nec ex hordeo tantū, uerūm ex tritico & oryza
quoq; pari ratione ptissana fiebat. Ceterū uulgarē no-
strā aque ex hordeo integro decoctiōnē, qua in cura fe-
briū utimur, Galeno fuisse ignotā, inde suspicor. Nā dū
Hippocrates in quarto reg. acut. libro, febre correptos,
ut sitim sedarēt, potū τὸ κριθάδην ὑδατῶς, id est aque hor-
deacei

deacei bibere iuberet: id Galē. declaraturus inq̄t, Quòd hordei poculū *ἀδυσον* id est sitis extinctiū sit, manifestū est. at debuisse quoq̄ docere Hippocrates, qua ratione hordeū preparare. an id simpliciter aqua macerari, an ut hi qui ex hordeo *ζυθον* decoquūt, præparare oporteat. At Oribasius, Iuliani Caesaris medicus, id docere uideē. Febriētib. inquit, nō oportet hordeū in pila tūdere, sed grana cōpressa dilatare, & coquere in aqua, & hordeū in aq̄ tepida prius bis abluere: deinde illius hordei hemina in decē aque heminis usq̄ ad hordei crepaturā coquat, inde colet: & id bibāt, in quib. humor cholericus dominatur. Succedit & alia hordei, ples Omelysis dicta, q̄ nihil aliud Dioscoridi & Galeno significat, quā purā hordei crudi farinā, à furfurib. castratā, & ex ea in hydreleo cū butyro dissoluta cataplasma, phlegmonū & synachia suppuratiū. Vnde Galē. de Cōpositione medicamentorū ait, *καὶ ὀμλὴ λύσει ὑδρετίου, τὴν ὀστέ κριθῆνον ἀλέειν*. Hęc quidē nō ex hordeo, ut polēta immaturo, nec cocto aut manib. ad ptissanā deslito, sed ex hordeo crudo excernebat, ob id cataplasma ex hordei crudi farina in hydreleo dissoluta preparatū, *ὀμλὴν ὀστέως* nomenclaturā retinuit. Et quia ad phlegmonū maturatiōnē accommodabat, farinā hęc uirtutis absterforiæ esse exptē oportuit: q̄ tā efficax inest hordei furfurib. ut *ἀνδροποδοπέλις*, mācipiorū uēditores, ne uos in uultu mācipiorū crudi hordei cū furfurib. farine illitu absterferint. Succedit huic postrema q̄dē & p̄cox hordei immaturi soboles, polēta Latinis, Grecis uerò *ἀλφίτου* nominata. unde Hesych. *ἀλφίτου*, inq̄t, *τὸ ἀπὸ νέας κριθῆς ἢ σίτου ἀλεωρον, πεφυρμένον*. Vnde Pallad. hordeū (ait) semimaturū, cui adhuc aliquid superest de uirore, per manipulos ligabis, & torrebis in furno, ut facile mola possit infringi: & in modis uno salis aliquātulū, dū molit, miscere curabis. Certē qui id diutius seruare uolebāt, siccō, id est sapā & uino mulso cōspersum, & siccātū, cum suo polline

Veterū aqua hordei decoctio.

Quid sit omelysis Grecorū.

Gal. li. 6. de cōpos. medic. de angina.

De Andropodocapelis, Gal. li. i. Hipp. reg. acu. ca. de ptissana.

Quid sit polēta, Pli. li. 18. ca. 7. Pallad. lib. 7. ca. ult. Gal. li. 1. alimentotū.

Mola salsa lita
bāt. Plin. li. 3.
ca. 7. & Moſes
Leuit. 2.

Homer. li. 1. Ili
ad. & Suid. li. 3.
diſt. *ὄλαλυται*.

& furfuribus in nouis fictilibus cōdebant, & ad uarios, ac præcipue ſacrificiorum quoq; uſus: quando nulla ſacra non modò ethnicorum, ſed etiam Hebræorum, ſine mola ſalfa conficiebantur. Itaq; Dominus Moſi edixit, ut quicquid ſacrificij offerret, ſale condiret: In omni, inquit, oblatione ſal offeres. ſi autem obtuleris, munus primitiarum frugum tuarum Domino de ſpicis adhuc uirrentibus, torrebis eas igni, & confringes in modum faris. Sic Græci quoq; teſte Theophaſtro, quia antequam cerealia frumenta ſale condire didiciſſent, integris hordeis ueſcebantur. In huius rei monumentum, ſacerdotes in frontem uictimæ *ὄλοχύτας*, id eſt hordeum ſale commixtum, effundebāt. Vnde Homerus de Græcorum ſacrificio inquit:

*χερνίψαντο δ' ἐπειτα, καὶ ὄλοχύτας ἀνέλουτο.
αὐτὰρ ἐπεὶ ῥ' ὕψαντο, καὶ ὄλοχύτας πρὸ βράδοντο.*

Itaq; ſi ueteres irata deorum numina mola ſalfa litan do placarunt: ſpero me quoq; illius enarratione tuā beneuolentiam demeriſſe. Vale, & boni conſule.

QVID SIT CYCEON, ET IVS ALBUM,
ac de cerebro nonnulla. *Epist. LVIII.*

Pratum Nu-
rimberg. Hal-
lerenſe.

Nuere anni præteriti, mi Geralde, à ſenatoribus reipublicæ Nurbergenſis, prudentia ſingulari ac uirtutū integritate præditis, accerſitus fueram, ut optimo eorum ciui Chriſtophoro Krels, ciuitatis in comitijs imperia- libus, & ad Cæſarem Carolum ora- tori, grauiter renum lithiaſi affecto, mederer. aderant tū quoq; Doctores Ioannes Schucz, & Magebuchius, uiri eruditione, multarumq; artium, & in re medica in pri- mis peritia præſtantes: qui, poſtquam communicato cō- ſilio, pleraq; morbi pharmaca conſcripſiſſemus, me ſola- tij cauſa ante cœnam extra mœnia, in pratum Halleren- ſe, quod ab uno latere flumen Pegnicium alluit, ab alte-
ro

ro uaria hortorum amœnitate est circumseptum, deducebant. Et cum sub umbra arborum deambularem, en cœtum iuuenum illic conspeximus, qui cursu decertabant, ita ut uictus lampada uictori traderet, captiuusq; reduceretur. Tum Magebuchius à me sciscitabatur, An ego unquam, pro conseruando sanitatis & uirium robore, tale currendi exercitiũ à medicis ueterum institutum legissem. Tum ego respondi, me apud Philochorum & Aristodemum legisse, Athenis in festo Scirados Palladis, Atheniensium ephēbos palmis uictum botris onustas deferentes, quas Græci *ὄρχα* appellant, ex Dionytij sacrario usq; ad Palladis templũ, quod currendi scopus erat, cucurrisse: ac uictori, qui alios anteuertat, datam calicē pētaploa dictam, quam ipse petulans, cum iuuenum choro saltans circumferret, Ideo autem pentaploa dictam, quod potum ex quinque rerum mixtura, uino, melle, caseo, polenta, & olei momento cōcinnatum contineret: quem Cicero cinnum, Græci uerò *λευκὸν* appellant. Vnde Galen. in sextum Epidemiarum Hippocratis librum: Vinũ, inquit, absq; cibo ieiunis obesse, experientia cōprobat. ob id *λευκὸν* ex cibo & uino potus, ieiunos non offendit. Erat enim hoc poculum, ut Didymus ait, ob polentam *ἀνίσταμα*, sitis remedium, quale Circem socijs Vlysis praeparasse Homerus refert:

*ὅν δὲ σὺν τυράμ τε, καὶ ἄλβιτα, καὶ μέλι χλωρόν,
οἶνω παραμείω ἐλίνα, ἀνέμοιο γὰρ δὲ σίτη φάρμακα.*

Vnde Galē. de notha ptissana decoctione: Quidã, ait, ciminum & mel iniiciunt, cyceona potius quàm ptissanam preparantes. Quũ hæc dixissem, uterq; inquit: Nullas tibi, ô Langi, pro cyceonis poculo & potu, quẽ nobis reddidisti, gratias modò referre possumus: nisi nobis ad cœnam conuiuia adsis: tum enim poculis multo, aut uino ex Creta uel Candia plenis, cyceona tuum compensabimus. Tum ego: Libens, inquam, uobis mo-

De pentaploe Atheniensium certaminis cursu, Athen. li. ii. Dipnos.

Cyceonis cōpositionē, Hesyfych. & Athē. lib. ii. Dipnos. docet.

Odyss. ii. & Iliad. ii.

rem gererem, nisi à Florentinis mercatorib. qui libros mihi ex Italia attulerunt, dudum cœna esset condita: qui cerebrum suillum bene tostum, & elixos in albo iure asellos, quos secum attulerunt, rara Germanis ferula, pararunt. Ad hæc Magebuchius: Non insuetæ, ait, modò, sed etiã incognitæ sunt hæ nobis dapes. Quare si nos illarum præparationem docueris, perinde erit, ac si uobiscum cenassemus. Tandem ego respondi, Hippocratem & Galenum marasmo tabescentes, aut ex spirituum defectu syncope languentes, harum alimonia reficere solitos. Vnde Galenus: Dabis, inquit, his & omnia, præcipuè eorum uitellos (albumen enim eorum aigre concoquitur) præterea gallinaceorum, qui lacte aliti sunt, testiculos: itemq; suillum cerebrum, sed uel diluenter assuum (quando, si detur crudum, summopere ledit) uel in albo iure legitime elixum, porro & anetho infectis. Albi autem iuris præparationem facile elicies ex secundo de Comp. medicam. libro, ubi ex mero crapala affectis, iubet testiculos & alas gallinaceorum ac pullos columbarum, in albo iure decoquere: Elixentur, inquit, hæc omnia sine garo & uino in albo iure, simpliciter in aqua, solum cū oleo, anetho, & modico porri: factum uero non ebullitionis principio, sed quum hæc fuerint decoctione facta friabilia, postremo injicias. Nec in eo tantum carnem & uolatilia, sed etiã pisces, ueteres decoxerunt. Vnde Galenus, de laborantib. phlegmone, tertia lassitudinis specie: His, inquit, saxatiles q; pisces, uel *divionos*, id est asellos, in albo iure bene elixos dabis. Voco autem ius albi, cum sine garo, magisq; etiam cum sine superuacua conditura, quam Greci *uapvncu* appellant, præparatur, anetho saleq; cum oleo & porri exiguo, in aquam coniectis. Erat autem carycia, ius Lydorum, ex sanguine ferarum, aut uoluerum, simpertosis tragematis, & aromatum delicijs conditum. Aselli uero pisces, quos Romani scarmos & merlusos dicunt. Graci

Cerebri porci
nie sus.

Quid sit ius albi,
Gal. lib. 12.
Moth. & lib. 5.
Salub.

De coctioe pisciũ
saxatiliũ
in albo iure,
Diosc. li. 2. ca.
32.

Quid sit *uapvncu*,
docet He-
sychius & Sui-
das, ac dictio-
nũ Hippocra-
tis interpres.

De asellis pi-
scib. Pl. lib. 9.
ca. 17. & lib. 32.
ca. 6.

Græci uerò ob minutulas squamas & colorem subcinereiciū, quibus a fellis uermib. multipedibus, sub ollis & faxis in penu latentibus, a similitur, *ὀνίσκος*, id est a fellis appellanti: qui sub canicula latent, alijs uerò tēporibus ore denticulato & patulo, ac capite compresso, sine corpore uagantur: de quorū capite lapis exēptus, & ad alligatus, febrē arcet. Erat quoq; antiquorum medicis infrequenti usū ius nigrū, Græcis *ζωμός μέλας* dictū, quod ex sanguine & *σείραις*, id est sapa uel defruto conficiēbat. Verūm si uobis cordi sunt diuersa conficiēdi iuris albi artificia, quib. uel hodie Romæ preparātur: ea uos Platina in libro sexto de Honestā uoluptate, perbellē docebit. His uerbis eos saturos dimisi: & quoniam ad uesperabat, ne cocus meam absentiam causaretur, ad coenam acceleravi: in qua & te quoque affuturum confido. Vale.

De uermib. a fellis, Gal. li. 3. de Cōp. med. sec. loca. Porcelli quoq; dicuntur. Ius nigrū, Suidas, & Gal. lib. 1. Præno. Hip.

DE GARO, MVRIA, ET ALE
ce. Epistola LIX.

Edimus satis strenuē, in Bononiēsi gymnasio, Theobalde, celebri Murfarū Lyceo, medicinæ operā. Quū uerò omnia ueris amoenitate uernarēt, cōuenerat inter nos, ex Germania medicinæ cōmilitones, nocturnis (ut aiunt) ad Cleanthis lucernam lucubrationibus & interdū uisendi ægros labore defessos, quo aliquādo ingenij neruos remitteremus, ut Paduā proficisceremur. Et postq̄ illuc, quæ ægros curandi methodus obseruare, explorassemus: inde per mare Adriaticū, in quod Padus se exonerat, Venetias appelleremus. Vbi cū in forū piscariū uenissemus, en piscator scōbros retib. implicitos, oblongos exilesq; pisciculos, colore sulphureo sub aquis cōspicuos, afferebat. ex qb.

Veneti in uere, q̄ tēpore obefiores sunt, delicatiora p̄parant obsonia, opipare condita. Ob id Heliogabalus

Scōbrorū descriptio, & Garo. Venera pisciū in uere conditura.

imperator (inquit Aelius Lampridius) pisces semper quasi in marina aqua cum colore suo coctos, conditura Veneta, comedit. Tum ego inquam: Si uos, ô cômilitones, expensarum non pœniteret, ex scombris uos garum, celebre Græcorum Romanorumq; luxus obsonium, conficere gratis docebo. Annuebant ergo omnes. Itaq; pisces emptos cum reliquis *ὀξείδ' ἰοῦς*, id est, paruis pisciculis, ad gari lenocinium aptis, in xenodochiũ, ad Fistulam dictum, diuertentes deferebamus. & piscibus exenteratis: O socij, Garus (inquam) affociorum fuit olim præcipuè ex piscibus, & aliquando ex carnib, sale maceratorum, putrilaginis liquamen. Nam teste Suida, *ὁ δὲ γὰρ ὀξείδ' ἰοῦς ἄλλο, ἢ σπιγεδ' ἄλλο*, id est, sale torum putredo. Quamuis enim sal reliqua à putredine conseruat, ingeniosa tamen gula ipsum ad gari, alecis & muria liquorẽ tabescere multifariam coegit. Ob id scitè Plinius tradit, esse etiamnum aliud exquisiti liquoris genus, quod garum uocauere, ex intestinis piscium, ex terisq; quæ abijcienda essent, sale maceratis: ut sit illa putrescentium sanies. Hoc olim conficiebatur ex pisce, quem Græci garon uocabant. Vnde Martialis:

*Martialis in
xenijs distich.*

*Expirantis adhuc scombri de sanguine primo
Accipe sæcosum, muneræ chara, garum.*

*Ex Geop. Cō-
stātini Cæs. li.
ult. ca. ult. gari
preparatio.*

Nam nec ullus liquor, præter unguenta, maiori precio constiterat, singulis millibus nummũm permutantibus conficiuos gari penè binos. Et hic de piscibus liquor ita conficiebatur. Viscera scombri, aut scari, ac unã teneriores pisciculi, *ὀξείδ' ἰοῦς* dicti, triglia, manidia, lycostomi, in uas coniecta, sale affatim conspergebantur: ac in uere in apricum solis cooperta, & crebro rude agitata, exponebantur. deinde in æstate, quum solis calore, sal pisciumq; pinguedo eliquesceret, in medium opsidiorum uas, canistrum aut cophinus, ut prominere, oblongus, lentisq; de salice uiminibus arctissimè plexus, staturabatur: in quem salus pisciũ liquor sensim destillabat. quẽ sic

fic colatum Græci quoque *λυνούλω* appellabāt. Vitiū huius, inquit Plinius, est alex, gari imperfecta, nec colata fæx. Vnde Apitius, maximus ille nepotum gurgis: Sumen (ait) elixum, uel in furno aut craticula assum, cum alece aut sinapi manducatur. Est & al-lec longitudinis pedalis aut spithami obœsus pisciculus, qui ex Cymbricis ac Daciæ & Noruuegiæ Borussiaq; littoribus, uasis inclusus, & sale cōditus, haringa quoq; dictus: aut sale fumoq; inueteratus, tum haringa passa appellatus, cratibus aut sportulis impositus ad nos perfertur. In Bithyniā uerò taliter garum præparant. Conijciunt menidas paruas aut magnas, siue lycostomos, aut sauros, siue scombros, aut horū pisciū omnium miscellam, in mastram, uas excauatum pisto-rium, in quo farina in massam subagitur, quod Græci *μαγιστρά* dicunt. & in modium horū pisciū, salis sextarios duos Italicos inspargunt: & quum noctem unam ita sale macerati fuerint, tandem eos in uas fictile coniectos, & bene coopertos, per duos aut tres menses soli exponunt: eosq; crebrò, sed tamen ex interuallo, rude uel baculo agitant. Quidam & uini ueteris sextarios duos in singulos pisciū sextarios affundūt: & sic, ut *αινογαρα* præparatum in uarios usus reponūt, ne uires eius diffidentur, bene coopertū. De garo ex locustis id quoq; memorabile fertur: quē admodum pulices ad sanguinē caprinū assiliūt, sic locustas ad garū in fovea sepositū, sturmatim aduolare aiunt. Qui uerò garū celeriter citra insolationem, sola decoctione conficere studēt, hī in muriā *μαστρά*, in qua iniecta stagnent, uel supernatent, piscē conijciunt: & olla noua cum organo, donec aliquantulū murię euaporauerit, decoquūt. Et quemadmodū nostri gulæ nepotes lampretam piscem, uino Cretico ebriam & submersam, inserta eius ori nuce myristica, obduratis externè cum gariophyllis infixis, ex utroq; latere colli septenis fistulis, ne uinum absorptum regerant, enecare solent: sic Apitius,

Lyculmen.
Pli. li. 31. cap. 8.

In lingua Germa-nica Bock-lingen.

Altera gari apud Bithynios præparatio.

De magide & mastra, Pol-lux li. 7. cap. 5. & Hesychius.

Oinogarus.
Tertia gari præparatio.

De Apitio hæc Pli. li. 9. ca. 17.

De garo Athē.
li. i. Dipnosop.

Gari nigri hæ-
matici præpa-
ratio.

artis culinariae ad omnem luxū archimagirus, mullos pisces in garo enecatos, sapidiores fieri docuit. Vnde & Plato comicus inquit, ἐν σαπρῶ γάρῳ βάρησις ἀπὸ πνίφου μὲν. id est, In putrido garo submergentes suffocantur. His gari speciebus longè celebrior erat garus ex piscium cruore compositus, ob id Hæmaticus dictus. Accipiebant enim viscera thynni aut scombri, cū embrochijs: eorumque liquore & sanguine ac sale cōspersa, in uase fictili menses ut plurimū duos tabescere sinebāt: deinde fundo uasis pertuso, liquorem in aliud uas substratū illi destillare sinebāt. Vnde Martialis in Xenijs: Expirantis adhuc scombri de sanguine primo

Accipe fœcosum, munera cara, garum.

Hūc fuisse ob sanguinis admixtionē caloris nigri, qui libet conijcere potest, quo Gal. lib. 3. de Medicamentis locorū affectorū cōpositis, ad malè olētia & depascētia aurium ulcera utitur, γάρου μέλανος ῥωμαιοὶ λεγομένου οὐκ ἴσθουσιν.

De afotis po-
pinonibus A-
thē. li. 4. Dipn.
& Psell. de
uict. rat.

Scribendum
dicendum garū
affociorum, ex
non sociorum.
De muria, qua
uina curaban-
tur, Colum. li.
13. cap. 26. M.
Cato cap. 104.
Murie statis
& duræ præpa-
ratio, Colum.
lib. 13. ca. 6.

Garus certè non sociorū, sed affociorū crapulae lenocinium. Afoti enim dicebātur p̄digi helluones, qui cibiorū & potus luxuria paterna decoxerant bona, quorū catalogū Vlpianus apud Athenæum recenset. Quare gari cognomen apud Apitiū, Pliniū ac Martialē, abiecta litera a, mutilasse credo librarios. Quod uerò ad muriā attinet, ut uarios eius ad salgamorū uini & salsalmentorū usus, ita tres ipsius species reperio. Prima ex aqua cœlesti uel fontana, sale & melle unā maceratis, constabat: qua solum in uindemijs uina, ut fierēt defecatiōra, condiebāt. cuius præparationē in epistola De uini cū sale mistura, ex ueterum Cōmentarijs abundè docuimus. Altera uerò muriæ species, qua ueteres ad olerū, radicū, pomorū, salgamorumque omniū cōdituras utebant, Græci ἀλμυρὸν καὶ σίκηρον, muriā uel falsilaginé colatā, & à facibus depuratā, Columella uerò aridam appellat, quā hac methodo cōficere docet: Dolium patentissimi orificij in aprica parte uillæ, qua plurimum sol feruet, locato, & id aqua cœlesti repleto, aut fonta-

naturā indito sportā iunceam, uel ex sparto plicatā, sale candido, quo muria candidior fiat, repletā. Cū salē per aliquot dies uideris liquefcere, necdū muriā esse maturam intellexeris, tū subinde aliū salē ingeres, donec integer in sporta permaneat, nec diminuat̄ amplius, quod muriā maturitatē indicat. & si meliorem habere uolueris, hāc in uasa picata diffundes, & opertam soli exponito: omnē em̄ mucorē uis solis auferet, & odorē bonū præbebit. Est & aliud, inquit, maturitatis muriæ experimentū: ubi dulcē caseū in eā dimiseris, si pessum ibit, immaturā: si uerō emerget, maturā esse scito. Et quoniā ex sale cādido fiebat, illius præparationē ut ex M. Catonis lib. de Re rustica adscribā, esse operæ precium arbitror. Salē, inquit, candidū sic facito. amphorā defracto collo purā impleto aquæ pure, in sole ponito: ibi fiscellā cū sale populari suspēdito, quassato, et identidem suppleto. id aliquoties in die facito, usque adeo, donec sal defierit tabescere biduū. id signi erit: manam aridā uel ouū demittito: si natabit ea, muries erit, quo carnē uel caseos uel salsamenta cōdias. Porrò, ait, muriam in labella uel patina ponito in sole: & usque adeo in sole habeto, donec cōcreuerit: inde flos salis fiet. ubi nubilabitur, sub tecto ponito. quotidie cum sol erit, in solē reponito. Eadē quoq̄ ratione Cōstātinus Cæsar in Geoponico sibi dicato, muriæ maturitatē explorare docet: ἄλμυς, ait, σακτῆς διεδολεῖ κασιμῶν ἔτος ὅσων ἐμβληθῆν ὑπὲρ πλεῖον. δὲ βυβλίζεται, ὄντων ἔχει ἄλας ἢ ἄρκον. id est, Ad gari decoctionē accipe muriā stactem collatam, sic probatam, ut si quod in eā cōiectū fuerit, supernatet: si uerò subsederit, muria nō satis salis habebit. Eadē ratione ova, & alia in aqua marina salsa, non faciliē subsident. Dicitur quoq̄ postremò muria, quum de salgamis, carnibus ac piscibus sale sicco maceratis, illorum madore sal tabescit, liquamē. Vnde Hesychius inquit, ἄλμυ τῶν ἰχθύων ζωμῶν, & muria in Xenij Martialis ait:

Maturitatis, id est, imperfecti-
onis muriæ sig-
na.

Salis candidi
& muriæ præ-
paratio, Cato
de Re rust.
cap. 88.

De flore salis,
Dioscor. lib. 5.
cap. 83.

Tertia muria
salsamentorum
præcipuè pi-
scium liquamē.

Antipolitani fateor sum filia thymii.

Essem si scombri, non tibi missa forem.

Hæc tibi, Theobalde, de gari, alecis, ac muria præparatione ex Græoponico Constantini Caesaris, ac ueterum rei agraria scriptorum monumentis, referre libuit. Quæ uerò commoda agris hæc afferant, ac præcipuè muria salforum piscium ac oliuarum salilagine conditarum, quas Græci *καλιμαβάδες* dicunt, in curandis aurium ac gigiuarum ulceribus, nomis, & contra exulcerata intestinorum tormina, uetustosq; coxendicum dolores, clysteri infusa; id quidè præter Dioscoridem, & eius interpretem C. Plinium, Galenus quoque, & ingeniosa ipsius simia Paulus Aegineta, te docent. Vale.

De oliuis muria cõditis Dioscor. li. 1. cap. 129. Athē. li. 2. De gari & muria medic. Dioscor. li. 5. cap. 82. Gal. de simplic. medi. in fi. Paul. li. 7. ca. 3.

DE PISCIBVS SAXA-

tilibus. Epistola LX.

CCEPI, crede mihi, Georgi consobrine, non absque mœrore, comitia ab inuictissimo Casare Carolo Augusta indicta, non prius solutum iri, quam Parthenopolis ciuitas, duorum Saxoniae & Marchionatus ducū ob-

probescit post
coenam amica
computatio.

Salar, ex Mosella uel Bena-

co lacu carpio. Saxatiliu piscium cocturâ docet Diosc.

li. 2. ca. 32. Paul. lib. 7.

Auson. in Mosella.

Gale. lib. 1. reg. acut.

fuerit. Quum igitur euentus belli dubius sit, aduentum tuum quoq; fore dubium uereor. Scribit Andreas fratertuus, uos longitudinē temporis comitorum pertractos, illius fastidium amica tamen & sobria cõuiuiorum philothesia deuerare. ac nuper uestrū symposiar- chiam, anonymū uobis ex Mosella piscem apposuisse, Purpureis salarem stellatum tergora guttis,

quem Carpionem appellat: ac ex arenoso flumine inter saxa captos fundulos, percas, salmulos & labracas, pisces saxatiles, in albo iure, cum modico porri, anethi, olei, & sale (ut Galenus præcipit) decoctos præbuisse edendos. Verum carpiones, troctis similes, & lapidiores,

diores, oleo suffrixos, & modico sale ne marcescant
 conspersos, assulis abiignis inclusos, ex Benaco My-
 cij fluminis lacu captos, à Tridentinis per Oenospon-
 tum ad uos perferri Augustā, facile credo. frixa enim
 diutius, quā elixa, conseruantur. At uos pisces cō-
 medisse saxatiles, frater tuus mihi non persuadebit.
 Augusta enim Vindelicorū metropolis, à maritimis
 scopulis, inter quos pisces alti & capti, Græcis *ωσπράσι*,
 Latinis uerò saxatiles dicti, nimum distat. Si nāq; pi-
 sces in flumine per saburram & saxa delabente capti,
 à ueteribus Medicis *ωσπράσι* dicti fuissent, tum certè
 rectius mustela piscis, à lambendis petris lampreta di-
 ctus, ac murenulæ, osculis saxis ut ægrè diuelli possint
 adherentes, incensum saxatiliū referrentur. Sed, ut
 Columella ait, optimè saxosum mare nominis sui pi-
 sces nutrit, qui quòd in petris stabulètur, saxatiles di-
 ctifunt, ut merulæ, turdi, nec minus melanuria: quos
 Galenus in libro de Alimentis recenset, & perspicuè
 ita definit: Scaros, cottyphos, cichlas, iulidas, phyci-
 das, percas, petraeos nominant pisces, à locis in quibus
 inueniuntur, & diuersantur. non enim in lubricis, are-
 nosis, aut terrestribus equoris littorib. sed ubi petre &
 saxosa sūt litora, sese illa rebrāt, & parturiūt. Alimenta
 ex ipsis non modò concoctu facilis, sed humanis quo-
 que corporibus saluberrima. sanguinem enim consti-
 tutione substantiæ mediocrem generant. ob id Athe-
 naeus ex Diphili medici Commentarijs inquit: *Ἐν θα-
 λασσίων ἰχθύων οἱ μὲν ωσπράσι εἰσὶν ἐν φάρατοι, ἐν χυνοῖσι, σμηκτι-
 αὶ, καὶ φοῖ, ὀλιγότροφοι: οἱ δὲ πελάγειοί εἰσι δύνω φάρασαι, & παυ-
 λο πόστ* inquit, *τὰ δὲ καλεῖται ωσπράσι τοῖς τε σώμασιν ἡμῶν
 φρεῶν τε διδῶσι τροφήν, εὐνογὰ δ' ἄξιμ, καὶ τροφίμα, καὶ πρὸς
 πρὸς ταχέως, καὶ οὐκ ἐγχετα λέπει περιπλήματα πολλὰ.* Hos
 obid Galenus in esculento piscium iure albo elixatos,
 marasmo aut syncope ex spirituum inopia languenti-
 bus, & lassitudine ulcerosa defelsis, salutaris esse sta-

*Carpiones ex
 lacu Benaco,
 Garden sehe.*

*ad ill. lib. 10
 lib. 10. 7. 9.
 lib. 10. 7. 9.
 lib. 10. 7. 9.
 lib. 10. 7. 9.
 lib. 10. 7. 9.
 lib. 10. 7. 9.*

*Murenula, id
 est, brighen.*

*Qui ueri pi-
 sces ueteribus
 saxatiles.*

*Columel. li. 9.
 cap. 16.*

*Gal. libro 3. de
 alimen. facult.*

*De petreis pi-
 scib. Athen. li.
 8. Dipn. Gale.
 quoque lib. 8.
 Meth.*

Cor. Cel. lib. 2.
cap. 17. Gal. de
cib. bo. & mal.
suc. Paul. lib. 1.
cap. 90.
Gal. in lib. de
alimen. bon. &
mal. suc.

*Qui pisces
fluuiatiles.*

tuit: quibus vires effoetas reficere nouit, nec illorum
esum febre uel pleuritide laborantibus à morbiflatu
denegauit. Adde, hos & alios quoque maritimos pisces
fluuiatilibus esse calculosis longè innocētiores. saluus
enim equoris liquor, & fluxus inter saxa collisio, illorū
uiscidum mucorē & attenuat & digerit. Proinde Cor.
Cels. Leuior, inquit, piscis est inter saxa editus, quā
in arena: leuior in arena, quā in limo. quo fit, ut ex
stagno uel lacu eadem piscium genera grauiora sint,
leuiorē qui in alto quā qui in uado uixit. quod Ga-
lenus paulo uberius his uerbis testatur: Volucres, in-
quit, & pisces, paucis exceptis, omnes boni succi sunt,
præter eos qui in stagnis ac paludibus & fluijjs limo-
sis ac turbidis uiuunt. nam minus natant, aereque & ui-
ctu deteriori utuntur: ac maximè si in eorum lacum,
aqua ex magnis ciuitatibus, latrinas, balnea, macellū,
ac culinas, & fullonū, qui uestes & lintea eluunt, for-
des expurgans effluit. pessima enim, in tam fœculenta
aqua degentibus, caro nascitur: que comesta, & corpo-
ris nostri alimoniam cōspurare posset. & quemadmo-
dum pisces marini saxatiles, in alto æquore degētibus
sunt salubriores: sic quoque fluuiatiles, qui aduer-
so torrentium impetu exercentur, & fatigantur, at-
que occurrentibus abruptis uadum petris illiduntur,
his qui in stagnis & limosis lacubus tranquillè de-
gunt & torpent, castigatiora habere sumina, & in sa-
lubri uictus ratione præferendos censeo. Esse uero
priscorum pisces saxatiles, aut in illorum censu haben-
dos, pernegabo: donec tu pro singulari tua eruditio-
ne, meliora docueris. Faxit Deus, ut te pro-
pediem bonis auibus reducem

uideamus, Vale,

DE

EPISTOLAE MEDICINALI
DE CARNE SVILLA, 339

Hippocratis sententia. Epistola

LXI.

IRPRVDENS, Geralde, factis cedere, & tempori se accommodare nouit: cuius te plurimam rationem habere, ex xeniolis mihi missis conijcio, quæ puer tuus Euangelus decimoquarto Calendas Ianuarij, tuo mihi nomine obtulit: quo die

Romani & Cyrenenses togis exuti, ac curta synthefi ueste induti, ficulneis que ramis coronati, unâ cum seruis pileo coopertis, Saturnalia celebrantes, epulabantur: amicus quoque amico grata munera mittebat, tum uaria ex frugibus obsonia & bellaria, tum præcipuè ex melle placentas, quorum inuenta Saturno accepta referunt. Hic certè solennis mos, nec apud Christianos omnino exoleuit. nam his Calendis Ianuarij, quibus CHRISTI ex Deipara uirgine natalis celebratur, in quibus plurimum sues obæsas sagina, mactamus: amicus amico strenam, uicinus uicino, de carne suilla offam, aut farcimina, profelici noui anni auspicio mittere solet. Et ut ego quoque tibi pro tuis xenijs aliquam uicem rependere uidear, en mitto de meo pridie mactato porco, ex carne eius minutatim dissecta, addito pipere, isicia, & tomacla, ac de suillo latere, tergo que sale macerato, & suffito, succidias, quorum esum perfida gens Iudæica temerè infamauit. Nam, si modo ea quæ Iustinus & Cor. Tacitus memoriæ prodiderunt, uera sunt, quum hæc gēs in Aegypto dijs hominibusq; inuisa, fœda scabiei porrigine, & tabe laboraret, eiusq; cōtagio totam Aegyptum inficeret, Iupiter Hammonius de remedio per Bochorim, tum Aegypti regem, consultus, Iudæos

Xenia & apophoreta in Saturnalibus missa, Martial. in Distich. recenset. Saturnalia describit Macro. lib. 1. Satur. & Ouid. 1. Fast.

De isicijs Ath. li. 9. Dipnos. & Apitius lib. 2. cap. 1. Macro. lib. Satur. 7. Quare Iudæi ab esu carnis porcine abstinereant, Iusti. li. 36. Cor. Tacit. li. 21. Oros. li. 1. cap. 8.

Aegypto

De grandine
porcorū Arist.
libro 8. de nat.
aufc. ca. 21. Pli.
lib. 8. cap. 51.

De carne suil-
la lex Mosāica
Deuter. 14.
Legum Moisis
tropologiā tra-
dit Euseb. de
prepar. Euan.
li. 8. ca. 3.

Animam por-
cis datam pro
sale, Cicero li.
2. de Nat. deo.
M. Varr. lib. 2.
cap. 4. Pli. lib.
8. cap. 51.

Gal. libro 1. ad
Glaucōnē de
febre ter.

Galen. libro 7.
Methodi.

Aegypto arcendos respondit. horum exulum Moses dux designatus, memor quā scæda scabies & uirili- go illorū corpora deturpasset: simulq; quod porci grā- dine, reconditis in carne uiuentium iunctis, & scabie eadē infestaretur (unde porci grādinosi, chalari dicun- tur) Iudæis suillæ carnis esui interdixit. Verūm hæc sunt Ethnicorū, qui arcana diuina legis nō intelligūt, deliramēta. Rectius hæc Moisis decreta Eusebius in- tellexit, qui tradit Moisen sub hoc de esculētis legum ænigmata, populū Israel, tū duræ cervicis, & effrenē, ea docere uoluisse, quæ ad iustitiā & pietatē pertine- rent. Nam animalia & uolucres raptu & morticinio ui- uentes, nō alio nomine edere uetuit, q̄ q̄ huius legis symbolo eos à spolijs & cæde deterreret. Suilla uerò carne uesci prohibuit, quo Iudæos admonuit, quū sus sit amica luro, & locis uliginosis, in quibus se uolunt, & oblectat, ut ea quæ externē corpus, intus uerò ani- mā coinquinaret, sedulo cauerēt: & sobriē, nō ut sires, in crapula & sagina uiuerēt. Nec ex ullo animali nu- merosiores ganeg dapes preparant. unde Cicero: Sus, inquit, quid habet præter escā: cuius quidē caro, ne ui- uētī putresceret, animā ipsi p sale datā dicit esse Chry- sippus. qua pecude, q̄ erat ad uescēdū hominib. apta, nihil genuit natura fœcūdius. & M. Varro: Suillū, ait, pecus donatū à natura dicūt ad epulādū: itaq; huic ani- mam datā pro sale, qui seruaret carnē. Nō igitur eius esum ut insalubrē Moises uetuit. nā Galenus exquisi- ta febre tertiana affectis, præter testiculos & alas gal- lorū, & uitella ouorū sorbilia, porcorū pedes & cere- bra, ac porcellorum carnes τανσπας, in iure albo lique- factas, præbet, & effoetas à morbo cōualescentium ui- res illius esu reficere, his uerbis præcipit: Tum, ait, suillas carnes esse à pedibus in ptisana elixis incipiēt: post uerò etiam imum crus rectē sument. ab hoc etiam reliquas partes, primū quidem iuuenis porcelli: qui si hyems sit, etiam pridie mactetur: nam hesternum quā

quàm recens necatum facilius concoquitur. ætate sat fuerit, si manè immolatus porcellus sit, ac circa solis occasum comedatur. Nec ab re hoc præcipit: quippe omnium esculentorum, quæ nouimus, caro porcina ualentissimè nutrit, si modò cōcocta fuerit: adeoq; magnā habet cū hominis carne affinitatē, ut non modò nostro Parisijs, sed etiā tēpore Galeni Romæ, sceleratū quidā padochei & caupones, carnē humanā cum aromatib. in passillis coctā, pro suilla, magni uēdiderint. nec comestores alterā ab altera odore, sapore, aut colore discernere poterāt: donec humanus digitus, per negligentia cum sua ungue coctus, & repertus, atrox coci facinus prodidit: qui & meritis supplicio in furca pepēdit pœnas. Ceterum hæc tibi de carnis suillæ alimonia dudum perspecta esse arbitror. Verum illud Hippocratis, in libro 4. de Puffana, de suillæ carnis differentia, multorum ingenia torsit, ubi τὰ χοίρεα, carnes porcinas uituperat: τὰ ὕδα uerò, suillas commendat. χοίρου ἢ αἰτ, πονηρὰ, ἐκόταν ἢ γίνωμοτόρα ἢ πύμα. χολώδεια δὲ αὐτῶν ἐκταρακτικὰ. ὕδα δὲ βέλτισα τῶν κρεῶν ἀπάντων. κρεῖτιστα δὲ, τὰ μὲν ἰχυρῶς πίονα, μὲν τε λεπτὰ, μὲν τε ἰλιβίλω φέροντα ἰσρέει παλαιῶ. ἐδίδη δὲ ἀνδρῶν Φορμῆς, ἢ καὶ ὑπόφυχα. id est (ut Copus Basiliensis, ex Germania Frāncisci regis Galliarū medicus uertit) Porcinæ carnes, siue subcrude, siue ambuste, male sunt: nā & bilē pariunt, & turbationē. Suillis nullæ aliæ meliores sunt: idē, si nō admodū pingues, neq; etiā pertenuēs sunt. ac neq; ueteris uictimæ ætatem sint assecutæ. at uerò reiecta pelle, & subfrigida edendæ sunt. Verum nisi quispīam Græcorum de suis nominum, & ætatis uictimarum, ex ueteri pontificum iure peritus fuerit, hæc explicare non poterit. Quare ea tibi paucis perstringā. Epicharmus enim suem masculum, quem Latini uerredicunt, delphaca uocat. at scrophas ceteri Græci genere foeminino, propriè delphaces nominarunt: quod del

De padocheis
carnē humanā
uendētib. hæc
Gal. li. 3. de Alim.
ment.

Hipp. li. 4. reg.
acut.

Athen. li. 9. &
Suidas.

phyas, id est matrices, porcellorum (quæ delphacia dicunt) conceptacula habent. inde ex eodem utero fratres, adelphos nominarunt. At vs, utriusq; porcorum sexus genus. p̄cipue qui adoleuerant, sus dicebat: & addito σ, σὺς quoq; recte proferri, Vlpianus tradidit, *παρὰ τὸ σὺς αἰδῆ, καὶ ὀρνυτικῶς ἔχειν*: quia, dū ē terra radices scirporū, arundinū, & aquatilis syluæ, ac lubricos rostro eruit, aut inter se collucētur, tumultuariē collū caputq; cōqualfant: unde & apros Græci syagros appellāt. Sues igitur Aristophanes grāmaticus in delphaces ac choiros ita diuidit: τῶν δὲ σὺν τὰ μὲν ἡδὴ συμπεπηγῶτα, δέλφακες: τὰ δὲ ἀπαλὰ καὶ ἐνιμα, χοῖροι. id est, De genere suum qui corpus robore compactum habent, & adoleuerunt, delphaces: qui uero adhuc porcelli, corpus tenerum, molle, & humidum habent, choiri dicuntur. Quam differentiam apud Homerū Eumæus subuleus Vlyssis, quē ex bello Troiano & naufragio sibi tum ignotum, reducē hospitio excepit, obseruat dicens:

Depabulo porcorū, hęc Col. lib. 8. cap. 9.

Interpres Aristoph. i comœdia Acharnes.

Odyss. 3. Athē. lib. 9. Dipnos. Galen. lib. 4. regi. acut.

Galē. lib. 3. de Alimen. & lib. 2. de temper.

ἔδιδε νῦν ὡξάνε, τὰ δὲ δμῶσι πίπτει χοῖρε, ἀτὰρ σιωλῆς δὲ σῶας μνηστῆρας ἔδασι.

Ac si diceret: Ede o hospes, nam hæc chœrea, porcellorum carnes, debentur & supersunt famulis: proci uero Penelopes obœsos & spumantes sues adultos edūt. Constat igitur, ueteres Græcos, porcellos lactentes & adhuc subrumes, χοῖρος quoque appellasse, quorū esum ob uiscidos ac crudos carnis humores, Hippocrates improbat, & Galenus de Alimentis: ἀκότως, αἰτ, οἱ χοῖροι πρὸς εἰς τῶματιλιωτὸν ἡμῖν εἰς τοσούτου παρέχουσι τὴν βλάβην, εἰς ὅσον τῶν μεγάλων ὑἰῶν εἰσιν ὑγρότεροι, εἰκότως καὶ ἕτερον φέρεται. id est, Merito porcelli tanto magis excrementicia præbēt nobis alimoniam, quanto sunt magnis sribus humidiores, & minus quoque nutriunt. Nuper enim editi, quouis animali terrestri, quo homo uescit, carnē humidiores habent, sanguinis a phlegmate uiscosi fomitē,

fem. Teterrima uerò antiqui porci caro, quæ agrè
 roncoquitur, & concocta sanguinem atra bile conspur-
 cat: optima uerò ad gulæ illecebras & corporis alimo-
 niàm est, porcorum mediæ ætatis, qui ueteris uictimæ
 uel non excesserint, uel nondum allsecuti sint annos: ca-
 ro non nimis obœsa, nec macra. hæc enim facillè conco-
 quitur, & optimum generat sanguinem. Sed ut pau-
 lo exactius intelligamus, quæ fuerit olim in pontificio
 sacrificiorum iure iuuenilis aut ueteris uictimæ porco-
 rum ætas, historia eorum paulo altius erit repetenda.
 Sus enim sacrum olim erat Praisijs & Cretensibus ani-
 mal, quod Iouem infantem à Rhea matre, ne à Satur-
 no parente deuoraretur, absconditum in Creta, sus la-
 ctauerat: & ne pueri uagitus à patre audiretur, grûnitu
 suo obstiterat. A' suillo certè pecore immolationes in
 sacris prima duxerunt initia. Nam & Argiui in festo, à
 sue Hysteria dicto, porcū Veneri mactabant: & in men-
 se Maio mercatores Maiæ, Mercurij parenti, porcū im-
 pregnatam immolabāt. Legimus quoq;, prima omnium
 Cereris mysteria sue, quòd rostro repando segetes eru-
 erat, cæsa, fuisse celebrata. Vnde Pelignus ille olor
 Ouidius cecinit:

Prima Ceres auidæ gausa est sanguine porcæ,
 Vltæ suas merita cæde nocentis opes.

Adde q; fœdera pacis & nuptiarum in Ethruria, Latio
 & Græcia, sue mactata cõsumabātur. Vnde M. Varro:
 Sus, inquit, Græcè dicitur *ύς*, olim *δύτης*, à uerbo *δύω*,
 quod est immolare. à suillo enim genere immolationis
 initium cœpit. Ob id etiã Hippocrates & Galenus, à uer-
 bo *ιερθω*, sacrificio, suem *ιερθω*, id est uictimam, passim
 uocant, ac præcipuè Galenus in Methodo, & de Tem-
 peratura ubi ait: *μακρὴ δὲ τῶν ἱερθῶν, εἴτε ἐδίων ἐθελῆς, εἴτε
 ἀναπνεύων σκεπτοῦται, μυσθῶ δὲ καὶ πλάσσειν ἐπιφθῆς τῶν
 σπέρμα, & δὲ ὁσῶν δὲς ἀπαρ ἀρτι πεπνημιλίνω τερῶ ἐμφθῆς.
 εἴτε καὶ φαγεῖν ἡδίστα, δὲ ἰσὺ ὑποβλάσσειν ὑγρότητα.* id est, Si
 I 2 iuueni.

De differentia
 suillæ carnis,
 Gal. lib. 4. re-
 gim. acut.

De suillo sacr-
 ficio, Athenæ-
 us lib. 9. Mac.
 1. Sat. Ouid. l.
 Fastorum.
 De Iouis in I-
 da monte Cre-
 tensi educatio-
 ne, Ouid. li. 4.
 Fast. Athen. li.
 9. Dipnosop.

M. Varro lib. 2.
 de re Rust. ca.
 4.
 Porcelli & su-
 es appellantur
ιερθῶ, à Gal. li.
 7. Met. & li. 2.
 de Temp.

Porcellorū a-
natomia &
usus.

Victinarū eta-
tes refert Plin.
li. 8. ca. 51. Var-
ro lib. 2. cap. 4.

Sues sacres &
nefrendes.

Bidētes hostiæ
quæ sint, Gell.
li. 16. ca. 6. Ma-
cro. lib. Sat. 6.

iuuenilis porcelli carnem edere uoles, aut diffecans cō-
templari, mucosam & flaccidam eius carnem inuenies,
& uniuersum ossium genus caseo iam primū coagu-
lato simile, ita ut nec edendo nuper genitorum animā-
lium corpora, propter superfluum humiditatem sint gu-
stui grata. Quare rectē Hippocrates, τὰ χοίρεα, carnes
porcelli iam editi ac subrumi, quas in delicijs cibariorū
olim habebant (ut modō Hispani hinnulos, ex cerua-
rum utero caesos) ut insalubres damnat. Quæ uerō iu-
uenilis uictimæ erat etas, ex Plinij uerbis facile cōiice-
re poteris: si modō perpēderis, hostiā mutilā, aut morbi-
dam, aut quouis modo defectā, uelut impuram, offerre,
ingens fuisse p̄culū. Ob id ait: Suis fœtus, à partu, sa-
crificio die quinto purus est, pecoris die septimo, botis
trigesimo. M. Varro tamen iuuenilem suilli pecoris ui-
ctimæ maturitatē ad decimū usq; diē à partu progarat.
Cū, inquit, porci depulsi sunt à māmā, à quibusdā del-
phaciā appellātur. neq; enim iam lactētes dicunt, qui à
partu decimo die habēt puri: & ab eo appellantur ab
antiquis Sacres, quod tum ad sacrificia idonei primū
dicunt. Amisso autē nomine lactētis, appellāt nephre-
des: quoniā necdū fabā frēdere, id est dētib. frāgere aut
atterere possint. Corūcanus uerō riminalis hostias, dō
nec bidenes, id est biennes (inserta inter duas uocales
litera d, ut in uerbo redire, redamare, redarguere fit) sic
rēt, puras esse negauit: id pontifices de ueteris uictimæ
etate statuisse par est. P. autem Nigidius, in libro quem
de extis composuit, bidentes appellari ait, non solas o-
ues, sed omnes bestias bimas. Vnde Pōponius, festiuus
Attellanarum fabularū poeta, in Gallijs transalpinis i-
ta scripsit: Mars tibi uoueo facturum, si unquam redies i-
ro, bidente uerre. Hippocrates igitur sues bidentes,
qui ad bimatū, ueteris uictimæ etatem, non exce-
sissent, porcellis & uetustiorib, esse salubriores docet.
Erant

Erant & alia quoque de hostijs praecedaneis sacrificia, quas ante sacrificia solennia pridie caedebant. Unde porca etiam praecedanea appellata, quam piaculi gratia ante fruges novas immolari Cereri mos fuit. Caeterum non arbitror fore absurdum, si in huius epistolae coronide, auctarij loco addidero, quale Romani gulae proceres ex suilla uulua conficiebant ferculum, ab Apicio & Horatio laudatum: —Cum sit obaeso—

Porca praecedanea. Gel. lib. 4. cap. 6.

De suilla uulua triplici. Plin. li. 11. cap. 36.

Nil melius turdo, uulua nil dulcius ampla.

Et Cor. Celsus de sue ait: Stomacho profunt unguulae, rostra, aures, uuluae, sterilesque. Vulua enim in animalibus est interior foetus conceptaculi cauitas, quam in homine uterum & locos appellant, ac matricem. cuius tres erant apud culinam antistites differentiae, quarum delectum Plin. his uerbis indicat: Vulua suis eiectione partum melior, quam edito. Eiectione uocatur illa, haec porcaria. Primiparum suis optima: contra effoetis, a partu, praeterquam eodem die suis accisae, liuida & macra. Nec nouellarum suum, praeterquam primiperarum, probatur: potiusque ueterum, dura ne effoetarum, nec biduo ante partum, aut post partum, aut quo eiecerint die. proxima eiectionis est, occisae uno die post partum. huius & summe optimum, si modo foetus non hauserit: eiectionis deterimum. Vulua uero de uirgine, porca sterilis dicta, laesere cyrenatico, pipere, mentae siccae folijs, addito liquamine, melle, & aceti modico, condita, in muria tamen prius cocta, caeteris praeferebatur, de qua Martialis ait:

Cel. li. 2. ca. 23.

Aristot. li. 3. de hist. anim. ca. 1.

Suillae uuluae conditura, ex Apitij li. 7. ca. 1. Athen. lib. 3.

Martial. in Distic.

*Te fortasse magis capiet de uirgine porca,
Me materna graui de sue uulua capit.*

Si stomachus tuus haec tibi de suilla carne missa Apophoreta, botellos, ilicia, pernas ac petasones fastidierit, poteris Apitij conditura, sterilem tibi praeparare uuluam, quae languentis stomachi uires reficiet. Vale.

Ignificasti literis tuis, non tantum dictionis, sed & officiosę humanitatis lepore ornatis, apud uos quoq; in calendarum Ianuarij Saturnalibus, sues quidē oboefas plures mactari. Proinde perlecta mea de sultula carne, & conditura uulua. Epistola, & cū Antiphanes scripserit, μήπορ τινες πολλοῦ ἡδίστου κρέατος, id est, Vuluam quidam uendunt carnem suauissimam: cocos uestros omnem impendisse operā, ut ea rectē elixata, uel fricta in sartagine, rectē quoq; laserpitio, id est silphij succo, pipere & cymino, & reliquis aromatibus, condiretur: quemadmodū & Apitius docuit, & Archestratus opsodædalus, dum ait,

Athē.li.Dip.3.

ἐμπίνοντι δὲ σοι, φερέτω τοῖόνδε βάγμα,
γαστέρα καὶ μήπορ ἐφθλυῖ ὕδρ, ἣν δὲ κυμίνω,
ἣν τ' ὄψι δριμύ, καὶ σιλφίω ἐμβαῶσαυ.

Duplex assa,
foetida & dulcis.

Opoalpasi uir
rus in myrrha
latere, testis
Galē. lib. i. de
Antidotis.

At pharmacopolā uobis pro lasere, quod Græci silphium appellant, geminas assę species misisse: quarum altera foetida, quum graue uirus redoleret, ac putrilaginem resiperet, uiroso odore, qui stomachum facillē subuerteret, uuluam infecisse: alteram uerō odoriferā, quę præstantiori myrrhæ esset similima, ueritos ne in ea opoalpasmum, homini lethale uenenum, subesset, uos quoq; abiecisse. At Geralde mi, pharmacopola à mercatoribus falsus, uos quoq; (ut arbitror) infcius fefellit. Laser quippe planta est quotannis crescens, quę radices nigras, caulem ferulę similem, sed succiplenam, folia apij, semen uerō latum & foliaceum profert: cuius natales loci olim fuerunt, Syria, Armenia, Media, & Lybia. Sed omnium præstantissimum Cyrenis, in Pentapoli-tana regionis Africę ciuitate nascebatur. Vnde Victruuius: Si, inquit, terra non esset generibus humorum dispar

dispar, nec Cyrenis in ferulis laser tantum nascere: quod ob eandem causam Hippocrates nec in Ionia, nec in Peloponneso crescere, sed in Libya prope Cyrenas absque cultura sua sponte nasci, ac quatuor stadiorum quoque rura occupasse tradit. Liquor uerò ille preciosus, suauiter fragrans odore, ex radice silphij incisa collectus, rhizias, ex caule scarificata refudās, Caulias dicebatur: & aere ueluti olibanus aut mastix concretus, *ἰπὸς λυγερῶν αἰλῶν* nominabatur, cuius uarias in re medica uires Theophrastus & Dioscorides & Galenus commemorant, & Nicander poeta medicus in Alexipharmacis asserit, silphij radices & succum his qui cum coagulo lac biberint, & eo in uentriculo in grummos conereto agrè spirent, presens ferre auxiliū, si quis radices poculo suo intruerit, aut dissolutum biberit succum:

De lasere Cyrenatico hec Victru. li. 8. ca. 3. Hippo. lib. 1. de morb.

Silphium grūmos lactis coagulo in stomacho concretū dissoluit.

Columel. lib. 13. cap. 7.

Silphij precium & aestimatio ac raritas.

Silphium Romani aeriij thesaurus, Plin. lib. 19. cap. 3. De mercatoribus laserpitij, hæc Strabo lib. ult.

*ἡντι γὰρ λιβυτικῆς ποταμῶν ἐν ἡνδρῶν οἰκίαις
ἐστὶν αἰθρῶν ὄνομα, ἡντις δὲ γὰρ βέλματα τῆρας.*

Nec silphio ad medicamenta tantum utebantur, & ad intinctus, quos Græci *ἐμβύματα* dicunt: sed eo escu lenta & salgama condiebant. Vnde Columella docet, supra olus atrum, ferulam, & foeniculum, duas partes, & unam duræ murtæ, usque ad summum fidelix labrū affundere: dein paucas radículas laseris, quod Græci silphium dicunt, adijcere iubet. Non certè uulgaris erat usus eius, adeò enim magni constabat, ut singulæ laserpitij libræ pondo argenti rependerentur, nec id Cyrenis, nisi clam, impune efferre licebat. Vnde Carthaginenses, & aliarum regionum mercatores, ad Caraxem portum non longè à Syrtibus & Cyrenis distantem, uina deferebant, ut inde silphium clam referrent. Et Plinius C. Valerio & M. Herennio Coss. à Cyrenis aduecta Romam publicè laserpitij pōdo triginta, maximi facit: & adhuc pluris, q̄ C. Cæsar dictator initio belli ciuilibis inter aurū & argentū laserpitij pondo cxxi ex aëario, uelut Ro. reipublicæ thesaurum, protulerit. Erat quippe adeò

Batti silphium
puer. Aristop.
in Plut. inter-
pres explicat.
& Suidas co-
piose.

Ampeliotæ fil-
phio sacrificat

Officinarū bē
zoïn non esse
laserpitium.

Ob quas cau-
sas silphiū cre-
scere desijt,
Strab. lib. 17.
Pli. li. 19. ca. 3.
Silphium pe-
cori gratū pa-
bulum.

Theophrast.
lib. 6. cap. 3.

adeo magnificum, & dijs hominibusq; gratum munus,
ut Græci olim, & Lycophanta Aristophanis, rem magne
æstimationis significaturi, Batti Silphium dixerint,
ουδ' εὐ εἰόιδης γέ μοι του πλεστον, καὶ τὸ βάττης σιλφιου. negat
Lycophanta se facturum, etiam si Plutonem diuitiarum
deum, aut ipsum Batti silphium ei daret. Erat enim Bat-
tus rex, qui Cyrenas anno urbis Romanæ 143, in Libya
condidit. Municipales igitur eorum conditori gratifi-
caturî, alterum numismatis latus Ammonis facie, alte-
rum silphij figura insculpebant. Batti quoq; effigie an-
nulo, quo publicè literas obsignarunt, his characterib. in-
sculpere solebant, qui ciuitatem Batto silphiū offerre in-
dicarent. Adde q; Ampeliotæ, gens Libyca, quotan-
nis ex agri sui opib. aliquot silphij ferulas Delphis A-
pollini offerebant. Accipis ne modo, q; preciosum, rarū,
ac carū fuerit ueterib. laserpitium? At nostrū in officinis
aromatariorū, laseris gummi, q; belczoïn appellat, nec ita
rarū inuētū est, nec adeo magni à pharmacopolis uenit:
& cortices satis lati & densi in eo agglutinati, non plan-
tæ, aut oleris (quale silphiū est) sed arboris esse lachry-
mā produnt. Nec tanta laserpitij copia, quanta benzoi-
ni in officinis reperitur, nostro seculo suppeditari po-
test: quū ante mille annos in Cyrenis & Libya crescere
desierit. Quū enim Nomades, gens ex Aethiopia fera,
pecorū pastu uiuēs, in Cyrenas (ut Strabo refert) irruis-
sent, silphiū radicibus in pecoris sui pabulū exstirparūt.
est. n. omne pecus huius pabuli tā auidum, ut nisi ab eo
(teste Arriano) in Africa arceant, eius pastu ob dulcedi-
nē, donec distrūpanē, facile impleant. nā & serpētes uini-
auidas, admistū si forbuerint, flatu distrūpi aiūt: & peccora
sanē que eo uescunt, carne admodū iucūda pingue-
scūt. Ob id publicani, uectigaliū publicorū cōductores
maius ex pecorū pastu lucrū questuri, silphiū pecorū pa-
bulo depopulabant: adeo ut unus tm̄ caulis, inqt Plin.
nostra repertus memoria, Neroni principi missus sit.
Quam

Quam uellē autem, ut nostri pharmacopolæ unū nobis proferrent silphij surculum: unde saltem eius inenarrabilem odoris iucunditatem, uel unicam eorū benzoini lachrymulam emungere possemus. At dices, Ludouicum Romanum patricium, qui uitam mille periculis exposuit, ut ea quę in nouis Insulis, liberalitate regū Portugallię à Vesputio & alijs naucleris repertis, continerentur, aut adolescerent, mercimonia metalla, gemmas, ac aromata exploraret, uerum xilo aloē & laserpitium uidisse. Nam Tharnasari, inquit, dum defunctorum comburunt corpora, omnifariam odores in rogi coniiciunt, aloen uidelcet, & id genus arboris gūmi, quod elegantissimum illud unguentū gignit, quod uulgō Belzoi nūcupatur, eruditiores uerō laserpitium ab arbore lasari appellant. At laser non esse arborem, sed *Βοταύλω, ἢ λάχανον*, id est herbam, plantam aut olus, Hippocrates, Aristoteles, Theophrastus, & ueteres medici (præter unicum Serapionem, malē uersum) fatentur omnes. At quum Ludouicus nascentem silphii non uiderit, facile ei id erroris condonamus. quem admodum & facile ei credimus, quod ait, in Sumatra insula, apud mercatores, Christianos, duas uncias aloes, & aliquantulum laserpitij se reperisse, quorum aloes frustulum cum in pugno incaluisse, laserpitij uerō ad quantitatem nucis iuglandis incensum, utrumq; seorsum adeo ineffabilem suauitatis odorē spirasse, ut nusquam locorum fragrantiora senserit suffimenta. quibus quireges & sacerdotes, illic dæmonum cultores, in sacrificijs & rogo defunctorum, ac in uitæ delicijs plurimum utantur, ac una libra aloes decem aureis ueneat, ea ob id ad nos perferri negat. Cui ego libens assentior. nam utrumq; in aromatariorum totius Europæ officinis desiderari uideo. Sed quid sit illud officinarū belzoin, ab alijs benludē dictū, scire haud dubie malles: quam esse ex Troglodytide præstantiorem myrrham electam,

Ludouici patricij de ligno aloes & laserpitio experientia, libro suę nauigationis 6. cap. 9. 20. & 21.

Belzoi esse laserpitium: Lud. l. 6. cap. 9. Silphium non est arbor, sed planta.

Quare silphii & aloē ad nos nō perferitur.

Belzoin officinarum esse myrrham electam.

Myrrha ex
Dioscor. li. 1.
ca. 75. deseri-
ptio.

De Cyphi fa-
cerdotum Ae-
gypti suffi-
mento, Gal. li.
2. de Antid.
Dioscor. lib. 1.
cap. 24.
Ecclesiastes de
myrrha, cap.
24. ubi ungula
pro ungue be-
dellij malè le-
gitur.

Belzoin offi-
cinarum pesse
dici myrrham
dulcem.

Belzoi non est
asa dulcis.

electam arbitror, quæ item ex arboris in Arabia, Aegyptiæ spinæ similitudine nascētis, lachryma, cuius cortice inciso, in substratas palmeas tegetes liquor eius defluit, aut in trunco arboris adeò tenaciter concrevit, ut unâ cum cortice auellatur, quæ in benzoï crebrò quoque conspicimus. Habet sanè omnes myrrhæ electæ proprietates. est namq; friabile; & fractum, in eo candida humanis unguibus similes maculæ effulgent, ac (ut Ecclesiastes ait) fragrantissimum suauitatis odorem spirat. unde fragrantissimum deorum in templis suffumigium Aegyptij ex tali myrrha & bedellio, humani unguis colorem referente, componebant: quod Damocrates τὸ κῦφι appellat. At nostra uulgaris myrrha incensa planè uiroso odore foetet: quam adeò ab optima myrrha degenerem, à Dioscoride Ergasimen dici arbitror. Sedenim haud ignoro te amaritudinem myrrhæ in benzoï requirere, quod masticatū plus dulcescit quàm amarescit. Verùm scias, amaritudinem illam nō omnib; myrrhæ speciebus inesse. nam troglodytica leniter in ore lentescit, & (ut Dioscorides ait) erosione quadã linguam pungit. Nec ob id quòd amaritudinis expers sit, inferre poteris, belzoin esse assam dulcem: quū hæc apud Serapionem & Auicennam à Græcorum laserpiatio nihil differat: quod non amplius extare, satis superq; probauimus. Quod si officinarum belzoin myrrham dulcem appellare uoles, nil moror. solet enim natura sæpe in rebus eiusdem speciei, ad uoluptatem, contrarijs saporum qualitatibus ludere. Nam si poma & mala Punica, atq; arantia tam dulcía quàm acetosa, amygdala item tã dulcía quàm amara procreat: quid obsecro obstare poterit, quin etiam myrrham tam dulcem quàm amaram procreet? Nihil certè. proinde obsecro, ut meã de silphio, assa dulci, myrrha & belzoin censuram, ad commilitationes tuos referas: illorumq; iudicium quàm primum ad nos rescribas. Vale,

NVper dum pleiades cum ueris amœ-
 nitate prodirent, atq; ego ut mœrorem
 ex fratris mei obitu cōceptum animo
 excuterem, propè amnes intra montes
 deābularē, en repētē grues ex Thracia
 per pontum Euxinū aduenas, clangore
 suo obstrepere audiui: ac literato, ad Palamedis uel Py-
 thagoræ characteris Y effigiē, ordine, sensim à tergo se
 dilatante cuneo, ut aeris flatu promouerētur, & obuias
 uentorū procellas agminis rostro facile infringerenti, n
 sublimi aera sulcare cōspexi. Tū hominū desidię pertæ-
 sus, tacitē mecū cogitauit: En grues, anseres, olores, cico-
 niæ, & inter minores uolucres conturnices, per mare,
 per terras, ex Europa in Aphricā, & ad extremos Gan-
 gis fluij accolas Pygmæos, peregrinantur: proh dolor
 inquam, quum homo sit animal diuinæ mentis capax,
 natus ut erecto ad sidera uultu, ineffabilem huius orbis
 fabricam & arcanam cōtemplaretur, & inde diuinam,
 illius opificis sapientiam, qua syluas, æ quora, terras, pe-
 cora campī, ac uolucres cœli condidit, agnosceret, & piē
 collaudaret: quæ (cogitauit) est ista ignaua hominum
 desidiā: quum hæc animalia rationis expertia terra-
 rum orbem perlustrant, hominum uerò uix centesimus
 quisq; ultra suum natale solum, pedem proferre audet,
 ut in alienis terris uarias naturæ diuitias, urbium si-
 tus, & regionū mores cognosceret: quod olim erat præ-
 cipuum præstantis uirī præconium, qualem sibi osten-
 dere Homerus Calliopen suam orat:

ἐνδρα μοι ᾤνεπε μύσα πολὺ τροπαῖν, ὅς μάλα πολλὰ
 πλάγχθη, ἐπεὶ τροίης ἰδρὸν ἠϊολίεθρον ἔπρσε,
 πολλῶν δ' ἀνθρώπων ἰδρὸν ἄεσα, καὶ νόον ἔγνω.

Virgilius feliciter imitatus, à sua Musa quoque petit:

De gruibus &
 anseribus hæc
 Plin. lib. 10.
 cap. 23.

De homine
 hæc Lactant.
 lib. 3. cap. 9. A-
 ristot. de part.
 animal. lib. 4.
 cap. 10. & lib.
 2. cap. 10. O-
 uid. lib. 1. Meta-
 morph. &
 Cic. lib. 2. de
 nat. deor.

Odyss. 11.

Dic mihi (ait) *Musa* urum capta post tempora Troie
 Qui mores hominum multorum uidit. & urbes.

Geographia
imperatoris
medico scitu
neceſſaria.

De Xerxe &
Thermopylis
Strabo lib. 1.
Herodot. & Ju-
stinus.

De Medico-
rum Alexan-

Nam & hæc ſcire Medicos, & bellorum duces, magni
 refert. Etenim ſi dux belli, regionum ſitus, oppida, ne-
 mora, fluminum uada & ſemitas ignorauerit, qua ſo-
 lertia ſua expediet ſtratagemata: aut unde exercitui cō-
 meatum afferet: aut copias ſuas per fluentia ſecure tra-
 ſſere poterit, ne hoſtiū inſidias incidat: planè ignoro.
 Xerxes Perſarum rex, & totius Græciæ fulmen, quā-
 uis tam numeroſum aleret exercitum, ut equi & milites
 flumina exhaurirēt, ſpiculis emiſſis ſolē obumbrarent:
 dum tamē propè Thermopylas, totius Græciæ propu-
 gnaculū, à Græcis occupatū, exercitū tranſcere crebrò
 fruſtra tentaffet, ac bis terq; obſiſtente Leonida, dubio
 Marte pugnatū fuiſſet, Xerxes ab incepto bello turpi-
 ter deſiſtere coactus fuiſſet, non ſine ingenti clade exer-
 citus, niſi Epialtes Trachynius regem, iam conſilij ino-
 pem, occultum tramitem, qui per iuga & anfractus mō-
 tium Thermopylas duceret, docuiſſet: quæ res Leoni-
 di & Græcis omnē uictoriæ ſpem ademit. Quis res du-
 cum regumq; ſtrenuè geſtas, ſine regionum & urbium
 ſitus peritia rectè conſcribere, aut conſcriptas rectè in-
 telligere poterit? Nemo. Medicum quoq; oportere o-
 mnium horum eſſe gnarum, integro libello Hippocra-
 tet docuit. Nam quum corporum conſtitutiones, & af-
 fectus animorum, ſecundum climata orbis, ac proſi-
 tus regionum, urbium & aquarum natura uariantur, ui-
 ctus & remediorū rationem quoq; uariare neceſſe eſt.
 Ut cuiq; loco peculiaris eſt Genius, ita quoque proprij
 ſunt locorum morbi, & ſua cuiq; medicamēta: uerūm
 quum nō tantū remedijs domi in pomerio natis mor-
 bi curentur, ſed crebrò exoticis opus ſit: præſtat medi-
 corum horum natale ſolum ſerutari, quàm domi in ſcho-
 lis (ut Medicos Alexandriæ) conſeneſcere, quàm ſe-
 pliaſarijs iſta concedere, qui horum defectum ſuccida-
 neis

neis refarciunt, quum ueris praestaret uti. Nec Galenū, ut chalcitidem amisi & sory aliaq; metalla dinosceret, in Cyprum nauigare tædunt: qui deinde ob asphaltum, Iudaici lacus bitumen, in Syriam Palæstinā profectus, & in Lemnum insulam quoq; appulit, Vulcano sacra, ut quantum hircini sanguinis Lemniæ terræ sacerdos admisceret, ipse praesens uideret, & caprae signo obli- gnari: & ut plura alibi remedia nata exploraret, ex Asia pedes per Thraciam & Macedoniam redijt. Euphor- bus, Iubæ regis Mauritaniae medicus, herbam sui nomi- nis (cuius lacteo succo oculorū caligo illustratur, & uir- tus serpentū obtunditur) non in suburbio quæsiuit, sed impiger per abruptos scopulos, altissimi montis Atlan- tis celsiferi cacumen conscendit, ut euphorbium inter saxa natū erueret. Lysimachus uerò & Gentius reges, hic gentianæ radices, ille lysimachiam herbam, non mi- nori studio quæsiuerunt. Pulchrum enim & immortale decus censebant, si eorū nomina, regia herbarum no- menclatura ad posteros propagaret. Summos quoque philosophos, Democritum & Pythagoram, ob herbarū cognitionē ad Persarum, Arabum, Aegyptiq; magos profectos constat. Vnde Homerus, nobile illud Nepē- thes, œnothere radicem, mœroris pharma cū, aliasq; her- bas, quibus Polydamna, Theonis regis Aegypti uxor, Helenam donat, non inter extrema xenia recenset, quæ Menelaus ex Aegypto domum detulit. Nec sua laude fraudandi sunt, illustri Fernādus Castiliæ, ac Iohannes & Hēricus ac Emanuel inclyti Portugalliae reges, quo- rum opera & expensis saluberrimum illud lignū Gua- iacū, quod nuper ab Australis Oceani insulis nobis al- latum est: quo uno plus cōmodi miseris mortalibus at- tulerunt, quàm omnes illi avariciæ cuticuli, metalloꝝ argenti & auri fossores: qui dum in uiscera terræ omni- um parentis sauiunt, plus expendunt & insumunt, quàm eruūt. Tanti est, uel uno morborum remedio me-

dria deficiā,
Gal. de dis-
pnoxa lib. 2. &
in sextum Epi-
dem. Hipp.
Galenus suas
peregrinatio-
nes scribit lib.
10. de simpl.
med.

De euphor-
bio hæc Plī.
lib. 5. cap. 1.
De herbarum
auctoribus
Plī. li. 25. ca. 2.

De Nepen-
thes & herbis
Aegypti, hæc
Homer. Odyss.
4. Macrobr.
lib. 7. Satur.
Philost. lib. 7.

Ligni Guaiaci
utilitas.

dicinam locupletare. Quare Geralde mi, tuum nauiga-
 tionis propositum summopere laudare cogor, qui cum
 sis sacris Apollineæ artis dogmatibus præclare initia-
 tus, ne tamen pharmacopolis nostris credere cogaris,
 instituisti hoc, ueris initio proficisci in Calechut, cele-
 berrimum totius Asiæ & orientis emporium, ad quod
 ex Aethiopia, Aegypto, Arabia felice, & Niliaca ur-
 be Cayro, olim Babylon dicta, ac Indici Oceani in-
 sulis, præcipuè ex Zello, præter gemmas & uniuersa
 aromata, & ex serico pannos, auro netili intertextos,
 ac tyrio murice uel cocco infectos, mercatores etiam
 ea quæ in censu pharmacorum habentur, saccharum,
 ebur, ambram, mustum, utrunque aloes, masticen,
 cassiam, mirobalanos, ac caphuram, & id genus phar-
 macorum, deferunt: quæ nummis ex auro obryzo,
 quos zaraffi appellant, uendunt. Deinde statuisti ad
 Taprobanam insulam Gangetici æquoris, nunc Sum-
 matra dictam, sub æquatore sitam, appellere, gemmis
 ebore ac xilaloes & laserpitij odoramentis locuple-
 tissimam, olim alterum orbem terrarum, Antichtho-
 num appellatione, existimatam: cuius incolas longis-
 simam, sine ullo corporis lætore, traducere uitam, Ar-
 temidorus refert. Petis igitur, ut te certiorē reddere ue-
 lim, unde commodius ad has & nouas illas ante 50 an-
 nos à Lusitanis repertas insulas, an ex Venetijs per ma-
 re Adriaticum, an à Lysibona & Herculis columnis,
 per mare Hyperboreum aut Athlanticum, oram soluere
 possis. id quod te non celabo: simulq; docebo, & ra-
 tionem testibusq; cōuincam, Phœnices & Carthaginen-
 ses plus minus duobus millibus annorum ante Ve-
 sputium, & alios regum Portugalliæ naucleros, per ma-
 re Athlanticum, etiam ultra Fortunatas insulas, me-
 ridiem uersus, ad has nauigasse, ac ab occidente ori-
 entem uersus totam plagam illam intra tropicum ca-
 pricorni brumalem ac circulum poli antartici sitam, Pro-
 lemao,

Calechut em-
 porium Indie
 quibus ab-
 undet.

Taprobanæ
 sitas, & mer-
 ces.
 Plin. lib. 6. cap.
 22. Ptole. lib.
 7. cap. 4.

Phœnicum ad
 nouas insulas
 ante Vesputi-
 um nauigatio.

lemæo tamen incognitam, perlustrasse: quam tamen, æquæ ac nostram illam, intra tropicum cancri æstiuum & circulum poli arcticum sitam, esse temperatam, ac uersus austrum ad 48, aut 50 gradus latitudinis habitabilem, philosophi ac astrologi multa ante secula, hac ratione docuerunt. Conuenit enim inter omnes, inter extrema contrariæ qualitatis loca, ut circulos polorum frigidos & solis tropicos incalescentes, medium necessariò esse temperatum, ac sub oppositis parallelis & climatibus, ab æquatore parì interuallo disitis, eandem esse aeris temperiem ac dierum quantitatem. Vnde Pomponius Mela: Terra, inquit, zonis quinque distinguitur, mediam torridam æstus infestat, frigus ultimas: reliquæ duæ habitabiles, paria agunt anni tempora, uerùm nõ pariter. Antichthones alteram, nos uerò alteram incolimus: illius situs ob ardorem plagæ intercedentis incognitus, sed tamen non incultus. His rationibus Auerroes in libris Aristotelis de cælo & mundo, ac Albertus de naturis locorum, freti, tantum terræ à tropico capricorni uersus polum antarcticum esse habitabile, quantum ab altero ad arctum, nempe ad 50 ab æquatore latitudinis gradum, rectè asseruerunt. Quod uerum esse, Hanno ille Carthaginensium dux expertus est: qui cum per continentem Aphricæ, ob torridæ zonæ æstum, syrtes & cautes, deserta & ferarum lustra, ad externam Aphricæ oram & meridionalis Oceani insulas, penetrare non posset: cum sexaginta quinque remibus, quas Græci πεντηκοντόρους appellant, annona & tribus hominum utriusque sexus millibus onustis, à Carthagine mare mediterraneum emensus, ad colunas Herculis appulit, ut inde insulas in Athlatico æquore & Oceano olim à Phœnicibus cõditas exploraret, aut nouas conderet, & à Gaditano Herculis freto per Aphricæ ambitum & meridionalis oceani flexum, in Arabicum sinum enauigauit, quam nauigationem

Plagam intra tropicum capricorni & circulum antarcticum esse habitabilem. Auerrois lib. 4. de cælo, Albert. de nat. loc. cor. ca. 7. Pto. lib. 1. Geogr. cap. 8.

Auerrois lib. 4. de cælo & mund. Albert. de nat. locorum. cap. 7.

Hannonis & Polybij nauigatio, de qua Plin. lib. 5. cap. 1. Mart. Capella lib. 6. philologia.

της λιβύης
περίπλου

Columnæ Her-
culis, & Ga-
des.

De Phœnicū
à Gadibus in
Oceano nauig-
atione, Ari-
stot. in lib. de
Mirabil. aud.

περίπλου dictam, à seq̄ conscriptam, Carthagine, ut es-
set posteris suæ nauigationis monumentum, in templo
Saturno cōsecrauit. Cuius uestigia sequutus Polybius,
annalium cōditor, accepta à Scipione Aemiliano clas-
se, bella tum in Africā gerente, scrutandi orbis gratiā,
totius Africæ ambitum in Oceano circumuectus est.
Vnde Martianus Capella: Ab ipsis, inquit, columnis
Herculis, quæ in Gaditano sunt littore consecratæ, usq̄
in Arabicū sinū, meridianus omnis permeat Oceanus:
quod plurimis asseueratur exemplis. nā eius magnā par-
tem Alexandri sulcauerunt uictoriæ: & in eodē Arabi-
co sinū constituto Caio Cæsare Augusti filio, Hispana-
rum nauū eiectæ naufragio fragmentorū reliquiæ ap-
paruerunt. ut Hanno, dum Punicum floreret imperiū,
Mauritanæ circuitu, ac dehinc meridiani flexus Occa-
ni excursu, in Arabiæ terminos, proluxa admodū nauig-
atione peruenit. Cornelius auctor quoq̄ affirmat, Eu-
doxū quendā, fugientē regis insidias, ex Arabia in Ga-
ditana peruenisse refugia. Celius quoq̄ Antipater affir-
mat, se hominē uidisse, qui negotiationis gratiā, ex Hi-
spania in Aethiopiā nauigasset. Harū quoq̄ nauiga-
tionum plures, Aristoteles in libro *περί θαυμασῶν ἀκου-
μάτων* commemorat. Ferunt, inquit, in pelago ultra co-
lumnas Herculis, repertam à Carthaginensibus in insulā
desertam, à Gadibus multorum dierum nauigatione di-
stantē, fluminibus nauigabilibus irriguam, omnifarijs
arborū fructibus frugiferam, & amœnam: cumq̄ in ea
Carthaginenses, eius fecunditatis frugū illecebra ca-
pti, cunctarentur, illius accessum mortis supplicio ue-
tuerunt. Et cur Carthaginenses à Phœnicibus orti, hæc
extra Gades æquora, & Oceanum ipsum ita longè dis-
siti sulcauerint, ac insulas in eo Libyphœnicas dictas
cōdiderint, ita paucis causam accipe. Phœnices olim ma-
ritimam Syriæ oram incoluerunt: gens in obœundis pa-
cis ac bellorum naualium munijs solers, præclara inuen-
tionis

tionis literarum, siderum, naualium ac bellicarum artium gloria celebris. Hi in Africano littore Uticam, Thebas in Bœotia, à Rubro quoque mari profecti Sidonem ac Tyrum urbes in Syria opulentissimas condiderunt: ex quibus aurum & purpura ad templi Salomonis cultum, regi suppeditabatur. Tyrus uero Carthaginem condiderunt, de qua Plinius inquit: Tyrus quodam insula præalto mari septingentis passibus à continente diuisa: nunc uero Alexandri oppugnatis operibus, coaceruatis arenarum aggeribus, continens facta: olim partu urbium clara, genitis ex ea ciuitatibus, Lepti, Utica, & illa Romani imperii emula, terrarum orbis auida, Carthagine, etiam à se Gadibus extra urbem conditis. Mos enim erat Phœnicibus, non tantum mercandi gratia, sed etiam propagandæ ditioris eorum causa, à domo, magno subditorum comitatu, per mare, per terras, in peregrinas regiones & loca proficisci. & cum incolarum animos ignotis ipsis muneribus conciliassent, tum illorum loca armorum uiribus occupare, aut illic noua condere, ut Gades, Tartessus, & plures alias in Atlantico æquore & Oceano insulas, Libyphœnicas ab Hanno dictas. Vnde Aristoteles: Aiunt, inquit, Phœnices Gadirā incolentes, extra colūnas Herculis diebus quatuor ἀπὸ πλωίων uento orientali nauigantes, in locos palustres, ulua, iuncis & alica refertos, deuenisse, quæ maris defluxu subsidebāt, affluxu uero emergebāt: in quibus thunnos pisces captos, saleque maceratos, & uasis inclusos, Carthaginensibus uelut eorum cognatis misisse. Verum in his, quas Hanno Carthaginensis & Phœnices explorarunt insulis, non tantum psittacos, simias caudatas, ac catoblecta animalia odorifero zcibeti unguine turgida, & elephantos, ac admiranda in genere humano nature ludibria, homines caninis capitibus, oblatrantes canibales, anthropophagos etiam, humana parentum carne saturos, Nomades sine domibus, pecorum pastu diuites, Aethiopes ἀξυροὶ inhospitales, troglodytas equis ue-

Tyrus, Sidon, Carthago, Gades, à Phœnicibus condita, Pli. lib. 5. ca. 19. & Strabo.

Liby phœnices Hanno in sua nauigatione describit.

Thunnorum copia.

Catoblecta, si sentitur.

L lociores,

Gotilla mulie
res hirsuta,
Hanno in sua
nauigat.

De Tartesso, à
Tyrijs Phœni
cibus condita,
Pli. li. 4. ca. 22.
& lib. 3. cap. 1.

De continēte
extraorbē, hęc
Aelian. de ua-
ria histor. li. 3.

lociores, homines ferarum pellibus aut connexis uolucrum pennis coloris uarij uestitos: mulieres toto corpore hirtas & efferas, Gorillas dictas, de quibus Hāno pelles duas abstractas: cum uiuas domare non posset, Carthaginē misit. sed etiam præter aromata & gemmas, Phœnices magnam auri & argenti copiam secum ferebant, teste Aristotele: qui dicit, τὰς πρώτας τῶν φωνίκων ὑπὲρ τὰς τριπλάσιον πλύνσαντας, καὶ ὁδοῦ ἀργύριον ἀντιφορτίσασαυ, ἄλλαι, καὶ τὴν ἰδιόδικαυ τῶν ἀργύριον, ἀλλ' ἀναγκαδίωαι ἀποπλεοντάς ἐκ τῶν τόπων. τὰ τε ἄλλα πάντα οἷς ἐχρῶντο ἀργυρεῖα καὶ τὰ σκευάσασαυ, καὶ δὴ καὶ τὰς ἀγκύρας πάσαις. Quin & illud uetustatem insularum occidenti & meridiani oceanum ualde approbat, quòd Aelianus ex Theopompo historiographo refert: Olim Silenū semideū Mide regi Phrygum dixisse, Europā, Asiam ac Libyā esse insulas Oceano circumseptas, extra quas esse terram continentē, magnitudinis immensę, quæ homines nostris duplo maiores & uiuaciores aleret. in ea esse duas amplissimas urbes, alteram ἐνοβῆ, id est paciam dictā: cuius incolis, eximij deorū Pacis & Iustitiæ cultoribus, esse ob id cum dijs commercium, & tellus sponte sua cuncta produceret, nec uitā morbis defecti, sed lætitiā & uoluptate transigerent. alterā uero Machimū dictam, ducetas hominum myriades incolere, pugnaces, auro argētoq; abundātes: qui quū in bellis ferro uulnerari nō possint, lapidibus aut fuste trucidantur. Proxima illis loca Meropes obtinent uolucres, qui genitores suos senescētes, in cauernis terræ recōditos, ut ciconia quoq; suos, studiosē alūt. Illi quoq; ingens patet uorago terræ ἀνόςας dicta, quia nemini inde reditus patet. Ac dixit, duob. fluminib. irrigari: altero, cui Tristitiā nomē, in cuius ripa arbores proceræ crescūt. quorū fructus quinq; ediderint, horū corpora mœrore & luctu diffluere, ac perpetuis lachrymis tangebescere dixit. in alterius uerò fluminis ripa, cui Læticia nomen est, arbores frugiferas adolescere, quarum fructuum

ctuum comestores exhilarant, ac iuuenescere cogunt. Accedit ad hoc, quod Plato insulam Atlanticam, extra Gades sitam, Asia Libyâq; maiorē fuisse tradiderit: uerum ex terræ concussione subuersam, ibi relictum esse cœnum etiam nauis inuium. At fortasse hæc à Sileno relata, quisp̄iam portarum esse mystica, de inferis & cãpo Elylio, frigmēta suspicaretur: nisi Americus Vesputius, anno à Christo ex deipara uirgine nato 1497, ex Callicij portu, ad Fortunatas Atlantici æquoris insulas à Libona 280 leucas distātes, quas uulgius Canarias uocat, & ab his ad terrā firmā immēsę magnitudinis, nōdū penitus exploratę, his 75 gradib. occidētaliorē, appulisset: & postea imp̄elis Emanuelis inclyti Portugallię regis, innumeras meridiani ac oriētalis oceanī insulas, austrū uersus, ab æquatore 50 gradus: ad oriētem uerò uersus à Gadib. oceanū ultra Taprobanā, & aurē Chersonesū, ad extremos usq; Indos, explorasset: quę iure illustri-
 mis Portugallię regib. accepta referimus, quorū nauigationib. effectū est, ut nō modò Europa gēmis auroq; splēdeat, aromatib. cibos suos opiparē cōdiat, odorib. peregrinis fragret, unguēta & noua morborū medicamēta redoleat: sed q; lōgē pluris estimo, q; atroces in nouis insulis demonum cultores, suauī Christi iugo colla submittere coegerint, & quòd sacrosancti uerbi sonus in toto terrarum orbe increbuerit, quod certē festiuis carminibus Picus, nō ille Martius, sed Musarū cœtu comitatus, doctissimus Mirādulæ comes, ita nobis decātauit:

Quinē vlyseo nuper de littore soluens
 Nauta, per infidum pelagus, per Atlantica regna
 Discurrens, uiridiq; iugo post terga relicto,
 Arctoi relegens contraria sidera curus,
 Pertulit eos tua rex uexilla sub Indos:
 Et mox, insani qui bruta animalia diuos
 Credebant, retris oculis nunc luce chorufca
 Purgatis, spectant rubro pendentia ligno
 Membra, Deum censent, hominem regemq; fatentur.

L 2 Accepisti

Atlanticā insulā copiose describit Plato in Critia.

Vesputij nauis gatio.

Regum Portugallię laus.

Sonus uerbi diuini in omnē terrā sparsus: Matth. 28. Lucæ 24. Lactan. lib. 4. cap. 27.

Picus Mirādulanus, hymno 2. de Christo.

*Venectorum in
Calechut nau-
gatio.*

*Paulus medici-
nam professus.*

Accepisti sanè Geralde, ante multa secula Phœnices, Carthaginenses quoque, à Gadibus ad extremas Arabici & Indici Oceani insulas traiecisse, quod Americus Vesputius ac Aloysius Cadamustus, auspicijs & subsidijs regum Castiliæ & Portugalliæ ante quinquaginta annos quoque fecerunt. Si igitur inde in Calechut opulentissimum Indici sinus emporium oram soluere cupis, horum Commentarij ac Hispanorum Pilotæ & Lixite iter te docebunt. Est & alia ex Venetijs in Calechut longè compendiosior nauigatio, unde soli Veneti ante triginta annos Europæ occidentali exoticas merces & aromata, minori quoque precio, suppeditabant: qui primùm ex sinu Adriatico per mare mediterraneum in Alexandriam, iuxta Nili ostia sitam appulerunt. deinde ubi Nilus se in mare exonerat, Cayrum, veteris Babyloniæ reliquias, conscenderunt. Postea emenso aliquo in Syria per Damascum, in qua sanctus Paulus & Mesue medicinam professi sunt, & alias quoque præclaras Phœnicie urbes, Aegypti Arabiæq; loca peragrantes, per mare Rubrum (à Græcis Erythræum, ob rubeam arenam dictum) in sinum Indicum, in cuius littore Calechut situm est, uela uentis dabant. Tu uerò, si me audis, ex Lissibona cum Hispanis in Calechut traicies. Inde uerò per mare rubrum, & Felicis Arabiæ aut Aegypti loca, ac Syriæ urbes, Damascum, uel Tripolim, ad Alexandriam proficiscere: quæ loca omnifarijs fructibus aromatum, & uarijs medicamentorum generibus abundant. Alexandriæ enim optima conficitur theriaca, à qua per maris mediterranei insulas in sinum Adriaticum, qui Venetias alluit, facile traicies. Et nauigaturus caue, ne à tergo ad natale solum respicias: sed illud Ouidianum crebrò in animo tuo repetas,
Omne solum forti patria est, ut piscibus æquor.

Eia age igit, aude aliquid, uiro magnanimo dignum: & oram soluenti Neptunum, qui siccis pedibus mare sulcauit, fore propitium tibi precabor. Vale,

Arabum, serò à Græcis cognitis. Epist. LXIII.

Aude quidem mi Critobole, & plurimum quidem: ego quoque gaudeo, Geraldum nostrum spectatae indolis & eruditionis adolescentem, per maritimam exterioris Africae oram, ad Orientalis Oceani insulas transfretasse: quem in decem mestr

spacio, nisi maris aestus obstiterit, Deo auspice per mare Erythraum, aut (si illi placuerit) etiam sinum Arabicum ac Damascum, & alia amœna Syriae & felicitis Arabiae oppida, ac ueterem Aegypti Babylonem, & tandem ad Alexandriam uenturum spero: quem deinde per maris mediterranei insulas & Adriaticum sinum Venetias appulsurum confido. Et quum non sit medicamentorum imperitus, spero eum nobis allaturum, uerum xilaloos, quod alij agallochum Dioscoridis esse credunt: ueram myrrham, stactem, cassiam, schinantum, ampram, moschum: uerum turbit, fennam Alexandrinam, antiquorum rheum barbaricum, recentes myrobalanos, & zizipha: ac uerum draconis sanguinem, & sandaracam nobis allaturum. Verum quum hæc in barbarorum regionibus & insulis nascantur, nihil mirum est Græcorum medicos hæc serò, æquè ac saccharum & mannam Arabum cognouisse. nec tam serò, ut ipsi arbitrantur: quippe qui tria mellis genera, à Græcorum ac Latinorum philosophis & medicis descripta, nouimus. Primum illud uulgare passim in toto terrarum orbe, in Europa præcipue, Polonis, Ruthenis, ac alijs Sarmatiae incolis notum, quod apum mellificio ex floribus myricæ, thymi, ac arborum tiliae succo in aluearibus elaboratur: quale bonitatis censu optimum ac dulcissimum Hymettus Atticæ regionis mons, Sardinia ex apum absinthij pabulo amarum, Heraclea Pontii ob herbas noxias uirulen-

Tria mellis genera.

De melle apum, hæc Diosc. lib. 2. cap. 73. Gal. lib. 7. de simp. med.

Mel in Sardinia amarum.

tum profert. Alterum uerò mellis genus, Plin. ac Gal.
 faccharum uocant, Dioscoridem imitati, quod Indiam
 & felicem Arabiã ferre tradūt, nēpe mel in arundinib.
 concretū, gūmi aut salis modò cādīdū, dētib. friabile, a-
 rūdīnīb. nucīs auellanæ magnitudīne accrescēs, ad me-
 dicīnē usum tātū. Vnde Megasthenes Græcus, Indiam
 in arundinib. mel sine a pū opificio gignere tradit: & id
 mellis ἡ καλαμινου ἢ λεγόμενου σάκχαρι in emporijs Ery-
 thræi maris esse uenale, Arrianus refert. quod & Ale-
 xāder Aphrodisæus agnouisse uidet, dū in Problema-
 tib. ait: Quod sachar Indi appellāt, mellis in arūdīnīb. co-
 agulū est, sole cogēte rores ad mellis dulcedinē. quod
 idē in mōte Libano q̄q̄ fieri certū est. Fit sachar id pxi-
 mū salis glebulis candidum, fragile, uim tergendī pur-
 gandi q̄q̄ mellī similem habet: hoc ob cannas, quibus in-
 nascitur, aut salis candorē, Paulus Aegineta medicus
 salē Indū, alij sachar candi appellāt: quod ad nos ex In-
 dia nō amplius afferit, sed Veneti decoctionis artificio,
 eius succidaneū p̄parant. Illius naturalis cognitionē &
 usum probē Galenū nouisse, nemo dubitabit, dū in Me-
 thodo inter melicratū & oxymel opportuna ex obstru-
 ctīōe febricitantiū pocula recēset: apomeli, quod à mel-
 le elutis aqua fauis cōficiēbatur, p̄cipuē in Pelopōne-
 so, mediū habere locū, & sacharū inter hæc meritò nu-
 merari arbitrat: ex cuius parte una, additis aque par-
 tib. duab. hydrosachar decoquebant: sicut ex succo uel
 stillaticio rosarū aut uiolarū liq̄re, & sacharo, zulapia
 cōficere Actuarius docet: Simplicissimū, inquit, in po-
 tionīb. febricitantiū medicamē est, q̄d ex sachare & a-
 qua coquentes tēperamus. Secūdū locū tenet, quod ex
 uiolarū succo & sachare facimus, à uiolis ἰοσακκας nomi-
 natum, quod lentos de pectore humores expurgat, ac
 bilis acrimoniā obtundit. Quod uerò ex nymphae
 floribus & sachare paratur, uehementioribus febribus
 multo magis subuenit, cruciatus à bile ortos, ac capitis
 dolo-

Saccharū indi
 quid sit, Plin. li.
 12. ca. 8. Diosc.
 lib. 2. ca. 73.

De melle in a-
 rūdīnīb. Strab.
 li. 15. Arrianus
 de nauig. ma-
 ris rubri.

Alexander hęc
 li. 2. Proble. 74.

Sal Indus sacca-
 rum naturale.

Saccarū candi
 artificiale.

De facaro hęc
 Gal. li. 8. Meth.
 Apomeli qua-
 lis potus, Dio-
 sco. li. 5. cap. 9.

Hydrosachar,
 & rhodosfa-
 char, ac iosfa-
 char: Actuari-
 us de Cō. me.

Ex florib. nym-
 phæ & sacha-
 re potus.

dolores sopit. Nec hæc & alia medicamenta tantum ex
 sacharo Indo, puriore arundinum lachryma, conficie-
 bantur: quippe cum illis nucis auellanae magnitudine
 tantum, instar salis grumi accrescant, unde illis ad tot
 medicamenta sachari copia suffecisset: quum nuncq̃,
 nechodie, eius tanta fuerit copia, ut mercatores ex o-
 pulentissimis Arabiæ & Indiæ emporijs aliquot sal-
 tē fragmenta ad nos pertulissent. Quare facile credo,
 non Arabum tantum, sed etiam Græcorū medicos,
 & ipsum Galenū etiā, uulgarī sacharo usos: qui olim
 q̃q̃, ut nunc in Medera & Syriā, ac Indiā insulis, ex suc-
 coradicū cānarūq̃ medulla, instar sambuci, molli &
 succi plena, in subiectā peluim expresso, in aeneis calda-
 rijs donec cōcrescat, aut instar crystalli coalescat, deco-
 quitur. Quū igitur in regionib. orbis, quæ sachar ferūt,
 arundines sachari sint eiusdē speciei, natura soli differē-
 tes, nemo mihi persuadēbit, sacharū, quo modo utimur,
 ab antiquorum per decoctionem factō esse diuersum,
 Hanc sachari decoctionē, M. Varro Narbonensis, cum
 Cæsar Iulius ante Christi aduentū habenas Reip. Ro-
 manæ administraret, fuisse consuetā, ita lepidē indicat:

*Indica non magna nimis arbore crescit arundo,
 Illius & lentis premitur radicibus humor,
 Dulcia cui nequeant succo contendere mella.*

Sed præter Strabonem & Solinum, Stadius Papinius,
 qui sub Nerua imperatore uixit, Arabes & Syrios in
 Ebofia ex cannis coxisse sacharum, hochē decasyllabo
 restatur, Et quas præcoquit Ebofia cannas.

Eadē igitur apud ueteres, quæ nūc, & ex eisdē arundi-
 nib. erat sachari cōficiēdi ratio. Antiquorū igitur sacha-
 rū modō desiderari, uel à nostro esse diuersum, nisi meli-
 orib. rationib. cōuictus, non credam. Vidi quoque ex
 Medera in Hispaniā allatas arundines, quib. sacharum
 purū accreuerat: quod separatū, ne reliqui decoctio uile
 sciat, nō nisi magni ueneūt. Tertia mellis species Græcis
 ab

*Nostri sachar
 ab antiquorū
 artificiali non
 esse diuersum.*

*Sachari deco-
 ctio ex arundi-
 nibus.*

Stat. lib. i. Syl.

*Tertia mellis
 species, Māna.*

ab acris rore *Ἀροσόμελι καὶ ἀερόμελι*. id est, mel roscidum, aut aereum, ab Hebræis manna, & Arabibus therenabin, & Latinis ros Syriacus dicta: quoniam interdum sub lato æstiuo solis uapore in aera, qui tandem serenæ noctis frigore concretus, in Syria & monte Libano, Neapolis, in Oenotria campo, ac Calabria, antelucano tempore supra saxa, aut laricis arboris, aut thymi, aliarumque plantarum folia destillat. quod Iohan. Franc. Picus Mirandulæ Comes, his eruditione plenis, uersibus expressit:

Picus hymno primo.

— Nubes, inquit,
Sed placidum rorem uerno liquefacta tepore
Gignit, si pulsus nebulis nox ipsa refulsit.
Hæc etiam semen coriandri imitata rotundum,
Cogitur, & ramis frondosæ stirpis adheret:
Flauam corporibus bilem eductura, sed olim
Dum Iudæa cohors sitientibus exul arenis
Degeret, in passum cecidit diuinitus, inde
Attoniti patres, Manhu, dixere uetusti.

De manna & melle de petra quib. Deus Iudæos in deserto Arabiae saturauit, Exo. 16. Ioseph. li. 3. Antiq. ca. 1. Lactia.

lib. 4. ca. 10. Demelle aërio Amyntas, & Athen. lib. 11. Galen. lib. 3. de Alimentis.

Auerrois hanc Galenum, & alios ante eum Græcorum medicos ignorasse, nugari non erubuit: quum is totam aerij mellis historiam, abundè depingat: & longo ante Galenum temporis interuallo, Amyntas, Græcus auctor, in primo de Asia ponderibus libro, mannam sub aerij mellis nomine exactè describat. inquit enim: *σὺν τοῖς φύλλοις ὀρέποντες σὺν ἰσθίαισι, εἰς παλάθης συριακῆς πρὸς πρὸς πλάττοντες, οἱ δὲ σφᾶρας ποιοῦντες. καὶ ἐπίδ' αὖ μέλλουσι προσφρέαθι, ἀρχικλάσαντες ἀπ' αὐτῶν γὰρ τοῖς φυλλοῖς ποτρίοις, οὓς καλοῦσι ταβαῦτας, προβρέχουσι, καὶ δικλύσαντες πίνουσι, καὶ ὅτι ὅμοιοι, ὡς ἂν τις μέλι πίνουσι διὰς, τὸτο δὲ πολὺ ἤσπιον.* Id est, Mel aërium cum folijs decerpentes, inque massas Syriacas, aut in globulos effingentes, seponunt: quumque eorum uoluerint, fracta de globulis fragmenta in uasis ligneis dissoluunt, & colatum ebibunt, melle ipso suauius. Ac nullo iure ipsum Mesue calumniatur, qui Galenum scammonæ miscuisse mannam, & ex ea phar-

macū

macum cholagogū cōposuisse asserit: quū sine dubio pleraq; Galeni opera, quæ modò desiderātur, in Arabicam linguam fuisse translata, in quibus Galenus de manna hæc docuerit, à ueritate non abhorreat. De cidua quoque elisicum corticibus thuris fragmenta Plin. & Galenus passim mannam appellant. Veruntamen quāuis Ioachus Martyropolitus Græcus, Galeno senior, gari suū confectionem sachare (ut ipse ait) ^{καυρίω} & moscho, ac ampere orthonio illigatis, cōdiat: & auctor ^{ἐν ποσίω}, moscho ureteri inserto, dysuriæ medeatur: & Actuarius quoque cassia & alijs Arabū medicamentis crebrò utatur: Arabes tamen medicamentis semper Græcis fuisse opulentiores, fateri cogor, quæ non ab Arabibus & Phœnicibus tantum, sed etiam ab Aegyptijs, Democritus, Orpheus, & Pythagoras conquissuerunt. Præinde ego ærumnosi curandi in Germania ægros laboris pertæsus, non ero Galeno nostro pigrior: qui ut uerum carpesium, cubebas agnosceret, in Pamphiliã profectus, & multas Orientis regiones ob medicamentorum cognitionem, perlustrauit. Primo igitur uere Bononiam proficiscar, deinde Ferrariam: & sciscitabor, an illa erudita Leonicensium medicorū progenies, Manardus & Brasauolus, aliquid noui medicamentorum à suis acceperint mercatoribus. Deinde Venetias adibo, & à pharmacopolis percontabor, an eis ex Alexandria, Damasco, & alijs Syriæ locis, ac felici Arabia, prius nobis incognita, medicamenta allata sint. Præterea spero Geraldum nostrum, interim Venetias quoque uenturum: & quicquid aromatum, medicamentorumq; thymiamatum, & pigmentorum, ex Indici australisq; Oceani emporijs, ac Fortunatis olim Athlantici æquoris insulis atulerit, de his te certiores reddam. Vale
 amice, & ualeant omnes qui inter
 nos dissidium quærunt.

Mannā thuris
 describit Gal.
 li. 4. de Cōpos.
 medic. *καυρίω*
τιόου.

Moschus, am-
 par & sachar
 cantion Græcis
 cognitum.

Gal. de carpesio & sua peregrinatione hæc
 li. j. Antidot.

Ferrarienses
 medici olim
 Leonicensi
 discipuli.

IOAN. LANGII
DE SANGVINE DRACONIS,
ac cinnabaris speciebus. Epist. LXV.

De agyrtis Pla
to libro 2. de
Repub.

ab agyrtis quæstū
audirē, in foro iuxta ædem diui Marci deambulabam.

ibi tum nauē grandem

ex nauigij signis diuinabāt,

tem conspeximus. Animus certē tum mihi in pectore

gestiebat, & in ea Geraldū nostrum aduehi prælagiuit.

Nec sanē spe frustrabar. Nā iacta ancora, & nauē cōti-

nentī alligata, en egreditur nauē Geraldus, pronus ca-

pitate obstipō littus aspiciens, ac pedibus uelut primūm

ē cōpede solutus uacillans, sarcinulā in scapulis defere-

bat. Quē quū dextris iunctis fronte hilari excepissem,

ipse quoque gauisus, genas lachrymis rigabat: quippe

qui maritimis uentorū procellis iactatus, olentisq; in-

fundo nauis sentinæ odore lāguidus, gaudebat se por-

tum attigisse. quē ita defessum, ablata de humeris à mi-

nistro meo sarcinula, eum in xenodochium deduxi. ubi

postq; quiete & somno aliquantulum uires recuperasset,

eius monitu à cœna ad φιλῶθησις poculum cōuenimus,

quo Græci olim quoq; ueterē instaurabāt amicitiam.

Quū igitur unū aut alterū philothesiæ poculū libasse-

mus, Geraldus disligata sarcinula, ex ea gummata pur-

purei coloris, nucis auellanæ magnitudine, deprom-

psit. En inquit, amici, hoc gummi, uerus est prope Ery-

threum mare, ex regione thurifera & Athlantici ma-

ris Sanctę portus insula, sanguis draconis: cuius usus in

antidotis.

NGENS tibi, ô Critobole, gau-
dium, quod mihi subitò accidit, enar-
rabo. Quū à Ferraria Venetias ap-
pulissem, & istic nauicula lyburni-
ca intra canales oppidi uectus, unā
cū eruditis Venetorū medicis egro-
tos inuiserem, egressus nauiculā, ut

ab agyrtis quæstū medicina parātibus, aliquid nugarū
audirē, in foro iuxta ædem diui Marci deambulabam.

ibi tum nauē grandem *πεντηκοντάρου* eminentius, ut omnes
ex nauigij signis diuinabāt, ex Alexandria aduenien-

tem conspeximus. Animus certē tum mihi in pectore
gestiebat, & in ea Geraldū nostrum aduehi prælagiuit.

Nec sanē spe frustrabar. Nā iacta ancora, & nauē cōti-
nentī alligata, en egreditur nauē Geraldus, pronus ca-

pitate obstipō littus aspiciens, ac pedibus uelut primūm
ē cōpede solutus uacillans, sarcinulā in scapulis defere-

bat. Quē quū dextris iunctis fronte hilari excepissem,
ipse quoque gauisus, genas lachrymis rigabat: quippe

qui maritimis uentorū procellis iactatus, olentisq; in-
fundo nauis sentinæ odore lāguidus, gaudebat se por-

tum attigisse. quē ita defessum, ablata de humeris à mi-
nistro meo sarcinula, eum in xenodochium deduxi. ubi

postq; quiete & somno aliquantulum uires recuperasset,
eius monitu à cœna ad *φιλῶθησις* poculum cōuenimus,

quo Græci olim quoq; ueterē instaurabāt amicitiam.
Quū igitur unū aut alterū philothesiæ poculū libasse-

mus, Geraldus disligata sarcinula, ex ea gummata pur-
purei coloris, nucis auellanæ magnitudine, deprom-

psit. En inquit, amici, hoc gummi, uerus est prope Ery-
threum mare, ex regione thurifera & Athlantici ma-

ris Sanctę portus insula, sanguis draconis: cuius usus in
antidotis.

antidotis & collirijs salutaris, & inspersus uulneribus hæmorrhagiã sistit. cinnabaris quoq; dictus Indica: sed nõ illa mineralis, miniũ dicta, quæ nascit̃ in argentarijs metallis uena siue gleba, arena coccinei coloris circumseptã, ac ob carbũculi fulgorẽ *ἀνδραξ* dicta: quæ ferreis malleis aut cuneis fissa, & elisa, argenti uiui lachrymas destillat: & halitũ tam exitiale spirat, qui metallorũ fofores, nisi faciẽ uelicis perspicuis obduceret, in ipsis scaptẽsulis suffocaret. Ex hac, præcipuẽ in Cilbianis agris, supraq; Ephesum reperta, uisionis & lotionis artificio, hydrargyrũ ac purpurei coloris miniũ cõficiēbat, qd̃ in picturis, ppriẽ sanguinis colorẽ reddebat. Nascitur quoq; inquit Theophr. miniũ *ἀντροπὴς* naturale, & sua spõte natũ circa Hiberiã, & in Colchis, quod incolæ ruppe de inaccessa iaculis decutiunt. Hoc Græci Milton, quidã cinabarim uocãt. Artificialis quoq; cinnabaris arte chymēutica, una sulphuris parte, cũ duab. argenti uiui adusta, Venetijs præparat̃. Tradit quoq; Plin. sanguinẽ siue sanie draconis, põdere elephãtorũ, cũ quib. luçant, succũbentiũ elisi, & oppressi, Indicã appellari cinnabarim quoq; pro qua nominis homonymia decepti medici, minio, quod ob argenti uiui uirus uenenũ esse cõstat, temerẽ utebãtur. quod idẽ Plinius medicis exprobrat his uerbis: Cõperi uulgò pro cinnabari Indica in medicamẽta miniũ addi, inscitia nominis, quod esse uenenũ inter pigmẽta docebimus. Quãto rectius quispiã nostros redargueret medicos, qui in antidotis ac catapotijs cõtra pestẽ & coxendicũ dolores, puluerẽ ex hydrargyro aqua chrysulca in alembico emacerato, per sublimationẽ preparatum, ægrotis præbẽt, quẽ ob causticã aquã chrysulcẽ uim minio esse uirulẽtiorẽ, nemo mineraliũ peritus negabit: quẽadmodũ has prædictas oẽs cinnabaris species, hydrargyri, & pestiferẽ draconũ saniei germina. Atqui cũ sanguis draconis sit salutaris Indorum cinnabaris, nullam prædictarum esse

Minium, cinnabaris mineralis dicitur, Viétru. li. 7. cap. 8. Diol. li. 5. c. 67.

Hęc omnia Plinius li. 33. ca. 7. ex Theophr. de lapidib. lib. transcriptis. Cinnabaris artificialis, cinnabarium & zinnibur dictum. Pliniana cinnabaris Indica draconũ sanguis. Plin. libro 8. ca. 12. & Aristot. lib. 3. Meteor. ca. ult. Philost. lib. 3. Plin. li. 29. ca. 1. miniũ esse uenenum.

Exitialis Mercurij præcipitati uis.

arbitror, sed instar sanguinis rubentem arborum Indię & insularum Athlantici æquoris lachrymam, quam nec Dioscoridem, Theophrastum, aut ipsum Plinium exactè cognouisse certum est: cum nullus eorum cinabarim Indicam esse arboris lachrymā uel gummi tradiderit. Sed Arrianus de maris rubri navigatione inquit: ἐν κόλπῳ ἐρυθρᾶς θαλάσσης δεξιᾶς λιβανοφόρος, σαχάλιτις λεγόμενη γίνεσθαι ἐν αὐτῇ λιβάβαρι τὸ λεγόμενον ἰνδικόν, ἀπὸ τῶν δένδρων ὡς δάκρυ συναγόμενον. id est: In sinu Erythrei maris est regio thurifera, Sachalitis nominata nascitur in ea cinabaris Indica, ab arboribus ut lachryma stillans congregata. Quod & Aloysius Lusitanorū nauclerus uerum esse cōperit, qui tradit, incolas insule Sanctæ portus, stato anni tempore, cortices arborum ferro incidere: de quibus anno futuro gummi ubertim destillat, quod in ahenis ad sanguinis cōcreti colorem & spissitudinem decoctum, sanguinem draconis ob similitudinem appellant. At uereor plurimum, ne noster sanguis draconis, qui in officinis pharmacopolarum uenalis est, sit sanguis caprinus, cum minio uel forbis contritis decoctione inspissatus, quibus etiam olim adulterabatur, quem pictoribus magis quam medicis usui esse suaderem. Hæc quum dixisset, ut nobis non modò auditu iucunda, sed etiam grata fuisse testaremur, illi philothesiæ poculum, uino Trebiano semiplenum, propinaui. Poculo exhausto, Geraldus ait: Ut plenam uino phialam ô Langi demerear, en tibi obœso, & estate nimia pinguedinis sarcina grauatō, laccam gummi, à Græcis canchamus dictum, nō illam quam uestræ officinæ sordibus plenam & inodorā habent, affero: sed gummi illud fulgore, ut uides, rutilum & syncerum, quod in Nabathæis Arabiæ & Taprobanae insulae arboribus, nostris quæ iuglandes ferunt simillimis decerpsi, myrrhæ non dissimile, uiroso gustu: odore tamen placido, quo ad suffitus uestiū, & earum ac lanae

Plin. Theophr.
Diosc. Indicam
cinabarim i-
gnorarunt.

Vera et salu-
tatis cinabaris
Indica.

Aloysius in
sua nauiga-
tione ca. 4.

Pharmacopo-
larum sanguis
dracon. adult.

De uera laccā
obœstatis re-
medio, hæc Di-
oscor. li. i. cap.
23. Paul. Aegi.
lib. 7.
Ludouicus Ro-
manus libro 6.
sue nauigatio-
nis cap. 21.

ac lanæ tincturam, olim infectores utebantur: cuius
 in medicina usus Arabibus & Græcis non erat uulga-
 ris. Nā hoc triobolari pondere ex aceto mulso aliquot
 diebus potum, obœsum adipe nimia corpus onere le-
 uat: pingues eius usu emacescunt: lienem, fel, & epar
 aqua intercutem aut ictericia affectum & obstructū,
 deoppilat: menses retentos aqua mulsa potum cit, ocu-
 lorum caliginē illustrat, gingiuas destillatione erosas
 reficit. Ut igitur synceram laccam ab adultera & eius
 sordibus discernere possitis, hæc lacce legitime frustu-
 la uobis dono. Attuli quoque mecum quosdā de Nilo
 terrestres crocodilos, quos Græci & Romani scincos
 appellant, quibus iratas uobis uxores conciliare, & in
 ueneris conflictu uictoriam obtinere poteritis: quos
 si cras mecū pranderitis, libenter uobis ostendā. Quos
 etsi libēter modò uidissemus, nolimus tamen Geral-
 do longę nauigationis tædio defesso, diutius esse mo-
 lesti. Tum ego: O Geralde, respondi, cras, quandoqui-
 dem hospes nobis deest, tecum ea cōditiōe prādebi-
 mus, ut unusquisq; symbolū suū conferat, te uno ex-
 cepto, qui nobis ueros scincos pro symbolo tuo osten-
 des, quibus & nostrū & coniugū nostrarū fauorē de-
 mereberis. quoniā & primum cratera sitis & sanitatis
 ergō, & secundū quoq; amorī & uoluptati dicatū, ebi-
 bimus singuli: & quia tēpus somni appetit, reliquū est,
 ut tertiu quoq; cratera Somno & Mercurio, somniorū
 auctori, consecratū libemus: quartū uerō ad ebrietatis
 insaniam, amētia poculum, quod medicorū philothē-
 siam dedecet, non gustabimus. Quare ut suauiter hac
 nocte quiescas, bono tuo Mercurio, id est Genio tuo
 defensu, in illius honorem, tertiu quoq; cratera, quē
 Græci ob id *iguū* appellabant, unā ebibemus. Hæc
 sunt Critobole, quæ Venetijs in prima aduentus Ge-
 raldi philothesia tractauimus. Quæcuq; uerō cras in
 prandio de exoticis Arabum aut Græcorū pharmacis

Lacæ uires,
 Auerrois li. 5.
 colliget. c. 564.
 Serapio ca. 181.
 De scincis Nili
 in Aegypto.

De quatuor ui-
 ni crateribus,
 & Mercurij po-
 culo, hæc Ath.
 in Dipnosoph.
 Somniferum
 Mercurij po-
 culum.

nobiliscum communicauerit, te non celabo, Vale.

DE SCINCO, SALAMANDRA,

mirobalanis, iuiubis, & sebesten, ac sericis.

Epistola LXVI.

ELIQUVM est, Critobole amicorum integerrime, ut quod proximo recepiliteris, ea de quib. in praedio, mihi & Veneto medicis, a Geraldo condicto, comunicauerimus, tibi significem. Cōuenimus igitur in xenodochio, anteq̃ hospes feru-

Nulla dies sine
linea.

De scincis hæc
Dioscor. lib. 2.
cap. 58. Plinius
lib. 8. cap. 25. &
lib. 28. cap. 8.

cula instruxerat, cum Geraldo praesuri, qui tum ait: Ne igitur dum prandij apparatus expectamus, huius diei tempus (ut fertur) sine linea elabatur frustra, anteq̃ discumbamus, scincos, salaces Nili quadrupedes, uobis pro meo spectandos symbolo, ut petistis, apponā: non quidem illas exitialis ueneni lacertas, quas in hortis prope scaturigines fontium in riuulis captas, uestri plasiarij pro scincis uendunt: sed quos Mauritania, & mare rubrū ac Nilus, foecundissimus Aegypti fluuius, dum alueum suum effluit, producit. quos, ob similitudinem, terrestres crocodilos appellant, sed cute crocodilis longē tenuiore & molliore, & squamulis albican- tibus candidiore: maculis tamen nigris modico inter- uallo disitis, per transuersum cōspersa: corpore croco- dilis longē minore et cōtractiore, spithami nō excedēte magnitudinem. à crocodilo tamen aquatico, qui etiam est animal amphibiu, squamarum seta, à cauda ad ca- put uersa, dīnosuntur: lacertis uentricosiores, sed cau- da breuiori, & ad natādum anguillis ampliori. Horum de lateribus propinqua renibus carnes, drachmę pon- dere cum uino sumptæ, uirorum uenerem, cum magno libidinis pruritu accendunt. Ex his quoque praetens contra sagittas toxico infectas antidotū, Appelles tra- didit: ac horū carnibus pocula imbuta uires ueneni ex- tinguere,

tinguere, Albertus ex Solino docuit. pro quibus phar-
 macopolar, de censu & genere lacertarum, salamādras
 uirulentas, & paruas illarū soboles, has in dorso nigras,
 illas uersicoloribus maculis uariiegatas, utrasque uerō
 emicantibus à temporibus oculis, in uentre imo fuluo
 colore flutescentes, & sine squammis lubricas (heu fa-
 cinus flagris dignū) noxia pro salubribus, uirus lethale
 pro antidoto nobis offerunt, similitudine quā salaman-
 dra cum scincis ueris habet decepti. Est enim salaman-
 dra, ut refert Nicandri in Alexipharmacis interpres,
 animal quadrupes, paruum ut σαύρα, id est, lacerta, ter-
 restri crocodilo similis, natura frigidum, qua ignem ex-
 tinguit, nec cutem nec squāmas habet. unde Nicander
 eam λιπόρρινον appellauit, quod cute deficiat, aut quod
 per tenuem eius corporis pelliculam lentus ac uiscosus
 humor resudat, cuius frigore ignem extinguat. Vnde
 eam in igne uiuere, & si magnus fuerit, eius ardore non
 cōcremari, falsò suspicati sunt. paruum quidem ignem,
 frigidi eius sanguinis uiribus imparē, extingui cōstat.
 Vnde Andreas Greecus auctor inquit, εἰ τῷ αἵματι αὐτῆς
 ἢ χεῖρα, ἢ ἰδιότα χεῖρας, ἀβλαβὴς ἐκ πυρός ἴσαι. id est, Si sangui-
 ne uel mucore salamandræ manū aut uestē illeueris, ab
 igne nō offendentur. At si in arboribus poma & plan-
 tarum fructus perreptās, sua humoris lubrici uiscidine
 infecerit, homini fient lethale uenenū. Hæc, ut uobis à
 falsis pharmacopolarū scincis cauere possitis, uos ien-
 taculi loco admonere uolui. & quoniā (inquit Geral-
 dus) prādiū apparatus uideo, reliquū est ut discūbamus:
 & postq̄ iratū ieiuni stomachi geniū his ferculis placa-
 uerimus, si quis plura de scincis aut salamādris scrutari
 uoluerit, penes illū sit arbitriū. Nō enim in Prytaneo cū
 Areopagitis, qui tacendo iudicabant: aut in schola Py-
 thagoræ prādemus, ut totū prandij tēpus tacendo nos
 trāligere oporteat. Tum ego respōdi: Rectē ô Geralde
 sentis: Verba, si aliquid eruditionis aut salis habuerint,
 plus

Solinus ca. 41.
 Alber. de Nat.
 animal. lib. 24.

Salamādra ter-
 restri crocodi-
 lo similis.

Error medica-
 rum, qui lacera-
 tis uirulentis
 pro scincis
 utuntur.

An salamādra
 in igne uiuat,
 & de eius ue-
 neno, Plin. lib.
 10. ca. 67. & li.
 29. cap. 4. Ni-
 cander in Ale-
 xiphar. Diosc.
 libro 6. cap. 4.
 Alber. li. 25.

Colloquium
 decere conui-
 uium, Macro-
 lib. 7. Saturnal.

Linthea incō-
bustibilia ex
salamandra.

ἡερομαντῆα id
est mantilia in-
combustibilia.

De lapide cha-
rystio, Strab. li.
10. Geograph.

De salamadræ
minera Paulus
Venetus lib. j.
suxæ nauigatio.
cap. 47.

De lino incō-
bustibili, hæc
Pli. li. 19. cap. 1.

plus uini dulcedine conuiuium exhilarare certè solēt,
proinde postquā iusculum hoc pisorū sorbuero, liben-
ter à te de netili ex salamandra lanugine, aut pennis
perconctar: an uerum sit, ex hac linthea contexta, &
& ad eluendas sordes in ignem proiecta, nō comburi,
sed illæsa, niueq; candidiora euadere. Tum quidem
Geraldus humaniter respōdit: Langi mi, de huiusmo-
di ex salamandræ plumis tela incōbustili, nihil in Au-
stralibus aut orientalibus noui orbis insulis cōperi: ue-
rūm dū Romæ agerē, aiebāt Tartarorū regem summo
pontifici lintheū ex salamandra misisse, in quo sudariū
sacrosancti Saluatoris uultus effigie insignitū, ab omni
incēdio tutū conseruaret inuolutū. Præterea fama est,
Carolū Cæsarem semper Augustū, eiusq; fidelē à con-
silijs de Nassa Comitē, habere ἡερομαντῆα, quæ in ignē
coniecta, tandem à sordibus purgata, illæsa eximeren-
tur. Verūm hæc ex salamandræ pennis, uel lanugine,
quū utrisq; careat, cōtexi nō credo. Sed illud quidem
probè noui, olim in Aegypto, & Arcadię montibus, ac
prope Charystum Euboia oppidū, lapidē nasci, quem
(ut Strabo ait) pectunt, nent, & texunt, ac inde man-
tilia cōficiunt, quæ sordida in flammā proiecta nō secus
emundant, q̄ si lauacro maculas elueris. Sic quoq; no-
stra atate, in Noricorū & Saxonū metallis, ac in quodā
mōte regionis Chynchyntale, quæ ab aquilone deser-
to cōfinis est, magno Cham subdita, erui amianthū lapi-
dem, & minerā quā incolæ salamandrā appellāt, in ca-
pillamēta instar aluminis schisti canescētia, unā cū ter-
ra quā amplectū cōcretū, quæ Græci ob id Gēden ap-
pellarūt, huius minerā sole siccatā, in mortario cneo cō-
tusam, à terra eluūt, & carminatā in fila tenuia pectūt,
& nent, ex quib. linthea incōbustibilia texūt, quæ Plin.
ob id linū Asbestinū quoq; appellat: Inuētū est, inquit,
linū, quod ignib. nō absumitur: uiuum id uocāt, arden-
tesq; in focis cōuiuorū ex eo uidimus mappas, sordib.
exustis

exustis splendescētes, igni magis quā possent aquis: regū inde funebres tunicae, quae corporis fauillā à reliquo separant cinere. Nascitur in desertis & sole adustis Indiae locis, ex quo Brachmanes, Indorum philosophi, autore Hierocle, sibi conficiebant uestes. Asbestus quoque inextinguibile līnum dicitur, quoniam ab eo etiam in lampadibus accenso, ignis nihil depascit. Ex eo quoque factae thryallides, aut ellychnia, nō nisi oleo defecto extinguuntur. Hinc Pausanias refert, Athenis in aurea Palladis lucerna, quam Callimachus consecrauerat, ex lino charystio thryallidem perpetuò arfisse. asuescit enim uiuere ardendo. Huius amianthi capillamenta & lanuginem, etiam in nostra uernacula lingua Salamandrae capillos appellamus. Albertus uerò Magnus ille philosophus tradit, quod magnis ferri, dum fabricatur aut eruitur, massis disruptis, uaporem fusci aut albi cinerei ue coloris erumpere incōbustibilem: qui manib. obuīs exceptus, pannis, aut tecto fabricae, instar lanuginis adhæreat. & hanc salamandrae lanam dici testatur. Accedit ad hoc, quod de monte regionis aquilonaris Chynchyntale, salamandrae minera etiam eum chalybe & ferro eruitur. Constat igitur, netilis amianthi lapidis capillamēta, fuisse quoque salamandrae, non illius animalis uirulenti, sed salamandrae fossilis, pennas dicta. Hæc à Geraldo nobis explicata, omnes uno ore approbant: simulque in quā perniciosos errores nomina æquiuoca medicos præcipitarent, cognoscebamus. Præter unum Georgiū Lembergiū, meū cōsobrinum, qui scincos ueneris tentiginem coercere, Sestio auctore probabat, qui eorū decoctum cum melle uenerem cohibere tradiderit. Ad hæc inquit Geraldus: Ne mireris amice, eadem medicamina diuersa ratione preparata, diuersos quoque producere effectus. primum sane, brassicæ, lentium, ac cicerum decoctum, alium lubricare: quo diffuso, alterum decoctionis eorū

Albertus de
naturis anima-
lium lib. 25.

De Sestio hæc
Plin. lib. 28. c. 8

Galen. lib. 2. de
alimentis.

De ruta & mentha hec Gal. li. 4. salub. & 7. ac 8. lib. de simpl. med. Hippocr. lib. 2. de diæta.

Ruta gonorrhæam ex sacerdotum libidinem sistit.

De seincorum renib. hæc Galenus lib. 11. de simpl. medic.

Celebre Plinij ex lib. 5. cap. 1. dictū, in ostentatores inexpertos.

An membrana uentriculi uolucrū eum corroboret, Diosc. lib. 2. cap. 42.

Auicenn. lib. 3. capite 3. fen. 13. tract. 2. & tractat. 1. capite 35

Auerr. 2. col. cap. 9.

Auicēna falso Galenū in teste producit. Gal. libro 2. de simplic. medic. Serap. ca. 469

in sculū aluum lubricam sistere uidemus. Sic rutam & menthā uirides, flatus & ueneris pruritū excitare: siccitas uerò uel frictas, præcipuè eorū semina, flatus distendere, et ueneris impetum compescere, ac profluuiū seminis (quod Gonorrhæam uocant) sistere experimur. Vnde eruditus uir ille Nicandri interpres: Ruta, in græcè dicitur *ῥύζανον*, ἄρξ' ἐπὶ τὸ πύγνυθαι τὸ γυναικ. ἐστὶ δὲ ἡ ῥίζα, ἡ ἐλάνθη *Ῥουσσίας*, διὸ καὶ οἱ μὲν πολλοὶ αὐτῆς ῥίζαν. id est, Ruta, quia sperma fluxile condensat, peganon græcè dicitur: ideo & ea ad castitatē seruandam mystæ sacris initiati utunt. Nec impossibile uidetur, cum seincorū in lateribus carnes circa renes, uenerem incendere, Dioscorides & Galen. asseruerint: eum aliarū partium decoretum, eadem (ut Sestius uult) coercere possit. Ad hæc consobrinus meus Georgius paulo seuerius respondit: Has Geralde de medicamentorū facultatibus contradictiones, earumq; conciliatores, Petrus de Appano, ac Gentilem, semper exosos habui, qui nimium arguti, plus pro uersatilis ingenij ostentatione, q̄ pro ueritate, depugnant. quos (ut Plin. ait) præ dignitate indagare uerapigeat, ignorantia uerò pudore mentiri non piget: nullo proniore fidei & ueritatis lapsu, q̄ ubi falsæ rei grauis autor extiterit. Sic quum medicinæ herbariæ scriptor nulli secundus Dioscorides, internam illam, & ferè corneam gallinaceorū uentriculi membranam elixam, aut aridam contritam, cumq; uino potatam, uires uentriculi, & eius orificij nauseabundi corroborare (ex alijs forsā auctoribus edoctus (scripsit: mox nullo facto periculo, Auerrois id de omnib. ferè uolucrū stomachis, perdicū & mergorum, asseruit: & Galenū id testificari (falsa forsā Althabarith Arabis, Galeni interpretatione, deceptus) nugatur Auicēna: cū id falsum esse, Galenus (ut ipse ingenuè fatetur) comperiit. Plinius tamē membranā uentriculi gallinaceorū inueteratā, aut recens tostam, ac potioni inspersam, destillationes pectoris

ris & tussim humidam lenire, sicut Dioscorides ueteris galli uentriculū sale inueteratū, & in umbra siccātū, uentris à pharmaco profluuiū sistere tradidit. Nec medicorū de apio cōtrouersiam tacere possum. aiunt em̄, si apīū puerpera ediderit, foetū, qui ubera suxerit, comitiali morbo fore obnoxiiū. ideoq; apium foeminam inter nefastos frutices dānari. unde Mesue eo audacius scribere audet, Dioscoridem tradidisse, rutam prodesse epilepticis, apium uerò epilepsiam excitare: cum Dioscorides nusquam hoc nos admonuerit. An igitur fortasse rectius Sereno poetae medico crederemus, qui apium epilepticis mederi docuit? Quis, inquit, uestrūm hoc deffiniat? Tum Anonymus, medicus Venetorū: Medicamentorū, ait, uires nō ratione tantū, sed experientia scrutari oportet. Nam, ut Plin. tradit, uera cuiusq; simplicis medicamenti natura non nisi medico effectū prænoscī potest. est enim ingens, occultūq; diuinitatis opus, quo nullū possit reperiri maius. Nec temerē ueteres medicamentorū repertores in albū deorū retulerunt. Proinde qui uxores aut pellices habent, quid terrestres crocodili in ueneris. conflictu possint præstare, periculū faciāt: de apio ueritatē casus fortuiti experientia indicabit. Quid uerò interna uentriculi gallinaceorum, & aliarum uolucrum membranula, ramentis cornu similis, roboris stomacho conferre possit, Galenus dudum expertus est: cuius experientia subscribo, ac interim pro ea gallinaceorum pulpa uescar. Exacta enim horum contemplatio potius Medicorum scholarum, quam conuiuium decet. Quare uelim, ut sublati primæ mensæ ferculis, hospes nobis secundæ mensæ obsonia & bellaria, si qua secum Geraldus attulisset, apponeret. Confestim itaque hospes iussa capessens, apposuit nobis præter uaria generis itriorum pementa, lagana, rhymmata & tortellas de seni, panem nauticum biscoctum, quem Græci *ἀνισκοκτόν* dicunt,

De apio, an epilepticis oblit.
Plin. li. 20. c. 11.
Mesue in cap.
de epilepsia.

Plin. in fine libri 19. hæc.

Galen. lib. 11.
de simpl. med.

De istis bellariorū generib.
Galen. libro 2.
de alimentis.

etiam myrobalanos emblicos ac cepulos conditos, etiam zizipha, serica, ac mixas, quæ ex Aegypto, Syria, Damasco, & id genus prunorum Geraldus secum attulit, quibus Græcos carere dixit. Atqui hos, in quâ ego, arborum fructus ut Aegyptijs, Arabibus, Indis ac Syris uernaculos, Græcos, qui longius ab eorum natali solo abessent, serius quàm Arabum medicos cognouisse fatemur: ita eosdem, unâ cum omnibus myrobalanorû generibus, inter Græcos Aristotelem, Theophrastum, & Galenum ac Dioscoridem, & inter Latinos ipsam

Plinius ueterû
autorû biblio-
theca.

De dactylis &
carotidibus ac
phœnicobalanis, hæc Diosc.
lib. 1. cap. 135.

De uino ex dactylis, Philost.
lib. 2. Dioscor.
lib. 5. cap. 30.

Plin. lib. 12. c. 23
& lib. 23. cap. 5.
Gal. libro 2. de
alimētis. Con-
stant. in Geo-
ponico lib. 10.

De glande un-
guentaria Dio-
scor. li. 4. c. 150.
Theophr. li. 4.
ca. 2. Plin. li. 12.

Plinium (locupletissimam, uelut alterum Copiæ cornu, ueterû authorû bibliothecam) ignorasse, nec Auerrois, nec Geraldus noster mihi persuadebit. En tibi myrobalanos Phœnicis, palmæ in Aegypto & Palæstina Syria arboris fructus, palmulas, quas à prælonga gracilitate articulî digitorum similima dactylos: à caro, grauedine, qua comesti caput onerât, Caryotides: has quæ ab arbore, aut postquam maturuerint à colore phœniceo, Phœnicobalanos, id est, puniceas aut uermiculas glandes dicunt: & à succi ubertate, qua sitim sedant, & ut glandes fagi inebriant, *πύμα ἀδύλον* appellant. Nam Thebaicarum decoctû, etiam in causone, febre ardentî, sitim arcet: & Orientis incolæ ex his uinum in destillationum morbis, cruenta eructantibus, cœliaciis, & cibum euomentibus saluberrimum, *φονίλιτυν* dictum, infusione dactylorû præparant, quæ multis seculis ante Auerroim Theophrastus, Dioscorides, Galenus, ac inter Latinos Plinius memoriæ prodiderunt, & Leontinus græcus in Geoponico suo. Quid uerò tibi illam, de censu myrobalanorum quoque, glandem unguentariam, Græcis *βάλανου μυροβαλίου* dictam, referam: quæ ex Troglodytis, Thebaide, & de Petra oppido, quod Arabiâ à Iudæa differtinat, ac ex ipsa denique Aethiopia in Europâ quæque deferretur, ex cuius glande triangulari, ponticæ nucis magnitudinē non excedentis, medulla cum

cap. 22. Gal. li. 6. de simp. med. Mesue in cap. de been.

cum cortice cōtusa, oleum balaninum, clarum, inodorum ac insipidum emungebant, quo myropolij instiores ad preciosa ex malobathro, amaracino & spica, unguenta cōficienda utebantur. Quod uerò de oleo, una cum cortice contuso, expresso, magna reliquū erat, *υποβαλανος νισμα* dicebant: quo medici, ac praecipue Galenus in cataplasmatīs ad scyrrhos lienis & epatis discutendos, & ad uulnera conglutinanda utebantur: cuius historiam ac uires Theophrastus inter plantas, Dioscorides & Galenus inter simplicia medicamenta, ac ipse Plinius perbellē conscripserunt: quam Mesue sub nomine been in suis de simpl. medicina canonibus, a Graecis acceptam, reddidit. At haec Galeno & alijs Graecis Latinisq; rei medicae scriptoribus non ignota fuisse, spōte cōcedunt. At has de numero quinquenarto myrobalanorū, cum cortice careant, uerius pruna q̄ glandes, quo nomine olim omnes esculentos arborum fructus significabāt, Citrinos, Indos, belliricos, emblicos, ac his omnib. maiores chepulas, Galeno, & ante eum Graecis antiquioribus fuisse cognita pernegant: obliti scilicet, Dioscoridē chepulas ex Arabia myrobalanos, cum phœnicobalanis comparare, dum ait: Nascitur in Aegypto palma phœnix, ex qua in autumno, anteq̄ maturuerint, colliguntur palmulae, nascentibus in Arabia myrobalanis similes. Atqui constat, phœnicobalanos, quos dactylos quoq; dicimus, cortice, ut pruna, carētes, oblonga gracilitate rotundos, in gustu leni stipticitate dulces, cum triquetris glandis unguetarij nucibus, auellanis non maioribus, nullo pacto conferri posse: quū ex his oleū ad alia unguenta inodorū & insipidum, ex illis uerò aqua maceratis nō oleū, sed uinū egrotis & sanis salutare conficiatur. Reliquū igitur est, ut Dioscorides alicui de quinq; specieb. myrobalanorum sibi noto, q̄ ex Aegypto, uel Syria, aut Arabia ad nos perfertur, cōtulerit: nempe emblicis, uel chepulis,

De myrobalanorū piefmate, lib. II. & 18. Method. & lib. 9. cōpos. medic. particul.
Glans unguentaria, been Arabum.

De quinq; myrobalanorū generibus.

Diosc. haec li. I. cap. 135.

Oleum balani num, de quo Diosc. li. I. c. 32.

Myrobalano-
rum recētium
conditura, &
uires.

De myrobalano-
nis hæc Arist.
in sine lib. 2. de
plantis.
Galen. de the-
riaca ad Pifo-
nē, myrobala-
nos ait splenē
iuuare, ut eupa-
torium epar.

quæ figura & magnitudine, ac ferè nucleo dactylis res-
pondent: quos secū ex Damasco conditos Geraldum
Venetias attulisse credo, nō ut nobis uel Græcis igno-
ret, simulq; q̄ placida sint myrobalani astrictæ aluide-
nimina, ac cerebri neruorū uiriumq; ingenij robora, co-
gnosceremus. Quinam enim, obsecro te, fieri potest, ut
hæc tam præclara medicamina Græcos latuerint, cum
Aristoteles, alter Græcorū scholæ coryphæus, myroba-
lanorū arborē, & eorū fructuū temperaturas in lib. de
Plantis tam scitè describeret, ut nemo Arabum cau-
sam stiptici & amari, à principio tamen dulcis, myro-
balanorum saporis exactius reddiderit: *ἢ μυροβαλανῶν*
δὲ Ἀγιάδου ἐν τῇ ἀρχῇ, ὅταν φανῶσι οἱ κερτοὶ εἰς γλυκῆς, ἡ
νῶς δ' εἰς στυφνοί, ἢ ἐν τῇ κρᾶσι αὐτῶν πικροί, ἀεὶ δ' εἰς δὲ
τὸ Ἀγιάδου αὐτῶν δὲ πικροῦ τοῖς κλάδοις. & reliqua, quæ la-
tinè ita reddūtur: Myrobalanorū arborū fructus, quan-
do principiō apparēt, sunt dulces: cōmuniter tamē acer-
bi, uel stiptici, & p ratione tēperaturę eorū amari. Cau-
sam aut̄ horū esse, porosam & raram arboris ramorūq;
substantiam. Principiō enim, quādo calor frigidam &
humidā myrobalanorū cruditatē maturare pergit, ipsi
dulcescunt: quæ cum per arboris poros tēpore conco-
ctionis unā cū calore diffatur, ex derelicta cum frigo-
re siccitate, myrobalani stipticitatē acquirunt: qui tan-
dem, accedente per latos arboris poros calore solis, in-
terno & cōgenito eorū calori, plus equo concocti, ama-
rescunt quoq; & quadam fuscedine uel nigredine infi-
ciuntur. qualis fructuū temperaturæ constitutio, & sa-
poris principiō quidē dulcis, tandē uerò insigniter sti-
ptici & amari qualitas ac color, quū nec phœnicobala-
nis, nec glandinis unguētarię nucibus cōmunis sit, ne-
cessariō Aristoteles hic de tertio myrobalanorū gene-
re loquutus uidetur. Quòd uerò illis nō tam frequēt
ut Arabes usi sint, id eo nomine factū arbitror, q̄ exo-
tica

tica nō nisi diu perspecta, cū uernaculis cōmutare uo-
 luerint: q̄rū usum postea Actuarius & Aetius nō quidē
 neglexerūt. nā & Alex. Trallianus græcus, *ιατρικῆ* à Me-
 sue dictus, myrobalanos spleni affecto prodesse testat,
 Mesue multis annis senior. Tū Georgius Schlesita me-
 dicus meū interpellans colloquū: Langi, inq̄t, cōsobri-
 ne, quæ obsecro est dementia & inurbanitas, ut reper-
 tis frugibus, adhuc glandib. uescamur? quin potius ro-
 gemus Anonymū Venetorū medicū, ut mixaria, serica
 ac zizipha à Geraldo allata, quæ dulci saporis lenoci-
 nio glandes stipticas et acerbis lōgē superāt, degustet:
 & quib. Arabicis ac Græcis Latinisq̄ nominib. in offi-
 cinis aromatariorū inscribant, nobis significare uelit: et
 quam agrotis opem ferre possint ostēdat. nam pleriq̄
 hos sanis & egrotis noxios esse cōtendunt. Tū Anony-
 mus: utri Germani, ait, ne asymbolus cōuiuiū interesse
 uidear, quicq̄ de istis Arabū fructib. ac prunis, quorū
 magna copia quotannis ex Damasco et Alexandria Ve-
 netias perferit, exploratū habeo, libēter uobis cōmuni-
 cabo. Iuūbas certē Arabū, esse Græcorū Latinorūq̄ zi-
 zipha, & Plinij taberes, quæ S. Papinius cōsul nouissi-
 mis diui Augusti Cæs. tēporibus ex Syria Romā attu-
 lit, quæ ob id à natali solo Galenus serica appellat, quæ
 in castrorū aggerib. sata, baccis q̄ malis, mucilaginoso
 succo plena, fuerūt similia: quæ agrē concoquunt, &
 exiguā corporib. alimoniā sufficiūt: quorū usus an in sa-
 lubri uictus ratioe, aut quib. morbis arcendis sit saluta-
 ris, Galenus testificari nō potest: sed ea solū insidentib.
 & effrenatis compescendis pueris, ac ab imprægnatis,
 quos pica infestat, in muliebri malacia ea desiderari &
 expeti refert. Serunt hæc, & auullis q̄q̄ ex mediā arbo-
 re surculis, forbis implantant, & tū zizipha teneriora
 nascunt: quæ, ut Didymus in Georgicis refert, *εἰς οἶνον
 λιφάει τὴν ἐμβλημῆα, ἕως ὅτε σμύλων αὐτοῖς ἐπιπυμῆται
 κελαμοφύλων*. id est, zizipha uino mulso iniecta, diu ser-
 uant, aut ipsis substratis uel coopertis arundinū folijs,

Myrobalanis
 Alexander ia-
 tros utitur li. 3
 de poculis ad
 liencm.

De iuibis Ara-
 bum Plin. li. 15.
 cap. 14. & Con-
 stantin. lib. 10.
 cap. proprio.

De Syriacis
 prunis & ma-
 lis, hæc Galen-
 li. 2. de alimēt.
 Columel. lib. 6
 cap. 8.

De mixis hæc
 Serapio cap. 8.
 Auerr. cap. 56.
 Pallad. libro 2.
 cap. 24.

De uiribus mi-
xariorum, Ae-
gineta hęc li. 7

Mixis trage=
matum loco ue-
teres usi.
Diodor. lib. 1.

Iuiuas & se-
besten pecto-
ris ac uesicę
morbis prodes-
se, Serapio &
Arabes testan-
tur.

Gal. de fericis
non habuit ex-
perientiam, ut
ipse li. 2. de A-
limę. testatur.

En quę his adhuc adherere uideatis: reliqua in hac pa-
tella, condita uino mulso, fuerunt. At mixa sunt arbo-
ris in Syria fructus, prunis damascenis populares, sed
corpore exiliores: ex quibus in Aegypto uina fiebāt, ui-
ribus damascenis proxima, & ęqua. Crescebāt olim cir-
ca Sebastā Samarię metropolim, unde patriū nomē Se-
besten habēt. Crescūt quoq; in Aegypto, ubi Nilus sep-
tem ostijs circa Alexādrīā, Memphim, & Cayrū, nouę
Babylonię portū & emporium, sese in mare mediter-
neū exonerat. unde Diodorus Siculus: Aegyptij, inqt,
uatta mixaria dicunt: circa Nili ostia nascūtur, quę quia
suauia sunt gustu, pro tragematibus præbetur. Quod
& Geraldus in hoc prandio, ex composito fecisse uidet,
urbium quas uidit mores imitatus. Hos fructus conui-
uitorū lauticijs adhibere ueteres non erubuerunt: quos
quidam de medicorum nostri seculi collegio, quia uen-
trem constipent, parū alant, ægrę concoquantur, ex me-
dicamentorū albo p̄scribūt: cū tamē ratio formalis me-
dicamentorū nō alimonīā exigat, sed alterationē, & hu-
morum quib. natura onerāt, adiuuamine caloris naturalis
concoctionem, & expurgationem, ac naturę robur re-
quirat. Quum igitur hæc Arabum mixaria, & Aegyp-
tiorum zizīpha, sua congenita mucoris dulcedine, tuf-
sim & gutturis asperitatem, ac pulmonis & pectoris ex-
distillationibus uicia leniant, ac illorum decoctū suo fri-
gido & dulci lentore urinę in uesica & ueteris ardorē
& stillicidium extinguat, renū uesicęq; scabriciem san-
net: quumq; Galenus de his non fecerit periculū, etiam
(ut ipse ingenuē fatetur) an sanis aut ægris prosint, te-
stificari non potest. Sed horum uires commemoratas,
præter Auicennam, Rasim, ac Serapionem, esse effica-
ces, ipse crebrò sum expertus. Tam præclaros igitur fru-
ctus in morbis pectoris, ac urinę uel ureterū mor-
bis curandis, nullius esse frugī, quis nisi
inexpertus credit? Vale.

DE EPISTOLAE MEDICINAL. 281
MALOBATHRO ET VNGVENTO
foliatho, netopo, & oleo spano, malis Persicis & citrijs.

Epist. LXVII.

Væ in prandio tractauimus, Crito-
bole, hæc, ut acta sunt, tibi significa-
ui. uerùm ne seiuncti iucundo Gera-
ldi colloquio priuaremur, quum Ge-
raldus ob aquæ dulcis penuriam, diu
non lauisset (aqua enim maris, ob
congenitâ illi pinguedinem, nec ue-
stium nec corporis fordes eluit) omnibus placuit, ut Pa-
duam ad dulcis aquæ lauacra proficisceremur, ut etiam
marinis flatibus & balnearum tepore prandij crapulâ
concoqueremus. unde nec temerè, quamuis contra me-
dicorum decreta, ille, quem Satyrographus incelsit, tur-
gidus & crudum pauonem in balnea portabat. Manè
uerò loti, quū exemplo Pollionis Romuli, aut ut Athe-
næus uult, Democriti, corpus intus uino, foris oleo cu-
rassemus, Venetias ad cœnam, à me Geraldo & alijs de
medicorum sorte conuiujs condictam, reuertimur. De
naue igitur in xenodochiũ egressi, quū hospes omnia
lautè adornasset, tum ego: ô hospes, inquã, tu ut bonus
& frugi paterfamiliãs probè nosti, quæ extra domum
sunt officia, mercari, pro patria pugnare, agrum colere,
uiris esse alacriter obeũda: & negocia, quæ intra domus
septa fieri oportet, ut pecora mulgere, pêsã de colo du-
cere, nere, lanam & linum pectere, caseos ex collustris
coadunare, penurac culinam curare, ad matremfamiliãs
& eius ancillas spectare. lubè igitur has, ut quæ sunt ea-
rum munia, expediant, de Græcorum more. En itaq; ad
nutum hospitis confestim uenustæ indolis & speciati
pudoris ancillæ aderant, calamistratis circa tempora ca-
pillis, & in uertice coronis ex rôsis uersicoloribus con-
sertis redimitæ. quarum altera, ut Homerus ait,

χέρνικα δ' ἀμείπεται πρὸ χόω ἐπιχόου φέρουσα,

○

νίψα δὲ

νίλα δαι δὲ πᾶρα, ἔστω δ' ἐτρανίσι παρὲρ αὐτῶν.

Vna igitur afferebat in gutturnio aquā stillaticij rosarum, & florum lauedulæ liquoris, quam, ne illotis manibus discumberemus, illis in subiectam peluim inspargebat: altera uerò lintheo succincta cādido, chiromactrā & coronas porrigebat: & ut de more Græcorum à balneo inungeremur, unguentum pholiatum ex malobathro, & netopum quoq; fragrantissimi odoris, offerebant. Tum ego: Quid, inquam, ancilla nobis muliebre hoc unguentum, quod galbani uirus, unde metopij nomē habet, redolet: quod Hesychius nescio quā rectē *νετόπιου* & *νετῶπιου* appellat, quo Hippocrates passim in uteri affectibus, ad induratas matricis cotylidonas emolliendas, & obstructas aperiendas, & ad secundas efficiendas, pessariorum loco potius, quā ad conuiuiorum delicias utitur. id matrifamiā tuę seruabis: nobis unguētum ex malobathri folio, inuentu rarissimo, sufficit: de quo libenter Anonymum Venetorum medicum audirem. Qui respōdit: Præterita hebdomada cū ex Alexandria nauis aromatibus onusta Venetias appulisset, accurrebam: & dum nauis à mercatoribus exoneraretur, numeratos in manu marcellos, pferebā, pro quibus malobathri folia petij. At illi quędam glabra, nō tamen inodora gariophyllorum arboris folia offerebāt, fibris uelut arnoglossæ latioris folia, nervosa: nec aliud in tota India reperiri affirmabant. At huic Plinij descriptionem non competere aiebam, qui: Dat (inquit) & malobathron Syria, arborem folio conuoluto, arido colore, ex quo oleum ad unguenta exprimitur, fertiliore eiusdē Aegypto: laudatius ex India uenit. in paludibus ibi gigni tradunt, lentis modo fluctuans folium, nulla radice nixum, odoratius croco, nigricans, scabrumq; quodam salis gustu. minus probatur candidum, celerimē sitū in uetustate sentit. Sapor eius nardo similis esse debet sub lingua, odor uerò in uino sufferuefacti antecede

*Virtus netopi
unguenti.
Dioscor. lib. i.
cap. 68. appel-
lat metopium.*

*Pli. hæc lib. 12.
ca. 27. & Dio-
scor. li. i. ca. 11.*

dit alios. Hac uerò singula indicia in nostro officinarum malobathro desiderari, quisque nouit. At uerò utrunque tam arboreum quam palustre malobathrum, non tantum in mediterraneis Indiae locis, unde folium Indi appellatur, sed etiam circa maritima Erythrei æquoris, quod syluis abundat, littora & stagna nasci, salis eius sapor indicat, qui herbis maritimis est peculiaris. Sic brassica marina, quam soldanellam uocant, cretanus marinus, & ipsa corallina, muscus marinus dicta, salem resipiunt. Vnde Androsthenes uerè de Tylo insula Rubri maris narrauit, aquas salvas fluentes plus quam cœlestes iuuare, tam arbores, quam reliquum omne genus plantarum: quia ob raritatem imbrium, pluuiali aqua non assueuerunt plantæ. Proinde ego mercatoribus fideliter suasi, ut deinceps non in India, nisi in Gægis fluuij emporio, sed potius in Thina & Tylo, alij scilicet Erythrei maris insulis quaererent: in quibus Arrianus historiographus, dum rubri maris littora & oras legeret, magnam malobathri copiam se reperisse gloriatur. ait namque, in fine Erythrei maris, in extrema ora, esse ciuitatem mediterraneam, quam Thina appellant, uelleribus & ex serico auleis diues, ad quam quotannis gens ex Arabia uicina, una cum uxoribus & liberis proficiscitur, quam Setas, homines latiori uultu, loripedes, attamen robustos, & crudeles, appellant: qui in uicinis Thinatorum recessibus, delitescunt, nocte sarcinulis odoratis, quas secum attulerunt, incubant: postquam raptu ditati discesserunt, ciuitatis Thine incolæ sarcinulas, quas Gesate liberis subtraherunt, malobathro plenas colligunt: & auuillis de calamis, quos *πέρυς* appellant, & de folijs fibris, ea in globulos complicant, quos ex maioribus folijs *εὐπόροφου* ex mediocribus folijs *μεσοφόρου*, ex minoribus uerò folijs compactos *μικροφόρου* malobathro dicunt, que sic compacta in India deferunt, & magno uentur. Vnde Plinius malobathrum esse folio conuoluto dixit: & Dioscoridus probat id, quod ob fibras fragenti cotumax est, nec facile discernitur, dum ad globulos conpingendos, ne succus & odor exhalet, preparatur.

De falsedine plantarum rubri maris, Theophrastus li. 2. de causis plant. cap. 7.

De olei spani
preparatione.
hæc Constant.
in Geop. li. 9.

De oleo spano
& eius succida
neo, Gal. li. 11.
Method. & li.
2. de compos.
medic. gener.

Quum hæc à me dicta omnes approbarent, tum ego hospitem admonui, ut cõuiuas iam lotos & unctos discubere iuberet: & primùm omnium, quo alacriores forent & stomachi appetitũ excitaret, illis in acetario cardamũ, siue nasturtiũ in aceto passularũ, & oleo ex Italia Sabino maceratũ, offerret. & ne uteretur oleo spano, quod ex Hispania & Iberia affertur, ob stipticitatẽ ulcerose lalitudinĩ noxiũ, indixi. Tum Georgius meus consobrinus: ô Langi, inquit, quoniã frequẽs fit apud Galenũ & chirurgos, olei spani mentio, per cõmunes utriusq; nostrũ auos & atavos te obsecro, ut illius præparationẽ nos edoceas. Tũ ego: Nimis seriõ Georgi à me præcibus efflagitas, quod ad incrementũ studij spõte mea facturus erã. Id certẽ Damogerõ in Georgicis suis ita cõficere iubet: nẽpe ut oleo ab amurca defæcato, & seruẽti, triplũ aque tepide unã cũ sale cõtuso inijciatur, ut exactẽ cõmiscant, diuq; agitata stent, tãto tẽporis intervallo, donec aqua unã cũ sale in amurcẽ locũ subsederit: tãdẽ oleũ supernatãs, lebetẽ uel cochleari excipito. quo exhausto, iterũ affusa aqua tepida bene commisceto. & quicquid olei puri, postq; aqua pessum iuerit, supernatat, uasculo excipito. Postea succũ de folijs, aut tenerioribus olearũ surculis (quos Græci δάλουσ uocãt) expressum, ut oleũ acuitatẽ & amaritudinẽ acquirat, quibus stipticitas interna subire poterit, illi addas: & si hoc tibi paratũ defuerit, & in oleo ueteri utrescentes olearũ thallos decoxeris, ijs expressis oleũ spano uel etiã omphacino succidaneũ habebis. unde Galenus: ἢ μὲν τῶν ῥιζῶν γίαις ἄκρῆς, ὁ πάντες καλοῦσιν σπανῶν, θαλῶς ἐλαίων ἄπαλῶν θλάσαι, ἐμβαλεῖς ἐτέρῳ πνι τῶ ὑδιτυχάντων ἐλαίων. Et si unã decoxeris, oleum spano uel omphacino succidaneum habebis. Postea unã cum alijs opiparẽ instructis ferculis, ancilla maior natu roseo genarum rubore decora, leporẽ tostũ apposuit, quã Euãgelus adolescẽs ita affatus est: O ancilla mi, per tui chari amasiĩ nomen te obtestor, dic

dicamabò, si intra septem dies de lepore comedisti? At illa pudoris rubore suffusa: Non uides, inquit, Euangelie, leporem, ita ut de uerū auulsus est, esse integrū? Ego enim, & perchara meorum laborum consors Ursula, nō mures sumus, qui inscio domino escas arrodamus. Tū Anonymus: Geralde, inquit, quamuis naturā mures & felium aspectum abhorreas, dic queso, si in lecto tuo huiusmodi mures inuenires, expauesceres ne? & ad quē proripere uelles? Certè, respondit, quantumuis benignū esset noctis frigus, lecto non cederē. Urgebat Euangelus, ut ancilla ueritatem cōfiteretur. Tum illa inquit: Veritatē nos fateri non pudet, si modò causam cur hæc sciscitaris, nobis quoq; dixeris. Nudius fertius domina nostra hic præsens, ut clemens, ita erga suam familiam quoq; liberalis, aliquot leporis frustra in nigro iure & sirao & leporis cruore elixa nobis impartiuit, quæ satis auidè comedimus. Tum Euangelus: Iam æquum esse arbitror, ut causam serutinij mei explicem. Video uos lepidō ingenui pudoris rubore & uultu decoras, nec ut quasdam, quæ præcordia contra naturam fascijs coarctant, nimis graciles, nec plus æquo habitiores: uerū ille tam elegans corporis habitus, & color, uobis ne à natura, an comoticæ artis fucō, aut esu leporis comparatus sit, dispicere non potui. Tum ambæ: Satis, aiūt, scōmmatum & ludibriij ob inopiā, quæ nos miseras uobis ludibrio exponit, & ridiculas facit, audiuimus. Tū Euangelus: Certè, inquit, non ludo, nam grauissimī auctores, qui rerum naturalium historiam conscripserunt, & poetæ quoq; tradunt, esu leporis uenustatis decorē in septimum aut nonum usq; diem prorogari. Vnde facetè Martialis Gellia anui deformitatē ita exprobrat:

Cum leporem mittis, semper mihi Gellia mandas,

Septem formosus, Marce, diebus eris.

Si uerum dicis, si uerum Gellia mandas:

Edisti nunquam, Gellia, tu leporem.

Tū materfamilias unā in primo tabulæ subsellio discūbens: Nolite, inquit, uos omnes p̄ deos immortales obsecro, has leporū uires publicare. est nāq̄ mihi anus uicina, quæ nuper adolescēti nupsit, zelotypa, quæ omnē muliebrē mundū pro tali lepore expēderet. q̄ti uerò arbitramini in his Augustanis comitijs uenūdari posse leporem? Aedepol, quāuis leporibus, quia superfœtat uterq; sexus, uix ullum animal, & ipsis cuniculis est fœcūdius, tamen tota Bawaria, & ipsa Astypalæa insula, in qua uno anno sex leporum millia capta ferūtur, satis leporum nobis suppeditare non posset. Tum Euangelus: O mulier, inquit, uenustate nulli secunda, tu lepore non egēs. Tum hospes: Et tute lepus es, & tamen pulmentariū à puella quaris? Deinde Euangelus: Ista sobrius non quæro. Sed ne fabulam me dixisse arbitremini, historia, & non illepidum de Alexandro Seuero imperatore (qui quotidiano leporū esu corporis uenustatem aucupari dicebatur) hendecasyllabum, uulgò notum & frequens, id uerum esse testatur:

De multitudi-
ne leporum in
Astypalæa, hęc
Athe. li. 9. Dip
nosoph.

Carnē leporis
ad pulchritudi-
nem conferre.

Pulchrum quod uides esse nostrum regem,
Quem Syrum sua detulit propago,
Venatus facit, & lepus comesus.
Ex quo continuum capit leporem.

Sed Alexander Severus Imperator, ut non erat amicus, ita scomma illud lepido hendecasyllabo reprehendit, inquit enim:

Pulchrum quod putas esse uestrum regem,
Vulgari miserande de sabella,
Si uerum putas esse, non irascor.
Tantum, tu uelim comedas lepusculos,
Ut fias, animi malis repulsis,
Pulcher, ne inuideas liuore mentis.

Nam C. quoque Plinius cerebro leporis perunctis gingiuis pueros, facillē dentire: & leporum cibo somnolentos fieri, Cato arbitratur. *Vulgus uerò & gratiā corpori*

corpori in nouem dies, sed ioco friuolo, conciliari cen-
 set. Cui tamen, ut Plinius ait, in tanta persuasione ali-
 qua subesse debeat causa, quam nobis Langius, qui cre-
 bro uenationibus Palatinorum interfuit, explicabit. Tum ego: Euāgele, inter omnes medicos cōuenit, colo-
 re à sanguinis bonitate, cuius index est, depēdere. Vide-
 mus enim quotidie in hypofarca, retētione mēsiū, febrī-
 bus, & splenicis, quib. lien uel epar, alterū uel utrūq;
 pcreādi aut depurādi sāguinis organū, induratū uel ob-
 structū, aut quīs modo affectū est, liuore uultus palle-
 scere: qui melācholicis peculiaris, in corpore hirsuto, est
 color. At qui cū caro leporū, omnīūq; animalīū oblon-
 gas habentiū aurículas, sanguinē melancholicū (ut Ga-
 lenus refert) gignat: qua ratione igitur fiat, ut ex leporū
 esu, puellarū genæ rubore rosarū effloreāt, assequi non
 possum. Hoc uerò Geraldus hac ratiōe cōfutabat: Que
 cunq; inquit, animalia dulcē ac delicatissimū sanguinē
 habēt, qui potis est, ut horū esus in alienis corporib. san-
 guinē grossū & obscurū gignat: At talis est leporum
 sanguis, quē alijs omnib. bonitatis alimonia p̄stare, Gal.
 his uerbis fatetur: ὃ ἡ τῶν λαγωῶν αἷμα, ὡς ἡδιστον τέρμινην,
 ἢ πολλοῖς δι' ἐθους ὄσιν, ἐφ' αὐτὸ σὺν τῷ ἡπατι, τισὶ ἢ ἢ μετὰ
 τῶν ἀλλοῦ ἀλαγγῶν. id est, Leporū sanguis, omnib. alijs,
 ut suauissimus p̄fertur: quare plerisq; cōsuetudo est, hūc
 cū epate & alijs leporū uiscerib. decoquere. Tū Geor-
 gius ex Schlesia medicus: Viri, inquit, coepulones, non
 recto examine hūc purpureū in ancillarum uultu colo-
 rem expēditis. Iubeat hospes illas pallefcētis grana cy-
 mini, aut allīū edere: tū si color hic natiuus est, durabit.
 si uerò ex fūco aliq; cerusā, hydrargyri, aut unguētī citri-
 ni unguine acq̄sititius: tū ille rubens in candido uultu
 nitor statim obsolescet. Tū ancilla subirata: Vostemulē
 ti, ait, quid nostræ naturæ dotes, quas Deo acceptas re-
 ferimus, uestra intersūt: qn potius de uestrarū in Schle-
 sia mulierum pulchritudine, de qua cū Venere ipsa cō-
 tendere audent, his periculū facite: q̄doq; dē esu asinorū
 sunt

Plin. lib. 28. c. 1.
 19. circa finem.

Gal. lib. 3. de
 Alimentis.

De lœdorijs
Macrob. lib. 7.
Saturn.

sunt famigeræ, lacte ne asinino rugas frontis explicuerint: an ut uultus nitesceret, eo faciei nequos eluerint. Sicut & Poppea Domitij Neronis uxor, quingentas secū duxit & aluit asinas fœtas, ut illarum lacte in pleno balnearum solio corpus erugaret, cutisq; lactis candore nitesceret. Tū mater familiās his lœdorijs offensa: Tace, inquit, morosa: non hic de pulchritudine Paris ille Phrygius pastor iudicat, istæ sanè contentiones magis forum, quàm cōuiuia decent. Quin potius nobis ad secundam mensam bellaria afferas. quid ociosa cunctaris? nisi hospites reuererer, testudineum illum tuum gradum uerberibus accelerarem. Tum Ursula: Quæso te domina, inquit, ubi sunt reposita? Tum illa: En, garrula, tibi clauēs, sublata aulae in rhisco reperies: an hæc ignoras? quæ uerò ad choræam spectant, probe nosti ubi sint seposita. Ibi illa accelerās, nobis in phialis apposuit persica diuersa, Aegyptiaca, Romana, Duracina, Armenia, ac odorifera illa Medorū mala citria, partim melle despumato condita, partim solis uel leni furni tepore passa. At Anonymos: Quid persica, inquit, modò, quæ principium ferculorum plus quàm secundas mensas decent, nobis, contra Galeni & omniū medicorum præceptum catholicon, ancilla offert? inter quos omnes conuenit, ea fercula, & præcipuè obsonia mali succi, cacochyma, humida & lubrica, ut alia per aluum unâ deducant, qualia sunt persica, ante alia esse eudenda. Vltimò enim comesta supernatant, aliaq; computrescere cogunt. At qui cū ex Persia ad nos translata sint, cur Aegyptiaca appelles, rationem nobis reddito. Tum ego: Libens id certè faciam, inquam. quidni enim hospiti meo charissimò morem gererem? Rhodus quidem Democritus, ut Nicandri interpretes testatur, in libro de Sympathia & antipathia rerum, tradit, Persas letiferæ arboris perseæ surculos, ex ueteris similitudinis & uindictæ affectu, in Aegyptum misisse, sperantes plures

Nicandri interpretes hæc in
Theriakis.

res noxijs perseæ arboris pomis interituros. at deorum
& fertilis foli, Nilo irrigati, benignitate factum esse, ut
huius uirulentia, in salutarem fructum sit commutata.

id quod Columella etiam testatur:

Stipantur calathi pomis quæ barbara Persis

Miserat, ut fama est, patrijs armata uenenis.

At nunc expositi paruo discrimine læti,

Ambrosios præbent succos, oblita nocendi.

Verùm id si de nostri orbis aut Romanis persicis intel-

ligatur, falsum esse Plinius ita conuincit: Persicæ arbo-

res, inquit, serò & cum difficultate in alias terras trans-

feruntur, ut quæ in Rhodo nihil ferât, quod primùm ab

Aegypto erat earum hospitium. Atq; hoc Theophras-

tus ita clarius explicat: Discrimen, inquit, ad foecundi-

tatem sterilitatemq; summum, uel locorū natura face-

re potest: ceu in perseis palmisq; patescit. Persea enim

in Aegypto & locis ei finitimis tantum fructificat, & in

Rhodo tantum floret: sicut palma apud Babylonē foec-

cunda, translata in Græciam sterilefcit. Et subiungit idē

Plinius, falsum esse, uenenata cum cruciatu in Persis

gigni, & poenarum causa à regibus translata, & in Ae-

gyptum terra mitigata. id enim de perseæ diligentiores

tradunt, quæ in totum alia est, & mixtis rubescētibus si-

milis, nec extra orientem nasci uoluit. eamq; peritiores

negauerunt ex Perside ad supplicia translata, sed à Per-

seo Memphis atam. Semper autem folia habet, & po-

ma, subnascētib; alijs. nouus enim fructus anniculi

maturitatem semper præoccupat. materies eius robu-

sta, ad mensas & lectos, ac nauigia cōpingenda, perac-

commoda: colore atra, & contorta, cætera uerò piro

simillima. Quum igitur perseæ sit Aegypto, in qua solū

fructificat, peculiaris, quis non merito eius poma Ae-

gyptiaca appellauerit? & quia toto anno uiret, fructi-

b; semper alijs subnascētib; foecūda, nec folia ei de-

cidant, quis mentis compos perseam Aegypti à nostra

De perseæ hæc
Plin. lib. 15. ca.
13. Theophr.
de Historia
plantar. lib. 1.
cap. 5. & lib. 3.
cap. 5.

De perseæ ar-
bore Theoph.
lib. 4. cap. 2.

persicorū arbore nō plurimū distare negabit: Nemo aut
 bitror. Aristoteles tamē in libro de Plantis, id persicorū
 genus *Βελώνιον* appellat. inquit enim: *Βελώνιον δὲ δὴλητικὸν ἐστὶν*
ἄριστον, ὃ γινώσκουσιν ὡς τὴν πορσίδι, μεταφυσικὸν δὲ ὡς τὴν αἰγυπιακήν, ἢ ὡς πε-
λασίην, γίνεται Βρώσιμον Ⓞ: Belenium in Perside deleterion,
 transplantatum in Aegypto aut Syria Palaestina, fit sa-
 lutaris cibus. Nostra quoq; persica uulgaria, olim Grae-
 cia & Italiae peregrina, ex Persia, unde nomen ha-
 bent, Romam aduecta, in Aprili unā cum amygdalis,
 sed flore rubicundiore, in uineis florent: aqua in qua
 persicae flores amarulenti septies macerati sunt, cum sa-
 chare ad spissitudinem zulapij decocta, uermes unā
 cum astrictae alui excrementis protrudit. Haec si ua-
 rijus insculpta characteribus nasci uelis, tum ossa eius septē
 diebus terra obruta, postquam defiscent, nucleos ex-
 emptos cinabari exarato, & rursum intra testas dili-
 genter compactos sub terra reconde, & persica suis in-
 scripta characteribus nascentur. De horum genere
 sunt duracina, a quorum nucleis, dentibus aut cultro
 caro eorum aegre auellitur: quae detractis ossibus so-
 lis, uel furni tepore siccata, uel melle condita, aut oxy-
 melle uel muria, etiam si umbilicum pomi gutta picis
 calentis oppleueris, ut sic in uase concluso innatare sae-
 pe cogantur, diu ea saporis iucundi conseruabis. Sunt
 quoque de persicorum classe ex Armenia poma, praeco-
 dictis minora, stomacho tamen salubriora: & quia illa
 sero in autumno, haec uero in aestate maturescunt,
 praecocia quoque dicuntur. Sunt & alia plura persi-
 corum genera, quorum quaedam in censu prunorum
 numerantur, ut Galeno *κοκίμελα*: de quibus Aristoteli
 phanes grammaticus ait, *κοκίμελα τῶν λάκωνας καλεῖται ὄφθα-*
μαλὰ πορσικά, ἢ τινὰ ἀσφια. Sunt quoque rei agrariae
 scriptores, qui nuces a malis ita discernunt: ut nuces di-
 cant omne pomum, quod foris duro cooperitur corti-
 ce, & intus latet quod edendo est: malum uero, id
 quod

De persicis

ista scribit Pal

lad. lib. 10.

sit. 7.

quod esui est foris habeat, durum intus includat. *Se De persicis*
 cundum hanc definitionem, persicum, quod Sueuius *hec Macrob.*
 poeta in suo Moreto inter nuces molluscas, id est mol- *lib.3. Sat. cap.*
 les recenset, Cloacius libro 4. rectius inter mala enume- *15. Dioscor. li.*
 rat: quæ tamen quia uobis omnibus digitis uestris no- *2. cap. 14.*
 tiora arbitror, satis erit Græca Latinaq; illorum nomi-
 na & natale solum significasse. Tum Geraldus: Lan-
 gi, inquit, quandoquidem Cloacius citreum pomum, &
 Oppius, inter mala persica enumerant, de his & Virgi-
 lium hæc dixisse uerisimile est:

Virgil. lib. 2.
Georg.

Media fert tristes succos, tardumq; saporem

Felicis mali, quo non præsentius ullum,

Pocula si quando sæua infecere nouerca, &c.

Quare ut totam persicorum historiam nobis explices,
 æquum censeo, ut de citrijs & arantijs quid tibi com-
 pertum sit, enarres. Tum ego: O Geralde, inquam, nõ
 tantum Cloacius & Oppius, sed ipse quoque Diosco-
 rides, citria inter mala Persica enumerat, dum ait: Po-
 stemò, quæ Medica Persica uel aut citromala, à Roma-
 nis uerò citria uocantur. Generantur enim, inquit Op-
 pius, in Perside, omni tempore, mala citria. alia enim
 præcarpuntur, alia maturescunt. quod Pontanus ue-
 ster in Hortis Hesperidum eleganti carmine ita te-
 statur:

Mala nitent uirides primum referentia frondes,

Hinc rutilant, fuluq; micant matura metallo,

Flore nouo semper, semper quoq; sæuis aucta.

Vnde Theophrastus: Media, inquit, regio & Persis tam
 alia plura mala fecit, quam malum persicum, ab alijs
 medicum quoque uocatum. habet arbor eius folia si-
 milia & ferè æqualia lauro, portulacæ, ac iuglandi: acu-
 leos quales pirus syluestris, aut oxyachanta, sed leues, a-
 cutosq; uehementer, & ualidos. pomum eius non man-
 ditur, sed odore præcellit. eiusq; arboris folium odora-
 tissimum est: & si in scrinijs pomum eius intra uestes

Pontanus lib.
1. de Hortis
Hesperid.
De fecundi-
tate citri Plin.
lib. 12. cap. 3.
Pallad. lib. 4.
cap. 10.
Ex Theophra-
sti de historia
plant. lib. 4. ca.
4. Athen. lib.
3. hæc repetit.

Efficacia citri
contra uirus,
Athen. lib. 3.

ponatur, à tinearum rosione inoffensas conseruat. Anhelitus graueolentiám arcet, si decocto pomorum eius os colluitur. Commeduntur & poma eius, in prægnatium malacia, quam Græci cissam uocant. Presens quoque remedium, si quis deleterium pharmacum biberit, & semina cum pomorum succo contusa cum uino biberit: per uentrem enim pharmacum extrudit. unde Oppius inquit: Citreum est odoratissimum, quod uesti interiectum tineas necat. Vnde Homerus, & Neuius poeta, uestes citrosas cognominant. Refert & uenenis esse ita contrarium, ut tritum cum uino, purgatione uirum suarum bibentes seruet. Tempore Theophrastri ac Plinii pomum non edebant, sed ueluti thesaurum (Atheneo teste) in scrinijs cum uestimentis reponebant. Quam uerò efficax sit contra omne uirus remedium, uel ex hæc Athenæi de duobus latronibus sicarijs historia, conijci potest, quos ad uirulentas bestias condemnatos in Aegypto refert: uerum cum ad supplicij theatrum, bestijs uirulenti atrocitate efferatis plenum deducerentur, mulier cauponaria illis obuia, ac horum miserta, citrium quod manu habebat illis edendum præbuit. quo comesto, cum illesi & citra noxam cum draconibus colloquerentur, accersito à præside carceris præfecto, Ecquid alexipharmacum præbibissent, uel edissent, percontactus, nihil præter citrium respondit. præses igitur de uiribus citri certius periculum facturus, alteri tantum de citro præbuit, cui item bestiarum uirus nihil obfuit: alter uero ab aspidem morsus, quamprimum in theatro concidit, & exspirauit. Nec dissimiles uel impares contra toxicas uires Theopompus ruthæ attribuit, qui refert, Clearchum Heraacleoti tyrannum multos aconito interemisse, ueneno quod in Aconis iuxta Heracleam locis nascitur. hoc cum subditi rescuissent, nullus ante quam rutham comedisset, domo egrediebatur: quo ab aconiti uirulentia sospites euadebant. Martialis asserit, citrum arborem in

Afsyria

Afsyria nunquam pomis carere. Vnde Plinius, eius po-
ma mala afsyria appellat. quod uerum esse, Palladius in
Sardinia, & in suis Neapolitanis fundis quoq; cōperit.
Eauerò dum matura sunt, colore aureo fulgent. Vnde
Chrysomela dicuntur, & Arantia, & ab Athenæo ma-
la Hesperica, quæ Hercules, subactò dracone qui ea in
hortis Hesperidum custodierat, fertur in Graciã & ad
Eurysteū regem asportasse. His dictis accurrebat ho-
spes anhelus, & sibi cras ex Alexandria affuturos ho-
spites annunciabat, qui quouis biennio totã Aegyptū
perlustrarent, secūq; ex ea tã salubria quàm noxia phar-
maca afferrent. Quare ut de illis possemus singula per-
scrutari, & non temerè quicquam statuere, sicut ut tem-
pestiue somnum capefferemus, & illis cras in prandio
adessemus. Placuit id omnibus summoperè. quare in-
ceptam de uenenis Aegyptiorum, & illorum antido-
tis, disputationem, in crastinum distulimus. Quicquid
ergo ab illis explorauero, eius te Critobole participem
quoque reddam.

Fabulam de
aureis hespe-
ridum malis
exponit So-
lin. cap. 32.
Diodor. Sic.
lib. 5.

OBSCURA DE VENATORIIS GAL-

lorum & Aegyptiorum uenenis problemata,

& nomina. Epist. LXVIII.

ALTERO uerò die, mane in disuculo,
in æde diuo Marco consecrata, à Deo
peccatorum ueniã supplices depre-
cati, ut hesternæ coenæ crēpalā dissi-
paremus, in littore maris, prope forū
piscarium deambulauimus, donec fes-
sis iam tēpus prandij appeteret. Cūq;
in xenodochio pransuri conuenissemus, ibi ad focū, Phi-
liatrum, Crateiã, ac Botanophilū, medicos herbarios, cō-
fidere uidimus. Tum in amicitia symbolū iunctis, capi-
te prius detecto, dextris: Saluete, inquam, uiri, ut hospes
nobis refert, multarū rerum peritiã nobiles: nobis tamē
ob natalis soli forsan interualla ignobiles, nisi quòd ser-

mo uester uos esse Ethruscos, uestitus uerò ex Aegy-
pto aduenas prodiit. Quum igitur Ethruia & Latinus
ager, quem Cyrce uenefica incoluit, copia medicamen-
torum tam salubrium quàm uirulentorum adeò abun-
det, ut Aeschylus isto elegiaco testatur,

Gens Tyrrhena suis clara ueneficijs:

Dicite uos obsecro, quid uos compulerit, per loca de-
serta, serpentib. crocodilis, draconibus infesta, Aegy-
ptum adire ac perlustrare? Tum Crateias: Vir optime,

boni consule, inquit: nescio enim quo alio quàm ami-
ci nomine te digner. nos quidem non ut mercatores au-
ri sacra fanes adegit, sed quia & ueterum monumenta
testantur, Democritum & Pythagoram ad Persarum
Aethiopiae & Aegypti magos, primos astronomiae &
Magicae artis medicamentorum auctores, profectos, ut
ab illis magicas herbarum uires explorarent, de quibus

Democritus & Pythagoras omnium primi uolumina
Apollini & Aesculapio dicata condiderunt: & Theo-
phrastus Aegyptum Nili effluuio foecundam, salubri-
um ac delibutoriorum medicamentorum copia, Ethru-
ria longè superare, Homeri testimonio probat, qui Me-
nelaum & Helenam, nobile illud Nepenthes, omnis lu-
ctus & meroris pharmacum, multa què alia quae Polyda-
nas Thonis Aegypti regis uxor ei dono dederat, ex Ae-
gypto in Graciam attulisse tradit:

πῶς δὲ τοὺς θυλάκους ἔχει φάρμακα μιλίοντα,

θύλακα, τὰ οἱ πολὺ δάκρυα πῶρε, ἴων θ' ἰσθακοῖς,

αἰζονήν, τὴν πλάσσει φέρεϊ (είδωρ θ' ἄερα

φάρμακα, πολλὰ μὲν θύλακα μινυμλία, πολλὰ δὲ λυγρὰ.

Vidisse uos (subiūxit) arbitror, & legisse mea & Me-
trodori uolumina, in quib. herbarū effigies, subscriptis
effectib. depinximus, plerasquè nobis inexpertas. Atqui,
ut Galenus refert, temerarium sit facinus, tantū lecta, &
non experta conscribere. decreuim itaq; & Aegyptum,
deletrijs foecundam, peragrate unde nos, Dei auspicio,

De herbarum
scriptor. hæc
Plin. li. 25. ca. 2.

Aegyptus ue-
menis foecunda,
Theophrast.
lib. 9. cap. 15.

De herbarum
pictoribus
hæc Plin. lib.
25. cap. 2.

tot pericula emensos reduces uidetis. Tum ego: Nos inquam faustū ac felicem, uobis ad patrios natalis soli limites reditū precamur, & cōgratulamur: cuius nos quoque fore participes cōfido. poteritis enim nobis magnū eximere scrupulum, qui nos diu torfit. Nostis haud dubiē, ferocem illum Turcarū imperatorem, truculentissimarum gentium, Parthorum, Scytharum, Arabum, Aegyptiorum, Dalmatarum ac Dacorum subsidio, nos Christicolos oppugnare: qui non modō, ut Galli & Hispani ad occidendas feras, sed ut nostros milites quoque lethali ueneno perdant, tela eorum toxico inficiūt. quæ quum ex composito hæcenus nos celarunt, quis obsecro iustis alexipharmacis, nostris militibus faucijs medicam ferre opem potest? Quoniam igitur, ut hospes nobis significauit, & nomen ipsum indicat, Philiaeter Polyclas, ut hæc exploraret, multa per mare per terras, iactatus & alto, passus, sudauit denique & alsit: eum omnes uno ore supplices obtestamur, ut ob salutem Christianorum, quid in hac peregrinatione de illis comperit, nobis communicet: ac his ne gentibus omnibus unum commune toxicum, an unicuique sit proprium: quodcūq; huius sit denique antidotum. Tum Polyclas: ō Langi, inquit, quamuis ardua, & quæ ingenij mei superant uires, ob Christianorum tamen salutem magno atq; præclaro quidem nomine exigis, tibi ea conditione gratificabor, qua olim Orpheus theologus, Orus Mædelius, Aratus, & Heliodorus, poetæ Græci, toxica cōscripserunt, non ut scelerati his impias manus conquirent: sed ut innocentes, suis antidotis tueri se, horumcūq; uires obtundere possent. Hæc enim omnia generali nomine toxica appellabāt: quia barbari sagittas telacūq; sua, quæ toxemata dicūt, his inficiebāt. propriū tamen Parthorū & Scytharū toxicū, quo sagittarū aciē inungebāt, humano sanguine & uiperina sanie cōstabat, irremediabile scelus, quod mortē leui tactu, ea qua sagittæ celeritate

De toxico Parthorū Plin. li. 11. ca. 52. Ouid. li. 1. de Ponto. Lucan. lib. 3. Aristot. de Mirabil. aud. Nicandri interpretes in Alexiphar.

tate accelerat: quod poetæ ideo finxerunt ex Lerneæ
 hydræ ab Herculis sagitta occisæ cruore enatum, unde
 & toxicum appellarunt. quod Scythicum etiam ideo di-
 citur, quoniam (ut Aristoteles refert) Scythæ uiperas iā
 enixas uenantur: quas captas, dies aliquot donec in sa-
 niem computruissent, contabescere sinebant: deinde to-
 to unius hominis sanguine in ollam effuso, eam exquisi-
 tē coopertam, fimoq; obrutam, computrescere sinebāt;
 cuius tandem supernatans sanguini ichor, uel serum, cū
 uiperina sanie permixtum, lethale Scytharum toxicum
 erat. Qui hoc potarunt, his lingua labiaq; intumescunt,
 nec mente sibi constant, sed rabie efferati, instar luporū
 uociferant. His autē passum cū oleo rosaceo potū, rapo-
 rūq; semē ex uino haustū, ac crebra uomitione redditū
 auxiliatur. Cottonæa quoque mala concisa, ac cum pu-
 legio comesta, eos ita iuuant, ut reliquū tamen uitæ at-
 toniti degere cogantur. At Aegyptij cum suis toxicis,
 & Arabes, cautiùs egerunt: ac ne illorum confectiones
 temerè inuulgarentur, eas saltem per manus posteris tra-
 diderunt, ut olim Gallorum Druides sacra sua ex uisco
 pharmaca. Quis enim modò nouit, an Pharicum Ae-
 gyptiorum uenenū simplici medicamine, an composi-
 to cōstabat: nisi Hesychiùs, φαεικῶν, dixisset, ἢ φαεικῶν
 σὺνθετοῦ θανάσιμου: cuius quidem nomen & noxias ui-
 res Dioscorides & Nicander posteris prodiderunt, sed
 compositionem uterq; penitus obticuit. Nicander qui-
 dem ita nos in Alexipharmacis admonet,
 μηδὲ σε γ' ἐχθροὺν λιθὸν ποσει, ἢ γὰρ αἰεθῆς
 φαεικῶν, ἢ γὰρ μοισίω ἕδι βαρὺν ἄπασε μόδαμ.

Poculū certè eius uno die homines mente attonitos,
 conuulsos, ac furore percitos interemit. huic malo exi-
 tiali medetur uinum absynthites, cum momento cina-
 momi, & ex Cilicia nardo, potum, at efficacissima eius
 antidotus fertur esse malū cottonæum, Struthion appel-
 latum: cuius etiam uires solus odor cottonij, etiā rhisco
 inclusi

Cottonæi ma-
 li contra toxi-
 ca uirtus.

Hæc toxicæ a-
 lexiphar. Ni-
 cander & Di-
 oscorid. lib. 6.
 cap. 20. tra-
 dunt.

De toxicis
 in lib. 6.
 cap. 20.
 traduntur
 A. in
 lib. 6.
 cap. 20.
 traduntur

inclusi obtundit, eneruat, & ab eius uirulentia præferuat. Vnde Philarchus in sexto Historiarum libro ait, Cottonia mala suo odore omnium deleteriorum uires obtundere. Nam & pharicum, inquit, pharmacum rhisco, quod cotonea olet, impositum, emacescit, eiusque uires omnino dispereunt, manifesta quadam *ἀντιμαλία*. Hoc quidem uenenum Praxagoras, à pharmacopola quodam eius inuentore, pharicum: alij quod in *φάρκος* *Αρκαδία* reperiatur, dictum esse contendunt. alij in *Πηρίς* *Θεσσαλία*, alij circa *Pharim* *Laconia* oppidum repperunt. Nec defuerunt, qui medicum ex *Colchide* *Medeae* ueneficij poculum, *Pharicum* quoque appellarunt: nec nomen à *Pharo* excelsa illa in portu *Alexandriae* turri deducerent, quæ nocturnis chorisca fabricus, nautis, ne scopulis illiderent, tria, sed angusta, quasi alueos, *Alexandriani* portus uada indicabat, ut *Stattius* in *Syluis* ait:

— Sed trepidis ubi dulcia nautis

Lumina noctiuagæ tollit *Pharus* æmula *lunæ*. id quod & *Lucanus* testatur:

Ostendit *Pharijs* *Aegyptia* litor a flammis.

Sed qui exactius pharici uirus nomenclaturam scrutantur, à *Pharo* insula nomen obtinuisse contendunt, quæ olim tantum unius diei & noctis uelifico nauigiorum cursu, à terra aberat, modò *Alexandriae* ponte coniuncta, diuersis iobolis & aspidibus infesta: quibus *Canopus* intoxicatus, *Menelai* nauclerus, sibi interijt. Sed ut natura horum perniciem certis remedijs cõpensaret, pharmacis fecundam effecit, quæ *Menelaus* unà cum *Helena* uiginti dies in ea detentus, plurima secum in *Graciam* detulit, partim noxia, partim salutaria. Sic *Asclepiades* ex uino & porri succo ad mellis spissitudinem decoctis, electuarium sanguinem excreantibus salubre conficere docuit, quod pharos quoque nominabat. Verumenim-

De pharici ueneno, & cottonicis, hæc *Athen.* lib. 3. ex *Philarcho*.

De *Pharo* turri *Alexandriae* *Solin.* cap. 41. *Egesipp.* lib. 4. cap. 2. *Stattius* lib. 3. *Sylu.* *Lucan.* lib. 9.

De *Pharo* insula *Homer.* *Odyss.* 1. *Pli.* lib. 13. cap. 11. & lib. 5. cap. 31.

De *pharo* *Asclepiades* *Gal.* lib. 8. de compos. med.

uero nimis prona ad ueneficia uidetur animalium natura. Bruta quidem intra se uirus habent, quibus sese tuentur: at homo plura reperit, maleuola quadam solertia, toxica, quibus hostes suos in bello oblaederet, quale est dorychnij agrestis planta, eadore, sapore, & odore lacti similis uirus, quod quia eo *Αούρα*, cuspides in bello inungebatur, *Αούριον* Romani ac pariter Graeci appellant: Crateias haliacabum solani furiosi siceum dicit, qui intoxicatos continuo stomachi singultur, & tremulo cervicis motu conuulsos, sanguinis eructatione concussos interimit: nisi quis Asclepiadis consilio fretus, illos lac bubulum, dulces ac esculentum, conchularum ac maritimorum crustaceorum, nempe carabi & astacii, affatim ingurgitare coegerit. Ac olim quidem certe quouis modo uel armis uel ueneficio interimere hostem phas erat. sic Michridates rex Ponti, ut hostes prosequentes necaret, aquas ueneno infecit: Iugurtha quoque fontes & pabula ueneno corrupit in Africa, quo strata gemate quamuis scelerato, & Iuba rex fertur usus. at Aquilio Romano, magno crimini est adscriptum, quod impuris medicaminibus in Asia Romana polluisset arma. Praclarior est autem fortitudinis specimen, hostem armis & robore corporis, quam ueneno prosternere. Quare Galli & Hispani maiori praconio sunt digni, qui uel hodie toxico non ad interimendos homines, sed ad occidendas in uenatione feras, utuntur. Sic uenatores in Gallia Narbonensi aconito, quod thoram appellant, lupos & capreolas capiunt: cuius radix glires & pantheras quoque enecat, ob id Myoctonum & pardalianches dicta. Habent & Galli herbam limeum dictam, qua sagittas in uenatione tingunt, quod uenenum ceruarium uocant. Vnde Aristoteles refert, Celtas Gallos habere phar macum, quod *Ζεινόν* uocant, tam praesentis ueneni, subiectoque putrefacientis, ut quamprimum animal aut ceruus eo

De dorychnio hęc Nicander in Alex. Dioscor. lib. 6. ca. 6. Gal. lib. 2. de Antidotis.

De ueneno ceruario Plin. lib. 27. cap. 11. De ueneno Celtarum toxico, hęc Aristot. de mirabil. aud.

laesus

Fastus conciderit, confestim accurrant uenatores, antequam uirus penitus dispergatur, aut putrescat, carnemque fauciata[m] telo uirulento excidant, ad spithami circa uulnus latitudinem. Huius antipharmacum esse tradit folium quercus, & fagi: aut aliud folium, quod a coruis, qui eo sibi medentur, coracinum appellat. & quia folia quercus Nicander & Dioscorides asserunt esse ephemeri ueneni, a Medea in Colchis reperti, antidotum, plerique hoc Celzarum toxicum esse ephemerum suspicantur. Alij uero syluestre elleborum, aut Columellae consiliginem: quod A. Gellius tradat, Gallos in uenatibus tingere elleborosagittas, quod his ictae & exanimatae ferae, teneriores ad epulas fiant: sed propter ellebori contagium, uulnera ex sagittis facta circūcidere latius dicuntur. Et Plinius: Galli, inquit, sagittas in uenatu tingunt elleboro, circūcisōque uulnere, teneriorem fieri carnem affirmant. Nec solum Galli, uerum & Hispanorum agricolae in regno Nauari & Portugalliae, ex elleboro, quem pedigambra aut ysambra[m] appellant, toxicum cōficiunt, quo ceruū, uix quarto, a Granato oppido amplissimo, lapide interceptum, citra noxam comedimus. Non desunt, qui coniectura haud dubia affirmant, hanc ellebori speciem esse, nō illud aromaticum helenium, sed Aegyptiacum, & Graecorum quoque helenium uirulentum: quod quia optimum in Helicone nasceretur, Dioscorides ueratrū heliconium appellauit. de quo Paulus Aegineta ex Galeno ita scribit: φασί δὲ τὸν δάκτυλον καὶ δαλματίας ποδὲ πλάσσειν τοῖς ἀκίστοις ἐπιληψίῳ τε, καὶ νίνου καὶ οὐμβλον, καὶ ἄνωσ ὀμιλῆσαι μὲν τῷ ἀμαλῆ τῷ προσκομιῶν ἀνακρεῖν, ἐδιόμνον δὲ καὶ ἔπειτα αὐτῷ ἀβλαῆς εἶναι, καὶ μηδὲν ἴσταν. id est, Ferunt Dacus & Dalmatas, spicula helenio, quod Ninū uocant, illinire, quae cum sanguine in uulnere cōmixta uirulenta sunt, atque interimūt: gustatū uerō ab illa[si]s, est innoxium: nec quicquam mali, nisi cruori cōmixtum, affert. Vnde Cornelius Cel- sus. Neque Hercules, inquit, scientiam praecipuam habent

De elleboro
haec Gell. lib.
17. cap. 15. &
Plin. lib. 25.
cap. 5.

Hispanorum
ex elleboro
toxicum.

De heleno
toxico Daco-
rum Galen.
lib. de thoria-
ca ad Pisonē,
Paulus lib. 6.
cap. 88.

Cor. Celsi lib.
5. cap. 27.

hi qui Psilli nominantur, sed audaciam, usu confirmatam. Nam uenenum serpentis, ut etiam quaedam uenatoria uenena, quibus Galli praecipue utuntur, non in gestu, sed in uulnere tantum nocent. ideo colubra ipsa tuto estur, ictus eius occidit. ergo quisquis, modo in ore palato & gingiuis sit illaesus, exemplum Psilli sequutus, uulnus exsuxerit, & ipse tutus erit, & tutum hominem praestabit. Ego tamen ob affluxum cruoris insperatum, helenium non libenter ulcus humidum & sordidum purgarem, ut Galen. suadet, qui passim hoc helenium inter herbas a cuti uigoris enumerat. unde Nicandri interpretis refert, Arabes Gerrae ciuitatis incolae, intoxicatos curaturos, eorum alexipharmaca ita probare: aliquam pedis eorum partem, scalpro incisam, & cruentam toxico illinunt, & quamprimum per sanguinem discurrit, aut dispergitur, ne uirus cor subeat, ocyus antidotis toxicum detergere. Nec ullum huius toxicum remedium, cottonei mali succo praesentius, Hispani nouerunt: quo etiam scamonea uirus & corrigitur, & obtunditur. Tum his dictis, omnes gratias Philiatro egimus, quod uirulentum Galeni helenium, omnibus medicis modo ignotum, ac reliqua uenatoria Gallorum toxica nos docuisset. Verum cur ea non gustata, sed cruentis illita uulneribus tantum occidant, a Botanologo, herbarum peritissimo, sciscitabamur. Tum Botanologus: Viri, inquit, multarum rerum peritia clari, uereor uos dudum explorata percontari: tamen, quid sentiam, uos non celabo. Ex Theophrasto probe nostis, Thrasiam quaedam, historiae radicem consultissimum, ac quosdam pastores, integros ellobori fasciculos citra noxam deuorasse: & tamen eo Gallorum Hispanorumque uenatores occidere feras, ceruos, & homines quoque saucios, uel solo eius contractu, & experientia, & praeter Gellium Plinius quoque & Celsus testatur. Sed id de Galeno, altero rei medicae Aesculapio, non satis admirari possum, qui de theriaca ad Pisanem,

Gal. lib. 5. de
composita. me-
dic. general.
Nicandri in-
terpres in A-
lexipharma-
cis.

Cottonium ma-
lum toxico re-
sistit.

De helleboro
haec Theo-
phrast. lib. 9.
cap. 18.

Toxicum Hi-
spanorum
quare saucia-
tis tantum le-
thale.

Galen. causam
effectus heleni
obtinuit.

sonem, empericos grauius incelsit, quod hos admirandos pharmacorum effectus cognoscere gaudeant, causas uero scrutari cunctentur: quas tamen nec ipse nobis satis clare reddidit, nisi quod æque admiranda nobis obtrudit: nempe morsus, ictus, ac uirulenta iobolorum uulnera, eisdem à quibus inflicta sunt curari: crocodilorum morsus, eorum saeuo aut pinguedine inunctos, sanare Aegyptios: & murem araneum, quem Graeci *μυγάλλω* appellant, ac scorpionem, lethales eorum ictus, inspersos, & oleis quoque in quibus macerati sunt, recte curari asserit. sicut cacoethes Telephi uulnus etiam, non nisi auctore uulneris Achille ipso curari potuit: quod rubigine ab hasta sua deterfa sanauit Achilles. Sed horum omnium causam uel sponte obtinuit, uel saltem dissimulauit. quam tamen in libro de Temperamentis multis ambagibus scrutatur, dum ait: Ut summam dicam, nullum pharmacum intus assumptum, & externe applicitum, pariter operatur: neque uiperæ uirus, neque rabidi canis spuma, neque aspidis uenenum, intus quidem sumptum, sicut sinapi, capæ, & allium, ac alia quæ exedendi acrimoniam habent, dum intra corpus concoctricis facultatis uires sustinere coguntur, alterantur quidem, discernuntur, & purgantur, alijsque multis commiscuntur humoribus: sic dispersa, passimque per corpus dispersa, in nulla particula ita continue morantur, sicut foris cuti applicita, uel uulneribus infixæ. Sed hanc causam plus ponderis habere arbitror, qua traditur, quorundam deleteriorum uires quibusdam rebus & succis obtundi: ut pharici ueneni, helenij, ac colchici uirus, pulegij, nepete, ac citoniorum succo eneruari, & uicissim alijs succis vegetari & exacerbari. Sic certe ex putrida uiperarum sanie toxici uires, admixto humani cruoris ichore, redduntur uentiosiores. Quid enim quæso obstare poterit, quin humanus cruor helenio commixtus, in uulneribus non idem præstare queat: ut eo citius sanguinis ac spirituum infestorum

De iobolorum ictus cura hæc Galen. ad Pisonem, & lib. 10. de simpl. med. Columel. lib. 7. cap. 15.

Telephi uulneris rubigine ferri curatum, testis Plin.

Gal. lib. 3. de temperatura, hæc copiosè.

Venena non primum cor, sed membra appropriata petunt.

Venena nõ pri-
mum cor, sed
membra appro-
priata petunt.
Cantaridum,
leporis mari-
ni, ac hydrar-
gyri proprie-
tas.

An toxico ca-
pta edendo sint
innoxia.

Captura pisci-
um cum aristo-
lochia: Plin.
lib. 25. cap. 8.
Captura pi-
scium cum coc-
culis de Le-
uantho.

Ignis calor ue-
nenis resistit.

Stortum uehiculo, cordis aut aliorum membrorum, quæ
hoc uenenum respicit, penetralia irruere possit? Non e-
nim certè quoduis uenenum primum cor petit: sed ha-
bent sua, ex congenita & cœlesti uirtute membra sibi
dicata, quæ etiam foris applicata primario affectu infe-
stant. Sic cantharides manu detentos, aut genui imposi-
tos, cruentum urinæ profluuium proritare: leporem ma-
rinum, pulmonem oblaedere: hydrargyrium inunctum,
dentes, gingiuas, cerebrum, neruos, & epar offendere ex-
perimur: quorum uires tandem cor quoque perreptare,
nemo inficiabitur. Cũ hæc à Botanologo dicta omnes
approbassent: Tandem, inquit Crateias, ô Anonyme,
dic quæso, si famelicus esses, auderes ne carnem ceruo-
rũ, qui toxico interierũt, edere: aut & pisces, quos Cam-
pani aristolochiæ rotundæ puluere, admixta calce, pa-
cato æquori insperso capiunt, ad quem pisces agmina-
tim confluunt? quem cum degustarint, exanimati, sit-
pernatantes manu piscatorum comprehendunt. Pa-
ri autem ratione audio Germanos & Italos, pastillis ex
cocculis de leuantho, id est oriente allatis, baccis lauri
similibus, cymino, casei tetrimate, farina tritici cum
uino sublimato coadunatis, ac amnibus pacatis insper-
sis inescatos, & horum uirulento illicio stupefactos, ma-
nu capere. Dic quæso, an his uesci auderes? & an e-
dendo arbitraris esse noxia? Tum Anonymus respon-
dit: O Crateia, hæc dum cruda sunt, uenenosa qualitate
participare, uel ex hoc conicere potestis, quod pardi cru-
dis carnibus, aconito delibutis, capiuntur, unde Parda-
lianches appellatur: & pellibus uulpium atque lupo-
rum aconito captorum, quantauis industria prepara-
tis, pili excidunt, unde Lycoctonum uocant: raphanus
infixis ueratri albi radiculis, illarum uiribus imbuuntur:
& si crudus comeditur, eadem quæ elleborus opera-
tur. Quare uenenum per totam corporis intoxicato-
rum molem crudam dispergi, nemo dubitat: quod, dum
in

in uerū ignis calore, qui omnia lustrat, torrentur, uel e-
 lixantur, dissipatur & euanescit. Nam uulnera a ue-
 nenatis animalibus illata, si candenti ferro uruntur, calo-
 re eius uirus insumitur. Sic & Hippocrates pestiferam
 aeris in Græcia luem ignis incendio expiauit. quo ad-
 uenticias uenenī, in rebus ab hoc alienis, qualitates, fa-
 cilis cognatis corrigi posse, nemo rerum causarumq;
 naturalium peritus negabit. His dictis, consobrinus
 meus Georgius: Certē, ait, quicquid sit, nescio: hoc scio,
 ex uino Cretico, uel piscibus soporiferis, cocculorum
 orientalium baccis captis, grauem mihi somnū obrepe-
 re. Porro quum & tempus iam, & ratio, ne aduenis mo-
 lesti essemus exigeret, quisq; domum cōcessit, alterā in-
 uitationem expectaturus. Atq; ut tu quoq; nostri con-
 uuij esses particeps, hæc ut acta sunt, tibi per literas com-
 municare uolui, ut spondi. Vale.

AN VENENO ALTA EDENDO SINT
 innoxia. Epistola LXIX.

DE RAS nuper Pamphile, quando
 comitis Palatinij uenatores & aucu-
 pes, quos quædam contra iobolorum
 uirulentos ictus antidota docueram,
 mihi anates, palumbos, hyoscyami pa-
 stillis inescatos, præterea coturnices
 & sturnos ex ellebori ac cicuta pastu-

obæfos: ac pisces cogolis de lephanto, uel nuce uomica
 captos, offerebant: ubi territus, quia uenenis alerentur:
 non minus fideliter, ut ab illorum esu mihi temperarem
 admonuisti, quam Aristoteles Alexandrum regem
 hortatus fuit, sibi ut à coitu puellæ, omni puellari ue-
 neris decore uenustæ, sed napello nutritæ, caueret:
 quam rex Indorum, ut illius contagione insiceretur,
 Alexandro dono miserat. Nec enim falsò ista ex scintilla
 tibus, & serpentium more nictabūdīs puellæ oculis, Ari-
 stoteles præuidit: nec omnino euetus defuit, nā quicūq;
 cum

De puella na-
 pello nutrita,
 Aristot. in lib.
 de reg. prin-
 cip. Auerr. in
 promœ. 3.
 Phys. & Aui-
 cenna.

cum puella, ab Alexādro repudiata, concubuerant eius contagione infecti perierunt. At ego Pamphile mi, fidū tuum consiliū grato quidē animo amplector: uerūm de

De coturnicibus ac sturnis
Lucret. lib. 4.
& 5. Aristot.
lib. 1. de Plantis, & Gal. lib. 3. de simpl. medic. & lib. 2. de Alim.

Aristoteles scripserit *καρπίασ λυαs ημιν μλι αβρωτoς, αμoιs δε βρωσιμoς, ωs δστιν ο υoσκνoαμo, ηγα ο ελλεβοs, ανθρωποis μλι δη λυτιελοy, τροφι δε τοis ορνυφι.* Idem asserit Lucretius, de se-
cia Epicuri poeta dicens,
Præterea nobis ueratrum est acre uenenum,
At capris adipēs & conturnicibus auget:

Napellum Arabum nō esse aconitum, sed cicutam Grecorum. Auertores 5, colliget cap. 24.

Quippe uidere licet, pinguescere sæpe cicuta
Barbigeras pecudes, homini quæ est acre uenenum.
Fateor equidē Pamphile, has uolucres, coturnices esse

Qua ratione uenena digeruntur, a-
lunt, & non obsunt, Theophrast. lib. 9. cap. 18. Gal. lib. 3. de temperat. & lib. 3. de simplicib. medicam.

boro, sturnos cicuta, quam Arabes ac Auerrois napellū dicit, uesci. At hæc nec ipsis, nec alijs animalibus aut hominibus, qui horū esui sensim assueuerunt, aut quorū tota cōgeniti caloris substantia, qua strutio etiam ferrū digerit, fortis est, esse uenenum. Nam ut Theophrastus ait, omnium pharmacorum uires debiliores in assuetis deprehenduntur, in nonnullis etiam omnino inertes. Porro fit, ut quædam ex medicamentis, propter hominis assuetudinem, uim suam amittant, nec amplius medicamina esse possint. Cum enim à natura acceptantur, deuincuntur, conficiuntur, non amplius inter medicamenta cense-

Consuetudinis in cibis efficacia, quæ est natura acquisititia. Gal. & Theophrast. Hippo. in reg. acut. lib. 3. Galen. lib. 3. de tēperatura, de anu Attica.

ri possunt: & ut Thrasias, Mantinensis medicus, radicū peritissimus, naturas singulatim discernens, dicere solebat: Idem medicamen alijs, alijs uerò non esse medicamen. Quidquid enim calore, aut congenita uel ex consuetudine acquisita corporis proprietate alteratum, in corporis alimoniā digerit, id alito uenenū esse nō potest. Sic porrò puella illa Indica, & anus illa Attica, à momento cicutæ, quod natura euincere & cōcoquere posset, assueuere integros cicutæ manipulos innoxie deuorare. Sic modica cicutæ sorbitione Aegyptiorū sacerdotes, ut Hieronymus in Epistolis refert, se impunè castabant, assueti

assueti *αλῆσι* (inquit Galenus) *ἀνάσσει τὰ ἐθῆ, καὶ φύσις ἀνικτήτος*. id est, plurimū pollere cōsuetudinem & naturas acquisititias. Sic uenena quotidie, praesumptis tamen remedijs, hausta, Mithridati à consuetudine innoxia fuerunt: adeo ut captus à Pompeio Magno, in carceribus ueneno se interimere non potuerit. Sed cicutā succum nō assuetis, & puluerem quoq; esse lethale & soporiferum uenenum, Atheniensium supplicia indicant, qui morte condemnatos sorbitione cicutę interemerunt: quam & Socrates, impietatis condemnatus, in carcere hausit. Sed qua ratione celeriter & sine cruciatu inferret mortē, Thrassias Mantinensis, & Alexias eius discipulus, ingenij acrimonia p̄ceptore p̄stantior, ac Chij conficere nouerant. Deinde illud te obseruare oportet, uenenosae contagionis seminaria, calore concitata, in uiuorum corporibus energia esse longē uegetiora, in defunctorum corporibus, calore extincto, ferē consopita. Vnde in Veneris cum muliere, morbo Gallico infecta, conflictu, quo corpus & spiritus, ueneni uehicula, incallescūt, contagionis seminaria fiunt nocentiora: quae in feris ac uolucris toxicis interemptis, praecipuē si ignis feruore in ueru torrentur, uel in lebeete elixantur, ignis calore dissipata, diffilantur & euanescent. His mi Pamphile persuasus, si uolucres aut feras ueneno pastas uel captas, nihil abominaris, precor ut cras coenae, ad horam quintam in aedibus meis intersis: ubi haec cū optimis carbonibus tosta, partim quoque elixata, apponentur: unā cum mero & cōtoneis melle conditis, praesentia omnium deleteriorum alexiphamata. Vale: & da operam, ne tua persona in amicorū symposio desideretur. Iterū uale: & quominus ista fercula abhorreas, cogita gallinas uiperis saginatas, & tandem elixas, labe elephantialis infectis fuisse salutare.

De Mithridate
hac Pli. lib. 25.
cap. 2.
Socrates cicutā
obijt.
Cicurā uires,
Theophr. li. 9.
cap. 17. Diosc.

di allamolo
Gallinae uiperis
saginatas
medentur elephantiasti.

R D E

IOAN. LANGII
DE VARIAS TIRPIVM, FRV-
gum, animalium, et humani sexus metamor-
phosi. Epistola LXX.

Causam trans-
mutationis
plan. Theoph.
li. 4. ca. 6. & li.
5. ca. 8. Aristot.
li. 7. de Plantis.
Chymistæ spe-
cies rerū trās-
mutare nō pos-
sunt substan-
tiales.

Columella lib.
2. cap. 9. Theo-
phrast. li. 2. ca. 5.
de Tritici per-
mutatione in
lolium & silig.

De ocymo &
populo Theo-
phrast. lib. 5. de
Causis plant.
cap. 8.
De Persea hæc
Galen. lib. 2. de
Spermate, & li.
6. de Causis
symptom.

ALEANT tui, Bergkmāne, chy-
mistæ, spe Croeso ditiores, inopia ue-
ro Codro & Iro pauperiores: qui,
quamuis natura stirpium & anima-
liū sit ad omnes metamorphoses, ob
temporis anni, ex terra & stirpitibus
alimenti, cœli, natalis soli, ac cultura
uarietatem, prona, substantiales tamen rerum formas
nec ipsi, nec natura, nisi in proximas & cōgeneres spe-
cies, transmutare possunt. Nam cum terra imbrīū fre-
quentia largiorem alimēti copiam præstat, tunc dege-
nerandi occasio fit, quæ uirtutem generandi non peni-
tus tollit, sed in aliam alterat. Semper, inquit Theo-
phrastus, ad proximum, & quod congener sit, mutatio
provenit. sic triticum in lolium degenerat. nam omne
triticum solo uliginoso, inquit Columella, post tertiam
sationem conuertitur quoque in siliginem. at quod ad
culturam spectat, mille sunt, quæ certa cultura saporem
ac colorem, uiresq; culta uel neglecta alterant. Mala
enim punica acida, radicibus arboris: suillo fimo obru-
tis dulcescunt. Silymbrium hortense, cultura neglectū,
in mentā degenerare, Theophrastus tradidit, silymbrio
ferè cōgenerē. Porro eiusmodi mutationes ita Theo-
phrastus accidere putat, ut aliqd similitudinīs uelut tui
chymistæ faciant, nō ut omnino speciē exprimant alie-
nam. Sic quoq; natura soli, ut matrix suos fetus, trans-
mutare stirpes quoq; potest. Nam ocymum in aprico
loco satum, in serpillū abit: & teste Galeno *ωροσάου φυ-
τῶν εἰς αἴγυπτον μετακλινομένη, ἐξ ἡλλείων τῶν ἰσθίων: ἀλλὰ χρεῖστος
ὑπὸ λαβόμενον βοφῆς, τὸν κερπὸν ἐσώσθημον ἔχει.* id est, Persea
planta translata in Aegyptū, ex bona fecundi soli ali-
monia, fructū innoxie esculentum profert: translata in
Rhodū, sine fructu tantū floruit, Populus alba deposita
ob

ob senitū & alimētī inopiā corticis lauore, succō effœ-
 ta in nigrā degenerat. Similes quoq; permutationes in
 animalib. & præcipuè eorū generatione accidere, The-
 ophrastus testat. Ex eruca sanè nascit aurelia, quæ mox
 in papilionem alatū conuertitur. Diomedis quoq; de
 bello Troiano redeuntis socios, multis periculis attri-
 tos, uindice fauciata Veneris ira, in uolucres erodios
 aut ardeas transmutato, Troiani belli historia refert:
 easq; Diomedis templum in Apulia, prope Garganū
 montem, incolere, ac admirabili obsequio, rostro aqua
 pleno, tēpli arcā aspergere, Græcos aduenas blādo ala-
 rum remigio applaudētes excipere: Barbaris uerò in-
 festi, eorū capita pertūdere rostro. Diuus tñ Augustin.
 in clytus Christianæ fidei & ueritatis antistes, sublati à
 latronib. Diomedis socijs, alites hos, incolas substituif.
 se, ut his figmētis Diomedis nomē accresceret, suspicat.
 Qui tñ dum in Italia diuersaret, sese audiuisse perhibet,
 quasdā mulieres stabularias, degustato casei ueneficio,
 uiatores, ut earū onera deferret, in iumēta cōuertisse: &
 Prastanrij pater delibato casei ueneno cōsopitus, diu
 exanimis iacuit, experrectusq; tādē sese caballū fuisse,
 ac onerarias clitellas & annonā militib. gestasse dixit.
 Qd uerū fuisse cōpererūt. At hos mēte quidē rōne uerò
 nūq; destitutos, laborib. aut defūctos, pristinā hominis
 effigie recuperasse tradit. Sic Apuleius Magiæ discipu-
 lus, & affectati eloquij obseruator, accepto ueneficio,
 hūano tñ permanēte animo, sese asinū factū indicauit,
 aut finxit. Nec em̄, ait Augustin. demones aliquid, præ-
 cipuè in animā, operari possunt, nisi is permiserit, cuius
 iudicia occulta sunt multa, iniusta uerò nulla. Nec enim
 demōes naturas creāt, sed specietenus quæ à uerō Deo
 creata sunt cōmutāt: & prestigiator ille phantasmatis
 homines, obseratis sēlib. illudit. Has terribiles hominū
 metamorphoses Virg. qbusdā herbis pōtrēis, & carmi-
 nib. Cyrces Homerus acceptas referūt. inq; tē Virgil.
 His ego sæpe lupum fieri, & se condere fyluis

De sociorū Di-
 omedis metā-
 morph. Augu-
 lib. 18. de ciuit.
 Dei. c. 16. Oui-
 dius li. 14. me-
 tamorph. Plin.
 li. 10. Aristo. de
 Mirab. audita.
 De ueneficio
 mulierū cū ca-
 seo, August. li.
 18. cap. 18.

Hominū meta-
 morph. in iumē-
 ta. August. lib.
 18. cap. 18.
 De hominum
 in lupos metā-
 morphosi Plin.
 li. 8. cap. 22. So-
 lin. ca. 9. Arist.
 li. 9. ca. 36. & 8.
 cap. 5. August.
 de Ciuit. Dei.
 lib. 18. cap. 17.
 Sacra Augusti
 ni uerba ex li.
 18. ca. 18.

Quāta sit dæ-
 monum po-
 testas.

Maerim, saepe animas inuis exire sepulchris,
Atque satas alio uidi traducere messes.

Euantes uerò tradit, Arcadas quendā ex familia Anthei selectum, postquam stagnum suspensio in quercu uestitu, tranauerit, in lupum transfigurari: qui cum circa hominum cōmercium nouem annos cum lupis diuersatus fuisset, reuersum per stagnum, ac recepto habitu, pristinā recuperasse effigiem, addito I X annorū senio. Mirum est, inquit Plinius, quò procedat Graeca credulitas: nullū tam impudens est mendacium, quod teste careat. Ego uerò non carminum aut herbarum ueneficio, sed ferinis animi uitijs, ac atræ bilis lupinæ morbo, quem Graeci à λυκός, id est lupo, lycanem & lycanthropiā appellant, in lupos mutari arbitror. De qua

Gracia mēdax:

Ex morbo melancholice lupi.
De lycanthropia Paul. lib. 3.
cap. 16.

Cancer lupus:
quare dicitur.

Mysticū Iouis:
lycei sacrificiū.
Plin. li. 8. ca. 22.
& Augu. li. 18.
cap. 17.

Paulus ait: Qui lycanthropia correpti sunt, nocte domū egressi, lupos, donec illuxerit, per omnia imitantur, ac circa defunctorum monumenta oberrant. cuius morbi signa pathognomica sunt, faciei pallor, oculi obtusi & sicci, lingua aridissima, nulla saliuā madida, nec quicquid expuunt. quin & ulcera ex melancholia tali enata, uulnus chirurgicorum quoque lupum appellat. Equites Comitum Palatini ex proxima cōtra Turcam, nomine Romani imperij suscepta expeditione, redeuntes, narrabant mihi, se uidisse in Austria hominem, qui latratu ac cursu pernicitate cum canibus contenderet, ac cum illis illusus in syluis uenaretur. Eruditā curandi hunc morbū methodum Paulus ibidem te docebit. Ut uerò Varro hanc Diomedis sociorum & Arcadum in lupos metamorphosim, pluribus astrueret exemplis, narrat, Demanetū, quem Copas in Olympicis, & Plinius, Demarchum Parrhasium appellant, in sacrificio, quod Arcades Ioui Lyceo humana cum hostia faciebant, immolati pueri exta degustasse, & in lupum confestim trāsmutatū. Hac certe sacrificij fabula, Platone fert Arcades tyrannorum mores designasse: qui degustato semel puerorū, id est, innocentium sanguine, quādanu

Plato circa finem octavi dialogi, De iusto.

dam luporum rabie concitati in subditos, quos timer, grassantur: quos tueri deberent. de quo Socrates apud Platonem, in dialogo de iusto, cum Adimanto ita scite dixerit. Quare enim Socrates, quare nam sit origo mutationis tutoris in tyrannum: an uidelicet qui praest, coepit id agere, quod circa templum Iouis Lycei in Arcadia fieri fabula refert: quod qui humana uiscera, cum aliarum uiscerum incisa uisceribus forte gustarit, lupus fieri cogitur. Non ne fabulam audiuisti? Respondit Adimantus: Equidem. Cui Socrates: Eodem modo & hic, cuius imperio uulgus ualde obtemperat, cognato non abstinet sanguine, sed falsis (ut solent) confictis criminibus, in iudicium trahit eos quos timer, & iniusta caede se eruentat uiri uitam extinguens, gustansque lingua impura & prophano ore generis proximi sanguinem: ac nonnullos expellit, enecat alios, causatus scilicet aeris alieni reperationes, partitionesque agrorum. Quare necesse est huiusmodi hominem uel ab inimicis interfici, uel tyrannidem exercere, lupumque ex homine fieri. Vitia quidem non tam corpus quam animam uerum hominem, immutat. sunt enim uitia animorum ueneficia, quibus auari & raptores in harpyias, libidinosi in Satyros, obsceni in porcos transfigurantur. At illa utriusque sexus in quibusdam animalibus & hominibus metamorphosis, pluribus nititur testimonijs: de prima quidem classe auctores tradunt, hyenam animal ferrox & astutum, quod humanos sermones assimilare nouit, alternis annis sexum commutare, ac sine mare gignere: quod Aristoteles negat, Ouidius ait:

Vitia animorum ueneficia, quae homines in lupos & bestias transformant.

De hyena Plin. li. 8. ca. 30. & li. 28. ca. 8. Aristot. lib. 6. de Nat. animal. cap. 32. & lib. 8. cap. 5. Ouid. li. Metamorph. ult. Sexus humani & animalium metamorphosis.

Alternare uices, & quae modo femina tergo. Passim mare est, nunc esse mare miremur hyenam. nus lib. 3. de Venatione canum, inquit: *θαύμα δ' ἐστὶ τὸ δ' ἀνδρῶν ποδὶ σκεπτοῦν ὑαίνης, ἀρσενῶν καὶ θήλειων ἀμείβεσθαι λυγρὰ βῆσι.*

& Oppia

Sic lepores utriusque sexus naturam habere experimur, masculinum aequae ac foeminam, sine mare etiam gignere,

R. 3

Bigus

Bigus & Plinius affirmant. At illud maiori admiratione dignum, in utero cerui, quem illustriss. princeps Henricus Comes Palatinus prope Oelwangh cepit, cornigeri, dum euisceraretur, repertū fuisse hinnulum, membranulis circumseptum. Ceruos quosdam naturam sexus uariare, cornua, uirilia ceruorum arma, attestantur, quæ ceruas quandoq; gestare obseruatū est: quali marchio quidā Badensis olim capta, eius cornua regi Gallorū dono miserat, quæ Ambasi in regio hortu prope ianuam interiorem parieti affixa, subscriptis in tabella testibus qui uenationi interfuerant, cernūtur. Sic foeminas mutari in mares, & uicissim, non esse fabulam, Plinius asserit. & Empedocles Agrigentinus, Pythagoricæ philosophiæ affecta, inquit:

De Empedocle hæc Philostratus lib. 1.

Et puer ipse sui, necnon quandoq; puella,

Hæc mutati sexus exempla Plinius lib. 7. cap. 4. Gell. lib. 9. ca. 4. tradunt.

Licinius Mutianus prodidit, uisum à se Argis Arescotentem, cui muliebri nomen Arescusa, nuplisse, & confestim à nuptiis barbā & uirilitatem ei creuisse, uxoremq; duxisse. Plinius quoq; ipse uidit, L. Cossitium nuptiarum die mutatum in marem. quod eleganti epigrammate Ausonius Burdegalensis Gallus, uir consularis poeta & medicus, ita expressit:

Valle bene res nota, & uix credenda poetis,

Sed quæ de uera promitur historia.

Femineam in speciem conuertit masculus ales,

Pauaq; de pauo constitit ante oculos.

Cuncti admirantur monstrum: sed mollior agna

Astitit in teeruum de grege uersa marem.

Quid stolidi ad speciem notæ nouitatis habetis,

An uos Nasonis carmina non legistis?

Cæneæ conuertit proles Saturnia Consus,

Ambiguoq; fuit corpore Tiresias.

De Cæneo. Ouid. 12. metamorph.

Vidit semuirum fons Salmacis Hermaphroditum,

Vidit nubentem Plinius Androgynum.

Nec satis antiquum quod Campana in Beneuento

Vnus epheborum uirgo repente fuit.

Nolo tamen ueteris documenta arcessere fama,

Ecce ego sum factus foemina de puero.

Et recte quidē Ausonius ait, nil opus esse ueterū testi-
monia arcessere, quū ab hinc annos paulo minus L X.
Volaterranus cardinalis sub Alexādro, Romano eius
appellationis pōtifice sexto, Romae duarū uirginū p̄di-
gia accidisse cōmemoret, quarū altera ex canis cōcubi-
tu semicanē enixa, alteri uerò in nuptiarum die subito
mētula erupisset: & utrunq; casum expiationis gratia à
Mario Volaterrani fratre recōciliāte, ad eundē pōtifi-
cem fuisse relatū, tradidit. Sed ueterū pōtificū decreta,
has sexus et animalīū metamorphoses, ut falsas refellūt.

De his uirginū
portentis Vo-
later. lib. 24. de
Genitalibus.

AN IVD AE I SANGVINE HV,

mano utantur. Epistola LXXI.

CCEPISTI, ut arbitror, Critobo-
le, problemata, quę Venetijs scrutan-
de ueritatis ergo, ad medicinę incre-
mentum, serio quidem tractauimus:
quibus cum triduum in conuiuijs, &
sub diui Marci porticu transegisse-
mus, Geraldus congenito natalis so-

li amore compulsus, cum iam uires peregrinatione fes-
sas, quiete refecisset, in patriam redire constituit. Nos
uerò cum amicum nobis uernaculum deserere, prater
fidelis amici officium esse arbitraremur: manē collectis
in sarcinulas impedimentis, antelucano tēpore anteq̄
ingrauesceret calor, itineri accincti, per Mantuā, Ve-
ronā, Brixia, ac Tyrolenses alpes argēti & auri metallis
locupletes, quę lapide quoq; Cyaneo & Armenio ue-
ro abundāt, tridui iter ementi, Tridentū, Simonis pue-
ri martyrio ac Arno flumine celebre, deuenimus. Tū
Geraldus ab hospite sciscitabatur, ob quam causam lu-
dai, scelerati Christianorū sicarij, in puerum innocen-
tem tāta atrocitate grassati fuissent: Cui hospes respō-
dit: Aiunt Iudæos, nisi Christiano sanguine quotānis
corpus

Verus lapis Ar-
menius in Ty-
rolensiu metal-
lis reperitur.

corpus abluerint, foeda contagionis labe & scabiei foetore pollui. At enim, ait, Langius uetus meus etiam olim conuiua & hospes, Mantuae, Bononiae, Venetijs, Iudaeis, ut illorum uel in caeremonijs, aut medicamentis, si qua haberent, arcana, exploraret, diu familiariter conuer-

Quare Iudaei pueros Christianorum occidant.

fatus est. is ergo uera uos causam edocere poterit. Tu ego inquam: Quae mihi hac de re uel auditu uel electione comperta sunt, uobis amicis bona fide referam. Viginti enim praeterierunt anni, quum ego adolescens Bononiae per Mirandulam proficisceretur. Aderat ibi tum comitatus morum & omnifarum eruditionis splendore clariss. princeps, Ioannes Franciscus Picus, Mirandulae comes, & Concordiae dominus illustris: qui quum ab hospite accepisset, nos esse ex Germania aduenas: mox a nobis per nuntium accersitis, primum omnium de uita & conditione Ioannis Capnionis sciscitabatur: & an controversia eius cum monachis studiorum oforibus, per iudicem aut Ca-

De Capnionem haec Picus in Epistolis praedicat.

sarem transacta esset. Cui respondi: intempestiuam Capnionis mortem contentione illam diremissem. Tum ingemiscens Mirandulae comes: Ah quid audio? interijt certe, inquit, triplicis linguae culmen, & Germanicae decus: cuius opera factum, ut Tyberis deflueret in Rhenum: & sancta illa ac uetustate uenerabilis lingua Hebraica, olim uaga & incondita, nunc auctore Capnionem certis constricta legibus, certa dicendi scribendique norma facile omnibus facta est obuia. mehercle obitu huius uiri hebraismus multum detrimento accepit. Tandem ego: Probe, o comes, hunc uirum depinxisti, inquam.

Melanchthon Capnionis affinis.

Siquidem omnes docti & boni uiri, praeter monachos, quibus cum literis uel Musis nihil commune est, huius mortem deplorant: quos tamen & tua, & eius affinis Melanchthonis eruditio non uulgaris, unice consolatur, qua iacturam illam facile resarciri posse sperant. Sed o comes, si fas esset, aduenas tantum territorij huius Principem interrogare, qui eruditionis capessendae gratia

dulce

dulce natale solum deseruimus, libenter à tua eruditio-
 nis omnifariæ excellētia percunctaremur, quæ nā sint
 præcipua Iudæorū de re medica & secretiori philoso-
 phia uolumina. Ibi tum Picus, pro sua ingenua humani-
 tate, quæ sedula ueræ eruditionis est pedisequa: Libe-
 ter, inquit, uobis aduenis, quantum quidem in præsen-
 tia licet, gratificabor. Scitote igit præter legē Mosaicā,
 pauca, & ferè nulla Hebræis fuisse uolumina: cuius sa-
 cratorē interpretationē, quā Cabalā dixerunt, Moysi
 cœlitūs reuelatā, nō per literarū monumenta, sed alter
 alteri, nō minus quadraginta annis nato, o quasi hæredi-
 tario successione ordine reuelabat. Sed postq̄ Iudæi à
 captiuitate Babylonica per Cyrū uindicati sunt, instau-
 rato sub Zorobabele tēplo, ad legē quoq̄ restituendā
 animū appulerūt. Cui negotio tū Esdras, singulari eru-
 ditione & pietate sacerdos, præfectus est: qui sacra di-
 uinæ legis uolumina expoliuit, in eūq̄ ordinē digessit,
 quō tādē sub Philadelpho à LXX interpretib. in Gre-
 cam linguā trāslata sunt. Sed cū Esdras uideret, Iudæos
 exilio, fugaq̄ assidua fluctuare, & cædib. affligi, ueritus
 quoq̄ secretiorē diuinæ legis interpretationē interitu-
 ram, cuius arcana, ueluti thesaurus, saltē in memoria se-
 niorum erāt recōdita: iccirco septuaginta uiros, sapien-
 tia & sacrosanctę legis eruditionē de gente Israelitica
 præstātiores, in synedriū cōuocauit, ut unusquisq̄ quæ
 de legis mysterijs arcana memoria teneret, palām refer-
 ret: quę adhibitis notarijs, fideli calamo excepta, Esdras
 in LXX uolumina digessit, quā Cabalā dixerūt: quæ
 ineffabilē de diuinitate, & angelicis intelligētij sapiē-
 tiam, & de reb. naturalib. exactā traditionē cōtinebāt.
 Quā postea iuniores, præter artē reuelationis literarū,
 mille magicę artis, quā in Aegypto didicerāt, deliramē-
 tis, & goetiæ uanitatib. cōspurcarūt. fingebāt enim sibi
 explorata esse secreta Dei, & spiritū nomina (quale
 est illud impudēs Schēhamphoras) perfricta frōte nu-
 gaces

De Iudæorum
 Cabala, Crimi-
 tus li. 22. cap. 3.

De restitucio-
 ne Iudæorum
 Hierosolymā
 per Cyrum, &
 Esdræ operib.
 Ioseph. lib. II.
 cap. 4. & 5.

Cabala magi-
 cis uanitatibus
 referta.

gaces affirmabāt, quib. daemones cogere, & miracula operarētur: ac CHRISTVM ipsum etiā illorū nominum energia miracula fecisse mentiunt. Nec impia goetiae mysteria, quae a magis in Aegypto didicerāt, quib. spiritus defunctorū ab inferis elicere, & futura praedicere cogerēt, celarūt. Nec fuit mediūsfidius in toto terrarū orbe gēs ulla, ut Plin. ait, cōtumelia numinū insignior, et in magia superstitionib. obstinator: q̄ q̄primū Aegyptum duce Moise egressa est, a veri numinis cultu, quē Moises et Aarō eorū legislatores instituerāt, desciscēs, ut canis ad uomitum, sic ad Aegyptiorū idololatriā redijt: omnium beneficiorū, quae in deserto a Deo acceperat immemor. Nā ex collatis argēteis & aureis uasis & annulis, simulachra & uitulum Iudei cōflarūt: quos Deus per pphetā Amos, & Stephanus protomartyr in Apostolorū Actis his uerbis ob id seuerē obiurgat: Nū, inquit, uictimas & hostias in deserto annis XL obtulisti mihi domus Israel? Suscepisti tabernaculū Moloch, & sidus dei uestri Remphā, & figuras quas fecisti ad adorandū eas. Nec uulgus Iudaorū tantū magicis idololatriā artib. addicētū erat, sed eorū duces, reges & pceres, has optimē callebāt. Erat em̄ Moises, ut Stephanus refert in Apostol. Actis, eruditus in omni sapiētia Aegyptiorū, & erat potēs in factis & dictis, quorū lenocinio eius obtrectatores aiebant, sibi populum Israel, alioqui σκληροβράχην, durā ceruicis, subiugasse: quē & Plin. tradit, unā cū Lotopeo Iudeo, aliā magicis factionē inscripsit, docet) a uera religiōis pietate nō alienā, quā nec Salomon, sapiētiae antistes, ignorauit, auctore Iosepho: cui Deus singularē praestiterat potestatē, qua daemones malignos pfigaret, et morborū tormēta leniret. Refert & idē Iosephus, quendā de gēte Hebraica Eleazarū, praesente se & Vespasiano Cesare, magicis annuli uisib. sub cuius gēma radix Salomonis suberat, de monē de narib. obsessi elicuisse, Annō quāso Manaemus, de

Goetia demonum cultus, & necromantia.

De Iudaeis Plin. lib. 13. cap. 4. De Iudaeorum idololatria, Amos c. 5. Exod. 32. in Act. apostol. cap. 7.

Moises Aegyptiorū magiae peritus in Act. apostol. Lucas ca. 7. Euseb. li. 8. ca. 2. Plin. li. 30. cap. 1.

Salomon & Eleazarus daemones cogebant. Iosephus lib. 8. Antiquit. ca. 2. & Crimi. lib. 9. cap. 15.

secta

secta Essenorū Iudæus, ob magiā Herodī regi percharus fuit: qui Herodi, adhuc sub pēdotriba puero, qui manū ferule nōdū subduxisset, p̄dixerat, eū regio diademate insignitū iri, & quot deniq; annos regnare deberet: At hoc forsā equiori animo ferēdū, q̄ illud, q̄ Saul rex uitæ suæ periodū percōctaturus, fatidicā in Endor anū, quæ Pythonē dāmonē subditum fouebat, cōpulit, per goetiæ fascinationes, Samuelis p̄phetæ umbrā uerius q̄ animā, ab inferis ad eius colloquiū euocare, ut ab eo sciscitaret, an hoc morbo, quo decubuerat tū, interiturus esset. At proh dolor, hæc pernicioſa goetiæ species à mortuorū spectris & uaticinio, Necromātia dicta, p̄ter carmina, lapidū uires, aromatūq; suffumigia ac herbas, suis demonib. cōsecratas, p̄cipue cruētis hominū & pecorū sacrificijs cōstabat, q̄ demones cōsulti, per suarū sacerdotū oracula in perniciē hūani generis suadebant & imperabāt. Perhibēt sanē Aegyptiorū philosophi, & Indorū Brachmanes, demones nulla re magis oblectari, & in cōmerciū hominū allīci, et irata spiritus maligni numina litari, q̄ sanguine humano: & ob id eos circa sepulchra, nisi lustralis aqua aspergine arceātur, oberrare. Vnde uidemus quoq; in nuper repertis insulis demonum cultores, suos mactare parētes, & liberos immolare, ac cōiuges uiuas omni muliebri mūdo adornatas, in rogū cōiectas cū maritis mortuis comburi, quo se demoni obsequiū p̄stare arbitrant. Sic quoq; Vlysses à Circe uenefica & saga instructus, diffuso in scrobē cubitalē pecorū & agnellorū cruore, & melicrato Achillis & Troiani belli herorū animas, in colloqū accersiuisse tradit. Vñ Hom. omnis magiæ peritissimus uates, ait:

De Manaemō mago Essenio, Ioseph. lib. .15. cap. 10.

De Pythonissā hæc 1. Reg. cā. 28. & in Actis apost. cap. 16. in Decretis cau. 6. q. 5. cap. nec mirum.

Dæmones homines sacrificare suaserunt.

Deorum cultores in Nouis insulis homines sacrificant.

Dæmones humano & pecorum sanguine delectantur & allīciuntur. Homerus Odyss. 1. Horat. sat. 8. libro 1.

τί δὲ μῦθα λαβῶν ἀπεδιδραμόμην
 ἐς Βόθρον. ῥέε δ' αἷμα λιλαυρόφει, αἰδ' ἀγέροντος
 Λυχαίου π' ἐξ ἐρέβους νελέων κατατεθνήδων.

Quod Horatius quoq; de ueneficis & Canidia saga tradit, dum ait:

— Scalpere terram
 Vnguib. & pullam diuellerē mordicis agnam

Ceeperunt, cruor in fossam confusus, ut inde

Maneis elicerent, animas responsa daturas.

Humano cruore demonum delectari. Sed pecorum cruore humanus erat daemonibus longē gratior: adeo ut Hostanes magus, hominem in sacrificijs occidere, esse religiosissimū, mandare uerò saluberimū, tradiderit. Nec Chalcas augur, à daemonibus ex Pli. li. 30. cap. 1. Aulide Græcorū ducibus felicē nauigationis abiturū ad Maerob. lib. 1. Troiā impetrare potuit, nisi cōsultis extis Iphigeniam Satur. cap. 6. & lib. 3. Lactan. li. 1. cap. 21. Agamēnonis filiā, Dianæ immolandā suafisset, ut uirginis cruore iratū Dianæ numen litarēt. Irreperūt & De Iphigeniæ immolatione, hæc cruenta sacrificia ultra mare ad extremos orbis Bri- Euripides totā tānos, & inde ad Gallorū Druidas, quos Tiberius Cæ- scripsit tragediam. sar ob id ex Gallia sustulit, memor fortasse ueteris senatus cōsulti, quo anno ab Vrbe condita D C L V I I, sub Cn. Cornelio Lentulo & Licinio Crasso cōsultibus cautū erat, ne homo immolarēt. Palamēq; in tēpus cōtincuit prodigiōsi sacri celebratio. Sed hæc de Iphigenia, forsitan poetarū dices esse figmēta: quæ tamen uerissimā esse magiæ ueterum inuolucra, fateri cogēris. Age igitur ex philosophis & ueterū annalibus uerissimas adducamus historias, de nefario sanguinis humani abusu. Scribit enim Pfellus de magorum secta fuisse Euchetas, qui deprecationibus fascinabāt: & Gnostos, quos circumferentes Zoroastris libros, Plotinus editis cōtra eos libris, hæreseos & mendaciū cōiicit. hi ut daemonia toto cōciperēt pectore, nefanda sacrificia perpetrarunt. cōueniebant enim die quo passus est Saluator: uespere, ad locū destinatū, unā cū puellis sibi notis: & sacris peractis, ac cadelis extinctis, indiscriminatim cum sororib. aut filiabus, ut fors eas obtulerat, coibāt. ex hoc nefario & incesto cōcubitu infantes aut pueros a maternis uberibus auulsos iugulabant, ac omnib. corporis puerorū uenis incisis, sanguinis effluuū phialis excipiebant, corpora exanguia cremabāt, cinerē sanguini admiscebant, quo epulas & pocula cōdiebāt, tum sira tum alio.

aliorū: quo ueneficio existimabāt characterē diuinū no-
 bis impressum, daemōnia peculiarē, penitus aboleri,
 & demōnū furorē fatidicū, & audaciā ad queuis sceler-
 ra obeūda, cōcipi. Homicidia quippe spiritib. malignis *Latrones cruo-*
 iter ad animū patefaciūt: qđ homicidarū atrox oculorū *ris humani gu-*
 (quī mētis sunt indices) intuitus, apertē prodit. Quod *stu audaciores*
 uerū esse, nuper in supplicio cuiusdā pastoris sicarij & fieri.
 homicidæ cōperimus, qui duos habebat filios, quos sibi
 in sui facinoris & latrocinij subsidiū ascitit. at cū pater
 iuniorē, ad tā sæua obeūda facinora pusillanimū agno-
 uisset, occiso in sylua Otthonis tabellario, qui ab recto
 itinere deuiauerat, pater panē sanguine occisi madidū,
 filio esuriētī edendum præbuerat. quo degustato, tanq̃
 demōnis œstro percitus, sese ad queuis perpetrāda fla-
 gitia longē audaciorē factū, dū de eo & patre in Beyn- *Iudei quare*
 sem sumere supplicium, & frater etiā unā meritas pēde- *pueros Chris-*
 ret pœnas, ingenuē confessus est. His quoq̃ sceleratis *stianos occi-*
 puerorū homicidijs, Iudeos se crebrō polluisse, Gallorū *dant.*
 & Germanorū annales testāt: quos ob id Philippus rex
 Galliæ, cū cōperisset eos quotānis die quo CHRISTVS
 peccata nostra in cruce luit, puerū Christianū in specu *Iudei Parisijs*
 subterraneo occidere, tā nefarij sceleris auctores octūa- *combusti.*
 ginta Parisijs uiuos cōbussit: alios uerō flagitij cōscios
 Iudeos, ad unū oēs cōfiscatis bonis, è Gallia proscripsit.
 qui postea leprosorū ministerio, cruore capillisq̃ homi-
 num, additis in fasciculū quibusdā herbis, fontes infe-
 cerunt, unde uirulēta cōtagionis liues in Gallos desæ-
 uijt. Tradūt quoq̃ Heluetiorū annales, Iudæos Ve- *Iudei in Helue-*
 ronæ puerū cognomento Ruffum occidisse, cuius exe- *tia combusti.*
 crādi flagitij auctorū corpora rotis cōfracta, in escā feris
 & uolucris, exposuerūt: reliquos uerō proscripserūt, qui
 collatis opib. Rudolphū regē Romanū in eorum uindi-
 ctam contra Veronēses sollicitarunt: quos Rudolphus
 triginta millib. peditū & equitum, bis frustra obsedit, & *Iudei vberlime-*
 oppugnavit. At queiso uos, an nō Vberlingēsis oppidi *ge combusti.*
 S. 3. magt.

magistratus, ut iustus, ita quoq; seuerus fuit hūani sanguinis uindex: qui trecentos Iudæos, q̄ puerū ciuis cognomēto Frhei, occiderāt, unā cum liberis & uxorib. in unā domū, muro circumseptā, uelut in ergastulū coniectos, cōflagrauit. Sed hæc uetusta, & ferè obliterata, illis cōdonemus. At illud quod à CHRISTO nato su-

De Simōe puero Tridēti à Iudeis occiso, Eusebius in Chronicis, Sabellius li. 7. Eneadis decimæ.

pra mille simū ac quadringētesimum anno septuagesimo quinto (ut Eusebius refert) in Tridento accidit, longè detestabilius: in quo Iudæi furtim quendā cerdonis puerū bimātē, cui nomē Simō erat, subtractū, & octauo Calendas Aprilis, quo die CHRISTVS passus fuit, perfida huius gentis ritu & more strangulatū, ut sanguinē innocentē emūgerēt, ita multifariā perfuderūt, ut corpus pueruli totum Dominicæ passionis schema stigma tibus referret. Nec tam detestabile Iudæorū flagitium (siquidē uox innocentis sanguinis, mirabili facti manifestatione, uindictā Dei implorat) inultū māsit. Nā cū Ioānes Sala iure cōsultus Brixianus in huius atrocis sceleris reos, decreto pōtificis anquisiuisset, cōperti meritas supplicij pœnas in rogo pependerūt: puero uerò in martyrū catalogū relato, tēplū satis augustū, ob miracula Tridenti cōsecratū fuit: in quo pueri corpus exoletū, & nigrū, cras ædituus uobis spectandū exhibebit. Nec tñ his & tātis supplicijs Iudæorū pertinax, dæmonis instinctu, in homicidijs obstinacia, mitigari potuit. Nam quinquēnio pōst, eiusdē impietatis & crudelitatis scelus Venetijs uindicatū fuit. ex Motta oppido Forijulij, qd̄ Liquētia amnis alluit, occiso à Iudeis in die Parasceues puero: tres de Hæbraica gente fontes, Venetias ad supplicium deportati, meritas luerūt pœnas. At, ut audio, nō desunt qui Iudæorū impietati patrocinentur, & hæc de Iudeis cōficta fuisse crimina affirmēt, ut eorū bona cōfiscerent, & iudices ditescerēt. lam dudū em̄ sublati eorū holocaustis & hostijs, nec ulla amplius esse sacrificia, quæ uel hūano uel ferarū sanguine ab eis peragantur: nec legē Mosaicā ullū sanguinis hūani usum præcipere,

In dei Venetijs
combusti.

pere, uel docere. Sed ô impiorû patrone, tuorû Cabala,
 magico Aegyptiorû incâtatiôis ac diuinationis artifi-
 cio, literarûq; sacre scripturæ sortilegio, & mēdaci diui-
 norû nominû schēhāphoras & aliorû supstitiosa inter-
 preratione referta, daemonû culturā & p̄stigias necro-
 matię uos docuit, q̄ sine sanguinis effusiōe fieri nō pos-
 sunt, ut uotis uestris demōes adsint. Vnde decreta pōti
 ficū aiūt: Ad suscitādos mortuos cadaueri sanguis adij-
 cit. Nā amare sanguinē demones dicunt. Quū uerò hec
 magica Aegyptiorû & auita Hebręorû dogmata, olim
 successorib. eorū tantū uelut p̄ manus tradita, & adhuc
 succulduo sint quorūdā alta mēte reposita: de his peri-
 culū facturi, sanguine hūano egēt. Quare nō immeritō
 quispiā ludæos p̄ hec execranda puerorū homicidia, in
 die q̄ Christus suū p̄ nra salute effudit sanguinē, q̄ nos
 de potestate deōnū redemit, ludęos quoq; ut Euchetas
 & Gnostos magos, cōgrere sanguinē, suspicari poterit.
 His uel credere, uel fidē derogare, penes te sit arbitriū.
 Tū Geral. Hęc q̄ nobis de ludęorū magica impietate, &
 eorū goetię p̄stigijs, q̄ sanguinē, demoniorū philturū, re-
 grūt differuisti, nō multū diuersa à Capniōe nro, ex lib.
 de Verbo mirif. accepimus. Verū qd stēm̄ate auorū ge-
 nerofus, & rara eruditiōe uerē admirādus comes Picus
 Mirādulanus, de ludęorū in re medica libris et pitia sta-
 tuerit, uel tu diuturno (ut hospes refert) eorū usus cō-
 mercio cōperisti, nōdū nobis significasti: quū tñ hec sci-
 re Germanorū max. intersit, q̄rū ut marsupia ludęi fœ-
 nore, ita facultates corporis uítales medicamētis exhau-
 riūt, ac experimēta p̄ mortes agūt (discūt. n. piculis nris)
 ludæoq; Chriānū medicamētis occidere sūma impuni-
 tas sit. q̄ppe cū nulla lex sit, q̄ in hac arte puniat incitiā
 capitalē. Accedit ad hoc auaritia p̄fectorū et p̄sidū, q̄ ac-
 cepto paruo tributo, data illis, q̄ Christū & illibatā eius
 matrē uirginē Deiparā blasphemāt, maiore q̄ Chriātia
 nis immunitate, hos ut mali pastores nō tōdere, sed He-
 braicos hos lupos, subditos ut oues deglubere pmittūt.

in Decre. cauf.
 26. q. 5. can. nes
 mirum.

Magistratus
 auaritia finit
 subditos sceno-
 re ex medicina
 ludæos per-
 dere.

Pudet

Pudet fateri, solos in toto terrarū orbe Germanos cui-
 libet apostatae, sacrificulo, agyrtae, carnifici, perfidoq̄
 Iudæo, profitenti se medicum, corpus & uitam cōcre-
 dere. Quare, mi Langi, si quid de illorum medicina cō-
 peristi, aut quid tandem sentias, ob communem patriæ
 salutē in lucē proferas, te omnes obsecramus. Cui ego
 respondi: O Geralde, equo certē sponte sua currēti fru-
 stra impingis calcaria. A teneris quippe didici, neminē
 sibi solū natum: sed potiozem nostri ortus & uitę partem
 sibi partim amicos, partim patriam uendicare. proinde
 quicquid de Iudæorum in medicinis scientia exploratū
 habeo, ut ab illorum tyrannide & fraude ægroti semel
 uindicari possint, ut ingenuē, ita quoque uerē ac citra
 omne odium uobis referam. Primūm gloriantur Iu-
 dæi, se quosdam de re medica habere libros reconditos,
 ac Christianis medicis inuisos: quorum nec Picus Mi-
 randulanus, nec Capnio, Hebraicæ linguæ antesigna-
 ni, ulla saltem fragmenta extare perhibebant. Nam Iu-
 dæi æquē ac Gallorum Druīdes, ante tempora Esdræ
 sacerdotis, cum Cyrus eos ex captiuitate Babylonica
 in Syriam Palæstinā Hierosolymamq̄ restituisset, nec
 secretiorem diuinæ legis interpretationem, nec ullam
 aliam artem literarum monumētis concrediderant: sed
 eorum successoribus hereditario reuelationis iure ue-
 luti per manus tradiderunt. Quare neque ulla de phi-
 losophiæ encyclopædia monumenta habent, nec pro-
 ferre possunt, præter Cabalam & Thalmud, nugarum
 superstitionibus plena. Illud tamen fateri cogimur, in
 Syriā, præcipuē Palæstina, ante & post CHRISTVM
 natum, quam Iudæi incoluerunt, studiū medicinæ plu-
 rimūm floruisse. Nam in Antiochia diuus Lucas me-
 dicus, & Damasco, præclaris Syriæ ciuitatibus, fan-
 ctus Paulus ac Mesue, medicinam professi sunt: uerūm
 eam, quam Græcis, quos Mesue in testes adducit, acce-
 ptam referre iure deberent: quemadmodum Rasis &
 Auicenna,

Auicenna, ac reliqui Arabes, Hippocrati & Galeno, quos in re medica ut duces obseruāt, & sequuntur. aliā uerò medicinā magicis Aegyptiorū uanitatib. descēdatam, Aegyptijs debēt. Nam cū in terra Canaan magna annonae caritas & fames incidisset, Abraham cū Loth & Sara, eius uenistē indolis uxore, & uniuersa prole in Aegyptum profectus est, ubi pecoribus plurimūm ditescēbant. Siue, ut sanctus Stephanus in Actis apostolorum refert, quum terra Chanaan magna frumentorū inopia affligeretur, Iosephiq; auctoritas olīm ā fratribus per inuidiam Aegyptiorum mercatoribus uenditi, apud Pharaonem magni fieret, Ioseph missō nuncio patrem suū Iacob, omnemq; cognationē eius cū LXXV animalibus in Aegyptum accersiuit: in qua prēter idololatriā cultum, ex magia pharmaca & incantamenta didicerunt, quibus morborū curā temerario ausu professi sunt: quibus quoq; sacrosanctum Dei donum medicinam prophanassent, si monumentis literarū ab Aegyptijs excepta posteris tradidissent. Sed ne syncerae medicināe puritas, eorum nugis contaminaretur, diuina prouidentia obstitit: cuius nutu accidit, ut Iudēi Iesu duce in Syriam Palāstinam reduces, ac ex captiuitate Babylonica, per Cyrum Persarū regem asserti, ut iterū gens illa effrenis Artaxerxis bellorū cladibus ac Ptolemæi insidijs afflictā, proprijs quoq; seditionibus pessumiret. Nam imperante adhuc Claudio Tiberio Cæsare, oborta Hierosolymis in solēnitate Paschæ seditione, intra portas templi triginta Iudēorū millia oppressa tradūtur. Nam ā CHRISTO passō hęc gens Deo hominibusq; exōsa, continuis bellorū ac seditionum calamitatibus fuit attrita. Quippe cum in ciuitate triplici discordiāe intestinae factione dissideret, illius proceres crebrō ante templi portas cruenta intestini belli clade conflixerūt, in qua optimi quiq; , qui aliquid ex Aegyptiorum doctrina, uel auita maiorum reuelatione di-

T

dicerant,

De Iudæorum
strage hęc Cor
nelius Tacit. li.
21. Ioseph. li. 11.
cap. 6. & lib. 12.
cap. 1.
De Iudæis se-
ditione oppres-
sis historia Ter-
partita lib. 2.
cap. 19.

372
 dicerāt, uel armis, uel obfessa ciuitate, fame interierūt:
 qua mures, liberos, scutorum coria, & calceorū alutas,
 ac fœnum edere coacti, tam confertim perierūt, ut per
 unam tantum portam centum ac quindecim cadauerū
 millia fuerint elata, ut Egesippus refert. Fex igitur tan-
 tum, & indocti uulgi colluuiēs, mansit superites: quæ,
 postquam Titus Vespasianus ciuitatem triplici muro
 uallatam ac dirurā solo adæquasset, dispersa, sine pasto-
 re & duce, passim per Europam & Indiam, et per aliquā
 Africæ partem oberrauit, nulla illis certa uel trāquilla
 sede derelicta, in qua literis uacare possent, a C H R I-
 S T O nato, uero Messia, semper alieno obnoxij domi-
 nio. Id quod illorum dux & propheta Moises, futurum
 illis, tali ueridico uaticinatus est oraculo: Non aufere-
 tur sceptrum de Iuda, & dux de fœmore eius, donec ue-
 niat qui mittendus est, & ipse erit expectatio gentium,
 quæ ex Deipara uirgine natum, obujs (ut aiunt) ulnis
 excepimus: quem Iudæi adhuc, sed sero nimis, expectāt.
 De hac uaga gente Israelitica, hæc nostra Iudæorū pro-
 pago repullulat, omnium bonarum artium, & præcipue
 philosophiæ ignara, quæ se illicito fœnore, quo araria
 diuitum & principum exhauriunt, & medicinae impo-
 stura, qua impune Christianos per dunt, alit, & dicitur,
 nō enim sibiipsis, suæ in medicina ignorantia sibi cōscij,
 medētur: sed Christianorū (quod Bononiæ & Venetijs
 crebrò uidi) consiliū & auxiliū implorāt. Quī enim ob-
 se cro medicinā scire possunt: cū prima illius elementa,
 nēpe humani corporis fabricā, non plus q̄ lanij noue-
 rint: philosophiā ne à limine quidē salutauerint: cuius
 tamē pauca quædā seminaria, nunq̄ fructū pductura,
 Cabala eorū inspersa habet. Prudenter igitur & sancte
 Pontificum decreta, sub pœna exauctorationis, aut ex-
 communicationis cauerunt, ne quis Christianus sacris
 inītiatus, uel laicus, cū Iudæis conuiuetur, lauet, aut eos
 ad infirmos accersat, aut medicinam ab eis accipiat.

Egesippus de
 excidio Hiero
 fol.

Sceptrū Iudæ
 aufertur.
 Gen. 49.

Medicina Iu-
 dæorum prohi-
 bita, causa 28.
 q. 1. can. nullus
 eorum.

Iosophos diuina herbarum medicamenta, magica & anili
 superstitione infamasse turpiter. LXXII.

SOLET quidem, sed non immeritò,
 fraudulenta iniquitas omnibus bo-
 nis & probè doctis uiris mouere sto-
 machū. Quare omnes boni te faciliè
 uenia, imò laude potius dignantur,
 quòd omnibus theologis & logia-
 tris ac Iudæis malam crucem impre-
 caris, qui sacrosanctam religionem ac medicinam, exe-
 crandis magicæ artis uanitatibus defœdarunt: quas
 dum herbas aut radices, certis prius decâtatis *ἐπιόδους*,
 & non sine lustralis aquæ cêremonijs eruūt, expiant, &
 consecrant, audire & uideri licet: quorum ludibrio ca-
 codæmon mentes mortalium ita perstrinxit, ut graues
 eruditione & fama totius ueteris Latij & Græcię philo-
 sophos, ea docere aut scribere olim nō puduerit. Qua-
 re ut scias, quibus iustè succensere debeas, paulo altius
 in re medica & religione magicæ uanitatis auctores tibi,
 & originē repetam. Non adeò magni referret, He-
 bræos magicæ arcana ab Aegyptijs dæmonum cultori-
 bus, & idololatriis, olim didicisse: quoniam illius arcana
 usq; ad Esdræ sacerdotis tempora, non literis inuulga-
 runt: sed ut Gallorum Druides, illius sacra alter alteri,
 ueluti hæreditarij iuris successu, per manus tradebāt. Et
 postquam Esdras diuine legis interpretationem, quam
 Cabala dicunt, cōmunicato cum LXX uiris Iudæis, ex
 omni eorū tribu doctorib. selectis, cōsilio, cōscripsisset,
 cui illorū successores multa nephāda magica de schem-
 hamphoras, & literarū sacre scripturæ calculatione, &
 quasi sortilegia inseruissent, ne tamen hæc inertī uulgo
 patèrent, lege cauerunt, ne cuiquam fas esset ante suæ
 ætatis XL annū, quando iudiciū, quo sacra à prophanis
 discernere posset, assequutus esset, Cabalā legere. At
 quum

De Esdra
 deo Suidas
 Iosephus.

De Hostane
hæc Plin. lib. 30.
cap. 1.

De Pythagoro,
Platonis &
Democriti pro-
fectione in Aegyp-
tum, Euseb.
li. 10. ca. 2. Cic.
li. 5. de Fin. bo.
& mal.

De libris Numæ
Liu. Deca.
4. lib. 10. Plin.
lib. 13. cap. 13.

quum Hostanes Proconnesius, secundus post Zoroastrem magiæ auctor, in bellum quod Xerxes Græciæ intulerat, comitatus, magiæ artis ostentatione ab omnibus ueluti numen ueneraretur, Græcorum populos non ad illius auiditatem modò, sed ad rabiem ferè illexit. Unde Græcorum philosophi, ut magiæ quoque artis peritia barbaris non inferiores essent, sibi quoque famam, eruditionis quoque honorem aucuparentur, Pythagoras, Empedocles, Democritus ac Plato, ad hanc discendam exilijs uerius quam peregrinationibus susceptis, in Aegyptum nauigarunt. Unde redùces, hanc illustri præconio celebrarunt, & docuerunt. Ante quos tamen Numa Pompilius, Romanorum rex & pontifex, ex magiæ quatuordecim libris partim Græcis partim Latinis, Romana iura & pontificia sacra conscripsit: cuius libri, ne diuulgata arte, pontificum auctoritas uilisceret, arca plumbeis cooperculis deuincta, intus uerò cedri resina oblita, inclusi, in quoque eius monumento reconditi, post Numæ obitum anno quingentesimotrigesimoquinto (qui annus, quum coelum sex menses nulla pluuia terram irrigasset, siccitate & frugum inopia insignis fuit) rursus sunt eruti: eo enim anno in agro L. Petilij scribæ sub Ianiculo, dum cultores altius moluntur terram, duæ (ut ait Liuius) arce lapideæ, octonos ferme pedes longæ, quaternos latæ, inuētæ sunt, literis Latinis Græcisque utraq; arca inscripta: in quarum altera Numæ Pompilij corpus sepultum esse, in altera eiusdem libros inesse, titulus indicabat. quas cum ex amicorum sententia Petilius referasset, quæ titulum sepulti regis præ se ferebat, inanis reperta fuit, sine ullo humani corporis uestigio, per tabem tot annorum ossibus absumptis: in altera, duo fascis candelis inuoluti, septenos habuere libros, non integros modò, sed recentissima specie à tineis & blattis illaesos. septem libri de iure pontificio Latini erant, septem Græci de disciplina sapientiæ: quæ, ut Liuius ait, illius ætatis esse potuit.

fuit: quam Numam a Pythagora non didicisse, Cicero
 ac Liviſus recte aſſerunt. & hinc, Eusebius, Ouidius, ac
 Plinius, qui Numam Pythagorae auditorē fuisse aſſerūt,
 erroris cōvincuntur. Siquidē peragratis Arabiē, Persi-
 dis, Aethiopiae Aegyptiq; finibus, Democritus, erutis
 ex sepulchro Dardani, ex Phœnicia magi, uoluminib.
 circa belli Peloponnesiaci tempora (q̄ gestū est à tre-
 centesimo urbis Romanæ anno, qui orbis cōditi 4770
 fuit) magiā in Græcia docuit: Pythagoras uerò, regnā-
 te Seruio Tullio, & plus centū post Numam defunctum
 annos, in ultima Italiae ora: quæ tū uetus Græcia dice-
 batur, circa Metapontū, Heracleā, & Crotonā, frequē-
 ti discipulorū cōcōne magiā professus est: quā & uarijs
 symbolis obscurauit, & ne quispiā discipulorum ante
 assequitā magiæ sapientiā de ea quippiā temerē effu-
 tiret, aut eliminaret, silentium triennale discipulis indi-
 xit. Cæterum si annalibus credimus, in eadē belli Pe-
 lonnesiaci tēpora Hippocrates & Democritus inci-
 derunt: quorum ille salubribus præceptis medicinā au-
 xit & illustrauit, hic uerò eam & religionē ethnicorum
 arte magica miscuit & polluit. Nā illud magis persua-
 sum erat, neminē, quāuis corpus nullis conspersum ne-
 uis haberet, nec unquā in mare expuisset, sacris magiæ
 initiari, aut ritē dæmonū sacris operari posse: nec *ἰνὼ-
 στας ἢ γυναικίας*, carminibus, uel lugubri incantamento
 mortuorū manes aut dæmones in colloquium aut sub-
 sidium, uel ad uindictam arcessere, aut ueneficijs, spe-
 ctis, ac prestigijs mentes mortalium perstringere pos-
 se: nisi prius magicas, ac naturales quoq; sed occultas,
 herbarū, aromatum, lapidū, radicumq; uires & suffitus,
 ac præcipuē reconditā rerum naturalium cum dæmoni-
 bus & astris sympathiā, probē didicisset: sine quorū pe-
 ritia, nec dæmones ad magorum sacrificia & officia co-
 gi posse crediderant. Quare his philosophis magis om-
 nibus uetustior Orpheus (id quod eius hymni, qui ad-

Pythagorā nō
 fuisse Numæ
 præceptorem,
 Cic. libro 2. de
 Orat. & lib. 4.
 Tuscul. quæst.
 Dionys. lib. 2.
 Plutar. in eius
 uita, Plin. li. 2.
 cap. 8.
 Eusebius li. 9.
 ca. 3. Ouid. lib.
 15. Metamor-
 Plin. lib. 13. ca.
 13. aſſerunt Nu-
 mam fuisse Py-
 thagoræ disci-
 pulum.

De Dardano
 Aegypto Io-
 seph. lib. 8. cap.
 2. Plin. li. 30. c. 1.
 De Hippocra-
 te & Democri-
 to hæc Plin. li.
 30. cap. 1.

Magiæ opera,
 quæ ex sympa-
 thia dæmonū
 cum rebus na-
 turalib. & a-
 stris.

Veteres poetae
 omnes magiæ
 periti.

De polio her-
ba Plin. lib. 21.
cap. 7. & lib. 25.
cap. 2.

De moly Ho-
mer. li. Odyss.
10. Dioscor. li.
3. ca. 70. Arsen.
in Apophtheg.
Mandrora es-
se amoris phil-
trum, testatur
Theophil. li. 9.
cap. 10. de Hist.

plant.
Quod Andre-
as & Pamphi-
lus medicinam
magicis uani-
tatis defæda-
rint, Gal. lib. 6.
de Simpl. med.
Decana sacrifi-
cia, Suid. in
uer. *ἀνακρίσεις*.
Herba horo-
scoporum.

Gale. lib. 6. de
Simpli. medic.

De lupinis hæc
Plin. li. 18. cap.
14. de molocho
Columel. li. 11.

huc extāt, testant̄) aliqua de his curiosus scripsit, et post
eū eius discipulus Musæus, & Hesiodus, magicas polij
herbe uires & suffitus cōmēdarunt: & Homerus quoq̄
suum Moly, agrestis rutæ speciē, Mercurijq̄ cōtra Cir-
ces ex mandragora ueneficia, pharmacū ita collaudat:
*ὦς ἄρα φωνήσας, πότε φάρμακον ἀργυρόφρονος,
ἐν γαίης ἐρύσας, καὶ μοι φύσιν αὐτῷ ἐδίδξεν.
ῥίζην μὲν μέλαρ ἴσθες, γάλακτι δὲ εἰλελυρῶν ἄνθ' ὄ.
μῶλον δ' ἐμυ κελύεσσι θεοῖ, χαλεπὸν δ' ἐτ' ὄρυσας
ἀνδράσι γε βεντοῖσι. θεοὶ δ' ἐτε πῶλυτα δύνανται.*

Post hos longa annorum ferie, Andreas & Pamphilus
non erubuerūt ἐπ' ὧδας καὶ μεταμορφώσεσιν Ἰβὶ Βοτάνων, καὶ
ἀλεωνῶν καὶ λακμώνων ἑρῶς Βοτάνας γραφεῖν. id est, incanta-
menta, trāsformationes, & decanorū ac demonū sacras
herbas conscribere. Idē Pamphilus gloriatur, herbam
aquilæ, Græcis omnibus ignotam, ac triginta sex horo-
scoporum sacras herbas, ex libro Hermetis Trismegisti
magi Aegyptiaci didicisse. Erant autē Decana sacrifi-
cia, in quibus ex uoto decima pars præδε, Pythio Apol-
lini cōsecrabatur. Horoscopi erāt, qui ex herbarū indi-
cio, quis demonū quauis hora præsideret, & quid eius
auspicio feliciter fieri uel auspiciari posset, indicabant.
At esse de heliotropiorū genere herbas, quæ se motui
solis accommodant, herbasq̄ indicent, inficiari nō pos-
sumus. Nam quotidie uidemus molochi & cicoreæ flo-
res ad solis ortū dehiscere, ad eius occasum conuiuere.
En lupinus cū sole quotidie circūagitur, horasq̄ agri-
colis, etiā nubilo die, demonstrat. At esse herbas, quæ
dæmones horarum præsidēs indicent, puerilia esse deli-
ramēta Galenus rectē monet. At illud lōgē impuden-
tius, q̄ idē Pāphilus herbarū descriptioni aniles fabulas
inseruerit: fascinationes, carmina, ac magicas cēremo-
nias in herbarū & radicū euulsione obseruādas, ne de-
monis astus, cui herba dicata, euulsiō fraudi sit, docet.
At illud omnē superat admirationē, etiā graues erudi-
tione

tionē testes his magorū nugis nō deesse. Eiuslori radi- cum moly imminere mortē Homeri interpretes afferit.

Appion grāmaticus, Plinio adolescēti uisus, pdidit, cy- nocephalēā herbā, quā in Aegypto uocaret Osirites, diuinā, & cōtra omnia ueneficia pollere: sed si ea erue-

retur, euulsorē statim moriturū. At his periculis, aut po- tius uulgi terriculamētis, quo herbe pluris uenirēt, cer- tis precatio rib. aut obseruationibus obuiā iri, magi do-

euerāt. Sic Druides Gallorū magi, preceperūt selaginē herbā, sabinā similē, cōtra omnē pnicie & oculorū uitia efficacē, sine ferro legi: dextra manu p tunicā qua lini-

stra exerit, uelut furāte, cādida ueste uestito, pureq; lo- tis nudis pedib. sacro (priusq; legit) uino & pane factō,

& ut lecta in mappa noua deferatur. Alias uerō plures, æque superstitiosas, magicas in eruendis ellebori, man-

dragorā ac panaceā Aiclepiadēā radicib. obseruatio- nes, Theophrastus in nono de Historia herbarū refert,

& ut nugacia radicidij additamēta floccipēdit. Attamē nō negamus quarundā, æque ac hydrargyri, esse ita no-

xiū uirus, ut si nō flatu auerso eruant, uirulēto earū ua- pore caput, faciē, oculos, ac nō rarō totum corpus oble-

datur. Sic nemo innoxie thapsiā euulsurus est, nisi faciē uelica obduxerit, manusq; & corpus oleo inunxerit.

Atqui nō tantū hac magica obseruatione in eruendis simplicib. sed etiā in medicamentorū cōpositione uete-

res usi sunt. Sic Andromachus, in cōficienda sua cōtra calculū antidoto, semēta diuretica in pila lignea pistillo

ligneo contundere precipit: illiusq; opificem, annulum ferreum, aut calciamēta ferreis trāsfixa clauis, ut Thra-

ces & Pannonēs solent, gestare uetat. At parum ui- sum est cacodæmoni, his nugis irretire animos homi-

num, & sacrosanctā medicinam defœdare: nisi, ut plus auctoritatis magiē accederet, in eius fraudulentū con-

sortium medicinā & astrologiam ascuiisset. Rectē me- diusfidius, inquit Plinius ille polyhistor, natam ē medi-

De Appione hæc Plin. li. 30. cap. 2.

De selagine Pli. lib. 24. c. 11.

De superstitio- sa herbarū col- lectione Pli. & Theophrast. li. 9. cap. 9.

De Thapsia hæc Theophr. li. 9. ca. 9. Dio- scorid. libro 4. cap. 147.

De Antiochi antidoto hæc Aetius serm. 11. cap. 13.

cina

Magia medicinam & astrologiam sibi coniunxit, Pli. lib. 30. cap. 1. hæc.

In Nouis insularis magi demonum cultores.

De Nerone hæc Pli. lib. 30. ca. 2. & Suetô.

Libri Numæ combusti. Liu. Dec. 4. lib. 10. Pli. li. 13. cap. 13. Verba ex Decretis pontificum 26. quæst. 7. can. admo-
neant.

cina magicen nemo dubitat, ac specie salutari irrepsisse, uelut altiore sanctioreque quam medicinâ: ita blandissimis desideratissimisque promissis addidisse uires religionis, ad quas etiamnum maximè caligat humanum genus. atque ut hoc quoque suggererit, miscuisse artes mathematicas, nullo non auido futura de se sciendi: atque ea uerissimè è cœlo peti credebant. & ita obsessis triplici uinculo humanis sensibus, in tantum magia adoleuit, ut etiam hodie in maiori totius Europæ & orientis parte regum regibus imperet. Quod uerissimum esse, etiâ nostro æuo. Nouarum insularum exploratores Lusitani cõpererunt: in quibus rex nulla bella, sacrificia, aut quæuis rei publicæ munia, sacerdotibus magis, demonumque cultoribus inconsultis, suscipere audet. Verum hæc magorum documeta, aut si mauis, potius deliramenta, meras esse nugas, Nero etiâ Cæsar didicit, qui nullis ad hæc artem discendâ pepercit opibus, nihil quod hæc exigeret reliqui fecit: hanc tamen falsam expertus, postremo repudiavit. Quod si hæc aliquo ueritatis fundamento niteretur, certè libri Numæ Pompilij non fuissent publico prudentissimi senatus Romani decreto in foro combusti. Quare sacra pontificum decreta his uerbis præcipiunt & mandant: Ut sacerdotes admoneant populos suos, ut nouerint, magicas artes incantationesque quibuslibet infirmitatibus hominum nil remedij posse conferre, non animalibus languentibus aut claudicantibus, uel etiam moribundis quicquam mederi: sed hæc esse laqueos & insidias antiqui hostis, quibus ille perfidus genus humanum decipere nititur. Quare qui in collectionibus herbarum carmina dicunt, aut pictaciolas pro quauis infirmitate scriptas, super homines aut animalia ponunt: si hoc clericus exercuerit, degradetur: laicus uerò, anathematizetur. Quare age mi Critobole, quum tua eruditio ac fidei integritas magistratu tuo sit dudum perspecta, effice, ut sagæ, anus ueneficæ, Iudai,

Iudaei ac sacerdotes medicinam professi (quam quidē ne à limine salutarunt, cuius praetextu uita & pecunia miseros aegros impune spoliant) à uobis eliminantur. quos Galenus praedonibus longè nocentiores esse re- cte affirmat: qui pecuniam tantū uiatoribus, sed tamen non impune adimunt. at his, cum uitam & pecuniam aegris ademerint, mercede gratia refertur. Quòd si effe- ceris ut haec reipub. uestrae monstra, pernicies, calami- tas ac lues ciuū, proscribatur: nemo erit, qui te nō ci- uica corona dignabitur, qui hoc unico consilio uitam aegrorum à tyrannide imperitorum, medicorumq; car- nificina uindicaueris. Vale.

DE NECESSARIA ET ERRONEA

simplificium medicamentorum ratione.

Epistola LXXIII.

Viam frugifera, q̄ deniq; necessaria sit medico, simpliciu medicamēto- rum, suę artis organorum, cognitio: nemo est mortaliū tam pinguis Mi- neruæ, qui id ignoret. q̄ uerò præ- clara & honorifica, uel ex hoc De- mophile conijcere poteris, q̄ orbis

terraru reges Lysimachū, Gentium, Eupatorem, ac Iu- bam Mauritaniae regem, non piguit, indefesso herbas scrutari studio, & repertas suis nominibus indigitare. Vnde iam adhuc post tot annoru secula nō in pharma- copolijs tantū, & circa aegros in nosocomijs, sed in to- to terraru orbe, regalia & illustria Lysimachi, Eupato- ris, & Gentij regu nomina, sub eiusdē herbaru & radi- cum nomenclatura, decantant. Adde q̄ Euax rex Ara- bum, de simpliciu medicamentoru uirib. præclara con- scripsit uolumina, quæ Neroni Casari dedicauit: & sub Ser. Tullio Hostilio Pythagoras suas de herbaru effi- cacia libros, tanq; solis dijs digna donaria, Apollini & Aesculapio cōsecrauit. Hoc præclarū dignoscēdi her-

Quas reges in- uenerint her- bas, Plin. lib. 25 cap. 2. docet.

Pythagoras pri- mus herbarum scriptor.

bas studiū, partim linguarū imperitiā ita perijt, ut corruptis Arabiæ medicorū translationibus confisi, lethalia pharmaca pro salutaribus miscuerint: partim uerò ignaua medicorū desidia neglectū iacuit, qui id uesanis mulierculis & indoctis seplasiarijs cōcrediderunt: ipsi uerò, ut Erasistratij Alexandrinorū medici, domi desides, ex sola librorum lectione (ut nostrates ex sola lotij obseruatione morbos, & ex pictura herbas exactè dinoscere temerè confidunt) medicorū se officium affectos putarunt. quos, ita me Deus amet, Galenus noster scite, *ἐκ τῆς βιβλίου λυβερνίας*, id est, ex libro nauas appellat, qui ex solis Geographiæ chartis navigationis docti, scopulis, prius non exploratis, nauem illidunt. Unde Heraclides Tarētinus huiusmodi medicos rectè publicis prætoris præconibus cōparauit, qui pro cōcione in foro seruū fugitiuum, suo uestitu, facie, corporis habitu, capillorū colore graphicè depingūt & designant, quem sibi ipsi assistentē non agnoscunt. Sic nostrates medici & myropole, depictas herbarū radices, flores, et semina, ex libro referre, uel etiā transcribere nonunt: quas in proprio horto, uel ciuitatis pomcerio crescētes, digito demonstrare nō possunt. Verū quæ fallax sit herbarum ex lectione et pictura dinotio, Plinius, ueterum scriptorū bibliotheca, his uerbis testatur: Crateuas, inquit, Dionysius & Methrodorus pinxere effigies herbarum, & effectus illarū subscripserunt: uerū pictura fallax est, ex colorib. numerosis in æmulationē naturæ depictis, multū enim degenerat fors describentium uaria. Præterea difficile est, singulas earum ætates pingi: cum quadripartitis anni uarietatib. faciem mutant. certe alia corporis facie pullulant, alia floribus decora pubescunt, & alia seminibus fœcunda senescunt. Oportet sanè medicū herbarū peritū, non esse lectorē tantū, sed *ὄφθαλμος*, id est, oculata fide herbarum in quauis earum ætate spectatorē, ut copiose & fideliter Diosc. in Prologo

Desidiam medicorū Alexandriæ grauer carpit Galen. passim, & in fine libri Hipp. de natur. hom.

Hæc singula Galen. in principio lib. 6. de simplic. med.

Incerta ex pictura herbarū cognitio. Plin. lib. 25. c. 2

logo admonet. Prudēter igiſ Antonius Caſtor Rom. feciſſe traditur, qui ut exactē herbarū hīſtoriam dīnoſceret, plurimas herbas in hortulo ſuo ſeu iſſe fert, quarum ſubſidio, illaeſo ſanitatīſ robore, centeſimū tranſe- git annū. Non tamen pīcturam herbarū hīſtoriam illu- ſtrare inſicior: ſed exactam illarū ad amuſſim cognitio- nem inde cōprehendī poſſe, unā cum Dionyſio & Me- thodoro pernego. Hac medicorū deſidīa, linguarūq; imperītia, & perplexa nominū miſcellanea accidit, ut nō modō uirulenta pro alexipharmacīſ offerant, ſed ut uix dimidia medicamentorū ſimpliciū, aut herbarū, ra- dicum, metallorūq; pars rectē dignoſcat. Qua ignoran- tia artifici, qui ſua ignorat inſtrumēta artīſ, ut nulla eſt impudentior, ita nec ulla periculoſior. Dic mihi obſe- cro, quīſ medicorū poſt Dioſcoridē & Galen. ſaluber- rima alyſi herbae hīſtoriā & eiſ germen probē nouit, quae non ſolū guſtata, ſed uiſa etiā, uel tacta, ſine febre ſingultus, uirulentosq; rabidi canīſ morſus conſeſtim curat: melle contuſa, & faciei illita, lentiginēſ detergit: tam praeclearū contra ſaſcinationēſ hominū, pecoriſq; morboſo amuletū, ut hac domi ſuſpenſa, aut circa cauleſ ſeptaq; conſita, aut collo alligata, pecoriſ morboſo amo- liatur. ideoq; & ouillo & caprino pecoriſ ſalutarīſ eſſe credit. Eiſ tam praecleara uireſ fruſtra tradunt, quum nemo probē herbam hanc hodie, nec ante multoſ annoſ, nouerit. Pliniuſ ſuſpicat eſſe rubeā minorē, Aegi- neta & Aetiuſ ſideritīm Achilleam. At noſtrae ætatiſ medici herbarij, qui in herbarū pīctura, & illuſtranda earū notitia, nec impenſiſ, nec ingenij corporiſq; uiri- buſ pepercerunt, alyſum eſſe hepaticam, quam uulguſ chirurgicorū **Waldmenlein** appellant, falſo arbitran- tur: a qua tota alyſi hīſtoria diſſidet. Nam Acturariuſ in libro de Medicamentorum compoſitione; ex Galeni Antidotīſ ita eam deſcribit: Alyſum herba marrubio ſimiliſ eſt, aſperior tantum; ſpinoſiorib;ſque pilluliſ,

Hortulus herbarū Antonij Caſtorīſ, Plin. ut ſupra.

Ex quib;ſ cauſiſ herbarū cog- nio perijt.

Alyſum herba ueteribuſ et no- ſtriſ medicīſ ignota.

Alyſi cōtra ſaſcinationiſ uir- reſ.

De alyſo hęc Dioſc. li. 3. c. 97 & Gal. lib. 2. de Antidotīſ. & lib. 6. de ſimpl. med.

*Alysum an sit
sideritis, aut ca
nabis syluestris*

aut sphærulîs caulî agnatis, flore cærulæo. hanc legere oportet, flagrante caniculæ æstu, ac siccam tundere: in cerniculoq; cretam, ita recondere, ne quid uirium exspiraret. In tua uerò hepatica, uel galacio, quam in caule singulari aspredinē, quos uerticillos, quos deniq; flores cœruleos uides: Certe nullos. Verum cum sideritidis historia alyso sunt ferè omnia cōmunia, pariterq; huic quam Gallorum herbarij rusticam uel syluestrem canabin appellat. Quare non obstante, q; Dioscorides alyso proprium, & à sideritide diuersum dicauerit capitulum (in tanta enim medicæ materiæ sylua, rem eandem etiã sub diuersis nominib. bis describere, nil mirum) tuum quoq; expectabo iudicium, utram illarum uelis esse alysum. Vale, & q̄ primum rescriberet aut si nil rescriperis, attamen ipse ueni.

DE PAEONIA, SCOLOPENDRIA, ET
Sesamoide. Epistola LXXIII.

*Iurisconsulto-
rum solertia.*

Cœpi literas tuas, Demophile, in quibus prudenti iurisconsultorum solertia uteris, qui reo aut creditori suadere solēt, ut duplū eius quod debeat, uicissim ab actore exigat: ut si causa per arbitrum ante litis contestationē transigi debeat, aliquid (ut arbitro obsecundet) citra sortis dispendium remittere possit. Hac tu uideris industria uti: quum ego à te uerū alysum peterem, tu uerò antequam me uoti cōpotem reddas, confestim à me ueram pæoniam masculam, scolopendriam, sesamoidem, aut illius comparem elleborum nigrum, desiderasti. Quamuis Demophile iniqua sit, trium præstantissimorum medicaminum pro uno compensatio: ingens tamē cognoscendī alysi desiderium, & salutare eius, quas de eo Plutarachus in Symposio commemorat, uires, me huic auctiori corollarium addere cogunt. Pæoniæ herbae utrumq; sexum,
Pæona

Pæonia deorum apud Homerum medicum reperisse,
 nomē eius testatur: quam Theophrastus Glycisidem,
 ob similem in malis punicis dulcorem, & Romani Ca-
 stam herbam appellarunt. Fœmina folijs in margine,
 instar Smyrniæ ferratis decora. radice uerò nigra adnata,
 ut in asphodelo, singulis annis instar glandis oblonga,
 sobole & stolone fœcunda. splendet calice floris ro-
 seo, in lata coloris purpurei folia dehiscente: quib. deci-
 duis, subnascuntur in summa caule, quini folliculi ob-
 longi, lanugine pubescētes, amygdalis similes: in qui-
 bus maturitate dehiscētibus, grana punici mali acinis
 similia, partim nigro, partim coccineo colore rutila e-
 micant: quorū 15 in melicrato sumpta, uires cerebri ro-
 borant, uertiginososq; uapores digerunt: potantur au-
 tem, uel cum passo deglutuntur totidē, contra Faumo-
 rum in somno ludibria, & nocturnas incuborū suffoca-
 tiones: propter quod pæoniam etiā uocarunt ephial-
 tion. Hæc passim hortos & topiaria decorat. At pæo-
 nia mascula promontiorū & montium potius q̄ hor-
 torū incola, folia nuci iuglandi in principio similia ha-
 bet: radicem digitali crassitudine, longitudine dodran-
 tali, colore candido, gustuq; stiptico: in summo pedicu-
 lo, flores instar maluæ purpureos, candicantibus tamē
 intus maculis conspersos, gratum naribus spirantes o-
 dorem: quibus tabescentibus, subnascuntur quinque fol-
 liculi, suis discreti septis, et granis nigerrimis referti. Et
 quoniā natale suū solū, supra montiū uertices, & intra
 scopulos (quos ignauos conscendere medicos tædet)
 sibi collocauit, medicis diu ignota fuit: donec studio &
 opera medicorū Germaniæ, hanc uulgare esse nostrū
 dyctamū comperimus. & quemadmodū à radicis colo-
 re elleborū albū aut nigrū dicimus, sic & pæoniam illā
 nigram, hanc uerò albam appellare poteris. cuius radi-
 ces collo appensas, Galenus, & post eum Thadæus, cre-
 brò repetito experimento, epilepticis mederi cōpere-
 runt.

Theophrastus
 de hist. plant.
 lib. 9. cap. 9.

Historia pæo-
 niæ fœminæ.

Historia pæo-
 niæ masculæ.

De pæonia al-
 ba hæc Galen.
 lib. 6. de simpl.
 medicina.

Theophrastus
li. 9. c. 9. Diosc.
lib. 3. cap. 149.

De scolopen-
dro animali Ni-
cander in the-
riac. Diosc. li. 2
cap. 14.

Ex Androma-
cho & Ascle-
piade hæc re-
pedit Gal. li. 8.
de cõpos. med.
cap. de splene.

Vulgaris no-
stra scolopen-
dria est phyl-
litis.

Dioscorides
idem simplex
bis describit.

runt. Proinde rectè Iacobus Syluius Parisiensis in-
quit: Pæonię maris radix oblõga, althea amula, cõtra
epilepsiã & melancholiã recens collo appensa, potius
q̃ fœmiņę radix iuuat. Tradũt, eruentes eam interdũ,
uiso pico marcio excacari, radicis uerò euulsorib. pro-
cidere sedẽ: quare noctu, etiã silẽte luna, pæoniã crue-
re, anilia magorũ deliramenta suadent. Cæterũ, qd ad
ueram antiquorũ scolopendrię historiã & cognitionẽ
attinet, quã nostrę ætatis medici ambitiosa altercatiõẽ
magis obscurarunt q̃ illustrarunt, ueteres sanẽ ob sco-
lopendri infecti multipedis (qui, teste Nicandro, pedi-
bus suis æquoris stagna, ut nauis remigio, perrepat) a-
splenon herbam, & hemiotiden, scolopendriũ appella-
runt. unde Asclepiades, ad pharmaci, tumorẽ splenis di-
gerentis, compositionẽ, accipere iubet *κατὰ πάλαιος φαρμάκων
& .δ. μυρρίνης κατὰ πάλαιος φαρμάκων ἀσπληνὸν λεγόμενης σκολοπενδρίας
ἢ ἡμιονίτιδος ἀνά* & Andromachus, non illaudatus
uetusstate & eruditione singulari medicus, ad similis ef-
fectus pharmaci compositionẽ accipere præcepit, *μυρρί-
νη κατὰ πάλαιος φαρμάκων & .γ. ἡμιονίτιδος βότανος, ἢ οἱ μὲν ἀσπληνῶν, οἱ
δὲ σκολοπενδρίων λέγουσι*. Accipis ne modò, ueteres Græ-
corũ medicos hemionitida & asplenon herbas, natura
nõ adeò diuersas, scolopendriũ appellasse: quas Ara-
bes, & eorũ æmulũ, Ceterah nominarunt. Nostrã uerò
uulgarẽ officinarũ scolopendram, uerius esse Dioscori-
dis phyllitin, q̃ hæmionitida, historia eius testat, quã
uides Andromachũ quoq; & asplenũ ac scolopendriã,
tanq̃ unam eandẽq; herbam, appellasse. nec obstat, qd
Dioscorides, ut herbas diuersas, in diuersis capitulis
describit. Nam qui præclarũ illud Diosc. opus cõsarci-
narunt, crebrò capitula, ob nominũ diuersitatẽ, diuisisse
runt. Et ipse quoq; Diosc. idẽ simplex medicamentũ,
ut id magis illustraret, in diuersis capitulis sub diuersis
quoq; nominib. nõ rarò descripsit. Quãm uellẽ quoq;
ut Gerardus, qui semestri præterito Noui orbis insulas
perustrauit, in Anticyrã quoq; elleboro salubriori fœ-
cundam,

tundā nauigasset. aut Appionē grammaticū Pythago-
 rica palingenesi reuiuiscere (quoniam umbras Homeri, ad per-
 cunctandū qua patria quibus uel parentibus natus, fert
 euocasse) ut nobis quoque manes pastoris & uatis Me-
 lampodis ab inferis accerferet, quo nos certiores redde-
 ret: quali elleboro aut sesamoide, an horū fructu uel ra-
 dice furentes Præti filias in Arcadia apud fontē Clito-
 riū curasset: & an nostrū uulgare elleborū, cōsiliginī si-
 milimū, etiā in censum ueratri referret, cui Dioscoridis
 descriptio certē parū cōpetit. nam nec caulis illi scaber,
 nec flores in candido purpurascentes, figurā uel racemosi
 sunt: nec semē cnico simile, quod aluū, cerebrū & splenem
 ab utraque bile mirabiliter expurgaret. quę minori Anti-
 cyrensiū elleboro potius cōpetunt, quod iuxta Creutz-
 nach, Palatinatus oppido. ac intra Ingelheym, Cæsareā
 olim Caroli imp. sedē, et Maguntia, passim crescit. Hoc
 effossum agyrtæ Italarū Venetias, pro uero (ut quicquid est)
 elleboro deferūt, quod ueterinarij pecora, et Melampus ca-
 pras se purgare obseruauit, quarū lacte mentē multis
 ademptā restituit. Est sanē sesamoides minus herba, do-
 drantales caulicos ac foliola nigellæ aut coronopodis
 similia habens: & radices nigras graciles, mutuo am-
 plexu implicitas, ex basi caulis uelut ex ceposito aliq̄ ca-
 pite erūpentes. habetque flores racemosos figura, quorū
 mediū in flauo albicat, semen uerō cnico aut sesamo nō
 admodū dissimile: unde sesamoides appellat, & uel alui
 deiectionia pollet. Proinde Theophrastus: Elleborū,
 inquit, nō solū radice, sed etiā fructu est utile. siquidē in
 Anticyra, ut fertur, fructu eius purgant. fert autē hunc
 sesamoides. Et Dioscor. in capite de Elleboro nigro, in
 quo historiā sesamoidis & ueratri nigri cōfundit: Fert
 semen, ait, cnico simile, quod in Anticyra sesamoides
 uocatur. utuntur eo ad purgationes. Et in sequenti ca-
 pite, de Sesamoide: Quia (inquit) in purgationibus
 candido ueratro miscetur, elleborum Anticyreni se-
 samoides hoc uocarunt. Rectē igitur Theophrastus,
 sesamoi

De Appione
 hæc Plin. li. 30.
 cap. 2. Gell. li.
 bro 3. cap. 2.

De ueratro ni-
 gro Diosc. li. 4
 cap. 142.

Sesamoides mi-
 nus Anticyre-
 norum ellebo-
 rus.

De sesamoide
 minori hæc
 Dioscor. lib. 4.
 cap. 144.

De elleboro et
 sesamoide hæc
 Theophrastus
 lib. 9. c. 10. & 11.

Elleborina est sesamoides minus elleborinam appellat. Miscetur, ait, **sesamoides.** in potione ueratri albi, ut uomitio bene succedat, ellebori ue semen. Hæc, ait, herbula quædã est, eius sanè semine, uirus ueratri albi suffocàs mitescit. Proinde Strabo: In Phocidis, inquit, Anticyra melius quàm in Oeta præparatur, admittione sesamoidis. quare ualetudinarij elleborũ potaturi, in Anticyram secedebant, in qua Drusus Romanus, plebis tribunus, ellebori potu a morbo comitiali liberatus fuit. Erat, & est, igitur sesamoides genuinus Anticyrenorũ elleborus, quod Paulus Aeg. his uerbis testatur: *συσσάμοειδες τὸ μέγα, ὅτις ἐν ἀντικυρῶν ἐστὶ κοπὴ ἀνόμασται, ἢ τὸ ὁμοίως ἐκτελεῖται καὶ τὸ αὐτὸ ἀπέφυκε.* Et Hippoc. ad Democr. Sesamoides, inquit, per superna purgat. Potio eius est, drachma dimidia, in aceto mulso trita, admisceat ei tertia ueratri pars: tum minus suffocat, aut stragulat. Semen autem sesamoidis maioris, purgat (inquit Diosc.) superiorẽ uentriculũ, pituitam, bilemquẽ pòdere quantũ quis tritũ tribus digitis capere possit, bibitur in aqua mulsa, cum ueratri albi obolo & semisse. At sesamoidis minoris semen purgat bilem, pituitamquẽ, acetabuli semisse cum aqua mulsa potum, curatquẽ ea potio quartanas diuturnas, ut perhibet Hippocrates, & diuturna febre lipyria, mania, melancholia, ac morbo comitiali diuexatos. Ex his, grauissimorũ autorũ locupleti testimonio clarẽ cõstat, ueterũ nigrũ elleborũ fuisse utrumquẽ sesamoides: quorũ non radicibus, ut modò assolent medici, quas Dioscorides inefficaces asserit, sed seminibus (grato coturnicibus cibo) in potionib. colagogis & flegmagogis utebant: quæ con trita etiam puluisculo & potionibus ex ellebori albi radicibus, ut lenimen, addebant. Postremò nostra etiam ætate cõperimus, sesamoides minus non tantũ in Anticyra, sed etiã in præfatis locis Rheno finitimis, affatim crescere, illiusquẽ radículas nigras insigni pollere uirtute purgatoria. Præterquẽ in medicos, etiã ueterinarij nostri exploratum

exploratum habent, quod Dioscorides ignorauit: qui hellebori sui nigri historiã, cum sesamoidis minoris, a deò miscuit, & confudit, ut nemo quæ nam herba eius uel Mesue, fuerit elleborus niger, facile diuinare possit: nisi quis esse consiliginis speciem, asserere uelit, penes hunc sit arbitrium. Mihi uerò interim eius uicem, sesamoidis minoris radices & semina suppeditabunt. Habes Demophile mi, ea quæ pro alyssio tibi offerri desiderasti. Reliquum est, ut nobis cum Alyssio respondeas. Vale.

An elleborus niger Dioscoridis & Mesue sit consiligo.

DE GAGATIS ET SUCCINI SUFFITV.

Epistola LXXV.

Vod tã serò, Philadelphæ literis tuis responderim, id certè erumnosa seruatorum in aula equestrium curatio efficit: qua ita distringor, ut ferè nihil temporis suffurari possim, quod uel literarum studio, uel amicitia officijs impartiri possim. Idq; sanè pro-

In cõducendis seruis aulicorum incuria.

cerum aule culpa accidit, quod equum empturi, caput, oculos, dentes, crura, & ipsas denique ungulas adhibito hippocampo cõtemplantur: at seruum cõducaturi, nec cuius sit, ulcerosus ne, an aliquo per temporis interualla morbo fontico laboret, percontantur: quo fit, ut alter alterum sua cõtagione & lectisternia & stragula coinquinet. Non certe temere Romanorum ediles curules edicto cauerunt, ut mangones, andrapodocapeli, qui pueros, puellas & mancipia fuco & inani sagina, uerum corporis robur metiente, adornabant: titulos singulis seruis uenalibus adscriberent, quod emptor rectè intelligere posset, quid morbi uitij ue cuius seruo inesset. Vnde præter Labeonem Trebatium, ueteres iurisperitos, etiam Massurius Sabinus libro iuris ciuilibus secundo, seruos uitiosos aut morbosos posse andrapodocapelo uenditori redhiberi, rectè statuit. Certè ueteres Græci & Romani in emendis seruis adeò solliciti erant, in quibus conducendis no-

Quid morbus fonticus, Gell. lib. 20. cap. 1. Edictum de seruatorum uenditione, Gel. lib. 4. cap. 2. repetit. Qui fuerint andrapodocapeli Gal. lib. 14. Method. & Suidas docent. Morbosi mancipij redhibetio. Cic. lib. 4. Tuscul. q.

Suffitu cornu
cerui & gaga-
tis epilepticos
deprehēdi, Pli.
lib. 8. cap. 32. &
li. 36. c. 19. & 15.
Dioscor. lib. 5.

Galen. de fac.
parabil. cap. de
epilepsia.

Orpheus in li-
bello de lapid.

strates nihil pensi habent, ut si uenditor uel seruus mor-
bum celasset epilepticum, nō deessent illis experimen-
ta & suffitus, quibus morbum explorarent: Accensis
enim, inquit Plinius, utriuslibet ceruorū cornibus, odo-
re fugantur serpentes, & comitiales deprehenduntur
morbī. Vnde præter Dioscoridē & Plin. L. Apuleius
in prima defensione, mirum id refert, incensum lapidē
gagatem morbū comitiale faciliē explorare: Cuius,
inquit, odore etiā uenaliarij uulgò sanitatē, aut mor-
bum uenaliū experiuntur. Galenus quoq; , aut quis-
quis remediorum euporiston, id est, faciliē parabiliū,
autor extitit, scribit: *ὑπὸ θυμιάματι ἂν τῶ γυνῶναι εἰ δεῖν ὑπὸ λυ-
πτικῶς· λίθου ὑπὸ θυμιάματι ἂν ἀγὰ τῶν, αὐτῶ συμποδισαλῶν, ὅς
μὴ ὄσασιν ἰδναδὰ τῶν ὀσμῶν, καὶ κατὰ πεισῆται, εἰσὲρ εἰς αὐτῶ τῶ
πᾶσθ.* Id est: Suffitus, quo cognoscitur si quis est epile-
pticus: Lapidem incende agaten, & hominē ne odor
dispergatur, stragulis circumdato: tum, si morbo huic
est obnoxius, cadet. Verūm quum antiquissimus poe-
tarum Orpheus hunc lapidem & morbum scite descri-
bat, opere precium duxi, eius adscribere carmina:

*φθὺγῆ καὶ λίνιος μοι γαγάτῳ ἰσχυμῶν μοι,
τέροντα θυμῶν ἐπεδουκί αὐτῶν,
χρῆν δ' αὐθαλόφς, πλάτῳς, δ' μέγας, ἔλπειτ' ἰδ' ἰδῶς,
καρφαλῆν δ' ἰκίλον πόνῳ φλόγα δ' ἰαν δ' εὐφ.
ἀλλ' ὄλοσθ ποτὶ εἴνας ἀγῆ μῶσθ, εἰδ' ὄγε φῦτας
λήσεται, ὡν κατέλοισ ἰδ' ἰδ' ἂν ὑδ' οὐρ ἐρύξαι.
γνῶνται γὰρ σφῆας αὐφα χαμαὶ πῶ πρῶν ἰσῆς ἔλλωρ.*

Est namq; gagates lapis niger, ex sulphureo bitumi-
ne in ostijs Gatīs fluuij Lyciæ, ubi sese in mare exone-
rat, concretus: crustaceus, incensus nidorem bituminis
spirat, nullius ferè ponderis: fossilis tamen, carbonibus
ex terra ampelitide concretis similimus: qui ob id in-
durati & politī, in eius censu habentur. cuius ergò Ga-
lenus Lyciam peragrauit: quem in ea non repertum,
tandem

De gagate hæc omnia Gal. qui Lyciæ & Syriæ peragrauit lib. 9. de simp. med.

tandem in orientali Cœlesyriæ collis uertice, qui mare mortuum circumdat, & ubi asphaltus nascitur, copiose reperit, qui accensus asphaltum redolebat. Quare nimirum, eius male olenti odore & suffitu epilepticos deprehendi: quum etiam aromatum odor & exhalatio caput repleat, & cephalalgiam excitet. Sed illud longe magis dignum admiratione, quod quidam Iohannis Iudæi, & agyrtæ, quo pluris succinum uēdant candidum, audent, illius per nares attractum fumum homines ab epilepsia & apoplexia præseruare, profiteri: quarum paroxysmus, quum ex glutinoso in terræ uisceribus detento bitumine, in Oceano septentrionali statis temporibus scaturiente, nascatur, potius accerent. nam bitumen quidem ustum, ut Plinius ait, comitiales morbos deprehendit. Id quod longè uero similis arbitror, quam quod tradiderunt, ex resina populi nigrae in subiectum mare destillante coagulari. Quod enim formicas, muscas, foliorum aut corticum detrimenta in electro concreta conspicimus, ea æquoriarum aut eridano innatantia, undarum maris illis electro impinguntur. Sed hunc perniciosum errorem inde in medicinam irrepsisse arbitror, quod gagates & succinum utrumque facile accendatur, attrituq; uestium calesactū paleas attrahat, idēq; in uernacula Germanorum lingua nomen ab agathe deflexum, **Aidsteyn** obtineat: cum, ut olim erant herbarij cultioris latinæ lingue imperiti, legissent gagatem suffitu epilepticos deprehendere, id procurare intellexissent, easdem quoque uires succino attribuerunt: nescij, huiusmodi medicamentorum effectus plus à substantia, quæ partim bituminis, partim sulphurea est, quam à manifestis qualitibus dependere. Neque te mitior succini, quam est gagatis, odor & suffitus decipiat: quoniam etiam fragrantissimus aromatum odor, ut Mesue ex Hippocrate docet, quantumuis mulcebris, caput, nisi prius bene

De succini suffitu.

Bituminis odor epilepsiam redarguit. Plin. lib. 35. cap. 15.

Aromatum odores capite repleta offēdere.

Gal. lib. 5. aphor. 28 Me-
sue in fine cap.
de soda frigi-
da. de loc. af-
fect. lib. 3. ca-
pite 9.

expurgatum fuerit, calidi flatus repletionem offendit. Quare Germanis, qui quotidiana gula, uiniq; meri crassa, capita onerata habent, hunc nidorulentum electri suffumigium periculosissimum censeo. à quo si tibi plethorico consultum uoles, caueto. Vale: nec temere credas Mesuæ, oleum gagatis epilepticis prodesse, cum nullius autoritate uel ratione id afferat. Sed potius credas Alexandro Aphrodiseo, qui libro Problematum secundo inquit: Quanquam male olida uuluis profunt, tamen comitialibus auertenda omnino sunt. faciunt enim, ut qui eo morbo capi solitus est, collabatur & astuet. ergo uitent pennas igni iniectas, lapidem gagatem, bitumen, cornu omne, lucernas, lapidem thracium, qui aqua uritur, oleo extinguit. de quibus. Auicē. lib. 2. trac. 2. cap. 117.

Problem. 60.

DE ABSVRDA ET AFFECTATA MEDICAMENTORUM CITRA METHODUM COMPOSITIONE.

Epistola LXXVI.

Noleuit, Christophore, nostris temporibus perniciosam quidem apud indoctos pharmacopæos, & ignarum empiricorum uulgus, opinio, ut illi ob lucri aucupium, hi uero ob ambitiosam & uanā pluralitatis remediorum ostentationem, ea credant præstantiora esse pharmaca, quæ ex uniuersa succidaneorum, radicum, lapidum, metallorum, herbarum, ac florū sylua, nulla certe methodo congesta sunt: præcipue si exotica, & iam ferè euanida, ab extremis Indis allata fuerint, quæ non raro domi in pomærio meliora nascantur: quæ ut semper sumptuosum, ita agris crebro noxiū est, & periculosū, præcipue si unicus indicationum scopus fuerit. Vbi uero contrarię diuersorum affectuum indicationes coinciderint, tum miscenda sunt simplicia medicamenta, uiribus diuersa, non quæ eadem uirtute pollent: quæ nostri logiatri omnia ad inanem pluralitatis ἀντιβαλλόμενον ostentationem, in

in unum pharmacum numerosum, ueluti in confusum chaos, conglomeratione solent: quibus magis pharmacopolas locupletant, quam aegros alleuiant. qualia, ut ipsis uidentur, magnifica pharmaca, ex numerosis medicamentorum simplicium, ac non raro compositorum fragmentis, scrupulatim confarcinata, Plutarchus in Symposiis irridet, ac Erasistratum quoque in testem accersit: ἀλλὰ πολὺ μᾶλλον ὅτ' αὐτὸν μιν ὑπὸ τὰς βασιλικὰς ἐν ἀλεξίφαρμάκῳ ἐκείνας διαδάμῃ, ἢς θεῶν χεῖρας ἀνόμαζον. ὁρασίς τ' αἰσθησίς τ' ἐλεγε καὶ τὴν ἀποπνικτὴν καὶ ποδωργίαν, οὐδ' μετελλικὰ, καὶ βοτανικὰ, καὶ θηριακὰ, καὶ τὰ ἀπὸ γῆς καὶ θαλάσσης, εἰς τὸ αὐτὸ συμμιγνύσασθαι, καὶ ἄλλοι γὰρ τῶντα ἐλάσαντες, γινώσκουσιν καὶ οὐκ ἐκείνους, καὶ τὴν ἰατρικὴν ἀκρίβειαν, ἀλλὰ τὴν εὐπορίαν ἐλάσαντες, καὶ γοῦτ' οὐδὲ τὴν ὄρεξιν. Cui Plinius ille polyhistor, his uerbis perbellè suffragatur: Hinc ex terræ nascentibus nata medicina. hæc sola naturæ placuerat esse remedia, parata uulgò, inuētū facilis, ac sine impendio, ex quibus uiuimus. Postea fraudes hominum, & ingeniorum capturæ, officinas inuenere istas, in quibus sua cuique homini uenalis promittit uita. Statim compositiões & mixturæ inexplicabiles decantantur. Arabia atque India in medio æstimauntur, ulcerique paruo medicina à rubro mari importatur: cum remedia uera pauperrimus quisque cœnet. Ita est profectò, magnitudo populi Rom. perdidit ritus, uincendoque uicti sumus. paremus externis, & una artium medicina imperatoribus quoque imperat. Hæc eadem Plinius alibi clarius explicat: quæ, nisi te obtunderem, libens quoque ascriberem. Veruntamen quia proximè ad scopum collimant, addam ea quoque: Scrupulatim quidem, ait, colligere & miscere medicamentorum uires, non coniecturæ humanæ opus, sed impudentiæ est. nos nec Indicarum Arabicarumque mercium, aut externi orbis attingimus medicinas: non placent remedijs tam longè nascentia: non nobis gignuntur, imò ne illis quidem: alioqui non uenderent. Odorū causa,

Hæc Plutarch.
in 4. decad.

Symposi.

Plin. hæc li. 24.
cap. 1. & Blondus ea repetit.

Plin. li. 22. c. 24

unguentorumq; & deliciarum, si placet, etiam superflui-
 tionis gratia emantur, quoniam thure supplicamus &
 costo. & reliqua ibidem plura leges. At ego aromata, gū-
 mi radices, & alia Arabum Indorumq; medicamenta
 exotica, si modò mercatores citra imposturam ea sin-
 cera ad nos perferrent, non auersarer. Nec medicamen-
 torum compositiones recta methodo concinnatas de-
 spu, quas cum cōtrarietatis proportiōe oporteat mor-
 bo esse analogas. Remediorum igitur & medicamen-
 torum compositionis esse easdem indicationes, Gale-
 nus asserit: & recta curandi morbos ratio quæ contra-
 rijs constat, exigit. Nam ut primus & præcipuus cura-
 tionis & remediorum scopus, ex morborum *stadios, ab-*
 sectus dispositione (quæ remediū morbo contrarium,
 suiq; ablationē & correctionem indicat: cui & natura
 corporum, ac situs loci affecti, ætas & aer coincidat) sic
 eadem morbida affectus dispositio, pharmaci compo-
 sitionē indicat, & talem postulat, quæ cum contrarieta-
 tis æquilibriū, morbum quasi ex diametro oppugnat,
 suisq; uiribus membra principalia & locum affectum
 corroboret, & sua cōgenita proprietate uires pharma-
 ci ad eum deferat, eaq; contineat, quæ pharmaci sapor-
 rem grata suauitate saporis & odoris, naturæ corporis
 conciliant. Et propterea Alexander Aphrodiseus the-
 riacam summopere laudat, quia ex pluribus herbis cō-
 stet, quæ singulæ membris principalibus subueniūt sin-
 gulis. Dycotamus enim cordi accommodatur: quippe
 qui mirificè cor firmet, atq; conseruet. Eupatorium e-
 par adiuuat, scolopendrium lienem, petrapium os uen-
 triculi, hyssopus septum transversum atq; pulmonem,
 inula campana renes, ruta intestinum laxum, gentiana
 cerebrum, seseli uesicam. Quod si nullum simplicium
 dicamen ex tanta simplicium medicamentorum sylua
 habere poteris, qd uniuersas remedij uires & proprie-
 tates, quas compositionis pharmaci & curæ morbi in-
 dica-

Methodū com-
 ponendi phar-
 maca tradit
 Gal. lib. 1. com-
 pos. phar. gene-
 ral. & lib. 6. cō-
 pos. medicam.
 part. in princi-
 pio, & libro 2.
 eiusdem.

Alex. Aphro-
 dis. lib. 1. pro-
 blem. ult.

dicationes requirunt, contineat: tum Medicus, ut sedu-
 lus naturæ minister, ita fidus eius æmulus, tale pharma-
 cum non ex homogeneis, sed ex simplicibus uiribus,
 & natura diuersis, ut natura facit, conficere debet: quæ
 etiam simplicia medicamenta, ac corporis alimenta, ex
 diuersis elementorum substantijs & uiribus, ac qualita-
 tibus certa mixtionis tēperatura refractis, producit. Sic
 Medicus seligat simplex medicamentum, quale cum
 rationis indicationes postulant, tanquam basim, & a-
 liorum fundamentum. huius uires si defecerint, additis
 alijs roborabis, & defectas compensabis: si uerò exces-
 serint, aliorum additione franges: additisq; his quæ lo-
 cum affectum respiciant, & eundem ac membra princi-
 palia roborent, simulq; medicamētum palatui gratum
 reddant, pharmacum conficies, quo in complicatis af-
 fectibus ac indicationibus contrarijs defectum simpli-
 cium compensabis. Tali methodo Andromachus,
 Asclepiades, & alij nonnulli composuerunt emplastra,
 antidota, & alexipharmaca, quibus exitiales depule-
 rūt morbos. At nostri doctorculi pharmacopœi nul-
 la ratione, nulla deniq; indicationum methodo, coacer-
 uatis scrupulatim omnium electuariorum, quæ obscu-
 rum illud Luminare maius continet, puluisculis, ad o-
 stentationem pharmaca cuiusuis generis componunt:
 unde remediorum bonitas & præstantia, non ab artifi-
 cio compositionis & medicatorum uiribus, sed saltem
 à numero simplicium æstimatur: & quo quis plura, ut
 arena sine calce coherentia, in unum pharmacum uel
 decoctum congesserit, tanto sibi ipsi doctior esse uide-
 tur. quum proritum illud testetur adagium, eos graui-
 ter delinquere, ego uerò dico desipere, qui plu-
 ribus aliquid expediunt, quòd paucio-
 ribus transigi posset.

De

DE EMPLASTRIS BARBARIS ENAEMIS.

Epistola LXXVII.

Terum enixè desideras Christophore, ut quæ ueteribus dicta sint emplastra barbara, enæma nigra, tibi explicem: quamuis Galenus passim aperte illorum meminit, & cõpositionis scopum ostendit. Vt tamen mea cõpen-

diaria compositionis remediorũ methodũ unico illustreretur exemplo, scito, ex emplastris cõglutinantibus, ut Celsus ait, nulla maiorem usum præstare, quàm quæ curæ entis protinus uulneribus, deteriso spongia sanguine, et labris prius sutura aut fibulis (quas Græci *ἀϋλινγες* dicunt) coarctatis inijciuntur, *σπαιμα* Græci uocant. hæc enim reprimunt inflammationẽ, nisi magna uis eam cogit: atq; illius quoq; impetũ minuunt: tum glutinant uulnera, quæ id patiuntur: cicatricemq; eisdẽ inducunt. ideo paracolletica dicebantur, & rectè quidem. Constant aut̃ ex medicamentis non pinguibus, ideoq; Aliæ pene nominantur: quia pinguia relaxant & humectant. At qui huiusmodi uulnerum diathesis, id est præternaturalis dispositio, est continui, nulla deperdita parte, solutio, ex humorum affluxu humida per accidens, quæ indicat & requirit medicamenta exsiccantia, & quæ citra absterfionem astringant: sed tamen pro ætatis & sexus ratione, & loci affecti natura, diuersa: ut quæ ex lithargyrio, oleo & aceto ac myrrha præparantur, imbecillem mollemq; puerorum, mulierum, eunuchorũq; carnem agglutinant, & illorũ qui muliebriter degunt, at ualidioribus indigent uirorum corpora, qui ex uiribus tiel agriculturę munij, & solis æstu, duriorẽ corporis habitum contraxerunt: qualia sunt ærugo, pix arida, aloes, resina, & bitumen: non artificiale illud glutin, sed naturale: qualis est ex Iudaico lacu asphaltus, & quæ ex eo concreta sunt, ut electrũ, & gagates lapis: quem

Corn. Cels. li. 5
cap. 18. Gal. in 5
Method.

Hæc uberius
Galen. li. 2. de
compos. med.
gener. & lib. 3.
de fract. ossiũ.

quem emplastro barbaro additum, Galenus ait, τὴν γῆναι
μα τραύματα κολληαῖν: id est, recens cruenta uulnera agglu-
tinare. & quod clarius Glauconi his uerbis indicat: Si
recens, inquit, cruentū uulnus medicaris, impones em-
plastra cōglutinatiua ex asphalto facta. uocant autem
ea, ait, nescio quo pacto emplastra barbara. Ego uerò
barbara dici ideo arbitror, q̄a asphaltus, aloes, myrrha,
ex Cœlosyria, barbarorū terra, afferrentur. Dum Am-
berge, Palatinatus metropolí, Medicinam profitebar,
quidam aulicus ex Heluetiorū thermis glebas nigras,
instar pumicis leues ac lapidescētes secum attulit, quę
in aqua calida instar bituminis lentescabant: quas ab
arena elutas, ac instar ceroti distentas, ulceribus uulne-
ribusq̄ applicabat, quę ea facile consolidabant. hęc no-
bis argumēto sunt, thermarum aquas ex sulphureo bi-
tumine, in uiscerib. terrę ab undarū fluctu calce & ha-
litu accenso, feruere. Nec mirum, quum & lapis Thra-
cius bituminosus, ut gagates, aspergine aquarū accen-
datur, oleo uerò extinguitur. unde Nicander in The-
riacis ait:

ἢ ἐσὺ γε θρήϊσαν γῆνι φλέξας πυνελῶϊαν,
ἢ β' ὕδατι βρεχθῆσαι σελάσσειται, ἔσθεις δ' αὐτῶν
τυτθόν, ὅτ' ὀδμήσεται ὑδρῶν θρηϊκῶς ἐλαίῳ.

Hos uersus eo libentius adduxi in testimoniū, quo-
niam apud Galenum à chalcographo uitiati leguntur.
Tali methodo Andromachus emplastrū barbarū con-
glutinatiuū ex asphalto bitumine cōposuit, q̄d Aphro-
das medicus admiratus est. Accepit picis aridę pondo
libras duas: bituminis, id est asphalti, cerę, singulorum
pondo libram: guttę ammoniaci, mannae, singulorum
pondo uncias sex: cerusę pondo uncias tres, olei hemi-
næ dimidium, aceti heminas quatuor. At si uelis em-
plastrum conglutinatiuū cephalicū conficere, tum ac-
cepta indicatione à loco affecto, qui sui roboris, tempe-
ramēti, ac plasmatis conseruationē indicat, & requirit:

Galen. libro 9.
simpl. med.
de gagate.
Gal. libro 2. ad
Glauconem.

Feruoris ther-
marum causa
uerissima.
De Thracio la-
pide Diosc. li.
5. ca. 100. Gal.
lib. 9. simplic.
med.

Enema loco
affecto accom-
modare docet
Gal in fin. li. 2.
de Artic.

tum certè nec gagates, nec asphaltus bitumeni compe-
 teret: quoniam omnia quæ bitumen redolent, cerebro
 & capiti sunt infesta. Quare commodius pro bitumine
 asphalti resinam aliquam odoriferam substitueres. nec
 acetum, quamuis exiccat, ualde cõpetit: quoniam sua
 mordacitate pericranium, & alia capitis ac cerebri of-
 ficiunt: uelamenta offendit: sed ut in eo & oleo asphal-
 tus & gummi liquefcat. alijs uerò emplastris barbaris,
 quæ ex lithargyro, erugine, & calchante, id est atramen-
 to sutorio constant, oleum addit, ut eius lenimine alio-
 rum acuitas mitescat: & lithargyrium, si cera delidere-
 tur, uel non competat, in oleo ad lentam et nigram usque
 uiscedinem decoquatur, qua reliqua coadunentur.

De composi-
 tionis medica-
 mētorum me-
 thodo decla-
 ratio.

Accipis ne fam, mi Christophore, ad medicamētorum
 compositionem non sufficere tantum ea simplicia, quæ
 morbi indicatiōes efflagitant: sed opus quoque esse hec
 admiscere, quæ illorum uires & qualitates defectas ro-
 borent, & adaugeant: excedentes uerò obtundant, &
 corrigant. Quare exacta compositionis medicamen-
 torum methodus requirit, ut non emplastra & unguen-
 ta modò, sed etiam alia pharmaca quæuis cõposita, ex
 contrarijs coadunentur: quibus simul in aliquo liquo-
 re maceratis, uel decoctis, aut fermētatis, tertia quædam
 singularis uirtus ex horū mixtura prodeat, quam nulli
 simplicium acceptam referre poteris. Quare præcipue
 illa magnifica, nuper adeò cõposita medicamenta, non
 rarò nos suo effectu frustrantur, si non satis macerata,
 & (ut aiunt) fermentata fuerint. uides quoque, quanta sit
 compositorū medicamentorū simul necessitas & utili-
 tas: & quantum delirent nostri pharmacopœi, qui ex
 multis medicamentis homogenijs, ad ostentationem
 in unum pharmacum cõgestis, sibi secretioris medica-
 mentorum eruditionis famam arrogare student:
 quod certè rectius chaos confusum, quàm me-
 dicamentū appellabis, Vale.

adraſtia, & equi Praſiani ac Venitiani.

Epist. LXXVIII.

Rudenter, Didascale mi, mediusfi-
 dius suasilisti: quando quidem canicu-
 la æstus studiosis noxius (quem &
 orygem Aegypti feram, lacrymis fe-
 re supplicem deprecari tradunt) in-
 grauescit, ut seueriores de re Medi-
 ca hypotheses in aliud tempus trās-

*De oryge hæc
 Plin. lib. 2. cap.
 40. Arist. lib. 3.
 de parti. ani-
 mal. cap. 2.*

feramus, & modo iucundiora Epistolarū medicinaliū
 lēmata, quæ non egeant philosophicis argutijs, sed ex
 ueterum historijs aut legibus declarari possint, modo
 tractent: quale illud est. Cum nullus reperiatur equus
 natura Venetus, id est cæruleus, aut Praſinus, id est
 uiridis, quos nam equos ita indigitauerit Galenus in
 Therapeuticis, dum de bonitate lactis & diæta asinæ
 ita differit: Curandum ut quam optimè animal conco-
 quat, cōtemptis uidelicet ijs, q, si asinorū q̄q̄ uictus ra-
 tioni consulamus, ridebūt. Si em̄, qui ueneti uel praſini
 studio tenent ueterinarij, equorū stercora, q̄ intelligāt
 quæadmodū alimenta cōcoxerint, odorāt, tāquā ex eo
 omnē eorū bonam habitudinem cognituri: multo pro-
 fectō magis nostrū fuerit, p̄ hominis salute nihil tale nō
 p̄spicere. Quare ueteres medici etiam sudorem in bal-
 neis strigili exceptū, degustare nō erubuerūt. Ut hæc fa-
 nè intelligas, obseruabis (ut Dion in Nerone, & Chri-
 stophorus poeta Thebanus, tradiderunt) Romæ qua-
 tuor fuisse aurigarum, qui in Circensibus ludis per ua-
 rios uiarum anfractus, ad metas olim ensibus designa-
 tas, in curru decertabant, factiones, colore uestitus
 & pannorum, quibus ut phaleris equos uelabant, di-
 stinctas. Cassiodorus colores explicat: Ludī, ait, thea-
 trales & Circenses in urbe adhuc fiebant, in quibus fa-
 ctionū uestitus colores, quadripartitis anni tēporibus

*Locus Galeni
 ex 7. Method.
 declaratus.*

*Ludi Circēses.
 Quatuor auri-
 garum factio-
 nes colore ue-
 stitiū distincta.*

Color prasinus. accommodabatur. Prasinus, uiridis prasinij color uirescēti uerit: ruber, siue roseus, rubescēti calore aestati: albus, autūno pruīnis albescēti: uenetus autem color, hyeminebulosae. hic aut color nubilus, & quia marinis fluctibus similis, caeruleus & thalassicus appellat̄ q̄q̄. unde Vegetius li. 4. de Re militari: Nautas (ait) ueste ueneta esse induendos, & uela nauium exploratoriarum colore ueneto tingenda. & Aelius Lāpridius perhibet, Heliogabalum pisces comedisse, quasi in marina aqua cum colore ueneto conditura ueneta coctos. Ab harum factionum coloribus, non aurigae modo, sed equi quoque, populus, proceres, ac ipsi denique Caesares, prout quisque studio suo factioni affectus erat, aut in Circensibus applaudebat, non men quoque ueneti, uel prasini, aut aliorum obtinuit. Nam harum factionum studio Caesares quidam, Domitianus, Nero, Vitellius, & Antoninus Verus, ac ipse Caligula, ad amentiam ferē insanierunt. Vnde Sueton. Caligula, inquit, prasinae factioni ita addictus & deditus erat, ut coenaret in stabulo, maneret assidue in eo, agitatori Cythico, commessatione quadam in apophoretis uicinis sestetium contulit. incitato uero aurigae, ob equum, cuius causa pridie Circenses, ne inquietaretur, uicinia silentium per milites indiceret solebat, praeter equile marmoreum, & praesepe eburneum, praeterque purpurea tegumenta ac monile e gemmis, domum etiam, & familiam, & suppellectilem dedit. Idem auctor tradit, Vitellium Caesarem quosdam interemisse ciues, quia palam Venetae factioni maledixissent. Vnde Martialis purpuratos ita admonet:

*Si ueneto prasino ue faues, qui cocchina sumis,
Ne fias ista transfuga sorte, uide.*

Vnde Antoninus Verus etiam, ut refert Iulius Capitolinus, assidente M. Antonino (sub quibus Galenus Romanae professus est Medicinam) magnas passus est iniurias a Venetianis, quod prasinae factioni contra eos faueret, nam & equo suo prasino, quem Volucrem appellabat, aureum

Quis sit uenetus & caeruleus color.

De pano & populari aurigarum fauore, Plin. secundus lib. 8. Epist. 3. ad Caluissium.

Pisces conditura Veneta, id est, in aqua maris caerulea elixati, bloe abgefoffen.

Caligulae factionis prasinae studiosus.

Auriga Cythicus, id est, ex Cypro natus, ut Iosephus lib. antiqui. cap. 11. habet.

De incitato circensium auriga, Martialis passim in Epigrammat.

Vitellius uenetae factionis:

Sueton. De Antonino Vero haec omnia Iul. Capitolin. in eius uita.

Equus Antoini prasinus.

aureum simulacrū fecerat, quod secū portabat: cui quidam passas uuas & nucleos hordei, inuicem in presepe ponebat. quē sagis fucō tinctis coopertū, in Tiberianā ad se duci iubebat: cui mortuo, sepulchrū in Vaticano fecerat. In huius equi gratiam primū cœperunt aurei equi et brauiā postulari. In tanto autē equus ille honore fuit, ut ei à populo prasinianorū sæpe modius aureorū postularetur. Hæc Capitolinus. Quo minus mirū, ueterinarios aut mulomedicos ueneti & prasini equorū stercorea olfecisse. odoris enim qualitas aut rei putrefactionem, si malè olet: aut si bene, concoctionē quoque significare potest. Alterū uerò tuæ quæstionis de Adraſtiæ lege lemma, quia ab ea nemo se subducere potest (ei namq; diuina & fatali constitutione omnes sumus obnoxij) præter nostrū institutū, tuūq; fidele consilium, his diebus canicularibus (qui meritō ferijs Paladis dedicarent) arcana Platonis sapiētiae sacraria adire & introspicere cogor, ut quæ sit apud Platonē Adraſtiæ lex & regula, exactius cognoscamus. Adraſtus enim ille, non erat Argiuorū rex, Polynicis Thebani fœder, qui in Cadmaeo prælio solus superstes mansit: sed ille ex Mysia, qui Adraſteam urbem in Hellesponto, prope Aesepum amnem, non longè ab Abydo condidit, quā Lampſacū fuisse aliq; contendunt. Hic ex demoliiti Parij oppidi saxis ferit templū Nemese deæ, scelerū ultrici, honorūq; retributrici, edificasse: quā deam Nemesim Antimachus, ob id Adraſtiā uocat his uersibus,

ἔσι δὲ πρὸς νήμεσις μεγάλῃ θεὸς, ἢ τὰ δὲ πάντα
 πρὸς μακάρων ἔλαχον. βωμὸν δὲ οἱ εἶσατο πρῶτον
 ἄδραστου. ποταμὸν δὲ ἔδωκεν αἰσῆσιν.
 ἔθλα τε τιμητοῖ τε, καὶ ἄδραστει καλεῖται.

Est enim Adraſtia apud Orpheū, & alios ueteres ethnicorū philosophos & theologos, potētissima ineuitabiliū ac diuinarum legū (tam Saturniarū, pertinentiū ad mentes, q̄ Ioſualium, concernentiū rerū naturas) regina: quas fatali

De Adraſti opido & tēplo hæc Plin. lib. 5. cap. 32. Strabo lib. 13. Suidas in dictione ἀδραστίας.

Adraſtia est diuinæ mentis prædestinatio, & fatalis causarum ordo.

Hæc Orpheus
copiose in hy-
mno *ὕμνω*,
id est Adraſtiæ.

Plato in dial.
de Repub. 5.

Fatalis anima-
rum ſecūdam
Adraſtiæ legē,
id eſt, prou-
identia, in cor-
pora deſcēſus
& ordo. Plato
in Phædro.

De Adraſtiæ le-
ge mecum ſen-
tit Budæus in
commentarijs
græcæ linguæ.

cauſarū ordinis ſucceſſione inſtar catenæ annulos ag-
glutinatas, diuinæ mentis prouidentia condidit: cuius
manus oculosq; effugere poteſt nihil, ut Orpheus ceci-
nit. & Ariſtot. in fine libri de Mundo: Deū, inquit, uo-
cant Adraſtiā, *ἀναπρόσβατον αἰτίαν ἔσαν κατὰ φύσιν*. Pro-
inde Plato perpetuas de Repub. cōditurus leges, quas
neq; obliuio deleat, neq; defraudet aſtutia, neq; uiolen-
tia frangat, Adraſtiā ſupplex adorat, & implorat, fa-
talemq; per gradus dignitatis deſcēſus animarū in cor-
pora, ac Pythagoricæ palingeneſeos ſeriē. Idē in Phæ-
dro, Adraſtiæ regulam his uerbis appellat: Dum regu-
la, inqt, Adraſtiæ deæ, id eſt, ineuitabilis numinis, hæc
eſt, ut quæcunq; anima Deū comitata, aliquid uerorū
inſpexerit, ea uſq; ad aliū circuitū regeneratiōis ſit in-
demnis: & ſi ſemper hoc facere queat, ſit ſemper illæſa:
& reliqua, quæ apud Platonē in Phæd. Socrates refert,
& Plotinus in lib. de uniuſcujuſq; dæmone uerius re-
petit. Eſt & alia apud philoſophos neceſſaria ex hy-
potheſi ueritatis cōſecutio & demōſtratio, fatali Adra-
ſtiæ legum & cauſarū ſucceſſui ſimilis, de qua Philopo-
nus in 1. Poſter. Analyt. libro tale dat exemplū: Si quis,
ait, cōceſſerit, in rebus humanis ſubſiſtere prouidentia,
tamen animam eſſe immortalē probabo. ſi poſtremum
id quoq; mihi dederis, tū ex neceſſaria huius hypothe-
ſeos cōſecutione animam eſſe à corpore ſeparabilē de-
monſtrabo. Has ex hypotheſi neceſſarias cōſecutiones
Plutarchus de fato, Adraſtiæ legi & fato aſſimilat: *κατὰ
τὴν αἰτίαν, οἷον μὴ ὄντι ἢ ὑποδείξαι; ὅτι δὲ τῶν κατὰ τὴν φύσιν
μὴν, οἷον δὲ ὑποδείξαι; ἢ ἐφαμὲν, τὸ μὴ κατὰ τὴν φύσιν,
ἀλλὰ πρὸς ἑτέρω πινὶ ὡς ἀληθῶς ὑποτεθῆναι, ὅπως ἀπολυθῶν οὐ
μαίνῃ, θεομὸς δὲ ἀδραſτίας ὄντι.* id eſt: Verū, inquit, quale
eſt tandē quod ex hypotheſeos diximus? nam huius-
modi eſſe fatū exiſtimetur oportet. ex ſuppoſitiōe qui-
dem id dicimus, quod non ex ſua natura ita conſtiturū
eſt, ut fatum: ſed ex alio quodam, ut uerē ſuppoſitū, &
quæcunq;

quæcunque consequentiam indicant: quæ etiam lex Adraſtiæ dicitur, propter confeſſionis neceſſitatem; & *ὡσαύτως*, quaſi affata, uel fatum comitantia, dicuntur. Ex his elicere potes, apud ueteres Theologos & philoſophos duplex fuiſſe Adraſtiæ legis fatum, aut conſtitutionem: Primum diuinum & naturale, quod diuinæ mentis prouidentia, ex indiſſolubili cauſarum cœleſtium cohærentia, ut naturæ legem impugnabilem, conſtituit: cuius uiribus & uirtutis informatiuæ ſubſidio, naturæ opifex fabricam organorum humani corporis effinxit, in qua ineffabilis opificis ſapientia eluceſcit. Huius organorum conſtitutionis quinque cauſarum genera, & præcipuè finalem, quæ opificis prouidentia accepta ſunt referenda, quoniam Aſclepiadi ignota, Galenus declarare ſtudiit. Aliud uerò conditionale, neceſſaria ex hypotheſi ſcilicet ueritatis aut quaſiti conſequutio, quam nullo orationis ſuco euertere poteris, quin recta ratione iudice ſubſiſtat. Galenus igitur ex hypotheſi in alijs locis probata, contra Aſclepiadem diſputaturus, eum Adraſtiæ legis ignarum & immemorem eſſe aſſerit: Conſtitui ſanè (inquit) eorum in quibus Aſclepiades laſus eſt, de ualiſ pulmonis mentionem facere, oſtendere que, neminem Adraſtiæ legem poſſe effugere, etiam ſi quis aſtutus admodum, & dicendi peritus fuerit, quin conſiteatur tandem & ipſe ſuam uariſciem, ferat que ueritati teſtimonium. Erasmus in Adagijs, expoſiturus hunc Galeni locum: Minatur (inquit) Galenus medicis, qui falſa pro ueris docent, ulticis ſcilicet Nemeliſ pœnas. At rectius dixiſſet, Galenum ex neceſſaria hypotheſi ueritatis confeſſione oſtenſurum, neminem in nature operibus, præcipuè in corporis humani fabrica, diuinæ legis Adraſtiæ uel prouidentia conſtitutione falſo interpretari poſſe, quin illius error facile deprehendatur. At ſacra Adraſtiæ regula

Obscuriſſimi
loci Galeni de
lege Adraſtiæ
declaratio, in
ſexto de Uſu
particul.

Erasmus in de-
claratione Ga-
leni error.

Regulæ Poly-
 cleti meminit
 Gal. lib. 17. de
 util. part. de o-
 ptima corpo-
 ris constitutio-
 ne & lib. 2. de
 salub. & lib. 2.
 Microtech.
 Historiam Po-
 lycleti statua-
 rij describit
 Aelianus de
 Varia historia
 lib. 14. Pli. lib.
 34. cap. 8. Gal.
 lib. 5. de doctri.
 Platonis & Hip-
 pocrat.

regula mihi in mentem quoque Polycleti statuarij regulam
 & normam reuocat. Et quia frequens fit passim eius in
 operibus Galeni mentio, eius historiam paulo altius re-
 petitam, his duobus lemmatibus pro corollario addam.
 Plato ac Hippocrates sanitatem corporis in elemento-
 rum iusta proportione & temperie, pulchritudinem ue-
 rò in recta membrorum proportione, plasmate, & *συμ-
 μετρίᾳ* consistere affirmant, quam Polycletus integro li-
 bro, quæ Canona appellauit, descripsit: & ut suam doctri-
 nam opere approbaret, duo fertur sculpsisse simulacra:
 alterum ad plebis arbitrium, & temerarium vulgi iudi-
 cium effinxit, & uariavit pro uniuscuiusque spectatoris
 arbitrio: alterum uerò secundum artis normam & pe-
 ritiam rationem sculpsit, quod ut librum, Canona, id est
 regulam nominat: ut aliorum artificum statuæ, ad per-
 fectam illius sculpturam & effigiem, ueluti ad Critolai
 libram, expenderentur. Quicquid utrunque in prospectum
 populi, in officinæ exedram collocasset: alterum secun-
 dum artis canonem affabre sculptum, omnibus admira-
 tioni fuit: alterum uerò iudicio vulgi accommodatum, om-
 nibus ludibrium fuit. Sic Galenus exactam corpo-
 ris optimè sani temperaturam, & in mēbris symmetriam,
 Polycleti regulam passim appellat, ad quam ueluti ca-
 nonem & regulam, aliarum defectus uel excessus ex-
 pendi posset: ut Aelianus de Varia historia copiose re-
 fert. An igitur, Didascale, de uenetis & prasinis e-
 senserim, cum tu uelut alter Aristarchus, grauis sis uete-
 rum scriptorum interpretis & censor, penes te & quem-
 uis sincerè doctum, sit iudicium. Si quis autem uerio-
 ra adducere potest, non modò libenter cedam: sed
 ô Didascale, ferulæ tuæ manum, ut olim, sub-
 dere non uerebor: Vale,

De

et a prolongari possit. Epist. LXXIX.

Vandoquidem M. Varro, ille toga-
 torum literatissimus, hominem ob
 uitae breuitatem scite bullae confert,
 quae in undis labrocera uel imbre
 largo subito decidente, incluso fla-
 tu turget, & derepente rursus dif-
 flatur & detumescit: & cum singu-

Homo bulla,
 flos ligustri.

Breuitas homi-
 nis uitae.

Longeua Noe
 etas, Ioseph. li.
 1. Ant. cap. 5. &
 8 Euseb. li. 9. ca.
 4. Laet. li. 2. ca.
 13. & 14. Aug.
 lib. 5. de Ciuit.
 Dei cap. 9.

Disparis anti-
 quorum annos
 Xenoph. in Ae-
 quiuocis. Solt.
 ca. 2. Ceforin.
 de die Nat. ca.
 14. Pli. li. 7. cap
 48. Macro. li. 1.
 Saturn. cap. 8.

Aegyptios fu-
 isse longeuos
 ob caeli serenit-
 atem, Plato in
 Epimenide. &
 Euseb. lib. 10.
 ca. 2. testantur.

lae horae, imò temporis momēta, aliqd de nobis de pēden-
 tur, adeò ut dum loquimur, immutemur: ut nō ineptus
 uitae nostrae typus uideatur esse, candidus ligustri flos-
 culus, qui manē ad solis ortum expansus floret, ad uespe-
 ram uerò marcescat: proinde admiraris longaeua uete-
 rum, qui septingentos & plures excefferint annos, ui-
 ta tempora: & quaeris, quae nam sit naturalis hominis
 uitae periodus. Primum itaque nosti, praeter sacras li-
 teras, Iosephum ac Eusebium testari, Noe post diluuiū
 trecentos & quinquaginta adhuc uixisse annos, ob re-
 ligionis pietatem, sobriam uictus rationem: & ut genus
 humanum, quod cataclysmo pessum iuerat, repararet,
 simulq; exactius astronomiam & geometriam scrutare
 tur: quae explorare non potuisset, nisi sexcentos & plu-
 res uixisset annos. tot enim annis magni illius anni cir-
 cuitus constat. ob haec Deus Israel, omnium bonorum
 & uitae largitor, illi uitam in noningentesimum & quin-
 quagesimum animum prorogauit. Sed quales fuerint an-
 ni, inter chronographos non satis constat: qui disparis
 fuisse antiquorum annos tradunt. Siquidem Arcadum
 annus tribus mensibus, Acarnanum sex, at Romano-
 rum decem mensibus, quorum Martius primus erat,
 constabat. Aegyptij uerò, ut Plinius ait, annum lunae se-
 nio terminabant: itaq; apud eos aliqui singula annoru
 milia uixisse traduntur. Nec apud Aegyptios modò,
 nerum

uerum etiam apud Græcos Nestorem trecentos uixisse annos, auctores non proletarij asserunt. Anacreon poeta Argantonio Tartesiorum regi cētum quinquaginta attribuit annos, Cynire Cypriorū regi centū sexaginta

Quid sit annus solaris, aut lunaris.

De anni secun-
dū Palestinos,
Macedones &
Romanos diui-
sioe, Gal. lib. 1.
Epid. Hip. C6.

Martianus Ca-
pella hęc lib. 8.
Philolog.

Quare Deus uitam hominū abbreviarit.

Periodus uitæ
secūdū mathe-
maticos, & Pli-
niū li. 7. ca. 49.

Mosis ætas.

Ex cordis pon-
dere ætatis &
uitæ periodi
mensura, Plin.
li. 11. ca. 36. Cæ-
sorius de die
Natali, cap. 14.

ta uitæ annos Theopompus annumerat. Aegyptiorū ue-
rò annos nō fuisse solares, qui proprio solis per duode-
cim signiferi orbis animalia motu dimetiūtur: sed luna-
res, qui motu lunæ per duodecim zodiaci circuli signa
mensurantur, uel ex hoc conijcere potes, q̄ Martianus
Capella perhibet, Aegyptios astrologiā, ne temerariū
uulgi iudicium eam profanaret, quadraginta millia an-
norum occultrasse. Cum uerò mundus nondū tot annos
solares substiterit, quis alios Aegyptiorū annos q̄ luna-
res fuisse suspicari poterit? At idem tradit Iosephus, cū
homines & gigantes longeuo uitæ tempore confiden-
tes, in nefanda scelera & impietatis flagitia prouerent:
tum Deum illorum facinorum pertasum, id genus ho-
minum pessundedisse, ac tantum centū & uiginti an-
nos humanæ uitæ naturalē periodū cōstituisse. Vnde
Trebellius Pollio ad Constantinū Imperatorē: Doctis-
simi, inquit, mathematicorū centū uiginti annos homi-
ni ad uiuendū datos iudicant, nec amplius cuiq̄ cōces-
sū aiūt: addūtq̄, Mosē ipsū Dei familiarē uiginti quinque
ac centū annos uixisse: qui cū interitū hūc ueluti imma-
turū cōquereretur, ferūt illi ab incerto numine respon-
sum, neminē deinceps plures annos uicūturū. At q̄ scruti-
nio ex cordis incremento & decremento, ut Varro &
Dioscorides astrologus tradūt, Aegyptij & Alexandri-
ni naturalē uitæ periodū esse cētū annorū explorarint,
dicere nō cūctabor. Hi. n. sanē corpora defunctorū, qui
sine tabe perierant, cedrino liquore delibuta, à putredine
incorrupta custodiebāt: in q̄b. obseruarūt, cor hominis
singulis annis usq̄ ad 50 annum binas drachmas cresce-
re: deinde uerò totidem annis, sed singulis, binas quo-
que drachmas decrescere, & ideo hominem defectū
cor.

cordis centesimum annum solarem, id est lunares mille & ducentos excedere non posse, Aegyptij affirmabāt. At Aristoteles & Galenus, totaq; Peripateticorū scho- la rationib. efficaciorib. demonstrarunt, id quod nemo philosophorum negauit unquam, uitam in calore naturali, & humido radicali congenito ex primis spermatis, & ob id irreparabili, consistere: horumq; tēperatura uitæ periodum metiri. quibus nanque humidum pri- mogenium inest pingue, imputribile, uiscidum, calori naturali proportionatum, ne eius copia suffocetur, hæc esse longæua quis non uidet? Nam experimur, quę- cunque illud exsiccant, & quouis modo insunt, ut uigiliam, tristitiam, & coitum, uitam quoque abbre- uiare. Vnde mulos equabus & asinis esse uiuaciores, Aristoteles tradit: & animalia quoque, quæ semel in an- no stato tempore, ut cerui, coeunt: aut uirgines Vesta- les & monachos, qui uoto castitatis, Cupidinis arcum eneruarunt, cæteris obesiore longæuioraq; uidemus. Ea uerò quæ intempestiua salacitate in Venerem pro- na quouis tempore prorunt, ut Satyros, passeris, & puellas, quibus ne lasciuior uernus est passerculus, ad immaturæ mortis scopum accelerare comperimus. adeo uoraciter intempestiua & coacta Venus humi- dum radicale, caloris congeniti & uitæ pabulum depa- scit. Sed & calorem humido proportionatum esse, ad uitæ conseruationem, citra omnem acrimoniam, oportet. Nam si febre, ira, aut putredine efferbuerit, humidum radicale & firmum subiectum genuinum in- sumet, uitamq; abbreviabit: quæ humido isto, ut elly- chnium lampadis oleo, fouetur, & conseruatur. Ex his liquet, naturalē uitę periodū, longitudinē & breui- tatem, à caloris naturalis ac humidī cōgeniti tēperatu- ra ac proportione, & à tēperata elemētōrū mixtura de- pēdere: ad q̄ cōseruāda, recta salubris uictus ratio pluri- mū cōfert. Quod Auic. in primo Canone ita testatur:

De uitæ perio- do Peripat. & medicorū sen- tētię. Arist. lib. 2. de Ge. & cor. ca. 9. & de Lō. & breuit. uitæ ca. 3.

Coitus abbre- uiat uitam.

De coitu & passeribus, hæc Arist. lib. 9. de Nat. anim. ca. 7. Sen. li. 1. que- stion. Nat. Pli. li. 10. cap. 36. & Auer. in Cant. Auicennæ.

Que uitā ab- breuiant.

Periodum pro longari nō pos- se, Plato in Ti- meo docet.

Notæ.

De fonte in Bo
nica Noui or-
bis insula, cu-
ius aqua fenēs
iuuētuti resti-
tuit, Pet. Mar-
tyr, & Carda-
nus lib. 2.

*Periodus uitæ
diuinitus pro-
lōgari potest.*

De Ezechia,
hæc 4. Reg. ca.
2. itē 2. Para. 32.

Esaïæ 38.

*Naturalis uitæ
periodus potest
abbreviari.*

*Naturalem ui-
tæ periodū na-
turaliter posse
prolōgari, Pla-
to in Timæo ne-
gat.*

*Gerocomicon
qualis medici-
ne pars.*

Hæc est mors naturalis, inquit, cuiq; indiuiduo destina-
ta, secundum suā primam cōplexionem, usque ad ter-
minum quem in sua potentia habet, ad suam humidita-
tem conseruandam. unumquodq; enim eorum, termi-
num præfixum habet: qui in indiuiduis diuersificatur,
propter complexionum diuersitatem. & hi quidē sunt
termini naturales. Sunt uerò & alij termini abbrevia-
ti: totum tamen diuino prouenit præcepto. Sic Deus
Ezechia regi, graui morbo decumbenti, & cui Esaïas
propheta mortem indixerat, petenti tamen, quia Dei
mandata obseruauerat, uitam quindecim annos pro-
gauit. An non & parentum ueneratoribus, qui illis ci-
coniarum exemplo gratam antipelargisim rependunt,
Deus uitam prolongare promittit: quare uitæ natura-
lis scopus non est adeò fatalis & inuincibilis, ut per di-
uinam potentiam non possit prolongari, aut per pra-
uam uictus rationem abbreviari, uel gladij uel canabis
decurtari: cuius scopū, ob crapulam centesimus aut mil-
lesimus quisque uix assequitur. Ceterum quum om-
nibus rebus creatis, pro naturalium uirium facultate,
finita sit potentia, & determinata roboris mensura,
ultra quam nullum creatum suas expandere alas aut
brachia potest: ac nullius calor naturalis sit adeò mul-
cebris, quin quotidie humidū congeniti momentum
depascat, idq; irrecuperabile: reliquum erit, ut nullus
medicorum suis medicamentis naturalem uitæ perio-
dum ultra suæ latitudinis limites prorogare possit. nisi
quis mox à statu ætatis humidum irreparabile refice-
ret, & primogeniam indiuidui temperaturam, ueteri
abolita, à nouo instauraret: quod nulla ars, quantumuis
naturæ sit æmula, præstare potest. Verum iuuare, ut ca-
lor & humidum illud, uitæ elementa, usq; ad naturalē
uitæ periodū perdurēt, licebit: q; ea pars medicinæ que
q̄ senū ualeitudini puidet, *υποκοχμῶν* dicta, p̄stare pote-
rit. Proinde Gal. noster in libris de Salu, & marasmo,
philo

philosopum sophistam, aut uerius magū Aegyptiū, qui de immortalitate comparanda cōmentarium ediderat, his uerbis scitè irridet: Si, inquit, naturæ, ubi ad summū uigorem animal plantam uē prouexerit, totidē rursus a quīs uiribus elementa à nouo inserere possibile foret: sic eius opificiū, perito tamē adhibito moderatore uel præfecto, senium & marasum effugere posset: neq; si id potis esset, & praua uictus ratio accesserit, incorruptū & insensibile fiet, si naturæ uires id præstare possent: tum, inquit, Aegyptius ille artem suam possibile ostendisset. At quando inferi & transmutari prima animalium & plantarū foeturæ elemēta nequeāt, necessum est, post ætatis uigorem corpus siccari & marcescere, quando caloris quidem actiones nullas habent ferias. Ex dictis elicere poteris, ut unicuiq; indiuiduo est specialis cōgenitaq; calor & humiditatis proportio & mēsurā, ita peculiarem esse singulis uitæ periodur. Nec illius limites citra omnem latitudinē esse coarctatos arbitreris, quippe qui ultra sanitatis latitudinem expandantur. Quare nil mirum, quosdam sobrios & abstemios centesimum excessisse annum. Siquidem & auia mea, ætatis ratione silicernium, post centesimum decimum annum humanis excessit: & Sipontinus, ille grāmaticorum alterum copia cornu & pontifex, tradit, Galenum, quem febribus crebrò tamen afflictum nouimus, centum & quadraginta uixisse annos: tanta in cibo potuq; abstinentia usum, ut nunquam ad satietatem comederit aut biberit: nec suadente etiam patrē suo, geometra & architecto, crudum quippiam unquam degustarit, odorificum semper anhelitum spirans, ac sine aliquo morbo, solo tamen senectutis marasmo, defecit. At illud longè memorabilius & solitariū reperitur exemplum, quod Plinius scribit, Xenophilum musicum centum & quinque annos, sine ullo corporis incomodo uixisse. Nam uita ualere quidem uiuere est. & si cui ullum cor,

Verba sunt Galeni ex libel. de maraf. ubi, & in lib. i. ac 6. de Salub. illius philosophi meminuit.

Periodus uitæ ut sanitas, latitudinē habet. Gentilis i. fen. 3. doct. 3. questio. 26. & Petrus de Appano in differ.

Nota de auia

De longæua, Galeni uita, Perottus in dictione Nestoris. & Suid. in dict. Galeni. Galē. in libel. de tremor. & rigo. se quater laborasse tertiana, & femel causone, fatet.

De egrotan-
tium uita, hæc
Gal. in uestibu
lo li. 5. de Salu.
De Xenophilo
hæc Pli. lib. 7.
cap. 50.

datum peccus est, præstare sexcenties mori, quam uita
morbis incurabilibus obnoxia, quibus diu noctuq; ut
ab intercutaneo carnifice distorqueretur, diu uiuere.
Quare non, ut pleriq; in epistolarum coronide assolēt,
Nestoris, cerui aut cornicis longæuos annos, sed bene
te ualere, inculpataq; sanitate frui (id quod bene & ue-
rè uiuere est) precor, & opto: simulq; te fideliter admo-
neo, ne agyrtis illis medicis confidas, qui suo auro pota-
bili & elixire in defectam iuuentutem, & (ut ille Aegy-
ptiorum philosophus) immortalitatem promittunt. i-
terum bene uale.

DE CLYSTERIVM VSV.

Epist. LXXX.

De errore le-
gislatoris, hæc
Plato lib. 5. de
Republica.

Ectē quidem, me iudice, mi Pandol-
phe, Socrates apud Platonem Glau-
conis sententiam approbat, qui
censuit legum conditorem, qui in
constitutione legum de honestis bo-
nis iustisq; aberraret, plus delinque-
re, quam eum qui non sponte ho-

Falsa sciendi
persuasio est
duplex igno-
rantia, qua ni-
hilarrogātius.
Plato lib. 9. de
Legib.

Exitialis medi-
corum in præ-
scribenda cu-
rationis metho-
do error.

Medicorū im-
peritia, quam
periculosa. Pli.
li. 29. cap. 1.

minem perimeret. Quare Socrates de his legem latu-
rus, supplex Adrastiam diuinæ mentis legem & sapien-
tiam, ne in legum constitutione aberraret, implorat. At
longè deterius peccant, qui falsa sciendi persuasione
(qua nihil est ambitiosius) seducti, abrogata ueteri ac
recta morbos curandi lege & methodo, ac spretis uel su-
blatis antiquorū remedijs, ratione & diurno usu spe-
ctatis, nouā curandi morbos methodū & legem, noua
deniq; sed inexperta remedia, temerario ausu præscri-
bunt: parumq; pensi habent, in quam multorum homi-
num capita inexplabilis eorum error redundet. Non
mehercule improbè ageretur, si in illorum caput solū fa-
ba cuderetur, ut malum consiliū foret consultori pef-
simum: & non tam multis innocentibus, qui uitam suā
logiatis illis concedunt, exitio esset, quippe cum sit pe-
riculum

riculum in nullo mendacio maius. At quanto prudentius ueteres egerunt Graeci, qui omnia remedia, quibus quisque sanitatem recuperasset, ut inuiolata manerent, & ex similitudine remedia accrescerent, in templum Aesculapij, aut alterius dei, qui opem attulisset, conscribebant: quae diligenter exscripta, tandem cremato Aesculapij templo, post bellum Peloponnesiacum Hippocrates natus in Coe insula Aesculapio consecrata, publicasse fertur, ac medicinam clinicem instituisse.

Ob eandem causam Aegyptij quoque, omnium bonarum artium Mathematices ac praecipue medicinae auctores, Graecis longe uetustiores, emplastra & alia uetusta morborum remedia, in Hephestio Vulcani sacrorio recondita seruabant: qui natura duce ab animalibus Nili incolis, plurima medicamentorum genera & organa didicerunt. Ab hippopotamo nempe uenae sectionem: qui assidua satietate obcaesus in litus exit, ac uenam cruris spinae affigens fauciat: & cum corpus sanguinis profluuium exonerauit, plagam limo obducit. Nec minori industria ibi Aegypto peculiaris uolucris, ciconiae simillima, clysteri ab excrementis exonerare aluum eos docuit: quae aquam marinam pleno & aduico rostro absorptam, collo procero ad anum retorto, in eam eructat: per quam eam partem uiscera perluit, qua reddi ciborum detrimenta maxime salubre est. Clysterium nempe usus apud Aegyptios erat adeo (teste Herodoto) frequens, ut singulis mensibus triduo purgarent se uomendo, atque intestina diluendo gratia sanitatis conseruandae existimantes, omnes languores hominibus creati ex cibus, quod Diodorus Siculus copiosius his uerbis tradit: Morbos, inquit, Aegyptij uel ieiunio curant, uel uomitu: id est aut tribus diebus aut quatuor interiectis. asserunt. non ex ciborum superfluitate omnes creati morbos. eam ergo ad ualitudinem recuperandam curam esse optimam, quam morborum principia auferat. In militia aut peregrinatione profecti,

Remedia in templis deorum conseruata, Hippocrates publicauit. Plin. li. 29. cap. 1. Galen. de Copos. medi. Gen. li. 5. Strab. lib 7.

Aegyptiorum in re medica industria, Strab. li. 16. & li. 3. geograph. De hippopotamo, & ibide, hęc Plin. li. 8. cap. 26. & 27. Cic. libro 2. de nat. deor. Plutarch. in dial. de ratione brutorum. & Herodot. li. 2. Diod. lib. 2. *Purgamina Aegyptiorum,* Herodotus in Euterpe. Sacrosanctam Aegyptiorum medendi legem, describit Diodor. Sic. lib. 2. *Ab Aegyptijs uideretur Auicenna suum de uomitu menstruo consiliu. tradidisse.*

Publici Aegyptiorum medici.

fecti, nulla impensa mercede curantur. Medici enim ex publico uictum sumunt, ægros secundum legem curant, ab antiquis medicis comprobatisque scriptoribus traditam. Si quis normam sacri libri sequutus, infirmum sanare nequiverit, omni caret crimine. Si præter ea quæ libris continentur, curauerit illum, morte punitur. Quid si Pandolphe hæc salutaris Aegyptiorum lex, ut æquum esset, in Germania rogaretur? quis, obsecro te, nobis tot sufficeret prætores & lictores, qui agyras & ardeliones, medicos impostores, meritas pendere poenas cogerent? qui quum de sacro medicinae ac philosophiæ fonte uix tantum, quantum canis crocodilos expauescens, summis labris de Nilo, degustarint, tamen perfrecta fronte contra omnem ueterum approbatorum medicorum curandi morbos methodum, & canones siue leges, miseros curare, ne dicam occidere audent. Hic certè nulla lex est, quæ puniat inscitiam capitalem. His enim medicis, sycophantis, ac ludæis solum ignaris, hominem occidere summa impunitas est. Esto quod Plato medicos curantes, qui non spontè occiderint, multos statuerit. At quæso hi perditæ nebulones, quum sibi ipsis malè conscijs, nec morbi substantiã, causas, aut remedium naturam nouerint, eosque curare ob turpe lucrum professi temerè occiderint, qua lege hi mundi, aut criminis homicidij expertes esse poterunt? Certè præstare incidere in coruos, aut prædones, quam his subditorum committere curam pseudomedicis: qui remedia non morbis, sed uoluntati ægrorum accommodant, adultores perniciosissimi. Rectè enim ait Galenus lib. 12. Therap. Qui cubantis delicijs subscribit, eiusque uoluptatem pro meta gerendorum habet, adulatoris officium facit. Quod si medicus peritus ad lenienda alui ex obstructione aut intestinorum ulceratione tormina, aut calculi cruciatus, aluum clysteri eluendam suaserit, & æger id genus subditij ob pudorem detrectauerit; tum audires, quibus blauditijs

Medicus qui non sponte occidit, criminis expertus. Plato lib. 9. de Legibus.

Præstat incidere in prædones, quam medicos in indotos.

ditij medicus ille sycophanta agro subscribat, ut se illi insinuet, & saluberrimū enemātū usum, uelut paralyseos, q̄ horū torminū est pedisse qua, causā infamet. Quorū usus nō apud Aegyptios modò, sed Græcos & Arabes, certē in grauissimis morbis, fuit frequētissimus: & unicū nō rarò subsidiū, ad quod tanq̄ ad sacrā anchorā cōfugerent, nō tantū ad aluū & simas epatis partes ac renes obstructos expurgāda, sed etiā ad aures ex supuratione uermibus scatentes, otenchytis, & ad uteros metrenchitis eluendos, ac ad uires corporis nutriēdas, maghopere prodesse ueteres medici agnouerunt. Si enim neruus aut uilli ipsius gulæ ex defluxu catharri, aut frigida potu, aut epidemiali putrefactione, aut narcoticis deglutitis, ita relaxati fuerint, ut aeger cibū, iusecula, uel potū deglutire non potuerit, dic mihi quæso, qua ratione illi alimentum sufficies? At si ignoras, Auenzoar, ex Arabia medicus, nulli Arabum secundus, his uerbis te docet: Rectus, inquit, & certus atq; uerax est ex præfatis causis gulæ paralyti affectos nutriendi modus, ut prius intestina cum clysteribus absteruis expurges, & uesicam capræ lacte, aut decocta ex tritico sorbitione refertam, per cannulam argenteam eius collo alligatam, anuicq; insertam, manu coarctatam, totam exprimas; quod mutua successione per intestina uis uentriculi & intestinorum alimēti uuida attractrix, ad stomachi fundū usq; alliciet. quippe si odor panis in furno tosti Democritum, donec thesmophorica Cerebris festa peracta essent, superstitem conseruauit: & Demetrius Cydonius solius panis recētis a furno olfactu, multorum dierum famem tolerauit: quis per clysterem iniecti lactis, uel ex tritico aut ptisano cremoris, si non substantiam, uel saltem uaporem, nutrire negabit? Atqui longē a ueritatis scopo aberrant, qui alimentum cremorem per clysterem iniectum, ad stomachi fundum deferri, deriuari, aut attrahi posse negant: cum in

Auriū & matricis clysteres, Gal. li. 5. Meth. & li. 1. de locis affectis.

An alimentum copori per clysteria suppeditari possit, Auenzoar lib. 1. tract. 10. ca. 18. De laryngis in peste putrefactione, Gal. li. 5. Methodi.

Odore panis Democritus & Demetrius uixerunt: auctor Diog. Laert. & Arsenius Græcus in Apoph.

Clysteria uen-
triculū mesere
on, & epar a-
lere, & purga
re.

Gal. hæc lib. 2.
de Cōp. med.
approp. & li. 13.
Methodi.

De agricolarū
celandi frumē
torū furtū in-
dustria, & uir-
tute uentriculi
attractiua, hæc
Gal. li. 1. de uir-
tutib. nat. cap.

14.

Cor. Celsus li.
3. ca. 19.

epatis phlegmone, obstructione, aut scirrho, clysterib.
epatis etiā sima & caua expurgentur. Vnde Galenus
Archigenis cephalica medicamenta de claraturus, sum-
mopere laudat euacuationem, quæ per clysterē fit, non
eo nomine tantum, q̄ excrementa, intestinis contenta
efferrat: sed etiā reuulsionis gratia, q̄ ea quæ ad caput
efferrerentur, subtus alui deiectione diuertat. Quod si
tale enema paulo uigrosius fuerit (πολὺ γὰρ ἦν τοῖς βέλ-
κλυστῆσι, τὸ ἀνίστασθαι δὲ, πρὸς τὸ μὴ μὲναι τὰ κατὰ τὴν γασ-
τήρα, καὶ τὸ μισήσαι ἰκκενοῦν, ἀλλὰ καὶ τὰ σιμὰ τὰ ἴπτατος.
id est, In tali clysteri plurimum reuulsionis est, ad hoc,
quod non solum uentriculum & mesereon euacuat, sed
etiā sima epatis expurgat, si uires pharmaci iniecti,
quas natura abhorret, epar subeunt) quis dubitabit,
alimentoꝝ facultates per aluum receptas, non equè,
uel potius epar & stomachum subire, quum natura, &
famelica præcordiorum uiscera, eas maximè affectet.
Vnumquodque alimentum etiā disiuictum attrahe-
re, agricolarum industria probat: qui ex agro plaustra
frumento plena uecturi, ne quicquā furtim subduxisse
deprehendantur, uasa fictilia aquis plena propè, uel in
ipsum frumenti aceruum statuunt, ex quibus attracto
uel hausto humore, grana de aceruo subducti frumenti
tumorem & pondus recompenfant: qua solertia agri-
colæ furtum suum celant. Quum igitur inanimata ari-
dicibus suis auulsa, & de folliculis excussa, tam singula-
ri uirtute attractiua prædita sint: quis nisi demens uisce-
ra animatorum ea carere credet? ut non de lactis aut
ptissanæ cremore per clysterem iniecto, de his suam at-
trahere, uel quasi alimoniam sugere possit? Vnde
Cornelius Celsus in cardiaca passione, si uentriculus
nullis medicamentorum subsidijs cibum retinere po-
terit: Vltimum, inquit, auxilium est, in alium ptissanæ
uel alicæ cremorem ex inferioribus partibus indere: si-
quidē id quoq̄ uires tuetur. Neq̄ alienum est, naribus
quoq̄

quod est uantis admouere quod reficiat: id est, rosam & uinum. Et si Hippocrates in pleuritide, post phlebotomiam tertio die locum affectum clysteri expurgare iubet, sumpta tamen à loco affecto indicatione, præcipue uerò in omnib. morbis & dolorib. qui infimi uentris uiscera, uentriculum, e par, splenē, renes, uelicam, matricem & intestina affligunt, enemata cōpetere uidentur. Vnde Galenus ait, cum partes superius positæ laborāt, per ea quæ eduntur ac bibuntur: cū inferiores, per id quod clysteri infusum est, curantur: quādoquē eorū quæ bibuntur ac eduntur, uis, ante quæ ad inferna defertur uiscera, fathiscit: quæ uerò infusa sunt, eorū substantia omnino ad ieiunū usque ascendere nō potest: imò si admodum nitaris, fortasse tenuæ tantum intestinum continget. Attamen cum uentriculum præter naturam affectus est, coarctatis dolore infernè intestinis, uel lumbricorum glomere obstructis, etiam ab infernis partibus aliquid assumere cogitur. Quippe, ut Galenus refert, nonnullis clysteres adeò ascenderunt, ut uomitione redderentur: quemadmodum & stercus per letales uoluculos, quos ab intestinorum inuolucro, Græci ἐλκυσ dicunt, & cholera ad intestinū rectū expulsa, cū uel in cōiunio uel in foro uētrē exonerare dedecori sit, intestini musculo coarctato crebrò ad superna regurgitat, uētriculū rodit, & caput replet. Has stomachi intestinorūque à cholera rosiones, clysteri lubrico, quod eā per aluū eijciat, curare, rectè Gal. docet. Quod uerò clysteres astersiui, ac restrictiui, siue cōsolidatiui, ac ex seuo hircino defesiui, dysentericis multū opis afferāt, clarius est quæ scribi oporteat. At si colō flatu grosso aut phlegmatis uitæi frigore cruciatu intolerabili, quæ crebrò extremorū paralysis excipit, diuellit: si olea subtilioris substantiæ, quale sabinum est, in quo ruta aut semina cymini, dauci, anisi, quæ flatus grossos dissipant, decocta fuerint, additis quæ phlegma illud uitreum educere possunt, cum clysteri in-

Hip. hæc lib. 4
Reg. acut.

Quib. morbis
cōpetat clyste
re, Gal. lib. 5. &
13. Met. docet.

iliacā passionē
ex uermiū cons
plexu, ortā Bo
noniæ uidi.

Galen. li. 6. de
cau. Symp. te
statur, clyste
res uomitu re
iectos.

De rosione uē
triculi & inte
stinorū à chol
lera, Gal. lib. 8.
Therapeu.

Colici doloris
cū clystere cu
ratio.

Gal. li. 12. The.
& li. 2. ad Glau
co. li. 1. de loc.
affect. & lib. 6.
cap. 2.

*Cura calculi cū
cysteribus.*

Signa colici &
renalis doloris
distinguitur, de-
clarat Gal. lib.
6. de loc. affec.
ca. 2. & 3.

Gale. lib. 6. de
lo. affect. ca. 2.

De uenę secti-
one in nephri-
tide, Hip. li. 6.
Aph. 36. & lib.
7. Aphor. 48.

Aetius Serm.
2. cap. 5.

fuderis, patientē cōfestim ab huius doloris colici carni-
ficina uindicabis. At est alius huic non dissimilis re-
num à calculo intolerabilis dolor, qui ob cōmunia sym-
ptomata, agrē ab illo discernitur: nisi quòd coli crucia-
tus ob eius situm, dextrum latus potius quàm sinistrū,
ac diuersa epigastrio subiecta loca, non rarò ad uentri-
culum usque uagus, infestare solet. At renalis à cal-
culo, uel arenulis, uisoso phlegmate uelut calce agglu-
tinatis, dolor, circa lumbos fixus perseverat: à quibus,
moto per ureteres poros lapillo, decliuis obliquè ad
pubem uergit. Eadem quippe utriusque affectus sunt
accidentia, & communia quoque remediorū subsidia:
nisi quòd in nephritide uenę sectio plus, quàm in coli
dolore conferat, obstructis quidē à phlegmate grosso,
tophis, calculo, aut arenularum saburra, renibus, cum
per uenas emulgentes à uena chilis, serum sanguinis at-
trahere, & eam exonerare non possunt, eam eiusq; rami-
cos, qui renes sepunt, & ad crura usque uergunt, &
uelut rami à stipite uenę chilis, uelut à caudice arboris
propagantur, repletionē distendi, & unā cum arterijs i-
ta coarctari, unde & uis sensibilis in crure ex affecti renis
directo obtorpeat, ut ex doloris uehementia ac humo-
rum affluxu ad minus alter renum phlegmone corri-
piatur. In qua dispositione, præcipuè si plethora aut
lalsitudine corpus oneratum fuerit, uenę iuxta popli-
tem aut talum sectione, nihil potest esse salubrius. Vnde
de Hippocrates: Urinæ, inquit, stillicidium & min-
gendi difficultatem, uenę sectio soluit. Incidere autem
interiores oportet: uerū nec has tantum, sed etiā
in cubito, si insignis affuerit repletio, internā incidere
uenā prodest. Proinde auctor libelli de Renū affectib.
Sed, ait, neq; sanguinē, aut aliū succū plus equo redun-
dantem in corpore relinquere par est, ne inde multa re-
nū uasa distēta, plus doloris conciliēt. Vena igit, inquit
Aetius, cubiti p̄pinquē manus in corpore ex repletioe
affecto

affecto secāda est, si uirtus imbecillis fuerit: si ualida, ea q̄
 in poplite est, aut iuxta malleolos, aperiatur. Ab hac etiā
 curam auspicari suadet Galenus, etiam ante purgatio-
 nem: uerū quum excretioni calculorum nihil æquē
 obftet, quā uenosi generis uasorum, quæ corpori &
 cauernis renum inseruntur, ac intestinorum à flatibus
 & cibariorum excrementis repletio, quibus & renes po-
 riq̄ ureteres ita coarctantur, ut per eos lapis in uesicam
 protrudi non possit: nihil certē melius, quum locus affe-
 ctus sit diaphragmati subiectus, quā intestina, quæ re-
 nes ambiunt, porisq̄ ureteribus substernuntur, clysteri
 lubrico, admixto diureticorum decocto, & horum quæ
 flatu dissipant, eluere. ob id auctor libelli de Renum af-
 fectib. ipsissima Aetij in curatione calculi, simia: Quip-
 pe, ait, manifestum est, stercoris obseptione renes ple-
 runq̄ exasperari, ut compertum sit, enematis iniectio-
 ne renalem dolorem esse mitigatum: uel quod ab ea e-
 uacuatione, ren aliquis non sit amplius compressus, uel
 quod ex stercore nulli postea flatu prodierint, qui in
 renes potuerint impingere, quibus ren distenderetur.
 & Aetius: Aegrotantis, inquit, aluo per clysterem in-
 fundere oportet furfurum decoctum, caricarumq̄ ac
 foenigræci, & aristolochiæ: & si quidem decenter eua-
 cuentur, sinere: si uerò non, etiam bis aut tertium infun-
 dere. atq̄ id maxime, si uenæ sectæ uel purgationis au-
 xilium sit relictum. Et diuinus ille Hippocrates, ex-
 crementorum cibi euacuationem calculi dolorem se-
 dare fatetur. & quoniam admirando compendio calcu-
 li signa pathognomica, ac utriusq̄ curæ, etiam præser-
 uatiuæ, capitula complexus est, eius uerba adscribere
 opere precium esse duxi. ait enim in libris Epidemiarū:
 ἂν νεφρῶν ὁδὸν ἔλαβῃ, ὅταν πληρῶντι σίτη, ἐμίδει τε φλέγμα.
 ὅταν δὲ πλεονάζωσιν αἰὲς ὁδὸν αἶμα, ἰώσκει. καὶ βίας μὴ γίνουται.
 λίνονται δὲ, ὅταν σίτων κοιωθῶσιν, φάσμα τε πυρρὰ ἰθὺς α-
 ται, αἷμα τῶδες τε ὑπερῶσι, νάρκη μύρου κατὰ ἕξιν, ἐκλιψέτω

Hippocratis
 Epidemiarum
 lib. 6.

Hippocratis
 Epidemiarum
 lib. 6.

Hippocratis
 Epidemiarum
 lib. 6.

Hippocratis
 Epidemiarum
 lib. 6.

Methodus
 Hippocratis
 curandi & co-
 gnoscendi cal-
 culum renale,
 ex lib. 6. Epide-
 miarum.

Purior est syn-
cerior uerborum
Hippocratis
uersio.

Quid apud
Hippocratem
σίτος.

Verba Galeni
ex lib. 6. de Lo-
cis affect. ca. 2.

In eos qui cly-
steres in calculi
renalis cura
auerfantur.

Decretum Pla-
tonis hoc ha-
bet in lib. 5. de
Republica, &
li. 9. de Legib.

οὐ συμφέρει, ἀλλὰ γυμνάζει δα, μὴ ἐμπιμπλαδὰ εἶναι νῆρας. ἔλλα-
βορίζει, ἰγνύλιω τάμεναι, ἄρηνικοῖς κεδῆσαι λεπῆναι, καὶ ἀπαλῶ
να. id est, Si in renem dolor grauis, quando replentur ci-
borum excrementis, inciderit, uomunt pituitam: quan-
do autem ingrauescunt dolores, æruginosa: & alleuian-
tur quidem. soluantur autem, quando à cibariorum ex-
crementis euacuantur, arenuleq; fuluæ subsident, & cru-
enta mingunt: foemoris è directio torpor. pergræcari, id
est, desidem in crapula uitam agere, non prodest: sed ex-
ercitari, nec repleti sagina: iuuenes ueratro purgare, ue-
nam poplitis incidere, ac diureticis purgare, extenuare,
& emollire, confert. En diuinus Hippocrates, nō mo-
do iuuenes aut robustos, calculo renali affectos, ellebo-
ro purgare, humores uiscosos, calculorum gluten incide-
re & extenuare, diætāq; attenuante uti, aluumq; lumbrici
anodynus emollire præcipit: sed etiam eam à cibo-
rum excrementis, ne his meatus urinales & renes coar-
ctentur, exonerare suadet. σίτος apud Græcos, teste
Galeno & Hesychio, non modo ex frumento & carne
cibum, sed etiam horum in prima digestionē congesta
περιστώματα significat: quæ etiam in dolore coli per cly-
sterem eiecta, dolorem alleuiant: etiam non raro simul
excreto uitreo phlegmate radicitus, ut Galeno conti-
git, radicitus extirpatur. Vnde Galenus: Quinetiā, in-
quit, colicorum cruciatus multo magis quàm nephriti-
corum, lenientibus mitigantur clysteribus. Quibus uer-
bis non negat, clysteres nephriticis prodesse: sed colicos
plus iuuare, utriusq; affectus quoq; eadem ferè esse re-
media, affirmat. Quare temeritatem illorum non satis
admirari possum, qui rectam curandi calculum legem
& methodum, ueteribus probatam, abrogant, & nouā
errore plenam substituunt: quos certè ex lege & decre-
to Platonis, eorum qui iustas ueterum leges euertunt,
luere pœnas, æquum & fas esset. qui tamen præter an-
tiquorum exemplū, iuniores medicos in curando renū
calculo

calculo assidua clysterium iniectione egros excarnifica
re, impudenter asserunt: quum Aetius eos non semel, sed
bis atq; iterum, etiam efficacissimos infundere iubeat.
quos tamen, quamuis aluum deiciant, lubricent, urete-
rasq; emolliant, & obstructiones detergant: tamen eo
nomine noxios testantur, quod intestina repleat, & uri-
nales meatus coarctet, quominus calculus excerni pos-
sit. At quandoquidem inanitio & euacuatio, & reple-
tio, ex diametro pugnat: dic queso mihi, qua ratione no-
xia, enemata quae intestina a fecibus expurgant, flatus
dissipant, detergant, & ureteras ipsis incumbentes co-
lis, mulcebris suo uapore emolliant, urinamq; proritent,
ea replere, coarctari, & calculi exitum remorari possunt?
& eris mihi magnus Apollo. At quod ea intra aluum in-
iecta, triduum sustinuisse causeris, nescio quam uere, hu-
ius culpam non usui clysterium, sed medicorum imperi-
tiae te impingere oportet, quae ea satis efficacia non com-
posuerint. Atqui quum ingenui sit, & docti uiri, errorem
suum fateri, quod nec Hippocratem facere puduit: si pa-
linodiam recineris, haec & plura, ut nostro & ueritatis a-
mico, tibi condonabimus. Itaq; illud quoq; uelut hu-
ius epistolae auctarium, addere placuit, de saluberrimo
clysterium usu: Oborto in sede interna, uel intestino re-
cto, tumore phlegmonode, Galenum medicamenti dia-
chalciteos Phoeniceis modo, selibra olei rhodini lique-
factum, cum uesica suilla, cui cornea fistula alligata fue-
rat, iniecit. Qua te quoque, si opus fuerit, malim uti,
quam illis ex aere conflatis tubulis, quibus cum flatus
copia plus ingeritur: & quam ex bubulo corio sacco,
qui manibus non equet, ac uesica porci aut bouis, est co-
tractabilis. Adde quod exactius exprimitur, & flatum
conceptum, si subter arcum constrinxeris, emittere pote-
ris: id quod in syringa aenea commode fieri
non potest, Vale,

DE

Veteres uesica
cornualligata
ad clysteris u-
sum utebantur.
Gal. lib. 7. Me-
thodi. & lib. 2.
Compos. me-
dic. gen.

On temerè quidem, optime Lysander, foeda illa erucarum, quas Graeci *καμπας* uocant, copia, uos Palatinos, Hercynia Bohemorum syluae accolas, terruit: quae non olera, sed uniuersas picei generis arbores, ita depascunt, suaeque uirulentia inficiunt, ut amoenissima abietum pinorumque nemora, quae fabris uestris praecipuam ad aedificia & carbonem materiem suppeditabant, penitus marcescant: non temerè inquam animos incolarum perculit. Nam huiusmodi uirulenta insectorum reptilium ac uolucrum genera, uel ob pestiferi aeris putrilaginem, aut ob irati nostrisque peccatis offensi Numinis uindictam ingrauescere solent. Sic enim cum Aegyptij ac Pharaonis obstinacia contumax, mandata Dei Israel per Moysen illis denunciata, capessere nolent, foeda horum colluue & tabe contumaces afflixit, & prostravit. quippe post aquas Nili, uirga Aaronis in cruorem uersas, siti ardentibus, grauiora afferentes poenarum remedia, quam poenas: post horridos ranarum, domos & cubilia penusque esulentorum polluentium squalloribus, quarum interitu teter pestilensque odor omnem coeli tractum, contagiosa tibus lue infecerat: post phthiriasim pediculorum, post uescas efferuescentes, ulceraque tabe manantia, & ut ipsi dicere maluerunt, scabiem ac uittiginem totis corporibus erumpentem: subsequuti sunt, de culicium genere igniti *σκνιπες*, quos corrupte Siniphes appellant, unam cum muscis caninis, toto sese aere uibrantes: ineuirabili ictu & morsu tam grauiora tormenta, quam turpia inferentes. *ὅτι ἡ σκνιπὴ*, ait Suidas, *καὶ τὸν μύκητα καὶ τὸν σκνιπὸν καὶ τὸν σκνιπὸν καὶ τὸν σκνιπὸν*, id est: Est enim scnips uolucrum animalculum, ligna arrodens. Defecta quoque cum his grado de caelo est, ad id temporis agricolis inexperta, quae sata, segetes, arbores

Plage Aegyptiorum decem, habentur Exodi 7. 8. 9. & ultra. Ioseph. lib. 2. ca. 10. Oros. li. 2. cap. 10.

De Scnipsi, haec Suidas, ac Greg. Nazaz. in suis carminibus.

arbores, omne pecus miserabili strage pertrivit. Ceterum quicquid illa caelestis clades in agris reliqui fecerat, subsecuta locustarum nubes, praeter fidem ingens, totum id quod uirebat depauit. At qui haec nefanda mala & prodigia, anno ante urbem conditam octingentesimo quinto, Aegyptijs acciderunt. Verum praestat recentiora in memoriam reuocare. Ab eo, quo ista meditamus, anno, septuagesimo tertio, locustae sturnatim in Italiam aduolantes, circa Brixiam & Mantuam omnia terrae germina, sua inexplebili uoracitate radicitus deuastarunt: quas ingens & immanis subsecuta pestis, plus quam quinquaginta hominum millia interemit. Quin neque illud te latebit, me natu longè maiorem, Lysander, quòd elapsis iam uiginti quatuor annis, ex Thracia immensa, locustarum nubes in Poloniam, Ungariam, & Germaniae ultra limites, aduolauit: quae non fruges tantum, sed & olera, & quicquid in pratis uirebat, & agris, praeter uites, depascebat: ob idque crudelissimum (ut plerique diuinabant) futuri Turcarum exercitus prodigia, & portenta. Nec eos fefellit praesagium. nam altero anno statim Viennae obsidio, Ungariae deuastatio, & ex Anglia ac Britannia febris illa sudore exitialis, ad nos deuoluta est: non tantum arborum, sed etiam pestifera hominum perniciēs, ex aeris putredine & intemperie concepta. Nam, ut Theophrastus refert, summatim morbi omnibus, ob alimentum caelestium intemperie eueniunt: uel licet, cum plus minus uel alimentum praebet, aut aer immo dicere humidus siccus uel est, uel etiam non tempestiue humescit: cum prius quam siccata fuerint, dies feruidi accesserint. tum enim humor siccitate aeris ambiētis conclusus, effundi nequit, putrescitque, ac uermes procreat. quippe natura ubique animal gignit, modo calor cum humiditate ratione debita coeat. In Mileto (idē Theophrastus ait) oleas, cum florent, erucæ erodunt, aliae frondē, aliae florē, genere diuersae. itaque arbores dispoliāt. Nascuntur tēpore austrino, &

De secunda locustarum calamitate Euf. in Chronis, & Plin. lib. 9. & passim toto opere.

Theophr. de cau. plāt. lib. 3. ca. 27. & de hist. plāt. li. 4. cap. 17.

De erucis in Mileto, Theophrast. de hist. plāt. lib. 4. cap. 16. & de caulis lib. 5. ca. 14.

uento. Si uerò acrior æstus insecutus fuerit, disrum-
puntur omnes, & intereunt. Sed enim alibi quoque
idem refert, pinum plus quàm abietem, corrodi à tere-
dine posse. hanc enim esse amaram, pinum uerò nonni-
hil dulcedinis participare: eoq; magis, quo fuerit tẽda
refertior. Vnde erucæ, quæ in pinis aut piceis intra
corticem nascuntur, quarum uirulenta rosione arbores
marcescunt, Græcis *πιτυοκάραι* dicuntur. de quibus
Plin. Eadem, inquit, quæ cãtharidibus, uis pityocampis
q; in picea nascẽtib. eadẽq; buprestis. similiterq; in ol-
la linteolo obducta, ne excidãt, & super aceti evapora-
tionẽ suspensæ preparantur, efficacissimæ ad lepras li-
chenasq; dicuntur: menses urinãq; cient. quas ideo Hip-
poc. etiã hydropicis dabat. & Gal. *πιτυοκάραι*, ait, *πι-
τυοκάραι καυθαρίδες, βυπρέστις δ' αὐτοῦ.* quarũ exitiale ui-
rus Aetius ex Dioscoride ita describit: Picearum eruca
pota, statim dolor circa os & palatũ oboritur, & uehemẽs
linguę inflãmatiõ, stomachi, alui ac intestinorũ afflictio
fortis, cũ sensili circa interna uiscera pruritu, corpus uni-
uersum æstuat, & stomachus cibũ fastidit: quib. eisdem
auxilijs, quibus cantharidib. deuoratis, opem ferimus.
Proprie autem illis subuenit oleum ex cottoneis, meli-
num, pro simplici oleo exhibitum, & uomitu reiectum.
Quibus etiam, auctore Plinio, sapa ac lac bubulum hau-
stum magnopere confert. Verũ, ô Lysander, non
alexipharmaca quæris forsan: sed quibus hæc pestife-
ra lues, uestri fundi ac nemorum calamitas arceatur, &
intereat. Itaq; cum his Palatinatus terris, in quibus pri-
mũ medicinam professus sum, ex animo bene consul-
tum uelim, & quum hæc nostro seculo sit non uisa uel
experta prius pityocamparum perniciēs, quicquid re-
mediorum ex Græcorum Latinorũq; primæ classis au-
ctorum lectione exploratum habeo, ea qua acceperim
fide, libens communicabo. Quumq; ratione naturali
non careat, de his periculum facere poteris, non modò
si ole

Pityocãpæ in
pinis & piceis
nascuntur, Plin.
li. 29. ca. 4. & li.
23. ca. 2. & 4. ac
lib. 28. cap. 9.

De picearũ e-
rucis, hæc Ae-
tius li. 13. ca. 51.
Gale. lib. 10. de
Sim. me. Diosc.
li. 2. c. 53. & lib.
6. ca. 2. Pau. li.
5. cap. 34.

siolera, uerum & arbores infestauerint. Campas, inquit Palladius, fertur euincere, qui fasciculos allij, sine capitibus, per horti omne spacium comburens, nidorem locis pluribus excitarit. Si uero uitibus uoluerimus consulere, allio trito falces putatoriae inungantur. Nasci quoque prohibentur, inquit, si circum arborum uel uitium crura bitumen, asphaltum, & sulphur incendas. & Constantinus Cesar ex Africano in suo Geoponico inquit: *Ἐσφραγίσονται σκώληκες, οἱ ταῖς ἀμπέλαις γίνονται, ἢ γίνονται τοῦ μόρου τοῦ ἀμπέλων, βολεῖται κληντες, ἢ γίνονται κατὰ ἀνεμου. οἱ δὲ χαλβάνω, ἢ κόρας ἐλάφειοι, καπνιστῶν κατὰ ἀνεμου. οἱ δὲ χαλβάνω, ἢ κόρας ἐλάφειοι, ἢ οὐχὲς αἰγείους, ἢ ἐλέφαντῶ πρῖσμα, ἢ κρινουρίαν γὶν ἢ ἀμπέλωνι θυμιάσαντες, ἀπύλασιν αὐτόθεν τὰ θνητά. id est, Destruuntur uermes, uites infestantes, aut in aliqua parte uinea ad foetum incubantes, si qui stercora bouum aduersus uentum suffumigant, aut galbanum, uel cornu ceruinum, aut caprarum ungulas, aut eboris limaturam, uel lilij radicem, bulbum, in uinea suffiunt: inde nanque uenenatas expellunt bestias. Didymus in Georgicis ait: Si nudatas arboris radices colubarum stercore illeueris, arbor uermibus non infestabit: pariter si truncus uel caudex stercore suillo in asine urina macerato, illita fuerit, caudex a uermibus & erucis illibatus durabit. Est & aliud contra olerum erucas impudicum & obscœnum Democriti praestigium potius, quam remedium: cuius ueritatem, nisi in Noricorum terris experientia approbasset, certè id referre puderet, quod grauis rei agrarie scriptor Columella carmine celebrauit. Iubet Democritus, mulierem, dum menstruis purgatur, unica tantum ueste indutam, ac distinctam, pallsis capitibus discooperti capillis, ac nudis pedibus ter areolas, & sepem horti perlustrare: quo facto, tandem per medium horti si egrediatur, tum instar imbris de oleribus derepente erucas decidere, & emori. Vnde Columella ait:*

De capis & allio, hęc Palladius de re ru. li. i. ti. 35. ex Africano & Democrito Cōstā. li. 5. Geopo. & li. 10. ae 12. eadē & plura.

Mulieris men-
struata lustra-
tione campas
enecari, Colu.
in fine libri II.
& 12. Pallad. li.
I. ca. 35. Consta-
tinus prope fi-
nem lib. II.

At si nulla ualet medicina repellere pestem,
Dardaniæ ueniunt artes, nudatq; plantas
Ecce mina, quæ iustis tum demum operata iuuentæ
Legibus, obsceno manat pudibunda cruore,
Sed resoluta sinus, resoluto mœsta capillo
Ter circum areolas, & sepem ducitur horti:
Quæ cum lustrauit gradiens (mirabile uisu)
Non aliter quam decussa pluit arbore nimbus,
Vel teretis mali, uel tectæ cortice glandis,
Voluitur ad terram distorto corpore campe.

Si hoc terribilis mulieris uelut Erinny's habitu, eru-
carum foeda in hortis, oleribus ac arboribus impuritas
expiari posset, tum certè res salua esset. Sed cum nul-
la credibilis & naturalis subsit ratio, mihi ex galbano
asphaltis bitumine, sulphure, & ceruino cornu, ac allio
suffumigia magis approbantur: quæ etiam tutò, à uen-
ti flatu auersus, experiri poteris. Adde, quòd graues
non uulgaris experientiæ auctores tradunt, culices, ci-
mices, formicas, pulices, locustas, pediculos, blattas, &
erucas, ac unumquodq; id generis insectorum, fumo ac
nidore ignis quo crematur, expelli. Squillæ quoq; phy-
luræ combustæ, aut iuxta uites aut arbores squilla con-
sita, sui odoris acredine noxia plantis & arboribus inse-
cta fugat. Vale: Deumq; supplex precare, ut hanc
quam eruca portendunt, irati ob delicta nostra sui nu-
minis uindictam, misericors & benignus nobis condo-
nare, & à uestraregione amoliri uelit

DE RECTA, LVXATA INSTAVRANDI
methodo. Epist. LXXXII.

Thermarū Ba-
densiū origo.

DE Heidelberga, mi Pandulphæ, ad ther-
mas Badenses, quas olim Marcus Au-
relius Antoninus condidit, & postea
Carolus quartus suæ nomēclaturæ Im-
perator instaura uit, pfecturus, cū parū
à recto

à recto itinere uersus pagum *Kyloch* diuertiffes: omnes tibi obuios, quos de recto itineris compedio perconctatus fuiffes, uel luxata coxendice, uel distortis talis loripedes claudicasse, scribis. Quum uerò chirurgos etiam, instaurandi luxata peritos (quos Græci *ευμβόλας* appellant) hunc pagum incolere accepiffes: admiratus quoque è proximis uillis claudicantium multitudinem, quid causæ subesse arbitrer, à me sciscitaris. Non enim illic esse Lemnum, Aegæi maris insulam, in quam Iuno Vulcanum (qui inde claudus esse factus traditur) præcipitasset: quum pagus hic multis millib. passuum sit Rheno quàm Aegæo mari uicinior. Causam itaq; tibi eius rei petenti, reddere haud pigebit. Nosti quidem ex Hippocratis assertionè, quosdam claudos nasci: alios uerò ex morbo arthritide, aut alio morbi dolore, casu à præcipiti loco, aut ex palæstre lucta, aut quauis alia uiolenta concussione luxatos: plures uerò, ut Galenus refert, ob chirurgicorum imperitiàm claudicare, qui rectam ueterum instaurandi luxata methodum penitus ignorant. De quorū secta, huius pagī *ευμβόλας* tibi ostendam. Recta quippe luxata reducendi methodus quatuor habet scopos. Primus, ut membra de suo sinu elapsa, ante inflammationem, quantum natura neruorum ac tendinum fert, modò solis manibus, aut loris, uel chirotractis iniectis, aut glocoffomio, siue alijs machinis, leniter distenta, in suum pristinum acetabulum reponantur, cum minori quantum fieri potest dolore. Enim uero si pars luxata, dolore intèro afflictà, phlegmone occupetur, aut congenita neruorum tendinumq; duricies obstiterit, si membrum sic affectum distensione lacefsiueris temerè, in crudescente dolore (ut Galen. ait) tali distensione, *φλεγμονὰς δὲ ὕστερς ἔλ πυρετῶν καὶ σπασμῶν γίνεσθαι καὶ πρὸ ἀλύσεως ὑδιφέρειν, καὶ πρὸ ἀφροσυνίας.* Proinde Hippocrates, & post eum Cor. Celsus: Quicquid, inquit, loco suo motum est, ante inflammationem

Vulcanus claudus natus.
Claudicantiæ uaria cause.

Gal. & Hippo. li. de Articulis

Recte luxata instaurandi Methodi tres scopi.

Pericula prauæ instaurandi ossa methodi:
Gal. li. 3. de medic. uulnerum officio.
Hippoc. de Articulis, & Cor. Cel. lib. 8. cap. 11. & 10.

reponendū est, si illa iam præoccupauit, dū cōquiescat, haudquaquā laceffendum est. ubi finita, tētandū est, in his mēbris, q̄ id patiūtur. Oportet autē inflātionē ipsam, atq; dolorē leuare lana succida ex hydreleo, id est aqua & oleo moderatē calido, acetiq; momēto superimposita, febris q̄ rationē in uictu habere quāmaximā. At isti, si dñs placet, chirurgi, nec quid sit phlegmō, aut febris, nec ullū reponēdi luxata organū norūt, quoleni tēisionis moderamine elocata, sine doloris exacerbatōne reponerēt. Alter uerō & ordine secundus scopus exigit, ut membrū instauratū in sinu articuli quiescere sinas, donec firmatū in eo probē coaluerit. id uerō effeceris, si rosaceo Mesuæ perfectō, aut quod primas certe obtinet, unguētō nostro de alabaastro illeueris, & panū lineū, usu emollitū, lenē, rhodino quoq; delibutū, applicaueris. Deinde si splenia ex stupa ab acerib. purgata, aut multiplici pāno cōsarcinata, ouorū candido imbuta, apposueris. Postremō fasciis posca uel uino madidis, primum circa articulū, aut etiām ossis fracturā iniectis, pro mēbri habitu latis aut oblōgis, nō nimis arctē, nec plus æquo laxē deligaueris. Quin etiā si necessitas postulat, post quartū uel quintū diē, ferulas ex corio bubulo uel suillo, aut tenuiorib. assulis faginis, quib. panifices impositis pānos sub prælo applanāt, rectē applicato. Sicigitur mēbro deligato, & ad quietē schemate, figura naturali, doloris maximē experte, secundū uillorū & musculorū rectitudinē situato, quiescere sinas; nec antē septimū aut decimū diē religabis, nisi prauū aliquod symptomata pruritus intolerabilis, aut phlegmō ex dolore, aut quauis alia occasiōe inciderit. Vnde Hippoc. inq; *ἔχλω τὸ ὑπό τ' ἐκπύωσιν τῆς κατημάτων, ὡς ἰδυτάτας καὶ πύωσιν πρὸς ἐδάρι. αὐτὴ γὰρ ἢ διλαροτάτη φύσις.* id est, Oportet medicū luxatorū ac fractorū situs ac status q̄ directissimos facere, secundū naturalē mēbri statū: ipsa enim natura iustissima est. Vnde Gal. ibidē ait: Duo sunt scopi, quib. naturalis mēbri ipsi figura, *χῆμα* Græcis, aut sit-

Alter instauratōis scopus.

Quis rectus ossis fracti aut reducti situs.

Hippo. li. i. de Fracturis.

Duo scopi situs membrorū

tus,

tus exploratur: indolentia, quæ experientia exploratur (naturalis. n. membri situs, doloris est præcipue expers) alter, rectitudo situs partium membri. hæc ex Anatomia addiscimus: quã nec norunt, nec aliter uiderunt, quã dum lanus porcum maculat, aut Iudæus suum exenterat uulsum. Scitè mehercule Hippocrates ait: Circa omnes articulorum repositiones attenuare oportet, ac fame macerare, usque ad septimum diem. & si inflammatio incidierit, frequentius soluere: sin minus, rarius. quietè uerò semper habere oportet afflictum articulum, & quã optime figuratum positum esse. At nostri de genere paganorum chirurgici, membra instaurata nec unum diem quiescere sinunt: sed quotidianis concussionibus ea diuellunt, ac ita distorquet, ut de suis acetabulis non raro iterum excidant, nouusque incurdescat dolor. unde membrum ex humorum alluio phlegmone, patiens uerò conuulsione corripitur, tam crebra quidem distentione & uiolenta uulsione: præcipue in macilentis & duris siccisque corporibus, ut Galenus ait, *διουκύνται καὶ ἀσθενεῖν τὰς μυῖνας καὶ νεύρα ἐν ἑσθέρῳ*: id est, Diuelluntur & franguntur musculorum & neruorum uilli, aut fibræ: unde cum febre inflammationes, deliria, spasmi, & paralytes coincidunt, quæ patientem interimunt. Rectè igitur Hippocrates, ut alia omnia, de fracturis ossium, hæc per ueteres commotionem & extensionem eadem die aut secunda fieri suadet, non autem tertia: minimè uerò quarta, aut quinta. Nam si etiã his diebus non reponas, sed alia molestia luxata lacessas, inflammationes induces. Qui uerò, ait Hippocrates, tertia aut quarta die deligantes premunt artus, aut fracturas extendunt: hi in re adeo multi ac magni momenti imprudenter agunt: minimè enim his diebus omnia uulnera mouere oportet. Et ut uno uerbo dicam, etiam omnia cum specillis scrutinia euitare conuenit, & singula quibus uulnera lacessunt. In uniuersum enim tertia & quarta dies in crudescencias pariunt: quæ ad inflammationes, fordiciem & febres deueniunt. Hæc sanè, inquit, res adeo magni momenti, ut si qua alia, est, ut non solum obseruetur

Iudæorum a = notomia.

Victus luxatorum ex li. Hippocrat. de Articulis.

Gal. li. 3. de Medici uulnerar. officio.

Violente instaurationis pericula.

Dies est tempus instauranda luxata.

Hippo. li. 3. de fracturis.

Morbi sunt ulcera, Galē. de inæquali temper.

Verba Corn. Cels. ex lib. 8. cap. II.

Exercitium roborat: Hippo. li. 3. de Medici uulnerarij officio.

Laudatur Articuli instaur. exercitium.

Tertius instauratiōis scopus. Epilogus doctorum.

A phlegmone & affluxu humoris preseruatō.

Chirurgicorū audacia, fastus & tyrannis.

seruetur in uulnerum, sed etiam aliorum morborū cura, quos etiam ulcera esse forsā quispiam dixerit. At finita inflammatione, sedatoq; dolore, frictionem adhibere membro affecto, Cor. Cels. non disfluadet: ac tum uti citis bonis, ac uino modicē, iamq; ad usus suos mēbrū mouere. motus enim ut in dolore pestifer est, sic aliās saluberrimus corpori & membro existit. Nam ut Hippocrates li. de Medici uulnerarij officio ait, *ἄγειν ἢ τῆλα*: id est, Vtus roborat, ociū extenuat. Proinde uenerāndus ille medicorum parens, in libro de Articulis primo: Articulum, ait, cōmouere oportet, nō uis sed in tantum ut dolore uacet. cōsistunt enim quēdā in plurimo, alia in minore tempore. Vbi Galē. fidus eius interpret: Hac, ait, doloris experte cōmotione in declinatione phlegmonis nihil est utilius: resoluit. n. humoris affluxi reliquias, & articuli mūcores liquefacit, quibus articulus inuiscatus, immobilis consisteret, quod Greci *ἀγυλοῦσαι* dicunt. Meritō igitur id Hippocratis preceptum, tertius & ultimus curandæ luxatæ methodi scopus constituitur, ut membro luxato in suam sedem reducto, confirmatoq; & conuenienti schemate locato, id ab humorum affluxu & dolore ac inflammatione uindices. quod faciliē assequeris, si quæ roborant & repellunt stiptica applicueris, ac sobriam & tenuem uicius rationem principiō indixeris, uenamq; reuulsionis gratia secueris, & aluum leni pharmaco subduxeris, ac aromata, & id genus quæ sanguinem inflāmant, prohibueris: tum fluxiones à particula affecta faciliē depelles. Et cum hæc expediueris singula, postremō reliquum erit, & præter hoc nil aliud, quā ut membrum opportunis exercitijs accommodes, illiq; pristinum robur restituas. At illi plus æquo audaces, scelerati de gente rusticorū euemboli, temerario uulgi applausu, procerumq; quorundam suffragio, qui doctis eruditionis honorem inuident, elati: totum rationalis diuini Hippocratis methodi

thodi ordinem euertunt. Nam membra fortē fortuna
 repolita, nondum confirmata, necdum sedato dolore
 aut phlegmone resoluta, miseris carnificum modis, &
 quotidianis distorsionib. ne dicā torturis, exercent: nec
 aegrotorū (quā unicā laudē nobiles illis tribuūt) miserē
 tur: uerū si quis natura delicatior se uas illorū manus
 inciderit, qui hęc chirurgicorū tormenta epauescit, cū
 illo obiter luctatur, prostratū in terrā, mēbrorūq; tor-
 sionib. exanimatū ferē, pudet dicere q̄ obscēnis scōmati
 bus agro illudāt. Certē Deo naturaq; nil iustius, qui ta-
 les euembolos, ne dicā tyrānos, literarū osorib. reliquit.
 Nec Nemesis iustē in illorum patruo uindictā oblita
 fuit, quem claudicantem perpetuō, omnibus ludibrio
 exposuit: ut eius exemplo quisq; admonitus, hęc sibi
 plis artis subsidia pręstare non posse agnosceret, quę in
 alienorum corpore temerē experiri auderent. Vale,
 mi Pandulphē: ac faxit Deus, ne quisquam illorum ma-
 nus incidat, nisi qui doctis medicis malē affecti sunt, &
 honorem ipsis inuident.

DE DIFFERENTIIS SIGNORVM,

quibus medici morbos discernunt, & futura

pręsagunt. Epist. LXXXIII.

Uisitant, & ut audio obmurmurant
 quoque, barbari & scelerati illi in re
 medica impostores, quōd delirum
 ac planē temerarium eorum in di-
 scernendis morbis ex urina iudiciū
 damnauerim. quorum, mi Andrea,
 calumnias ne gry quidem fecerim.

Gry sordes sub
 unguibus con-
 tenta.

Signorū & in-
 dicatorū diffe-
 rent. Gal. pro-
 pe finem 3. lib.
 Prognostic.

Nam qui prodelle non queunt, quomodo obesse pos-
 sint, non uideo. Perinde ac ignorata morbi constitū-
 tione, quid medicus in cura morborum pręstare pote-
 rit, non intelligo. Ob id ueteres non ex lotio tantum,
 sed ex signis ac indicijs pathognomicis, uniuersaq; sym-
 ptomatū morbi syndrome, causam & substantiam

Cc morbi.

Primariæ me-
dic. diuifio.
Gale. lib. 1. de
officio chirur-
gi.
Medicina di-
agnostica.

De syndrome
empiricorum
lib. de officio
chirur. de con-
stit. artis. &
passim alibi
Gale.

Medicina sy-
meotica.
Galen poly-
histor.
Galenum dia-
gnosticen me-
thod. nõ absol-
uisse.

Arabes &
Græci sympto-
matum syndro-
men indistin-
ctè conscribunt
in suis practi-
cis.

Medicorum u-
riuariorū im-
pudentia.

morbi, à quibus remediorum indicationes acciperent, summo studio & obseruatione scrutati sunt: ipsamq; medicinã primariò diuiserunt in Therapeuticã, cuius cõmunissimus scopus est, τὰ γνῶστια τῶν γνῶστίων ἰάματα, Contraria contrariorū medicamenta: & in Diagnosti- cã, cuius primarius scopus est, Sana à similib. egra à dissi- milibus sanis discernere, quæ medicinæ præstantior pars, longo interuallo Therapeuticam præcedit, quæ sine Diagnostica nullius frugi est, aut usus. Et quia mor- borum exactam per signa pathognomonica, cuiuslibet morbo peculiarã, & symptomatum coincidentias, quas empirici συμφοματὰ uocabant (αὐτὸ δὲ τινὲς εἰσι συμφο- ματῶν ἀδρῶματα, quæ erant accidentium aut casuum morbi per obseruationē collectiones) cognitionē trade- bat, eam tandem iuniores συμφορικῶν appellarunt. Ob id meritò quispiam admirabitur Galenum illum poly- historẽ, qui præter ducentos & quinquaginta libros, quos de uarijs disciplinis condidit, de alijs uerò singu- lis medicinæ partibus supra quadringentos ediderit, easq; ad unum omnes rationali methodo expediuerit: quòd hanc solam præstantiorem medicinę partem ἀσ- γνῶστικῶν, nulla exacta methodo excoluerit: sed tantum passim, præcipuè in libello de Artis constitutione, eius semina sparserit. Attamē Auicēna, Rasis, & alij de A- rabū schola medici, & posteriores de classe Græcorum, Paulus Aeginas, Aetius, Actuarius, & Alexander Trallianus (quē Mesue iatron appellat) ueteres empe- ricos imitati, signorū & accidentiū syndromē in singu- la morborū capitula congesserūt: sed adeò indistinctè, ut quod illorum sit pathognomicū, aut epiphænome- num, aut synedreuomenum, alterū ab altero discernere non possis: ut illorum medicinã diagnosticã rectè quis- piã cõfutum Democriti chaos dixerit. Adde q̄ nec do- ceant, quod morbi signū uel indicatiū uiribus alteri præ- ponderet. Verū his logè ineptiores nostri seculi in Ger- mania quidã logiatri, qui, ac si omnia morborum signa
in

in urina elucescerent, ex solius lotij inspectione de morbi substantia, patientis salute uel interitu, ob triobolaris scorti salarium temerè pronuciare (nugari rectius dixissem) non erubescunt. Ut igitur illorum impudètia omnibus innotescat, pauca de signorum differentijs huic epistolæ inserere constitui: ut ijs me doctioribus, quib. hæc absoluta tractare methodo uacet, ansam prebeam: quam & ego, si plus ocij nactus fuero, ob ægrorum salutē, libens apprehendā: ut tandē semel hoc flagitium ex temerario de morbis urinæ iudicio, facinus certè flagris dignū, ex medicorū palestra eliminēt, & recta curā di iudicādiq; morbos methodus instituat. Atqui cū apud philosophos, tū apud medicos omnes in confesso est, effectus & accidētia suā prode & indicare causā. Constat q; symptomata esse morborū, effectus. Nemo igit inficiari poterit, symptomata (de quorum numero sunt actiones læsæ, & quedā essentialiter in hæc rētia inseparabilia) morbos, & locū affectū q; uelut eorū domiciliū & nosocomiū, cui applicari & accommodari debēt remedia, indicare. Symptomatum uerò qdā Græcis dicūt epiphænomena, siue *συνεπιφαινόμενα*: alia uerò pathognomonica, q̄ essentialiter inherētib. ac simul cū morbi cōstitutioe orta, cū ea q; dispereūt. Hæc sunt inseparabilia & certa morborū indicia, quorū syndrome morbi speciē rectius ac uerius omni lotio indicat. Sic febris cōtinua cū dolore lateris pūgitiuo, ac tussī anhelata, cū simul & quasi unā irruūt, pleuritida morbū indicat. Alia uerò q̄ deinceps succedūt accidentia, epiphænomena aut synedreuonta dicta, quasi morbi assessores, cui nec necessariò aut inseparabiliter coherēt, nec unā oriuntur, sed ut plurimum aut rarò uel *ἀμυψιδόπως*, id est ancipiti ratione morbo assidēt, nec substantiā illius cōstitutiō, sed pprias morborū differētias faciūt: ut in pleuritide, sputū cruētū uel citrinū, dolor ad furculā, uel ad diaphragmatis inferna protētus, uigilia, deliriū, somniorū spectra. Hæc sanē accidētia epiphænomena dicta,

Effectus suas
indicare cau-
sas.

Morbi diathe-
sis symptoma-
tum causa.

Signorū diui-
sionē Gale. de
artis cōst. li. 1.
Aphor. 12. & li.
4. reg. acut.

Epiphænome-
na, ut in locis
hicallegatis.
Symptomata
synedreuonta, s̄
fidētia morbo.

uel morbi differentia, aut illius *ἀνελκίστου*, id est mansuetudinem, aut *καλοήθειαν*, id est prauitatem indicant. Oportet certè in tali symptomatum syndrome medicum singulorum symptomatum uires æqua lance ponderare, & lethalia cum salubribus acri iudicio expèdere. Si enim perniciofa uel uiribus aut copia, salutaria & naturæ uires superauerint, tum periculum mortis non longè aberit: & uicissim, si salutaria perniciosis potèntiora extiterint, tum æger iam ferè Scyllâ & Charybdim eluctatus, in crisis impetu saluus, in portu nauigabit, idè certius, si inter hæc perfecta concoctionis signa affuerint. De numero uerò talium signorum, aliqua sunt decretoria aut iudicialia, alia concoctionis aut cruditatis indicia, alia salutis aut mortis indicatiua. Signa uerò concoctionis, finito morbi principio, & eius humore per calorem naturalem probè concocto, & à putridis sequestrato, in augmento uel morbi uigore in urina sputo, & apostematum suppuratione quoque, digestionis, quæ in uenoso uasorum genere fit, simillima, & alijs excrementis apparent: nempe cuiuscumque partis in corpore & humorum excrementa, quæ sunt concoctionis peritoma, & reliquæ, eam quæ illis inest dispositionem ostendunt: si quidem cocta fuerint, sanam: si cruda, ægram arguunt. Vnde in ægritudinibus pectoris, & spirationis instrumentis, sputum album, lene, equali consistentiâ concretum, semper est salubre concoctionis signum. Si uero nihil expuitur, integram ostendit cruditatem: si uerò sincerum, aquosum, tenue, liuidum, ærugini simile sputum eructatur, non cruditatem modò morbi, sed etiâ perniciem minatur. At urina, secundæ digestionis excrementum, quæ in uenoso genere uasorum, uisceribus, epate & præcordijs fit, dum hæc febre, phlegmone, scirrhus, aut intemperatura quauis oblaesa fuerint, certus est cruditatis aut concoctionis index. Quippe si hæc colore & substantia sanorum urinis fuerit simillima, hypostasisim albam, lenem, puri exactè concocto similem habebit.

Medici docti
 officium in di-
 scernendis sym-
 ptomatibus.

Signorum di-
 uisio, Gal. li. i.
 Aphor. 12. li. 3.
 Prognost.
 Signorum con-
 coctionis de-
 scriptio.

Excrementa sua-
 rum partium di-
 spositione in-
 dicant. Gal. li.
 1. de crisi.
 Signa conco-
 ctionis in mor-
 bis pectoralibus.

In morbis me-
 morum natu-
 ralium & fe-
 brium conco-
 ctionis signa.
 Urinæ digestæ
 & crudæ de-
 scriptio.

buerit, hæc non modò concoctionem morbi præcipue
 in febribus, sed etiam uirtutes naturales esse uirib. mor-
 bi longè potentiores, easq; in crisis cõflictu uictoriam
 obtenturas, uerè testatur. At ea ratione non est urina si-
 gnum pathognomicum: sed concoctionis uel crudi-
 tatis in febribus, & morbis uiscerum, præcordiorum, si-
 gnum obseruatione penitus necessarium. Proinde Ga-
 len. in Prædictionibus Hippocratis concedit, urinam,
 diathesim, id est morbum partium epatis, ac renum, &
 uesicæ, ac sanguinem continentium uasorum, ac uirtu-
 tis naturalis humores generantis robur & imbecillitatẽ
 indicare: at cerebri, pulmonis, matricis & neruorum, af-
 fectuum alia esse signa pathognomica affirmat. Nec
 tamen quispiam temerè assereret, urinam esse quorum-
 dam morborũ, membrorum per que labitur, indicem,
 non primaria ratione, sed per accidens, ratione conten-
 torum, quæ sunt membrorum diureticorum excremen-
 ta. Proinde Hippocrates testatur, si quis arenulas, fur-
 fures, aut squamulas surfuribus similes, carunculas, san-
 guinis grummos, pus, aut capillamenta quædam alba,
 cõglomeratis sub cauda cancrorum uenulis simillima,
 eminxerit, hæc uesicam scabiæ, ac renes lithiasi, suppara-
 tione aut quauis alia nephritide, uel uenæ ruptura labo-
 rare. At ne quis temerè hæc urinæ indicia ad alios q̃
 prædictorum membrorum affectus referat, uenerãdus
 ille medicorum parens in fine subiungit: Ne igitur de-
 cipiaris, inquit, caue, ne uesica quouis modo affecta, si
 huiusmodi reddiderit urinas, te decipiant. tales enim nõ
 ad uniuersum corpus, sed ad ipsam dũtaxat uesicam re-
 ferri debent. Est & satis uerendus renum morbus, hy-
 drops ad matulam, aut diabetes, siue urinæ profluuiũ,
 ob inexplebile bibendi desiderium dipsacus à Græcis
 dictus. hic renum uesicæq; affectus, intestinorum leuita-
 ti, quam lienteria uocant, similis est: ob idq; subinde bi-
 bere coguntur, quod tandem, ob uirtutis renum reu-
 tricis & alteratricis imbecillitatem, nihil in colore sub-

In quibus mor-
 bis urina indi-
 cet morbu, &
 concoctionem
 morbi.

Gal. super se-
 cundũ libr. præ-
 dict. Hippocr.

De istis urinæ
 in morbis uesi-
 cæ & renum si-
 gnificationib.
 Hippoc. lib. 4.
 Aphor. lib. 2.
 prognost. & li.
 2. de Cris.
 Verba Hippo-
 li. 2. prognost.

De diabete
hęc Gal. li. 1. de
crisi. & de loc.
affec. li. 6. ca. 3.
Tertiū excre-
mentorū ge-
nus, & digesti-
onis signū, li.
1. de crisi. Hip-
po. 2. pgnost.
Epilogus dicto-
rum.

De stercore e-
qui prasini hęc
Gal. lib. 7. Me-
thodi, & Iul.
Capitolin⁹ in
Antonini uita.

Signa patho-
gnomonica ex
concoctionis,
medicoscitu ne-
cessaria.

st antia & odore immutatum, quale biberunt, exuberanter quoque reddunt. Tale uero lotium, diabetes esse proprium & cognobile morbi accidens, quod Græci pathognomonicum appellant, nemo inficiabitur. Reliquum est tertium signorum concoctionis & excrementorum genus, nempe alui ex prima digestionem excrementa, quæ mollia & leniter pro coli cavitae figurata & concreta, si consueto tempore egeruntur, & excreta cibo ingestio proportionem respondeant: tum hæc, ut Hippocrates ait, naturalium uentriculi facultatum & concoctionis robur recte indicant. Tria igitur hæc excrementorum genera, propriam cuiusque membri, per quod defertur, dispositionem, & uirium naturalium robur indicant, uentriculi uires, cibi excrementa. Ob id Antonini stabularij, equi eius prasini stercorea quotidie olfabant, ac etiam degustabant, an probe pabulum concoxisset exploraturi. At uenosi uasorum generis, & epatis, quod ardens humorum concoctionis focus est, urinae morborum & humorum pectoralium, sputa, sunt concoctionis aut cruditatis signa & indicia. hæc ut plurimum mala, nec raro etiam perniciofa: illa uero semper salutaria, ac salutiferæ crisis internuncia. Vnde Hippocrates ait, *ἡ πᾶσι τοῖς ταχὺν τὰ κρίσις, ἀσφαλὲς ἐστὶν ἐν τῷ σωμαίνεσθαι. ὡμὰ δὲ, καὶ ἀπειρήα, ἢ ἡλικίας ἀσφαλείας ἐπιπέλας ἢ πόνος, ἢ θανάτος, ἢ ἢ αὐτῶν ὑποσφοδᾶς.* Sunt ad hæc alia plurima, ut futuræ crisis signa decretoria, mortisque & salutis signa prognostica: quorum declaratio non epistolâ, sed iustum exigeret uolumen, prius ab Hippocrate adamulsum descripta, præcipue ex pulsibus prædictionis ac presentis morbi & loci affecti signa admodum perplexa: quæ libens ideo prætereo, quia horum uis, energia, & significatio à signis concoctionis dependeat, nec ulla sint concoctionis ex signis pathognomonicis scitu medico magis necessaria. Dic enim obsecro, qui medicus potis est ignotos curare morbos, nisi signa pathognomonica illi hos

manife-

manifestarint: in quorū cognitione adeò ueteres medici defudarunt, ut nō modò signorū pathognomonico-
rū syndromen diligēter obseruarint, sed ad exactā mor-
bi cognitionem, etiā sudores in balneis strigili excep-
ptos, ac aurium sordes degustauerint. Verū cum non
medicus, sed natura concoquat & curet morbos: maxi-
mè intererit medici, scire naturalium uirium robur, an
morbum euincere possint, aut eas sub morborum tyrā-
nide succumbere oporteat: unde certiora salutis ac mor-
tis accipiūtur signa, quā uel augures & uates, quos ob-
ægros Romani alebant: unquam statuere potuerint.
quorum uera esse uaticinā,

Nec pueri credunt, nisi qui nondum ære lauantur.

At ea quæ à signis concoctionis prognostica acci-
piuntur, tam firma sunt, ut illis nunquam se falsum Ga-
lenus gloriatur. At nostrates medici, ex urina hydro-
mantes, uel hæc ignorant penitus: aut non intellecta,
flocci pendunt: qui domi desides, ex solo lotio de omni-
bus morbis uaticinari non erubescunt: quicq̃ alteram
præstantissimam medicinæ partem, diagnosticam, sine
qua Therapeutica subsistere non potest, nec à limine
salutasse uidentur: tamen nec ignotis mederi morbis,
nec se profiteri medicos pudet. Vale: & qua nam me-
thodo compendiaria, medicina diagnosticam con-

scribi doceriq̃ possit, aliquando
mihi rescribe.

FINIS.

BASILEAE, EX OFFICINA IOANNIS
Oporini, Anno Salutis humanæ M. D. LIII. Men-
se Augusto.

Medicos etiā
sudores & au-
rium sordes de-
gustasse, Gal.
prope finē ter-
tij lib. de sym-
ptomat. disse-
rentijs.

Romanos de
ægrorum salu-
te augures cō-
suluisse, Cic. li.
i. diuin. Gal. li.
i. Epidem. cō-
3. & lib. i. ac 3.
reg. acut.
Iuuenal. Sat. 2.

